ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 21

Anıtkabir Derneği Yayınları
-I-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

"Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları, Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle"

Cilt 21

Fransızca Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları
-I-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Yayın Koordinatörü
Recep Cengiz

Baskıya Hazırlayan
Aykut Tanıtım Danışmanlık - Ankara
Tel: 0.312. 495 02 25•26•27

Kapak
Murat Mutluoğlu

Sayfa Düzeni
Murat Mutluoğlu • Yeter Mutluoğlu

Film
Candan Repro-Ankara
Tel: 0.312. 231 49 01

Baskı
Pelin Matbaası - Ankara
Tel: 0.312 418 70 93

Takım ISBN No:
975-95835-2-6

Cilt ISBN No:
975-8563-34-3

Her Hakkı
Anıtkabir Derneği'ne Aittir.
Tel: 0.312. 230 12 22
ANKARA • 2001

Orijinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

Osmanlıca Tercüme
Bekir Koç • Haldun Eroğlu
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Fransızca tercümelerin bir kısmı ile İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Yunanca tercümelerin tamamı Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından yapılmıştır.

TÖMER Tercüme Editörü
Dr. Gülser Akdoğan • Tülin Yalman • Emel Zeytin

Fransızca Tercüme
Ali Osman Durmuş • Dilşad Özdamar • Özkan Güngör
Nurhayat Atan • Çelebi Akdaş • Şebnem Sunengin Çakır
Bayram Köse • Sebahat Alan

İngilizce Tercüme
Özlem Kitapçı Kara • Önay Çokluk • Fatih Ekinci

Almanca Tercüme
Ayşe Bahşi • Özmen Kara

İtalyanca Tercüme
Suna Ertekin

Yunanca Tercüme
Özge Ceylan

İçindekiler

İnsanlığın Şikâyeti 1-7
Yasaların Ruhu 8-30
Modern Toplum ve Sosyal Sorunlar 31-36
Sosyal Karmaşa 37-66
İnsanlığın Gelişimi Kollektif Sentez 67-90
İnsan Irkları Arasındaki Eşitsizlik Üzerine Deneme
1. Cilt 91-122
2. Cilt 123-215
Anayasal Haklardan Alıntı 216-223
11 Ağustos 1919 Tarihli Alman Anayasası 224-233
Denge Prensibi ve Westfalya Barışı'ndan Algesiras Antlaşması'na Kadar Avrupa Ulusları Arasındaki Uyuşma 234-242
Fransız ve Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunun Temel Unsurları 243-256
İdare Hukuk ve Kamu Hukuku Özlü Eseri 257-263
Anayasa Hukuku Özlü Eseri 264-279
Eleştirilen Ordumuz 280-288
Güven 289-309
Özel Askerî Okul Ahlâk Dersleri 310-357
Taktiksel Konuların Çözümleri 358-364
En Son İki Savaşın Bilgileri 365-371
Subaylar İçin Taşrada Görev Talimleri 372-376
Savaş Nasıl Bitiyordu? 377-390
Havada Savaşın Resimli Tarihi 391-396
Subay 397-413
Suçluyorum 414-422
Fransızca Sözcükler - Etimoloji Sözlüğü 423-486

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşünürler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tüfekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altını çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düştüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunmayı planladığımız bu çalışma da yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacına yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşılmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kitaplığı ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşılamamıştır. Ulaşılamayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

ATATÜRK'ün Askerî Ateşe olarak Sofya'da görev yaptığı sırada okuduğu kitapların Sofya Büyükelçiliği'mizde olduğu konusunda alınan duyum üzerine elçilik görevlileri ve orada olduğu söylenen kitapların uzmanlar tarafından araştırılması için ATATÜRK Araştırma Merkezi Başkanlığı ile gerek-

li koordineler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu daha sonra basılacak ciltlere yansıtılacaktır.

Ankara Halkevi'ndeki kitapların bir kısmının ANITKABİR'e verildiğini biliyoruz. Verilenler dışında ATATÜRK'e ait kitap olup olmadığının araştırılması amacıyla Kültür Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın da sonucu beklenmektedir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve 3'ü Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere 3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 20 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

- Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.
- Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.
- Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.
- Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.
- ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayfanın yanına verilmiştir.
- Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan

cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir.

• Köşeli parentezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.

• Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanılışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o dönem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.

• Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde güncelleştirilmiş, ulaşılamıyanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.

• Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazarın ifade şekli esas alınmıştır.

• Kitap ve dergiler konularına göre [Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.] ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkmıyacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inancındayız.

Recep Cengiz
Yayın Koordinatörü

LA

PLAINTE HUMAINE

JÉSUS — BOUDDHA

DARWIN

PAR

CHARLES DOLLFUS

DEUXIÈME ÉDITION

PARIS

LIBRAIRIE FISCHBACHER

(SOCIÉTÉ ANONYME)

33, RUE DE SEINE, 33

1895

Tous droits réservés.

106

İNSANLIĞIN ŞİKÂYETİ

İSA – BUDA
DARVİN

CHARLES DOLLFUS

II.Basım

Paris

FISCHBACHER KÜTÜPHANESİ
(ORTAK ŞİRKET)

33, RUE DE SEINE, 33
1895
Tüm Hakları Mahfuzdur.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

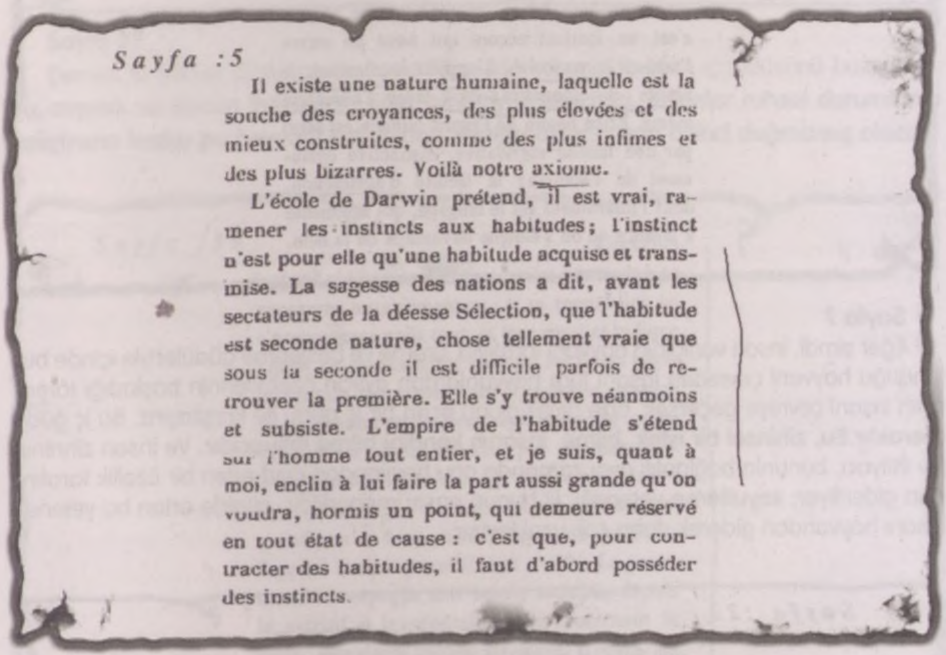
Envanter No	: 106
Yazar	: Charles Dollfus
Cild	: Kırmızı
Ebadı	:
	En : 11.8 cm.
	Boy : 18.3 cm.
Sayfa Adedi	: 138+1
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHON tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz [Özet]

İsa, yeni bir şekil altında Buda, Darvin, bitmekte olan yüzyılın şimdiki zamanındaki ruhlarını tartışıyorlar. Bu ruhlar nereye gidecekler, bu üç rakipten hangisi onu götürecek?

Herkes kendi yanıtını kendi verecek. Ben sadece beni okuyacak olanlar için tartışmanın öğelerini kısaca gözler önüne sererek yanıtı basitleştirmek istiyorum.

C. D.

Sayfa :5

Il existe une nature humaine, laquelle est la souche des croyances, des plus élevées et des mieux construites, comme des plus infimes et des plus bizarres. Voilà notre axiome.

L'école de Darwin prétend, il est vrai, ramener les instincts aux habitudes; l'instinct n'est pour elle qu'une habitude acquise et transmise. La sagesse des nations a dit, avant les sectateurs de la déesse Sélection, que l'habitude est seconde nature, chose tellement vraie que sous la seconde il est difficile parfois de retrouver la première. Elle s'y trouve néanmoins et subsiste. L'empire de l'habitude s'étend sur l'homme tout entier, et je suis, quant à moi, enclin à lui faire la part aussi grande qu'on voudra, hormis un point, qui demeure réservé en tout état de cause : c'est que, pour contracter des habitudes, il faut d'abord posséder des instincts.

Sayfa 5

İnançlarının kökenli, oldukça düzeyli ve iyi kurulmuş, pek küçük ve garip olan bir insan doğası vardır. İşte bu bizim belirtimizdir.

Darwin ekolü, içgüdüsel alışkanlıkları indirgemenin en doğru yol olduğunu ileri sürer; içgüdü onun için sonradan kazanılmış ve başkasından geçen bir alışkanlık değildir. **Seçim tanrıçasının müritlerinden önce, milletlerin sağduyusu alışkanlık ikinci doğadır der, ki bu da çok doğru bir tespittir, kimi zaman ikincisinde ilkini tekrar bulmak zordur. Buna rağmen sağduyu burada bulunur ve yaşar. Alışkanlığın hâkimiyeti insanı tamamen kaplar, bana kalırsa, ben istenileni göz önünde bulundurmaya eğilimli biriyim, bir nokta dışında, her ne olursa olsun ihtiyatlı davranırım: Bunun nedeni de alışkanlık edinmek için öncelikle içgüdüye sahip olma gerekliliğidir.**

Sayfa :7

Si maintenant, de la sphère animale où l'homme demeure engagé par la portion animale de son être, les organes et les instincts de nutrition et de reproduction, nous montons dans la sphère proprement humaine, celle qui commence où l'homme se sépare de tous les animaux au lieu de se confondre avec aucun, c'est un instinct encore qui nous en ouvre l'accès: la curiosité. L'appétit intellectuel, le besoin de connaître, croît avec l'humanité même. Et ce besoin de l'esprit humain est servi par une faculté corrélative, distinctive également de l'homme: la faculté d'abstraction, dont l'instrument est le langage, qui augmente à mesure qu'on s'éloigne davantage de la bête.

Sayfa 7

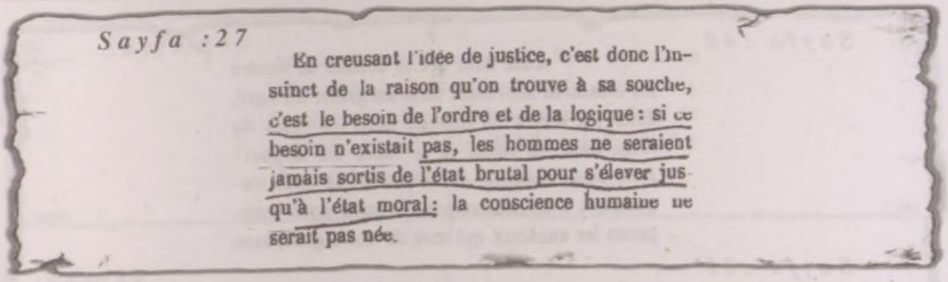
Eğer şimdi, insan varlığının hayvanî tarafıyla, üreme ve beslenme güdüleriyle içinde bulunduğu hayvanî çevreden insanı tüm hayvanlardan ayıran özelliklerinin başladığı tamamen insanî çevreye geçersek, bize giriş yolunu açan bir iç güdü ile karşılaşırız. Bu iç güdü **meraktır.Bu, zihinsel bir istek, bilme, insanın kendini bilme ihtiyacıdır.** Ve insan zihninin bu ihtiyacı, bununla bağlantılı aynı zamanda onu hayvandan ayırt eden bir özellik tarafından gideriliyor; **soyutlama** yeteneği, ki bunun enstrümanı dildir, gitgide artan bu yetenek insanı hayvandan giderek daha çok uzaklaştırır.

Sayfa :22

L'idée que les hommes se sont faite, et se font encore du devoir à l'heure présente dans les différents lieux de la terre, est loin d'être identique : elle diffère singulièrement, malgré certains points de concordance qui augmentent et qui se précisent davantage à mesure qu'on s'élève plus haut dans l'échelle morale.

Sayfa 22

Şu anda, yeryüzünün çeşitli bölgelerinde insanların sahip oldukları fikir ve ödevler birbirinin aynı olmaktan uzaktır. Gittikçe artan ve ahlakî boyutta daha çok çoğalan bazı uzlaşma noktalarına rağmen bunlar tuhaf bir biçimde birbirlerinden farklılık gösterir-

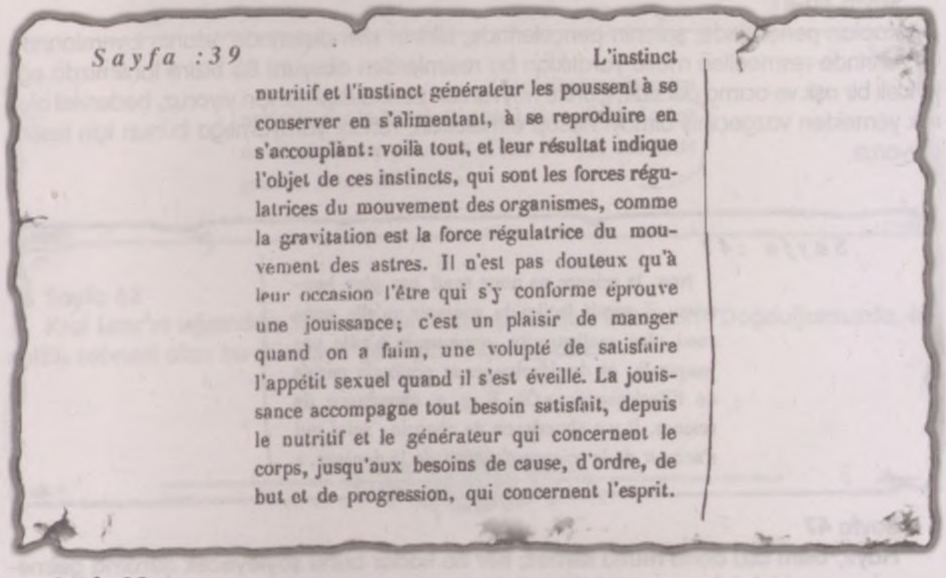

Sayfa :27

En creusant l'idée de justice, c'est donc l'instinct de la raison qu'on trouve à sa souche, c'est le besoin de l'ordre et de la logique: si ce besoin n'existait pas, les hommes ne seraient jamais sortis de l'état brutal pour s'élever jusqu'à l'état moral: la conscience humaine ne serait pas née.

Sayfa 27

Demek ki adalet düşüncesini eşelediğimizde kökeninde aklın içgüdüsünü buluyoruz. **Bu, mantık ve düzen ihtiyacıdır: Eğer bu ihtiyaç olmazsa, insanlar ruhsal durumlarını geliştirene kadar bu hayvanî kabalıktan sıyrılamazlar: İnsan bilinci doğmamış olacak-**

Sayfa :39

L'instinct nutritif et l'instinct générateur les poussent à se conserver en s'alimentant, à se reproduire en s'accouplant: voilà tout, et leur résultat indique l'objet de ces instincts, qui sont les forces régulatrices du mouvement des organismes, comme la gravitation est la force régulatrice du mouvement des astres. Il n'est pas douteux qu'à leur occasion l'être qui s'y conforme éprouve une jouissance; c'est un plaisir de manger quand on a faim, une volupté de satisfaire l'appétit sexuel quand il s'est éveillé. La jouissance accompagne tout besoin satisfait, depuis le nutritif et le générateur qui concernent le corps, jusqu'aux besoins de cause, d'ordre, de but et de progression, qui concernent l'esprit.

Sayfa 39

Beslenme içgüdüsü ve yaratıcı içgüdü kişiyi beslenmeye ve çiftleşerek üremeye iter: işte her şey ve bunların sonucu bu içgüdülerin nesnesini belirler. Bunlar, aynı yerçekiminin gök cisimlerinin hareketlerini düzenlemesi gibi organizmaların gelişiminin düzenleyici kuvvetleridir. Bu durumda, bunlara uygun düşen varlığın zevk alması kuşkusuzdur. Zevk, aç olduğundaki yeme isteği, cinsel istek uyandığında bu zevki gidermedir. Zevk alma duygusu giderilecek tüm ihtiyaçların yanındadır, vücudu besleyici ve yaratıcı ihtiyaçlardan başlayıp durumun gerektirdiklerine kadar gelen, düzen, amaç ve ilerlemedir. Bunlar hep zekâyı ilgilendiren kavramlardır.

Sayfa :40

Allez donc lire le dessein de rendre les créatures heureuses dans les griffes du tigre, dans les serres du faucon, dans les crocs du loup, dans les replis et le venin du serpent! Jolie école d'amour et de pitié, que nous fréquentons à notre manière, puisque nous mangeons les animaux qui sont de notre goût, sans

Sayfa :41

compter qu'après avoir renoncé à nous manger corporellement, nous n'avons pas cessé pour cela de nous livrer à l'anthropophagie morale.

Sayfa 40-41

Kaplan pençesinde, şahinin pençelerinde, tilkinin sivri dişlerinde, yılanın kıvrımlarında ve zehrinde resmedilen mutlu yaratıkları bu resimlerden okuyun! Bu bizim tarzımızda eğlenceli bir aşk ve acıma dersidir. Çünkü hayvanları zevk aldığımız için yiyoruz, bedensel olarak yemekten vazgeçmiş olmayı hesap etmeksizin, ruhsal yamyamlığa bunun için teslim oluyoruz.

Sayfa :47

Non, la science ne nous rend pas plus heureux; il serait facile de soutenir qu'elle nous rend plus malheureux, quoique je n'aille pas jusque-là, et de développer la profonde parole de l'Ecclésiaste: «Où il y a abondance de science, il y a abondance de chagrin; celui qui s'accroît de la science s'accroît de la douleur.»

Sayfa 47

Hayır, bilim bizi daha mutlu kılmaz; her ne kadar bunu söyleyecek duruma gelmesem de onun bizi daha mutsuz kıldığını düşünmek ve Ecclesiaste'ın derin sözünü irdelemek daha kolay olurdu: "Nerede bilimden vazgeçiliyorsa orada üzüntüden de vazgeçilir; bilimi geliştiren kişi aynı zamanda acıyı da geliştirmiş olur."

Sayfa :52

Le pessimisme devait naître du cœur et de la conscience de l'homme frustrés; c'était fatal. Ne trouvant plus d'issue au dehors, repoussés par l'impitoyable fatum, l'instinct affectif et l'instinct moral de l'homme moderne se sont

Sayfa :52

retournés contre lui pour lui faire à l'âme la plaie dont le pessimisme est la voix, voix lugubre que nous entendons retentir du fond du passé dans ces paroles de l'Ecclésiaste: Vanité des vanités! tout est vanité!

Sayfa 52

Karamsarlık, yoksun insanın bilincinde ve kalbinde doğmalıdır: Bu kaçınılmazdır. Dıştan bakınca çıkış noktası bulunmaz, acımasız fatum tarafından geri itilir, duygusal içgüdü ve modern insanın içgüdüsü, ruhunu ona vermek için onun aleyhine döner. Yara, karamsarlığın sesidir, öyle iç karartıcı bir sestir ki Eclesiayle'in sözlerinde geçmişin derinliklerinden yankılanışını duyarız bu seste; hiçlik, her şey boş.

Sayfa :62

C'est Shakespeare qui nous dit par la bouche du roi Lear: « Quand nous naissons, nous pleurons d'être arrivés sur cette grande scène de fous. »

Sayfa 62

Kral Lear'ın ağzından Shakespeare bize şu sözleri iletmiştir: "Doğduğumuzda, bir delilik sahnesi olan bu dünyaya geldiğimiz için ağlarız."

MONTESQUIEU

DE

L'ESPRIT DES LOIS

Défense de l'Esprit des Lois

TOME PREMIER

126

PARIS
ERNEST FLAMMARION, ÉDITEUR
26, RUE RACINE, 26

Tous droits réservés

MONTESQUIEU

YASALARIN RUHU

YASALARIN RUHUNUN KORUNMASI

BİRİNCİ CİLT

PARİS
ERNEST FLAMMARION, EDİTÖR
26, RUE TACİNE, 26

TÜM HAKLARI MAHFUZDUR.

BİRİNCİ KİTAP

GENEL OLARAK YASALAR

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri
Envanter No : 126
Yazar : Montesquieu
Cild : Vişne rengi
Ebadı :
En : 18.5
Boy : 12.4
Sayfa Adedi : 432
Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHON tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :9

LIVRE PREMIER

DES LOIS EN GÉNÉRAL

CHAPITRE I

Des lois, dans le rapport qu'elles ont avec les divers êtres.

Les lois, dans la signification la plus étendue, sont les rapports nécessaires qui dérivent de la nature des choses; et, dans ce sens, tous les êtres ont leurs lois: la divinité[1] a ses lois, le monde matériel a ses lois, les intelligences supérieures à l'homme ont leurs lois, les bêtes ont leurs lois, l'homme a ses lois.

Ceux qui ont dit qu'*une fatalité aveugle a produit tous les effets que nous voyons dans le monde* ont dit une grande absurdité; car quelle plus grande absurdité qu'une fatalité aveugle qui aurait produit des êtres intelligents?

Il y a donc une raison primitive; et les lois sont les rapports qui se trouvent entre elle et les différents êtres, et les rapports de ces divers êtres entre eux.

Sayfa 9

BİRİNCİ KİTAP

GENEL OLARAK YASALAR

BÖLÜM 1

Diğer canlılarla olan ilişkileriyle yasalar

En yaygın anlamıyla, yasalar, nesnelerin doğasından ileri gelen gerekli ilişkilerdir ve bu bağlamda, her canlının kendi yasaları vardır: Tanrısallığın kendi yasaları, maddî dünyanın kendi yasaları, insandan daha üstün zekâların kendi yasaları, hayvanların kendi yasaları, insan oğlunun kendi yasaları vardır.

Dünyada gördüğümüz tüm olayları kör bir kaderin meydana getirdiğini söyleyenler çok saçma bir şey söylemiş olurlar; çünkü zeki varlıkları meydana getirecek kör bir kaderden daha büyük bir saçmalık olabilir mi?

O hâlde çok basit bir sebep var; yasalar, farklı varlıklar arasında ve farklı varlıkların da kendi aralarında bulunan ilişkilerdir.

Sayfa :10

Cette loi qui, en imprimant dans nous-mêmes l'idée d'un créateur, nous porte vers lui, est la première des lois naturelles par son importance, et non pas dans l'ordre de ces lois. L'homme, dans l'état de nature, aurait plutôt la faculté de connaître qu'il n'aurait des connaissances. Il est clair que ses premières idées ne seraient point des idées spéculatives : il songerait à la conservation de son être avant de chercher l'origine de son être. Un homme pareil ne sentirait d'abord que sa faiblesse ; sa timidité serait extrême ; et si l'on avait là-dessus besoin de l'expérience, l'on a trouvé dans les forêts des hommes sauvages[1] : tout les fait trembler, tout les fait fuir.

Dans cet état, chacun se sent inférieur ; à peine chacun se sent-il égal. On ne chercherait donc point à s'attaquer, et la paix serait la première loi naturelle.

Sayfa 10

İçimize bir yaratıcının var olduğu düşüncesini işleyerek bizi kendine çeken bu yasa, taşıdığı önemle doğa yasalarının birincisidir. Doğal hâlinde, insan oğlu sadece bildiği şeyleri tanıma yeteneğine sahiptir. Şu çok açıktır ki ilk sahip olduğu fikirler kurgusal fikirler değildir: Kendi varoluşunun kökenini aramadan önce kendi varlığını korumayı düşünür. Böyle bir insan ilk olarak kendi zayıflığını hisseder; çekingenliği en son noktadadır ve eğer bununla ilgili olarak tecrübeye ihtiyaç varsa, bunu ilkel insanların yaşadığı ormanlarda bulabiliriz; her şey onları korkutup kaçırıyordu.

Bu durumda, herkes kendini zayıf hissediyordu; henüz herkes kendini diğeriyle eşit hissediyordu. Bu nedenle de anlaşmazlığa sebep olacak hiçbir şey yoktu ve **barış ilk doğal yasa olacaktı.**

Sayfa :10

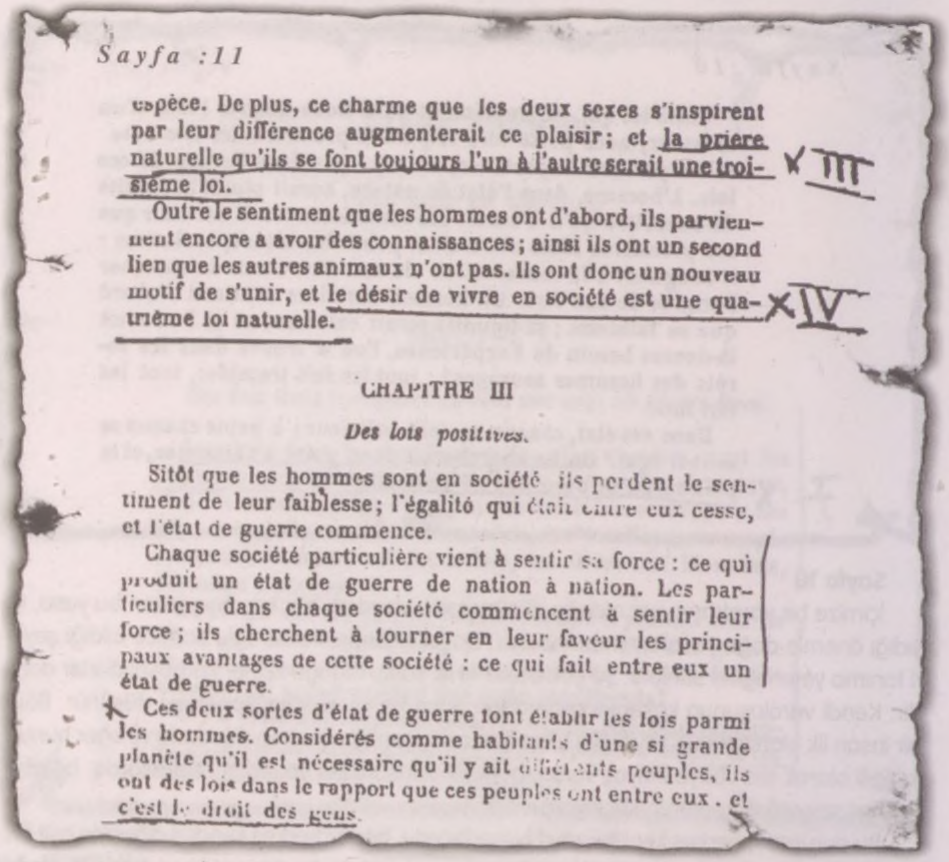
Au sentiment de sa faiblesse l'homme joindrait le senti-

LIVRE I, CHAPITRE III

Sayfa :11

ment de ses besoins : ainsi une autre loi naturelle serait celle qui lui inspirerait de chercher à se nourrir.

J'ai dit que la crainte porterait les hommes à se fuir ; mais les marques d'une crainte réciproque les engageraient bientôt à s'approcher : d'ailleurs ils y seraient portés par le plaisir qu'un animal sent à l'approche d'un animal de son

Sayfa :11

espèce. De plus, ce charme que les deux sexes s'inspirent par leur différence augmenterait ce plaisir; et la priere naturelle qu'ils se font toujours l'un à l'autre serait une troisième loi.

Outre le sentiment que les hommes ont d'abord, ils parviennent encore a avoir des connaissances; ainsi ils ont un second lien que les autres animaux n'ont pas. Ils ont donc un nouveau motif de s'unir, et le désir de vivre en société est une quatrième loi naturelle.

CHAPITRE III

Des lois positives.

Sitôt que les hommes sont en société ils perdent le sentiment de leur faiblesse; l'égalité qui était entre eux cesse, et l'état de guerre commence.

Chaque société particulière vient à sentir sa force : ce qui produit un état de guerre de nation à nation. Les particuliers dans chaque société commencent à sentir leur force; ils cherchent à tourner en leur faveur les principaux avantages de cette société : ce qui fait entre eux un état de guerre.

Ces deux sortes d'état de guerre font établir les lois parmi les hommes. Considérés comme habitants d'une si grande planète qu'il est nécessaire qu'il y ait différents peuples, ils ont des lois dans le rapport que ces peuples ont entre eux, et c'est le droit des gens.

Sayfa 10-11

Kendi zayıflığını hisseden insan kendi ihtiyaçlarının doğurduğu hislerinin farkına varır. **Böylelikle bir diğer yasa, onu karnını doyurmaya itecek olan yasa olacaktır.**

Korkunun insanı kaçmaya yönelttiğini söylemiştim; fakat karşılıklı yaşanan korku hissi canlıları birbirlerine yaklaştırır. Böylece bir hayvanın kendi cinsinden başka bir hayvanla yakınlaşmasının hazzıyla birbirlerine yaklaştılar. Ayrıca iki cinsiyetin aralarındaki farkı anlamasıyla tattığı tutku bu hazzı daha da arttırdı ve **her zaman birinin diğerine karşı yaptığı doğal tapınma üçüncü bir yasa haline geldi.**

İnsanoğlu en başta sahip olduğu hissin dışında, yeni keşifler yapmaya koyuldu; onların hayvanlarda olmayan ikinci bir bağı vardı. Böylelikle bir araya gelme, **topluluk halinde yaşama arzusu duydular, bu da insan doğasının dördüncü yasası oldu.**

BÖLÜM III

Pozitif yasalar

İnsanlar topluluk halinde yaşamaya başlar başlamaz zayıflıklarını hissetmeyi bıraktılar;

aralarındaki eşitlik durumu sona erdi ve savaş durumu başladı.

Her farklı topluluk kendi gücünün farkına vardı; bu da milletler arasında savaşlara neden oldu. Her toplumda kendilerine has özellikleri olanlar güçlerinin farkına vardılar; bu toplumun en temel avantajlarını kendi menfaatlerine yönelttmenin yollarını aradılar: Bu da aralarında savaş çıkmasına neden oldu.

Bu iki çeşit savaş durumu insanlar arasında yasaların doğmasına neden oldu. Böyle büyük bir gezegende yaşayanlar farklı halkların var olmasının gerekliliğinin bilincine vararak bu halklar arasındaki ilişkiler içerisindeki yasalara sahiptirler ve **bu da kişi haklarıdır.**

Sayfa :12

La force générale peut être placée entre les mains d'un seul, ou entre les mains de plusieurs. Quelques-uns ont pensé que, la nature ayant établi le pouvoir paternel, le gouvernement d'un seul était le plus conforme à la nature. Mais l'exemple du pouvoir paternel ne prouve rien. Car si le pouvoir du père a du rapport au gouvernement d'un seul, après la mort du père, le pouvoir des frères, ou, après la mort des frères, celui des cousins germains, ont du rapport au gouvernement de plusieurs. La puissance politique comprend nécessairement l'union de plusieurs familles.

Sayfa 12

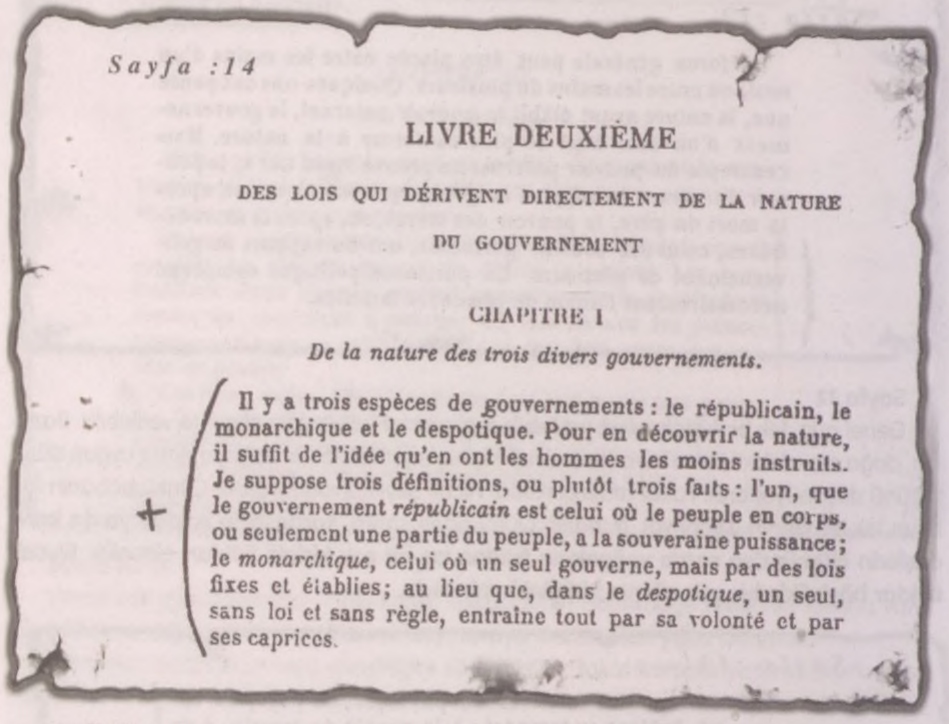
Genel güç, tek bir kişinin eline verilebileceği gibi bir çok kişinin eline de verilebilir. Bazıları, doğa ataerkil iktidarını kurarken tek bir kişinin egemenliğinin doğaya daha uygun düştüğünü düşünüyorlardı. Fakat ataerkil iktidar hiçbir şeyi kanıtlamıyordu. Çünkü babanın iktidarı tek bir kişinin iktidarıydı, babanın ölümünden sonra, **kardeşlerin iktidarı ya da kardeşlerin ölümünden sonra yeğenlerin iktidarı ise bir çok kişinin iktidarı olacaktı. Siyasi iktidar böylelikle bir çok ailenin birliğini kaplıyordu.**

Sayfa :13

Elles doivent être relatives au physique du pays, au climat glacé, brûlant ou tempéré; à la qualité du terrain, à sa situation, à sa grandeur, au genre de vie des peuples, laboureurs, chasseurs ou pasteurs: elles doivent se rapporter au degré de liberté que la constitution peut souffrir, à la religion des habitants, à leurs inclinations, à leurs richesses, à leur nombre, à leur commerce, à leurs mœurs, à leurs manières. Enfin, elles ont des rapports entre elles; elles en ont avec leur origine, avec l'objet du législateur, avec l'ordre des choses sur lesquelles elles sont établies. C'est dans toutes ces vues qu'il faut les considérer.

Sayfa 13

Yasalar, ülkenin fiziksel şartlarına, soğuk, sıcak ya da ılıman iklimine, toprağın kalitesine, genişliğine, ister çiftçi, ister avcı ister çoban olsunlar halkların yaşam tarzına bağı olmak durumundadırlar: Anayasanın hoş göremeyebileceği özgürlük derecesine, yaşayanların dinine, tercihlerine, maddî durumlarına, nüfusuna, ticaretlerine, âdetlerine, tarzlarına uymalıdırlar. Son olarak,yasaların kendi aralarında bağlantıları vardır; bu bağlantılar yasaların kökenleri, yasa koyucuların konuları, yasaların konulduğu şeylerin düzeniyle meydana gelirler. Onları tüm bu anlatılanlar çerçevesinde değerlendirmek gerekir.

Sayfa :14

LIVRE DEUXIÈME

DES LOIS QUI DÉRIVENT DIRECTEMENT DE LA NATURE DU GOUVERNEMENT

CHAPITRE I

De la nature des trois divers gouvernements.

Il y a trois espèces de gouvernements : le républicain, le monarchique et le despotique. Pour en découvrir la nature, il suffit de l'idée qu'en ont les hommes les moins instruits. Je suppose trois définitions, ou plutôt trois faits : l'un, que le gouvernement *républicain* est celui où le peuple en corps, ou seulement une partie du peuple, a la souveraine puissance; le *monarchique*, celui où un seul gouverne, mais par des lois fixes et établies; au lieu que, dans le *despotique*, un seul, sans loi et sans règle, entraîne tout par sa volonté et par ses caprices.

Sayfa 14

İKİNCİ KİTAP

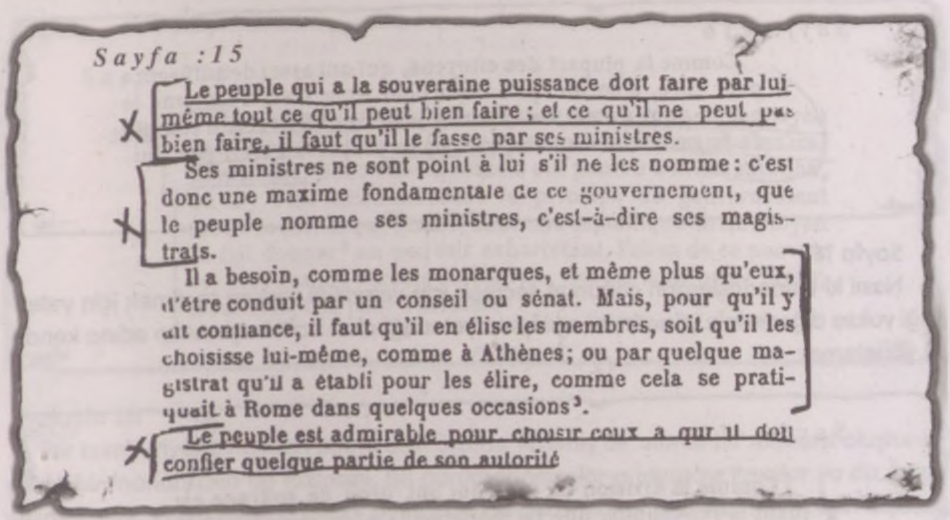
HÜKÛMETİN YAPISINDAN TÜREYEN YASALAR

BÖLÜM I

Üç farklı hükûmet yapısı

Üç farklı hükûmet vardır: cumhuriyetçi, monarşik ve despotik. Bunların yapısını anlayabilmek için bilgi düzeyleri en düşük insanlarla aynı bilgi düzeyine sahip olmak yeterlidir. Ben kendi kafamda üç tanım, daha doğrusu üç olgu şekillendiriyorum; cumhu-

riyetçi hükûmet halkın ya da halkın bir bölümünün temel alındığı en geniş iktidara sahip hükûmettir; monarşik hükûmetlerde tek bir kişinin iktidarı vardır, fakat bu kişi önceden konulup belirlenmiş yasalarla yönetir; despotik hükûmetlerde ise tek bir kişi hiçbir kurala ve yasaya tâbi olmadan her şeyi kendi istek ve arzuları doğrultusunda yönetir.

Sayfa : 15

Le peuple qui a la souveraine puissance doit faire par lui-même tout ce qu'il peut bien faire ; et ce qu'il ne peut pas bien faire, il faut qu'il le fasse par ses ministres.

Ses ministres ne sont point à lui s'il ne les nomme : c'est donc une maxime fondamentale de ce gouvernement, que le peuple nomme ses ministres, c'est-à-dire ses magistrats.

Il a besoin, comme les monarques, et même plus qu'eux, d'être conduit par un conseil ou sénat. Mais, pour qu'il y ait confiance, il faut qu'il en élise les membres, soit qu'il les choisisse lui-même, comme à Athènes; ou par quelque magistrat qu'il a établi pour les élire, comme cela se pratiquait à Rome dans quelques occasions[3].

Le peuple est admirable pour choisir ceux à qui il doit confier quelque partie de son autorité

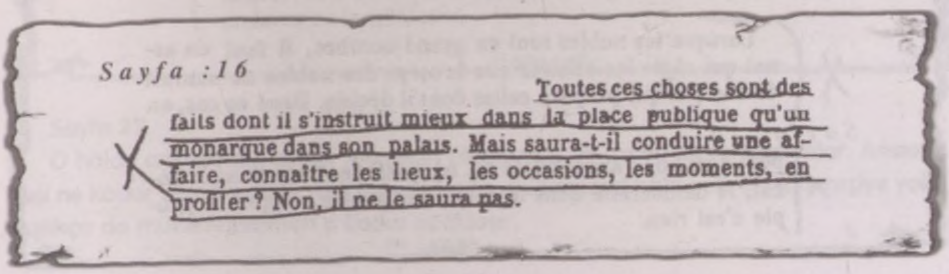
Sayfa 15

İktidarda söz sahibi olan halk yapabileceği ve yapamayacağı her şeyi kendi yapmalıdır; bunu kendi bakanları aracılığıyla gerçekleştirmelidir.

Bakanlar halk tarafından seçildiklerinden tamamen onların istekleri doğrultusunda hareket ederler. Bu, bu yönetim şeklinin en temel gereğidir. Halk, bakanlarını yani memurlarını atar.

Monarşilerin olduğu gibi cumhuriyetçi hükûmetlerin de bir meclis ya da senato tarafından idare edilmeye ihtiyacı vardır. Fakat, bir güven ortamının sağlanması için bunların üyelerinin ya Atina' da olduğu gibi halk tarafından ya da Roma' da bazı durumlarda olduğu gibi halkın atadığı bazı memurlar tarafından seçilmesi gerekir.

Halk, kendi otoritesinin bir kısmını vereceği kişileri seçmek için isteklidir.

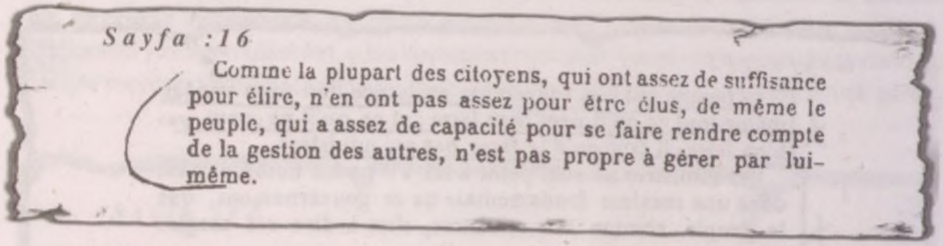

Sayfa : 16

Toutes ces choses sont des faits dont il s'instruit mieux dans la place publique qu'un monarque dans son palais. Mais saura-t-il conduire une affaire, connaître les lieux, les occasions, les moments, en profiter ? Non, il ne le saura pas.

Sayfa 16

Bütün bunlar, halkın halk meydanında, bir hükümdarın sarayında kendi kendine öğrendiklerinden daha iyi öğrendiği şeylerdir. Fakat halk bir işi yönetecek mi, yerleri, durumları, zamanları tanıyıp onlardan yararlanacak mı? Hayır, bunları yapmayacak.

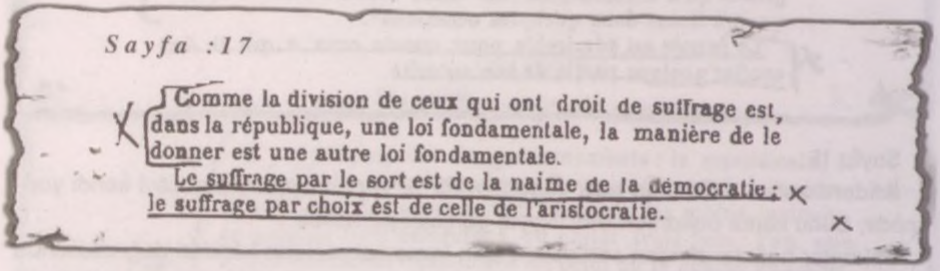

Sayfa : 16

Comme la plupart des citoyens, qui ont assez de suffisance pour élire, n'en ont pas assez pour être élus, de même le peuple, qui a assez de capacité pour se faire rendre compte de la gestion des autres, n'est pas propre à gérer par lui-même.

Sayfa 16

Nasıl ki vatandaşlardan çoğunun seçmek için yeterliliği varken seçilmek için yeterliliği yoksa diğerlerinin yönetimini açıklama yeteneği olan halk başkasının adına kendini yönetemez.

Sayfa : 17

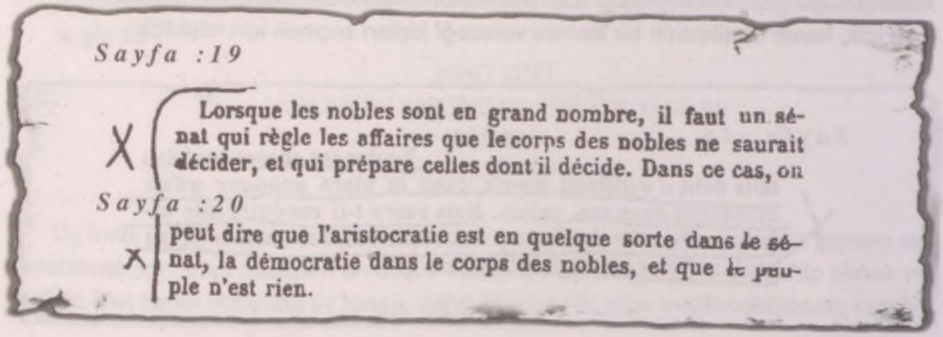
Comme la division de ceux qui ont droit de suffrage est, dans la république, une loi fondamentale, la manière de le donner est une autre loi fondamentale.

Le suffrage par le sort est de la naime de la démocratie ; le suffrage par choix est de celle de l'aristocratie.

Sayfa 17

Cumhuriyetçi hükûmetlerde, oy verme hakkı olanların kendi aralarında bölünmesi nasıl temel bir haksa bu oyu verme şekli de başka bir temel haktır.

Rastlantıyla oy vermek demokrasinin doğasında vardır; seçimle oy vermek ise aristokrasinin doğasındandır.

Sayfa : 19

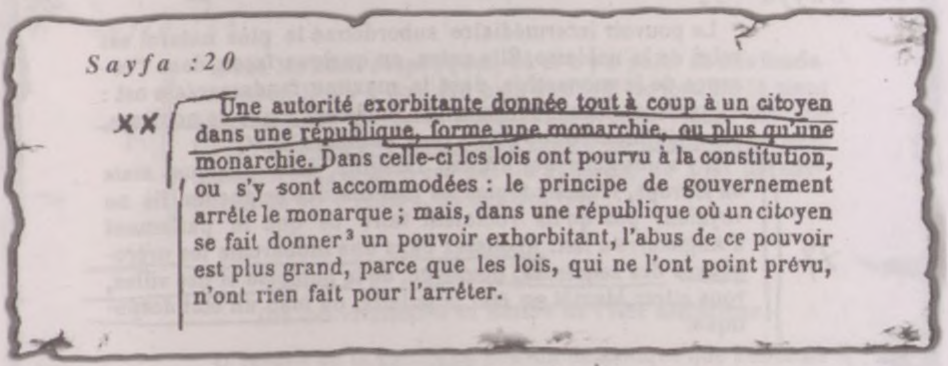
Lorsque les nobles sont en grand nombre, il faut un sénat qui règle les affaires que le corps des nobles ne saurait décider, et qui prépare celles dont il décide. Dans ce cas, on

Sayfa : 20

peut dire que l'aristocratie est en quelque sorte dans le sénat, la démocratie dans le corps des nobles, et que le peuple n'est rien.

Sayfa 19-20

Asillerin sayısı fazla olduğunda asil kitlelerinin karar vermediği işleri düzenleyecek ve istedikleri işleri yerine getirecek bir senato gerekliydi. Bu durumda, aristokrasinin bir bakıma senatoda, demokrasinin asiller arasında yer aldığını, halkın ise hiçbir şey olmadığını söyleyebiliriz.

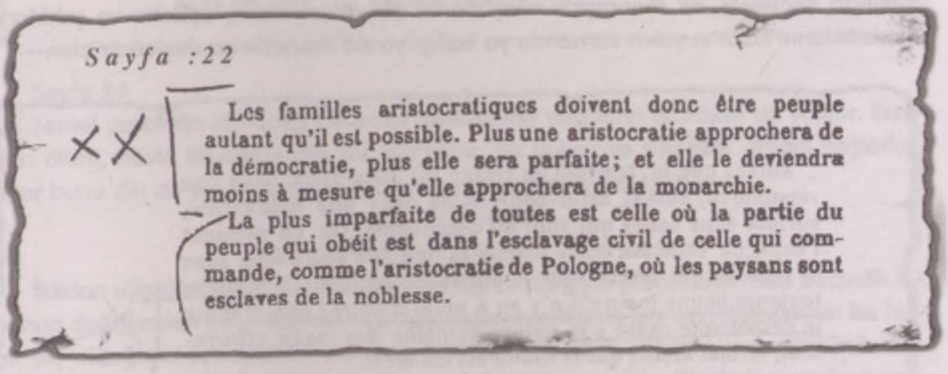

Sayfa :20

XX Une autorité exorbitante donnée tout à coup à un citoyen dans une république, forme une monarchie, ou plus qu'une monarchie. Dans celle-ci les lois ont pourvu à la constitution, ou s'y sont accommodées : le principe de gouvernement arrête le monarque ; mais, dans une république où un citoyen se fait donner[3] un pouvoir exhorbitant, l'abus de ce pouvoir est plus grand, parce que les lois, qui ne l'ont point prévu, n'ont rien fait pour l'arrêter.

Sayfa 20

Bir cumhuriyette halktan birine aşırı ölçüde verilmiş bir otorite bir monarşi oluşturur ya da bir monarşiden de fazlasını. Bu durumda yasalar anayasayı karşılar ya da anayasaya uyar. Hükümetin prensibi monarşiyi durdurur; fakat, halktan birine aşırı ölçüde bir otorite verilen bir cumhuriyette, bunun kötüye kullanılması da daha büyük olur. Çünkü ona uygun düşmeyen yasalar onu durdurmak için hiçbir şey yapamazlar.

Sayfa :22

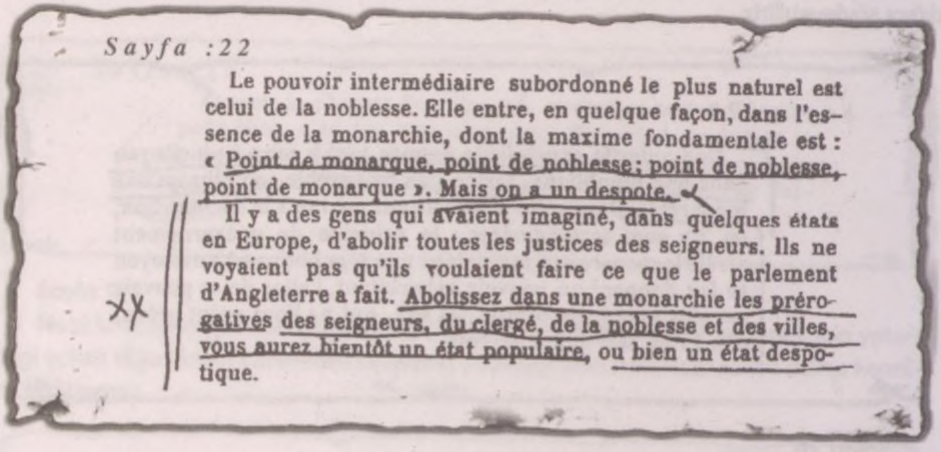
XX Les familles aristocratiques doivent donc être peuple autant qu'il est possible. Plus une aristocratie approchera de la démocratie, plus elle sera parfaite; et elle le deviendra moins à mesure qu'elle approchera de la monarchie.

La plus imparfaite de toutes est celle où la partie du peuple qui obéit est dans l'esclavage civil de celle qui commande, comme l'aristocratie de Pologne, où les paysans sont esclaves de la noblesse.

Sayfa 22

O hâlde aristokratik aileler mümkün olduğunca bir araya toplanmalıdırlar. Aristokrasi ne kadar demokrasiye yaklaşırsa o kadar mükemmel hâle gelir ve monarşiye yaklaştıkça da mükemmellikten o kadar uzaklaşır.

Bunun en vahim tarafı ise emredenlere boyun eğen halkın onların sivil kölesi haline gelmesidir. Tıpkı köylülerin asillerin kölesi durumunda yaşadığı Polonya aristokrasisi gibi.

Sayfa :22

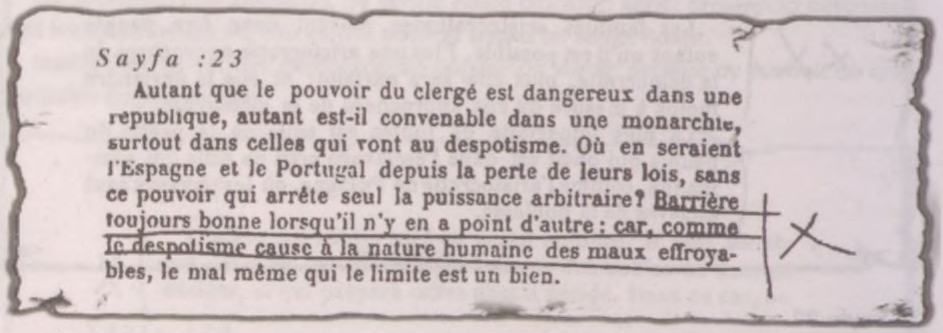
Le pouvoir intermédiaire subordonné le plus naturel est celui de la noblesse. Elle entre, en quelque façon, dans l'essence de la monarchie, dont la maxime fondamentale est : « Point de monarque, point de noblesse; point de noblesse, point de monarque ». Mais on a un despote.

Il y a des gens qui avaient imaginé, dans quelques états en Europe, d'abolir toutes les justices des seigneurs. Ils ne voyaient pas qu'ils voulaient faire ce que le parlement d'Angleterre a fait. Abolissez dans une monarchie les prérogatives des seigneurs, du clergé, de la noblesse et des villes, vous aurez bientôt un état populaire, ou bien un état despotique.

Sayfa 22

En doğal şekilde hâkimiyet altına alınan en orta düzeydeki iktidar asillerin iktidarıdır. Bazı yönleriyle monarşiye benzerlik gösterir ki en temel yönü şudur: **"Monarşi noktası, asillik noktasıdır; asillik noktası monarşi noktasıdır." Fakat bir despotluk vardır.**

Avrupa' da bazı ülkelerde senyörlerin bütün haklarını ortadan kaldırmayı hayal eden kişiler vardı. Aslında İngiltere parlâmentosunun yaptığını yapmak istediklerinin farkında değillerdi. Bir monarşide senyörlerin, din adamlarının, asillerin ve şehirlerin ayrıcalıklarını kaldırın yakın zamanda ya halkçı ya da despotik bir devletiniz olur.

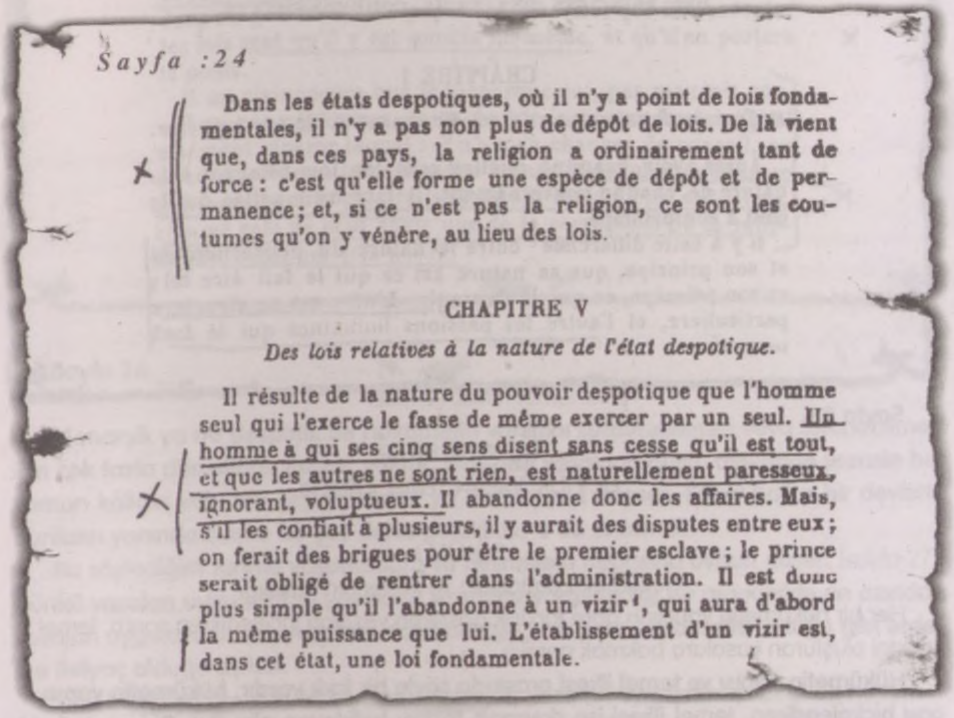
Sayfa :23

Autant que le pouvoir du clergé est dangereux dans une république, autant est-il convenable dans une monarchie, surtout dans celles qui vont au despotisme. Où en seraient l'Espagne et le Portugal depuis la perte de leurs lois, sans ce pouvoir qui arrête seul la puissance arbitraire? Barrière toujours bonne lorsqu'il n'y en a point d'autre : car, comme le despotisme cause à la nature humaine des maux effroyables, le mal même qui le limite est un bien.

Sayfa 23

Bir cumhuriyette din adamlarının ayrıcalıkları ne kadar tehlikeli ise bir monarşide de, özellikle de despotik bir yolda ilerleyen monarşilerde bir o kadar iyidir. Yasalarını kaybet-

tikleri andan itibaren bu keyfi iktidarı durduran dinî iktidar olmadan İspanya ve Portekiz nerede olurlardı? **Başka bir nokta söz konusu olmadığında engel her zaman iyidir. Çünkü nasıl ki despotizm insan doğasında korkunç kötülüklere sebep olduysa yine onu sınırlayan kötülük bir iyilik olarak görülebilir.**

Sayfa :24

Dans les états despotiques, où il n'y a point de lois fondamentales, il n'y a pas non plus de dépôt de lois. De là vient que, dans ces pays, la religion a ordinairement tant de force : c'est qu'elle forme une espèce de dépôt et de permanence ; et, si ce n'est pas la religion, ce sont les coutumes qu'on y vénère, au lieu des lois.

CHAPITRE V

Des lois relatives à la nature de l'état despotique.

Il résulte de la nature du pouvoir despotique que l'homme seul qui l'exerce le fasse de même exercer par un seul. Un homme à qui ses cinq sens disent sans cesse qu'il est tout, et que les autres ne sont rien, est naturellement paresseux, ignorant, voluptueux. Il abandonne donc les affaires. Mais, s'il les confiait à plusieurs, il y aurait des disputes entre eux ; on ferait des brigues pour être le premier esclave ; le prince serait obligé de rentrer dans l'administration. Il est donc plus simple qu'il l'abandonne à un vizir[1], qui aura d'abord la même puissance que lui. L'établissement d'un vizir est, dans cet état, une loi fondamentale.

Sayfa 24

Temel yasaların olmadığı despotik devletlerde yasaların emniyeti de yoktur. Bundan ötürü, böyle ülkelerde din çok güçlüdür. Bir güven ve süreklilik ortamı sağlarlar; eğer bunu din de yapmazsa yasalar yerine geleneklere bel bağlanır.

BÖLÜM IV

Despotik devletin doğasına ilişkin yasalar

İktidarı uygulayan insanın bunu tek bir kişi aracılığıyla gerçekleştirmesi despotik iktidarın doğasından gelir. Beş duyusu durmadan kendisinin her şey, diğerlerinin ise hiçbir şey olduğunu söyleyen bir insan doğal olarak tembel, cahil ve zevk düşkünü olur. Böylece bütün işlerden elini ayağını çeker. Fakat eğer bunları diğerlerine yayarsa aralarında kavgalar çıkar; ilk aday olmak için bir takım entrikalar çevrilir; prens yönetime katılmak zorundadır. Bu sorumluluğu kendisiyle aynı güce sahip olacak bir vezire bırakması onun için daha kolay olacaktır. **Bu devlet şeklinde, vezirin atanması temel bir yasadır.**

Sayfa :25

LIVRE TROISIÈME

DES PRINCIPES DES TROIS GOUVERNEMENTS

CHAPITRE I

Différence de la nature du gouvernement et de son principe.

Après avoir examiné quelles sont les lois relatives à la nature de chaque gouvernement, il faut voir celles qui le sont à son principe.

Il y a cette différence[1] entre la nature du gouvernement et son principe, que sa nature est ce qui le fait être tel; et son principe, ce qui le fait agir. L'une est sa structure particulière, et l'autre les passions humaines qui le font mouvoir.

Sayfa 25

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ÜÇ HÜKÛMETİN TEMEL İLKELERİ

BÖLÜM I

Hükûmetin doğasının ve ilkelerinin farklılığı

Her bir hükûmetin yapısına göre farklılık gösteren yasaları inceledikten sonra, temel ilkelerini oluşturan yasalara bakmak gerekir.

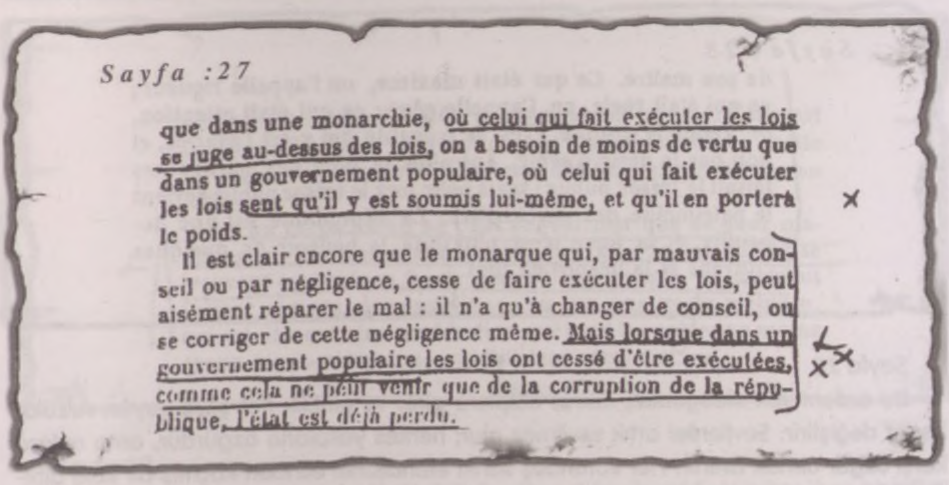
Hükûmetin yapısı ve temel ilkesi arasında şöyle bir fark vardır, hükûmetin yapısı onu biçimlendiren, temel ilkesi ise davranış tarzını belirleyen olgudur. Biri onun farklı yapısı ve diğeri de onu harekete geçiren insanî tutkulardır.

Sayfa :26

Du principe de la démocratie.

Il ne faut pas beaucoup de probité pour qu'un gouvernement monarchique ou un gouvernement despotique se maintiennent ou se soutiennent. La force des lois dans l'un, le bras du prince toujours levé dans l'autre, règlent ou contiennent tout. Mais dans un état populaire il faut un ressort de plus, qui est la *vertu*.

Ce que je dis est confirmé par le corps entier de l'histoire, et est très conforme à la nature des choses[1]. Car il est clair

Sayfa :27

que dans une monarchie, où celui qui fait exécuter les lois se juge au-dessus des lois, on a besoin de moins de vertu que dans un gouvernement populaire, où celui qui fait exécuter les lois sent qu'il y est soumis lui-même, et qu'il en portera le poids.

Il est clair encore que le monarque qui, par mauvais conseil ou par négligence, cesse de faire exécuter les lois, peut aisément réparer le mal : il n'a qu'à changer de conseil, ou se corriger de cette négligence même. Mais lorsque dans un gouvernement populaire les lois ont cessé d'être exécutées, comme cela ne peut venir que de la corruption de la république, l'état est déjà perdu.

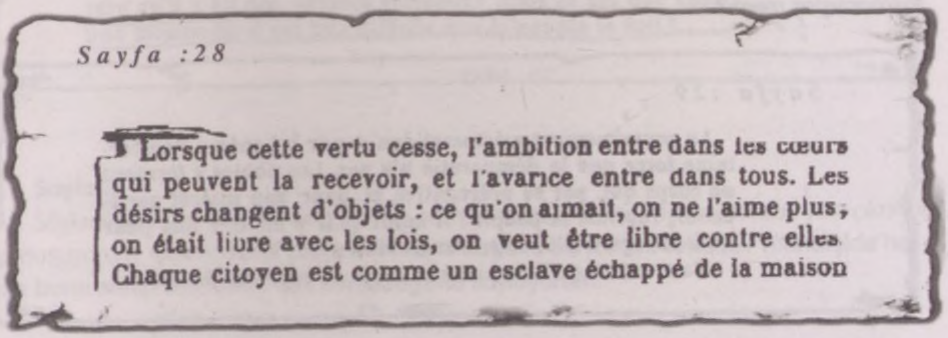
Sayfa 26

Demokrasinin temel ilkesi

Monarşik ya da despotik bir hükûmetin varlığını sürdürebilmesi veya tutunabilmesi için çok fazla dürüstlüğe ihtiyaç yoktur. Birisinde yasaların gücü, diğerinde prensin her zaman kalkan kolu her şeyi düzenler ya da her şeyi kapsar. Fakat halkçı bir devlette bunların yanında başka bir şey daha gereklidir, o da erdemdir.

Bu söylediğim tarihte yaşananlara ve nesnelerin doğasına uygun düşer. [sayfa 27] Çünkü yasaları uygulayanın yasaların üzerinde yargılandığı bir monarşide en azından yasaları uygulayanın da yasalara dahil olduğu halkçı bir hükûmette olduğu gibi erdeme ihtiyaç olduğu açıktır.

Yine ihmal ya da kötü tavsiyeler nedeniyle, yasaları uygulatmayı bırakan hükümdarın kötülüğü kolayca bertaraf edebileceği de açıktır. Fakat ne zaman ki halkçı bir hükûmette yasaların uygulanması kesintiye uğrar, cumhuriyetlerin bozulmasında yaşanabileceği gibi, devlet kaybetmiş olur.

Sayfa :28

Lorsque cette vertu cesse, l'ambition entre dans les cœurs qui peuvent la recevoir, et l'avarice entre dans tous. Les désirs changent d'objets : ce qu'on aimait, on ne l'aime plus ; on était libre avec les lois, on veut être libre contre elles. Chaque citoyen est comme un esclave échappé de la maison

Sayfa :28

de son maître. Ce qui était maxime, on l'appelle rigueur; ce qui était règle, on l'appelle gêne; ce qui était attention, on l'appelle crainte. C'est la frugalité qui y est l'avarice, et non pas le désir d'avoir. Autrefois le bien des particuliers faisait le trésor public; mais pour lors le trésor public devient le patrimoine des particuliers. La république est une dépouille, et sa force n'est plus que le pouvoir de quelques citoyens et la licence de tous.

Sayfa 28

Bu erdem yok olduğunda, ihtiras kalplere girer ve pintilik her şeye yayılır. Arzular hedef değiştirir: Sevilenler artık sevilmez olur; herkes yasalarla özgürdür, ama onlara karşı özgür olmak istenir. Her vatandaş sanki efendisinin elinden kaçmış bir köle gibidir. Özdeyiş, sertlik; düzen, işkence; dikkat de korku olarak nitelendirilir. Burada sadelik sahip olma arzusu olarak değil de pintilik olarak değerlendirilir. Eskiden imtiyazlı olanların malları kamu malı sayılırdı; fakat artık kamu malları imtiyaz sahiplerinin mirası haline gelir. Cumhuriyet bir ganimettir ve onun gücü birkaç vatandaşın iktidarından ve her şeyin bozulduğu bir düzensizlikten başka bir şey değildir artık.

Sayfa :29

Comment Carthage aurait-elle pu se soutenir? Lorsque Annibal, devenu préteur, voulut empêcher les magistrats de piller la république, n'allèrent-ils pas l'accuser devant les Romains?

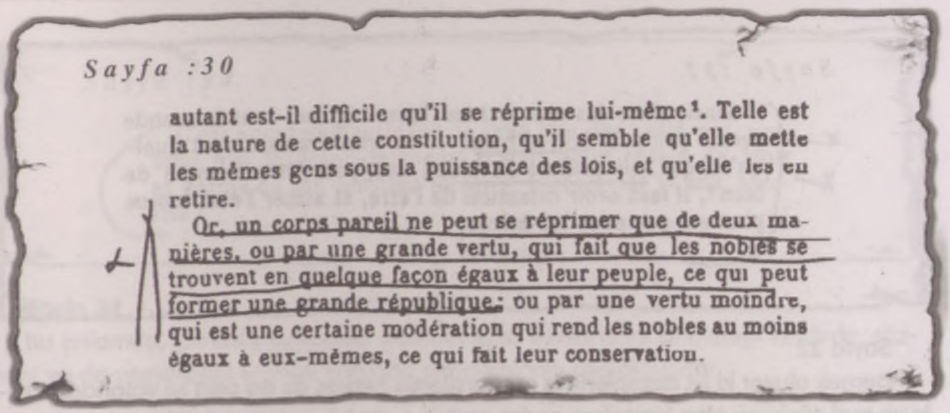
Sayfa 29

Carthage varlığını nasıl sürdürebilir? Annibal, yargıç olduğunda, cumhuriyeti soymak isteyen memurları engellemek istediğinde onu Romenler önünde suçlamaya kalkışmamışlar mıydı?

Sayfa :29

Le gouvernement aristocratique a par lui-même une certaine force que la démocratie n'a pas. Les nobles y forment un corps qui, par sa prérogative et pour son intérêt particulier, réprime le peuple: il suffit qu'il y ait des lois pour qu'à cet égard elles soient exécutées.

Mais, autant qu'il est aisé à ce corps de réprimer les autres,

Sayfa :30

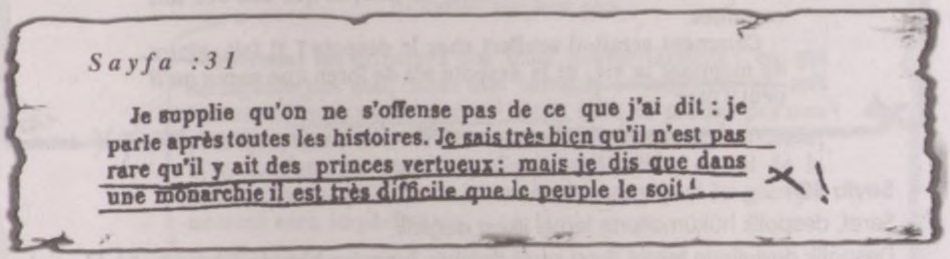
autant est-il difficile qu'il se réprime lui-même[1]. Telle est la nature de cette constitution, qu'il semble qu'elle mette les mêmes gens sous la puissance des lois, et qu'elle les en retire.

Or, un corps pareil ne peut se réprimer que de deux manières, ou par une grande vertu, qui fait que les nobles se trouvent en quelque façon égaux à leur peuple, ce qui peut former une grande république; ou par une vertu moindre, qui est une certaine modération qui rend les nobles au moins égaux à eux-mêmes, ce qui fait leur conservation.

Sayfa 29

Aristokratik hükûmetin, demokratik hükûmetin sahip olmadığı kendine has bir gücü vardır. Asiller, burada, kendi kişisel çıkarları için kendi imtiyazlarını kullanarak, halkı baskı altında tutmak için bir birlik oluştururlar. Bunu yerine getirmek için yasaların olması yeterlidir. **[sayfa 30]** Fakat, diğerlerini baskı altında tutmak bu birlik için ne kadar kolaysa kendisini baskı altına sokmak da bir o kadar zordu. Aynı kişileri yasaların yaptırımı altına sokan ve onların bundan geri çeken bu yapılanmanın doğası bu şekildedir.

Ya da böyle bir birlik kendini iki şekilde ya da büyük bir erdemle ki bu erdem asillerin kendilerini halklarıyla eşit tutmalarıdır, baskı altına alabilirler, bu da büyük bir cumhuriyetin kurulmasını sağlayabilir; veya daha az bir erdemle asilleri kendi aralarında eşit duruma getirerek korunmaları sağlanarak bu gerçekleştirilir.

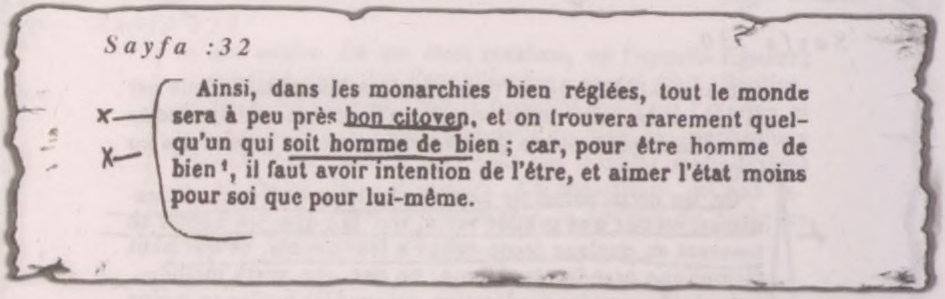

Sayfa :31

Je supplie qu'on ne s'offense pas de ce que j'ai dit : je parle après toutes les histoires. Je sais très bien qu'il n'est pas rare qu'il y ait des princes vertueux ; mais je dis que dans une monarchie il est très difficile que le peuple le soit[1].

Sayfa 31

Söylediklerimden alınılmamasını rica ediyorum; ben tarihte yaşananlardan yola çıkarak konuşuyorum. **Çok erdemli prenslerin var olduğunu biliyorum; fakat bir monarşide halkın buna sahip olmasının çok zor olduğunu söylüyorum.**

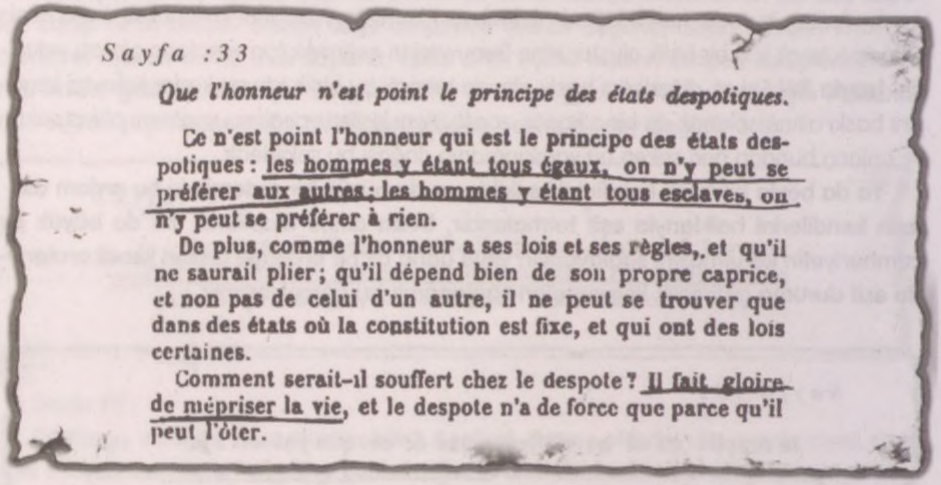

Sayfa :32

Ainsi, dans les monarchies bien réglées, tout le monde sera à peu près bon citoyen, et on trouvera rarement quelqu'un qui soit homme de bien ; car, pour être homme de bien[1], il faut avoir intention de l'être, et aimer l'état moins pour soi que pour lui-même.

Sayfa 32

Demek oluyor ki iyi düzenlenmiş monarşilerde herkes az da olsa iyi vatandaş sayılır ve mal düşkünü olan kimselere ender rastlanır; çünkü mal düşkünü bir adam olmak için varolma isteğine sahip olmak ve devleti devlet için değil de kendi için sevmek gerekir.

Sayfa :33

Que l'honneur n'est point le principe des états despotiques.

Ce n'est point l'honneur qui est le principe des états despotiques : les hommes y étant tous égaux, on n'y peut se préférer aux autres ; les hommes y étant tous esclaves, on n'y peut se préférer à rien.

De plus, comme l'honneur a ses lois et ses règles, et qu'il ne saurait plier ; qu'il dépend bien de son propre caprice, et non pas de celui d'un autre, il ne peut se trouver que dans des états où la constitution est fixe, et qui ont des lois certaines.

Comment serait-il souffert chez le despote ? Il fait gloire de mépriser la vie, et le despote n'a de force que parce qu'il peut l'ôter.

Sayfa 33

Şeref, despotik hükûmetlerin temel ilkesi değildir.

Despotik devletlerin temel ilkesi şeref değildir. **İnsanlar birbirleriyle eşit olduklarında diğer şeyleri tercih edebilirler; insanlar köle olduklarında hiçbir tercih yapamazlar.**

Bununla beraber, şeref, kendi yasaları ve kuralları olduğundan, bükülmediğinden; başka birinin değil de kendi iradesine göre davrandığından sadece anayasası sabit olan ve kesin yasaları olan devletlerde bulunur.

Despot bir yönetim buna nasıl tahammül eder? **Hayatı hor görmeyi övüyor ve gücü yok edebilmesinden doğuyor.**

Sayfa :34

C'est apparemment dans ce sens que des cadis ont soutenu que le grand-seigneur n'était point obligé de tenir sa parole ou son serment lorsqu'il bornait par là son autorité [2]

Sayfa 34

Bu anlamda, görünüşte, kadılar derebeylerin, iktidarlarını sınırladığı takdirde, sözlerini ya da yeminlerini tutmak zorunda olmamalarını destekliyorlar.

Sayfa :36

Quoique la manière d'obéir soit différente dans ces deux gouvernements, le pouvoir est pourtant le même.

Sayfa 36

Boyun eğme tarzı farklı olsa da bu iki yönetim tarzında (monarşik ve despotik) iktidar tarzı aynıdır.

Sayfa :36

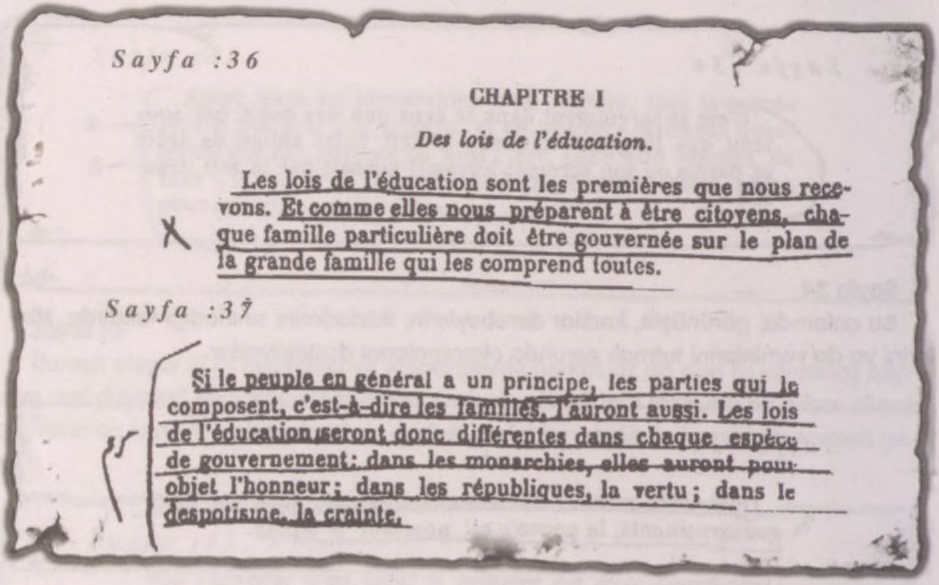
CHAPITRE XI

Réflexion sur tout ceci.

Tels sont les principes des trois gouvernements : ce qui ne signifie pas que, dans une certaine république, on soit vertueux ; mais qu'on devrait l'être. Cela ne prouve pas non plus que, dans une certaine monarchie, on ait de l'honneur, et que, dans un état despotique particulier, on ait de la crainte ; mais qu'il faudrait en avoir : sans quoi le gouvernement sera imparfait.

LIVRE QUATRIÈME

LES LOIS DE L'ÉDUCATION DOIVENT ÊTRE RELATIVES AUX PRINCIPES DU GOUVERNEMENT

Sayfa :36

CHAPITRE I

Des lois de l'éducation.

Les lois de l'éducation sont les premières que nous recevons. Et comme elles nous préparent à être citoyens, chaque famille particulière doit être gouvernée sur le plan de la grande famille qui les comprend toutes.

Sayfa :37

Si le peuple en général a un principe, les parties qui le composent, c'est-à-dire les familles, l'auront aussi. Les lois de l'éducation seront donc différentes dans chaque espèce de gouvernement: dans les monarchies, elles auront pour objet l'honneur; dans les républiques, la vertu; dans le despotisme, la crainte.

Sayfa 36

BÖLÜM XI

Bütün bunlar üzerine düşünce

İşte üç hükûmetin temel ilkeleri şunlardır: Herhangi bir cumhuriyette erdemli olunmak zorunludur. Herhangi bir monarşide şerefli olunmak ve herhangi bir despotik yönetimde korku duymak zorunludur; fakat bu zorunluluklar, hükûmet mükemmel olmadığı zamanlar geçerlidir.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

EĞİTİM YASALARI HÜKÛMETİN TEMEL İLKELERİNE BAĞLI OLMALIDIR

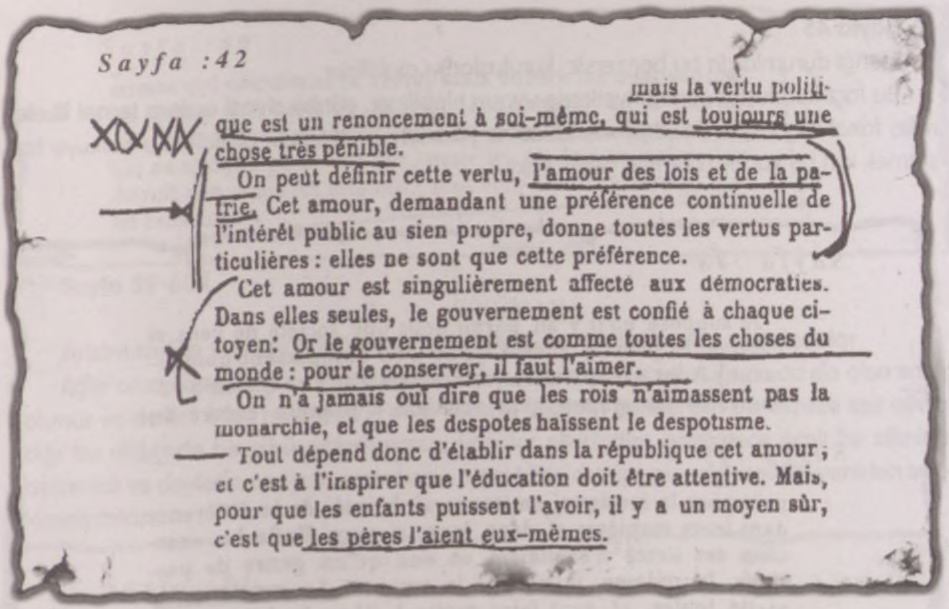
BÖLÜM I

Eğitim Yasaları

Eğitim yasaları karşılaştığımız ilk yasalardır. Nasıl ki bu yasalar bizi vatandaş olmaya hazırlıyorlar, her bir farklı aile bağlı olduğu ve bütün aileleri kapsayan büyük ailenin düzenine göre yönetilmelidir.

[sayfa 37]

Eğer toplumun genel bir ilkesi varsa, toplumu oluşturan parçalar, yani aileler de aynı ilkeye sahip olmalıdırlar. Bu nedenle eğitim yasaları her hükûmet şeklinde farklı olacaktır: Eğitimin temel konusu monarşilerde şeref; cumhuriyetlerde erdem; despot yöne-

Sayfa :42

mais la vertu politique est un renoncement à soi-même, qui est toujours une chose très pénible.

On peut définir cette vertu, l'amour des lois et de la patrie. Cet amour, demandant une préférence continuelle de l'intérêt public au sien propre, donne toutes les vertus particulières : elles ne sont que cette préférence.

Cet amour est singulièrement affecté aux démocraties. Dans elles seules, le gouvernement est confié à chaque citoyen: Or le gouvernement est comme toutes les choses du monde : pour le conserver, il faut l'aimer.

On n'a jamais ouï dire que les rois n'aimassent pas la monarchie, et que les despotes haïssent le despotisme.

Tout dépend donc d'établir dans la république cet amour ; et c'est à l'inspirer que l'éducation doit être attentive. Mais, pour que les enfants puissent l'avoir, il y a un moyen sûr, c'est que les pères l'aient eux-mêmes.

Sayfa 42

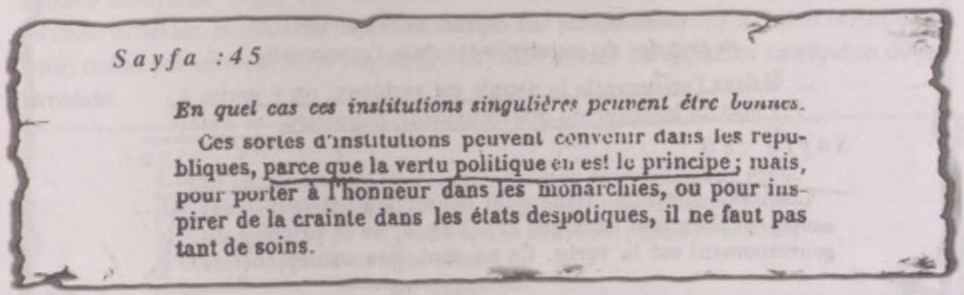
Fakat siyasî erdem bir özveridir, bu da her zaman çok yorucudur.

Bu erdem yasalara ve memlekete duyulan aşk olarak tanımlanabilir. Kişiyi kendi yararıyla kamu yararı arasında tercih yapmaya iten bu aşk, tüm farklı erdemleri ortaya çıkarır; bütün bunlar bu tercihte saklıdır.

Bu aşk tamamen demokrasilere özgüdür. Sadece onlarda hükûmet vatandaşa emanettir: Hükûmetin yeryüzündeki diğer şeylerden farkı yoktur; onu da korumak için sevmek gerekir.

Krallar monarşiyi sevmez, despotlar despotizmden nefret eder demiyoruz.

Kısacası her şey, bu aşkı, cumhuriyette sağlamlaştırmaya bağlıdır; bu nedenle de eğitime büyük görev düşüyor. Fakat çocukların bu aşka sahip olabilmeleri için kesin tek bir yol var, o da babalarının da bu aşka sahip olmaları.

Sayfa :45

En quel cas ces institutions singulières peuvent être bonnes.

Ces sortes d'institutions peuvent convenir dans les républiques, parce que la vertu politique en est le principe ; mais, pour porter à l'honneur dans les monarchies, ou pour inspirer de la crainte dans les états despotiques, il ne faut pas tant de soins.

Sayfa 45

Hangi durumlarda bu benzersiz kuruluşlar iyi olabilirler

Bu tarz kuruluşlar cumhuriyetlerde uygun olabilirler, **çünkü siyasî erdem temel ilkeleridir;** fakat monarşilerde şeref mertebesine yükselmek, despotik devletlerde korkuyu hissetmek için bu kadar zahmete gerek yoktur.

Sayfa :48

Je suppose qu'il y ait parmi nous une société de gens si passionnés pour la chasse qu'ils s'en occupassent uniquement ; il est sûr qu'ils en contracteraient une certaine rudesse. Si ces mêmes gens venaient à prendre encore du

Sayfa :49

goût pour la musique, on trouverait bientôt de la différence dans leurs manières et dans leurs mœurs. Enfin les exercices des Grecs n'excitaient en eux qu'un genre de passions, la rudesse, la colère, la cruauté. La musique les excite toutes, et peut faire sentir à l'âme la douceur, la pitié, la tendresse, le doux plaisir.

Sayfa 48

Sanıyorum ki aramızda ava çok tutkun olan bir topluluk var; şüphesiz ki buna sıkıca bağlılar. Eğer bu insanlar aynı zevki müzikten alsalardı hayat tarzlarındaki ve âdetlerindeki farklılıkları kısa zamanda görecektik. **[sayfa 49]** Sonuçta Yunanlıların uygulamaları onlarda bir çeşit tutku, sertlik, asabiyet, acımasızlık uyandırdı. **Müzik onların hepsini canlandırır ve ruha yumuşaklığı, acıma hissini, şefkati, hazzı hissettirebilir.**

Sayfa :59

CHAPITRE VIII

Comment les lois doivent se rapporter au principe du gouvernement dans l'aristocratie.

Si dans l'aristocratie le peuple est vertueux, on y jouira à peu près du bonheur du gouvernement populaire, et l'état

Sayfa :60

CINQUIÈME QUESTION. Dans quel gouvernement faut-il des censeurs ? Il en faut dans une république, où le principe du gouvernement est la vertu. Ce ne sont pas seulement les

Sayfa :60

crimes qui détruisent la vertu, mais encore les négligences, les fautes, une certaine tiédeur dans l'amour de la patrie, des exemples dangereux, des semences de corruption; ce qui ne choque point les lois, mais les élude; ce qui ne les détruit pas, mais les affaiblit: tout cela doit être corrigé par les censeurs.

Sayfa 59-60

BÖLÜM VIII

Aristokraside yasalar hükûmetin temel ilkesine nasıl uymak zorundadırlar

Eğer aristokraside halk erdemliyse, halkçı hükûmetin mutluluğuna az da olsa sahip olunur ve devlet etkili hâle gelir. Fakat nasıl ki kişilerin gelirlerinin bu derece eşit olmadığı bu düzende bir sürü erdem varsa, yasalar ellerinden geldiğince ılımlı bir zihniyet aşılamalı ve devletin anayasasının kesin bir şekilde ortaya çıkardığı eşitliği yeniden sağlamalıdırlar.

Sayfa :81

CINQUIÈME QUESTION. Dans quel gouvernement faut-il des censeurs? Il en faut dans une république, où le principe du gouvernement est la vertu. Ce ne sont pas seulement les crimes qui détruisent la vertu, mais encore les négligences, les fautes, une certaine tiédeur dans l'amour de la patrie, des exemples dangereux, des semences de corruption; ce qui ne choque point les lois, mais les élude; ce qui ne les détruit pas, mais les affaiblit: tout cela doit être corrigé par les censeurs.

Sayfa 81

BEŞİNCİ SORU: Hangi hükûmette denetimcilere ihtiyaç vardır? Hükûmetin temel ilkesinin erdem olduğu bir cumhuriyette denetimcilere ihtiyaç vardır. Erdemi yok eden sadece cinayetler değil, aynı zamanda ihmaller, hatalar, vatan sevgisinin azalması, tehlikeli örnekler, ahlâksızlık tohumlandır; bunlar yasalara vermiyor, fakat onları aldatıyor; onları yok etmiyor ama zayıflatıyorlar; tüm bunlar denetimciler tarafından düzeltilmelidir.

Sayfa :85

Les hommes sont tous égaux dans le gouvernement républicain; ils sont égaux dans le gouvernement despotique: dans le premier, c'est parce qu'ils sont tout; dans le second, c'est parce qu'ils ne sont rien.

Sayfa 85

Cumhuriyetçi hükûmette, insanların hepsi eşittir; despotik hükûmette de eşittirler; birincisinde eşittirler, çünkü insanlar her şeye sahiptirler; ikincisinde de eşittirler, çünkü hiçbir şeye sahip değillerdir.

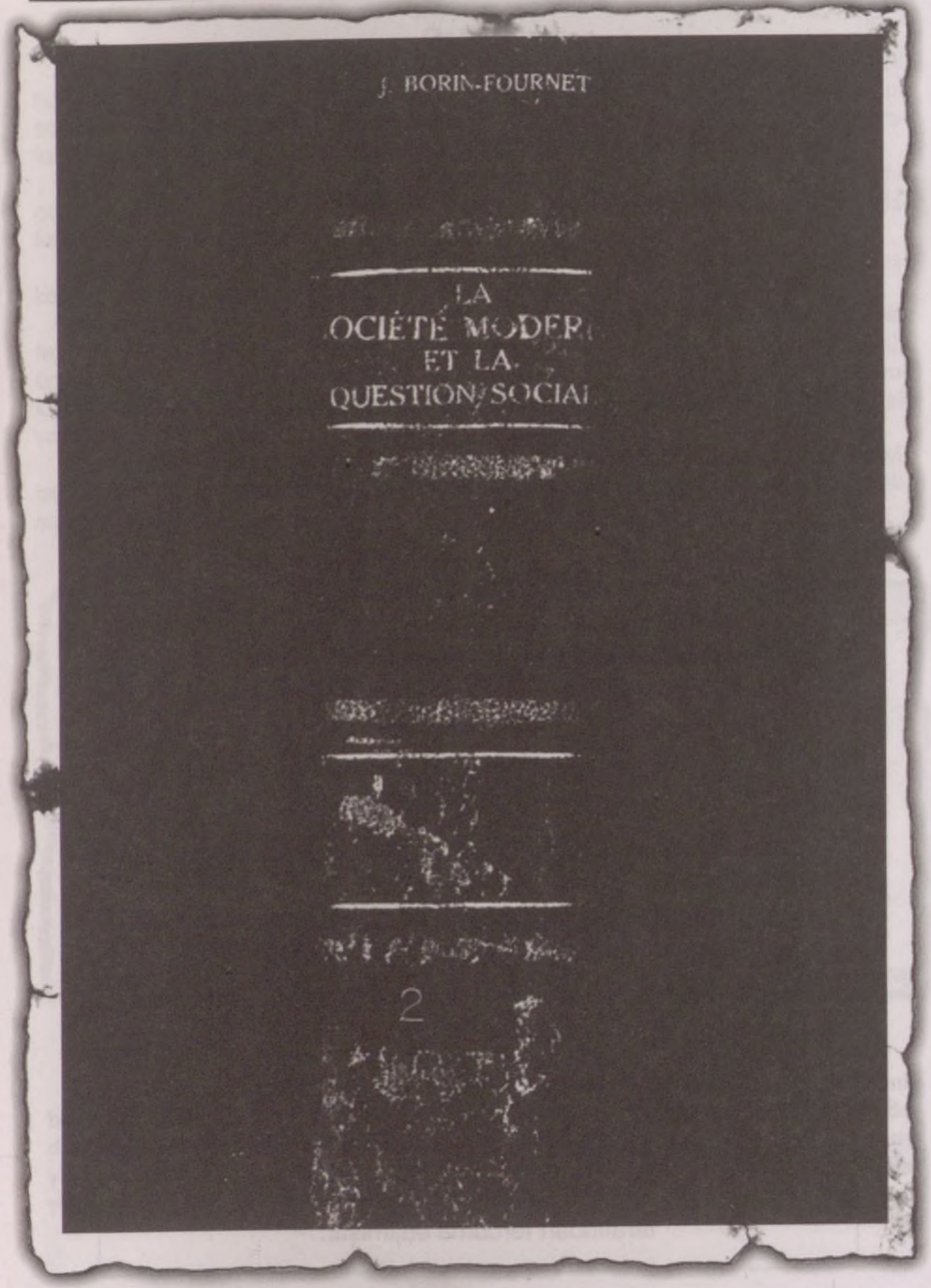
Sayfa :95

CHAPITRE XI

Que, lorsqu'un peuple est vertueux, il faut peu de peines.

Sayfa 95

Eğer bir halk faziletliyse çekilen sıkıntı az olur.

J. BORIN-FOURNET
LA
OCIÉTÉ MODER
ET LA
QUESTION SOCIA
2

MODERN TOPLUM VE SOSYAL SORUN

J. BORIN – FOURNET

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 288
Yazar : J. Borin - Fournet
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 12.1 cm.
Boy : 17.9 cm.
Sayfa Adedi : XII+456
Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz [Özet]

Birçok senedir Fransa'da derin bir sosyal hastalık hissedilmektedir. Çalışma hürriyeti, hükûmet, gıda maddelerinin fiyatlarını indiren, piyasaları ticaret ve sanayi lehine artıran çok sayıda ve kolay uluslararası ilişkileri milletin tercihine bırakmıştır ve bu piyasalar, birlik, refah ve sükûnet günlerinin parladığını en sonunda görebilmeyi ümit ettirmektedirler.

Eğer, engin hudutlarının arasında 100 milyondan fazla sakini barındıran Rusya'ya bir göz atarsak, önce bu imparatorluğun gösterdiği güç ve dinçlik görünümü karşısında etkileniriz.

İsviçre'ye kadar, kullandıkları mantıkla altı defa daha lâik hürriyetlerini göstermede kıskançlık göstermeleri, onları hoşnutsuzlar arasına sokmaz.

Bu hastalığın sebebi nedir ? Onların karışık olduğunu söylemek zordur. Bununla birlikte, bu konuda düşünürsek, ikincil bir önem arzeden birçok diğerlerinin arasında, büyük öneme sahip üç tanesini öne çıkarabiliriz : Yüksek sınıftaki kayıtsızlık, sosyal ölçekteki, yukardan aşağıya doğru gelen parti anlayışı ve sonunda, kötülükleri iyileştirebilecek gerçek ve büyük bir dinin eksikliği.

Bunlar, benim incelemeyi önerdiğim sosyal sorunun üç nedenidir. Birkaç gün içinde iyileştirebileceğimizi hissettiğimiz zaman, hastalığın karşısına dikilmek, hiçbir zaman gereksiz olmamıştır.

Sayfa :209

Sans doute, le travail est la seule base sérieuse sur laquelle il soit permis d'édifier la propriété. D'aucuns, toutefois, ont voulu faire remonter son origine à la loi, et Bossuet est de ce nombre. Ils ont eu le tort de ne pas se rappeler que le droit est supérieur et antérieur à la loi, que tout ce qui est la loi n'est pas le droit, et que, par conséquent, si la loi a pu organiser la propriété, elle a été radicalement incapable de la créer.

Sayfa 209

Hiç şüphesiz, çalışma, mülkiyetin üzerine dayanacağı tek ciddî temeldir. Bununla birlikte, hiç kimse, kökenini kanuna dayamamaktadır ve Bossuet de bunların arasındadır. Hukukun, kanundan üstün ve önce geldiğini hatırlamamakta, kanun olan her şeyin hukuk olmadığını hatırlamamakta, bunun sonucunda, kanunun mülkiyeti düzenleyebileceğini, ama onu kökten yaratamayacağını hatırlamamakta haksızdırlar.

Sayfa :327

Actuellement, elles ordonnent le partage égal de tous les biens, il faut même composer les lots d'objets de semblable nature et de même qualité ; j'appelle de mes vœux une règle nouvelle maintenant, quant aux biens mobiliers, l'égalité du partage, mais n'y soumettant plus les biens immobiliers nécessaires à l'entretien d'une famille. Si le législateur m'entend quelque jour, le père de famille aura la faculté de remettre ses biens à l'un de ses enfants et, dans le cas où il gardera le silence, ils reviendront à l'aîné de la famille. Je ne veux pas, cependant, rétablir le droit d'aînesse : les privilèges ne sont plus de

Sayfa :328

notre temps. L'héritier légal des biens immobiliers constituant pour ainsi dire le domaine sacré, devra toujours recevoir à la maison paternelle ses frères et sœurs, et rétablira l'équilibre rompu un moment au moyen d'une soulte en argent payable annuellement aux autres enfants sur le produit des récoltes et proportionnellement à ce produit. Cet héritier, bien entendu, pourra aussi céder ses droits à l'un ou à l'autre de ses frères. Ainsi le foyer, dont les anciens avaient si bien compris la puissance, ne sera pas profané, des traditions s'établiront et l'héritage foncier sur lequel avaient grandi plusieurs générations, soustrait aux hasards de l'enchère, suffira encore à élever une lignée nouvelle de vigoureux et honnêtes paysans.

Sayfa 327

Aslında, [kanunlar] onlar bütün malların eşit dağılımını emretmektedirler. **Hatta, benzer tabiatta ve özellikte eşyalardan gruplar oluşturmak gerekmektedir. Şimdi kendi is-**

teklerimden, menkul değerlere, paylaşımın eşitliğine dair, fakat bir ailenin sürdürülmesi için gerekli gayrimenkul malları kapsamayan yeni bir kural belirliyorum. Eğer kanun koyucu bir gün beni duyarsa, ailenin babası mallarını çocuklarından birine verme kapasitesine sahip olacak ve sessiz kalmayı seçtiği zaman, bu mallar ailenin büyük çocuğuna kalacaktır. Bununla birlikte, büyük çocuğun hukunu oluşturmak istemiyorum : Öncelikler, zamanımızın öncelikleri değildir. [sayfa 328] Gayrimenkul malların kutsal alanı da oluşturan kanunî mirasçısı, baba evine her zaman erkek ve kız kardeşlerini kabul etmek zorunda olacak ve bozulan dengeyi, her yıl diğer çocuklara, ürünler üzerinden ve orantılı olarak ödeyeceği tazminatla düzeltecektir. Gayet doğaldır ki bu mirasçı, haklarını erkek kardeşlerinden birine veya diğerine devredebilecektir. Böylelikle, eskilerin gücünü çok iyi anladıkları baba ocağı bozulmamış olacak, gelenekler kurulacak ve üzerinde birçok neslin büyüdüğü tapu mirası açık artırmanın tehlikelerinden uzak kalacak ve onurlu köylülerin yeni bir çizgisinin yükselmesine yeterli olacaktır.

Sayfa :329

Avec le système successoral actuel, les campagnes n'ont pas d'avenir. Un chef de famille est arrivé à grand'peine, après de longues années de travail, à constituer une propriété foncière. Elle n'est pas très grande, cependant les champs bien cultivés donnent une récolte féconde. Il espère qu'après lui ses enfants continueront à jouir de cette propriété, l'augmenteront par leur activité personnelle ; il est heureux et ne songe pas à quitter son village. Ses enfants le secondent et, contents du présent, sûrs de l'avenir, ne pensent pas davantage à aller à la ville. Car, il ne faut pas se faire illusion, malgré les souvenirs du régiment, la ville n'attire pas le vrai paysan au cœur encore sain et à l'esprit droit, elle ne hante les rêves que des beaux parleurs de village ou des malheureux pour lesquels le pain du lendemain est un problème. Mais, un jour, le père de famille, âme de toute cette organisation, meurt. Aussitôt la loi ordonne le partage complet, absolu, champ par champ, de ces terres réunies avec tant de peine et travaillées avec tant d'amour.

Sayfa 329

Bugünkü miras sistemiyle, kırsal kesim bir geleceğe sahip değildir. Bir aile reisi, büyük sıkıntılarla, uzun çalışma senelerinden sonra, bir gayrimenkul mülkiyeti kurmayı başarır. Bu mülkiyet çok büyük değildir. Bununla birlikte, iyi işlenen tarlalar yüksek verim vermektedir. Kendisinden sonra çocuklarının da bu mülkiyetten faydalanmaya devam edeceklerini, onu kendi şahsî çabalarıyla büyüteceklerini ummaktadır. Mutludur ve köyünü terketmeyi düşünmemektedir. Çocukları onu takip ederler ve hazır bulduklarından mutlu bir şekilde, şehre gitmenin avantajlarını düşünmemektedirler. Zira, hayal etmeye gerek yoktur. Askerlik hatıralarına rağmen, şehir, sağlıklı bir kalbe ve doğru düşünceye sahip bir köylüyü kendine çekemez. Şehir, ancak şehir aşıklarının ve ertesi gün ekmek bulmaları problem olanların rüyalarına sık sık girer. Fakat, bir gün ailenin babası, bütün bu teşkilâtın ruhu, ölür. Anında, kanun, bu kadar acıyla bir araya getirilmiş ve bu kadar sevgiyle çalışılmış toprakların tam, kesin, tarla ve tarla paylaşımını emreder.

S 130

GEORGES CLEMENCEAU

LA
MÊLÉE SOCIALE

HUITIÈME MILLE

292

PARIS
BIBLIOTHÈQUE-CHARPENTIER
EUGÈNE FASQUELLE, Editeur
11, RUE DE GRENELLE, 11

1908
Tous droits réservés

GEORGES CLEMENCEAU

SOSYAL KARMAŞA

SEKİZBİNİNCİ TİRAJ

PARİS
BIBLIOTHEQUE – CHARPENTIER
EUGENE FASQUELLE, EDİTÖR
11, RUE DE GRENELLE, 11
1908

Bütün hakları saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 292
Yazar	: Georges Clemenceau
Cild	: Kırmızı
Ebadı	:
	En : 12 cm.
	Boy : 17.6 cm.
Sayfa Adedi	: XLIII+470
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :XXIX

Le socialisme, d'ailleurs, n'est sans doute qu'une des phases de l'humanité.

Sayfa XXIX
Öyleyse sosyalizm, insanlığın aşamalarından başka bir şey değildir.

Sayfa :5

Consultez Malthus sur les dangers de la prolification.

Sayfa 5
Hızla çoğalmanın tehlikeleri üzerinde Malthus'a danışınız.

Sayfa :6

Tous les hommes ont faim, c'est la loi de nature. Tous doivent manger, c'est la loi de justice. Tous mangeront, c'est la loi attendue. Pour la réaliser sans déportation, sans révolution, sans bouleversement social, que nous manque-t-il? La volonté d'agir comme nous sentons.

II

LE DROIT DE VIVRE

Le droit économique à la vie, qu'est-ce que cela veut dire?

Herbert Spencer, dans une lettre publiée récemment, ne veut pas « apprendre aux *inférieurs* que l'État a pour devoir, non seulement de leur permettre la libre poursuite du bonheur, mais encore de leur fournir les moyens de se procurer ce bonheur ».

Sayfa 6

Bütün insanlar açtırlar ve bu da doğanın bir kanunudur. Hepsi yemek zorundadırlar. Bu adaletin kanunudur. Hepsi yiyeceklerdir. Bu beklenen kanundur. Bunu kapının önüne koymadan, ihtilâl yapmadan, sosyal çalkantı olmadan gerçekleştirmek için bize ne gerekmektedir? Hissettiğimiz gibi hareket etmek.

II

YAŞAMA HAKKI

Yaşamak için ekonomik hak, bu ne demektir?

Herbert Spencer, geçenlerde yayınlanan bir mektubunda, "aşağıdakilere devletin tek görevinin, onlara mutluluğun serbestçe izlenmesi için izin vermek olmadığını, fakat bu mutluluğu oluşturmak için onlara olanaklar da sağlamak olduğunu öğretmeyi" istememektedir.

Sayfa :8

De là une tendance marquée à ac-

Sayfa :9

croître d'action de l'État, au lieu de la restreindre.

Sayfa 8-9

Buradan, devletin eylemini sınırlamak yerine, artırmak eğilimi belirlenmektedir.

Sayfa :10

Mais voici que la société, en dépit des théoriciens de l'*insolidarité*, s'éveille à son devoir. Elle défend la vie de l'homme contre l'homme, pourquoi ne la défendrait-elle pas contre tous? Pas plus que l'individu, la fatalité sociale n'a le droit de tuer. Le jour viendra sans doute où la loi le dira.

D'ici là, une modeste réforme pourrait être obtenue, qui serait un grand progrès. La loi, dites-vous, ne peut pas enrichir le pauvre. Elle pourrait, en tout cas, ne pas l'appauvrir. Ce serait encore maintenir la vie en lui, que de ne pas lui enlever le nécessaire, par d'iniques impôts, pour en faire, chez d'autres, du superflu.

Sayfa 10

Fakat işte toplum, "dayanışmama" teorisyenlerine rağmen, kendi görevinin ne olduğuna uyanmaktadır. İnsanın insan karşısında hayatını korumaktadır. Niçin herkese karşı korumasın ki? Bireyin hakkı olmadığı gibi sosyal yapının da adam öldürmeye hakkı yoktur. Hiç şüphesiz ki kanunun da bunu ifade edeceği gün gelecektir.

İşte buradan, büyük bir gelişmeyi oluşturabilecek olan gösterişsiz bir reform elde edilebilir. Kanun, bir fakiri zenginleştiremez mi diyorsunuz? En azından daha da fakirleştirmez. Bu da birilerinin malını artırmak için adaletsiz vergiler almamak suretiyle, hayatta kalması için gerekli olan şeylerini bile ortadan kaldırmayarak, hayatını hâlâ onda bırakmak olacaktır.

Sayfa :11 III

POUR QUELQUES ANTHROPOPHAGES

Les autres continents de la planète, pendant cette interminable durée, ont offert des spectacles, sans cesse renouvelés, qui n'ont guère différé que par la

Sayfa :12

forme de ceux dont le récit nous paraît si choquant aujourd'hui.

Sayfa 11-12

III

BAZI YAMYAMLAR İÇİN

Gezegenimizin diğer kıtaları, bu sonsuz sürede, sürekli yenilen, **bugün hikayesi bile bize şok edici gelen biçimleriyle aynılan görünümler sunmuşlardır.**

Sayfa :15

Mangez-vous les uns les autres, frères de l'Oubanghi! Après vous, il y aura encore des mangeurs et des mangés.

Sayfa 15

Yiyin birbirinizi, Oubanghi'nin kardeşleri ! Sizden sonra da, yiyenler ve yenilenler olacaktır.

Sayfa :16

Les églises somptueuses sont d'éternelles mendiantes, recevant l'or et le gardant. Les maisons de secours sont bien barrées. Pour en franchir l'entrée, il faut être *présenté* comme dans le monde. Il y a la prison!

Sayfa 16

Muhteşem kiliseler, altını alan ve saklayan zavallı kutsallıklardır. Sığınma evleri [manastırların] çok iyi bir şekilde kapanmışlardır. Bunlara girmeyi başarabilmek için, bütün dünyada olduğu gibi sunulmak lâzımdır. Hakkımda hapis kararı var !

Sayfa :19

Tous ceux qui sont au courant de la question savent que les enquêtes — qui sont la base de tout — sont déplorablement faites.

Sayfa 19

Meselenin bilincinde olan herkes, bütün araştırmaların – herşeyin temeli olan – utanç verici bir şekilde yapıldığını bilmektedir.

Sayfa :25

VI

SUICIDES

Encore des suicides de misère. Une blanchisseuse, un ouvrier, tous deux jeunes encore s'asphyxient par le charbon, tous deux laissant un écrit pour expliquer qu'ils ne peuvent plus vivre faute de travail. C'est une lamentable série. La Morgue, aussitôt vidée, s'emplit. Et pourtant le gouvernement ne s'épargne pas.

Sayfa 25

VI

İNTİHARLAR

Gene sefalet intiharları. Bir bayan çamaşır yıkayıcı, bir erkek işçi, her iki genç de kömür gazıyla boğulmuşlardı. Gene ikisi birden işsizlik yüzünden artık yaşayamayacaklarını bildiren bir yazı bırakmışlardı. Bu utanılacak bir seridir. Daha önce boşalmış olan morg, doldu. Ve gene de hükûmet bu konuya bir çare bulamadı.

Sayfa :26

« Je fais ainsi des heureux », dit l'Église benoîtement.

Sayfa 26

Klise, yumuşak bir şekilde "ben onlardan mutlu insanlar yapacağım" dedi.

Sayfa :30

VII

TROIS TÉMOINS

Je lis dans le *Figaro* :

Hier matin, deux agents en tournée ont découvert, sur la berge du bassin de la Villette, entre deux pierres de taille, trois enfants âgés de huit, dix et treize ans, qui se tenaient embrassés.

Ils étaient morts.

Le froid les avait tués.

Voilà où nous en sommes, après des siècles de civilisation chrétienne, quand des richesses sans nombre gisent accumulées de toutes parts, quand l'imbécile vanité humaine prodigue l'or aux églises de celui qui a dit : « Donnez tout ce vous avez aux pauvres. »

Sayfa 30

VII

ÜÇ ŞAHİT

Le Figaro gazetesinde okudum :

Dün sabah, devriye gezen iki polis, Villette Havuzu'nun kenarında, iki kuşaklama taşının arasında, birbirine sarılmış vaziyette, sekiz, on ve on üç yaşlarında üç çocuk buldu. Ölmüşlerdi. Soğuk onları öldürmüştü.

İşte, Hristiyan medeniyetinin asırlarından sonra bulunduğumuz yer. Zenginlik, her taraftan gelerek, birikip yatarken, aptal insanlık kibiri, kendisine "sahip olduğunuz her şeyi fakirlere veriniz" diyen kiliseye, altınları harcarken, bulunduğumuz nokta bu.

Sayfa :35

Les articles 375 à 382 du Code lui en donnent le pouvoir, et la société lui prête ses prisons pour le dispenser du premier de ses devoirs envers l'être débile qu'il lui a plu de jeter, sans autre raison que son plaisir, en pleine mêlée humaine.

Sayfa 35

Kanunun 375. maddeden 382. maddeye kadar olan maddeleri, ona yetkiyi veriyor ve toplum, ona tutuklularını, **zayıfları** sosyal karmaşanın ortasına artık sadece kendi zevki için atamayacağından dolayı teslim ediyor.

Sayfa :42

Lui direz-vous que la vie est une trahison, que l'intérêt mène l'homme, que les mains tendues se retirent dès que l'espoir du profit disparaît, que d'une douleur supprimée jaillit une moisson de souffrances nouvelles, et que la recherche du bonheur humain est l'ascension dans la nuit d'un pic qui n'a pas de sommet? On ne vous croira pas, vous dis-je.

Sayfa 42

Ona, hayatın bir ihanet olduğunu, insanın ilgisinin de, ona uzanan ellerin de kazanç ümidi kalmadığında geri çekileceğini, bastırılmış bir acının yeni acıların bir hasatını ortaya çıkaracağını, insan mutluluğunun araştırılmasının, gecenin bir vaktinde zirvesi sonsuzda olan bir dağa tırmanmaya benzediğini söylediniz mi? Size söyleyeyim, size inanmayacaklar.

Sayfa :43

Pouvoir enfin jeter ce cri de délivrance :
Plus d'hommes sous le ciel, nous sommes les derniers!

Sayfa 43
En sonunda bu hürriyet çığlığını atabildik;
Artık göğün altında kimse yok, en sonuncusu bizdik.

Sayfa :45

Quel horreur! En police correctionnelle, lamentables parents. Venez rendre compte à la société de vos méfaits.

Ils y vont, car il se trouve un juge d'instruction pour les y expédier et un substitut pour requérir superbement contre eux.

Sayfa 45
Ne dehşet ! Asayiş polisinde içler acısı ana babalar vardı. Gelin de hatalarınızın toplumunu görün.

Oraya gidiyorlardı, zira onları gönderecek bir sorgu hâkimi ve onlar hakkında çok güzel bir şekilde şikâyetçi olacak bir savcı vardı.

Sayfa :47

A chaque nouveau recensement, c'est une lamentation générale. Nous ne faisons plus d'enfants. La population de la France décroît pendant que les nations

Sayfa :47

voisines nous envahissent du surplus de leurs travailleurs qui viennent concurrencer les nôtres. Mais les lois continuent d'écraser le travailleur prolifique pendant que les mœurs stérilisent la bourgeoisie.

Sayfa 47

Her yeni sayımda, yeni bir genel üzüntü ortaya çıkıyordu. Artık çocuk yapmıyoruz. Komşu milletler, bizimkilerle rekabet etmek için gelen emek fazlalarıyla bizi işgal ederlerken, Fransa'nın nüfusu azalmaktadır. Fakat, gelenekler burjuvaziyi verimsizleştirirken, kanunlar verimli işçiyi ezmeye devam etmektedir.

Sayfa :51

Le dernier contact de la main, de l'œil, quand on l'emportait. Oh! l'atroce regard d'adieu! Il n'y a pas de mots pour ces choses. Je voudrais que les femmes gâtées de la fortune, allassent quelquefois passer une heure en ce lieu.

Sayfa 51

En son el teması, göz teması, onu taşırken oldu. Ah, ne kadar korkunç bir veda bakışı! Bu şeyler için kelime bulunmamaktadır. Sokak kadınlarının bazen burada bir saat geçirmelerini arzu ederim.

Sayfa :51

Quand on l'eut enlevé, sans qu'elle eût fait un geste, dit une parole, elle restait là, ballante, regardant stupidement l'empreinte laissée par l'enfant sur ses genoux, l'arrosant de grosses larmes muettes, berçant le vide du même mouvement inconscient. Il fallut la chasser. On la mit debout. On la poussa dehors. Elle franchit le seuil toute raide, retournant dans la vie comme on marche à l'échafaud.

Sayfa 51

Onu [bebeği] **oradan aldıkları zaman, bir tek hareket yapmaksızın, bir tek kelime söylemeksizin, bir tek defa hıçkırmaksızın, çocuğun dizlerinde bıraktığı ize aptalca bir şekilde bakarak, gözyaşlarına boğularak, boşluğu şuursuz bir şekilde sallayarak, sallanır bir vaziyette orada kalıyor** [kadın]. **Onu kovalamak gerekti. Ayağa kaldırıldı. Dışarı itildi. Kaskatı bir vaziyette eşiği geçti. Hayata döndü. Giyotine gider gibiydi.**

Sayfa :53

XII

LES BATARDS

Les bâtards sont plus populaires au théâtre qu'à la Chambre. La foule, qui sent vivement l'injustice, se révolte contre la barbarie du Code et acclame les victimes du droit antique, détruit par la Révolution tant honnie, ressuscité par Napoléon tant glorifié.

Sayfa 53

XII

SOYSUZLAR

Soysuzlar, odada olduğundan ziyade, tiyatroda daha popülerdirler. Adaletsizliği canlı bir şekilde hisseden kitle, kanunun barbarlığı karşısında isyan ediyor ve kimi zaman devrim tarafından **aşağılanan,** kimi zaman Napoleon tarafından yeniden oluşturularak onurlandırılan eski hukukun kurbanlarını yüceltiyordu.

Sayfa :55

Si l'égalité civile du Code demeure un mensonge, — comme il n'est que trop probable, — si l'enfant naturel reconnu reste dans son état actuel d'infériorité « quand il est en concours avec des descendants légitimes », peut-être obtiendra-t-on la modification d'un régime dans lequel il suffit qu'un défunt laisse un parent au douzième degré pour que son enfant naturel reconnu ne puisse hériter — en dépit de sa volonté — de la totalité de ses biens.

Sayfa 55

Eğer kanunun medenî eşitliği bir yanlışlığı sürdürüyor ise, ki bu çok muhtemeldir, ebeveynliği ana babaları tarafından kabul edilmiş olan evlenmelerine müsaade olunmayan kişilerden olma çocuk "nesebi sahih olan usülle [çocuklarla] **rekabet ettiğinde**" bu andaki aşağılama durumunda kalıyor ise, bir ölümün, diğer ebeveyne, çocuğunun kendi arzusu dışında, mallarının tamamına mirasçı olabilmesi için, **on ikinci dereceden** bir miras bırakmasının yeterli olduğu bir rejimin değiştirilmesine ulaşılabilir.

Sayfa :60

Est-ce que leur Dieu ne s'est pas incarné dans le *Déclassé* par excellence, vivant au milieu des *déclassés* de tout genre, condamné comme *déclassé* par les *classes* de son temps? Dans quel monde leurs premières recrues? La lie. Et leurs saints? Que d'étranges histoires!

Sayfa 60

Acaba Tanrıları, çağının zenginleri tarafından düşkün olarak mahkûm edilmiş her türlü düşkünün ortasında yaşarken, tam bir düşkün olarak yeniden ortaya çıkmamış mıdır? İlk acemilikleri hangi dünyadaydı? Kökenleri neresiydi? Ya azizleri kimdi? Amma da garip hikâyeler !

Sayfa :61

XIV

POUR DES FEMMES

Qu'est-ce que c'est au juste que le service des mœurs? On l'aura jugé d'un mot, quand on aura dit qu'il a pour principale fonction d'empêcher le *racolage*, qui s'étale tous les jours, en plein boulevard, de neuf heures du soir à deux heures du matin

Sayfa 61

XIV

KADINLAR İÇİN

Geleneklerin hizmetinden daha doğru bir şey olabilir mi? Akşamın dokuzundan, sa-

bahın ikisine kadar, bulvarın ortasında her gün uzanan bir **istihdamı** engellemek denildiği zaman, tek kelimeyle açıklama olur.

Sayfa :63

L'accident quotidien qui est la règle pour toute une classe de créatures vouées d'avance à cette destinée, se charge de vous les fournir.

Sayfa 63

Baştan bu kadere tahsis olmuş bütün bir sınıf yaratık için **kural olan** günlük kaza, sizi bunları temin etmekle yükümlendirir.

Sayfa :71

Ce sont des personnes morales qui peuvent faire tous les actes de la vie civile, acquérir, posséder, aliéner, ester en justice, etc.

Sayfa 71

Bunlar, medenî hayatın bütün işlemlerini yapabilen, mülk edinebilen, sahip olabilen, terk edebilen, adalet önünde **taraf olabilen,** vs. hükmî şahıslardır.

Sayfa :74

Paris veut nécessairement être traité à part. M. Brette fait avec raison ressortir l'étrangeté de ce fait que la municipalité parisienne accorde une subvention de 18 millions à l'Assistance publique, pendant que *les excédents de recettes* des hôpitaux de province montent à une somme équivalente.

Sayfa 74

Paris, dolayısıyla ayrı muamele edilmeyi arzu etmektedir. Bay Brette, gayet akılcı bir şekilde, taşra hastanelerinin reçetelerinin fiyatı aynı miktarda artarken, Paris Belediyesi'nin kamu sigortasına 18 milyonluk bir yardımda bulunduğunu belirlemiştir.

Sayfa :75

XVII

LE PAYSAN

Trop heureux, déjà, du temps de Virgile, le paysan continue de ne pas connaître son bonheur.

Sayfa 75

XVII

KÖYLÜ

Virgile devrinden beri çok mutlu olan köylü, mutluluğunu tanımamaya devam etmektedir.

Sayfa :80

XVIII

LA FRANCE DÉCROIT

Depuis trois ans, en France, les décès excèdent les naissances. Voilà le fait brutal sur lequel un article récent de M. de Nadaillac, dans le *Correspondant*, vient d'appeler à nouveau l'attention du public.

* *Okunamadı*

Sayfa 75

XVIII

NÜFUSU AZALAN FRANSA

Otuz senedir, Fransa'da, ölümler doğumları aşmaktadır. İşte, Bay de Nadaillac'ın, geçen gün yeni bir makale ile Correspondant Gazetesi'nde, kamuoyunun dikkatine sunduğu çarpıcı olay budur.

Sayfa :80

Et le seul doute qui puisse rester pour l'avenir, est de savoir si elle sera submergée

Sayfa :81

par la race slave ou par la race anglo-saxonne, dont l'énergique vitalité contraste si tristement avec notre défaillance. »

Sayfa 80

Geleceğe intikal edebilecek tek şüphe, [sayfa 81] **ırkımızın Slavlar tarafından mı, yoksa hayat enerjisi bizim zayıflığımızın tersine çok canlı olan Anglo Sakson ırkı tarafından mı tarihe gömüleceğidir.**

Sayfa :81

M. de Nadaillac croit se tirer d'affaire en attribuant tout le mal à la progression de la criminalité! Il constate que la moralité ne croît pas avec la richesse, et que la Normandie, qui est une des provinces les plus riches de France, a le fâcheux privilège de fournir, en même temps, le plus grand nombre de criminels.

Sayfa 81

Bay de Nadaillac, her türlü kötülüğü suçluluğun gelişmesine bağlayarak bu işten sıyrılmayı düşünmektedir! O, maneviyatın zenginlikle gelişmediğini, Fransa'nın en zengin eyaletlerinden biri olan Normandiya'nın aynı zamanda en sıkıntılı bir şekilde en fazla sayıda suçlu ürettiğini de belirtmektedir.

Sayfa :83

Maintenant, il faut tout dire. Il y a, chez le Français, des habitudes de vie, des mœurs, un état mental en un mot, qui le font verser dans l'égoïsme du célibat, ou, s'il est marié, le poussent à restreindre sa famille. L'Anglo-Saxon, jusqu'au dernier soupir, se surmène dans l'action. L'idée de retraite, de repos, d'oisiveté lui est odieuse. Il n'a pas plutôt épargné, qu'il se plaît à jeter le prix de son labeur dans quelque nouvelle entreprise, ou à le disperser pour son plaisir.

Sayfa :83

Le Français épargne pour jouir de la vie, — c'est son mot, — non de la vie active, mais de l'existence aimable de l'oisif qui se regarde vivre, et se félicite d'être. Dans ces conditions, ses enfants lui sont une charge, d'autant plus lourde qu'il prétend leur laisser un capital

Sayfa 83

Şimdi, her şeyi söylemek gerekmektedir. Fransız'da, hayat alışkanlıkları, gelenekler, tek kelimeyle onları bekarlığın egoizmine boşaltan veya evli iseler, ailelerini dar tutmaya yönelten unsurlardır. Anglo Sakson ise en son nefesine kadar, eylem içinde çok çalışmaktadır. Emeklilik, dinlenme, hareketsizlik ona ters gelmektedir. O, emeğinin karşılığı olan ücreti, yeni bir işte ortaya koymaktan veya kendi zevki için saçmaktan hiç de kaçınmamaktadır.

Fransız, hayattan zevk almak için tasarruf eder. Bu onun görüşüdür. Yaşamayı istediği hareketsiz hayat için bunu yapmak istemektedir ve böyle olmaktan da hoşlanmaktadır. Bu koşullar altında, çocukları ona bir yüktür. Onlara bir sermaye bırakmak da daha fazla bir yüktür.

Sayfa :84

Quand donc viendra l'effort de vitalité et d'audace dont notre pays a donné de si beaux exemples?

Sayfa 84

Öyleyse ülkemizde, canlılık ve kahramanlık gayretleri ne zaman böyle güzel **örnekler** verecek?

Sayfa :87

Les communes d'Espagne et des Baléares, celles de France et des Flandres, la Hanse germanique furent aussi pour un temps les grands centres de la vie sociale, réalisant déjà, sans le savoir, comme une aurore de la société future des communautés libres et fédérées.

Sayfa 87

İspanya'nın ve Balear adalarının şehirleri, Fransa'nın ve Flandre'ın şehirleri, Alman Hanse'ı, bir zamanlar, hür ve federe toplulukların, bilmeksizin, gelecekteki ufkunu oluşturan sosyal merkezler olmuşlardır.

Sayfa :88

Avant la période de la Renaissance, la population des îles Britanniques était évaluée à trois millions seulement... Ceux qui parlent la langue anglaise sont déjà cent vingt millions. Leur nombre s'accroît annuellement de trois millions. »

Sayfa 88

Rönesans döneminden evvel, Britinya adalarının nüfusu, **sadece üç milyon olarak** tahmin edilmiştir... İngilizce dilini kullananların sayısı şimdiden **yüz yirmi milyonu bulmuştur.** Sayıları yılda üç milyon kişi artmaktadır.

Sayfa :88

L'humanité n'a personne a mettre au-dessus de Shakespeare et de Newton.

Mais, dans l'avenir comme dans le passé, d'autres nations peuvent, sans crainte, affronter cette rivalité redoutable. Il fut un temps où la France balança la fortune de l'Angleterre dans l'Amérique du Nord et dans les Indes, et notre défaite fut moins une défaillance de la race que le crime d'un monarque.

Sayfa 88

İnsanlığın, Shakespeare ve Newton'un üzerine koyabileceği hiç bir kimsesi yoktur. Fakat, gelecekte de, geçmişte olduğu gibi, diğer milletler, hiç çekinmeksizin bu amansız rekabeti karşılamaya girişebilirler. Bir zamanlar, Fransa, Kuzey Amerika'da ve Hindistan'da İngiltere'nin kaderini dengeledi ve yenilgimiz daha ziyade bir ırkın yenilgisi değil, bir monarkın yenilgisi oldu.

Sayfa :99

Un homme qui meurt de faim à côté d'un autre qui accumule, jusqu'à être hors d'état d'en jouir, des biens qui sont faits de la privation d'autrui, paraîtra un

Sayfa :99

spectacle aussi intolérable que le serait pour nous, aujourd'hui, l'institution de l'esclavage acceptée, il y a cent ans, par les âmes pourtant très hautes d'un Washington ou d'un Jefferson. Seulement, il faudra, pour en arriver là, que beaucoup de vieux encore, comme ceux de la rue Morand, que beaucoup d'autres femmes et d'autres petits enfants comme ceux de la rue Henri-Regnault, allument des réchauds pour finir une vie de tortures. Un révérend anglais, qui vient de mourir millionnaire, le pape de Rome, au milieu de sa cour, nous disent que c'est l'arrêt d'un dieu de bonté.

Sayfa 99

Bir tanesi onun yanında artık zevk bile alamadan biriktirip dururken, bir insanın açlıktan ölmesi, bizim için, yüz sene önce bir Washington'un ve bir Jeferson'un çok yüksek ruhlarının köleliği kabul etmesi gibi kabul edilmez bir şey olacaktır. Yanlız buraya gelebilmek için, Morand sokağındaki gibi birçok ihtiyarların ve Henri Regnault sokağındaki gibi birçok çocukların, işkencelerden oluşan bir hayatı sonlandırmak için mangallar yakmaları gerekecektir. Roma'nın papası, bize, kendi makamında, milyoner olarak ölen bir İngiliz ulu din adamının bir iyilik azizi olduğunu söyledi.

Sayfa :122

« C'est assez. » L'Église, qui vend ses pompes et ses prières au poids de l'or, n'ouvre son paradis que contre métal sonnant. La loi civile, hypocrite et menteuse, feignant de gémir, approuve et prononce : « C'est l'ordre. »

Sayfa 122

"Yeter." Gösterişli törenlerini ve dualarını altın fiyatına satan kilise, cennetini sadece paranın sesi karşılığında açıyordu. Komik ve yalancı medenî kanun ise, munis bir şekilde mırıldanarak onaylıyor ve ifade ediyordu: "Bu emirdir."

Sayfa :126

TOUT EN HAUT
DIEU

Ainsi l'exigeait la passion de la liberté si ardente alors chez M. Jules Simon, qu'il n'hésitait pas — en dépit de la foi reli-

Sayfa :127

* ..... * *Okunamadı*

gieuse qui fait toute l'unité de sa vie — à proférer cette parole impie du haut de la tribune: « Je réclame, sans ambages, le droit d'outrager une religion. »

Sayfa 126

EN YUKARIDA
I
TANRI

Aynı şekilde, hürriyet arzusu o kadar ateşli bir şekilde mevcuttu ki, Bay Jules Simon, [sayfa 127] hayatının bütün birliğini oluşturan dini inanç konusunda – bu tanrıtanımaz sözü, mecliste ifade etti : "Açıkça, bir dine hakaret etme hakını talep ediyorum."

Sayfa :135

Contre la conscience humaine, les lois sont impuissantes.

Sayfa 135
İnsanlık şuuru karşısında, kanunlar, güçsüzdürler.

Sayfa :175

Eh! mon ami, tire-moi du danger.
Tu feras, après, ta harangue.

Sayfa 175
Hey! Arkadaşım, beni tehlikeden kurtar.
Sonra nutuk çekersin.

Sayfa :220

La majorité demande :

1° La création d'un comité de conciliation et d'arbitrage, et la nomination d'arbitres par le *board of trade* (ministère du commerce);

2° La réorganisation et le développement des attributions, ainsi que des procédés d'information, du Département du travail, au ministère du commerce;

3° Une enquête spéciale sur l'effet des différentes lois qui concernent le travail et le salaire;

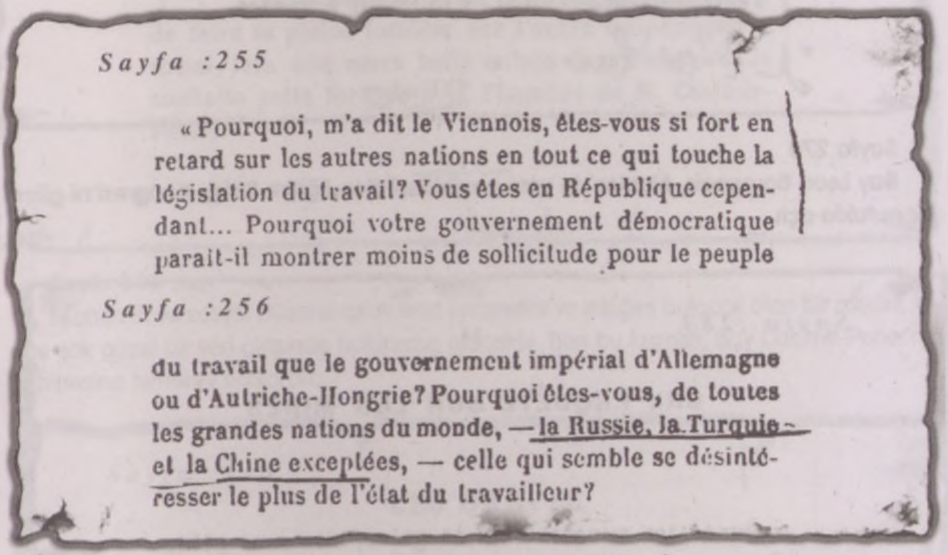
4° La prohibition des heures supplémentaires de travail pour les mineures, dans certaines industries, et notamment chez les couturières;

Sayfa 220
Çoğunluk şunları talep ediyor :
1. Bir uyuşturma ve hakemli komitesinin kurulması ve hakemlerin Ticaret Bakanlığı tarafından tayin edilmesi,
2. Çalışma Bakanlığı'nın Ticaret Bakanlığı'na bağışlarının ve bilgilendirmelerinin re-

organizasyonu ve geliştirilmesi,

3. Çalışma ve ücreti ilgilendiren farklı kanunların etkisi üzerine özel bir araştırma yapılması,

4. Bazı sanayi kollarında ve özellikle konfeksiyon sanayiinde çocuk işçilere fazla mesai yaptırılmasının yasaklanması.

Sayfa :255

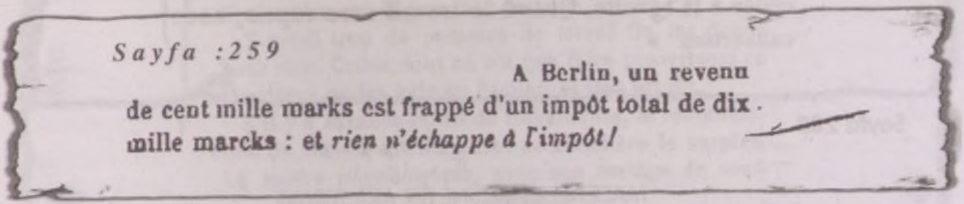
« Pourquoi, m'a dit le Viennois, êtes-vous si fort en retard sur les autres nations en tout ce qui touche la législation du travail? Vous êtes en République cependant... Pourquoi votre gouvernement démocratique paraît-il montrer moins de sollicitude pour le peuple

Sayfa :256

du travail que le gouvernement impérial d'Allemagne ou d'Autriche-Hongrie? Pourquoi êtes-vous, de toutes les grandes nations du monde, — la Russie, la Turquie et la Chine exceptées, — celle qui semble se désintéresser le plus de l'état du travailleur?

Sayfa 255

Viyanalı, bana, "iş mevzuatı konusunda niye diğer milletlerden bu kadar geridesiniz, oysa siz bir Cumhuriyetsiniz !... Niye sizin demokratik hükümetiniz, çalışan halk için [sayfa 256] Almanya'nın veya Avusturya – Macaristan'ın imparatorluk hükümetinden daha az özen gösteriyor gibi gözükmektedir? Niye dünyanın bütün büyük milletleri – **Rusya, Türkiye ve Çin hariç olmak üzere** – çalışanın durumuyla ilgilenmiyor gibi gözüküyorsunuz?

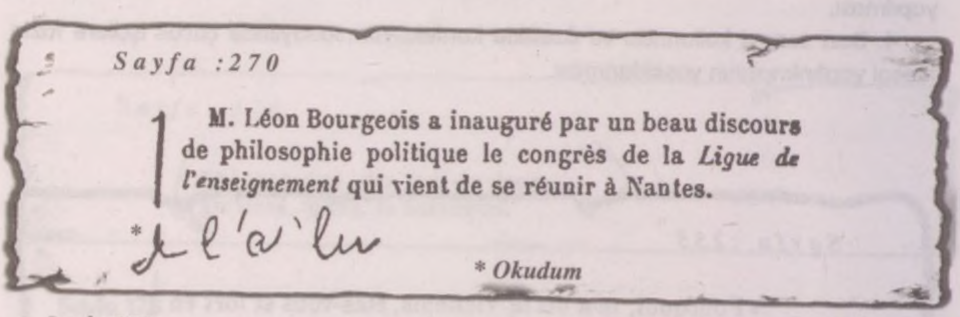

Sayfa :259

A Berlin, un revenu de cent mille marks est frappé d'un impôt total de dix mille marcks : et *rien n'échappe à l'impôt!*

Sayfa 259

Berlin'de, yüz bin marklık bir gelir, on bin marklık bir toplam vergiye tabidir: ve hiçbir şey vergiden kaçamaz.

Sayfa :270

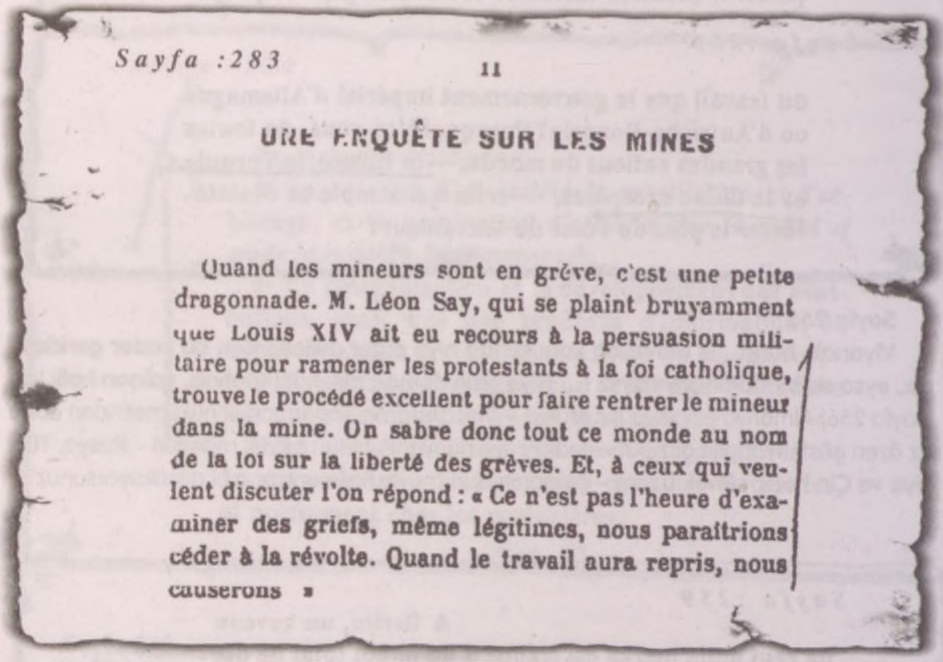
M. Léon Bourgeois a inauguré par un beau discours de philosophie politique le congrès de la *Ligue de l'enseignement* qui vient de se réunir à Nantes.

* J'ai lu

* *Okudum*

Sayfa 270

Bay Leon Bourgeois, Nantes'da yeni gerçekleştirilen Eğitim Birliği Kongresi'ni güzel bir nutukla açtı.

Sayfa :283

11

UNE ENQUÊTE SUR LES MINES

Quand les mineurs sont en grève, c'est une petite dragonnade. M. Léon Say, qui se plaint bruyamment que Louis XIV ait eu recours à la persuasion militaire pour ramener les protestants à la foi catholique, trouve le procédé excellent pour faire rentrer le mineur dans la mine. On sabre donc tout ce monde au nom de la loi sur la liberté des grèves. Et, à ceux qui veulent discuter l'on répond : « Ce n'est pas l'heure d'examiner des griefs, même légitimes, nous paraîtrions céder à la révolte. Quand le travail aura repris, nous causerons »

Sayfa 283

II

MADENLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Madenciler grevde olduğu zaman, bu küçük bir direnişti. Bay Leon, abartılı bir şe-

kilde, XIV. Louis'nin Protestanları Katolik yapmak için, madencileri madene sokma amacıyla askerî inanç sistemine başvurduğu şikâyetinde bulunmaktadır. Yani bütün bu insanlar, grev hürriyeti kanunu adına âdeta kılıçtan geçirilmiştir. Tartışmak isteyenlere ise : "Şimdi, haklı bile olsalar, şikâyetleri inceleme zamanı değil, önce isyanla başa çıkalım. Çalışmaya başlanıldığı zaman, müzakere ederiz."

Sayfa :286

L'Assemblée qui aura le courage et la volonté de faire la pleine lumière sur l'ordre économique et social, fera une assez belle entrée dans l'histoire. Je souhaite cette fortune à la Chambre de M. Casimir-Perier.

Sayfa 286

Ekonomik ve sosyal düzene ışık tutma cesaretini ve isteğini bulacak olan bir meclis, tarihe çok güzel bir veri girişinde bulunmuş olacaktır. Ben bu kısmeti, Bay Casimir-Perier'nin kabinesine temenni ediyorum.

Sayfa :296

LES GRÈVES

I

LE DROIT DE GRÈVE

L'économie politique enseigne que l'effort, l'activité de l'homme, — la vie humaine, en un mot, — est une marchandise au même titre et dans les mêmes conditions qu'un sac de pommes de terre.

Y a-t-il trop de pommes de terre? On les donne pour rien. Celles dont on n'a que faire pourrissent en magasin : on les jette au fumier, et tout est dit.

S'il y a surabondance de travailleurs, la rémunération du travail est moindre: au cimetière le surplus. La *misère physiologique*, avec son cortège de souf-

Sayfa 296

GREVLER

I

GREV HAKKI

İktisat politikası, insan gayreti ve faaliyetinin, bir tek kelimeyle insan hayatının, bir çuval patatesle aynı şekilde ve aynı şartlar altında bir mal olduğunu öğretmektedir.

Fazla mı patates var? Bedavaya veririz. Bırakırız depoda çürür : Bunları gübreye katarız, olur biter.

İşçilerin fazlalığı varsa, işe kaydedilenlerin sayısı daha azdır; işçinin fazlası ise mazarlığa kaydolur.

Sayfa :298

Mais l'homme ne veut pas rentrer.

— Vous ne gagnez pas d'argent cette année, soit. Mais quand vous avez fait des gains énormes, m'avez-vous donné même les miettes du festin?

— Ce n'est pas moi qui étais actionnaire dans ce temps-là, c'était mon père.

— Mon père aussi était mineur. Il est mort poitrinaire, la gorge pleine de charbon. C'est à moi maintenant de tousser et de cracher noir. Et ma femme, regardant les petiots, se demande si je vivrai assez longtemps pour qu'ils soient d'âge, avant ma mort, à descendre dans la mine qui les tuera à leur tour. Si je crève trop tôt, la misère, l'hôpital, la mendicité, la grande déroute pour la femme et les enfants.

Sayfa 298

Fakat adam içeri girmek istemez.

- Bu sene para kazanmamış olsanız gerek. Fakat çok büyük kazançlar sağladığınızda bile, bana ziyafetin kırıntılarını bile verdiniz mi?

- Orada o zaman etkili olan ben değildim, benim babamdı.

- Benim babam da madenciydi. Veremli olarak öldü, boğazı kömür doluydu. Şimdi öksürmek ve kara balgam çıkarmak sırası bende. Ve karım, çocuklara bakarken, onların büyüyüp, sıraları gelince onları da öldürecek olan madene inecek yaşa gelinceye kadar, benim yaşayıp yaşayamayacağını kendine soruyor. Ben çok erken pes edersem, sefalet, hastane, sosyal şefkat, hanım ve çocuklar için büyük bir sıkıntı olacak.

Sayfa :350

L'Allemand von der Goltz prétend, lui, que dans l'intérêt de l'humanité, il faut que la guerre soit sauvage, impitoyable, parce qu'alors l'excès de la terreur la rend de courte durée. Ce barbare sentimental a peut-être raison.

En tout cas, le meurtre systématisé, de nos jours, ne choque personne, est même tenu pour légitime et glorieux. Et de fait, aussi longtemps que les hommes ne seront pas des anges, il faut bien admettre le cas de légitime défense, pour les nations comme pour les individus.

Sayfa 350

Alman Von der Goltz, insanlığın yararı için, savaşın vahşî, acımasız olması gerektiğini, zira, dehşetin fazlalığının onu kısa süreli yapacağını öngörmektedir. Bu barbar aşığın belki de hakkı vardı.

Gene de, günümüzde sistematikleşmiş cinayet, kimseyi şok etmemekte, hatta hukuk ve yüce gibi görülmektedir. Aslında, insanlar melek olmadığı müddetçe, bireyler için olduğu gibi, milletler için de meşru müdafaa durumunu göz önünde tutmak gerekmektedir.

Sayfa :357

La seule parole raisonnable qui ait été prononcée hier à la Chambre, est sortie de la bouche de M. le président Dupuy. Après l'explosion, au milieu de la fumée, il a dit tranquillement : « Messieurs, la discussion continue ».

*

X Messieurs la discussion continue

* *Baylar tartışma devam ediyor.*

Sayfa 357

Dün Mecliste söylenen tek makul şey, Başkan Dupuy'ün ağzından çıkan sözdü. Patlamadan sonra, dumanların ortasında, sakin bir şekilde: "Baylar tartışma devam ediyor" dedi.

Sayfa :412

Il fait jour maintenant, ou à peu près. On vient d'éteindre les becs de gaz. Je regarde la prison, et stupéfait, je lis au dessus de la porte : « Liberté, Egalité, Fraternité. » Comment a-t-on oublié d'ajouter : « ou la mort »?

Sayfa 412

Artık gün doğdu, ya da doğmak üzere. Havagazı lambaları henüz söndürüldü. Hapishaneye bakıyorum, ve şaşırmış bir vaziyette kapının üzerinde şunu okuyorum : "Hürriyet, Eşitlik, Kardeşlik". Nasıl da eklemeyi unutmuşlar: "ya da ölüm".

Sayfa :413

Ces gens sont là par fonction, comme le bourreau, comme le condamné. Si l'on nous rend le bourreau rouge avec son haut échafaud, il faudra retrouver aussi les belles foules naïves, passionnées d'autrefois, injuriant le condamné, lui jetant des pierres, ou chantant des cantiques comme au dernier bûcher de Valence. Autrefois, toutes ces choses avaient un sens. Elles n'en ont plus aujourd'hui.

Sayfa 413

Bu şahıslar, cellat gibi, mahkûm gibi bulunuyorlar. Eğer bizi, giyotininin bıçağı yukarıda bir kızıl cellat gibi görüyorlarsa, bir zamanlar ateşli olan, mahkûma hakaret eden, ona taşlar atan veya Valensiya'nın son mahzenindeymiş gibi marşlar söyleyen kalabalıkları da bulmak gerekmektedir. Bunların bir zamanlar anlamı vardı. Ama artık hiçbir anlamları yok.

Sayfa :414

Il jette un regard circulaire, et, dans un rictus horrible, d'une voix rauque mais forte, lance convulsivement ces mots : « Courage, camarades. Vive l'anarchie! » Et se hâtant toujours, il ajoute à mi-voix : « Ah ça! on ne peut donc pas marcher? » Puis arrivé à la bascule, un dernier cri : « Vive l'anarchie! »

Sayfa 414

Etrafa çepeçevre bir göz attı ve korkunç bir gülmeyle, kırık fakat kuvvetli bir sesle, sinirli bir şekilde şu kelimeleri haykırdı: "Cesaret, arkadaşlar. Yaşasın anarşi!" Ve gene acele bir şekilde hafif bir sesle şunları ilave etti : "Ha, şu ! Yürüyemez miyiz?" Daha sonra aletin önüne geldi, son bir çığlık: "Yaşasın anarşi !"

Sayfa :415

Le crime d'Henry me paraît odieux. Je ne lui cherche pas d'excuses.

Sayfa 415

Henry'nin suçu bana iğrenç geliyordu. Ona af bahanesi aramıyordum.

Sayfa :416

Au retour, je revois Ledru-Rollin, toujours fier de son urne, la République phrygienne triomphant de son rameau d'olivier, et ma pensée se reporte vers ce souverain qui, à nos frontières, abolissait, il y a cent ans, la peine de mort. Suffrage universel, République, ne sont que des moyens; l'humanité, c'est le but. Est-ce que la République française, si glorieuse de ses aspirations humanitaires, ne rougira pas, un jour, de la haute leçon d'un monarque ennemi?

Sayfa 416

Dönüşte, Redru Rollin'i yeniden gördüm. Zeytin ağacı geçmişiyle yüceltilmiş Frig Cumhuriyeti, her zaman testileriyle meşhurdu ve benim düşüncem, hudutlarımızda yüz sene

önce ölüm acısını ortadan kaldıran bu imparatora gitti. Evrensel seçimde, Cumhuriyet, olanaklarından başka bir şey değildir. İnsanlık hedeftir. Bir gün, insanlık duygularıyla bu kadar meşhur Fransız Cumhuriyeti'nin yüzü, düşman bir imparatorun verdiği yüksek dersle kızarmayacak mı?

Sayfa :423

Passez à ceux qui les réprouvent : Judith est une héroïne. Charlotte Corday est l'ange de l'assassinat. Comment voulez-vous qu'un cerveau déséquilibré se retrouve dans cette anarchie. *

* *Okunamadı*

Sayfa 423

Onu suçlayanlara bir bakınız: Judith bir kahramandır. Charlotte Corday bir cinayet meleğidir. Bu anarşide dengesiz bir beynin bulunmasını nasıl beklersiniz .

Sayfa :427

La pompe d'aujourd'hui est d'un tout autre caractère. M. Carnot ne parlait pas à l'imagination populaire. On le savait simple et droit, d'un horizon un peu rétréci peut-être, mais animé d'un très haut sentiment du devoir. Au moment où cet homme, après sept années d'exercice honoré de la première magistrature de l'Etat, va rentrer dans la vie privée, voici qu'un misérable assassin le frappe à mort, atteignant en lui, comme l'image vivante de la commune patrie.

Sayfa 427

Günümüzün cenaze töreni ise tamamen farklı bir karaktere sahiptir. Bay Carnot, popülist düşünceye sahip insanlara hitap etmedi. O basit ve doğru olarak bilindi, belki biraz dar bir ufka sahipti, fakat yüksek bir görev duygusu ile doluydu. Bu adamın devletin birinci makamında yedi yıl görev yaptıktan sonra özel hayata dönmesinin ardından, sefil bir cani, onun şahsında ortak ülkemizi hedef alarak onu vurdu.

Sayfa :463

On a dit : « La Bastille est effacée de la terre, et avec elle la féodalité, le despotisme, et aussi l'oppression et tout abus de l'homme sur ses frères en humanité. » « Hélas ! l'oppression et l'abus ne sont pas aussi aisément effacés ! » Voilà le mot cruel et vrai. Les pierres sont tombées de la sombre tour qui dominait Paris. Mais il tient toujours, le réduit de haine et de violence où l'atavisme enferme le trésor ancestral d'égoïsme meurtrier, et contre la chaîne de cette impénétrable Bastille, le bras de Louis Tournay retomba impuissant.

Sayfa 463

"Bastille Kalesi, feodalite, despotluk ve insanın kardeşleri ve insanlık üzerindeki bütün baskılarıyla ve ihlâlleriyle birlikte dünyadan silindiği" söylendi. "Heyhat ! Baskı ve ihlâl, bu kadar kolaylıkla silinmediler !" İşte korkunç ve gerçek olan da bu. Paris'i yöneten karanlık kuleden taşlar döküldü. Fakat kule, ölümcül egoizmi muhafaza eden mirasın kinini ve şiddeti azalmış olsa bile hâlâ yerinde duruyor ve bu içine nüfuz edilemeyen Bastille'in zincirlerine karşı Louis Tournay'ın kolları güçsüz düştü.

Sayfa :466

Et maintenant, parce que des criminels ont commis de monstrueux attentats, voici que la liberté politique elle-même, instrument de conquête de la justice sociale, menace de sombrer dans la grande banqueroute de la bourgeoisie républicaine. On avait dit à l'ouvrier : tu seras souverain, tes droits seront garantis contre la surprise des majorités, la liberté te sera maintenue, la liberté, condition primordiale de ta souveraineté.

Sayfa 466

Şimdi, caniler çok büyük cinayetlere giriştikleri için, **sosyal adaletin uygulanmasının bir unsuru olan siyasî hürriyetin bizzat kendisi de, büyük cumhuriyetçi burjuvazinin iflasında solup gitme tehdidi altındadır. İşçiye: "Sen hakim olacaksın, hakların çoğunlukların sürprizine karşı garanti altında olacaktır, hürriyetin devam edecektir. Hürriyet, hâkimiyetinin ana şartı olacaktır" denildi.**

Sayfa :466

Et cependant la Bastille fut prise par nos pères, il y a cent ans passés. Sur l'emplacement qu'elle occupa, les Parisiens, hier encore, ont dansé.

Que faisais-tu, Louis Tournay?

Sayfa 466

Bastille, babalarımız tarafından alınmış olsa da, bunun üzerinden yüz sene geçmiştir. Bastille'in yıkıldığı yerde, Parisliler dün bile dansettiler.

Sen ne yapıyordun, Louis Tournay?

Sayfa :467

TABLE DES MATIÈRES

Sayfa :468

XII. — L'individu et l'Etat 270

Sayfa 467-468

İÇİNDEKİLER

XII. – Birey ve devlet ..... Sayfa : 276

H·187

L'ÉVOLUTION DE L'HUMANITÉ

SYNTHÈSE COLLECTIVE

Dirigée par HENRI BERR

LA TERRE

ET

L'ÉVOLUTION HUMAINE

INTRODUCTION GÉOGRAPHIQUE A L'HISTOIRE

PAR

LUCIEN FEBVRE

PROFESSEUR A L'UNIVERSITÉ DE STRASBOURG

avec le concours de

Lionel BATAILLON

AGRÉGÉ D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

335

LA RENAISSANCE DU LIVRE

78, BOULEVARD SAINT-MICHEL, 78, PARIS

1922

İNSANLIĞIN GELİŞİMİ
KOLLEKTİF SENTEZ

HENRI BERR tarafından yönetilmiştir

DÜNYA VE İNSANLIĞIN GELİŞİMİ
TARİHE COĞRAFÎ BİR GİRİŞ

STRASBOURG ÜNİVERSİTESİ PROFESÖRÜ
LUCIEN FEBVRE tarafından

TARİH VE COĞRAFYA DOÇENTİ Lionel BATAILLON'un katkılarıyla
Hazırlanmıştır

KİTABIN RÖNESANSI
78, BOULEVARD SAINT MICHEL 78, PARIS
1922

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 335
Yazar : Prof. Lucien Febure
Cild : Siyah
Ebadı :
En : 14 cm.
Boy : 20 cm.
Sayfa Adedi : XXX+471+1
Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan Öztaşkın tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz [Özet]

ÇEVRENİN EYLEMİ VE DÜNYANIN KULLANILMASI

Hayatın gelişimi içerisinde, bizzat hayat olan bu var olma ihtiyacından ileri gelerek, insan ortaya çıktı. İnsan bize, mantığın şubesi, aletlerin ve sözün mucidi, şaşırtıcı sorumluluklara sahip ve yüzyılların akışında gücünü bazen yavaş gelişmelerle, bazen parlak buluşlarla sürekli artıran bir şekilde gözükmüştür.

Lucien Febvre'in büyük değeri, belirsiz fikirlere, tartışılabilir "kanunlara", acele bir şekilde kullanmaya başladığımız kitlesel onaylamalara, insafsız bir kritik getirmektir.

Bolluk, nadirlik, beslenmenin yapısı daha da büyük bir etkiye sahiptir ve eğer daha ilk anda bütün organların kullanımının veya kullanılmamasının bu kadar kabul edilir olunamaması hâlinde, egzersizin kasları büyüttüğü ve alışkanlıklar yarattığı da reddedilebilir.

Yaşayan bireyi, aynı anda hem bağımsız hem bağlı hâle getiren ögeler : "Her öge, kendi adına, ortak tabanın kendisiyle birlikte ıslanan ortak tabanına katkıda bulunur."

Özellikle etnik karakterin ya da dehanın çeşitliliklerini açıklayabilmesi için, uygulamaya konulabilmesi çok çekici ve çok kullanışlı olan "etkiler" kullanılmaktadır.

Aynı bölgeden, yüzyıllar boyunca, farklı tabiatlara sahip kitleler, farklı türlerde, en zıt özelliklere sahip sanatçılar yetişebilmiştir. Bu da, acele tahminlerden kaçınmak için bir neden oluşturmaktadır.

Kelimenin en tam anlamıyla ilişkiler, karşılıklı ilişkilerdir..Temel olarak, bir statik beşerî coğrafya ve bir dinamik beşerî coğrafya belirlemek, ortamın insan ve insanın ortam üzerindeki etkisinin incelenmesi - beşerî coğrafyayı bu iki ortak öge arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak anlamak gerekir – coğrafyacılara yetmez. Çalışmalar, bir gelişme göstermektedir.

Temel problemi belirlemek için, çarpıcı formüller bulmak gerekmektedir. Bir Ratzel'in coğrafî determinizminde, Vidal de la Blache'ın ihtimalciliği direnmektedidr. "Tarihi bireyler üzerinde, dört veya beş büyük coğrafî felâketin katı ve tekdüze etkisi bulunmamaktadır."

Ekvator'un bir tarafında ve diğer tarafında, simetrik olarak farklı bölgeler, büyük iklimsel ve botanik çerçeveler, olanakları birbirine eşit olmayan, olanaklar olarak aynı zenginlikte olmayan, farklı insan ırklarına eşitsiz bir şekilde olanaklar tanıyan ve insan kalkınmasına eşit olmayan bir şekilde elverişli bölgeler yayılmaktadır. Fakat, olanaksızlık, en az uyum sağlamış ırklar için bile, hiçbir zaman kesin değildir. Her türlü olanak, insanların inatçılığı ve esnek arzusuyla egellenmektedir.

Aynı şekilde, insan, doğal kaynakların kullanımı ve doğayı yani dağları, ovaları , platoları, vadileri, kıyı çizgilerini, adaları, vahaları değiştirebilmek için gücünü kullanabilmek amacıyla bir destek noktasına ihtiyaç duymaktadır.

Aynı şekilde ekonomik hayat, özellikle doğal ortama bağlı olan hayat, büyük ölçüde ortaya çıkar : Büyük bir nedenle, toplumların siyasî ve demografik gelişmesi, devletlerin, hudutlarıyla, yollarıyla, şehirleriyle, başkentleriyle gelişmesi, doğal ortama daha az bağlı değil midir ve giderek de daha az bağlı olmayacak mıdır ?

Doğa ve insanın bu yakın ve sıkı ilişkilerinde, bu, her zaman daha başlatıcı bir rol oynamaktadır ve giderek doğayı daha iyi bir şekilde kullanmaktadır. Onu kullanarak, veya kullanmak için, önce onu düzenlemektedir.

L. Febvre'in medenî insanın sorumlu girişimlerinde yükselen değer olarak gösterdiği, mantık ilkesine bağlı olan menfaat : Var olmak ve mümkün olduğu kadar var olmaktır. Bu da bütün hayatın ve insanlığın gelişimini yavaşlatır.

Dolayısıyla, bu bölüm, mutlu bir şekilde daha önceki bölümlere ilâve olmaktadır. Yani Edmond Perrier'nin hayatın gelişmesini gösteren, kendine yeterliliği insanî bir şekilde zaferlerle büyüyen bölümüne, Jacques de Morgan'ın ve J. Vendryes'nin, teknik ve dil'den oluşan bu muhteşem buluşların hürriyet verici sonuçlarını gösteren bölümüne ilâve olmaktadır.

İnsanlık, iç çevrenin veya mantığın hareketiyle doğal çevreye kaçar : Düşünce – İnsanların ortamlarından esinlenerek yaptığı düşünce, onları bu ortamı değiştirmeye iten düşünce – bu düşünce hiçbir şekilde önemini abartamayacağımız bir ögedir. O, sosyal çevrenin etkisiyle de kaçmaktadır.

Eduard Meyer'le birlikte, L. Fevre, ailenin çekirdeği oluşturarak, kendisini takibeden ilâvelerle devletleri doğuracağını ümit etmektedir : "Erkek, artı kadın, artı çocuklar : Toplam; aile. Bir aile, artı bir aile daha, başka aileler daha : Bir kabile. Bir kabile, artı diğer kabileler: Halk. Halkların bir araya gelmiş şekli : Büyük bir millet.

Sosyal yapının gelişimi ve Dünyanın kullanılması kesinlikle sıkı ilişki içerisindedirler. Bu kullanımın hikâyesi ise tarihtir. Öncelikle milletlerin veya geniş toplulukların değil, fakat insan gruplarının (L. Febvre'in sıklıkla kullandığı bu kelime, hiçbir itirazı gerektirmemektedir) gelişimi, benzerlikleri tekdüze, mirasla geçebilir ve taklit edilebilir hâle ve doğal çevreye nazaran eş temel ihtiyaçlar haline getirmiştir.

Bu pek az desteklenmiş amaçlı göstergeler, bireyin rolünü, hatta bir sosyal öge gibi korumaktadırlar ve dünya ortamının kullanılmasında bireyin ve toplumun ilişkilerini belirlemeyi sağlamaktadırlar.

Sosyal olgu üzerine geri döneceğiz ve toplumun, bireyin eylemini bazen yoğunlaştıran, bazen felç eden, fakat zamana göre değişen, ne azamî noktasında bulunan, ne orijinal durumunda bulunan, ne de gelişen medeniyet dönemlerinde olan sıkıntılı gücüyle bu olay üzerinde ısrar edeceğiz.

Koşullar, en sonunda bu kitabı özellikle doğru bir hâle getirmiştir. Lucien Febvre, konuyu ricalarımız üzerine, hem de girişimin zorluklarından şaşırmış ve teşvik olmuş bir şekilde, on sene önce ele almıştır. Doğrudan ve geniş bir şekilde kendi rolünü oynadığı savaş tarafından çabası kesildikten sonra, Strasbourg Üniversitesi'nde aldığı görevle rahatsız edildi. Ama sözünden hiç dönmedi. Hedefini gözünden hiç kaçırmadı. Azimli bir gayret bahasına arzulanan zamana ulaştı. Ona, adil söylemek gerekirse ve bütün bilim topluluğu olarak, özel bir saygı borçluyuz.

HENRI BERR.

Sayfa :1

LA TERRE

ET

L'ÉVOLUTION HUMAINE

INTRODUCTION

LE PROBLÈME DES INFLUENCES GÉOGRAPHIQUES

On parle communément du « Problème de la Race » et du « Problème du Milieu ».

Sayfa 1

DÜNYA VE İNSANLIĞIN GELİŞİMİ
GİRİŞ
COĞRAFÎ ETKİLERİN PROBLEMİ

"Irk problemi"nden ve **"Çevre problemi"**nden ortak olarak konuşulmaktadır.

Sayfa :3

Voici Bodin, dans sa *République*, s'efforçant au cours de son puissant et remarquable chapitre premier du livre V — sur lequel nous reviendrons plus loin (1) — de déterminer à la surface du globe les grands cadres dans lesquels s'inscrivent les sociétés humaines : zones froide, tempérée, torride avec leurs subdivisions ; terres d'Orient et terres d'Occident ; plaines, montagnes, vallées ; contrées stériles ou pays de promission ; lieux battus des vents ou respectés par eux.

Sayfa 3

İşte, Bodin, kendi Cumhuriyetinde, V. kitabının birinci bölümünde, dünyanın yüzeyinde, insan topluluklarının kaydoldukları büyük çerçeveler belirlemek üzere tekrar dönüyoruz : Alt bölgeleriyle birlikte soğuk bölgeler, ılıman bölgeler, sıcak bölgeler. **Doğunun toprakları ve batının toprakları,** ovalar, dağlar, vadiler, verimsiz bölgelere veya verimli ülkeler, rüzgarla dövülen bölgeler veya rüzgarın rahat bıraktığı yerler.

Sayfa :4

Au fond, c'est le problème du génie qu'il pose — du génie qui sans doute dépend dans une certaine mesure de la naissance morale ; mais « la naissance physique l'emporte toujours sur la naissance morale (1) ». Et il le démontre en étudiant « le pouvoir de l'air sur le corps humain », tel que l'atteste le caractère des nations — et encore, en passant en revue les climats plus propres que les autres aux sciences et aux arts.

Sayfa 4

Temelinde, sunduğu bir deha problemidir. Bu deha hiç şüphesiz ki bir ölçüde manevî doğuşa bağlıdır. **Fakat, "maddî doğuş, her zaman manevî doğuşa üstündür"** ve bunu, milletlerin karakterlerinin de tanıklık ettiği gibi ve diğerlerine göre en temiz iklimleri bilime ve sanata geçirerek ve her zaman **"havanın insan bedeni üzerindeki gücü"**nü inceleyerek gösterir.

Sayfa :12

« Sans une base géographique, déclarait-il, le peuple, l'acteur historique semble marcher en l'air, comme dans ces peintures chinoises où le sol manque. Et notez que ce sol, ce n'est pas seulement le théâtre de l'action. Par la nourriture, le climat, etc., il y influe de cent manières. Tel le nid, tel l'oiseau. Telle la patrie, tel l'homme. »

Sayfa 12

"Coğrafi bir temel olmaksızın, tarihi öge olan halk, şu Çin resimlerinde olduğu, yerin bulunmadığı bir ortamda, havada yürüyormuş gibi olur. Ve bu yerin de, sadece eylemin sahnesi olmadığını, aynı zamanda gıdanın, iklimin vs.'nin de sahnesi olduğunu da not ediniz. Coğrafi temel insanı, yuvanın kuşu, vatanın insanı etkilediği gibi yüz şekilde etkilemektedir."

Sayfa :15

Et ailleurs, quelques pages plus haut : « La géographie n'explique

Sayfa :16

jamais qu'une partie de l'histoire, mais elle l'explique bien ; les hommes font le reste.

Sayfa 15-16

Diğer taraftan, birkaç sayfa daha yukarıda : **Coğrafya, hiçbir zaman, tarihin ancak bir kısmından fazlasını izah edemez, fakat izah ettiği kısmı iyi izah eder, insanlar da geri kalanını hallederler**

Sayfa :18

Au physique d'abord, au moral ensuite.

Sayfa 18

Önce maddî değerlere, daha sonra maneviyata.

Sayfa :135

DEUXIÈME PARTIE

CADRES NATURELS ET SOCIÉTÉS HUMAINES

CHAPITRE PREMIER

LE PROBLÈME DES DIVISIONS LE CLIMAT ET LA VIE

Ici comme ailleurs, la façon de poser les termes permet de préjuger largement des solutions. Or, rien de plus simple — mieux, de plus simpliste — que la position traditionnelle de la question.

On part d'une première abstraction : l'HOMME, être malléable, soumis aux prises du milieu naturel. Et on considère que ce milieu — la TERRE, d'un mot large — agit sur lui et le transforme par le moyen de deux puissances, de deux forces souveraines : le SOL et le CLIMAT. Certes, on le concède : à l'humanité, l'hérédité fournit une partie des facteurs de son évolution; mais les autres dérivent tous de l'habitat. Exerçant leur puissance à la fois sur les individus et sur les collectivités, ils ne sont pas seulement des agents efficaces de transformation somatique, mais, également, des déterminateurs de résolutions et de réalisations politiques et morales : la base même de l'histoire.

Sayfa 135

BÖLÜM İKİ

TABİİ ÇERÇEVELER VE İNSAN TOPLULUKLARI

BİRİNCİ BÖLÜM

GRUPLARIN PROBLEMLERİ

İKLİM VE HAYAT

Burada, daha önce de olduğu gibi, terimleri yerine koyma tarzı, çözümleri geniş ölçüde öngörebilmeyi sağlar. Öyleyse, bu sorunun geleneksel konumundan daha basit bir ortaya konumu olamaz.

Bir ilk kavramdan hareket edelim : Esnek bir vaziyette olan İNSAN, doğal çevrenin fetihlerine açık olarak bırakılmıştır. İlâveten, bu ortamın, yani geniş bir kavram olan DÜNYA, onun üzerine etkiler yapar ve iki kuvvetin vasıtasıyla onu değiştirmeye çalışır. Bu iki kuvvet TOPRAK ve İKLİM'dir. Kesinlikle, şuna izin verilir: Atalar, insanlığa, gelişi-

minin bir kısım ögelerini temin ederler, fakat bütün diğer ögeler, coğrafi çevreden alınırlar. Bu ögeler, güçlerini aynı anda hem bireyler, hem de topluluklar üzerinde icra ederlerken, sadece psikolojik dönüşümün etkili ögeleri değil, aynı zamanda siyasî ve manevî kararların ve gerçekleşmelerin de belirleyicileridir, hatta tarihin de temelidir.

Sayfa :136

Non seulement c'est « le problème causal » qui a attiré l'attention de ces savants et la possibilité, par exemple, d'établir un lien entre telle ou telle de ces extensions et la rupture des terres qui, unissant alors l'Europe à l'Amérique du Nord, empêchaient les courants chauds, les courants équatoriaux de pénétrer dans l'Océan Arctique pour le réchauffer (1); mais c'est « le problème des conséquences » aussi, et elles ne sont point, certes, négligeables.

Sayfa 136

Bu bilginlerin dikkatini çeken, sadece "haberci problem" ve örneğin, sıcak akıntıları engelleyen, ekvatorun akıntılarının onu ısıtmak üzere Kuzey Okyanusu'na girmesini engelleyen, Avrupa ve Kuzey Amerika'yı birleştiren toprakların yırtılması ve şu ve bu uzantılarla bir ilişki kurmak da olmayıp, aynı zamanda hiç de ihmal edilemeyecek bir şekilde "sonuçların problemidir."

Sayfa :138

Mais pareillement, il importe de savoir que la majeure partie de ces contrées n'ont été habitables que très tardivement, — à cause des glaces, précisément, et de leur persistance. C'est la zone méridionale de la steppe tourbeuse, la zone du tchernoziom, qui, semble-t-il, fut la première peuplée (1). Puis la Russie centrale, la zone des forêts : mais seulement vers le xe siècle avant notre ère; l'industrie de la pierre y a subsisté, au nord, de même que le renne y a survécu, jusqu'à une époque peu éloignée de notre ère (2). Et du reste, au XVIIIe siècle encore, quand Pallas composa sa *Description de toutes les nations de l'Empire de Russie* (1776), ne vit-il pas les Wogoules, dans des cavernes, vivre uniquement de chasse et de pêche, en concassant les os pour en extraire, par cuisson, une sorte de bouillon ? Bel exemple de persistance, en plein XVIIIe siècle, du genre de vie typique de l'homme moustérien (3).

Sayfa 138

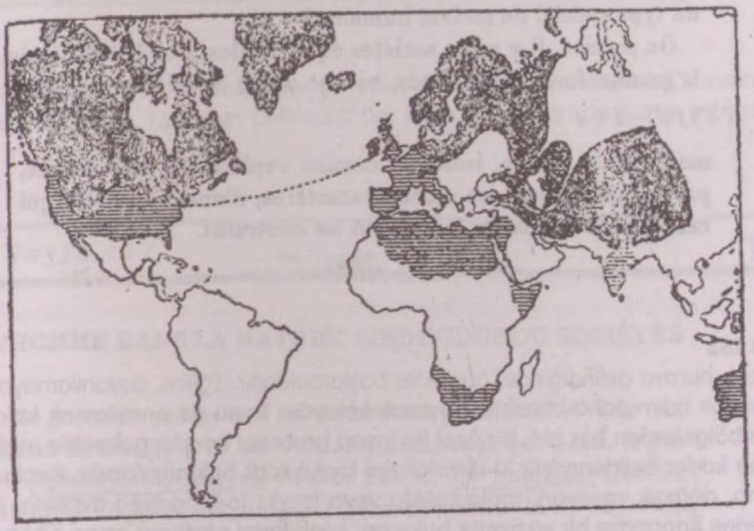
Fakat aynı şekilde, bu bölgelerin büyük bir kısmının özellikle buzlardan ve onların ısrarlı mevcudiyetinden ötürü ancak çok geç bir şekilde iskân edilebilir olduğunu bilmek de önemlidir. Bunlardan ilk defa Tchernoziom bölgesindeki, turba step'inin güney kısmı iskân edilmiş gibi gözükmektedir. Daha sonra Orta Rusya, fakat ancak zamanımızdan 10 yüzyıl önce ormanlık bölge iskân edilmiş gibi gözükmektedir. Kuzeyde, ren geyiklerinin yaşadığı dönemde, zamanımızdan az uzak dönemlere kadar Taş Devri endüstrisi süregidiyordu. Üstelik, gene XVIII. yüzyılda, Pallas, "Rusya İmparatorluğu'nun Bütün Halkları"isimli kitabını oluştururken, Wogul'lar hâlâ mağaralarda yaşayıp avcılık ve balıkçılıkla geçinmiyorlar mıydı ? Kemikleri ezip ufalayarak pişirmek suretiyle bir nevi et suyu yapmıyorlar mıydı ? XVIII. yüzyılın ortasında, Musteryen Devri insanının tipik hayat tarzını sürdürme ısranının güzel bir örneği burada verilmektedir.

Sayfa :138

tl n'est pas indifférent, sans doute, pour

Sayfa :139

qui se préoccupe des origines du peuplement humain, de savoir que « l'Europe paléolithique n'était pas l'Europe actuelle », mais bien l'ensemble des régions épargnées par la glace (1) — et que (tous les préhistoriens s'accordent sur ce point) aucun

Sayfa :139

Koutil, aucun objet de pierre n'a été trouvé dans les dépôts glaciaires de la grande extension.

Ainsi, le climat, maître de l'érosion, agit puissamment sur le modelé terrestre; et ce modelé, à son tour, importe à l'homme et détermine sa vie, largement.

Sayfa 138-139

Hiç şüphesiz, insan nüfuslanmasının kökleri ile uğraşan biri için, **"Paleolitik Avrupa'nın bugünkü Avrupa olmaması"anlamsız değildir.** Fakat buz tarafından kaplanan **bu geniş bölgelerin hiçbirinde, hiçbir alet, hiçbir taş eşya bulunamamıştır.**

Aynı şekilde, iklim, erozyonun efendisi olarak, toprak şekli üzerinde etkili olmuş ve bu şekil ise insan ve hayatı üzerinde geniş miktarda etkili olmuştur.

Sayfa :163

Seulement, quand on en est arrivé là, les difficultés commencent. La tentation est forte de faire un pas de plus, si forte que bien peu savent y résister. Le glissement est facile. N'est-il pas aisé d'affirmer : à chacune de ces zones correspond un type spécial de société humaine?

On précise. Il y a des sociétés équatoriales. Les habitants de la grande forêt, clairsemés, vivant de la cueillette ou, rare-

Sayfa :164

ment, de la chasse, isolés et comme repliés sur eux-mêmes, présentent partout les mêmes caractères, d'une monotonie qui reflète celle même du milieu qui les contraint.

Sayfa 163

Sadece, buraya gelindiğinde, güçlükler başlamaktadır. Eğilim, dayanılamayacak kadar kuvvetli bir adım daha atmaktır. **Kaymak kolaydır. Bunu da onaylamak kolay değil midir? Bu bölgelerden her biri, bir özel tip insan grubuna karşılık gelmekte midir?**

Şu ana kadar belirlenmiştir ki ekvator tipi topluluklar bulunmaktadır. Bunlar büyük ormanların, dağınık yaşayan, toplayıcılıkla veya [sayfa 164] **nadiren avcılıkla, izole ve kendi içlerine kapanmış bir vaziyette bulunan, kendilerini sıkıştıran çevre gibi heryerde aynı özellikleri gösteren insanlardır.**

Sayfa :164

D'origine berbère, peul ou arabe, presque tous les peuples pratiquent l'élevage et se déplacent selon les exigences du pâturage, avec leurs troupeaux; presque tous — nous le notons sans vouloir établir de liens déterminants entre des phénomènes assurément apparentés, mais d'ordre différent — vivent sous le régime patriarcal et ont adopté le monothéisme musulman.

Sayfa 164

Berberî, Pöl veya Arap kökenli bütün halklar hayvancılık yaparlar ve mera ihtiyaçlarına göre sürüleriyle birlikte yer değiştirirler. Hemen hemen hepsi, böyle söylemekle aslında kesinlikle birbirine benzeyen, fakat farklı düzene sahip olaylar arasında belirleyici bağlar kurmak istemiyoruz - ataerkil düzen altında ve tek tanrılı Müslüman inancı kabul etmiş olarak yaşarlar.

Sayfa :167

Le « pôle du froid », les géographies s'accordent assez généralement à le placer en Sibérie, à Verkhoïansk; il est exact en tous cas que, des trois pôles de froid que Mohn, dans son compte rendu des résultats météoro-

Sayfa 167

"Soğuk kutup"olarak, coğrafyacılar genellikle **"Sibirya'da Verkhoiansk"** üzerinde anlaşırlar. Her durumda , Mohn'un belirlediği her üç soğuk kutup da kuzey yarımadasında bulunur.

Sayfa :177

CHAPITRE III

L'HOMME DANS LA NATURE : INDIVIDUS OU SOCIÉTÉS

Ne perdons pas de vue les termes du problème. A voir les choses de très haut et de très loin, ils ne sont que deux. Il y a les régions naturelles et, en face d'elles, les hommes. Quelles relations réciproques unissent ceux-ci à celles-là : c'est toute la question.

Sayfa 177

BÖLÜM III

DOĞADA İNSAN : BİREYLER VEYA TOPLUMLAR

Meselenin esaslarını gözden kaybetmemek gerekmektedir. Meseleleri çok yukardan ve çok uzuktan görmek hatalardan sadece iki tanesidir. **Doğal bölgeler bulunmaktadır, karşısında ise insanlar vardır. Hangi karşılıklı ilişkiler, bu insanları bu bölgelerle birarayа getirmiştir ? İşte bütün mesele buradadır**

Bu bölgelerin içine, insanları yerleştirmek gerekmektedir. **Ama hangi insanları ?**

Sayfa :178

N'oublions point que beaucoup de géographes, en France surtout, ont une formation première d'historiens, lorsque nous nous remémorons que c'est d'un total indéfini de sociétés familiales de cette nature qu'aux yeux de Fustel, ce qu'il nommait « la race aryenne » paraissait avoir été composée pendant une longue suite de siècles (2).

Sayfa 178

Fustel'e göre **"Aryen ırkı"** olarak adlandırdığı, bu tabiatın birçok aile toplumunun uzun bir yüzyıllar sürecinde oluştuğunu hatırladığımızda, özellikle Fransa'da, birçok coğrafyacının, birincil bir tarihçi eğitimine sahip olduğunu unutmamamız gerekir.

Sayfa :183

« L'État n'est pas sorti de ces groupements ; ce sont eux, au contraire, qui ont été créés par l'État » (3).

Sayfa 183

Devlet, bu gruplamalardan ortaya çıkmamıştır. Tersine, bunlar devlet tarafından yaratılmışlardır.

Sayfa :184

Et sans doute, des réserves s'imposent sur le synchronisme des vestiges découverts dans les divers pays que nous venons d'énumérer ; M. de Morgan a raison d'attirer l'attention des chercheurs sur les inconvénients de conclusions trop simplistes et trop précipitées (1) ; il n'en reste pas moins un ensemble de

Sayfa :184

faits qui, évidemment, suggèrent deux conclusions : l'une, qu'il y eut de bonne heure des groupes, des sociétés humaines

Sayfa :185

assez étendues; l'autre, que des relations fréquentes et régulières se développèrent vite entre ces « sociétés ».

Sayfa 184

Hiç şüphesiz, farklı ülkelerde bulunan harabelerin eş zamanlılığı üzerine koyduğumuz, saydığımız çekincelerle ilgili olarak, **Bay de Morgan**, çok kolaycı ve çok aceleci çözümlerin zayıflıklarına araştırmacıların dikkatini çekmek istemekte haklıdır. **Geriye, doğal olarak iki sonucu ortaya koyan bir olaylar bütünü çıkmaktadır : Bu sonuçlardan biri yeterince yaygın insan topluluklarıdır,** [sayfa 185] **diğeri ise, bu "topluluklar" arasında sık ve düzenli ilişkilerin ortaya çıktığıdır.**

Sayfa :185

Ce n'est pas seulement un historien comme Camille Jullian qui, dans son *Histoire de la Gaule*, dans son enseignement du Collège de France, entrevoit et nous montre, dans les lointains millénaires d'une préhistoire incertaine, non pas des tribus errantes et dispersées, mais des peuples déjà formés, rayonnant ou conquérant autour d'un foyer central, d'une nation-mère : « nation indo-européenne », « nation italo-celtique », « nation ligure » ; il n'hésite pas à prononcer « ce nom précis et défini de nation qu'on réservait jusqu'ici aux périodes modernes et connues d'après la conquête romaine » (1). Et il ne s'agit point de groupements fondés sur une identité de race, au sens physique du mot. Il y a longtemps que, pour sa part, il l'a indiqué : ces formations sont « sans rapport avec la parenté animale qui serait le sang ou la race » (2). Ce sont vraiment des États, formés par la volonté des hommes. Qui le prouve? La religion sans doute (3). L'existence de dieux nationaux, servant à faire, puis à maintenir les nations. Le langage, mieux encore.

Car ce mot de nation, un linguiste comme M. Meillet, lui aussi, le prononce — et parlant en linguiste (4). Où nous rencontrons aujourd'hui une grande variété de langages, en raison

Sayfa :185

de la différenciation des peuples et du morcellement des groupes, on trouve, en remontant le cours des temps, jusqu'à la préhistoire, une langue unique, signe extérieur de l'extension ancienne d'un groupe social unique. « A une date antérieure, dit M. Meillet, beaucoup de ces idiomes aujourd'hui

Sayfa :186

différenciés formaient une unité, et plus on recule dans le passé, plus apparaissent les ressemblances qui prouvent cette ancienne unité » (1). Des langues européennes, la plupart « appartiennent à un même groupe linguistique, c'est-à-dire qu'elles sont des transformations d'une même langue, dite indo-européenne, dont la période d'unité est préhistorique et dont les éléments composants ont depuis longtemps fortement divergé » (2). Or, il faut une certaine unité politique, ou, tout au moins, une certaine unité de civilisation pour constituer une langue commune (3). « Une langue aussi unie que celle qui est supposée par les concordances entre les langues attestées suppose qu'il a, durant une période de temps assez étendue, existé une nation qui présentait une certaine unité... Il faut, pour créer une unité linguistique, une nation qui sente son unité. Rien n'autorise à parler d'une race indo-européenne; mais il y a eu nécessairement (on ne sait ni en quel lieu, ni en quel temps exactement) une nation indo-européenne. »

Sayfa 185

Bize, belirsiz bir tarih öncesi dönemin uzak binyıllarında, sadece göçebe ve dağınık kabileler değil, **fakat o ana kadar zaten oluşmuş, bir merkezî ocaktan yayılan veya bu ocaktan başlayarak fetih yapan, bir ana millet etrafında toplanmış halkları : "Hint-Avrupa milletini", "İtalo-Kelt milletini", "Ligür milletini" görmekte ve bize göstermektedir** ["ana millet"]. De Morgan, "bu belirli ve tanımlanmış ve bugüne kadar modern ve Roma devrinden sonra tanınan dönemlere mahsus millet ismini" kullanmaktan çekinmemiştir. Kelimenin fizik anlamışla, bir ırk kimliği üzerine de gruplama yapmamıştır. Kendi namına, uzun süredir o bunları şu şekilde belirtmiştir: **Bu yapıların "kan veya ırkı oluşturacak bir hayvanî akrabalıkla ilişkisi yoktu."** Bunlar, gerçekten insanların isteğiyle kurulmuş gerçek devletlerdi. Bunu kim ispatlayabilirdi ? **Hiç şüphesiz ki din.** Milli tanrıların varlığı, önce milletleri oluşturmaya, daha sonra sürdürmeye yaradı. **Dil de daha iyisini yaptı.**

Zira, bu millet kelimesini, bir dilci olarak Bay Meillet de kullanmaktadır. Halkların farklı-

laşması ve grupların bölünmesi nedeniyle büyük bir dil çeşitliliğine sahip olan bugün, zamanın içine doğru, tarih öncesine doğru baktığımızda, bir tek sosyal grubun işareti olan, bir tek ortak lisan görürüz. Meillet, "Daha önceki tarihlerde, bugünkü farklılaşmış lisanların pek çoğu bir birlik oluşturmaktaydı ve [sayfa 186] ne kadar geriye doğru gidersek, o kadar bu eski birliği onaylayan benzerlikler görürüz. Avrupa dillerinden pek çoğu aynı bir linguistik gruba mensupturlar, yani Hint – Avrupa denilen aynı bir dilin dönüşmüş halleridirler. Bunların birlik dönemi tarih öncesine kadar dayanır ve bunun bileşenleri uzun süredir, kuvvetle ayrılmıştır. Bunun dışında, ortak bir lisan oluşturmak için belirli bir siyasî birlik, ya da en azından ortak bir lisan oluşturmak için bir belirli bir medeniyet birliği gerekmektedir. Diller arasında ortaya çıkan uyumlarla belgelenen bu kadar birleşik bir lisan, kesin bir birliğe sahip bir milleti gösteriyordu. Bir linguistik bir birlik oluşturmak için, kendi birliğini hisseden bir millet gerekmektedir. Hiçbir şey bir Hint – Avrupa ırkından konuşmamızı haklı çıkaramaz. Fakat, bir Hint – Avrupa milletinden (tam olarak, nerede ve ne zaman olduğunu bilemediğimiz) konuşmamızı gerektiren sebepler çoktur.

Sayfa :186

Car, même en admettant que les langues germaniques ne soient pas indo-européennes à l'origine, la rapide altération de ces idiomes primitifs, au premier millénaire avant Jésus-Christ, en suite d'une conquête indo-européenne admise par Feist, démontrerait encore l'importance des groupes et des mouvements ethniques dans les périodes lointaines (5).

Ainsi, dans les temps les plus reculés, voilà qu'après les

Sayfa :187

archéologues et les historiens, les linguistes nous invitent à saisir de larges groupements politiques, des sociétés humaines, non des hommes; des societés vastes, étendues, couvrant d'une même civilisation des espaces puissants. A qui s'étonnerait de si amples perspectives, rappelons qu'aujourd'hui encore les Eskimos s'étendent, de l'Alaska aux côtes orientales du Groenland, sur une distance de 8000 kilomètres, et encore, que dans le domaine Pacifique, de l'île de Pâques à l'archipel de Samoa, de la Nouvelle-Zélande aux Sandwich, c'est-à-dire sur un espace environ trois fois plus grand que l'Europe, il n'existe pratiquement qu'une langue unique: en quelques heures un Tahitien est à même d'entendre et même de parler les dialectes de la Nouvelle-Zélande, des Marquises et des Sandwich.

Sayfa :187

Et puis, ce qu'on pourrait nommer la préhistoire de la géographie n'intervient-elle pas, elle aussi, dans une certaine mesure, pour nous rendre compte de formations aussi vastes ou plutôt, de formations étendues sur des espaces aussi considérables?

Sayfa 186

Cermen dillerinin, kökeninde Hint – Avrupa dilleri olmadığı kabul edilerek bile, bu ilkel lehçelerin, Milâttan Önce birinci binde bu kadar değişmeleri, Feist'in kabul ettiği bir Hint – Avrupa işgali, eski **dönemlerdeki grupların ve etnik grupların hareketlerinin** önemini göstermektedir.

- **Aynı şekilde en eski zamanlarda,** [sayfa 187] **arkeologlar ve tarihçilerden sonra, dilciler bizi büyük siyasî grupları, insan gruplarını değil de, geniş, yaygın, kuvvetli boşlukların aynı bir medeniyetini kapsayan büyük insan topluluklarını anlamaya davet etmektedirler. Bu kadar geniş açılardan bakınca, bugün bile Eskimolar, Alaska'dan Grönland'ın doğu kıyılarına kadar 8000 kilometre mesafede yayılmışlardır ve Pasifik de de, Paskalya adasından, Samoa takımadalarına ve Yeni Zelanda'dan Sandviç adalarına kadar, yani hemen hemen Avrupa'nın üç misli büyük bir alanda, pratik olarak tek bir dil konuşulmaktadır. Bir Tahitili birkaç saat içerisinde Yeni Zelanda, Markizler ve Sandviç adaları lisanını anlar hâle gelebilir ve hatta konuşabilir.**

- **İlâveten, coğrafyanın tarih öncesi dediğimiz kısmı, bir ölçüde, bizi bu kadar geniş yapılardan, bu kadar muhteşem alanlara yayılmış yapılardan haberdar etmek için müdahelede bulunmuyor mu ?**

Sayfa :187

III

A VASTES RÉGIONS MONOTONES, VASTES GROUPEMENTS ANCIENS.

C'est dans un milieu relativement très monotone que dut sans doute s'opérer la constitution de ces larges groupes uniformes.

Il faut se représenter le monde primitif comme infiniment moins varié dans son ensemble que notre monde contemporain. Il n'était travaillé, il n'était modifié dans ses aspects originels ni par les destructions sans doute, ni par les créations, les acclimatations si nombreuses de plantes ou d'animaux qu'opèrent et multiplient les sociétés humaines au fur et à mesure de leur croissance.

Sayfa 187

III

MONOTON GENİŞ BÖLGELERDE, ESKİ GENİŞ GRUPLAR

Bu geniş yeknesak grupların oluşması, hiç şüphesiz nispeten çok monoton bir ortam gerekmektedir.

İlkel dünyayı, bizim çağdaş dünyamıza göre, bütünlükleri içerisinde çok daha az değişken bir şekilde temsil etmek gerekmektedir. Bu ilkel dünya, hiç şüphesiz, orjinal görünümlerinde ne yıkımlarla, ne de yaratılışlarla değiştirilmemiş, bitkilerin ve hayvanların bu kadar çokluğu insan topluluklarını kendi büyümeleriyle birlikte büyütmüşlerdir.

Sayfa :190

Pareillement, les Ptolémées, plus tard. Quand ils accueillaient certains arbres fruitiers, cultivés de temps immémorial dans l'Asie occidentale : les amandiers, les pêchers, les mûriers, ils contribuaient à créer l'unité d'un paysage méditerranéen nouveau, où ces arbustes joueraient un rôle important.

Sayfa 190

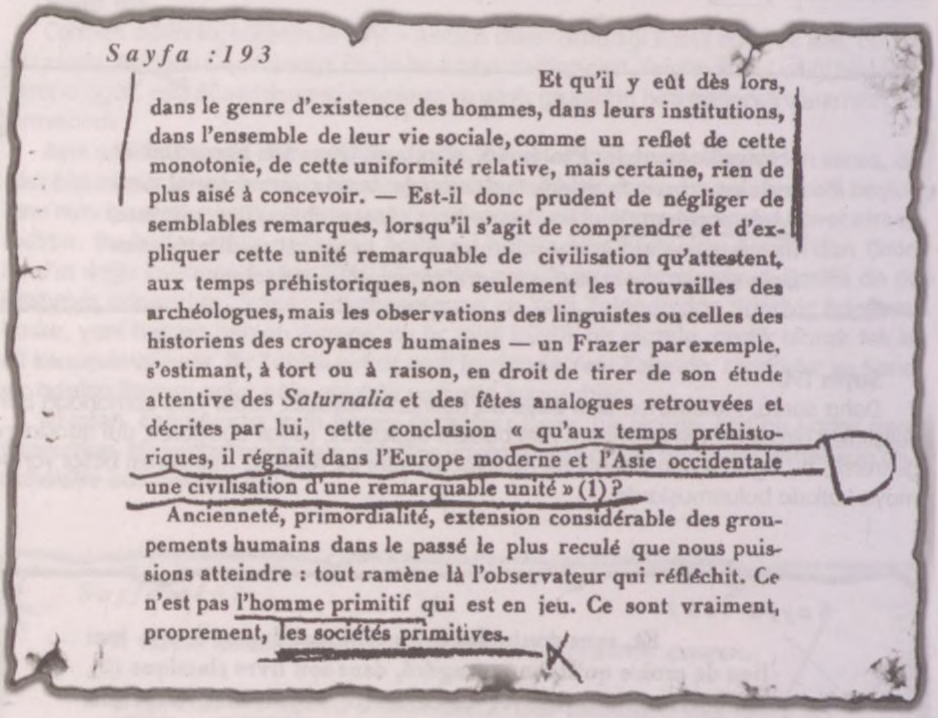
Daha sonra, Ptoleme'ler. **Batı Asya'da** hatırlanamayacak kadar eski zamandan beri yetiştirilen birçok meyve ağaçlarını yani badem ağaçlarını, şeftali ağaçlarını, dut ağaçlarını getirerek, bu ağaççıkların önemli rol oynayacağı yeni bir Akdeniz manzarası birliği yaratmaya katkıda bulunmuşlardır.

Sayfa :192

Et, sans doute, les dates sont mal fixées; il y a tout lieu de croire qu'Hehn a exagéré, dans son livre classique (2), l'importance à la fois et le caractère récent des emprunts agricoles faits par la Grèce antique à l'Orient — ou par les contrées de l'Europe septentrionale aux pays méditerranéens. Il se peut que vigne, olivier, figuier aient été communs (à l'état sauvage, il est vrai) dans la Grèce d'avant les poèmes homériques; il se peut qu'en réalité, les emprunts des Grecs à l'Asie remontent, en grande partie, plus haut qu'on ne pensait, aux temps égéo-crétois (3) — et que, par ailleurs, l'introduction des plantes cultivées dans l'Europe septentrionale ne date pas uniquement de la pénétration romaine.

Sayfa 192

Hiç şüphesiz, tarihler kötü tespit edilmişlerdir. Hehn'in, klasik kitabında, eski Yunan'ın Doğu'dan Avrupa'ya getirdiği veya Avrupa'nın kuzey bölgelerinden Akdeniz'e götürdüğü tarım alıntılarını abarttığını düşünmekte büyük haklılık vardır. Yunanistan'da üzüm asmalarının, zeytinin ve incir ağacının (gayet doğaldır ki yabanî durumda), Homeros'un şiirlerinden önce yoğun olarak bulunduğu doğrudur. **Aslında, Yunanlılar'ın Asya'dan yaptığı alıntılar, büyük çoğunlukla düşünülenden çok daha eskiye, Ege – Girit dönemine dayanmaktadır.** Bundan dolayı, bu kültür bitkilerinin Kuzey Avrupa'ya girişi, sadece Romalılar'ın dahil etmesi tarihiyle tarihlendirilmemelidir.

Sayfa :193

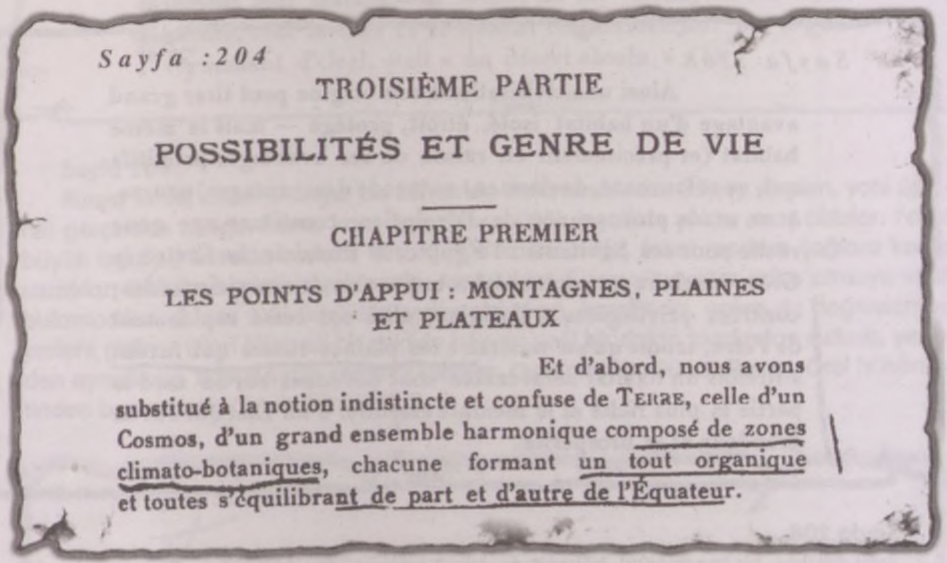
Et qu'il y eût dès lors, dans le genre d'existence des hommes, dans leurs institutions, dans l'ensemble de leur vie sociale, comme un reflet de cette monotonie, de cette uniformité relative, mais certaine, rien de plus aisé à concevoir. — Est-il donc prudent de négliger de semblables remarques, lorsqu'il s'agit de comprendre et d'expliquer cette unité remarquable de civilisation qu'attestent, aux temps préhistoriques, non seulement les trouvailles des archéologues, mais les observations des linguistes ou celles des historiens des croyances humaines — un Frazer par exemple, s'estimant, à tort ou à raison, en droit de tirer de son étude attentive des *Saturnalia* et des fêtes analogues retrouvées et décrites par lui, cette conclusion « qu'aux temps préhistoriques, il régnait dans l'Europe moderne et l'Asie occidentale une civilisation d'une remarquable unité » (1) ?

Ancienneté, primordialité, extension considérable des groupements humains dans le passé le plus reculé que nous puissions atteindre : tout ramène là l'observateur qui réfléchit. Ce n'est pas l'homme primitif qui est en jeu. Ce sont vraiment, proprement, les sociétés primitives.

Sayfa 193

O zamandan beri, insanların varoluş tarzlarında, kurumlarında, sosyal hayatlarının bütünlüğünde, bu monotonluğun bir yansıması gibi, bu bağıl tekdüzeliğin bir yansıması gibi, fakat kesin bir şekilde anlaşılması daha kolay olmayan bir gelişme olmuştur. Öyleyse, bu dikkate değer medeniyet birliğini, tarih öncesi çağlarda doğrulayan sadece arkeologların buluntuları değil, aynı zamanda dilcilerin ve insan inançları tarihçilerinin gözlemleridir. Bir Frazer meselâ, haklı veya haksız olarak, Saturnalia ve benzeri bayramlar isimli çalışmadan çıkardığı **"Tarih öncesi devirlerde, modern Avrupa'da ve batı Asya'da dikkate değer bir birliğe sahip bir medeniyetin yaşadığı" sonucunu çıkarmıştır.**

Eskilik, önemlilik, insan topluluklarının ulaşabildiğimiz en eski geçmişindeki hatırı sayılır uzantısı: Bunlar düşünen gözlemciyi alıp götürür. Söz konusu olan **ilkel insan değildir.** Bunlar gerçekten, özellikle **ilkel topluluklardır.**

Sayfa :204

TROISIÈME PARTIE

POSSIBILITÉS ET GENRE DE VIE

CHAPITRE PREMIER

LES POINTS D'APPUI : MONTAGNES, PLAINES ET PLATEAUX

Et d'abord, nous avons substitué à la notion indistincte et confuse de TERRE, celle d'un Cosmos, d'un grand ensemble harmonique composé de zones climato-botaniques, chacune formant un tout organique et toutes s'équilibrant de part et d'autre de l'Équateur.

Sayfa 204

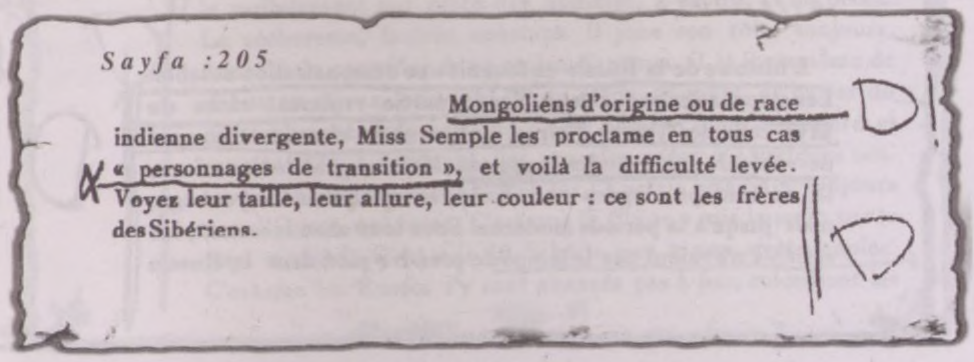
ÜÇÜNCÜ KISIM

OLANAKLAR VE HAYAT TARZI

BİRİNCİ BÖLÜM

DAYANMA NOKTALARI : DAĞLAR, OVALAR VE YAYLALAR

Önce, Dünyanın belirsiz ve karışık kavramını bir kozmosla, yani her biri, **ekvatorun bir tarafında bir organik bütün oluşturan iklimsel – botanik bölgelerden oluşan** büyük bir uyumlu birlikle değiştirelim.

Sayfa :205

Mongoliens d'origine ou de race indienne divergente, Miss Semple les proclame en tous cas « personnages de transition », et voilà la difficulté levée. Voyez leur taille, leur allure, leur couleur : ce sont les frères des Sibériens.

Sayfa 205

[Eskimolar] **Bunlar Moğol asıllı ya da farklılaşmış Kızılderili ırkından olabilirler.** Bayan Semple, onları "geçiş hâlindeki insanlar" olarak tanıtmakta olup, işte zorluk kalkmıştır. Boylarına, görünümlerine, renklerine bakınız ; bunlar Sibiryalılar'ın kardeşleridir.

Sayfa :208

Ainsi une civilisation à son origine peut tirer grand avantage d'un habitat isolé, étroit, protégé — mais le même habitat (et précisément en raison de ses avantages primitifs qui, se retournant, deviennent autant de désavantages) pourra, à un stade plus avancé de l'évolution, constituer une gêne réelle pour ses habitants : l'Égypte, la Phénicie, la Crête, la Grèce insulaire et péninsulaire ont connu de ces vicissitudes; contrées privilégiées à l'origine, elles ont cessé rapidement de l'être, tandis qu'au contraire les plaines russes qui furent autrefois un habitat défavorable sont devenues sur le tard la partie la plus riche et le membre essentiel d'un État qui eut sa grandeur et sa prospérité.

Sayfa 208

Aynı şekilde, bir medeniyet, kökeninde, tecrit edilmiş, dar, korunmuş bir çevreden büyük fayda görebilir, fakat aynı çevre (ve özellikle daha önce ilkel avantajları olup sonra dezavantaj hâline dönüşen unsurlar) gelişimin daha ileri aşamasında, sakinleri için gerçek bir rahatsızlık oluşturacaktır : **Mısır, Finike, Girit, Adalar Yunanistanı ve Kıta Yunanistanı dengesizlikleriyle tanınacaktır. Bunlar, başlangıçta avantajlı bölgelerdi, fakat hızla böyle olmaktan uzaklaştılar. Oysa, tersine, daha önce olumsuz bir bölge olan Rusya ovaları, daha sonra, büyük ve zengin bir devletin en zengin kısmı hâline geldiler.**

Sayfa :209

L'histoire de la Russie en fournit une démonstration notable. Les steppes du Sud, c'est-à-dire la partie vraiment riche du pays, celle des Terres Noires, ont servi de chemin et comme de véhicule aux grandes invasions. Mais les grandes invasions, là, se sont prolongées non seulement jusqu'au moyen âge, mais jusqu'à la période moderne. Sous leur choc incessant, les sociétés n'avaient pas le temps de prendre pied dans la Russie

Sayfa :210

méridionale. A peine installées, elles se trouvaient foulées, disloquées, balayées par la nouvelle vague qui, presque fatalement, suivait les traces de celle qui avait précédé directement leur installation. Aussi, au XIVe siècle, au XVe siècle encore, tout le Sud de la Russie, en commençant par le gouvernement d'Orel, était « un désert absolu » (1).

Sayfa 209

Rusya tarihi, dikkate değer bir sunumda bulunmaktadır. Güney stepleri, yani ülkenin gerçekten zengin kısmı, kara topraklar, büyük işgallere yol ve araç oldular. Fakat büyük işgaller, burada sadece Orta Çağ'a kadar değil, fakat modern çağlara kadar uzadılar. Onların kesintisiz şoklarıyla, topluluklar Güney Rusya'ya adım atmaya vakit bulamadılar. [sayfa 210] Güçlükle yerleşmişlerken, kendilerini, onları da doğrudan bu yerlere getiren izleri ölümcül bir şekilde izleyen yeni bir dalga tarafından ezilmiş, yerinden oynatılmış, süpürülmüş olarak buldular. Oysa, bütün Güney Rusya, Orel hükümetinden başlayarak, "kesin bir çöldü."

Sayfa :274

Mais, à côté de ces relations économiques, il y a les rapports politiques — ou, plus exactement, les contre-coups multiples et souvent imprévus des lointains mouvements qui se propagent, en ondes élargies, jusqu'aux oasis. Prises directes et répercussions indirectes. Woeikof explique fort bien, dans son petit livre sur le Turkestan russe (1), comment ce n'est pas « la sécheresse » qui rend compte, en définitive, des grandes incursions des nomades asiatiques dans l'Asie occidentale et, par delà, dans l'Europe centrale et méridionale, — mais bien plutôt le pullulement sur place des hommes, à la fois, et du bétail. La sécheresse, facteur constant. Il joue son rôle, toujours, dans l'Asie centrale. A en croire d'aucuns, il le joue même de mieux en mieux, puisqu'il fut de mode, naguère, de parler du desséchement progressif de l'Asie comme d'un fait avéré et constant (2). Cependant, les grandes ruées d'Asiatiques centraux sur l'Asie occidentale et sur l'Europe orientale, toujours vers l'Ouest, ont cessé. C'est que la Chine a mis la main sur le pays mongol. C'est que la Sibérie peu à peu s'est peuplée. C'est que les Russes s'y sont avancés pas à pas, colonisant les

Sayfa :274

terres, construisant les chemins de fer. Aussi, le bétail des pasteurs a-t-il trouvé, vers la Chine d'abord, plus tard vers la Sibérie, les débouchés qui lui faisaient défaut aux temps des Attila et des Gengis-Khan. Par ailleurs, la conversion des Mongols au bouddhisme produisait cette conséquence que le tiers ou le quart des hommes, au moins, se transformaient en moines, en *lamas* astreints au célibat; la religion jouait ici, une fois de plus, son rôle dans la limitation des naissances; elle remplacait, dans les contrées arides de l'Asie centrale, ces précautions physiologiques que connaissent, dans les terres arides du Sahara, les Touaregs (3);

Sayfa 274

Fakat, bu ekonomik ilişkilerin yanında, siyasî ilişkiler de bulunmaktadır – veya daha doğrusu çoklu karşı neticeler ve her zaman öngörülemeyen, genişleyen dalgalar hâlinde vahaya kadar yayılan hareketler. Doğrudan alıntılar ve dolaylı neticeler. Woeikof, Rus Türkistanı'yla ilgili küçük kitabında, Asyalı göçebelerin Batı Asya'ya, buradan da Orta ve Güney Avrupa'ya yaptıkları büyük işgallerin asıl sebebinin insanların ve hayvânların, bulundukları bölgelere göre nüfuslarının artmasıdır. Kuraklık, değişmeyen ögedir. Rolünü, Orta Asya'da her zaman oynar. Hatta birçoklarına göre ise, giderek de daha fazla oynamaktadır. Zira, son zamanlarda, Asya'da gelişen kuraklıktan bir gerçek ve sürekli bir olay gibi bahsetmek moda olmuştur. Bununla birlikte Orta Asyalılar'ın Batı Asya ve Doğu Avrupa'ya, ama hep batıya yaptığı işgaller sona ermiştir. Çin, Moğol ülkesine el koymuştur. Sibirya, yavaş yavaş nüfus kazanmıştır. Ruslar yavaş yavaş, toprakları kolonileştirerek, demiryolları inşaa ederek ilerlediler. Aynı şekilde, çobanların sürüleri de önce Çin'e doğru, daha sonra Sibirya'ya doğru, Attila ve Cengiz Han'ın dönemlerini aratmayan kapılar bulmuşlardır. Daha sonra, Moğollar'ın Budizme geçişi, erkeklerin üçte birinin veya dörtte birinin rahip olarak, bekarlığı esas alan "Lama" hâline gelmeleriyle, din, bir kere daha doğumların sınırlanmasında rol oynamış, Asya'nın bu kurak bölgelerinde, Asya'nın kurak bölgelerinde Tuareg'lerin maruz kaldığı fizyolojik tedbirlerin yerini tutmuştur.

Sayfa :331

les Touareg en sont toujours au matriarcat; le ventre, chez eux, « tient l'enfant », c'est-à-dire qu'il suit sa mère et qu'il ignore son père (1).

Sayfa 331

Tuareg'ler her zaman anaerkildirler. Karın, onlarda her zaman "çocuğu tutan yerdir", yani her zaman anneyi takip eder ve babayı ihmal eder.

Sayfa :331

La polygamie fleurit chez les Arabes; elle florissait jadis chez les Juifs; mais, chez les Bédouins, elle n'existe pas; il y aurait eu plutôt chez eux tendance à la polyandrie et à l'infanticide des filles.

Sayfa 331

Çok karılılık Araplarda ortaya çıkmıştır, daha önce Yahudilerde de ortaya çıkmıştır. Fakat, Bedevilerde bulunmamaktadır. **Onlarda daha ziyade çok kocalılığa ve kız çocukların öldürülmesine doğru bir eğilim vardır.**

Sayfa :331

Quant aux caractères que le nomadisme imprime aux collectivités, quant aux conséquences politiques d'un genre de vie aussi caractéristique, on les a maintes fois étudiées, et longuement.

Sayfa 331

Göçebeliğin topluluklara kabul ettirdikleri özellikler ve bu kadar karakteristik bir hayat tarzının siyasî sonuçları, birçok kereler ve uzun süreyle incelenmiştir.

4-12-1922

Sevgili anne anne ve afetablan
ilk yazımla kandil şerifi
sizi tebrik ederim
Hüsnü Hikmet kardeşim

A.215

ESSAI

SUR L'INÉGALITÉ

DES

RACES HUMAINES,

PAR

M. A. DE GOBINEAU,

PREMIER SECRÉTAIRE DE LA LÉGATION DE FRANCE EN SUISSE,

MEMBRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE DE PARIS.

TOME PREMIER.

227

PARIS,

LIBRAIRIE DE FIRMIN DIDOT FRÈRES,

RUE JACOB, 56.

HANOVRE.—RUMPLER, LIBRAIRE-EDITEUR.

1933 — 1853. = 80

İNSAN IRKLARI ARASINDAKİ EŞİTSİZLİK ÜZERİNE DENEME

YAZAN
M. A. DE GOBINEAU

İSVİÇRE'DEKİ
FRANSIZ ELÇİLİĞİ BAŞ SEKRETERİ
VE PARİS'TEKİ ASYALI TOPLUM ÜYESİ

1. bölüm

PARİS

FIRMIN DIDOT KARDEŞLER KİTABEVİ
RUE JACOP, 56
HANOVRE—RUMPLER, KİTAPÇI- YAYIMCI

1853

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 227
Yazar	: Joseph Gabineau
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 13 cm.
	Boy : 21 cm.
Sayfa Adedi	: XI + 492 + 2
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHAN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :99

Je veux dire que ce n'était pas le lieu qui faisait la valeur de la nation, qui jamais l'a faite, qui la fera jamais : au contraire, c'était la nation qui donnait, a donné et donnera au territoire sa valeur économique, morale et politique. Afin d'être aussi clair que possible, j'ajouterai

Sayfa 99

Bir ulusun değerini belirleyen , hiçbir zaman yer olmamıştır. Bunu hiçbir zaman yer belirlememiştir, asla da belirlemeyecektir: **Tam tersine, toprağa ekonomik , manevî ve siyasî değerini kazandıran ulustur, ulus olmuştur ve ulus olacaktır.**

Sayfa :218

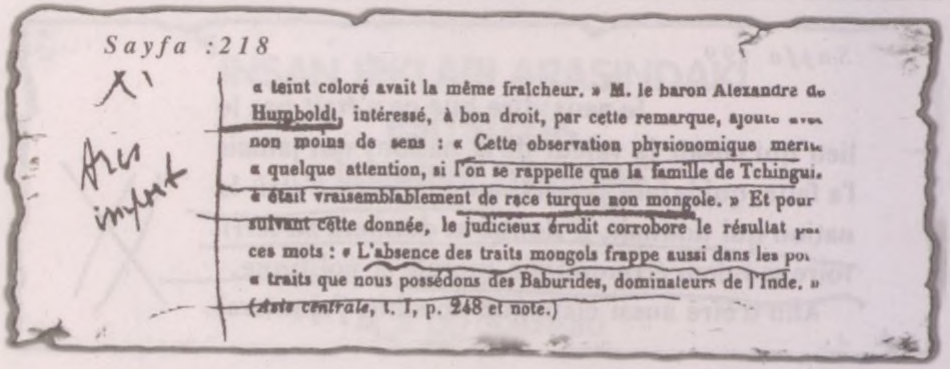
Ainsi, malgré la linguistique, peut-être mal appliquée (1), il y aurait là quelque chose à dire. Admettons pourtant que les Oghouzes de l'Altaï aient été, comme on le suppose, un peuple finnois, et descendons à l'époque musulmane où les tribus turques se trouvaient établies dans la Perse et l'Asie Mineure sous différentes dénominations et dans des situations non moins variées.

Sayfa 218

O hâlde belki de, yanlış uygulanmış dilbilimine rağmen burada söylenecek bir şey var. Oğuzların, varsayıldığı gibi Finli bir ulus olduğunu kabul edelim ve Türk kavimlerinin Pers ve Ön Asya'da farklı isimler altında ve bir o kadar da farklı durumlarda yerleşmiş olduğu Müslümanlık dönemine dönelim.

Sayfa :218

(1) De même que les Scythes, peuples mongols, avaient accepté une langue ariane, il n'y aurait rien de surprenant à ce que les Oghouzes fussent une nation ariane, tout en parlant un idiome finnois ; et cette hypothèse est singulièrement appuyée par une phrase naïve du voyageur Rubruquis, envoyé par Saint Louis auprès du souverain des Mongols : « Je fus frappé, dit ce bon moine, de la « ressemblance du prince *avec feu M. Jean de Beaumont*, dont le

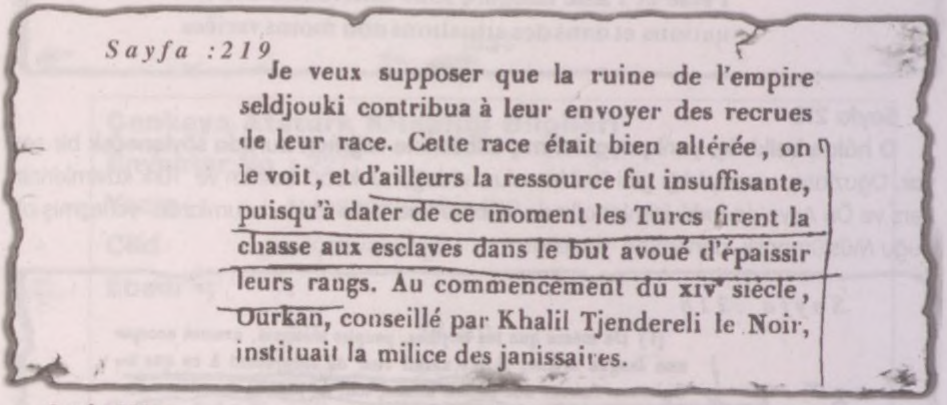

Sayfa :218

« teint coloré avait la même fraîcheur. » M. le baron Alexandre de Humboldt, intéressé, à bon droit, par cette remarque, ajoute avec non moins de sens : « Cette observation physionomique mérite « quelque attention, si l'on se rappelle que la famille de Tchinguis « était vraisemblablement de race turque non mongole. » Et pour suivant cette donnée, le judicieux érudit corrobore le résultat par ces mots : « L'absence des traits mongols frappe aussi dans les por « traits que nous possédons des Baburides, dominateurs de l'Inde. » (*Asie centrale*, t. I, p. 248 et note.)

Sayfa 218

(1) Moğol halklarından olan İskitler de bir Aryanî dilini benimsemişlerdi, Oğuzların, bölgesel bir Fin dilini konuşan Aryanî bir ulus olma olasılığı da hiç şaşırtıcı bir şey değildir; ve bu varsayım, Saint Louis' in , Moğolların hükümdarının yanına gönderdiği gezgin ve keşiş Rubruquis'nin şu içten cümlesi tarafından tuhaf bir şekilde desteklenmektedir: "Prensin, merhum Jean de Beaumont'a olan benzerliği ki boyanmış teni aynı tazelikte idi, beni çok etkiledi." Bu ifadeyle haklı olarak ilgilenen Baron Alexandre de Humboldt, yine bir o kadar anlamlı şu cümleyi ekliyor: "Cengiz'in ailesinin kesinlikle Moğol olmayan bir Türk ırkından olduğunu hatırlarsak bu fizyonomik gözlem dikkate değerdir. Bu veriyi takiben, akılcı bilgin, sonucu şu sözlerle destekliyor: "Hindistan'a egemen olan Babüritler'in elimizdeki portrelerinde de Moğollara özgü yüz hatlarının varolmaması dikkat çekiyor." (Orta Asya, t. I, Sayfa 248 ve devamı)

Sayfa :219

Je veux supposer que la ruine de l'empire seldjouki contribua à leur envoyer des recrues de leur race. Cette race était bien altérée, on le voit, et d'ailleurs la ressource fut insuffisante, puisqu'à dater de ce moment les Turcs firent la chasse aux esclaves dans le but avoué d'épaissir leurs rangs. Au commencement du XIVe siècle, Ourkan, conseillé par Khalil Tjendereli le Noir, instituait la milice des janissaires.

Sayfa 219

Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının Osmanlı Beyliğine, kendi ırklarından yeni askerler katılmasında payı olduğunu varsayıyorum. Bu ırk oldukça bozulmuştu, bunu görebiliyoruz ve bu kaynak, **Türkler bu tarihten itibaren, kendilerinin de kabul ettiği gibi, birliklerini art-**

tırmak için esir avına çıkmaya başlasalar da zaten yetersizdi. 14. yüzyılın başında, Cendereli Kara Halil'in tavsiyesiyle, Urkan , yeniçeri ocağını kurmuştur.

Sayfa :222

« toujours été faibles, inintelligents, opprimés.
« Les Madjars tiennent parmi les conquérants du
« monde un rang illustre. Ils ont fait des esclaves
« et ne l'ont pas été; donc....., puisque les Mad-
« jars sont Finnois, et, au physique comme au
« moral, diffèrent de si loin de tous les autres
« rameaux de leur souche primitive, c'est qu'ils
« ont énormément changé (1). »

Sayfa 222

"Dünya fatihleri arasında Macarlar ün salmış bir sınıftır. Esir almışlar" "ancak esir olmamışlardır, o hâlde ..., Macarlar Finli olduğuna göre ve hem" "fiziksel hem de manevî bakımdan ilkel atalarının tüm kollarından çok farklı" "olduklarına göre, çok fazla değişmişler demektir."

Sayfa :222

Heureusement pour le sens commun, il n'y a pas lieu à s'étonner, puisque le raisonnement que je vais combattre, parfait d'ailleurs, pèche dans l'essentiel; les Hongrois ne sont certainement pas des Finnois.

Dans une notice fort bien écrite, M. A. de Gérando (2) a désormais réduit à rien les théo-

Sayfa :223

ries de Schlötzer et de ses partisans, et prouvé, par les raisons les plus solides, tirées des historiens grecs et arabes, par l'opinion des annalistes hongrois, par des faits constatés et des dates qui bravent toute critique, par des raisons philologiques enfin, la parenté des Sicules avec les

Sayfa :223

Huns et l'identité primitive de la tribu transylvaine avec les derniers envahisseurs de la Pannonie. Les Hongrois sont donc des Huns.

Ici se produira sans doute une objection nouvelle. On dira qu'il en résulte seulement pour les Madjars une parenté différente, mais non moins intime avec la race jaune. C'est une erreur. Si la dénomination de Huns est un nom de nation, c'est aussi, historiquement parlant, un mot collectif, et qui ne désigne pas une masse homogène. Dans la foule des tribus enrôlées sous la bannière des ancêtres d'Attila, on a distingué, entre autres, de tous temps, certaines bandes appelées les Huns blancs, où l'élément germanique dominait (1).

(1) Il semblerait qu'il y a beaucoup à modifier, désormais, dans les opinions reçues au sujet des peuples de l'Asie centrale. Maintenant que l'on ne peut plus nier que le sang des nations jaunes s'y trouve affecté par des mélanges plus ou moins considérables avec celui de peuples blancs, fait dont on ne se doutait pas autrefois, toutes les notions anciennes se trouvent atteintes et sujettes à révision. M. Alexandre de Humboldt fait une remarque très-importante, à ce sujet, en parlant des Kirghiz-Kazakes, cités par Ménandre de Byzance et par Constantin Porphyrogénète, et il montre, très-

Sayfa :224

A la vérité, le contact avec les groupes jaunes avait altéré la pureté du sang : mais, c'est aussi ce que le facies un peu anguleux et osseux du Madjar confesse avec une remarquable sincérité. La langue est très-voisine, dans ses affinités, des dialectes turcs : les Madjars sont donc des Huns blancs, et cette nation, dont on a fait improprement un peuple jaune, parce qu'elle était con-

Sayfa :224

fondue, par des alliances volontaires ou forcées, avec cette race, se trouve ainsi composée de métis à base germanique. La langue a des racines et une terminologie tout étrangères à leur espèce dominante, absolument comme il en était pour les Scythes jaunes, qui parlaient un dialecte arian (1), et pour les Scandinaves de la Neustrie, gagnés, après quelques années de conquête, au dialecte celto-latin de leurs sujets (2). Rien dans tout cela, n'autorise à supposer que le temps, l'effet des climats divers et du changement d'habitudes aient, d'un Lapon ou d'un

justement, que, lorsque le premier de ces écrivains parle d'une concubine kirghize (χερχίς), présent du chagan turc Dithouboal à l'ambassadeur Zémarch, envoyé par l'empereur Justin II, en 569, il s'agit d'une fille métisse. C'est le pendant exact des belles filles turques si vantées par les Persans et qui n'avaient pas, plus que celle-là, le type mongol. (Voir *Asie centrale*, t. I, p. 237 et passim, et t. II, p. 130-131.)

(1) Schaffarik, *Slawiscer Alterthümt*, t. I. p. 279 et passim.

(2) Aug. Thierry, *Histoire de la Conquête de l'Angleterre*; Paris, in-12, 1846; t I, p. 135.

Sayfa :225

Ostiak, d'un Tongouse ou d'un Permien, fait un Saint Étienne. En vertu de cette réfutation des seuls arguments présentés par les Unitaires, je conclus que la permanence des types chez les races est au-dessus de toute contestation, et si forte, si inébranlable, que le changement de milieu le plus complet ne peut rien pour la détruire, tant qu'il n'y a pas mélange d'une branche humaine avec quelque autre.

Sayfa 222

Varılacak ortak sonuçta şaşılacak bir şey yok. Çünkü savunacağım mantığa göre, ki bu mükemmel bir mantık, **Macarlar kesinlikle Finli değildir.**

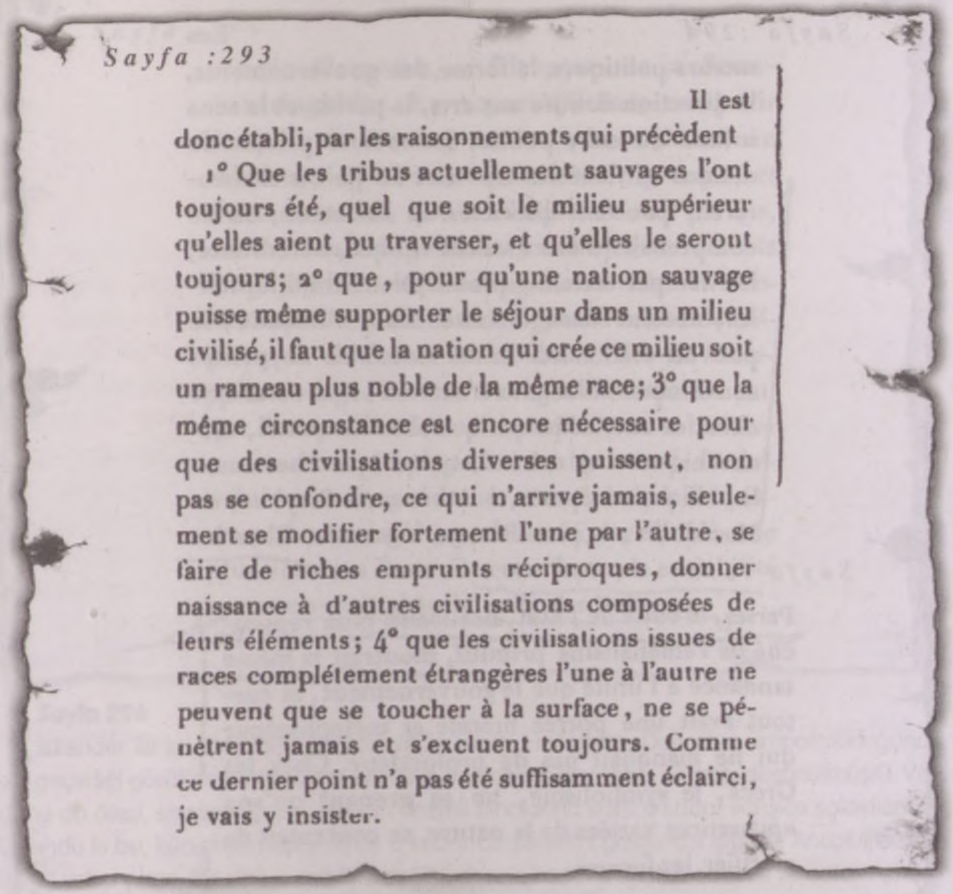
Sayfa 223

Çok iyi bir şekilde kaleme alınmış olan bir yazıda, A.de Gerando, Schlötzer ve yandaşlarının teorilerini çürüttü ve Yunan ve Arap tarihçilerinden aldığı en sağlam dayanaklarla, Macar tarih yazarlarının fikriyle, ortaya çıkan olaylar ve her tür eleştiriye karşı duran tarihlerle ve nihayet filolojik dayanaklarla **Sicule'ler ve Hunlar arasındaki akrabalığı, Transilvanya kavminin ilkel kimliği ile Dannoni'nin son işgalcileri arasındaki bağı kanıtladı. Öyleyse Macarlar Hun'dur.**

Bu noktada mutlaka yeni bir itiraz ortaya çıkacaktır. Macarlar için sadece farklı bir akrabalıkları olduğu ama sarı ırklarla yakınlıkları olduğu sonucuna varıldığı söylenebilir. Bu yanlıştır. **Hun ismi bir ulus ismidir, ancak tarihsel anlamda bir topluluk ismidir ve homojen bir kitlenin ismi değildir. Attila'nın atalarının sancağı altında toplanan kavimler topluluğu içinde başka kavimlerin yanı sıra, Germen unsurun(1) egemen olduğu Beyaz Hunlar adındaki çeteler görülüyordu.**

[Sayfa 224] Esasen, sarı ırk grupları ile olan temas kanın saflığını bozdu ama bunu aynı zamanda Macar'ın sert ve kemikli siması ele veriyordu. **Dilleri Türk lehçelerine ayrıntılar bakımından çok yakındı;** demek ki Macarlar Beyaz Hunlar'dı ve gönüllü olarak veya zorla bazı birlikler tarafından karıştırılarak haksızca sarı ırka tâbi oldukları sonucuna varılan bu ulus Germen kökenli melezlerden oluşuyordu. **Dillerinin egemen soya tamamen yabancı kökleri ve terminolojisi vardı. Tıpkı Aryanî bir lehçe ile konuşan sarı Scytheslerde** ve birkaç yıllık fetih sonucunda Kelt-latin lehçesine katılan Neustria'lı İskandinavyalılar'da olduğu gibi. Tüm bunların arasından hiçbir şey havanın, çeşitli iklimlerin ve alışkanlık değişikliklerinin bir Lapon'u veya **[sayfa 225]** bir Ostiak'ı, bir Tongouse'u veya bir Permien'i Saint Etienne'li yapacağını düşünmemizi sağlayamaz. Unitaire'ler tarafından öne sürülen nedenlerin reddedilmesine dayanarak, **ırklarda tiplerin kalıcılığının her şeyin üstünde olduğu sonucunu çıkarıyorum.** Ve bu kalıcılık o kadar güçlü ve o kadar sarsılmaz ki, en derin yer değişikliği, bir insan ırkı ile başka bir insan ırkı karışmadığı sürece bunu hiçbir şekilde değiştiremez.

(1) Orta Asya halkları hakkında elde edilen görüşlerde bundan böyle birçok şeyin değiştirilmesi gerekiyor gibi görünüyor. Sarı ırk uluslarının kanına beyaz ırklarınınkinin az **veya çok derecede karıştığını artık inkâr edemeyeceğimize göre, ki geçmişte bundan şüphe edilmiyordu, tüm eski kavramlar bundan etkilenmektedir ve bunlar yeniden gözden geçirilmesi gereken hususlardır. Alexandre Humboldt bu konuda, Bizanslı Ménandre ve Constantin Porphyrogénète'in belirttiği Kırgız- Kazaklar konusunda çok önemli bir saptamada bulunuyor ve çok doğru bir şekilde şunu gösteriyor: Bu iki yazardan birisinin bahsettiği, 569 yılında imparator II. Justin tarafından gönderilen elçi Zemarch'a Türk şagan Ditubul'un hediyesi olan Kırgız kız bir melezdir. Bu Acemlerin çok methettiği güzel Türk kızlarının ortak yanı idi ve bu kızlarda Kırgız kızdan daha fazla Moğol tipi yoktu.**

Sayfa :293

Il est donc établi, par les raisonnements qui précèdent

1° Que les tribus actuellement sauvages l'ont toujours été, quel que soit le milieu supérieur qu'elles aient pu traverser, et qu'elles le seront toujours; 2° que, pour qu'une nation sauvage puisse même supporter le séjour dans un milieu civilisé, il faut que la nation qui crée ce milieu soit un rameau plus noble de la même race; 3° que la même circonstance est encore nécessaire pour que des civilisations diverses puissent, non pas se confondre, ce qui n'arrive jamais, seulement se modifier fortement l'une par l'autre, se faire de riches emprunts réciproques, donner naissance à d'autres civilisations composées de leurs éléments; 4° que les civilisations issues de races complétement étrangères l'une à l'autre ne peuvent que se toucher à la surface, ne se pénètrent jamais et s'excluent toujours. Comme ce dernier point n'a pas été suffisamment éclairci, je vais y insister.

Sayfa 293

Aşağıdaki mantık yürütmeler bunu gösteriyor:

1- Günümüzdeki vahşî kavimler, geçtikleri yerlerin medeniyet seviyesi yüksek olsa da her zaman vahşî kalmışlardır ve her zaman vahşi kalacaklardır; 2-Vahşî bir ulusun medeni bir yerde kısa süre ikâmet etmesi için bu ortamı meydana getiren ulusun onlarla aynı ırktan, ancak daha asil bir ulus olması gerekir. 3- Aynı şartlar, farklı medeniyetlerin karışması değil de, ki bu hiçbir zaman olmaz, birbirinden çok güçlü bir şekilde etkilenmesi, birbirinden karşılıklı zengin alıntılar yapması ve kendi unsurlarından oluşan başka medeniyetlerin doğması için gereklidir. 4-Birbirinden tamamen farklı ırklardan çıkan medeniyetler yalnızca yüzeysel olarak birbirlerine yaklaşabilirler, asla içice geçmezler ve birbirlerini daima dışlarlar.

Sayfa :294

Les mœurs politiques, la forme des gouvernements, la direction donnée aux arts, la portée et le sens intime du culte public, les mœurs privées de nations entremêlées sur tant de points demeurèrent pourtant distinctes. A Ecbatane, on ne comprenait qu'une autorité unique, héréditaire, limitée par certaines prescriptions traditionnelles, absolue dans le reste. Dans l'Hellade, le pouvoir était subdivisé en une foule de petites souverainetés. Le gouvernement, aristocratique chez les uns, démocratique chez les autres, monarchique chez ceux-ci, tyrannique chez ceux-là, affichait à Sparte, à Athènes, à Sicyone, en Macédoine, la plus étrange bigarrure. Chez les

Sayfa :295

Perses, le culte de l'État, beaucoup plus rapproché de l'émanatisme primitif, montrait la même tendance à l'unité que le gouvernement, et surtout avait une portée morale et métaphysique qui ne manquait pas de profondeur. Chez les Grecs, le symbolisme, ne se prenant qu'aux apparences variées de la nature, se contentait de glorifier les formes.

Sayfa 294

Siyasî gelenekler, hükûmetlerin şekli, sanatların ilerlemekte olduğu yol, halkın dininin hedefi ve özel anlamı, birçok noktada içice geçmiş olan ulusların özel gelenekleri birbirlerinden ayrı tutuldular. **Ecbatane'da, kimi geleneksel talimatlarla sınırlanan, babadan oğula geçen bir otoritenin geri kalan yönlerden neden mutlak bir otorite olduğu anlaşılamaz. Hellade'da yönetim birçok küçük egemenliğe bölünüyordu. Kimilerinde aristokratik, kimilerinde demokratik, kimilerinde monarşik ve kimilerinde despotluk olan yönetim Sparte'da, Atina'da Sicyone'da, Makedonya'da çok tuhaf çeşitlilikler gösteriyordu.** [Sayfa 295] **Persler de ilkel yayılmaya çok daha yakın olan devlete olan derin saygıya hem birey hem de devlet düzeyinde aynı eğilim görülüyordu ve devlete olan bağlılık özellikle derin bir ahlâki ve metafizik bir yüke sahipti**. Yunanlılarda, doğanın çeşitli görünümleri ile uğraşan sembolizm, şekilleri yüceltmekle yetiniyordu.

Sayfa :296

Avec Alexandre, ce fait reçut une confirmation singulière. En voyant l'Hellade conquérir l'empire de Darius, on crut, sans doute, un moment, que l'Asie allait devenir grecque, et d'autant mieux, que le vainqueur s'était permis, dans une nuit d'égarement, contre les monuments du pays, des actes d'une agression tellement violente qu'elle semblait témoigner d'autant de mépris que de haine. Mais l'incendiaire de Persépolis changea bientôt d'avis et si complétement, que l'on pût deviner son projet de se substituer purement et simplement à la dynastie des Achéménides et de gouverner comme son prédécesseur ou comme le grand Xerxès, avec la Grèce de plus dans ses États. De cette façon, la sociabilité persane aurait absorbé celle des Hellènes.

Sayfa 296

İskender ile bu olay farklı bir kesinlik kazandı. Hellade'ın, Darius'un imparatorluğunu ele geçirdiği görülünce, bir an için Asya'nın mutlaka Yunanlıların olacağı düşünülmüştü. Ve daha da ötesi, savaşın galibi, ülkenin önemli binalarına karşı o kadar vahşice saldırılarda bulundu ki bu, küçümsemesini ve bir o kadar da nefretini gösteriyor gibiydi. Ancak Perse-Polis'i yakıp yıkan, bir süre sonra fikir değiştirdi ve o kadar değişti ki sadece ve adice Achéménides Hanedanı'na katılmayı veya büyük Xerxès gibi Yunanistan'ı da diğer devletleri gibi yönetmeyi plânladığı anlaşılıyordu. **Bu şekilde, Pers kaynaşması Elenlerinkini de sindirirdi.**

Sayfa :297

De même encore, jusqu'aux derniers jours de l'empire romain, la civilisation métisse qui régnait dans tout l'Orient, y compris alors la Grèce continentale, était devenue beaucoup plus asiatique que grecque, parce que les masses tenaient beaucoup plus du premier sang que du second. L'intelligence semblait, il est vrai, se piquer de

Sayfa :297

formes helléniques. Il n'est cependant pas malaisé de découvrir, dans la pensée de ces temps et de ces pays, un fond oriental qui vivifie tout ce qu'a fait l'école d'Alexandrie, comme les doctrines unitaires des jurisconsultes gréco-syriens. Ainsi la proportion, quant à la quantité respective du sang, est gardée: la prépondérance appartient à la part la plus abondante.

Sayfa 297

Aynı şekilde, Roma İmparatorluğu'nun son günlerine kadar Yunanistan da dahil olmak üzere tüm doğuda egemen olan melez medeniyet Yunanlıdan çok Asyalı idi. Çünkü kitlelerin çoğu birincisinin değil de daha çok ikincisinin kanını taşıyordu. Doğrusu, zekâ, helenik şekilleri ile övünüyor görünüyordu. Öte yandan bu zamanların ve bu ülkelerin düşünme sisteminde, Yunanlı- Suriyeli hukukçuların birleştirici doktrinleri gibi **İskenderiye ekolünü yaşatan doğulu bir temel bulunduğunu öğrenmek** rahatsız edici değildir. **Böylece kanların her birinin oranı muhafaza ediliyor. Baskınlık en çok sayıdaki kesime ait oluyordu.**

Sayfa :300

Depuis Bagdad jusqu'à Montpellier, il étendit son culte emprunté à l'Église, à la Synagogue, aux traditions défigurées de l'Hedjaz et de l'Yémen, ses lois persanes et romaines, sa science gréco-syrienne (1) et égyptienne, son administration, dès le premier jour, tolérante comme il convient,

Sayfa :301

lorsque rien d'unitaire ne réside dans un corps d'état. On a eu grand tort de s'étonner des rapides progrès des Musulmans dans le raffinement des mœurs. Le gros de ce peuple avait simplement changé d'habits, et on l'a méconnu quand il s'est mis à jouer le rôle d'apôtre sur la scène du monde,

Sayfa :301

où, depuis longtemps, on ne le remarquait plus sous ses noms anciens. Il faut tenir compte encore d'un fait capital. Dans cette agrégation de familles si diverses, chacune apportait sans doute sa quote-part à la prospérité commune.

Sayfa 300

Acem ve Romen kanunları, Yunan-Suriyeli ve Mısırlı bilimi ve ilk günden itibaren devletin bünyesinde birleştirici hiçbir şey olmadığı zamanlarda olması gerektiği gibi, hoşgörülü yönetimi ile, Bağdat'tan Montpellier'e kadar, kiliseden, Sinagogdan, Hicaz'ın ve Yemen'in bozulmuş geleneklerinden aldığı saygınlığı yaydı. [Sayfa 301] Müslümanların gelenekler konusunda titizleşmelerindeki hızlı gelişmelerine hiç şaşırmamamız gerekirdi. **Bu halkın büyük bir kısmı sadece görünüşünü değiştirmişti ve biz onu, eski adlar altında uzun zamandan beri fark edilmediği dünya sahnesine çıkıp havarî rolü oynamaya başladığında tanımazlıktan geldik.** Bir önemli gerçeği daha göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Bu çok çeşitli aileler bünyeye alındığında her biri ortak refaha katkıda bulunuyordu.

Sayfa :301

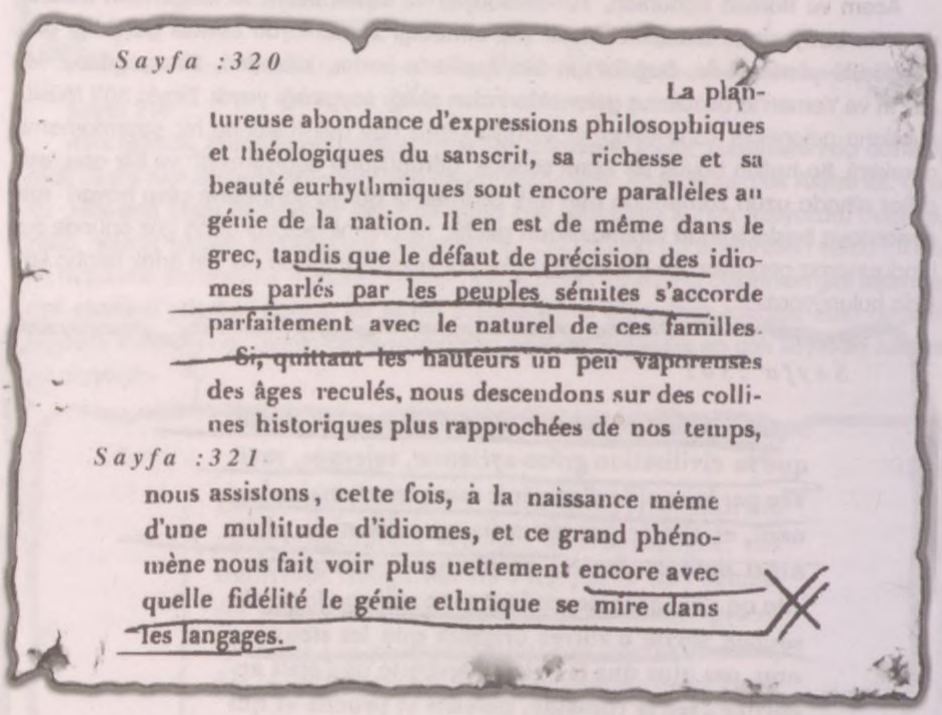
La civilisation arabe ne fut pas autre chose que la civilisation gréco-syrienne, rajeunie, ravivée par le souffle d'un génie assez court, mais plus neuf, et altérée par un mélange persan de plus. Ainsi faite, disposée à beaucoup de concessions, elle ne s'accorde cependant avec aucune formule sociale sortie d'autres origines que les siennes ; non, pas plus que la culture grecque ne s'était accordée avec la romaine, parente si proche et qui resta renfermée tant de siècles dans les limites du même empire. C'est là ce que je voulais dire sur l'impossibilité des civilisations possédées par des

Sayfa :302

groupes ethniques étrangers l'un à l'autre, de se confondre jamais.

Sayfa 301-302

Arap medeniyeti gençleşmiş bir dehanın nefesiyle kısa zamanda canlandırılmış ancak daha yeni ve fazladan bir acem karışımı ile bozulmuş Yunan-Suriye medeniyetinden başka bir şey değildi. Böyle bir oluşumla, birçok ayrıcalığı elinde bulunduran bu medeniyet, kendi kökenleri dışındaki kökenlerden çıkan hiçbir toplumsal formülle uyuşmuyordu. Hayır, Yunan kültürünün çok yakın akrabası olduğu ve yüzyıllarca aynı imparatorluğun sınırları içinde birlikte kapalı kaldığı hâlde, Romen kültürü ile ne kadar az uyuşuyorsa onlarla da o kadar az uyuşuyordu. **Burada söylemek istediğim, birbirlerine yabancı etnik grupların elindeki medeniyetlerin birbirine karışmasının olanksız olduğuydu.**

Sayfa :320

La plantureuse abondance d'expressions philosophiques et théologiques du sanscrit, sa richesse et sa beauté eurhythmiques sont encore parallèles au génie de la nation. Il en est de même dans le grec, tandis que le défaut de précision des idiomes parlés par les peuples sémites s'accorde parfaitement avec le naturel de ces familles. Si, quittant les hauteurs un peu vaporeuses des âges reculés, nous descendons sur des collines historiques plus rapprochées de nos temps,

Sayfa :321

nous assistons, cette fois, à la naissance même d'une multitude d'idiomes, et ce grand phénomène nous fait voir plus nettement encore avec quelle fidélité le génie ethnique se mire dans les langages.

Sayfa 320

Sanskritçe'de felsefî ve teolojik deyimlerin çokluğu, dilin zenginliği, ses uyumundaki güzellik yine ulusun dehasıyla paraleldir. Bu Yunanca için de aynı şekildedir. **Öte yandan Samî halklarının konuştuğu ağızlardaki açıklık eksikliği bu dil ailesinin doğasıyla tam olarak uyuşmaktadır.** Eski çağların sisli tepelerini bırakıp, bizim zamanımıza daha yakın tarihî yamaçlara inersek, **[sayfa 321]** bu sefer de, birçok ağzın doğuşuna tanık oluyoruz ve bu büyük olay da **bize etnik dehanın ne tür bir bağlılıkla dillere yansıdığını daha net olarak gösteriyor.**

Sayfa :322

Le développement graduel de notre français n'est que l'effet de ce travail latent, patient et sûr. Les causes qui ont dépouillé l'allemand moderne des formes assez éclatantes remarquées dans le gothique de l'évêque Ulphila, ne sont pas autres, non plus, que la présence d'une épaisse population kymrique sous le petit nombre d'éléments germaniques demeurés au delà du Rhin (1), après les grandes migrations qui suivirent le ve siècle de notre ère.

Sayfa 322

Fransızca'mızın aşamalı olarak gelişmesi yalnızca bu gizli, sabırlı ve emin çalışmanın sonucudur. **Modern Almanca'yı Piskopos Ulphila'nın gotiğinde göze çarpan oldukça parlak şekillerinden arındıran da çağımızın 5. yüzyılını izleyen büyük göçlerden sonra Ren nehrinin diğer yakasına yerleşen az sayıdaki Germen unsurların adı altındaki geniş kymrique nüfusun varlığından başka bir şey değildir.**

Sayfa :374

LIVRE SECOND.

CIVILISATION ANTIQUE RAYONNANT DE L'ASIE CENTRALE AU SUD-OUEST.

CHAPITRE Ier.

Les Chamites.

Les premières traces de l'histoire certaine remontent à une époque antérieure à l'an 5000 avant la naissance de Jésus-Christ (1). Vers cette date, la présence évidente des hommes commence à troubler le silence des siècles. On entend bourdonner les fourmilières des nations du côté de l'Asie inférieure.

Sayfa :374

(1) L'opinion de Klaproth (*Asia polyglotta*) ne les reporte pas plus haut que l'an 3000 ; mais d'autres chronologistes sont plus larges dans leur estimation, entre autres M. Lepsius, dans ses travaux sur l'Égypte. Il rend l'opinion de Klaproth tout à fait inadmissible, puisqu'il fait remonter une classe entière de monuments égyptiens à l'an 4000. (Lepsius, *Briefe über Ægypten, Æthiopien und der Halbinsel des Sinaï;* Berlin, 1852.) Je n'ai pas, du reste, à m'occuper d'un tel problème. Il importe peu à mon sujet. Je ne prétends ici qu'à fixer, à peu près, la pensée du lecteur.

Sayfa 374

İkinci Kitap

Orta Asya'dan güneybatıya doğru yayılan Eski Çağ medeniyetleri.

BÖLÜM I

Chamitesler

Bilinen tarihin ilk izleri İsa'nın(1) doğumundan 5000 yıl önceki bir döneme kadar uzanmaktadır. İşte bu tarihlerde insanın kesin varlığı yüzyılların sessizliğini bozmaya başlamıştır. Aşağı Asya tarafındaki kavimlerin hareketlenmeye başladıkları haberi alındı.

(1) Klaproth'un görüşü onları 3000 yılından daha eskilere götürmemektedir, oysa diğer kronolojistler tahminlerinde bu tarihi daha eskilere götürmektedirler; örneğin Mısır üzerine yaptığı çalışmalarla M.Lepsius bu kronolojistlerden biridir. M.Lepsius Klaproth'un görüşünü kesinlikle kabul edilemez olarak nitelendirmektedir, çünkü bir kısım Mısır eserlerinin tamamının 4000 yılına ait olduğunu söylemektedir. (Lepsius, Briefe über Egypten ,Ethiopien und der Halbunsel des sinaï, Berlin, 1852.) Ayrıca benim böyle bir sorunla ilgilenmek gibi bir sorunum da yok zaten. Benim konum açısından bunun pek önemi yok. Ben burada okuyucunun düşüncesini bir noktaya odaklamaya çalışıyorum.

Sayfa :375

Le premier examen en met en lumière un bien important : la race blanche ne nous apparaît jamais à l'état rudimentaire où nous voyons les autres. Dès le premier moment, elle se montre relativement cultivée et en possession des prin-

Sayfa 375

İlk inceleme çok önemli bir konuyu aydınlığa kavuşturuyor: Beyaz ırk bize asla diğerlerini görmeye alıştığımız o ilkel hâlde görünmüyor. İlk zamanlarından itibaren diğerlerine oranla daha kültürlü olduklarını anlıyoruz.

Sayfa :377

Quant à leurs mœurs, un trait saillant en est resté : ils ne combattaient pas à pied, comme, probablement, leurs grossiers voisins du Nord et de l'Est. Ils s'élançaient contre leurs ennemis, montés sur des chariots de guerre, et, de cette habitude conservée, unanimement, par les Égyptiens, les Hindous, les Assyriens, les Perses, les Grecs, les Galls, on est en droit de conclure un certain raffinement dans la science militaire, qu'il eût été impossible d'atteindre sans la pratique de plusieurs arts compliqués, tels que le travail du bois, du cuir, la connaissance des métaux, et le talent de les extraire et de les fondre. Les blancs primitifs savaient, aussi, tisser des étoffes (1) pour leur habillement et vivaient réunis et sédentaires dans de grands villages (1), ornés de pyramides, d'obélisques et de tumulus de pierre ou de terre.

(1) Lassen, *Indisch. Alterth.*, t. I, p. 815.

Sayfa :378

(1) Lassen, *Indisch. Alterth.*, t. I, p. 816.

(2) Il semble que l'existence pastorale ait d'abord été inventée par l'espèce blanche. Ce qui l'indiquerait, c'est que plusieurs familles jaunes ont ignoré l'usage du lait, et cela dans un état de civilisation avancée. Les habitants de certaines parties de la Chine et de la Cochinchine ne traient jamais leurs vaches.

Sayfa 377

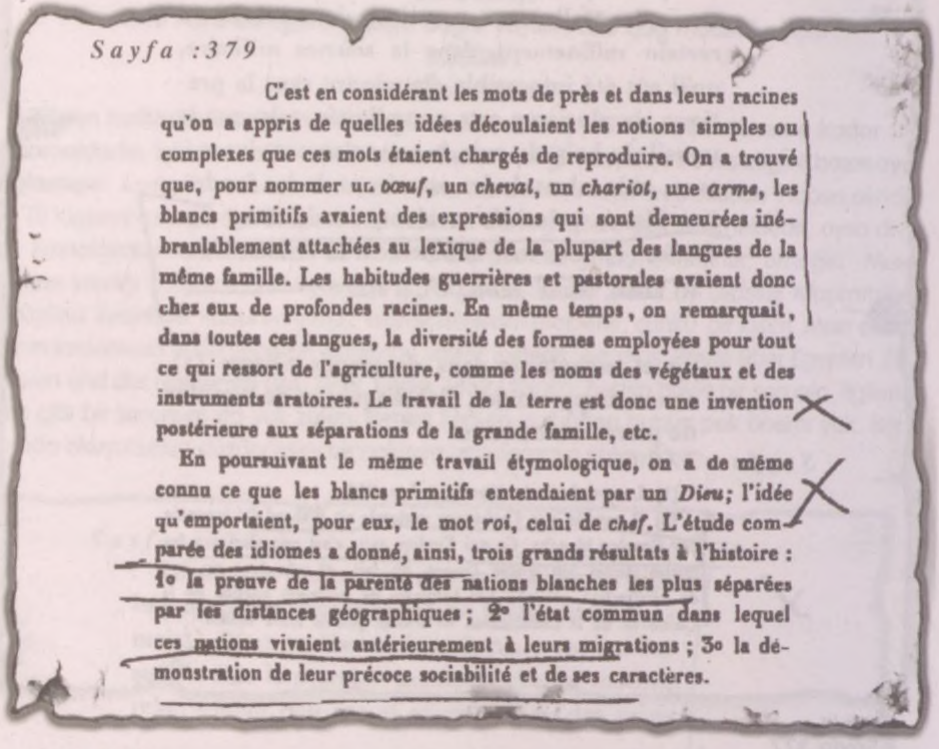
Beyaz ırkın geleneklerine değinecek olursak, en göze çarpan özelliklerinin kuzey ve doğudaki kaba komşuları gibi yaya olarak savaşmadıklarıdır. Düşmanın üzerine savaş ara-

balarının üzerinde saldırıyorlardı ve bu alışkanlığı aynen Mısırlıların, Hinduların, Asurların, Perslerin, Yunanların, Gallerin de sürdürmüş olduklarını görüyoruz. Burada, askerî bilimdeki bir inceliği ortaya koymamız yanlış olmaz ki bu onların bulundukları noktaya ulaşmalarının tahta, deri işçiliği, çeşitli metallerin bulunması, çıkarılması ve eritilmesi gibi birçok zor sanatı uygulamadan ulaşmalarının mümkün olmayışıdır. **İlkel beyazlar, giysileri için yün dokumasını da biliyorlar ve piramitlerle, dikilitaşlarla, taş ya da topraktan yapılmış höyüklerle donatılmış büyük köylerde hep birlikte ve yerleşik olarak yaşıyorlardı.**

[Sayfa 378]

1. Lassen, Indisch. Alterth., t. I, sayfa 816.

2. Pastoral varoluş ilk olarak beyaz ırk tarafından bulunmuş gibi görünmektedir. Bunun göstergesi ise, birçok sarı ırk toplumunun, ileri medeniyet seviyesinde bile sütün kullanımından haberdar olmayışlarıdır. Öyle ki Çin'in ve Koşinşin'in bazı kesimlerinde halk ineklerini hiç sağmazdı.

Sayfa :379

C'est en considérant les mots de près et dans leurs racines qu'on a appris de quelles idées découlaient les notions simples ou complexes que ces mots étaient chargés de reproduire. On a trouvé que, pour nommer un *bœuf*, un *cheval*, un *chariot*, une *arme*, les blancs primitifs avaient des expressions qui sont demeurées inébranlablement attachées au lexique de la plupart des langues de la même famille. Les habitudes guerrières et pastorales avaient donc chez eux de profondes racines. En même temps, on remarquait, dans toutes ces langues, la diversité des formes employées pour tout ce qui ressort de l'agriculture, comme les noms des végétaux et des instruments aratoires. Le travail de la terre est donc une invention postérieure aux séparations de la grande famille, etc.

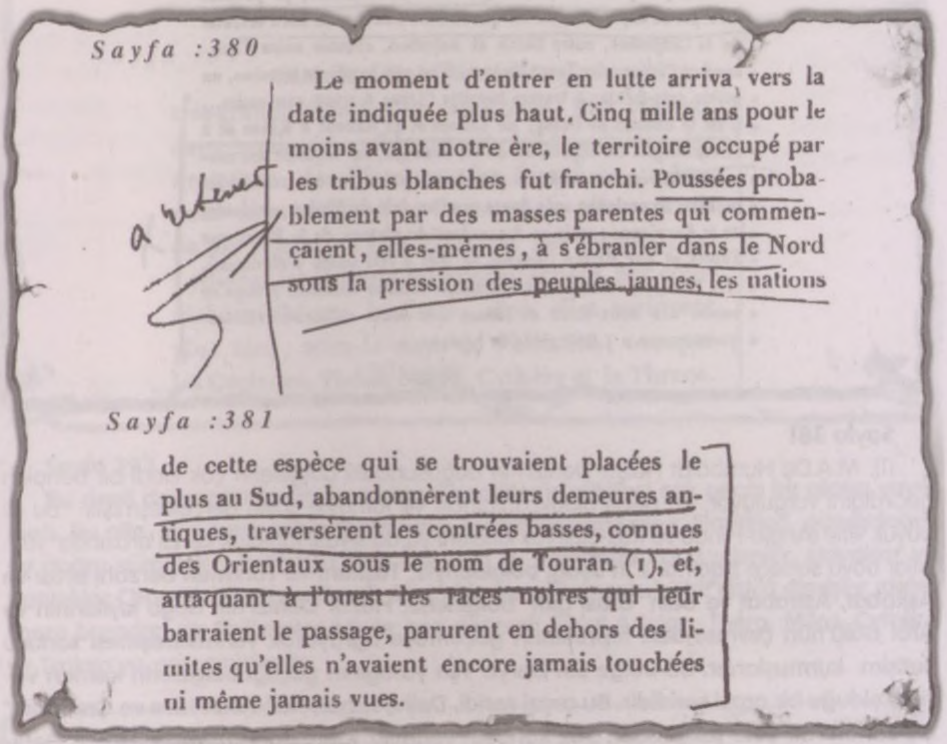
En poursuivant le même travail étymologique, on a de même connu ce que les blancs primitifs entendaient par un *Dieu;* l'idée qu'emportaient, pour eux, le mot *roi*, celui de *chef*. L'étude comparée des idiomes a donné, ainsi, trois grands résultats à l'histoire : 1° la preuve de la parenté des nations blanches les plus séparées par les distances géographiques ; 2° l'état commun dans lequel ces nations vivaient antérieurement à leurs migrations ; 3° la démonstration de leur précoce sociabilité et de ses caractères.

Sayfa 379

Kelimeleri daha yakından ve köklerinden yola çıkarak inceleyerek, bu kelimelerin karşılamayı üslendikleri basit veya karmaşık kavramların temelde hangi düşünceler-

den kaynaklandıklarını öğrendik. İlkel beyazlar, bir öküzü, atı, at arabasını, silâhı adlandırmak için aynı aileye ait dillerin çoğunun sözcüklerine kesinkes bağlı ifadeler kullanıyorlardı. Yani savaş ve kır yaşamıyla ilgili alışkanlıkların kökü onlarda çok eskilere dayanıyordu. Aynı zamanda, tüm bu dillerde, bitki adları ve tarım aletlerinin adları gibi tarıma ait tüm kullanım biçimlerinin çeşitliliği de göze çarpıyordu. O hâlde, toprağın işlenmesi bu büyük ailenin parçalanmasından sonraki bir buluştur diyebiliriz.

Aynı etimolojik çalışmaya devam ederek, ilkel beyazlarda, "tanrı"nın kendilerine ne ifade ettiğini, "kral"ın ve "şef"in onlara ne çağrıştırdığını anlamış olduk. Lehçelerin karşılaştırmalı incelemesi de tarihte üç sonuç ortaya çıkarmıştır: 1- Coğrafi mesafelerle birbirinden ayrılmış beyaz uluslar arasındaki akrabalık ilişkisinin ispatı oldu; 2-Bu ulusların göç etmeden önceki ortak yaşamlarını öğrendik; 3- Onların karakterlerini ve nasıl bu kadar kaynaşabildiklerini anladık.

Sayfa :380

Le moment d'entrer en lutte arriva, vers la date indiquée plus haut. Cinq mille ans pour le moins avant notre ère, le territoire occupé par les tribus blanches fut franchi. Poussées probablement par des masses parentes qui commençaient, elles-mêmes, à s'ébranler dans le Nord sous la pression des peuples jaunes, les nations

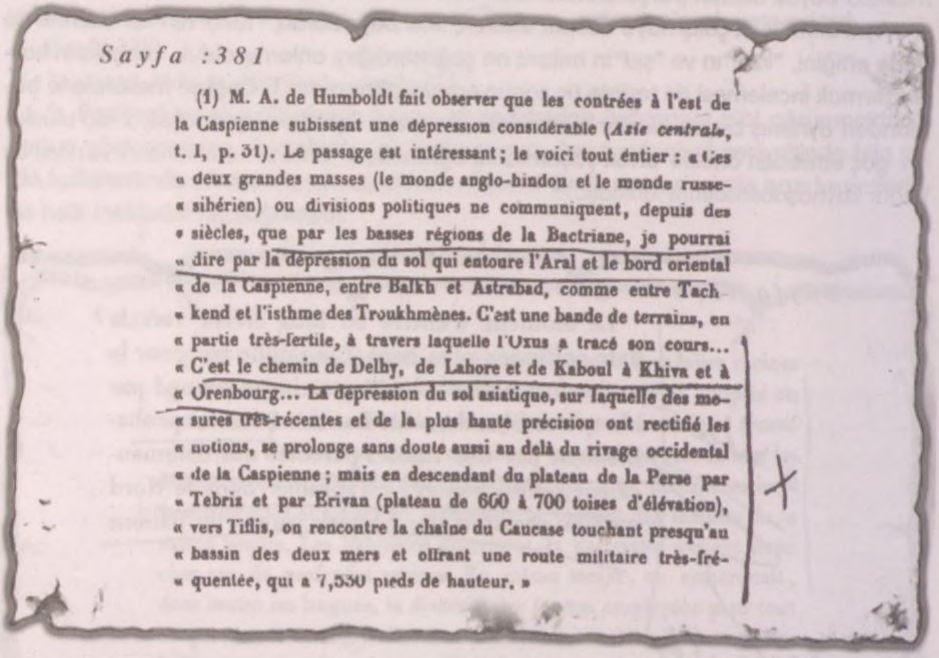
Sayfa :381

de cette espèce qui se trouvaient placées le plus au Sud, abandonnèrent leurs demeures antiques, traversèrent les contrées basses, connues des Orientaux sous le nom de Touran (1), et, attaquant à l'ouest les races noires qui leur barraient le passage, parurent en dehors des limites qu'elles n'avaient encore jamais touchées ni même jamais vues.

Sayfa 380-381

M.Ö. 5000 yılından önceki bir devirde mücadeleye başlama zamanı gelmişti artık. M.Ö. en az 5000 yıl önce, beyaz kabileler tarafından işgal edilmiş topraklara giril-

di. Büyük olasılıkla kendi akrabalarından oluşan kitleler tarafından sürüklenen bu ırkın ulusları, ki bu kitleler de büyük olasılıkla kuzeyde sarı ırk halklarının baskısından bunalmaya başlayan akrabalarının oluşturduğu kitlelerdi, en güneydeki eski yurtlarını terk ettiler, batıda yollarını kesen, daha önce hiç duymadıkları, ne olduklarını hiç bilmedikleri siyah ırka saldırarak doğululara turan[1] adıyla bilinen aşağı bölgeleri aştılar.

Sayfa :381

(1) M. A. de Humboldt fait observer que les contrées à l'est de la Caspienne subissent une dépression considérable (*Asie centrale*, t. I, p. 51). Le passage est intéressant; le voici tout entier : « Ces « deux grandes masses (le monde anglo-hindou et le monde russe- « sibérien) ou divisions politiques ne communiquent, depuis des « siècles, que par les basses régions de la Bactriane, je pourrai « dire par la dépression du sol qui entoure l'Aral et le bord oriental « de la Caspienne, entre Balkh et Astrabad, comme entre Tach « kend et l'isthme des Troukhmènes. C'est une bande de terrains, en « partie très-fertile, à travers laquelle l'Oxus a tracé son cours... « C'est le chemin de Delhy, de Lahore et de Kaboul à Khiva et à « Orenbourg... La dépression du sol asiatique, sur laquelle des me- « sures très-récentes et de la plus haute précision ont rectifié les « notions, se prolonge sans doute aussi au delà du rivage occidental « de la Caspienne; mais en descendant du plateau de la Perse par « Tebriz et par Erivan (plateau de 600 à 700 toises d'élévation), « vers Tiflis, on rencontre la chaîne du Caucase touchant presqu'au « bassin des deux mers et offrant une route militaire très-fré- « quentée, qui a 7,530 pieds de hauteur. »

Sayfa 381

(1). M.A.De Humboldt Hazar Denizi'nin doğusundaki bölgelerin çok ciddî bir bunalım geçirdiğini vurguluyor. Bu geçiş oldukça ilginçtir ve tümüyle şöyle gerçekleşmiştir: "Bu iki büyük kitle (Anglo-Hindu ve Rus-Sibiryalı kitleleri) ya da siyasî topluluk kendi arasında yüzyıllar boyu sadece **Bactriane'ın aşağı bölgeleriyle, Taşkent ve Türkmen berzahı arası ve Aşkabat, Astrabat ve Belh arası gibi bölgelerle, Hazar Denizi'nin doğu kıyılarının ve Aral Gölü'nün çevresindeki toprakların göçüntüye uğrayarak verimsizleşmesi sonucu iletişim kurmuşlardır. Bu bölge Siri Derya' nın yatağının geçtiği bölgelerin kısmen verimli olduğu bir arazi şerididir. Bu arazi şeridi, Delhi, Lâhor, Kâbil'den Hive ve Orenburg' a uzanan bir yolu takip eder. Söz konusu verimsiz topraklar, kuşkusuz Hazar Denizi'nin doğu kıyılarına kadar uzanır ve İran plâtosundan (1200 ila 1400 metre yüksekliğinde bir plato) Tebriz ve Erivan üzerinden Tiflis' e inerken neredeyse her iki denizin de havzasıyla sınır olan ve çok kullanılan askerî bir yolun bulunduğu 7530 ayak yüksekliğindeki Kafkas Dağları'nda son bulur.**

Sayfa :385

Mais, vivant en despotes au milieu de leurs esclaves, les Chamites donnèrent bientôt naissance à une population métisse. Dès lors, la position des anciens conquérants devint moins éminente, et celle des peuples vaincus moins abjecte.

Sayfa 385

Fakat köleleriyle zorba bir yaşam süren Chamitler kısa bir süre sonra melez bir topluma dönüştüler. O gün bugündür eski fatihler seçkinliklerini yitirdiler ve yenilen halklar ise saygınlık kazandılar.

Sayfa :393

Cette famille si féconde rayonna sur une très-grande étendue de territoires. Elle poussa, dans la direction du sud-est, les Arméniens, les Araméens, les Élamites, les Élyméens, même nom sous différentes formes (1); elle couvrit de ses rejetons l'Asie Mineure. Les Lyciens, les Lydiens, les Cariens lui appartiennent. Ses colonies envahirent la Crète, d'où elles revinrent plus tard, sous le nom de Philistins, occuper les Cyclades, Théra, Mélos, Cythère et la Thrace.

Sayfa 393

Bu denli doğurgan bir toplum olan Chamitler'in sülâlesi çok geniş bir alana yayılmıştı. Bu aile, aynı isme sahip fakat farklı özellikteki Ermenileri, Elamitleri güneydoğuya doğru sürmüşler, kollarıyla tüm Ön Asya'yı kaplamışlardı. Lycienler, Lidyalılar ve Karyalılar Chamitler'in soyundandı. Chamitler'in sömürgeleri Girit'i istilâ etmişler, daha sonra buradan da Philistinler adıyla geri dönerek Sıklat Adaları, Théra, Milos, Cythère ve Trakya'ya yerleşmişlerdir.

Sayfa :396

On sait ce que c'était : de vastes et somptueuses cités gouvernaient les plaines assyriennes. Des villes florissantes s'élevaient sur les

Sayfa :396

côtes de la Méditerranée. Sidon étendait au loin son commerce, et n'étonnait pas moins le monde par ses magnificences que Ninive et Babylone. Sichem, Damas, Ascalon (1), d'autres villes en-

Sayfa :397

core, renfermaient des populations actives habituées à toutes les jouissances de la vie. Cette société puissante se morcelait en des myriades

Sayfa 396

Şunu biliyoruz ki Asur ovalarını geniş ve görkemli kentler yönetiyordu. **Akdeniz kıyılarında zengin ve gelişmiş şehirler yükseliyordu. Finikelilere ait bir liman olan Sidon ticaretini arttırmış, cömertliği ve görkemiyle dünyayı Ninova ve Babil kadar büyülüyordu. Sichem, Şam, Ascalon ve daha birçok şehir,** [sayfa 397] **hayatın tüm tadlarına doymuş çalışkan halkları barındırıyordu. Bu güçlü toplum sayısız devlere bölünüyordu.**

Sayfa :397

Mais nous n'en sommes encore qu'aux débuts, et il y aurait témérité à vouloir trop user de résultats, jusqu'ici fragmentaires et souvent si inattendus, si émouvants pour l'imagination la plus froide, qu'avant de les utiliser, il faut qu'une critique sévère en ait plus que constaté la valeur.

Sayfa 397

Bizler henüz daha yolun başında sayılırız. Ve bugüne kadar yetersiz kalan ve çoğunlukla hiç umulmadık sonuçlara sıkça başvurmak zorunda kalmak da bir yüreklilik meselesi doğrusu. En isteksiz belleklere dahi heyecan veren bu sonuçları kullanmadan önce ciddî bir eleştiri ile gerçekliklerin belirlenmesi gerekiyor.

Sayfa :398

Partout dans cette société, à Babylone comme à Tyr, règne avec force le goût des monuments gigantesques, que le grand nombre des ouvriers

Sayfa :399

disponibles, leur servitude et leur abjection, rendaient si faciles à élever. Jamais, nulle part, on n'eut de pareils moyens de construire des monuments énormes, si ce n'est en Égypte, dans l'Inde et en Amérique, sous l'empire de circonstances et par la force de raisons absolument semblables. Il ne suffisait pas aux orgueilleux Chamites de faire monter vers le ciel de somptueux édifices; il leur fallait encore ériger des montagnes pour servir de base à leurs palais, à leurs temples, montagnes artificielles non moins solidement soudées au sol que les montagnes naturelles, et rivalisant avec elles par l'étendue de leurs contours et l'élévation de leurs crêtes. Les environs du lac de Van (1) montrent encore ce que furent ces prodigieux chefs-d'œuvre d'une imagination sans frein, servie par un despotisme sans pitié, obéie par la stupidité vigoureuse. Ces tumulus géants sont d'autant plus dignes d'arrêter l'attention, qu'ils nous reportent à des temps antérieurs à la séparation des Chamites blancs du reste de l'espèce. Le type en constitue le monument primordial commun à toute la race. Nous le retrouverons dans l'Inde, nous le verrons chez les Celtes. Les Slaves nous le montreront également, et ce ne sera pas sans surprise qu'après l'avoir contemplé sur les bords

(1) Voir les découvertes du docteur Schultz.

Sayfa 398

Bu toplumun her yerinde, Babil'de olduğu kadar Finike limanı Tir'de de devasa yapıt dikme anlayışı mecburen hakimdi. [sayfa 399] Çalıştırabilecek işçi sayısının çokluğu, bu işçilerin hizmet etme arzusu içinde olmaları ve onların aşağı seviyeden oluşları, bu yapıtların dikilişini çok kolay kılıyordu. Aynı buna benzer nedenlerden dolayı ve o gü-

nün koşullarının etkisiyle Mısır, Hindistan ve Amerika dışında başka hiçbir yerde, hiçbir devirde böyle devasa yapıtları inşa etme imkânı bulunamazdı. Kendini beğenmiş Chamitelere gökyüzüne doğru bu denli ihtişamlı büyük yapıtlar yükseltmek yetmiyordu, daha kuracakları saraylar, tapınaklar için doğal dağlar kadar mükemmel oturtulmuş yapay dağlar dikiyorlardı. Bu dağlar sınırlarının genişliğiyle ve doruklarının yüksekliğiyle Chamitlerin gücüyle rekabet ediyordu sanki. **Van Gölü civarları bize hâlâ bu inanılmaz sanat harikalarının ne kadar sınırsız bir hayal gücünün ürünü olan acımasız bir zorbalığın emredip güçlü bir aptallığın hizmet ettiğini gösteriyor. Bu devasa taş yığınlarının beyaz Chamitleri diğer varlıklardan ayırdığı kadar eski zamanlara götürdüğü de dikkate değer bir noktadır.Bu simge bütün ırka ait yapıtı oluşturuyor. Bu simgeye Hindistan'da da rastlıyoruz daha sonraları Keltler'de de karşımıza çıkacak.**

Sayfa :411

La Genèse, donc, nous apprend qu'un homme de la race de Sem, de la branche arménienne d'Arphaxad, de la nation si prolifique de Hebr, vivait dans la haute Chaldée, au pays montagneux d'Ur; que cet homme conçut un jour la pensée de quitter son pays pour aller habiter la terre de Chanaan (1). Le Livre saint ne nous dit pas quelles raisons puissantes avaient dicté la résolution du Sémite.

Sayfa 411

Tekvin'den şunu öğreniyoruz: Samî ırkından, Ermeniler'in, Arphaxad kolundan, hızlı çoğalan Yahudi milletinden olan bir kişi yukarı Kalde'de dağlık bir Ur ülkesinde yaşıyordu ve günün birinde Chanaan topraklarına yerleşmek için ülkesini terk etme fikrine kapıldı. Kutsal kitap bize Samîleri dağılmaya zorlayan güçlü nedenlerin neler olduğunu ise açıklamıyor.

Sayfa :429

Je viens de montrer comment il y avait plusieurs degrés vers la perfection sémitique. On part de l'araméen, la plus défectueuse des langues de cette famille, pour arriver au noir pur.

Sayfa :429

Je ferai voir plus tard comment on sort de ce système, avec les peuples les moins atteints par le mélange noir, pour remonter par degrés vers les langues de la famille blanche. Toutefois, laissons ce sujet pour un moment : c'est assez d'avoir établi la situation ethnique des conquérants sémites. Plus respectés que les Assyriens primitifs par la lèpre mélanienne, ils étaient métis

Sayfa :430

comme eux. Ils ne se trouvaient en état de triompher que de nations malades, et nous les verrons succomber toujours quand ils auront affaire à des hommes d'extraction plus noble.

Mais vers l'an 2000 avant Jésus-Christ, ces hommes d'énergie supérieure, les Arians zoroastriens, pointaient à peine à l'horizon oriental. Ils s'occupaient uniquement de s'assurer les demeures conquises par eux dans la Médie.

Sayfa 429

Biraz önce Samîleri yüksek niteliklere ulaştıran birçok aşamayı gösterdim. Saf siyah ırka ulaşmak için bu dil ailesinin en bozulmuş dili olan Araméen'den yola çıkıyoruz. Siyah ırk karışımından en az etkilenen toplumlarla beyaz ailelerin dillerine doğru kademeli olarak ulaşıldığını bu sistemin dışına nasıl çıkıldığını daha sonra anlatacağım. O hâlde, bu konuyu şimdilik bir kenara bırakalım. Çünkü Samî fatihlerinin etnik durumlarını yeterince inceledik. [sayfa 430] İlkel Asurlular'ın cüzzamdan korktuklarından daha çok korkulan Samîler sadece hasta milletlere egemen olabilecek durumdaydılar ve onların hep daha asil kökleri olan insanlarla karıştıklarında nasıl başarısızlığa uğradıklarını göreceğiz.

Fakat İ.Ö 200 yılına doğru, oldukça çevik insanlar olan Zerdüşt Aryanîler doğu ufuklarına kadar dayanmışlardı. Onlar sadece Médie'de ele geçirdikleri yerleri ellerinde tutmaya çalışıyorlardı.

Sayfa :447

(1) L'homme venu du pays d'Arpaxad (Gen., X, 22). — Tous les peuples sortis de Sem, à la première génération, sont dénommés dans l'ordre de leur position géographique, en commençant par le sud et en finissant par le nord-ouest : Elam, au delà du Tigre, près du golfe Persique ; Assur, l'Assyrie, remontant le Tigre, vers le nord; Arpaxad, l'Arménie, inclinant à l'ouest; Lud, la Lydie ; Aram redescend vers le sud avec le cours de l'Euphrate. (Ewald, *Geschichte des Volkes Israël*, t. I.)

Sayfa 447

- (1)Arphaxad ülkesinden gelen insanlar (Gen.,X,22).---Samîler'den çıkan bütün halklar, ilk nesilden başlayarak güneyden kuzeybatıya kadar olan bölgede coğraîi konumlarına göre adlandırılmışlardır: **Elamlar Dicle'nin öbür yakasında, İran körfezi yakınlarında; Asurlar Dicle boyunca kuzeye doğru Assyrie'de; Arphaxadlar batıya doğru inerken Etmenistan'da, Ludler Lidya'da, Aramlar ise Fırat nehri boyunca güneye doğru tekrar inen bölgede yaşamışlardır. (Ewald, Geschte des Volkes İsrael,1.Cilt)**

Sayfa :452

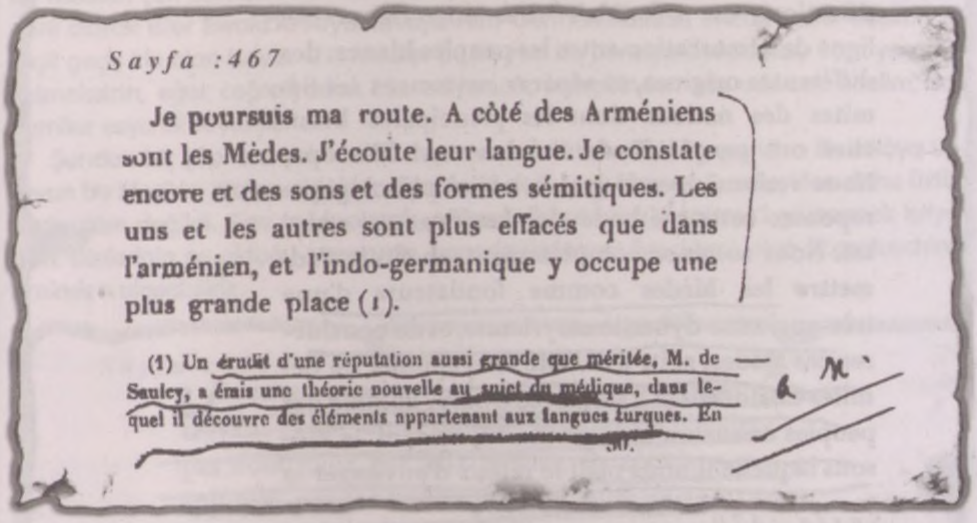
Un jour arriva pourtant où la noblesse dut succomber. On connait la date de cette défaite définitive; on sait la forme qu'elle revêtit; on peut en désigner la cause déterminante. La date, c'est l'an 829 avant J. C.; la forme, c'est l'émigration aristocratique qui fonda Carthage (1); la cause déterminante est indiquée par l'extrême mélange où en étaient arrivées les populations sous l'action d'un élément nouveau qui, depuis un siècle environ, fomentait d'une manière irrésistible l'anarchie des éléments ethniques.

Les peuples hellènes avaient pris un développement considérable. Ils avaient commencé, de leur côté, à créer des colonies et ces ramifications de leur puissance, s'étendant sur la côte de l'Asie Mineure, n'avaient pas tardé à envoyer en Chanaan de très-nombreuses immigrations (2).

Sayfa 452

Ancak bir gün geldi soyluluk bozguna uğradı. Bu kalıcı bozgunun tarihini biliyoruz, aldığı biçimi biliyoruz, buradan belirleyici nedenleri tanımlamamız mümkün.Tarih İ.Ö. 829 yılı; biçim Cartage'ı kuran aristokratik göç; belirleyici neden ise yaklaşık yüz yıldır etnik unsurların anarşisinin karşı konulamaz bir şekilde destekleyerek kışkırttığı yeni hareketler sonucunda toplumların gelmiş olduğu aşırı karışmışlıkla açıklanıyor.

Elen halkları kayda değer bir gelişme göstermişlerdi. Kendi cephelerinde sömürge oluşturmaya başladılar ve güçlerini Ön Asya kıyılarına uzanan bu kollarla yayarak çok geçmeden yine bu kollar sayesinde Chanane'a da çok sayıda insanın göçmesini sağladılar.

Sayfa :467

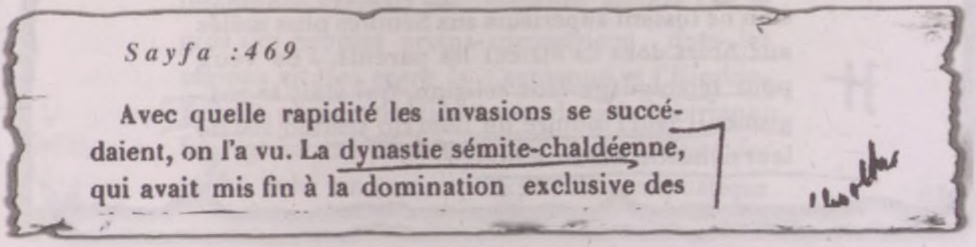
Je poursuis ma route. A côté des Arméniens sont les Mèdes. J'écoute leur langue. Je constate encore et des sons et des formes sémitiques. Les uns et les autres sont plus effacés que dans l'arménien, et l'indo-germanique y occupe une plus grande place (1).

(1) Un érudit d'une réputation aussi grande que méritée, M. de Saulcy, a émis une théorie nouvelle au sujet du médique, dans lequel il découvre des éléments appartenant aux langues turques. En

Sayfa 467

Yoluma devam ediyorum. Ermenilerin yanında Medler var. Onların konuşmalarını inceliyorum. Ve yine konuşmalarında Samî biçim ve seslerini seçebiliyorum. Bu biçim ve sesler Ermenice'de olduğundan daha belirsiz ve Hint-germen dili Med dilinde büyük bir yere sahip.(1)

(1) Çok tanınmış bir bilgin olan M. De Sauley içinde Türk dillerine ait unsurları keşfettiği Med dili konusunda yeni bir teori ortaya koydu.

Sayfa :469

Avec quelle rapidité les invasions se succédaient, on l'a vu. La dynastie sémite-chaldéenne, qui avait mis fin à la domination exclusive des

Sayfa :469

Chamites, vers l'an 2000, fut renversée, deux cents ans après environ, par de nouvelles bandes sorties des montagnes.

A celles-ci, l'histoire donne le nom de médiques. On aurait lieu d'être un peu surpris de rencontrer des nations indo-germaniques si avant dans le sud-ouest, à une époque encore bien reculée, si, persistant dans l'ancienne classification, on prétendait tirer une rigoureuse ligne de démarcation entre les peuples blancs, des différentes origines, et séparer nettement les Sémites des nations dont les principales branches ont peuplé l'Inde et plus tard l'Europe. Nous venons de voir que la vérité philologique repousse cette méthode de classifications strictes. Nous sommes complétement en droit d'admettre les Mèdes comme fondateurs d'une très-ancienne dynastie assyrienne, et de considérer ces Mèdes, soit, avec Movers, comme de Sémites-Chaldéens (1), soit, avec Ewald, comme des peuples arians ou indo-germains, suivant la face sous laquelle il nous plaît le mieux d'envisager la

Sayfa :470

question (1). Servant de transition aux deux races, ils tiennent de l'une et de l'autre. Ce sont indifféremment, à parler géographie, les derniers des Sémites ou les premiers des Arians, comme on voudra.

Je ne doute pas que, sous le rapport des qualités qui tiennent à la race, ces Mèdes de première invasion ne fussent supérieurs aux Sémites plus mêlés aux Noirs dont ils étaient les parents. J'en veux pour témoignage leur religion, qui était le magisme. Il faut l'induire du nom du second roi de leur dynastie, Zaratuschtra (2).

Sayfa 469

Düşman istilâlarının birbirini nasıl bir süratle takip ettiğini gördük. 2000 yılına doğru Chamitler'in mutlak egemenliğine son veren Samî-Heldanî Hanedanı yaklaşık olarak iki yüz yıl sonra dağlardan inen yeni çeteler tarafından ortadan kaldırılmıştı.

Bu yeni çetelere tarih Medikler adını vermiştir. Eğer eski sınıflandırmalarda olduğu gibi farklı kökenleri olan beyaz halklar arasında kesin ve net bir çizgi çekmeye çalışırsak ve Samîleri temel kolları Hindistan'a ve daha sonraları Avrupa'ya yerleşen milletlerden kesin bir şekilde ayırmaya çalışırsak bu kadar eski bir çağda güneybatıda Hint-Germen milletlerine rastlamak bizleri biraz şaşırtabilir. Burada filolojik gerçeğin bu kadar katı sınıflandırma yöntemlerini reddettiğini görmekteyiz. **Soruya hangi yönden yaklaşırsak yaklaşalım, ister Medleri çok eski bir Asur hanedanının kurucusu olarak ister Moverlerle Samî-Heldanî olarak ister Ewald'la Aryanî veya Hint-Germen halkları olarak kabul edelim, bir çeşit geçiş ırkı olan** [sayfa 470] **Medler bu iki ırka da benziyordu. Bunlar, hiç ayrım gözetmeksizin, eğer coğrafyadan söz ediyorsak, hangisinden söz edersek edelim, son Samîler veya ilk Aryanîler'di.**

Şundan hiç şüphem yok ki ırka dayanan niteliklerin ilişkisi açısından ilk istilâya uğrayan bu Medler, ataları oldukları siyahlarla daha çok karışan Samîler'den daha üstün bir toplum değildi. Size tanık olarak ,onların dinleri olan Magisme'i göstermek istiyorum. Dinlerinin ne olduğu sonucuna hanedanlıklarının ikinci kralı olan "Zaratuschtra" isminden ulaşabiliriz.

Sayfa :471

De sorte que les Mèdes formaient une sorte d'avant-garde de la famille ariane. Ils n'étaient pas nombreux par eux-mêmes, ils n'étaient pas appuyés par les autres peuples leurs parents; et non-seulement ils ne l'étaient pas, parce que ceux-ci n'étaient pas encore descendus, à leurs côtés, vers les contrées méridionales, mais parce que, dans ces époques reculées et après le départ des Arians-Hellènes, dont les migrations jetaient constamment des essaims de Sémites sur le monde assyrien et chananéen, une civilisation imposante exerçait un immense empire sur le gros des peuples arians-zoroastriens, dans les régions situées entre la Caspienne et l'Hindou-Koh, et, plus particulièrement, dans la Bactriane. Là régnait une populeuse cité, Balk, *la mère des villes*, pour me servir de l'expression emphatique

Sayfa 471

Öyle ki Medler Aryanî ailesinin öncülerini oluşturuyorlardı. Kendileri o kadar kalabalık değillerdi.Ataları diğer toplumlar tarafından desteklenmiyorlardı. Çünkü henüz daha kendi yurtlarının güney sınırlarına inmemişlerdi. Sadece desteklenmemekle de kalmıyorlardı. Akrabaları olan başka toplumlardan da destek görmüyorlardı, Elen-Aryanîler'in bu bölgeyi terk ettikleri zaman, ki bu göçler Asurlar ve Chananéen dünyası üzerine Samî tohumu serpmiştir ve zorla kabul ettirerek yönettikleri Aryanî-Zerdüşt halkları üzerinde uyguladıkları imparatorluğun medeniyeti olduğu bu geçmiş dönemlerde ve **hatta bu akraba toplumları, henüz onların yanına, güney sınırlara ,Caspienne ile Hindu –Koh ve özellikle Bactriane arasında bulunan bölgelere inmediklerinden o kadar kalabalık değillerdi.**

Sayfa :476

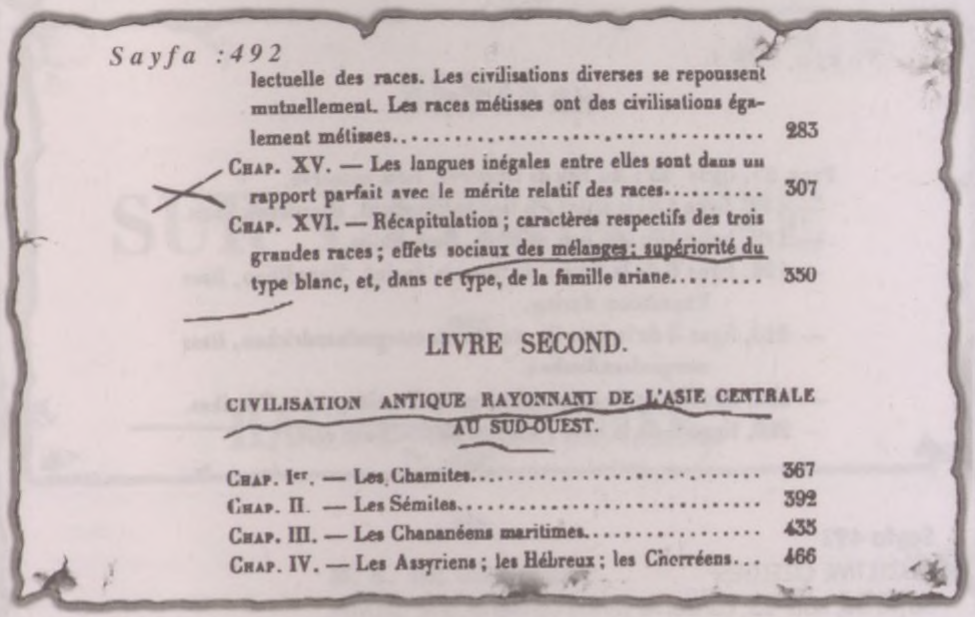
(2) Movers, t. II, 1re partie, p. 411. Cette alliance naturelle entre les Assyriens et les Grecs, concurrents des Phéniciens, est très-bien caractérisée par ce qui se passait à Chypre. Il y eut là, de bonne heure, une double population : l'une sémitique, l'autre grecque. Les Chypriotes grecs tenaient pour les Assyriens ; les Sémites pour Tyr. Movers, t. II, 1re partie, 387

Sayfa 476

2)Movers, 2.cilt birinci bölüm, sayfa 411- **Finikelilerin rakipleri Asurlar ile Yunanlılar arasındaki bu ittifak Kıbrıs'ta yaşananlarla örtüşüyordu.** Burada çok erken bir çifte toplum meydana gelmişti:Bu toplumlardan birincisi Samîler diğeri ise Yunanlılar'dı. **Yunanlılar Kıbrıs Rumları Asurlar'dan yanayken Samîler ise Tirler'den yanaydılar.** Movers,2.cilt,birinci bölüm ,sayfa 387.

Sayfa :492

Pages.
origines multiples..... 176
CHAP. XI. — Les différences ethniques sont permanentes... 197
CHAP. XII. — Comment les races se sont séparées physiologiquement, et quelles variétés elles ont ensuite formées par leurs mélanges. Elles sont inégales en force et en beauté..... 237
CHAP. XIII. — Les races humaines sont intellectuellement inégales ; l'humanité n'est pas perfectible à l'infini..... 259
CHAP. XIV. — Suite de la démonstration de l'inégalité intel-

Sayfa :492

lectuelle des races. Les civilisations diverses se repoussent mutuellement. Les races métisses ont des civilisations également métisses..... 283

CHAP. XV. — Les langues inégales entre elles sont dans un rapport parfait avec le mérite relatif des races..... 307

CHAP. XVI. — Récapitulation ; caractères respectifs des trois grandes races ; effets sociaux des mélanges ; supériorité du type blanc, et, dans ce type, de la famille ariane..... 350

LIVRE SECOND.

CIVILISATION ANTIQUE RAYONNANT DE L'ASIE CENTRALE AU SUD-OUEST.

CHAP. Ier. — Les Chamites..... 367

CHAP. II. — Les Sémites..... 392

CHAP. III. — Les Chananéens maritimes..... 435

CHAP. IV. — Les Assyriens ; les Hébreux ; les Cherréens... 466

Sayfa 492

İÇİNDEKİLER

11. bölüm –Etnik farklılıklar kalıcıdır..... 197

12.bölüm--Irklar nasıl fizyolojik olarak birbirlerinden ayrıldılar ve sonra birbirleriyle olan karışımlardan hangi türler meydana geldi. Bu türler güç ve güzellikte eşit değildiler 237

13.bölüm- İnsan ırkları zekâca eşit değiller;insanlık sonsuza değin mükemmelleştirilemez. 259

14.bölüm--Irkların zekâca eşit olmadığını ispatının devamı. Çeşitli medeniyetler karşılıklı olarak birbirlerini sürüklüyorlar. Melez ırkların doğal olarak melez medeniyetleri olur 283

15.bölüm—Kendi aralarında eşit olmayan diller ırkların hak ettikleriyle tam olarak ilintilidir 307

16.bölüm—Özet;üç büyük ırkın her birine ait özellikler; melezliğin sosyal sonuçları; **beyaz ırk tipinin üstünlüğü ve bu tipte Aryanî soyunun üstünlüğü 350**

İKİNCİ KİTAP

ORTA ASYA'DAN GÜNEYBATIYA YAYILAN ESKİ MEDENİYETLER

Bölüm I—Chamitesler 367

Bölüm II—Samîler 392

Bölüm III--Denizci Chananéenler 435

Bölüm IV-- Asurlar, İbraniler, Cherréenler 466

Sayfa :493

ERRATA.

Page 53, ligne 23 : *Au lieu de* conserve, *lisez* conservé.
— 142, ligne 1 de la note : *Au lieu de* Menscheit, *lisez* Menschheit.
— 172, ligne 18 : *Au lieu de* Phila, *lisez* Philæ.
— 192, ligne 6 de la note : *Au lieu de* during, Expedition, *lisez* Expedition during.
— 210, ligne 3 de la note 2 : *Au lieu de* morgenlaendrichen, *lisez* morgenlaendischen.
— 214, ligne 6 de la note : *Au lieu de* Tuarites, *lisez* Tuarikes.
— 220, ligne 3 de la note : *Au lieu de* das, *lisez* dass.

Sayfa 493

DÜZELTME ÇİZELGESİ

Sayfa 53, satır 23: conserve yerine conservé diye okuyun.

Sayfa 142, notun 1. Satırı: Mencheit yerine Menschheit okuyun

Sayfa 172, notun 6. Satırı: Phila yerine Philae olarak okuyun.

Sayfa 192, notun 6. Satırı: during, Expedition yerine Expedition during olarak okuyun.

Sayfa 210, notun 3.Satırı: morgenlaendrchen yerine morgenlaendischen olarak okuyun.

Sayfa 214, notun 6. Satırı: **Tuarites yerine tuarikes olarak okuyun.**

A.215

ESSAI

SUR L'INÉGALITÉ

DES

RACES HUMAINES,

PAR

M. A. DE GOBINEAU,

PREMIER SECRÉTAIRE DE LA LÉGATION DE FRANCE EN SUISSE,

MEMBRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE DE PARIS.

TOME PREMIER.

227

PARIS,

LIBRAIRIE DE FIRMIN DIDOT FRÈRES,

RUE JACOB, 56.

HANOVRE.—RUMPLER, LIBRAIRE-ÉDITEUR.

1933 — 1853. = 80

İNSAN IRKLARI ARASINDAKİ EŞİTSİZLİK ÜZERİNE DENEME

YAZAN
M. A. DE GOBINEAU

İSVİÇRE'DEKİ
FRANSIZ ELÇİLİĞİ BAŞ SEKRETERİ
VE PARİS'TEKİ ASYALI TOPLUM ÜYESİ

2. bölüm

PARİS

FIRMIN DIDOT KARDEŞLER KİTABEVİ
RUE JACOP, 56
HANOVRE—RUMPLER, KİTAPÇI- YAYIMCI

1853

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 227
Yazar : Joseph Gobineau
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 13 cm.
Boy : 21 cm.
Sayfa Adedi : 512 + 1
Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHAN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :2

La physiologie interrogée répond avec une précision très-satisfaisante : les statues et les peintures les plus anciennes accusent d'une manière irréfragable la présence du type blanc (1). On a souvent cité avec raison, pour la beauté et la noblesse des traits, la tête de la statue connue au Musée britannique sous le nom de Jeune

(1) Wilkinson, *Customs and manners of the ancient Egyptians*, t. I, p. 3. — Cet auteur croit les Égyptiens d'origine asiatique. Il cite le passage de Pline (VI, 34) qui, d'après Juba, remarque que les riverains du Nil, de Syène à Méroé, étaient arabes

Sayfa 2

Sorgulanan fizyoloji oldukça tatmin edici bir yanıt veriyor: En eski **heykeller** ve resimler **beyaz tipin varlığını kesin bir şekilde ortaya koyuyor.**(1) Çoğu zaman, haklı olarak, Britanya Müzesinde Genç Memnon adı ile bilinen **heykel başı hatlarının soyluluğuyla ve güzelliğiyle** örnek olarak gösterildi.

(1) Wilkinson,Customs and manners of the ancient Egyptians,1.cilt ,sayfa 3. Bu yazar Mısırlıların Asya kökenli olduklarını sanıyor. Juba'ya göre Syène'den Méroé'ye kadar olan Nil Nehri kıyısında yaşayanların Arap olduklarından bahseden Pline'in VI, 34'üncü bölümünü çıkış noktası olarak alıyor.

Sayfa :22

Les anciens se rendaient compte de cette situation lorsqu'ils attribuaient la dénomination géographique de *Kousch* (2), tant à la haute Égypte et à une partie de l'Égypte moyenne qu'à l'Abyssinie, à la Nubie et aux districts de l'Yémen habités par les descendants des Chamites noirs.

Sayfa 22

Eskiler, Mısırla birlikte Abyssinie ve Nubie'ye kadar olan Mısır'ın bir bölümüne ve **siyah Samî'lerin soyundan gelenlerin oturduğu Yemen'in kazalarına coğrafi olarak** Kousch adını verdiklerinde bu durumun farkına varmışlardı.

Sayfa :24

Les dieux, ce sont les blancs, les prêtres, les mulâtres de la caste hiératique. Les rois, ce sont les chefs armés, autorisés par la communauté d'origine blanche à prétendre au partage de l'empire, c'est-à-dire, à s'emparer du gouvernement des corps en laissant celui des âmes à leurs rivaux.

Sayfa 24

Beyazlar Tanrı, rahiplerse din sınıfının melezleridir. Krallar,beyaz ırk kökenli topluluk tarafından, imparatorluk üzerinden pay almalarına, bedenlerin yönetiminin kendilerine verilmesine, ruhların yönetimini ise rakiplerine bırakmalarına izin verilen şeflerdi.

Sayfa :27

La raison en est que, dans tous les pays où l'élément noir se trouva ou se trouve soumis au pouvoir des blancs, l'autorité emprunte un caractère constant d'atrocité, d'une part, à la nécessité de se faire obéir d'êtres inintelligents, et d'autre part, à l'idée même que ces êtres se font des droits illimités de la puissance à leur soumission.

Sayfa 27

Sebep; beyazların, siyah ırk unsurunun kendi yönetimlerine boyun eğdiği veya boyun eğmekte olduğu bütün ülkelerde, otorite tarafından aptal insanların kendilerine itaatini sağlamak ve diğer taraftan bu insanların boyun eğmelerine karşılık yönetimden sınırsız hak talep etme fikrini engellemek için korkunç bir kişiliğe bürünüşüdür.

Sayfa :66

Pour commencer, la personnalité du conquérant n'est pas elle-même bien claire. On ne s'est jamais accordé ni sur l'âge qui l'a vu fleurir, ni même sur son nom véritable. Il a vécu long-

Sayfa :66

temps avant Minos, dit un auteur grec; tandis qu'un autre le repousse impitoyablement jusque dans les nuages des époques mythologiques. Celui-ci l'appelle Sésostris; celui-là Sesoosis; un dernier veut le reconnaître dans un Rhamsès, mais dans lequel? Les chronologistes modernes, héritiers embarrassés de toutes ces contradictions, se divisent, à leur tour, pour faire de ce personnage mystérieux un Osirtasen ou un Sésortesen, ou encore un Rhamsès II ou un Rhamsès III. Un des arguments les plus solides au moyen desquels on pensait pouvoir appuyer l'opinion favorite touchant l'étendue des conquêtes de ce mystérieux personnage, c'était l'existence de stèles

Sayfa :67

victorieuses dressées par lui sur plusieurs points de ses marches. On en a, en effet, trouvé, qui doivent être attribuées à des souverains du Nil, et dans la Nubie près de Wadi Halfah, et dans la presqu'île du Sinaï (1). Mais un autre monument, d'autant plus célèbre qu'Hérodote le mentionne, monument existant encore près de Beyrouth, a été positivement reconnu, de nos jours, pour le gage de victoire d'un triomphateur assyrien (2). D'ailleurs, rien d'égyptien ne s'est jamais rencontré au-dessus de la Palestine.

Sayfa 66

Başlangıç olarak, istilâcının kişiliği de tam olarak açık değildir. Onun ne olgunluğa ulaştığı yaş ne de gerçek adı üzerinde asla bir fikir birliğine varılamadı. Uzun süre Minolarla birlikte yaşadı diyor Yunanlı bir yazar-öte yandan bir diğeri onu acımasızca mitolojik çağların göklerine çıkarıyor. Biri ona Sésostris diyor, öbürü Sesoosis; bir başkası onu Rhamsès'in içine yerleştirmeye çalışıyor; iyi ama hangi Rhamsès'e ? Modern krono-

lojistler, tüm tezatlıkların şaşkın varisleri, diğer yandan onlar da bu esrarengiz kişiliğin Osirtasen veya Sésortèsen ve hatta Ramsès II ya da Ramsès III olduğu konusunda fikir ayrılığına düşüyorlar. Bu kişiliğin yaptığı geniş istilalarıyla ilgili en doğru görüşün dayandırılması düşünülen en sağlam dayanak noktalarından biri, beylik kendisi tarafından beyliklerinin birçok köşesine **[sayfa 67]** diktirilen zafer anıtlarının varlığıydı. Gerçekten de Nil hükümdarlarına atfedilmiş Wadi Halfah'ta Sinâ Yarımadasında bu anıtlardan bulunmuştur. Fakat ,hâlâ Beyrut yakınlarına bulunan, Heradot'un andığı kadar ünlü bir başka yapıt da günümüzde Asurlu bir galibin zaferinin teminatı olarak bilinmektedir. **Zaten Filistin'in üst taraflarında hiçbir Mısır kalıntısına rastlanmamıştır.**

Sayfa :90

Si l'on admet, avec les Grecs et les juges les plus compétents en cette matière, que l'exaltation et l'enthousiasme sont la vie du génie des arts, que ce génie même, lorsqu'il est complet, confine à la folie, ce ne sera dans aucun sentiment organisateur et sage de notre nature que nous irons en chercher la cause créatrice, mais bien au fond des soulèvements des sens, dans ces ambitieuses poussées qui les portent à marier l'esprit et les apparences, afin d'en tirer quelque chose qui plaise mieux que la réalité. Or, nous avons vu que, pour les deux civilisations primitives, ce qui organisa, disciplina, inventa des lois, gouverna à l'aide de ces lois, en un mot, fit œuvre de raison, ce fut l'élément blanc, chamite, arian et sémite. Dès lors se présente cette conclusion toute rigoureuse, que la source d'où les arts ont jailli, est étrangère aux instincts civilisateurs. Elle est cachée dans le sang des noirs. Cette universelle puissance de l'imagi-

Sayfa :91

nation, que nous voyons envelopper et pénétrer les civilisations primordiales, n'a pas d'autre cause que l'influence toujours croissante du principe mélanien.

Sayfa :91

Si cette assertion est fondée, voici ce qui doit arriver : la puissance des arts sur les masses se trouvera toujours être en raison directe de la quantité de sang noir que celles-ci pourront contenir. L'exubérance de l'imagination sera d'autant plus forte que l'élément mélanien occupera plus de place dans la composition ethnique des peuples. Le principe se confirme par l'expérience : maintenons en tête du catalogue les Assyriens et les Égyptiens.

Sayfa 90

Eğer Yunanlılar ve bu alanda en yetkin hakemlerle birlikte, coşkunluğun ve taşkınlığın sanat dehasının yaşantısı olduğunu, yine bu dehanın bir bütün olduğunda çılgınlığa çok yakın olduğunu kabul edersek, bunu doğuran nedenleri, bizim dehamızın hiçbir düzenleyici ve akla yatkın düşüncesinde değil, isyanının gerçeklerden çok daha hoşumuza gidecek bir şeyler bulmak için ruhla dış görünümleri birleştiren bu ihtiraslı bastırmalarını, duyguların isyanının çok daha derinliklerinde buluruz.

Oysa, iki ilkel medeniyet içinde,organize eden,disiplini sağlayan, yasalar bulan,bu yasalar yardımıyla yöneten, kısacası, mantık ürünü olan her şeyin beyaz ırk unsurları Chamite'ler, Aryaniler ve Samîler'e ait olduğunu gördük.

Böylece sanatların doğduğu kaynağın uygarlaştırıcı sezgilere ne kadar yabancı olduğu sonucu şüphe götürmez bir şekilde karşımıza çıkıyor. Bu sonuç siyahların kanında gizlidir. Başlıca medeniyetlerin içine giren ve onları saran hayal gücünün bu evrensel gücünün, deri rengi prensibinin giderek artan etkisinden başka bir sebebi yok. [sayfa 91] Eğer bu iddia bir temele dayanıyorsa işte olması geren şu; sanatın kitleler üzerindeki etkisi bu kitlelerin damarlarında dolaşan siyah kanın miktarıyla doğrudan bağlantılı olacaktır. Halkların etnik oluşumlarında deri rengi unsuru ne kadar çok yer teşkil ederse o kadar güçlü olacaktır. İlke deneyimle kanıtlanıyor, Asurlar ve Mısırlıları kataloğun en başında tutmalıyız.

Sayfa :92

Certainement l'élément noir est indispensable pour développer le génie artistique dans une race, parce que nous avons vu quelle profusion de feu, de flammes, d'étincelles, d'entraîne-

Sayfa :92

ment, d'irréflexion réside dans son essence, et combien l'imagination, ce reflet de la sensualité, et toutes les appétitions vers la matière le rendent propre à subir les impressions que produisent les arts, dans un degré d'intensité tout à fait inconnu aux autres familles humaines.

Sayfa 92

Elbette siyah unsurun sanatsal dehayı geliştirmek için bulunması gerekir. Çünkü özünde öyle bir ateş, alevler, kıvılcımlar, coşkunluk ve sersemlik bolluğu karmaşası barındırıyor. **Hayal gücü,** bir bakıma **nefsin yansımasıdır** ve maddeye doğru olan tüm bu açgözlülükler bu özün tam anlamıyla diğer soylarda görülmemiş bir yoğunlukta sanatların yaratmış oldukları etkilere daha açık hâle getirdiler.

Sayfa :101

LIVRE TROISIÈME.

CIVILISATION RAYONNANT DE L'ASIE CENTRALE VERS LE SUD ET LE SUD-EST.

CHAPITRE Ier.

Les Arians ; les brahmanes et leur système social.

Je suis parvenu à l'époque où Babylone fut prise d'assaut par les Mèdes. L'empire assyrien va changer tout à la fois de forme et de valeur. Les fils de Cham et de Sem cesseront à jamais d'être au premier rang des nations. Au lieu de diriger et de conduire les États, ils en formeront désormais le fond corrupteur. Un peuple

Sayfa :101

arian paraît sur la scène, et se laissant mieux apercevoir et juger que le rameau de même race enveloppé dans les alliages égyptiens, il nous invite à considérer de près, et avec l'attention qu'elle mérite, cette illustre famille humaine, la plus noble, sans contredit, de l'extraction blanche.

Sayfa 101

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ORTA ASYA'DAN GÜNEYE VE GÜNEYDOĞUYA YAYILAN MEDENİYETLER

Birinci Bölüm

Aryanîler; Brahmanlar ve Onların Toplum Sistemleri

Babilon'un Medler tarafından saldırıya uğradığı döneme gelelim. Asur imparatorluğu aynı anda biçim ve değer değiştirecek, Cham ve Sem oğulları bundan böyle bir daha asla ulusların ön saflarında yer alamayacaklardı. Devletleri yönlendirmek ve sürüklemek yerine bundan böyle bu düzeni bozmaya çalışacaklardı; sahnede bir Aryanî halkı belirdi ve kendilerini daha iyi ortaya koyarak, Mısır karışımlarında kaybolmuş aynı ırkın kolundan daha iyi tanıtarak, bu meşhur insan soyu, bu halk şüphesiz beyaz ırkın en soylusu,hak ettiği ilgiyle kendilerini daha yakından incelemeye davet ediyor bizleri.

Sayfa :102

Je m'attacherai d'abord aux branches les plus puissantes de leur parenté. A cet effet, je vais m'enfoncer dans les régions situées à l'orient de l'Indus, où se sont développés d'abord les plus considérables essaims des peuples arians.

Sayfa 102

Öncelikle onların soylarının en güçlü kollarına değineceğim.Bu noktada,öncelikle Aryanî halklarından en saygın toplulukların geliştiği İndus'un doğusundaki bölgelere uzanacağım.

Sayfa :102

Nous verrons, avec ce secours, si la supériorité de la race blanche pourra s'établir vis-à-vis des Mongols comme vis-à-vis des noirs, dans quelle mesure l'histoire la démontre, et par suite l'état respectif des deux races inférieures et de leurs dérivées.

Sayfa 102

Biraz yardım alarak, beyaz ırkın üstünlüğü, siyahlarda olduğu gibi Moğollar'da da etkili olabilir mi, tarih bunu ne oranda kanıtlayabiliyor ve buna bağlı olarak bu iki zayıf ırkın ve onların türevlerinin karşılıklı durumlarını göreceğiz.

Sayfa :102

La descente des Hindous dans le Pendjab est un fait si reculé au delà de toutes les limites de l'histoire posi-

Sayfa :103

tive, la philologie lui assigne une date si ancienne, que cet événement paraît toucher aux époques antérieures à l'an 4000 avant J. C. Chamites et Arians auraient ainsi quitté, à peu près à la même heure et sous le coup des mêmes nécessités, les demeures primordiales de la famille blanche, pour descendre dans le sud, les uns vers l'ouest, les autres vers l'orient.

Les Arians, plus heureux que les Chamites, ont gardé, pendant une longue série de siècles, avec leur langue nationale, annexe sacrée de l'idiome blanc primitif, un type physique qui ne les exposa pas, tant il resta particulier, à être confondus parmi les populations noires. Pour expliquer ce double phénomène, il faut admettre que, devant leurs pas, les races aborigènes se retiraient, dispersées, repoussées ou détruites

Sayfa :103

par des incursions d'avant-garde, ou bien qu'elles étaient très-clair-semées dans les vallées hautes du Kachemyr, premier pays hindou envahi par les conquérants. Du reste, il n'y a pas à douter que la population première de ces contrées n'appartînt au type noir (1).

Sayfa 102

Hindular'ın Pencap'a inişleri gerçek tarihin [sayfa 103] **sınırları içinde o kadar eski ki filoloji bu olaya o kadar eski bir tarih veriyor ki bu olayın tarihi M.Ö.4000'li yıllardan önceki dönemlere kadar gidiyor.** Samîler ve Aryanîler de böylece aşağı yukarı aynı tarihlerde ve aynı zorunluluklar altında beyaz soyun başlıca yerleşim yerlerini terk ederek güneye gitmişlerdir. Buradan bazıları batıya, bazıları da doğuya yönelmiştir.

Samîler'den daha mutlu yaşayan Aryanîler yüzyıllar boyunca ilkel beyazların dilinin ek bir bölümü olan ulusal dilleriyle birlikte, ayrı kaldıkları süre boyunca onların siyah toplumlar arasında karıştırılması eşiğine getirmeyecek fizikî bir tipi de korudular. İki yönlü bu fenomeni açıklamak için şunu iyi anlamamız gerekiyor: Aryanîler'in ilerleyişi karşısında Aborijen ırkları geri çekiliyorlardı,dağılmış, geri püskürtülmüş ya da öncü baskınlarla ortadan kaldırılmışlardı, veya istilâcılar tarafından işgal edilmiş ilk Hindu bölgesi olan Kaşmir'in yüksek vadilerinde tek tük kalmışlardı. Hem zaten, bu yörelerin ilk halklarının siyah ırka ait olmadıkları kesindir.

Sayfa :104

Déjà les Arians sont détachés des nations celtiques, acheminées vers le nord-ouest et contournant la mer Caspienne par le haut ; tandis que les Slaves, très-peu différents de ce dernier et vaste amas de peuples, suivent vers l'Europe une route plus septentrionale encore.

Sayfa :104

Les Arians donc, longtemps avant d'arriver dans l'Inde, n'avaient plus rien de commun avec les nations qui allaient devenir européennes. Ils formaient une immense multitude tout à fait

Sayfa :105

distincte du reste de l'espèce blanche, et qui a besoin d'être désignée, ainsi que je le fais, par un nom spécial. Par malheur, des savants de premier ordre n'ont pas apprécié cette nécessité. Absorbés par la philologie, ils ont donné un peu légèrement, à l'ensemble des langues de la race, le nom fort inexact d'indo-germanique, sans s'arrêter à cette considération, pourtant très-sérieuse, que, de tous les peuples qui possèdent ces idiomes, un seul est allé dans l'Inde, tandis que les autres n'en ont jamais approché. Le besoin, d'ailleurs impérieux, des classifications a été de tout temps la source principale des erreurs scientifiques. Les langues de la race blanche ne sont pas plus hindoues que celtiques (1), et je les vois beaucoup moins germaniques que grecques. Le plus tôt on renoncera à ces dénominations géographiques sera le mieux.

Sayfa 104

Aryanîler çoktan Kelt uluslarından kopmuş, kuzeybatıya doğru ilerlemekte ve yukarıdan Hazar Denizi'nin kenarından geçmekte iken bunlardan çok da farklı olmayan ve geniş bir halk kitlesi olan Slavlar Avrupa'ya doğru daha kuzeyden ilerlemekte idiler.

Demek ki Hindistan'a varmadan çok önceleri Aryanîler'in, sonradan Avrupalı olacak uluslarla arasında ortak hiçbir şey yoktu. [sayfa 105] Beyaz ırkın geri kalanından tamamen farklı dev bir kitle oluşturuyorlardı ve benim de yaptığım gibi özel bir isimle adlandırılmaları gerekiyordu. Ancak ne talihsizliktir ki en yetkin bilginler bu gerekliliği onaylama-

mışlardır. Daima filoloji ile meşgul olduklarından bu ırkın dillerinin bütününe, iyice düşünüp taşınmadan ve bu ağızları konuşan halklardan yalnızca bir tekinin Hindistan'a gittiği gerçeğini, ki bu çok önemlidir, göz önünde bulundurmadan, büyük bir hata yaparak Hint-Germen adını vermişlerdir. Zorunlu sınıflandırma ihtiyacı her zaman için bilimsel hataların başlıca kaynağı olmuştur. Beyaz ırk dilleri ne kadar Kelt[1] ise ancak o kadar da Hindudur ve bence yunan olduklarından çok daha az Germen'dirler. Bu coğrafi adlandırmalardan ne kadar çabuk vazgeçersek o kadar iyi olacak.

Sayfa :105

(1) Si l'on voulait absolument appliquer aux groupes de langues des noms de nations, il serait plus raisonnable pourtant de qualifier le rameau arian d'*indou-celtique*. On aurait du moins ainsi la désignation des deux extrêmes géographiques, et on indiquerait les deux faces les plus différentes du système; mais, pour mille causes, cette dénomination serait encore détestable.

Sayfa 105

(1). Eğer dil sınıflarına mutlaka ulus isimleri vermemiz gerekiyorsa,Hint-Kelt Aryanî kolunu nitelendirmemiz çok daha mantıklı olacaktır. En azından, içinde iki uç coğrafyanın adı olurdu ve sistemin en farklı iki yüzünü belirtmiş olurduk ama,binlerce sebepten dolayı, bu adlandırma çok daha kötü olurdu.

Sayfa :106

il signifie *honorable* (1); ainsi, les nations arianes étaient des nations d'*hommes honorables*, d'hommes dignes d'estime et de respect, et probablement, par extension, d'hommes qui, lorsqu'on ne leur rendait pas ce qui leur était dû, savaient le prendre. Si cette interprétation n'est pas strictement dans le mot, on verra qu'elle se trouve dans les faits.

Les peuples blancs qui s'appliquèrent cette dénomination en comprenaient la portée hautaine et pompeuse. Ils s'y attachèrent avec force,

Sayfa :106

et ne la laissèrent que tardivement disparaître sous les qualifications particulières que chacun d'eux se donna par la suite. Les Hindous appelèrent le pays sacré, l'Inde légale, *Arya-varta*, la terre des hommes honorables (2). Plus tard, quand ils furent divisés en castes, le nom d'*Arya* resta au gros de la nation, aux Vaycias, la der-

Sayfa :107

nière catégorie des vrais Hindous, deux fois nés, lecteurs des Védas.

Le nom primitif, réclamé par les Arians Iraniens, auxquels appartenaient les Mèdes, fut Ἀριοί. Une autre branche de cette famille, les Perses, avaient également commencé par s'appeler Ἀρταιοί, et quand ils y renoncèrent pour l'ensemble de la nation, ils conservèrent la racine de ce mot dans la plupart de leurs noms d'hommes, tels qu'Artaxerxès, Ario-barzane, Arta-baze, et les prêtèrent ainsi faits aux Scythes-Mongols convertis à leur langage, et qui trouvèrent plus tard à en renouveler l'usage dans l'emploi qu'en faisaient de leur côté les Arians-Sarmates (1).

Dans leurs idées cosmogoniques, les Iraniens regardaient, comme le pays le premier créé, une région qu'ils appelaient *Airyanem-Vaëgo*, et ils la plaçaient bien loin dans le nord-est, vers les sources de l'Oxus et du Yaxartes (2). Ils se rappelaient que là l'été ne durait que deux mois

(2) *Ibid.*, 526. On trouve, aux époques historiques, un grand nombre de noms de peuples arians dans ce pays, que les Orientaux appellent le Touran, et que, jusqu'ici, on a faussement considéré

Sayfa :107

comme habité par des hordes jaunes exclusivement. Ainsi, on y voit, avec Pline, les *Ariacæ*, les *Antariani*, les *Aramæi*, qui rappellent si fort le mot zend *airyanan*. (Burnouf, *Comment. sur le Yaçna*, t. I, p. CV-CVI, *notes et éclaircissements*.)

Burnouf remarque aussi que des dénominations de lieux évidemment arianes sont celles où l'on trouve les mots : *Açp*, cheval, *arvat* ou *aurvat*, eau, *pati*, maître. Ptolémée en cite dans la Scythie et même dans la Sérique, *Açpabota*, *Açpacarà*, *Açparatah*.

Sayfa :108

de l'année, et que, pendant dix autres mois, l'hiver y sévissait avec une rigueur extrême. Ainsi, pour eux, le pays des hommes honorables était resté l'ancienne patrie; tandis que les Hindous des temps postérieurs, attachés au nom et oubliant la chose, transportèrent la désignation et en firent don à leur patrie nouvelle.

Sayfa 106

Aryanî ulusları,şerefli,değere ve saygıya lâyık insanların ulusları idi ve büyük ihtimalle,bu insanlar kendilerine verilmesi gerekenler verilmediği taktirde almasını bilen insanlardı. Bu, isimlerinde görülemese de olaylarda görülmektedir.

Bu ismi alan beyaz halklar ismin getirdiği mağrur ve muhteşem yükün bilincindeydiler. Ve bu yük,çok sonraları,halkların her biri kendini özel niteliklere adadığı için yok oldu. Hindular kutsal ülke, yasal Hindistan'a Arya –varta, yani şerefli insanların ülkesi adını vermişlerdir. Daha sonraları, kastlara bölündükleri zaman Arya ismi bu ulusun büyük kastı, gerçek Hinduların son kategorisi olan Vaycias'ların oldu.

[sayfa 107] Medler'in de bağlı oldu Aryanî-İranlılar'ın talep ettikleri ilk isim oldu.Bu soyun başka bir kolu olan Persler de kendilerine demeye başlamışlardı. Bu ismi ulusları için kullanmaktan vazgeçtiklerinde ise insan isimlerinde kelimenin kökünü kullanmaya başlamışlardır (örneğin Artaxerxes, Aria-barzane, Arta-barze.). Ve bu isimler, kendi dillerini benimseyen Scythes-Moğollara geçmiştir. İranlılar, evrenin doğuşuyla ilgili fikirlerinde, Aïryanem-Vaëgo adını verdikleri bir bölgeyi ilk yaratılan ülke olarak görüyorlardı ve bu ülkenin epey uzaklarda,kuzey-doğuda, Cxus ve Yaxartes[2] nehrinin doğduğu yere doğru bir yerde bulunduğunu söylüyorlardı. [sayfa 108] Burada yazın iki ay

sürdüğünü geri kalan 10 ay boyunca kışın çok sert geçtiğini hatırlıyorlardı.Böylece, onların gözünde,şerefli insanların ülkesi eski vatan olarak kaldı. Diğer yandan da isme bağlı kalan ancak taşıdığı gerçeği unutan sonraki zaman Hinduları ismi götürüp yeni yurttaşlarına verdiler. Yunanlar, ilk Çağ dönemlerinden birinde ortak topluluktan koptuktan sonra bu ismi, ne düşünme alışkanlıklarında ne de ulusal isimlerinde kullanmayı bırakırlardı. Bu kabul edilemez.

(2) İbid, 526. Tarihi dönemlerde,İran'da Doğuluların Turan adını verdiği ancak sırf sarı ırk kitlelerinin yaşadığı bir ülke olarak görmekle hata ettiğimiz bu ülkede çok sayıda Aryanî halkı ismi bulabiliriz. Burnauf açp(=cheval), arvat /aurvat = eau, pati=maître gibi Aryanîce yer isimlerinin de bulunduğunu belirtiyor. Ptolémée Scythie de ve hatta Sérique'de de bu isimlerden sayıyor: Aç pa bata, Açpacara, Açparafah. Aynı kökü.... deyiminde de görüyoruz.. Bu deyim insanüstü güçleri anmak amacıyla kullanılıyor.

Sayfa :109

On pourrait pousser beaucoup plus loin cette recherche, et l'on trouverait cette racine *ar, ir* ou *er*, conservée jusque dans le mot allemand moderne *Ehre*, qui semble prouver qu'un sentiment d'orgueil fondé sur le mérite moral a toujours occupé une grande place dans les pensées de la plus belle des races humaines (1).

D'après des témoignages aussi nombreux, on trouvera peut-être à propos de rendre un jour, au réseau de peuples dont il s'agit, le nom général et très-mérité qu'il s'était appliqué à lui-même et de renoncer à ces appellations de Japhétides, de Caucasiens et d'Indo-Germains, dont on ne saurait trop signaler les inconvénients. En attendant cette restitution bien désirable pour la clarté des généalogies humaines, je me permettrai de la devancer, et je formerai une classe particulière de tous les peuples blancs qui, ayant inscrit cette qualification, soit sur des monuments de pierre, soit dans leurs lois, soit dans leurs livres, ne permettent pas qu'on la leur en-

Sayfa :109

(1) La même racine se trouve dans le pa-zend *hir* ou *ir*, qui signifie maître dans le latin *herus* et dans l'allemand *Herr*. (Burnouf, *Commentaire sur le Yaçna*, t. I, p. 460.)

Sayfa 109

Bu araştırmayı çok daha ilerlettiğimizde ar,ir kökünün günümüz Almanca'sındaki bir kelime olan Ejre kelimesine gelinceye dek muhafaza edilmiş olduğunu görürüz.Bu bize gösteriyor ki insan ırklarının en güzelinin (1) fikirlerinde, ahlâkı üzerine kurulu bir kibir duygusunun her zaman önemli bir yeri vardır.

Çok sayıdaki onca tanık ve kanıttan sonra belki bir gün söz konusu ulus ağına, kendi kendisine verdiği o çok hakkettikleri genel adı veririz ve.Japhétides'ler Kafkaslılar ve Hint-germen gibi mahsurları olan isimleri onlara vermekten vazgeçeriz. İnsan soyağaçlarının anlaşılırlığı için şart olan bu ismin geri verilişini beklerken ben, bu niteliği(ismi) taş yapıtlarının üzerinde, kanunlarda ya da kitaplarında belirten ve onun kendilerinden alınmasına izin vermeyen tüm beyaz halklar için özel bir sınıf oluşturacağım.

(1). Aynı kök, Lâtince heus ve Almanca' da Herr anlamına gelen pa-zend (-hir veya ir)de de bulunuyor.(Barnauf-Yaçna hakkında Yorum, 1. Cilt, sayfa 460.)

Sayfa :110

On y compte les multitudes qui vont envahir l'Inde et celles qui, s'engageant sur la route où ont marché les Sémites, gagneront les rivages inférieurs de la mer Caspienne, et de là, passant dans l'Asie Mineure et dans la Grèce, en différentes émissions, s'y nommeront les Hellènes. On y reconnaît encore ces colonnes nombreuses dont quelques-unes, descendant au sud-ouest, pénétreront jusqu'au golfe Persique, tandis que les autres, demeurant pendant des siècles aux environs de l'Imaüs, réservent les Sarmates au

Sayfa :110

monde européen. Hindous, Grecs, Iraniens, Sarmates ne forment ainsi qu'une seule race distincte des autres branches de l'espèce et supérieure à toutes (1).

Sayfa :111

Pour la conformation physique, il n'y a pas de doute : c'était la plus belle dont on ait jamais entendu parler (1). La noblesse de ses traits, la vigueur et la majesté de sa stature élancée, sa force musculaire, nous sont attestées par des témoignages qui, pour être postérieurs à l'époque où elle était réunie, n'en ont pas moins un poids irrésistible (2). Ils établissent tous, sur les points différents où on les recueille, une grande identité de traits généraux, et ne laissent apercevoir les déviations locales que comme des conséquences d'alliages postérieurs (3). Dans l'Inde, les croisements eurent lieu avec des races noires ; dans l'Iran, avec des Chamites, des Sémites et des Noirs ; en Grèce, avec des peuples blancs qu'il ne s'agit pas de déterminer ici et des Sémites;

Sayfa 110

Bu halklar arasında, Hindistan'ı işgal edecek halkları ve Samîler'in izlediği yolu izleyecek, Hazar Denizi'nin alt kıyılarından geçecek, buradan birçok sefer sonucunda Ön Asya ve Yunanistan'a gidecek ve orada kendilerine Hellèneler adını verecek olanları da sayabiliriz. Bunların arasında birkaçı güney batıya İran körfezine kadar ilerleyen, geri kalanları da **İmaüs dolaylarında yüzyıllarca yaşayan çok sayıda kavim görüyoruz.** Demek

ki Hindular ,Yunanlılar, İranlılar ve Sarmate'lar bu soyun diğer kollarından ayrılan ve hepsinden çok daha üstün bir tek ırkı oluşturuyorlar.

Fiziksel uyumluluk açısından hiç şüphe yok ki bu ırk o zamana kadar duyulan en güzel ırktı. Vücut ve yüz hatlarındaki asalet,kas gücü,her ne kadar ırkın bir arada olduğu dönemden sonra olsa da,yine de önemli tanıklıklar tarafından anlatılmaktadır.**Hindistan'da siyah ırklarla birleşip çoğaldılar,** [sayfa 111] **İran'da Chamist'lerle, Samîlerle ve siyahlarla,Yunanistan 'da ise burada belirtmemizi gerektirmeyen beyaz halklarla ve Samîlerle melez ırklar meydana getirdiler.**

Sayfa :112

L'idée de la beauté est restée pour les Hindous attachée à celle de la blancheur,

Sayfa 112
Hindular için güzellik kavramı beyazlık kavramı ile özdeşleşmiştir.

Sayfa :114

Les Arians, divisés en tribus ou petits peuples concentrés dans de grands villages (1), mettaient, à leur tête, des chefs dont le pouvoir très-limité n'avait rien de commun avec l'omnipotence absolue exercée par les souverains chez les peuples noirs ou chez les nations jaunes (2). Le nom sanscrit le plus ancien pour rendre l'idée d'un roi, d'un directeur de la communauté politique, c'est *viç pati ;* le zend *viç païtis* l'a parfaitement conservé, et le lithuanien *wiespati* indique aujourd'hui encore un seigneur terrien (3). La signification en est tout entière dans le Ποιμὴν λαῶν si fréquent chez Homère et Hésiode, et, comme la

Sayfa :114

monarchie grecque de l'époque héroïque, tout à fait conforme à celle des Iraniens avant Cyrus, ne montre, dans les souverains, qu'une autorité des plus limitées;

Sayfa 114

Kavimlere veya daha çok büyük köylerde halklara bölünmüş olan Aryanîler, siyah halklardaki veya sarı ırk uluslarındaki tüm sonsuz güçlere sahip olan hükümdarlarınkine hiç benzemeyen çok sınırlı yetkisi olan şefleri başlarına getiriyorlardı. Bir kralı, siyasî toplumun yöneticisini niteleyen en eski sanskritçe sözcük vic pati'dir, zend "vic paitis" bunu mükemmel bir şekilde muhafaza etmiştir ve litvanyaca "wiespati" hâlâ bir toprak beyini simgelemektedir.Homère ve Hésiode'da çok sık görülen Ποιμὴν λαῶν 'nında anlamı tamamen aynıdır. Heroique dönemi Yunan monarşisi hükümdarlarında, ki Cyrus'tan önceki İran monarşisinin aynısıdır, **daha sınırlı bir otorite görülmektedir.**

Sayfa :116

Lorsque j'ai parlé, lorsque je parle de la nation ariane, de la famille ariane, je n'entends pas dire que les différents peuples qui la formaient vécussent entre eux dans des sentiments d'affectueuse parenté (1). Le contraire est incontestable : leur état le plus ordinaire paraît avoir été l'hostilité flagrante et approuvée, et ces hommes honorables ne voyaient rien de si digne d'admiration qu'un guerrier monté sur un chariot, courant, aidé de son écuyer, épuiser ses flèches contre une tribu voisine (2). Cet écuyer, toujours présent dans les sculptures égyptiennes, assyriennes, perses, dans les poèmes grecs

Sayfa :116

ou sanscrits, dans le Schah-nameh, dans les chants scandinaves et les épopées chevaleresques du moyen âge, fut aussi dans l'Inde une figure militaire d'une grande importance.

Sayfa 116

Soyundan daha önce de bahsettiğim Aryanî ulusundan söz ettiğimde bu ulusu oluşturan farklı halkların aralarında akrabalık sevgisinin olduğu hislerle yaşadıklarını söylemeye çalışmıyorum. Bunun tam tersi olduğu apaçık en alışılmış halleri alenî ve herkes tarafında kabul edilmiş bir kin ve sevgisizlikmiş gibi görünüyor ve bu saygıdeğer insanlar hayranlığa değer en muhteşem olayın, hizmetindeki delikanlının yardım ettiği atına binmiş dört nala komşu kabilelere oklar savuran bir savaşçının sergilediği tablo olduğunu düşünürlerdi. Mısır,Asur,Pers heykellerinde, Sankrit ve Yunan şiirlerinde, Schah-nameh'de, İskandinav türkülerinde ve orta çağın yiğitlik destanlarında karşımıza sürekli bu hizmetkâr çıkmaktadır. Ayrıca bu delikanlı Hindistan'da da çok önemli bir askerî simge haline gelmiştir.

Sayfa :117

Les Arians guerroyaient donc entre eux (1), et comme ils n'étaient pas nomades (2), comme ils restaient le plus longtemps possible dans la patrie qu'ils avaient adoptée, et que leur vaillante audace en avait partout fini promptement avec la résistance des indigènes, leurs expéditions les plus fréquentes, leurs campagnes les plus longues, leurs désastres les plus complets, comme aussi leurs plus beaux triomphes, n'avaient qu'eux-mêmes pour acteurs. La vertu, c'était donc l'héroïsme du combattant, et, avant toute autre considération, la bonté, c'était la

Sayfa :117

bravoure, notion que l'on retrouve, bien loin de ces temps, dans les poésies italiennes où le *buon Rinaldo* est aussi *il gran virtuoso* de l'Arioste. Les récompenses les plus éclatantes étaient assurées aux plus énergiques champions.

Sayfa 117

Öyleyse Aryanîler kendi aralarında savaşıyorlardı (1). Çünkü göçebe olmadıklarından, **edindikleri yurtta kalabildiklerince uzun kaldıklarından** ve en yılmaz yüreklilikleri yerlilerin direnişiyle her yerde bir anda sönüverdiğinden, en olağan seferlerinin, en uzun savaşlarının, en büyük yıkımlarının olduğu kadar en büyük zaferlerinin baş aktörleri kendileriydiler. **Savaşçının kahramanlığını simgeleyen erdem, bütün diğer saygınlıklardan önce**, o dönemlerden çok daha önceleri İtalyan buon Rinaldo, aynı zamanda Arioste'un il gran virtuoso'suyken karşımıza çıkıyor ve iyi yüreklilik yiğitlik anlamına geliyordu. **En büyük ödüller en cesur şampiyonlara veriliyordu.**

Sayfa :117

(1) Lassen, *Indisch. Alterth.*, t. I, p. 617.

(2) Lassen, *ibid.*, p. 816. — Bien que pasteurs par excellence, ils n'étaient pas absolument étrangers non plus aux travaux de l'agriculture, et je serais tenté de croire que, si, dans leur première patrie, ils ne s'y adonnèrent pas davantage, c'est que le sol et le climat ne leur permettaient pas d'en tirer des avantages suffisants.

Sayfa 117

(1).Lassen,Insisch.Aterth., 1.cilt,sayfa 617.

(2)Lassen,Ibid., sayfa 816.—Her şeyden önce önder olsalar bile tarım işlerine de kesinlikle yabancı değillerdi ve eğer ilk yurtlarına kendilerini daha fazla verememişseler bu,toprağın ve iklim koşullarının onlara yeterli imkanı sağlayamamasındandır diye düşünüyorum.

Sayfa :121

Également simple se montrait, à cette époque reculée, l'organisation du Panthéon. Quelque peu de dieux présidés par Indra dirigeaient plutôt qu'ils ne dominaient le monde (1). Les fiers Arians avaient mis le ciel en république.

Sayfa 121

Yine aynı şekilde,bu geçmiş devirde, Panteon'un teşkilâtlandırılması da basitti. Indra'nın yönettiği birkaç tanrının dünyaya hâkim olmasındansa yönetmesi daha iyidir[1]. **Görünen o ki kendileriyle gurur duyan Aryanîler gökyüzünü de demokrasiye bağlamışlardı.**

Sayfa :121

(1) Un dieu antérieur à Indra paraît avoir été *Vourounas*, ou *Vouranas*; il est devenu, depuis, chez les Hindous primitifs, *Varouna*, et chez les plus anciens Grecs, *Ouranos*; « c'est physiquement le ciel qui couvre la terre. » — Eckstein, *Recherches historiques sur l'Humanité primitive*, p. 1-2.

Sayfa 121

(1). Indra'dan önceki tanrının Vourounas veya Vouranas olduğu sanılıyor. O zamandan bu yana, ilk Hindularda Varoun ve en **eski Yunanlılarda Ouranos** diye anıldı; **"fizikî olarak dünyayı kaplayan gökyüzüdür."** –Eckstein,İlk İnsanlık Tarihi Üzerine Araştırmalar, saffa 1-2.

Sayfa :123

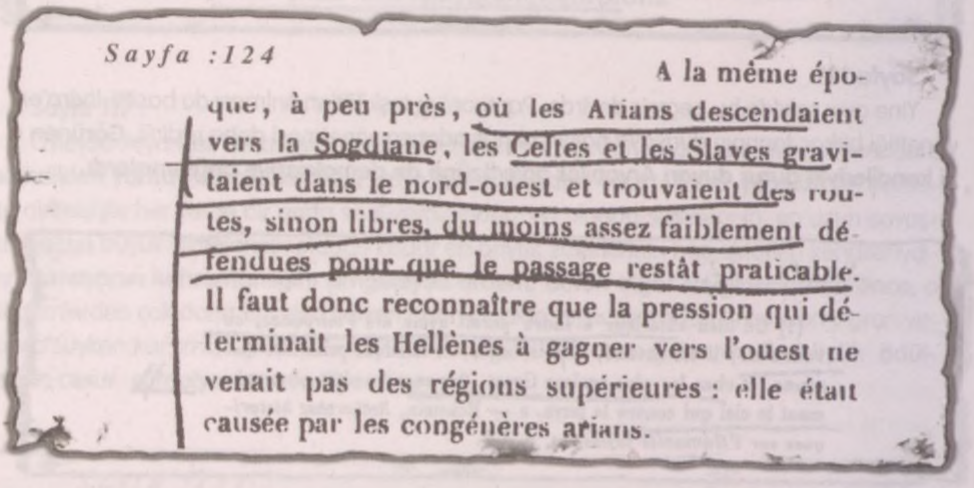
Le *Deus* est donc l'expression et l'objet de la plus haute vénération chez la race ariane. Exceptons-en la famille iranienne pour des causes tout à fait particulières, dont l'exposition viendra en son temps (1).

(1) Un autre nom, donné par la race ariane à la Divinité, est le mot *Gott*, en gothique *Gouth*, qui se rapporte au grec Κεύθω, et au sanscrit *Goûddhah*. Ce mot veut dire *le Caché*.—

Sayfa 123

Deus Aryanî ırkında en büyük yüceltmenin ve saygının göstergesi ve söylemiydi.İran soyunu, tamamıyya farklı nedenlerden dolayı Aryanî ırkından ayrı tutalım. Bunun açıklamasını yeri geldiğinde yapacağım.(1)

(1). Aryanî ırkı tarafından Tanrıya verilen bir başka isimse Gott sözcüğüdür,bu kelime Gotlar'da Gouth'dur. Yunanca'da Κεύθω, ve sanskritçe' de Goûddah'dır. Bu sözcük "gizli varlık" anlamına gelir.

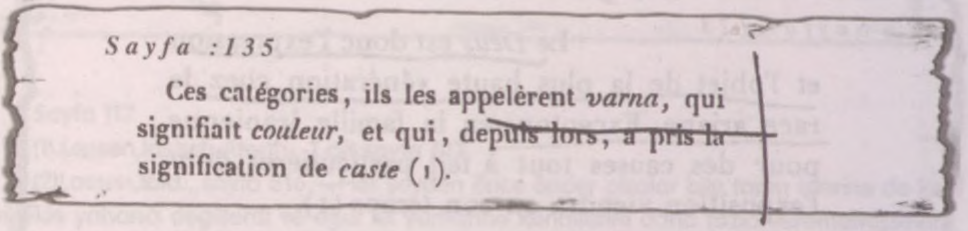

Sayfa :124

A la même époque, à peu près, où les Arians descendaient vers la Sogdiane, les Celtes et les Slaves gravitaient dans le nord-ouest et trouvaient des routes, sinon libres, du moins assez faiblement défendues pour que le passage restât praticable. Il faut donc reconnaître que la pression qui déterminait les Hellènes à gagner vers l'ouest ne venait pas des régions supérieures : elle était causée par les congénères arians.

Sayfa 124

Aryanîler'in Sogdiane'a doğru indikleri aşağı yukarı aynı dönemde, Keltler ve Slavlar kuzeybatıya yöneliyorlardı. Geçişlerinin en kolay olabilmesi için boş değilse bile en azından çok az korunan yolları seçiyorlardı. O hâlde, Elenler'in batıya doğru yönelmelerine neden olan baskı yukarı bölgelerden gelmiyordu: Bu baskı Aryanî soydaşlarından geliyordu.

Sayfa :135

Ces catégories, ils les appelèrent *varna*, qui signifiait *couleur*, et qui, depuis lors, a pris la signification de *caste* (1).

Sayfa 135

Bu kategorilere, onlar "renk" anlamına gelen ve o zamandan bu yana "sınıf" anlamını alan "varna" diyorlardı.

Sayfa :139

Tout l'empire de la Chine, la Sibérie, l'Europe entière, à l'exception, peut-être, de ses extrémités les plus méridionales, tels sont les vastes territoires dont le groupe jaune se montre possesseur aussitôt que des émigrants blancs mettent le pied dans les contrées situées à l'ouest, au nord ou à l'est des plateaux glacés de l'Asie centrale.

Cette race est généralement petite, certaines même de ses tribus ne dépassent pas les proportions réduites des nains. La structure des membres, la puissance des muscles sont loin d'égaler ce que l'on voit chez les blancs. Les formes du corps sont ramassées, trapues, sans beauté ni grâce, avec quelque chose de grotesque et souvent de hideux. Dans la physionomie, la nature a économisé le dessin et les lignes. Sa libéralité s'est bornée à l'essentiel : un nez, une bouche, de petits yeux sont jetés dans des faces larges et

Sayfa :140

plates, et semblent tracés avec une négligence et un dédain tout à fait rudimentaires. Évidemment, le Créateur n'a voulu faire qu'une ébauche. Les cheveux sont rares chez la plupart des peuplades. On les voit, cependant, et comme par réaction, effroyablement abondants chez quelques-unes et descendant jusque dans le dos; pour toutes, noirs, roides, droits et grossiers comme des crins. Voilà l'aspect physique de la race jaune (1).

Sayfa 139

Bütün Çin İmparatorluğu,Sibirya,belki en güneydeki uç kısımlar dışındaki tüm Avrupa gibi beyaz göçmenlerin Orta Asya'nın soğuk plâtolarının doğusunda, kuzeyinde ve batısında yer alan bölgelere ayak basar basmaz sarı ırkın hemen sahiplendiği geniş

topraklardır.

Bu sarı ırk genellikle kısa boyludur,hatta kabilelerinden bazıları cücelerin indirgenmiş oranlarını geçmemektedir. Uzuvların yapısı,kasların kuvveti,beyazlarda görülenin tam tersidir. Gövdelerinin biçimleri iyi değildir,kısa ve geniştir,ne güzeldir ne de etkileyicidir, gülünç ve genellikle çok çirkindir; doğa fizyonomide resimden ve çizgiden tasarruf etmiştir.Bu fizyonominin özgünlüğü ise en basite indirgenmişti: Bir burun, bir ağız,düz ve [sayfa 140] geniş yüzlerin ortasına serpiştirilmiş küçük gözler. Bunlar son derece basit bir hor görme ve özensizlikle çizilmişe benziyordu. Elbette,yaratıcı sadece bir başlangıç yapmak istemişti. Bu insanların çoğunun saçları seyrekti.

Sayfa :242

Aussi les peuples jaunes sont-ils devenus assez habiles dans quelques métiers, et ce n'est pas sans surprise qu'on les voit, dès l'antiquité la plus haute, laisser, comme marque irréfragable de leur présence dans une contrée, des traces d'assez grands travaux de mines. C'est là pour ainsi dire le rôle antique et national de la race jaune (1). Les nains sont des forgerons, sont des orfévres, et de ce qu'ils ont possédé une telle science et l'ont conservée à travers les siècles jusqu'à nos jours (car, à l'est des Tongouses orientaux et sur les bords de la mer d'Ochotsk, les Doutcheris et d'autres peuplades ne sont pas des forgerons moins adroits que les Permiens des chants scandinaves), il faut conclure que, de tous temps, les Finnois se sont trouvés au moins propres à former la partie passive de certaines civilisations (2).

D'où venaient ces peuples? Du grand continent d'Amérique. C'est la réponse de la physiologie

Sayfa :243

comme de la linguistique; c'est aussi ce qu'on doit conclure de cette observation, que, dès les époques les plus anciennes, avant même ce que

Sayfa :243

nous nommons les âges primitifs, des masses considérables de populations jaunes s'étaient accumulées dans l'extrême nord de la Sibérie, et, de là, avaient prolongé leurs campements et leurs hordes jusque très-avant dans le monde occidental, donnant sur leurs premiers ancêtres des renseignements fort peu honorables.

Sayfa 242

Diğer yandan,sarı ırk toplumları bazı mesleklerde oldukça başarılı oldular. Onların en eski çağlardan itibaren, bir bölgedeki varlıklarını kesin olarak gösteren önemli maden işçiliği izlerini görmeye de şaşırmamalıyız. İşte bunun,sarı ırkın eski çağlardaki ve ulusal rolü olduğunu söylemek mümkün. Cüceler demirci ve kuyumcuydular. Ve onlar işte böyle bir ilme sahiptiler ve bu ilmi yüzyıllar öncesinden günümüze kadar ellerinde tutmayı başardılar (Zira Doğu Tongouse'ların doğusunda ve Ochotsk Denizi kıyılarında, Doutchers'ler ve diğer halklar demircilikte, İskandinav destanlarındaki Permien'ler kadar ustaydılar). Şunu çıkarmak gerekiyor ki Finler her zaman için bazı medeniyetlerin pasif taraflarını oluşturmaktan daha öteye gidemediler.

Bu toplumlar nereden geliyorlardı? Büyük Amerika Kıtası'ndan. [sayfa 243] İşte dilbiliminde olduğu gibi fizyolojinin de cevabı burada yatıyor;bu gözlemden çıkarmamız gereken sonuç da bu. Bir de çok eski çağlardan bu yana hatta tarih öncesi çağlardan diye adlandırdığımız çağdan bile daha önce, **büyük miktarda sarı toplum kitleler hâlinde Sibirya'nın kuzeyindeki en uç noktalara yönelmişlerdi ve** buradan kamplarını ve birliklerini ilk ataları hakkında pek de övünülesi bilgiler bırakmadan Batı dünyasının içlerine kadar taşımışlardı.

Sayfa :243

Ce n'est pas un fait nécessaire à prouver, car il l'est surabondamment, que les nations blanches ont toujours été sédentaires, et, comme telles, n'ont jamais quitté leurs demeures que par

16.

Sayfa :244

contrainte. Or, le plus ancien séjour connu de ces nations étant le haut plateau de l'Asie centrale, si elles l'ont abandonné, c'est qu'on les en a chassées. Je comprends bien que certaines branches, parties seules, isolément, pourraient être considérées comme ayant été victimes de leurs congénères, et battues, violentées par des parents. Je l'admettrai pour les tribus helléniques et pour les zoroastriennes; mais je ne saurais étendre ce raisonnement à la totalité des migrations blanches. La race entière n'a pas dû s'expulser de chez elle dans tout son ensemble, et, cependant, on la voit se déplacer, pour ainsi dire, en masse et presque en même temps, avant l'an 5000. A cette époque et dans les siècles qui en sont le plus rapprochés, les Chamites, les Sémites, les Arians, les Celtes et les Slaves désertent également leurs domaines primitifs. L'espèce blanche s'échappe de tous côtés, s'en va de toutes parts et, certes, dans une telle dissolution qui finit par laisser ses plaines natales aux mains des jaunes, il est difficile de voir autre chose que le résultat d'une pression des plus violentes opérée par ces sauvages sur son faisceau primordial.

D'un autre côté, l'infériorité physique et morale des multitudes conquérantes est si claire et si constatée, que leur invasion et la victoire finale, qui en démontre la force, ne peuvent avoir

Sayfa :245

leur source ailleurs que dans le très-grand nombre des individus agglomérés dans ces bandes. Il n'est, dès lors, pas douteux que la Sibérie re-

Sayfa :245

gorgeait de populations finnoises, et c'est aussi ce que va démontrer bientôt un ordre de preuves qui, cette fois, appartient à l'histoire.

Sayfa 243

Bu ispatlamayı gerektirecek bir olay değil, zira beyaz uluslar her zaman yerleşik bir hayat sürdüler ve öyle ki yurtlarını sadece baskılar karşısında terk ettikleri,birçok defa kanıtlanmış bir olgudur. [sayfa 244] Oysa ki bu ulusların ilinen en eski oturdukları yer Orta Asya'nın en yüksek plâtosudur. Ve burayı terk ettilerse oradan kovuldukları içindir. Bazı kolların ve kısımların yalnızlık içinde kendi hemcinslerinin kurbanları oldukları ve soydaşları tarafından şiddete uğramış ve hırpalanmış olarak değerlendirileceğini çok iyi anlıyorum. Bunu Elen kabileleri ve Zerdüştler için söyleyebilirim, ama bu mantığı beyaz ırk göçlerinin tümü içi yürütemem. Elbette soyun tamamı bütünüyle yerlerinden ayrılmak zorunda kalmış denemez ve bu arada bu ırkın 5000 yılından önce kitleler hâlinde ve nerdeyse aynı anda yer değiştirdiklerini görüyoruz. Bu dönemde ve bu dönemi takip eden yüzyıllarda Chamite'lerle Samîler, Aryanîler, Keltler ve Slavlar da ilk yerleştikleri yurtlarından ayrılmışlardır. Beyaz ırk dört bir yana kaçıp gitmek zorunda kalmıştır. Elbette doğup büyüdükler ovaları Samî ırkın eline bırakmakla sonuçlanan böyle bir çöküş içinde bu vahşîlerin topraklar üzerinde en acımasızca uyguladıkları baskının sonucu olduğundan başka bir olduğunu söylemek çok zor.

Diğer bir yandan, sayısız fatihin manevî ve fizikî yönden zayıf oluşu o kadar açık ve belli ki güçlerini gösteren akınları ve sonundaki zafer kaynağını sadece bu gruplar içine yerleşen yüksek sayıda ki bireyden alıyorlar. [sayfa 245] Sibirya'da sayısız Fin toplumları bulunduğunu kesin olarak biliyoruz. Bir de bu döneme ait bir dizi kanıtı doğrulayacak bir gerçektir.

Sayfa :245

Ou bien, le territoire des nations blanches s'étendait beaucoup vers le nord et très-peu vers l'est, atteignant au moins, dans la première direction, l'Oural moyen, et, dans l'autre, ne dépassant pas le Kouen-loun, ce qui semblerait impliquer un certain développement vers les steppes du nord-ouest;

Ou bien, ces peuples ramassés sur les crêtes du Mouztagh, dans les plaines élevées qui suivent immédiatement et dans les trois Thibets,

Sayfa :245

n'existaient qu'en nombre très-faible et dans une proportion compatible avec l'étendue médiocre de ces territoires et les ressources alimentaires fort réduites, presque nulles, qu'ils peuvent offrir.

Sayfa 245

Ya da beyaz ulusların yurtları oldukça kuzeye çok az doğuya uzanıyordu.En azından kuzeye doğru Orta Ural'a ve doğuya doğru ise Kouen-loun'nun ötesine gitmiyordu.Bu da kuzeybatı bozkırlarına doğru gelişme anlamına geliyordu.

Ya da Mouztagh'ın sırtları üzerinde, bu sırtları izleyen yüksek ovalarda ve trois Tibet'te toplanan **bu halklar çok az sayıda** ve son derce kıt besin kaynakları ve verimsiz,nerdeyse hiçbir işe yaramayan toprakların genişliğiyle bağdaşan oradaydılar.

Sayfa :246

Voir le nègre établi si avant dans l'intérieur de l'Asie a déjà été pour nous la grande preuve de l'alliance, en quelque sorte, originelle des Chamites et des Sémites avec ces peuples d'essence inférieure; j'ai dit originelle, parce que l'alliance fut évidemment contractée avant la descente des envahisseurs dans les pays mésopotamiques de l'Euphrate et du Tigre.

Sayfa 246

Zenci ırkın bu kadar zaman önce Asya'nın içlerine doğru yerleşmiş olduğunu görmek bizler için bir bakıma, Chamite'lerle Samîler'in kendilerinden daha düşük soylu halklarla ilk ittifaklarının büyük delili oldu. **Burada ilk dedim; çünkü ittifak doğal olarak istilâcıların Fırat ve Dicle'nin Mezopotamya'daki bölgelere inmesinden önce yapılmıştı.**

Sayfa :247

Ainsi la race noire a embrassé tout le sud de l'ancien monde et envahi fortement sur le nord, tandis que la jaune, se rencontrant avec elle à l'orient de l'Asie, y contractait un hymen fécond

Sayfa :247

dont les rejetons occupent tous les amas d'îles prolongés dans la direction du pôle austral. Si l'on réfléchit que le centre, le foyer de l'espèce mélanienne est l'Afrique, et que c'est de là que

Sayfa :248

s'est opérée sa diffusion principale, et, en outre, que la race jaune, en même temps que ses métis possédaient les îles, allait aussi se reproduisant au nord et à l'est de l'Asie et dans toute l'Europe, on en conclura que la famille blanche, pour ne pas se perdre et disparaître au milieu des variétés inférieures, devait unir à la puissance de son génie et de son courage la garantie du nombre, bien qu'à un moindre degré, sans doute, que ses adversaires.

Nous ne pouvons même essayer le dénombrement des masses chamites et sémites qui descendirent, par les passages de l'Arménie, dans les régions du sud et de l'ouest. Mais, du moins, considérons le nombre énorme des mélanges qui s'en firent avec la race noire, jusque par delà les plaines de l'Ethiopie, et, au nord, sur toute la côte d'Afrique, au delà de l'Atlas, tendant vers le Sénégal; regardons les produits de ces hymens peuplant l'Espagne, la basse Italie, les îles grecques, et nous serons en situation de nous persuader que l'espèce blanche ne se limitait pas à quelques tribus. Nous en devons décider ainsi d'autant plus sûrement, qu'aux multitudes que je viens d'énumérer, il convient d'ajouter encore les nations ariaues de toutes les branches méridionales, et les Celtes, et les Slaves, et les Sarmates, et d'autres peuples sans célébrité, mais nullement sans

Sayfa :249

influence, qui restèrent au milieu des jaunes.

La race blanche était donc aussi fort prolifique, et puisque les deux espèces noire et finnoise ne lui permettaient pas de dépasser le Mouztagh et l'Altaï à l'est, l'Oural à l'ouest, resserrée dans de telles limites, elle s'étendait, au nord, jusque vers le cours moyen de l'Amour, le lac Baïkal et l'Obi.

Sayfa 247

Böylece de siyah ırk eski dünyanın güneyini elinde bulundurdu ve özellikle kuzeye istilalar düzenledi,oysa ki sarı ırk siyah ırkla Asya'nın doğusunda karşılaşarak burada kolları, güney kutbu yönünde uzayan bir sürü adada yerleşmiş verimli bir evlilik yapıyorlar. Eğer, siyah ırkın ocağı ve [sayfa 248] merkezinin Afrika olduğunu, temel yayılmasının bu kaynaklı olduğunu ve dışında sarı ırkın melezlerinin adalara sahip olmalarıyla aynı zamanda üreyerek tüm kuzeye, doğuya ve Avrupa'ya yayıldıklarını düşünürsek bundan beyaz soyun, kendilerinden daha düşük türleri arasında kaybolmamak ve varlığını sürmek için büyük bir deha ve cesaret gücünü birleştirip şüphesiz en az rakiplerinin sayısı kadar sayılarını temin etmek zorundaydılar.

Ermenistan geçitlerinden güney ve batı bölgelerine inen Chamites ve Samî kitlelerini bir bir saymayı denemek bile imkansız. Ama en azından Etiyopya ovaları dolaylarına, kuzeye, özellikle Afrika kıtası kıyılarına, Atlas Okyanusu'nun öte yanına Senegale kadar siyah ırkla meydana getirdikleri melezlerin akıl almaz sayısını bilmemiz yeterli. Yunan adalarına,aşağı İtalya'ya, İspanya'ya yerleşen bu evliliklerin soylarına bir bakalım;o zaman beyaz soyun sadece birkaç kavimle sınırlı olmadığının farkına varabiliriz. Yine aynı eminlikle,sıraladığım bu kavimlere,bir de tüm güney kollarıyla Aryanî uluslarını, keltleri, Slavları, Sarmates'ları ve sarı ırklar ortasında kalmış [sayfa 249] ama hiçbir şekilde etkilenmemiş, tanınmayan başka toplumları da eklemeliyiz.

Siyahlar ve Finler onların doğuda Mouztagh, Altay, batıda Ural'ı geçmelerine izin vermediklerine göre demek ki beyaz ırk da çok hızlı üreyen bir ırktı. Bu sınırlar içinde sıkışıp kalmış bir şekilde kuzeyde Amour'un orta yatağına, Baykal gölüne ve Obi'ye kadar yayılmışlardı

Sayfa :254

(1) Suivant M. Lassen, il ne faut pas demander d'histoire positive aux Chinois avant l'année 782 qui précéda notre ère. Toutefois, ce même savant confesse que l'avénement de la première dynastie humaine peut être reporté, avec une grande vraisemblance, à

Sayfa :254

l'année 2205 av. J. C. (*Indische Alterthumskunde*, t. I, p. 751.) — Nous voilà loin des dates extraordinaires des annales hindoues, égyptiennes et assyriennes.

Sayfa 254

(1) M.Lassen'in söylediklerine bakarsak,Çinlilere bizim çağımızdan önceki 782 yılından önceki tarihi sormamak gerekir.Yine de,bu aynı bilgin,insanların kurduğu ilk hanedanın büyük bir olasılıkla M.Ö.2205 yılı kadar eski bir tarihte kurulmuş olabileceğini açıklıyor (İndisch Alterthumskunde,1.cilt,s.751)

Sayfa :260

Ainsi, en Chine, comme en Égypte, à l'autre extrémité du monde asiatique, comme dans toutes les régions que nous avons déjà parcourues

(1) M. Biot raconte, d'après les documents chinois, que le pays fut civilisé, entre le XXXe siècle et le XXVIIe avant notre ère, par une colonisation d'étrangers venant du nord-ouest et désignés généralement, dans les textes, sous le nom de *peuple aux cheveux noirs*. Cette nation conquérante est aussi appelée les *cent familles*. Ce qui résulte principalement de cette tradition, c'est que les Chinois avouent que leurs civilisateurs n'étaient pas autochthones. (*Tcheou-li ou Rites des Tcheou, traduit pour la première fois*, par feu Édouard Biot; Paris, Imprimerie nationale, 1851, in-fol., *Avertiss.*, p. 2, et *Introduct.*, p. v.)

Sayfa :261

jusqu'ici, voilà un rameau blanc chargé par la Providence d'inventer une civilisation. Il serait inutile de chercher à se rendre compte du nombre de ces Arians réfractaires qui, dès leur arrivée dans le Honan, étaient probablement mélangés et déchus de leur pureté primitive. Quelle que fût leur multitude, petite ou grande, leur tâche civilisatrice n'en était pas moins possible. Ils avaient, par suite de leur alliage, des moyens d'agir sur les masses jaunes. Puis, ils n'étaient pas les seuls re-

Sayfa :261

jetons de la race illustre adressés vers ces contrées lointaines, et ils devaient s'y associer d'anciens parents aptes à concourir à aider à leur œuvre.

Aujourd'hui, dans les hautes vallées qui bordent le grand Thibet du côté du Boutan, on rencontre, tout aussi bien que sur les crêtes neigeuses des contrées situées plus à l'ouest, des tribus très-faibles, très-clair-semées, pour la plupart étrangement mêlées à la vérité, qui, cependant, accusent une descendance ariane (1).

(1) Tel est l'état alpestre de Gwalior, près du Ladakh et du Gherwal. (Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. III.) — Telles sont encore certaines populations du Thibet oriental, où l'on retrouve, avec certains caractères physiques de l'espèce blanche, des mœurs qu'on peut dire tout à fait contraires aux habitudes des nations jaunes : le régime féodal et un grand esprit de liberté belliqueuse. (Huc, *Souvenirs d'un voyage dans la Tartarie, le Thibet et la Chine*, t. II, p. 467 et passim, et 482.)

Sayfa 260

İşte ulaştığımız tarih. Hinduların,Mısırlıların ve Asurların yıllıklarındaki abartılı tarihlerin ne kadar da uzağında. [sayfa 261] İşte böylece Mısır'daki gibi Çin'de, Asya dünyasının diğer ucunda, buraya kadar geçtiğimiz diğer bölgelerde olduğu gibi karşımıza Tanrı tarafından bir medeniyet taratmakla görevlendirilmiş bir kol daha çıkıyor.

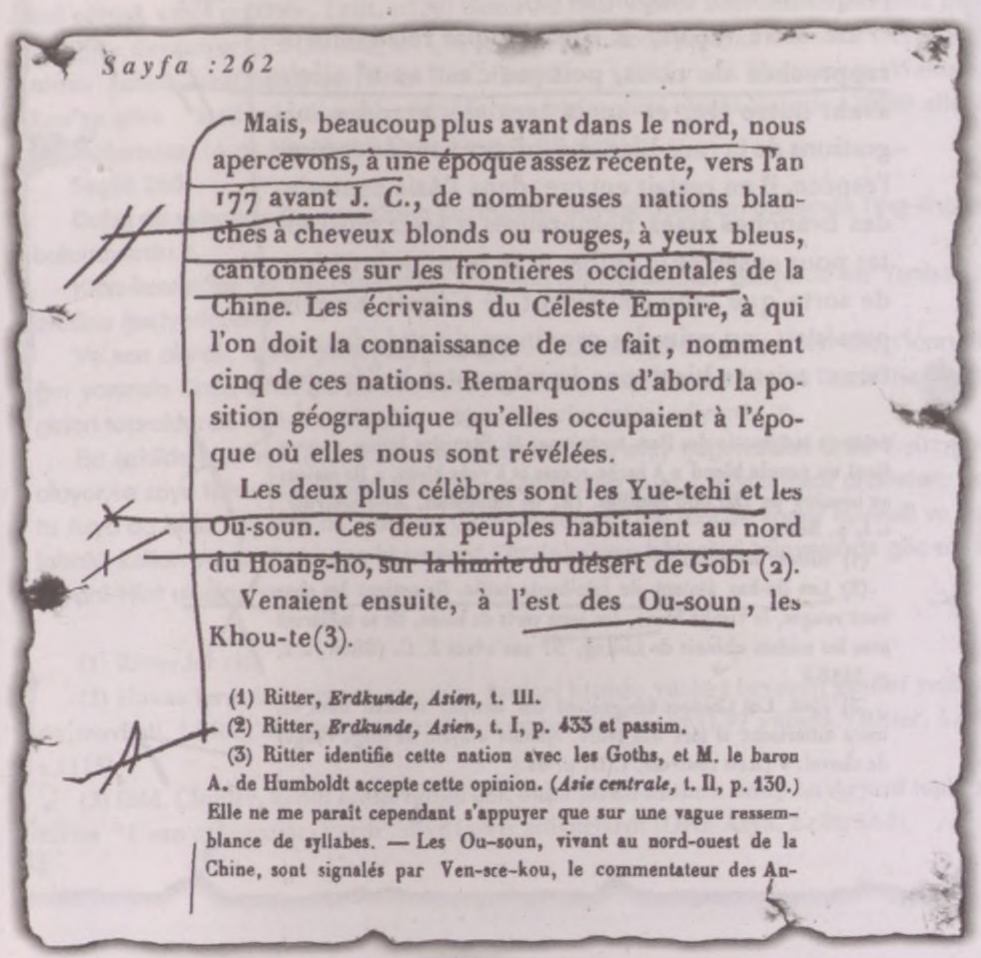
(1) M.Biot, Çin belgelerine dayanarak, ülkenin metinlerde de genel olarak siyah saçlı halk adıyla yer alan ve kuzeybatıdan gelen yabancı bir sömürge tarafından çoğumuzdan önce XXX. yüzyıl ile XXVII. yüzyıllar arası medeniyetle tanıştığı söylenen, fetihler yapan bu ulusa yüz soy hanedanlar da deniyor. Temelde, bu gelenekten ortaya çıkan sonuç, Çinliler'in uygarlaştırıcılarının yerli olmadıklarını itiraf etmeleridir. İlk defa merhum Edouard Biot tarafından çevrilen,1851'de ulusal matbaa tarafından basılan Tcheou-li veya Tcheau'ların ayinleri (in-fol.,Avertiss.,s.2,ve giriş bölümü)

Honan' gelişlerinden itibaren büyük olasılıkla karışmış ve başlangıçtaki saflıklarından yoksun boyun eğmeyen bu Aryanîler'in sayısını anlamaya çalışmak çok gereksiz bir şey olurdu.Ne kadar kalabalık olurlarsa olsunlar,az ya da çok,uygarlaştırıcı görevleri bundan daha olanaksız değildi. İttifakları sayesinde sarı ırk topluluklarına müdahâle olanakları vardı.Bir de,bu uzak diyarlara yönelen şanlı ırkın tek kolları değillerdi. Bu

yüzden buralarda kendi işlerine yardım etmeye koşacak yeteneğe sahip eski soylarına katılmak zorundaydılar.

Günümüzde, büyük Tibet'i Boutan kıyısıyla çevreleyen yüksek vadilerde,daha batıdaki karlı dorukları olan bölgelerde dahi, çok zayıf, seyrek serpiştirilmiş ve büyük bir çoğunluğu garip bir şekilde gerçeği düşünen ve Aryanî soyundan gelip gelmediklerini sorgulayan kavimlere rastlıyoruz[1]

(1) Ladakh ve Ghermal yakınlarındaki Gwaalior'un Alpler'deki durumu böyle. (Ritter,Erdkunde, Asien. 3.cilt)---İşte bazı doğu Tibet toplumları hâlâ böyleler. Onlarda beyaz ırkın bazı fiziksel özelliklerinin yanı sıra,sarı ulusların alışkanlıklarıyla tamamen ters düştüğünü söyleyebileceğimiz geleneklere rastlıyoruz: Derebeylik rejimi ile kavgacı bir özgürlüğü savunan büyük bir zihniyet (Huc, Tataristan, Tibet ve Çin Gezilerinden Anılar, 2.cilt, s.467 ve birçok sayfasında ve s.482).

Sayfa :262

Mais, beaucoup plus avant dans le nord, nous apercevons, à une époque assez récente, vers l'an 177 avant J. C., de nombreuses nations blanches à cheveux blonds ou rouges, à yeux bleus, cantonnées sur les frontières occidentales de la Chine. Les écrivains du Céleste Empire, à qui l'on doit la connaissance de ce fait, nomment cinq de ces nations. Remarquons d'abord la position géographique qu'elles occupaient à l'époque où elles nous sont révélées.

Les deux plus célèbres sont les Yue-tchi et les Ou-soun. Ces deux peuples habitaient au nord du Hoang-ho, sur la limite du désert de Gobi (2).

Venaient ensuite, à l'est des Ou-soun, les Khou-te(3).

(1) Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. III.

(2) Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. I, p. 433 et passim.

(3) Ritter identifie cette nation avec les Goths, et M. le baron A. de Humboldt accepte cette opinion. (*Asie centrale*, t. II, p. 130.) Elle ne me paraît cependant s'appuyer que sur une vague ressemblance de syllabes. — Les Ou-soun, vivant au nord-ouest de la Chine, sont signalés par Ven-sce-kou, le commentateur des An-

Sayfa :263

Plus haut, au nord des Ou-soun, à l'ouest du Baïkal, étaient les Ting-ling (1).

Les Kian-kouans, ou Ha-kas, succédaient à ces derniers et dépassaient le Yénissei (2).

Enfin, plus au sud, dans la contrée actuelle du Kaschgar, au delà du Thian-chan, s'étendaient les Chou-le ou Kin-tcha, que suivaient les Yan-Thsai, Sarmates-Alains, dont le territoire allait jusqu'à la mer Caspienne (3).

De cette façon, à une époque relativement rapprochée de nous, puisque c'est au IIe siècle avant notre ère, et après tant de grandes migrations de la race blanche qui auraient dû épuiser l'espèce, il en restait encore, dans l'Asie centrale, des branches assez nombreuses et assez puissantes pour enserrer le Thibet et le nord de la Chine, de sorte que non-seulement le Céleste Empire possédait, au sein des provinces du sud, des nations arianes-hindoues immigrantes à l'époque

nales de la dynastie des Han, traduit par M. Stanislas Julien, comme étant un peuple blond « à barbe rousse et à yeux bleus. » Ils étaient au nombre de 120,000 familles. (A. de Humboldt, *Asie centrale*, t. I, p. 393.)

(1) Ritter, *loc. cit.*

(2) Les Ha-kas étaient de très-haute taille. Ils avaient les cheveux rouges, le visage blanc, les yeux verts ou bleus. Ils se mêlèrent avec les soldats chinois de Li-ling, 97 ans avant J. C. (Ritter, t. I, p. 1115.)

(3) *Ibid.* Les Chinois désignaient ces nations arianes, dont les traits différaient si fort des leurs, comme « ayant de longs visages de cheval. » (*Asie centrale*, t. II, p. 64.)

Sayfa 262

Ama kuzeyde çok daha önceleri, oldukça yakın bir dönemde M.Ö.177 yılında, Çin'in batı sınırlarında toplanmış birçok mavi gözlü,sarı ve kızıl saçlı beyaz ulus görüyoruz. Bu olayın bilinmesini borçlu olduğumuz Çin yazarları bu ulusların karşımıza çıktıkları dönemdeki coğrafi konumunu belirtelim.

Bu uluslardan en çok tanınan iki tanesi Yue-cgi'ler ve Ou-soun'lar.Bu iki toplum Gobi çölünün sınırında Hoang-ho'nun kuzeyinde yaşıyorlardı.(2) Bunların ardından Ou-soun'ların doğusundaki Khou-te'ler geliyordu.

(1) Ritter, Erdkunde,Asien, 3.cilt

(2) Ritter, Erdkunde,Asien, 1.cilt, s.433 ve diğer sayfalarda

(3) Ritter bu ulusu Goths'larla özdeşleştiriyor ve M. Baron de Humboldt bu fikri kabul ediyor. (Asie centrale, 2.cilt, s.130) Bence bu fikir sadece belli belirsiz bir hece benzerliğine dayanıyor gibi görünüyor. Çin'in kuzeybatısında yaşayan Ou-soun'lar, M.Stanislas Julien tarafından çevrilen, Han Hanedanı yıllıklarının yorumcusu Wen-see-kou'ya göre "kızıl sakallı,mavi gözlü"sarışın bir toplum olarak belirtir.120000 ailelik bir toplumdur. (A.de Humboldt,Orta Asya, 1.cilt,s.393)

Sayfa 263

Daha da yukarıda,Ou-soun'ların kuzeyinde, Baykal Gölü'nün batısında Ting-ling'ler bulunuyordu.(1)

Kian-kouan'lar ya da Ha-kas'lar,Ting-ling'lerin ardından geliyordu ve Yenisey'in ötesine geçiyorlardı.(2)

Ve son olarak, daha güneyde, Kashgar'ın bulunduğu bölgede, Tian-chan'ların diğer yanında Chou-le'ler ya da Kin-tcha'lar uzanıyordu.Bunları Hazar Denizi'ne kadar giden topraklarda Yan-thsai'ler,Sarmates-Alain'ler takip ediyordu.(3)

Bu şekilde,bize oldukça yakın bir çağda,zira bu olay çağımızdan önce II.yüzyılda oluyor,ve soyu tükenmiş olması beklenen beyaz ırkın bunca büyük göçü ardından, Orta Asya'da hâlâ sarı ırka ait Tibet ve Çin'in kuzeyini içine alacak kadar kuvvetli ve kalabalık kolları vardı. O derece ki sadece Çin'de güney bölgeleri bünyesinde göç etmiş Aryanî-Hint ulusları vardı.

(1) Ritter,loc.cit.

(2) Hakas'ların boyları çok uzundu. Saçları kızıldı; yüzleri beyazdı, gözleri yeşil ya da maviydi. Li-ling'in Çinli askerleriyle karışıp gittiler, M.Ö.97 yılında. (Ritter, 1.cilt, s.1115)

(3) İbid. Çinliler, kendi hatlarından çok daha farklı hatlara sahip bu Aryanî topluml arını "Uzun at suratları vardı" diye tasvir ediyorlardı (Orta Asya, 2.cilt, s.64).

Sayfa :265

Il vint aussi en Chine, antérieurement, sous la dynastie des Thangs, qui commença en 618 et finit en 907, de nombreux musulmans qui se sont mêlés à la population jaune et que l'on nomme aujourd'hui Hoei-hoei. Leur physionomie est devenue tout à fait chinoise, mais leur esprit, non. Ils sont plus énergiques que les masses qui les entourent dont ils se font craindre et respecter. (Huc, *Souvenirs d'un voyage dans la Tartarie, le Thibet et la Chine*, t. II, p. 75.) — Enfin, d'autres Sémites, des Juifs, ont aussi pénétré en Chine à une époque inconnue de la dynastie Tcheou (de 1122 av. notre ère à 255 après J. C.) Ils ont exercé jadis une très-grande influence et ont revêtu les premières charges de l'État. Aujourd'hui, ils sont fort déchus, et beaucoup d'entre eux se sont faits musulmans. (Gaubil, *Chronologie chinoise*, p. 264 et passim.) — Ces mélanges de sang ont eu pour conséquence des modifications importantes dans le langage.

Sayfa 265

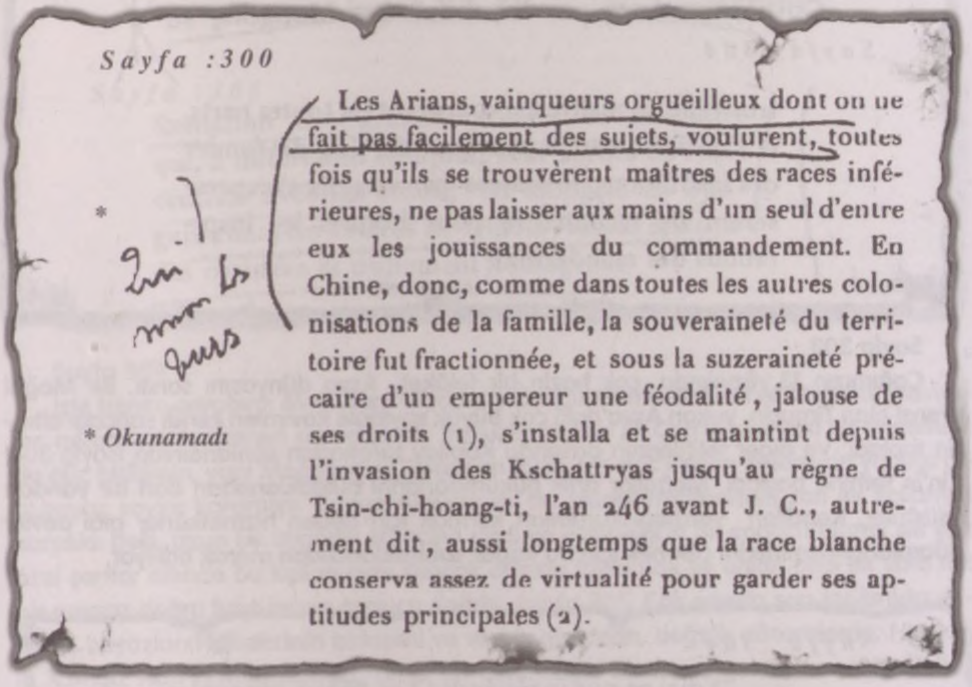
Daha önceleri, 618'de başlayıp 607'de sona eren, bugün Hoei-hoei dediğimiz, sarı ırk halkına karışan çok sayıda Müslümandan oluşan Thang'ların hanedanı zamanında Çin'e geldi. Fizyonomileri tamamen Çinlilerinkine benzedi, ama düşünceleri değil. Onlar kaygılandırdıkları ve kendilerine saygı göstermelerini sağladıkları çevrelerindeki topluluklardan daha enerjiklerdi (**Huc.Tataristan,** Tibet ve Çin'e olan bir Yolculuktan Anılar). Son olarak, Başka Samîler, Yahudiler de Tchou hanedanının hâlâ bilmediğimiz bir döneminde (çağımızdan 1122 yıl önce ile M.S.255 yılı arasında) Çin'e girdiler. O zamanlar çok büyük bir etki yarattılar ve devletin başlıca sorumluluklarını yeniden düzenlediler. Günümüzde, büyük oranda değiştiler ve aralarından büyük bir çoğunluğu Müslüman oldu (Gaubil, Çin Kronolojisi, s.264 ve diğer sayfalar). **Bu soyların birbirine karışması dillerde büyük değişikliklere neden oldu.**

Sayfa :270

Les inventions politiques de ce monde ne sauraient, ce me semble, sortir des deux limites tracées par deux peuples situés, l'un dans le nord-est de l'Europe, l'autre dans les pays riverains du Nil, à l'extrême sud de l'Égypte. Le gouvernement du premier de ces peuples, à Bolgari, près de Kazan, avait l'habitude de *faire pendre les gens d'esprit*, comme moyen préventif. C'est au voyageur arabe Ibn Foszlan que nous devons la connaissance de ce fait. (A. de Humboldt, *Asie centrale*, t. I, p. 494.)

Sayfa 270

Bana öyle geliyor ki bu dünyanın siyasî buluşları, biri Avrupa'nın kuzeydoğusunda, biri de Nil nehri kıyılarındaki, Mısır'ın en güneyinde bulunan iki halkın çizdiği sınırın dışına çıkamayacaktır. Bu iki halkın ilkinin yönetimi yani Kazan yakınlarındaki Bolgaride'de bulunan halkın yönetimi ihtiyati tedbir olarak, düşünürlerini bastırmayı alışkanlık edinmişti. Biz bu gerçeği Arap bir gezgin olan İbn Foszlan sayesinde öğrendik (A de Humboldt- Orta Asya, I.cilt sayfa 494).

Sayfa :300

Les Arians, vainqueurs orgueilleux dont on ne fait pas facilement des sujets, voulurent, toutes fois qu'ils se trouvèrent maîtres des races inférieures, ne pas laisser aux mains d'un seul d'entre eux les jouissances du commandement. En Chine, donc, comme dans toutes les autres colonisations de la famille, la souveraineté du territoire fut fractionnée, et sous la suzeraineté précaire d'un empereur une féodalité, jalouse de ses droits (1), s'installa et se maintint depuis l'invasion des Kschattryas jusqu'au règne de Tsin-chi-hoang-ti, l'an 246 avant J. C., autrement dit, aussi longtemps que la race blanche conserva assez de virtualité pour garder ses aptitudes principales (2).

* Okunamadı

Sayfa 300

Kendilerinden kolay kolay bahsedilemeyen kibirli galipler, Aryanîler,daha düşük soyların efendisi oldular, hiçbir zaman onlardan birine bile komutanlığın tadını tattırmak istemezlerdi. Yani Çin'de, soyun diğer sömürgelerinde olduğu üzere, toprak egemenliği parçalara bölünmüştü ve bir imparatorun geçici egemenliği altında da derebeylik bölünmüştü. İmparatorun haklarını kıskanan bu derebeylik buraya yerleşti ve M.Ö.246 yılında, Kschattryas'ların işgalinden Tsin-chi-hoang-ti saltanatına kadar burada kaldılar.Bir başka deyişle, beyaz ırkın yeteneklerini korumak için gerekli erdemliliği sürdürdükleri süreyle eşit bir süre boyunca bu bölgede kaldılar.

Sayfa :303

Au XIIIe siècle de notre ère, une terrible catastrophe ébranla le monde asiatique. Un prince mongol, Témoutchin, réunit sous ses étendards un nombre immense de tribus de la haute Asie, et, entre autres conquêtes, commença celle de la Chine, terminée par Koubilaï. Les Mongols, se

Sayfa :304

trouvant les maîtres, accoururent de toutes parts, et l'on se demande pourquoi, au lieu de fonder des institutions inventées par eux, ils s'empressèrent de reconnaître pour bonnes les inspirations des mandarins;

Sayfa 303

Çağımızın 13.yüzyılında, çok hazin bir felâket Asya dünyasını sarstı. Bir Moğol prensi olan Timuçin, yukarı Asya'daki çok büyük sayıdaki kavimleri kendi sancağı altında topladı. Ve diğer fetihlerinin arasında Kubilay tarafından sonlandırılan [sayfa 304] Çin'in fethine başladı. Moğollar artık hükümdarlarını bulduklarından dört bir yandan üşüştüler. Kendileri yarattığı kurumları kurmak için neden hizmetkârlar gibi devlet adamlarının emirlerini çekmek için bu kadar sabırsızlandıkları merak ediliyor.

Sayfa :304

Voici ce que je réponds: Les tribus mongoles, tatares et autres qui formaient les armées de Djinghiz-khan, appartenaient, en presque totalité, à la race jaune. Cependant comme, dans une antiquité assez lointaine, les principales branches de la coalition, c'est-à-dire les mongoles et les tatares, avaient été pénétrées par des éléments blancs, tels que ceux venus des Hakas, il en était résulté un long état de civilisation relative vis-à-vis des rameaux purement jaunes de ces nations, et, comme conséquence de

Sayfa :304

cette supériorité, la faculté, sous des circonstances spéciales, de réunir ces rameaux autour d'un même étendard et de les faire concourir quelque temps vers un seul but. Sans la présence et la conjonction heureuse des principes blancs répandus dans des multitudes jaunes, il est complétement impossible de se rendre compte de la

Sayfa :305

formation des grandes armées envahissantes qui, à différentes époques, sont sorties de l'Asie centrale avec les Huns, les Mongols de Djinguiz-khan, les Tatares de Timour, toutes multitudes coalisées et nullement homogènes.

Sayfa 304

İşte benim cevabım: Moğollar,Tatarlar ve Cengiz Han'ın ordularını oluşturan kavimler, neredeyse tamamen sarı ırktandı. Bununla birlikte İlk Çağ'ın çok eski bir döneminde güç birliğinin, yani Moğollar ve Tatarların içine, Ha-kas'lardan gelenlerin yaptığı gibi,beyaz soylar karışmıştı. Bunun sonucunda bu ulusların tamamen sarı ırk kollarıyla karşılıklı belli, uzun bir uygarlık sürecine girdi ve üstünlüğün bir sonucu olarak da çok özel şartlar altında bu kolları aynı sancak altında toplamak ve onları belli bir süre tek bir amaca doğru koşturması sonucu doğdu. [sayfa 305] Çok sayıda sarı toplumda yayılmış beyazların ülkelerinin birleşimi ve varlığı olmadan, değişik dönemlerde, Hunlarla, Cengiz Han'ın Moğollarıyla, Timur'un Tatarlarıyla bir araya gelen, ama hiç de homojen olmayan halklarla Orta Asya'dan çıkan istilâcı büyük orduların meydana gelişini anlamak gerçekten çok zor.

Sayfa :305

Qu'on se figure donc ces triomphateurs jaunes animés, je dirai presque enivrés par le concours accidentel de quelques immixtions blanches en dissolution dans leur sein, exerçant dès lors une supériorité relative sur leurs congénères plus absolument jaunes. Ces triomphateurs ne sont pas cependant assez rehaussés pour fonder une civilisation propre.

Sayfa 305

Yani kendilerinden çok daha sarı olan soyları üzerinde mutlak bir üstünlük sağlayarak kendi himayelerinde çökmekte olan beyazların müdahaleleriyle kazara karşılaşmaktan başı dönmüş açık sarı renkli bu muzafferleri bir düşünelim o zaman. Bununla birlikte bu insanlar kendilerine ait bir uygarlık kurabilecek kadar üstün değiller.

Sayfa :306

Cependant, s'il y a parenté, affinité entre les nations demi-barbares de l'Asie centrale et les Chinois, il n'y a pas identité. Chez ces derniers, le mélange blanc et surtout malais se fait sentir avec beaucoup plus de force, et, par conséquent, l'aptitude civilisatrice est bien autrement active. Au sein des autres, il y a un goût, une partialité pour la civilisation chinoise, toutefois, moins pour ce qu'elle a conservé d'arian que pour ce qui est corrélatif, en elle, au génie ethnique des Mongols. Ceux-ci sont donc toujours des barbares aux yeux de leurs vaincus, et plus ils font d'efforts afin de retenir les leçons des Chinois, plus ils se font mépriser. Se sentant ainsi isolés au milieu de plusieurs centaines de millions de sujets dédaigneux, ils n'osent pas se séparer, ils se concentrent sur des points de ralliement, ils ne renoncent pas, ils n'osent pas renoncer à l'usage des armes, et comme cependant la manie d'imitation qui les travaille les a poussés en plein dans la mollesse chinoise, un jour vient, où sans racines dans le pays, bien que nés de ses femmes, un coup d'épaule suffit pour les pousser dehors. Voilà l'histoire des Mongols. Ce sera également celle des Mantchous.

Afin d'apprécier la vérité de ce que j'avance,

* *Okunamadı*

Sayfa :307

touchant le goût des dominateurs jaunes de l'Asie centrale pour la civilisation chinoise, il suffit de considérer ces nomades dans leurs conquêtes, autres que celles du Céleste Empire. En général, on a beaucoup exagéré leur sauvagerie. Ainsi, les Huns, les Hioung-niou des Chinois (1), étaient loin d'être ces cavaliers stupides que les terreurs de l'Occident ont rêvés. Placés assurément à un degré social peu élevé, ils n'en avaient pas moins des institutions politiques assez habiles, une organisation militaire raisonnée, de grandes villes de tentes, des marchands opulents, et même des monuments religieux. On pourrait en dire autant de plusieurs autres nations finnoises, telles que les Kirghizes, race plus remarquable que toutes les autres, parce qu'elle fut plus mêlée encore d'éléments blancs (2). Cependant ces peuples qui savaient apprécier le mérite d'un gouvernement pacifique et des mœurs sédentaires, montrèrent constamment des sentiments très-hostiles à toute civilisation quand ils se trouvèrent en contact avec des rameaux appartenant à des va-

(1) M. Ritter identifie les Hioung-niou, les Thou-kieou, les Ouigours et les Hoei-he. De tous ces peuples, il fait des nations turques. Cette opinion, peut-être fondée quant à certaines tribus, me paraît fort critiquable pour l'ensemble. (*Erdkunde, Asien*, t. I, p. 437.)

(2) Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. I, p. 744, p. 1114 et pass.; t. II, p. 116. Schaffarik, *Slawische Alterthumer*, t. I, p. 68. — Les langues turques, mongoles, tongouses et mandchoues contiennent un grand nombre de racines indo-germaniques. (Ritter, t. I, p. 436.)

20.

Sayfa 306

Öte yandan, Orta Asya'nın yarı barbar ulusları ile Çinliler arasında akrabalık ve yakınlık olsa da benzerlik yoktur. Çinliler de, beyaz karışım ve özellikle de Malezya karışımı da çok daha güçlü olarak hissediliyor ve dolayısıyla medenileşmeye elverişlilik çok daha başka şekilde etkin durumdadır. Diğerlerinin içinde Aryanîler'den kendisinde

muhafaza ettiği şeylerden çok, Moğollar'ın etnik dehasına bağlılıklarından dolayı, Çinlilere karşı bir eğilim ve kayırıcılık vardı. **Moğollar, yendikleri kavimlerin gözünde hâlâ barbar ve** Çinliler'in verdiği dersleri unutmamak için çaba sarf ettikçe daha da çok hor görülüyorlardı. Ve kendilerini hor gören milyonlarca kişinin arasında dışlanılmış hissettiklerinden, **birbirlerinden kopmaya cesaret edemiyorlar. Ve birleştirici hususlar üzerinde yoğunlaşıyorlar ve silâh kullanmaktan vazgeçmiyorlar ve buna cesaret de edemiyorlardı. Öte yandan, içlerine işleyen taklit hastalığı onları Çin rehavetinin tam ortasına itiyor ve gün geliyor ülkede köksüz kalıyorlardı. Ve her ne kadar Çinli kadınlardan doğmuş olsalar da bir tek omuz silkme hareketi onları ülke dışına atmaya yetiyordu. İşte Moğolların hikâyesi: Mantchou'ların başına da aynı şeyler gelecek.**

Orta Asya'nın sarı ırklı egemenlerinin **[sayfa 307]** Çin medeniyetine ilgisine değinen, öne sürdüğü bu gerçeği vurgulamak için bu göçebeleri, Yüce İmparatorluk Çin'in fetihleri dışındaki fetihleri ile değerlendirmemiz gerekiyor. Vahşilikleri genelde çok fazla abartıldı. **Aynı şekilde Hunların, Çinli Hioung-niou'ların [1] Batılı zorbalarının hayal ettikleri o aptal atlılarla uzaktan yakından ilgileri yoktu. Fazla yüksek olmayan sosyal bir derecede olsalar da bu ulusların oldukça başarılı siyasî kurumları, plânlı bir askerî düzenleri, büyük çadır şehirleri, zengin tüccarları ve hatta dinî yapıtları vardı. Beyaz unsurların daha fazla karıştığı [2] ve Kırgızların çok daha ön plâna çıktığı, içinde bulunduğu Finli diğer birçok ulus için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Öte yandan, barışçı bir yönetime ikincil geleneklere hakkettiği değeri vermesini bilen bu uluslar, sarı ırktan farklı insan türü kollarının oluşturduğu her medeniyetle ilişkilerinde daima çok düşmanca tavırlar sergilemişlerdir.**

1-M. Ritter, Hioung-niou,Thou-kieou, Uygurlar ve Hoei-he'leri tanımlıyor. Tüm bu halkları Türk olarak gösteriyor. Kimi kavimler için oluşturulan bu görüş kavimlerin bütünü için tartışılır (Erdkunde, Asien 1. Cilt s. 437).

2-Ritter, Erdkunde. Asien 1. Cilt s.744. s.1114 ve bölüm, 2. Cilt s.116 . Schaffarik, Slawische Alterthümer, 1. Cilt s. 68 ---Türk, Moğol,Tongouse ve Mantchou dillerinde çok sayıda Hint-germen kökü bulunmaktadır.

Sayfa :308

J'ai donné les raisons ethniques qui me paraissent empêcher les Mantchous, comme elles ont empêché les Mongols, de fonder un empire définitif en Chine. S'il y avait identité parfaite entre les deux races, les Mantchous, qui n'ont rien apporté à la somme des idées du pays, recevraient les notions existantes, ne craindraient pas de se débander et de se confondre avec les différentes classes de cette société, et il n'y aurait

Sayfa :308

plus qu'un seul peuple. Mais, comme ce sont des maîtres qui ne donnent rien et qui ne prennent que dans une certaine mesure; comme ce sont des chefs qui, en réalité, sont inférieurs, cette situation présente une inconséquence choquante et qui ne se terminera que par l'expulsion de la dynastie.

Sayfa 308

Benim kanımca, bunlar, Moğollar'ın Çin'de kalıcı bir imparatorluk kurmasını engellediği gibi Mantchou'ların da bir imparatorluk kurmasına engel olan nedenlerdi. İki ırk arasında kusursuz bir benzerlik olsaydı, ülkeye düşünce açısından hiçbir şey katmamış olan Mantchou'lar zaten var olan kavramların üstüne konacaklardı, bu toplumun farklı sınıfları arasında dağılmaktan ve onlarla karışmaktan korkmazlardı ve artık bir tek halk olurdu. **Ancak bunlar hiçbir şey ve yalnızca belirli sınırlar çerçevesinde bir şeyler alan; gerçekte güçsüz şefler olduklarından bu durum şok edici bir tutarsızlık teşkil ediyor ve ancak hanedanın dışlanması ile sonuçlanacak olan bir olaydır.**

Sayfa :313

Comme démonstration de la toute-puissance du principe ethnique dans les destinées des peuples, l'exemple de la Chine est aussi frappant que celui de l'Inde. Ce pays, grâce à la faveur des circonstances, a obtenu, sans trop de peine et sans nulle exagération de ses institutions politiques, au contraire, en adoucissant ce que son absolutisme avait en germe de trop extrême, le résultat que les brahmanes, avec toute leur énergie, tous leurs efforts, n'ont cependant qu'imparfaitement touché.

Sayfa 313

Halkların kaderlerinde etnik ilkelerin baskın etken olmasının kanıtı olarak Çin örneği Hindistan örneği kadar çarpıcıdır. Bu ülke şartlarının uygun olması nedeniyle, Brahman'ların tüm enerji ve büyük çabalarına rağmen yalnızca çok azına ulaşabildiği sonuca, yönetimindeki uç noktaları yumuşatarak, fazla acı çekmeksizin ve hiçbir şekilde abartmaksızın ulaşabilmişlerdir.

Sayfa :324

Je ne saurais trop le répéter : on s'est représenté comme beaucoup plus barbares qu'ils ne

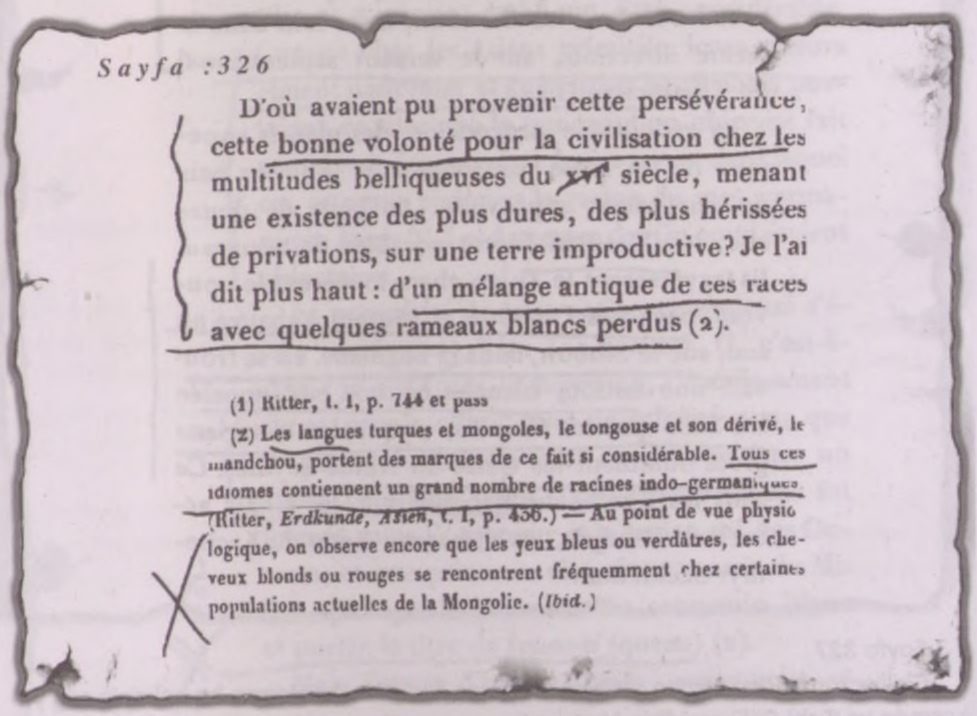
Sayfa :325

le sont, et surtout qu'ils ne l'étaient, ces puissants amas d'hommes qui ont influé si fort sous Attila, sous Djen-ghiz-khan, à l'époque de Timour le Boiteux, sur les destinées du monde, même du monde occidental. Mais, en revendiquant plus de justice pour les cavaliers jaunes des grandes invasions, je conviens que leur culture manquait d'originalité et que les constructeurs étrangers de tous ces temples, de tous ces palais, dont les ruines couvrent les steppes mongoles, demeurant isolés au milieu des guerriers qui leur demandaient et leur payaient l'emploi de leurs talents, venaient généralement de la Chine. Cette réserve faite, je puis dire qu'aucun peuple n'a poussé plus loin que les Kirghizes l'amour de l'imprimerie et de ses productions. Des princes, sans grande renommée et d'une puissance médiocre, Ablaï, entre autres, ont semé le désert de monastères bouddhiques, aujourd'hui en décombres. Plusieurs de ces monuments offraient, jusque dans le siècle dernier où l'académicien Müller les visita (1), le spectacle de leurs grandes salles dévastées depuis des années, à moitié démantelées

Sayfa 324-325

Şunu ne kadar tekrarlasam azdır: **Attila Cengiz Kağan yönetimi altında ve Timurlenk döneminde dünyanın ve batının kaderinin belirlenmesinde çok etkili olan bu güçlü insan kitlelerini olduklarından çok daha vahşî olarak tanımladık, aslında vahşî de değillerdi.** Ancak bu büyük işgallerin sarı ırklı atlıları için daha fazla adalet isterken, kültürlerinin

özünün eksikliği olduğunu,yıkıntıları Moğol bozkırlarını kaplayan tüm bu tapınakların, bu sarayların, kendilerini çalıştıran ve yeteneklerinden yararlanarak onlara bunu karşılığında para **veren savaşçıların ortasında soyutlanmış olan bu mimarlarının genelde Çin'den geldiğini kabul ediyorum. Bunu belirttikten sonra, diyebilirim ki Kırgızlar kadar matbaa ve matbaa ürünlerine olan tutkusu bu derece büyük olan başka bir halk daha yoktur.** Çok fazla tanınmamış ve vasat güçteki prensler günümüzde harabeleri bulunan Budist manastırlarını yakıp yıkmışlardır. Bu yapıtların birçoğu, **akademisyen Müller'in buraları ziyaret ettiği geçen yüzyıla kadar talan edilmiş büyük salonlar yüzyıllardan beri bir şölen sunuyordu.**

Sayfa :326

D'où avaient pu provenir cette persévérance, cette bonne volonté pour la civilisation chez les multitudes belliqueuses du XVIe siècle, menant une existence des plus dures, des plus hérissées de privations, sur une terre improductive? Je l'ai dit plus haut : d'un mélange antique de ces races avec quelques rameaux blancs perdus (2).

(1) Ritter, t. I, p. 744 et pass

(2) Les langues turques et mongoles, le tongouse et son dérivé, le mandchou, portent des marques de ce fait si considérable. Tous ces idiomes contiennent un grand nombre de racines indo-germaniques. (Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. I, p. 436.) — Au point de vue physiologique, on observe encore que les yeux bleus ou verdâtres, les cheveux blonds ou rouges se rencontrent fréquemment chez certaines populations actuelles de la Mongolie. (*Ibid.*)

Sayfa 326

Verimsiz bir toprak üzerinde, her şeyden mahrum ve çok zorlu bir yaşam süren bu 16. yüzyılın savaşçı kalabalıklarındaki medenileşmedeki bu sebat ve iyi niyet nereden kaynaklanmaktaydı? Bunu daha önce de söylemiştim: Bu ırkların kayıp beyazların bazı kollarıyla eski çağda bir karışımından geliyor.

(2) Türk ve Moğol dilleri, Tongouse dili ve türevi, Mantchou dili bu önemli gerçeğin izlerini taşıyor. Tüm bu ağızlar çok sayıda Hint-Germen kökü içeriyor. (Ritter, Erdkunde, Asien,1. cilt, sayfa 346) Fizyolojik açıdan bakılırsa, günümüz Moğol nüfusunun bir kısmında sık sık mavi ve yeşil göz ile sarı veya kızıl saçlara rastlanmakta.

Sayfa :327

Deux d'entre elles, les Yue-tchi et les Ou-soun, habitant sur la rive gauche du Hoang-ho, contre la lisière du désert de Gobi, furent attaquées par les Huns, Hioung-niou, peuple de race turque, venu du nord-est. Obligées de céder au nombre, et séparées dans leurs retraites, elles allèrent se fixer, les Yue-tchi, un peu plus bas vers le sud-ouest, et les Ou-soun, assez loin dans la même direction, sur le versant septentrional du Thian-chan (1).

La redoutable progression des masses ennemies ne les laissa pas longtemps jouir en paix de leur patrie improvisée. Au bout de douze ans, les Yue-tchi furent accablés de nouveau. Ils traversèrent le Thian-chan, longèrent le nouveau pays des Ou-soun et vinrent s'abattre au sud, sur le Sihoun, dans la Sogdiane. Là se trouvait une nation, blanche comme eux, appelée les Szou par les Chinois, et que les historiens grecs nomment les Gètes ou Hindo-Scythes. Ce sont les Khétas du Mahabharata, les Ghats actuels du Pendjab, les Utsavaran-Kétas du Kachemyr occidental.

Sayfa 327

Çinliler tarafından bilinen altı beyaz ulustan ikisi olan ve Hoang-ho nehrinin sağ yakasında ve Gobi Çölü şeridinin karşısında yaşayan Yue-tchi'ler ve Ou-soun'lar, kuzeybatıdan gelen Türk ırkından bir halk olan Hunların saldırısına uğradı. Hunların sayısı çok fazla olduğundan teslim olmak zorunda kaldılar ve Hunlar karşısında gerilerken bölündüler, Yue-tchi'ler biraz daha aşağıya, yani güneybatıya gidip yerleşti, Ou-soun'lar ise aynı yönde ilerleyerek Thian-chan'ın kuzey yamacına yerleştiler.

Düşman kitlelerin korku verici ilerleyişi,kısa sürede buldukları bu vatanda uzun süre barış içinde yaşamalarına izin vermedi. 12. yüzyılın sonunda **Yue-tchi'ler tekrar yurtlarından edildiler. Than-chan'ı aştılar, Ou-soun'ların yeni vatanlarından geçip güneyde, Shoun üzerinde, Sogdiane'a vardılar. Orada, kendileri gibi beyaz, Çinliler'in Szou'lar, Yunan tarihçilerin ise Gètes'ler veya Hindu-Scythes'ler olarak adlandırdığı bir ulus vardı. Bu**

ulus Muhabbarata'nın Khétas'ları, günümüz Pençap'ının Ghat'ları, Batı Kaşmir'in Utsavaran-Ketas'ları idi.

Sayfa :328

Pendant ce temps, les Ou-soun avaient résisté avec bonheur aux assauts des hordes hunniques. Ils s'étaient étendus sur les rives de la rivière Yli, et y avaient établi un État considérable. Comme chez les Arians primitifs, leurs mœurs étaient pastorales et guerrières, leurs chefs portaient ce titre que la transcription chinoise fait prononcer *kouen-mi* ou *houen-mo*, et dans lequel on retrouve aisément la racine du mot germanique *kunig* (1). Les demeures des Ou-soun étaient sédentaires.

La prospérité de cette nation courageuse s'éleva rapidement. L'an 107 avant J. C., c'est-à-dire 170 ans après la migration, l'établissement de ce peuple offrait assez de solidité pour que la politique chinoise crût devoir s'en faire un appui contre les Huns. Une alliance étroite fut formée entre l'empereur et le kouen-mi des Ou-soun, et une princesse vint, du royaume du Milieu, partager la puissance du souverain blanc et porter le titre de *kouen-ti* (queen) (2).

Mais l'esprit d'indépendance personnelle et

Sayfa :329

de fractionnement, propre à la race ariane, décida trop tôt du sort d'une monarchie qui, exposée à d'incessantes attaques, aurait eu besoin d'être fortement unie pour y faire tête. Sous le petit-fils de la reine chinoise, la nation se partagea en deux branches, régies par des chefs différents, et, à la suite de cette scission malencontreuse, la

Sayfa :329

partie du nord se vit bientôt accablée par des barbares jaunes appelés les Sian-pi, qui, accourant en grand nombre, chassèrent les habitants. D'abord les fugitifs se retirèrent vers l'ouest et le nord. Après être restés dans leur asile pendant quatre cents ans, ils furent de nouveau expulsés et dispersés. Une fraction chercha un refuge au delà du Jaxartes, sur les terres de la Transoxiane; le reste gagna vers l'Irtisch et se retira dans la steppe des Kirghizes, où, en 619 de notre ère, étant tombé sous la sujétion des Turcs, il s'allia à ses vainqueurs et disparut (1).

Sayfa 328

Bunlar olduğu sırada, Ou-soun'lar Hun birliklerinin saldırılarına canla başla karşı koymakta idi. Ou-soun'lar Yli nehri kıyılarına yerleşmiş ve burada kayda değer bir devlet kurmuşlardı. İlk Aryanîler'de olduğu gibi gelenekleri doğaya ve savaşa dayalı idi. Ve şefleri Çin kayıtlarında Kouen-mi veya Houen-mo olarak telaffuz edilen unvanı taşıyordu. Bu kelimede Germence kunig sözünün kökünü görüyoruz. Ou-soun'lar yerleşik bir hayat sürüyorlardı.

Bu cesur milletin refahı hızlı bir şekilde yükseldi. Milâttan önce 107 yılında, **yani göçten 170 yıl sonra,bu halkın yerleşimi Çin siyaseti, bu milleti Hunlara karşı destek olarak kullanmak ihtiyacı isteyecek kadar sağlamdı.** Çin imparatoru ile Ou-soun'ların Kouen-mi'si arasında sıkı bir ittifak kuruldu ve Milieu krallığından bir prenses beyaz hükümdarın gücünü paylaşmak için geldi **ve Kuoen-ti(queen) unvanını aldı.**

[sayfa 329] Ancak Aryanî ırkına özgü olan, kişisel bağımsızlık ve bölünmeci ruh,sonu gelmeyen saldırılara maruz kalan ancak bu saldırılara kafa tutabilmesi için çok güçlü bir birlik içinde bulunması gereken bir monarşinin içinde geleceğini belirlemek için fazla erken davrandı.Çinli kraliçenin küçük oğlunun yönetimi altındayken, ulus, iki farklı şef tarafından yönetilen iki kola ayrıldı,bu yersiz **parçalanmanın ardından, kuzeydeki kısım bir süre sonra çok sayıda gelip saldıran ve halkı yurdundan kovan Sian-pi adındaki sarı ırklı barbarlar tarafından ezildi. Kaçaklar önce batıya,kuzeye doğru çekildi. 400 yıl boyunca sürgünde kaldıktan sonra buradan da kovuldular ve dağıldılar.Parçalardan biri Tranoxiane topraklarında bulunan Jaxartes'in daha ilerisine sığındı.Geri kalanlar Irtish'e doğru yöneldi ve Kırgız bozkırlarına çekildi, burada,çağımızın 619 yılında Türkler'in tutsağı olup onlarla birleştiler ve yok olup gittiler.**

Sayfa :329

A côté des Ou-soun et des Yue-tchi, quand ils habitaient sur le Hoang-ho, vivaient d'autres peuples blancs. Les Ting-ling occupaient le pays à l'occident du lac Baïkal; les Khou-te tenaient

Sayfa :330

les plaines à l'ouest des Ou-soun; les Chou-le s'étendaient vers la contrée plus méridionale où est aujourd'hui Kaschgar; les Kian-kouan ou Ha-kas montaient vers le Jénisseï, où plus tard ils se sont fondus avec les Kirghizes. Enfin, les Yan-thsaï, Alains-Sarmates, touchaient à l'extrémité septentrionale de la mer Caspienne (1).

On n'a pas perdu de vue qu'il s'agit ici de l'an 177 ou 200 avant J. C. On a remarqué aussi que tous ceux des peuples blancs que je viens de nommer, quand ils ont pu se maintenir, ont fondé des sociétés : tels les Szou ou Khétas, les Ou-soun et les Yan-thsaï ou Alains. Je passe à une nouvelle considération qui se déduit de ce qui précède.

(1) Ritter, t. I, p. 1110 et 1114. — Les Kirghizes ont absorbé, à la fois, les Ting-ling et les Ha-kas.

Sayfa 329-330

Ou-soun'lar ve Yüeçi'ler Hoang-ho üzerinde yaşadığı sırada yakınlarında başka beyaz halklar yaşamaktaydı. Ting-ling ülkenin Baykal gölünün batısını, Khou-te'ler Ou-soun'ların batıdaki ovalarını işgal ediyorlardı; **Chou-le'ler bugün Kaşgar'ın bulunduğu en güneylere doğru uzanıyordu,Kian-kouan'lar ya da Ha-kas'lar Yenisey'e doğru çıkıyorlardı ve burada ileriki zamanlarda Kırgızlarla karıştılar.** Ve son olarak da Yan-thsaï'ler Alains-Sarmates'lar Hazar Denizi'nin kuzey kıyısına varmışlardı.

Burada M.Ö 177 veya 200 yılından bahsettiğini gözden kaçırmayalım. Ve gördük ki saydığım tüm bu beyaz halklar,kendilerini korumayı başaramamışlar ise de toplumlar kur-

muşlardır,buna örnek olarak **Yan-thsai'ler veya Alains'leri** gösterebiliriz.Tüm bu anlattığımız olayların sonucu olan başka bir değerlendirmeye geçiyorum.

1-Ritter 1. Cilt s. 1110 ve 1114- **Kırgızlar hem Ting-ling'leri hem de Ha-kas'ları kendi içlerine alarak erittiler.**

Sayfa :331

; pour toutes ces raisons, il est bien évident, bien incontestable, bien positif que les premiers domaines de cette race blanche doivent être cherchés sur les plateaux du centre de l'Asie, vérité déjà admise, mais de plus, qu'on peut les délimiter d'une manière exacte. Au sud, ces territoires ont leur frontière depuis le lac Aral jusqu'au cours supérieur du Hoang-ho, jusqu'au Khou-khou-noor. A l'ouest, la limite court de la mer Caspienne aux monts Ourals. A l'est, elle remonte brusquement en dehors du Kouen-loun vers l'Altaï. La délimitation au nord semble plus difficile : cependant, nous allons, tout à l'heure, la chercher et la trouver.

Sayfa 331

Tüm bu sebeplerden dolayı, çok açıktır ki bu beyaz ırkın ilk yerleşim alanlarını Asya'nın orta kesiminin plâtolarında aramak gerekir. Bu zaten kabul edilmiş bir gerçektir. Güneyde, topraklar Aral Gölü'nden Hoang-ho'nun yukarı kısımlarına, Khou-khou-noor'a kadar uzanıyor. Batıda ise sınır Hazar Denizi'nden Ural dağlarına kadar gidiyor. Doğuda ise birden Kouen-loun'dan çıkıp Altaylar'a uzanıyor. Kuzeyde sınırın tanımlanması daha zor görünüyor,birazdan bu sınırı arayacağız ve bulacağız.

Sayfa :332

Or, la position qu'occupent, au IIe siècle avant notre ère, les Yue-tchi et les Ou-soun, sur la rive gauche du Hoang-ho, en tirant vers le Gobi supérieur, c'est-à-dire, sur la route directe des invasions jaunes, vers le centre de la Chine, a de quoi surprendre, et l'on pour-

Sayfa :332

rait la considérer comme forcée, comme étant le résultat violent de certains chocs qui auraient repoussé les deux rameaux blancs d'un territoire plus ancien et plus naturellement placé, si la position relative des six autres nations que j'ai aussi

présentaient ces pays pour la nourriture de masses considérables étaient également très-suffisantes. Les plaines de la Mongolie actuelle, appelées par les Chinois la Terre des Herbes, offraient des pâturages immenses aux nombreux troupeaux d'une famille humaine essentiellement pastorale. Le seigle et l'orge réussissent très-avant dans le nord. A Kaschgar, à Khoten, à Aksou, à Koutché, dans le parallèle de la Sardaigne, on cultive le coton et les vers à soie. Plus au nord, à Yarkand, à Hami, à Kharachar, les grenades et les raisins arrivent à maturité. (*Asie centrale*, t. III, p. 20.) — « Au delà du « Jenisséi, à l'est du méridien de Sayansk, et surtout au delà du « lac Baïkal, la Sibérie même prend un caractère montueux et « agréablement pittoresque. » (*Ibid.*, p. 23.)

Sayfa :333

nommées, n'indiquait pas que tous ces membres de la grande famille dispersée se trouvaient réellement chez eux et formaient le jalonnement des anciennes possessions de leur race, au temps de la réunion. Ainsi, il y avait eu extension primitive des peuples blancs au delà du lac Khoukhou-noor vers l'est, tandis qu'au nord ces mêmes peuples touchaient encore, à une époque assez basse, au lac Baïkal et au cours supérieur du Jénissei.

Sayfa 332

Çağımızdan 2 yüzyıl önce, Yüeçiler ve Ou-soun'ların Hoang-ho'nun sol kıyısında Gobi'nin üst kısmına doğru uzanan yani sarı ırkın saldırılarında kullandığı yolda, Çinin merkezine doğru uzanan bu yol üzerinde bulunduğu konum şaşırtıcıdır. Ve saydığım diğer altı ulusun konumu ve onların gerçekten kendi soylarının toprakları üzerinde, kendi evlerinde, üyeleri dağılmış büyük bir aile olarak yaşadıklarını göstermeseydi. Bu konumlarını, [sayfa 333] iki beyaz ırk kolunun daha eski ve daha doğal yollarla yerleşmiş oldukları yurttan kovulmasına yol açan kimi darbelerin şiddetli sonucu olan zorun-

lu bir konumu olarak nitelendirebilirdik. Böylece bir yandan beyaz ırk halkların Khoukhou-noor Gölü'nün ötesinden doğuya doğru bir genişlemesi vardı,diğer yandan da bu aynı halklar kuzeyde oldukça geçmiş bir dönemde Baykal Gölü'ne ve Yenisey ırmağının yukarı yatağına kadar ulaşmıştı.

Günümüz Moğolistanı'nın Çinliler'in "Otlar Toprağı " dediği ovalar, sadece doğa ile iç içe yaşayan bir insan ailesinin çok sayıdaki sürülerine dev otlaklar sunuyordu. Buğday ve arpa kuzeyde çok daha önce yetişiyor, Kaşgar'da Khoten'de Aksu'da Koutche'de, Sardaigne paralelinde, pamuk ve ipek böceği üretiliyordu.Daha kuzeyde, Yarkand'da, Hami'de, Karaşar'da nar ve üzüm yetişiyordu. (Orta Asya, 3. Cilt, sayfa 20). Yenisey'in, ilerisinde Sayansk meridyeninin doğusunda ve özellikle de Baykal Gölü'nün ilerisinde, Sibirya dağlık ve çok ilginç bir yapı sergiliyordu (İbid, sayfa 23).

Sayfa :334

Quelques uns, magnifiquement construits en blocs de serpentin et de jaspe, affectaient la forme pyramidale et mesuraient jusqu'à cinq cents pieds de tour à la base (1).

Dans le voisinage de ces sépultures, on remarquait, en outre, des restes étendus de circonvallations, des remparts massifs, et, ce qui est encore aujourd'hui d'une grande utilité pour les Russes, d'innombrables travaux de mines sur tous les points riches en or, en argent et en cuivre (2).

Les Cosaques et les administrateurs impériaux du xviie siècle auraient fait peu d'attention à ces restes d'antiquités inconnues, sauf, peut-être, les ouvertures de mines, si une circonstance intéressante ne les avait captivés. Les Kirghizes étaient dans l'habitude d'ouvrir ces tombeaux, beaucoup d'entre eux en faisaient même un métier, et ce n'était pas sans raison. Ils en extrayaient, en grande quantité, des ornements ou des instruments d'or, d'argent et de cuivre. Il ne paraît pas que le fer s'y soit jamais montré. Dans les monuments construits pour le commun peuple, la trouvaille était de médiocre valeur; aussi les chasseurs kirghizes ont-ils laissé

Sayfa :334

(1) Ritter, *Erdkunde, Asien*, t. II, p. 332 et pass., p. 336.

(2) La limite des tombeaux et des mines tchoudes s'arrête vers le nord, au 58°; et, du côté du sud, elle descend jusqu'au 45°. L'extension de l'est à l'ouest va depuis l'Amour moyen jusque sur le Volga, jusqu'au pied oriental de l'Oural. (Ritter, *ibid.*, p. 337.)

Sayfa :335

subsister, jusqu'à nos jours, un grand nombre de ces constructions.

Sayfa 334-335

Urallarda, höyüklere rastlanıyordu. Bu höyükler yılan gibi kıvrılan donuk akik bloklarından mükemmel şekilde inşa edilmişti, piramit biçimine giriyordu ve tepesi ile taban arası uzunluk 500 ayağa kadar çıkabiliyordu.

Bu mezarların (höyük) yakın çevresinde geniş siperler ve büyük surlar da görülüyordu.Bu siper ve surların bugün hâlâ Ruslara, altın, gümüş ve bakır yönünden zengin tüm noktalardaki sayısız maden çalışmalarında yardımı dokunmaktadır.(2) Kazaklar ve 17. yüzyılın imparatorluk yöneticileri, ilginç bir ayrıntı onları büyülemiş olmasaydı, belki de maden girişleri dışında bu bilinmeyen eski çağ kalıntılarına pek dikkat etmezlerdi.

Kırgızların bu mezarları açma alışkanlıkları vardı ve hatta içlerinden çoğu bunu kendine meslek edinmişti. Bunu yapmakta haksız da sayılmazlardı. Mezarlardan büyük miktarda altın, gümüş ve bakırdan süsler ve aletler çıkarıyorlardı. Bu mezarlarda asla demir bulunmadığı görülüyordu. Sıradan halk için inşa edilen mezarlardaki bulgular o kadar vasattı ki Kırgız mezar avcıları bu sıradan halk mezarlarına dokunmadılar ve çoğunun günümüze kadar yıkılmadan kalmalarını sağladılar.

2-Mezar ve madenler kuzeyde 58 dereceye güneyde 45 dereceye kadar giden alanda bulunuyordu,doğudan batıya doğru bu dağılım Orta Amour'dan Volga'ya,Ural Dağları'nın güney eteklerine kadar gidiyorlardı.

Sayfa :335

Les découvertes ne devaient pas se borner là. Bientôt on s'aperçut qu'on n'avait pas vu tout. A mesure qu'on avançait vers l'est, on trouvait des tombeaux par milliers, des fortifications,

Sayfa :335

des mines. Dans l'Altaï, on remarqua même des restes de cités, et, de proche en proche, on put se convaincre que ces mystérieuses traces de la présence de l'homme civilisé embrassaient une zone immense, puisqu'elles s'étendaient depuis l'Oural moyen jusqu'au cours supérieur de l'Amour, prenant ainsi toute la largeur de l'Asie et couvrant de marques irré-

Sayfa :336

cusables d'une haute civilisation ces terribles plaines sibériennes aujourd'hui désertes, stériles et désolées. Vers le sud, on ne connaît pas la limite des monuments. A Semipalatinsk, sur l'Irtisch, dans le gouvernement de Tomsk, les campagnes sont hérissées de puissantes accumulations de terre et de pierres. Sur le Tarbagataï et la Chaïnda, des débris de cités nombreuses laissent contempler encore des ruines colossales (1)

Sayfa 335

Keşifler bununla sınırlı olmamalıydı.Kısa bir süre aslında her şeyi görmemiş olduğumuzun farkına vardık. **Doğuya doğru ilerledikçe, binlerce mezar, kale ve maden bulundu. Altaylarda site kalıntılarına bile rastlandı ve yavaş yavaş medenî insanın varlığını gösteren bu esrarengiz kalıntıların çok geniş bir alanı kapladığı kanaatine varıldı. Çünkü bu kalıntılar** [sayfa 336] **Orta Ural'dan Amour'un yukarı yatağına kadar enlemesine bütün Asya'yı içine alarak ve günümüzde bomboş, kısır ve hazin korkunç Sibirya ovalarını ileri bir medeniyetin silinmez izleri ile kaplayacak şekilde uzanıyorlar. Güney yönünde ise yapıtların nereye kadar uzandığı bilinmiyor. Semipalatinsk'te, Irtish üzerinde, Tomsk Hükümeti'nde, kırlar büyük taş ve toprak yığınlarıyla doluydu. Tarbagataï ve Chaïnda üzerinde, çok sayıda sitenin kalıntıları arasında çok büyük harabeler görülebilmektedir.**(1)

Sayfa :336

(1) Ritter, *ibid*, p. 323 et pass. Il semblerait que les monuments puissent se distinguer en deux classes, et celle à laquelle appartient la plus haute antiquité indique aussi la civilisation la plus complète (*Ibid.*, t. II, p. 333.)

Sayfa 336

(1). Ritter,İbid, sayfa 325 ve bölüm.Yapıtlar iki sınıfa ayrılıyor ve İlk Çağ'ın **son döneminin eserlerinin ait olduğu sınıf en kusursuz medeniyeti de yansıtıyor.**

Sayfa :337

Les temps modernes ainsi mis hors de cause, cherchons dans les temps anciens à quelle nation nous pouvons nous adresser. M. Ritter insinue que les habitants de ce mystérieux et vaste empire septentrional pourraient bien avoir été les Arimaspes d'Hérodote.

Je me permettrai de résister à l'opinion du grand érudit allemand, qui ne fait d'ailleurs qu'offrir cette solution sans paraître lui-même convaincu de sa valeur. Pour s'y tenir, il faudrait, ce me semble, forcer le texte du père de l'histoire. Que dit-il? Il raconte qu'au-dessus des Hindous demeurent les Arimaspes, et il décrit les Arimaspes; mais au-dessus des Arimaspes résident les Gryphons, plus loin encore les Hyperboréens. Tous ces peuples sont les mêmes nations à demi fantastiques dont les poëtes de l'Inde peuplent l'Uttara-Kourou (2).

(2) Lassen, *Zeitschrift fur d. K. d. Morgenl*, t. II, p. 62 et 65. Les Grecs avaient puisé leurs connaissances à demi romanesques des peuples de l'Asie centrale à la source bactrienne, à peu près identique avec celle du Mahabharata. L'Uttara-Kourou, le pays primitif des Kauravas, les Attacori de Pline, était aussi l'Hataka, la terre de l'or. Près de là demeuraient les Risikas qui, ayant des chevaux merveilleux, ressemblent fort aux Arimaspes. (Hérodote, IV, 13 et 17.)

Sayfa 337

Modern zamanları tamamen konu dışında bıraktıktan sonra, eski çağlarda hangi ulusa yönelebileceğimize bakalım . **M. Ritter bu esrarengiz ve geniş Kuzey İmparatorluğu'nun insanlarının Heredote Arimaspes 'ları olduğunu ileri sürüyor. Alman bilginin kendisinin de gerçekliğine çok fazla inanmadan öne sürdüğü bu çözüme karşı çıkmakta bir sakınca görmüyorum. Bunda diretecek olursak,tarihin babası olan Ritter'in metnini değiştirmemiz gerekiyor. Ritter ne diyor? Hindu'lardan sonra Arimaspes'lerin olduğunu söylüyor ve Arimaspes'ları tanımlıyor, ancak Arimaspes'lardan sonra da Gryphans'ların yaşadığını ve** çok daha sonra da Hyperboréens'lerin burada yaşadıklarını anlatıyor. Hindistanlı şairlerin Uttara-kourou[2]'nun içine doldukları bu halklar hep aynı, yarı düşsel uluslardır.

(2). Lassen, Zeitschrift fürd. Kid.Morgenl. 2. Cilt, sayfa 62 ve 65. Yunanlılar yarı romansı(düşsel) bilgilerini Orta Asya halklarının, hemen hemen Muhabbarata'nınki ile aynı olan Bactrien kaynaklarından almışlardı.Kauravasların, Pline'li Attacori'lerin ilk yurdu olan Uttara-kourou aynı zamanda Hataka; altın toprağı idi.Buranın yakınlarında Arimaspes'lara çok benzeyen ve çok güzel atları olan Risikas'lar yaşıyordu.

Sayfa :338

On serait plus près de la vérité en ne voyant dans les Issédons, les Arimaspes, les Gryphons, les Hyperboréens, que des fragments de l'antique société blanche, des peuples apparentés aux Arians zoroastriens, aux Sarmates (1).

(1) Il est incontestable que les Arimaspes portent, dans la première syllabe de leur nom, une sorte de témoignage de leur origine blanche. Ne pourrait-on retrouver encore actuellement dans le nord de la Sibérie la même racine *ar* avec quelques-unes de ses conséquences ethnologiques? Strahlenberg raconte que les Wotiaks se nomment, en leur langue, *Arr*, et appellent leur pays *Arima*. Il ne s'en suivrait pas, sans doute, que les Wotiaks fussent un peuple de race ariane; mais on en pourrait conclure que ce sont des métis blancs et jaunes qui ont conservé le nom d'une partie de leurs ancêtres. (Strahlenberg, *Das nord-und-œstliche Theil von Europa und Asien*, p. 76.) *Nota.* — *Are* est le mot mongol pour dire *homme*, par opposition à *eume*, *femme*. (*Ibid.*, 137.) — De même, *arion* signifie pur, etc.

Sayfa 338

İssédons'lar, Arimaspes'lar, Gryphons'lar ile Hyperboreens'leri sadece İlk Çağ beyaz ırk toplumuna, Zerdüşt Aryanîler ve Sarmates'lara akraba halkların kalıntıları olarak görürsek gerçeğe daha fazla yakın oluruz.[1]

(1). Arimaspes'ların isimlerinin ilk hecesinde, beyaz kökenlerinin bir göstergesini taşıdıkları inkâr edilemez.Günümüzde kuzey Sibirya'da aynı ar köküne ve bu kökten gelen etnolojik köklere rastlıyoruz. Strahlenberg, Wotiaks'ların adının kendi dillerinde Arr olduğunu ve ülkelerine Arima dediklerini anlatıyor. Buradan belki Wotiaks'ların Aryanî ırkından gelen bir halk olduğu sonucunu çıkaramayız, ancak bunların beyaz ve sarı ırkın karışımı melez bir halk olduğunu, eski atalarının bir kısmının ismini muhafaza ettiğini söyleyebiliriz (Strahlenberg, Das nard-und-cestliche Theil von Europa und Asien, sayfa 76). **Not: Are adam anlamına gelen Moğolca bir kelimedir. Fame ise kadın demektir. Arion kelimesi ise saf,arı demektir.**

Sayfa :339

Si ces peuples avaient été aussi puissants que M. Ritter le suppose, les Chinois n'auraient pu éviter de très-nombreux rapports avec eux, et les Grecs qui savaient de si belles choses de ces Chinois, que je ne fais pas difficulté de reconnaître dans les Argippéens chauves, sages et essentiellement pacifiques (1), auraient donné également des détails plus minutieux et plus exacts sur des faits aussi frappants que ceux dont les monuments tchoudes proclament l'existence.

Sayfa 339

Bu halklar Ritter'in dediği kadar güçlü olsalardı Çinliler'in mutlaka onlarla çok sayıda ilişkisi olurdu ve Çinliler hakkında çok güzel şeyler bilen Yunanlılar bu çarpıcı konular hakkında tchoudes yapıtlarında görüldüğü kadar özenli ve daha da doğru bilgiler verirdi.

Sayfa :339

Si l'on ne peut pas accorder de telles œuvres au temps d'Hérodote, comme il n'est pas possible non plus de les reporter, après lui, à l'époque d'Alexandre, par exemple, où ce prince

Sayfa :340

s'étant avancé jusqu'à l'extrémité de la Sogdiane, n'aurait rien appris des merveilles du Nord, ce qui est inadmissible, il faut, de toute nécessité, se plonger intrépidement dans ce que l'antiquité a de plus reculé, de plus noir, de plus ténébreux, et ne pas hésiter à voir dans les contrées sibériennes le séjour primitif de l'espèce blanche, alors que les nations diverses de cette race, réunies et civilisées, occupaient des demeures voisines les unes des autres, alors qu'elles n'avaient pas encore de motifs de quitter leur patrie, et de s'éparpiller pour en aller chercher une autre au loin.

Tout ce qu'on a exhumé des tombeaux et des ruines tchoudes ou daouriennes confirme ce sentiment. Les squelettes sont toujours ou presque toujours accompagnés de têtes de chevaux. On observe à côté d'eux une selle, une bride, des étriers, des monnaies marquées d'une rose, des miroirs de cuivre, rencontre si commune parmi les reliques chinoises et étrusques, si fréquente encore sous les yourtes tongouses où ces instruments servent aux opérations magiques. Ils se trouvent abondamment dans les plus pauvres tombeaux daouriens (1).

Sayfa 339

Heradot dönemine bu gibi olayları yakıştıramazsak bunları İskender zamanına da mal edemeyiz. Örneğin İskender döneminde **[sayfa 340]** Sogdiane'ın en uç noktasına kadar ilerlemiş olan şu prens bize kuzeyin harikalarından hiçbir şey öğretmezdi ki bu kabul edilemez, bizim acilen **İlk Çağ'ın en gerilerine, en karanlık dönemlerine dalmamız gerekiyor. Ayrıca beyaz ırkın bir araya gelmiş medenileşmiş çeşitli ulusları birbirlerine komşu yurtlarda yaşamalarına ve yurtlarını terk edip gitmeleri ve uzaklarda başka bir yurt aramak üzere dağılmaları için bir nedenleri olmamasına rağmen, ilk başlarda Sibirya yöresinde ikâmet ettiklerini görmekten çekinmemeliyiz.**

Tchoudes ve daoriennes mezarlarından çıkarılan her şey bu duyguyu doğruluyor. İskeletlerin yanında her zaman ya da hemen hemen at kafaları var. Bunların yanında,bir semer (koşum takımı), bir başlık, mahmuzlar,üzerinde gül simgesi olan madenî paralar, bakır aynalar görülüyor. Bu eşyalara Çin ve etrusk kutsal kalıntıları arasında ve yine büyü işlerinde kullandıkları tongouse obalarında da sık sık rastlanır. Bunlar en fakir daouriens mezarlarında çok bol bulunmakta.

Sayfa :341

J'arrive au trait frappant, concluant, selon moi : au nombre des ornements les plus fréquents, comme les cornes de bélier, de cerf, d'élan, d'argali, en métal, or ou cuivre, le sujet le plus ordinaire, le plus répété, c'est le sphinx. Il se trouve au manche des miroirs et même taillé en relief sur des pierres (2).

Sayfa 341

Can alıcı ve bence son noktayı koyan özelliğe geliyorum: En çok rastlanan süsler olan metalden, yani altın veya bakırdan yapılmış koç, geyik, ren geyiği ve argali boynuzlarında rastlanılan ve çok sık görülen olağanüstü sfenkstir. Aynaların sapında ve hatta kaya kabartmalarına işlenmiştir.

Sayfa :342

Il sied bien aux énigmatiques habitants de la Sibérie antique de s'être rendu justice devant la postérité, en lui léguant, comme leur plus parfait emblème, le symbole de l'impénétrable. Mais, trop prodigué, le sphinx finit par se révéler lui-même. Comme nous le trouvons, chez les Perses sculpté aux murailles de Persépolis, comme nous le rencontrons en Egypte s'étendant silencieux en face du désert, et que, sur les croupes du Cithéron des Grecs, il erre encore, tandis qu'Héro-

Sayfa :342

dote, ce soigneux observateur, le voit chez les Arimaspes, il devient possible de poser la main sur l'épaule de cette créature taciturne, et de lui dire, sinon qui elle est, du moins le nom de son maître. Elle appartient évidemment en commun à la race blanche. Elle fait partie de son patrimoine, et bien que le secret de ce qu'elle signifie n'ait pas encore été pénétré, on est autorisé à déclarer que, là où on l'aperçoit, là furent aussi des peuples ariens.

« taillé en pierre, reposant sur un bloc carré, et long de quatre « pieds sur un pied et demi de large. Ce monument fut, pour moi, « d'un grand intérêt, ayant été découvert dans un tombeau tchoude. « Le travail en était, à la vérité, grossier; mais trouver en ce lieu « une production d'une si haute antiquité me frappa beaucoup. Je « vis aussi plusieurs pierres sépulcrales, provenant également de « tombeaux tchoudes, ornées de bas-reliefs représentant des figures « d'hommes, peu saillantes et d'une exécution également assez « rude. » (C. F. von Ledebour, *Reise durch das Altai-Gebirge und die soongorische Kirgisen-Steppe*, 1er Theil; Berlin, 1829, p. 371-372.)

Sayfa :343

Ces steppes du nord de l'Asie, aujourd'hui si tristes, si désertes, si dépeuplées, mais non pas stériles comme on le croit généralement (1), sont donc le pays dont parlent les Iraniens, l'Airyanem-vaëgo, berceau de leurs aïeux. Ils racontaient eux-mêmes qu'il avait été frappé d'hiver par Ahriman, et qu'il n'avait pas deux mois d'été. C'est l'Uttara-Kourou de la tradition brahmanique, région située, suivant elle, à l'extrême nord, où régnait la liberté la plus absolue pour les hommes et pour les femmes; liberté réglée cependant par la sagesse, car là habitaient les Rischis, les saints de l'ancien temps (2). C'est l'Hermio-

Sayfa :343

nia des Hellènes, patrie des Hyperboréens, des gens de l'extrême Nord, macrobiens, dont la vie était longue, la vertu profonde, la science infinie, l'existence heureuse. Enfin, c'était cette contrée de l'est dont les Suèves germaniques ne parlaient qu'avec un respect sans bornes, parce que, disaient-ils, elle était possédée par leurs glorieux ancêtres, les plus illustres des hommes, les Semnons (3).

Sayfa 342

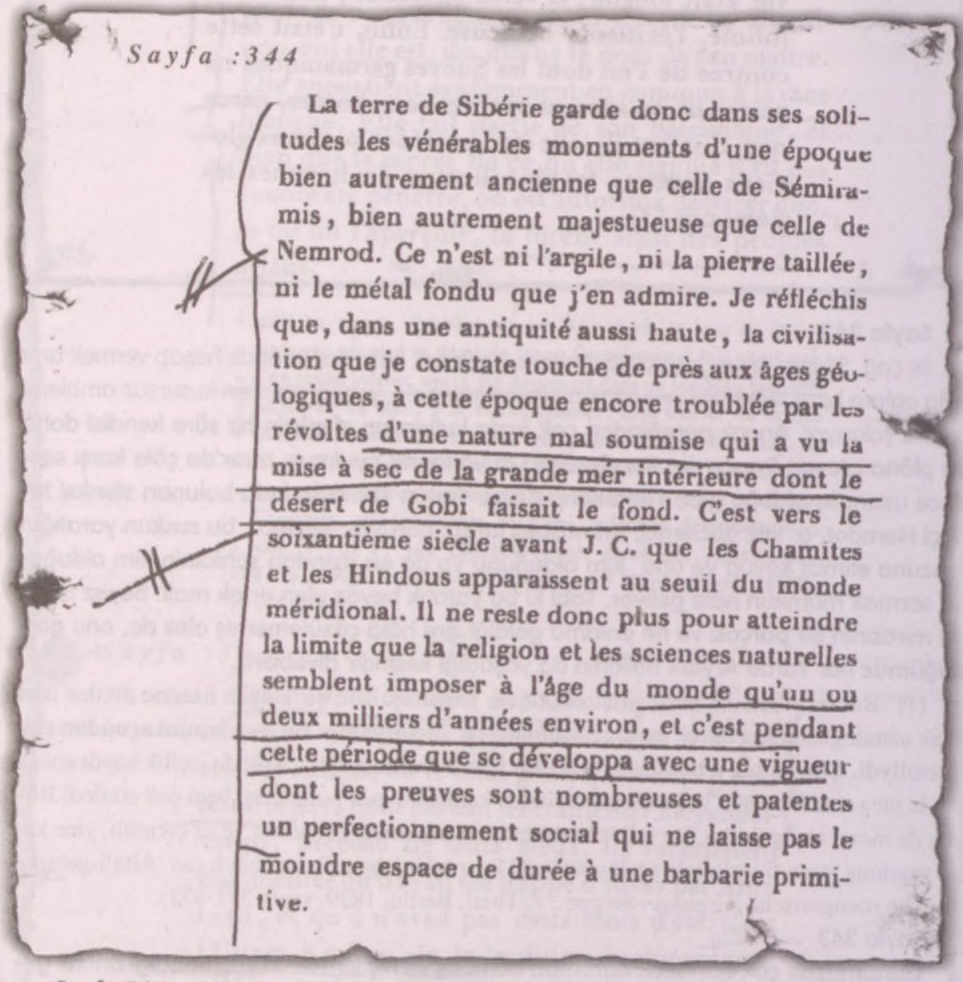
İlk çağ Sibirya' sının gizemli insanlarının gelecek kuşaklar önünde hesap vermek amacıyla onlara bıraktıkları akıl sır erdirilemeyenin sembolü, yani onların en kusursuz amblemi onlara yakışıyor. **Ancak gereğinden çok fazla kullanılan sfenksin bir süre kendisi daha ön plâna çıkıyor. Perslerde Persépolis'in duvarlarına oyulmuş, Mısır'da çöle karşı sessizce uzanmış olduğu gibi, Yunanların Citéron'unun yamaçlarında bulunan sfenksi tarihçi Heradot, o titiz gözlemci, Arimaspes'larda görüyor. Böylece, bu suskun yaratığın omzuna elimizi koyup ve ona kim olduğunu ya da en azından sahibinin kim olduğunu sormak mümkün hâle geliyor. Tabi ki bu yaratık beyaz ırkın ortak malı. Beyaz ırkların mirasının bir parçası ve ne anlama geldiği sırrı hâlâ çözülememiş olsa da, onu gördüğümüz her Yarde Aryanî halkının da yaşadığı kesindir diyebiliriz.**

(1)" Barnaul'daki müzenin girişinde, taştan yapılmış, kare bir bloğun üzerine dikilen dört ayak uzunluğunda, bir buçuk ayak genişliğinde bir sifenk vardır. **Bu eser benim açımdan çok önemliydi. Çünkü bir tchoudes mezarının içinde bulunmuştu.** Aslında işçilik kaydı ancak böyle bir yerde ilk çağın yükseliş döneminden kalma bir eser bulunması beni çok etkiledi.Birçok da mezar taşı gördüm. Bu taşlar tchoudes mezarlarından geliyordu ve az çıkıntılı, yine kaba yapılmış insan figürleriyle süslüydüler (C.F. von Ledebour,Reise durch das Alta'i-gebirge und die soengorische Kirgisen –Steppe . 1. Theil, Berlin, 1829, sayfa 371-372).

Sayfa 343

Günümüzde çok acınacak durumda bomboş ve hiç kimsenin yaşamadığı ancak genelde sanıldığı gibi verimsiz ve kısır olmayan Asya'nın kuzeyindeki bu bozkırlar İranlıların sözünü ettiği, kendi atalarının uygarlığının beşiği Airyanemvaëgo ülkesidir.Kendilerinin de anlattığına göre Airyanemvaëgo'ya kış çok kötü zarar verirdi ve sadece iki ay yaz olurdu. Bu Brahman geleneklerindeki **Uttara-kourouya** göre en kuzeydeki, erkek ve kadınların bilgelikle sağlanan mutlak özgürlüğünün egemen olduğu bölgeydi. Çünkü burada eski çağ azizleri olan Richis'ler yaşıyordu. En uç kuzeyin insanları Hyperboréens'lerin vatanı

Helenler'in Hermionias'ı idi. Bu insanların ömrü uzundu, yüksek erdeme sahiplerdi; ilim sonsuzdu ve mutlu yaşamları vardı. Ve işte burası Germen Suèves'lerin sonsuz bir saygıyla bahsettikleri doğu bölgesiydi. Çünkü burası onların söylediğine göre en çok ün salmış insanlar olan Semnan'lara yani şanlı atalarına aitti.

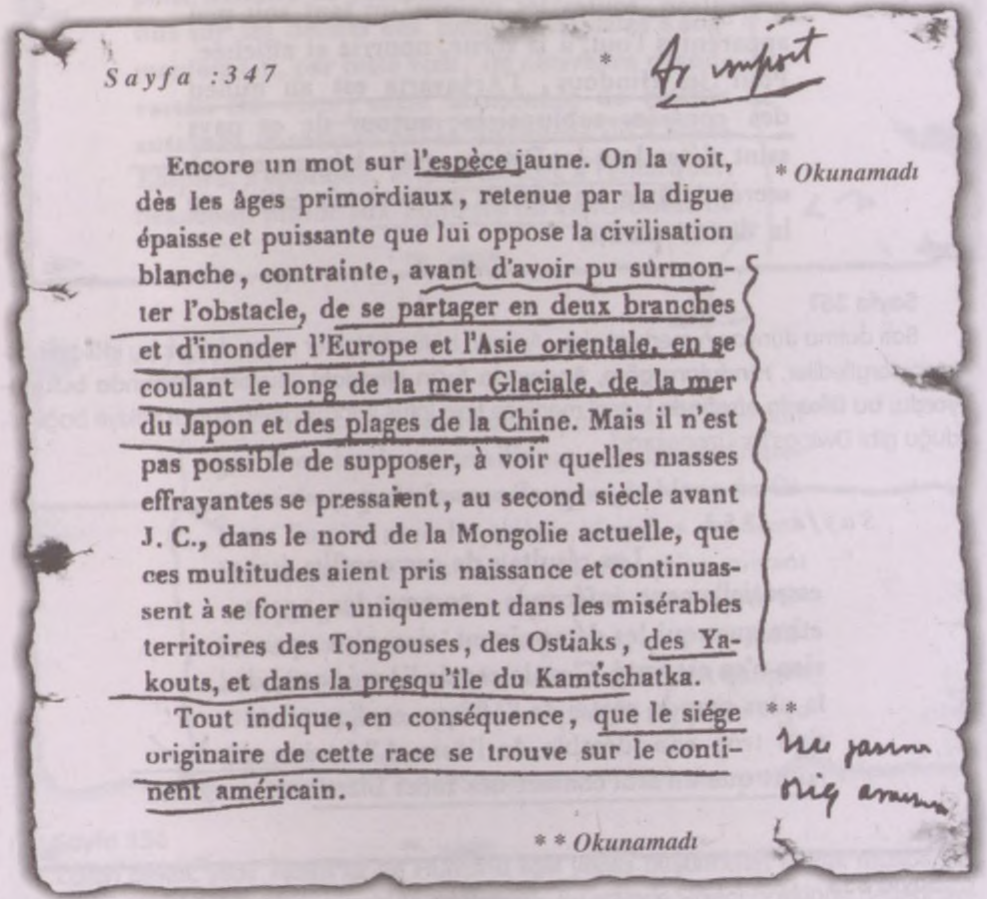
Sayfa :344

La terre de Sibérie garde donc dans ses solitudes les vénérables monuments d'une époque bien autrement ancienne que celle de Sémiramis, bien autrement majestueuse que celle de Nemrod. Ce n'est ni l'argile, ni la pierre taillée, ni le métal fondu que j'en admire. Je réfléchis que, dans une antiquité aussi haute, la civilisation que je constate touche de près aux âges géologiques, à cette époque encore troublée par les révoltes d'une nature mal soumise qui a vu la mise à sec de la grande mer intérieure dont le désert de Gobi faisait le fond. C'est vers le soixantième siècle avant J. C. que les Chamites et les Hindous apparaissent au seuil du monde méridional. Il ne reste donc plus pour atteindre la limite que la religion et les sciences naturelles semblent imposer à l'âge du monde qu'un ou deux milliers d'années environ, et c'est pendant cette période que se développa avec une vigueur dont les preuves sont nombreuses et patentes un perfectionnement social qui ne laisse pas le moindre espace de durée à une barbarie primitive.

Sayfa 344

Sibirya toprakları sessizliklerinde, Semiramis döneminden çok daha eski ve Nemrut döneminden çok daha görkemli bir dönemin kutsal yapıtlarını saklıyor. Burada hayran olduğum ne kil,ne oyulmuş taş ne de eritilmiş metaldir. Bu kadar gelişmiş bir İlk Çağ döneminde, düşünüyorum da, ortaya koyduğum bu medeniyet, bugünkü Gobi Çölü'nün yerinde bir zamanlar deniz bulunan ve doğanın insanlara çok hoyrat davrandığı jeolojik devirlere tam denk düşen bir dönemde yaşamış bir medeniyet. Chamites'ler

ve Hindous'lar M.Ö. 60. Yüzyıla doğru dünyanın güneyindeki uygarlıkların başlangıcında ortaya çıkmışlardır. Böylece din ve fen bilimlerinin dünyada yerini alması, hak ettiği noktaya gelmesi için sadece yaklaşık olarak sayıyla 1 veya 2 bin kalıyor, çok sayıda ve belirgin kanıtları olan bir sosyal mükemmelleşme bu dönemde güçlü bir şekilde gelişiyor. Bu mükemmelleşme sürecinde çok kısa süreli de olsa ilkel bir barbarlığın izine bile rastlanmıyor. Beyaz ırkın doğuştan gelen kolay kaynaşabilme yeteneği ve saygınlığı hakkında daha önce birçok kez söylediğim şeyi kesin olarak ortaya koymuş ve göstermiş oluyorum. Çünkü bu veri, etrafında gruplandırabileceğimiz tüm olaylar ve gerçeklerle tam olarak doğrulanmış bulunuyor.

Sayfa :347

* *Okunamadı*

Encore un mot sur l'espèce jaune. On la voit, dès les âges primordiaux, retenue par la digue épaisse et puissante que lui oppose la civilisation blanche, contrainte, avant d'avoir pu surmonter l'obstacle, de se partager en deux branches et d'inonder l'Europe et l'Asie orientale, en se coulant le long de la mer Glaciale, de la mer du Japon et des plages de la Chine. Mais il n'est pas possible de supposer, à voir quelles masses effrayantes se pressaient, au second siècle avant J. C., dans le nord de la Mongolie actuelle, que ces multitudes aient pris naissance et continuassent à se former uniquement dans les misérables territoires des Tongouses, des Ostiaks, des Yakouts, et dans la presqu'île du Kamtschatka.

Tout indique, en conséquence, que le siége originaire de cette race se trouve sur le continent américain.

** *Okunamadı*

Sayfa 347

Sarı ırk hakkında söylemek istediğim bir şey daha var; sarı ırkın, ilk çağlardan itibaren,beyaz ırk medeniyetinin onların karşılarına çıkardığı o kalın ve büyük engeli aşamadan iki kola ayrıldığını ve Buzul Denizi, Japon Denizi ve Çin kıyıları boyunca uzana-

rak Avrupa ve Orta Asya'yı kapladılar. Günümüz Moğolistanı'nın kuzeyinde M.Ö. 12. Yüzyılda korkunç sayıda insanın yığılmasına bakılırsa Tongouses'ların, Ostiaks'ların ve Yakutların sefil topraklarında ve Kamtschatka yarımadasında doğup, burada şekillendiğini varsaymak mümkün değildir.

Her şey gösteriyor ki bu ırkın anayurdu Amerika kıtasında bulunuyor.

Sayfa :351

L'Ouest fut toujours le centre du monde. Cette prétention, toutes les régions un tant soit peu apparentes l'ont, à la vérité, nourrie et affichée. Pour les Hindous, l'Aryavarta est au milieu des contrées sublunaires; autour de ce pays saint s'étendent les Dwipas, rattachés au centre sacré, comme les pétales de lotus au calice de la divine plante.

Sayfa 351

Batı daima dünyanın merkezi oldu. Aslında bütün bölgeler az ya da çok bu iddiayı besleyip sergilediler. **Hindulara göre, Aryavarta Ay'ın altındaki ülkelerin ortasında bulunuyordu; bu ülkenin etrafında** kutsal merkeze tıpkı lotus yapraklarının kutsal bitkiye bağlı olduğu gibi Dwipas'lar uzanıyordu.

Sayfa :353

Les résultats de ces conflits étant essentiellement inféconds, comme les agents ethniques qui les déterminent, rien n'en a paru, rien n'en est resté. C'est le cas de l'Amérique, de la plus grande partie de l'Afrique et d'une fraction trop considérable de l'Asie. L'histoire ne jaillit que du seul contact des races blanches.

Sayfa 353

Aslında verimsiz olan bu çatışmaların sonuçlarından da onları belirleyen etnik ajanslardan olduğu gibi hiçbir sonuç çıkmadı, hiçbir şey kalmadı. Bu durum Amerika'nın, Afrika'nın en büyük bölümünün ve Asya'nın kayda değer bir bölümünün durumudur. **Tarih sadece beyaz ırkların temasından doğar.**

Sayfa :355

Déjà, depuis plusieurs années, c'est par les livres des lettrés que l'on a modifié, de la manière la plus heureuse, nombre d'idées fausses sur les Huns et les Alains. On y a recueilli encore des détails précieux au sujet des Slaves, et peut-être le trop petit nombre de renseignements jusqu'ici obtenus sur les débuts des peuples sarmates s'augmentera-t-il, par cette voie, de nouvelles découvertes. Du reste, cette abondance de réalités antiques, conservée par la littérature du Céleste Empire, s'applique, et ceci est fort à remarquer, beaucoup plutôt aux contrées du nord-ouest de

23.

Sayfa :356

la Chine qu'à celles du sud de cet État. Il n'en faut pas chercher la cause ailleurs que dans le frottement des populations mélangées de blanc du Céleste Empire avec les tribus blanches ou demi-blanches des frontières; de sorte qu'en suivant une progression évidente, à partir de l'inerte silence des races noires ou jaunes, on trouve d'abord l'Inde, avec ses civilisateurs, n'ayant que peu d'histoire, parce qu'ils ont peu de rapports avec d'autres rameaux de même race.

Sayfa 356

Zaten birkaç yıldır Alains'ler ve Hunlarla ilgili yanlış düşünceleri büyük mutlulukla aydınların yazdığı kitaplar sayesinde değiştirdik. Bu sayede Slavlar hakkında değerli ayrıntılar topladık, hatta belki de bu yolla şimdiye kadar Sarmat toplumların başlangıç dönemleriyle ilgili yetersiz bilgilerin ve yeni buluşların sayısını artırabiliriz. **Bunun dışında Çin literatürü tarafından korunan antik gerçeklerin bolluğu çok belirgin bir şekilde Çin'in**

(Yüce İmparatorluk) güneyindense daha çok kuzeybatı bölgelerinde kendini gösteriyor. [sayfa 356] Bu durumun nedenlerini Çin'in karışık beyaz topluluklarıyla sınırlardaki beyaz ya da yarı beyaz kavimlerin sürtüşmesinden başka yerde aramaya gerek yoktur; böylece belli bir gelişme takip ederek, siyah ve sarı ırkların sessizliğinden yola çıkarak öncelikle uygarlaştırıcılarıyla, aynı ırktan diğer kollarıyla fazla ilişkisi olmadığı için çok küçük bir tarihe sahip olan Hindistan'ı buluyoruz.

Sayfa :357

Ainsi, l'ouest de l'Asie et de l'Europe est le grand atelier où se sont posées les plus importantes questions humaines. C'est là, en outre, que pour les besoins du combat civilisateur, tout ce

Sayfa :358

qui, dans le monde, a été d'un prix capable d'exciter la convoitise a tendu inévitablement à se concentrer.

Sayfa 357-358

Böylece Asya ve Avrupa'nın batısı en önemli insanî soruların sorulduğu büyük çalışma alanı oluyor. İşte burada, dünyada doyumsuzluğa yol açabilecek herkes uygarlaştırıcı kavganın ihtiyaçları için vazgeçilmez bir şekilde yoğunlaştı.

Sayfa :358

Aux temps où l'action blanche s'est trouvée le plus libre, on a vu dans le milieu occidental, dans cet océan où se déversent tous les courants civilisateurs, on a vu, les conquêtes intellectuelles des autres rameaux blancs agissant au centre des sphères les plus éloignées, venir tour à tour enrichir le trésor commun de la famille. C'est ainsi qu'aux belles époques de la Grèce, Athènes s'empara de ce que la science égyptienne connaissait de meilleur et de ce que la philosophie hindoue enseignait de plus subtil.

Sayfa 358

Beyaz hareketin en serbest olduğu zamanlarda Batı dünyasında bütün uygarlaştırıcı akımların döküldüğü bu okyanusta, en uzak bölgelerde hareket eden diğer beyaz kavimlerin entelektüel fetihlerini ve bir bir ailenin ortak hazinesini aramaya geldiklerini gördük. Böylece Yunanistan'ın en güzel dönemlerinde, Atina Mısır biliminin en iyilerini ve Hindu felsefesinin öğrettiği en etkili şeyleri ele geçirdi.

Sayfa :367

CHAPITRE II.

Les Zoroastriens.

Les Bactriens, les Mèdes, les Perses, faisaient partie de ce groupe de peuples qui, en même temps que les Hindous et les Grecs, furent séparés des autres familles blanches de la haute Asie. Ils descendirent avec eux non loin des limites septentrionales de la Sogdiane (1). Là, les tribus helléniques abandonnèrent la masse de l'émigration et tournèrent à l'ouest, en suivant les montagnes et les bords inférieurs de la Caspienne. Les Hindous et les Zoroastriens continuèrent à vivre ensemble et à s'appeler du même nom d'*Aryas* ou *Airyas* (2) pendant une période assez longue, jusqu'à ce que des querelles religieuses, qui paraissent avoir acquis un grand caractère d'aigreur

(1) Lassen, *Indische Alterthumskunde.*

(2) Burnouf ne doute pas que les textes les plus anciens et les plus authentiques du Zend-Avesta ne fixent le séjour primitif des Zoroastriens au pied du Bordj, sur les bords de l'Arvanda, c'est-à-dire dans la partie occidentale des Monts Célestes. (*Commentaire sur le Yaçna*, t. I, *additions et corrections*, p. CLXXXV.)

Sayfa :368

aient porté les deux peuples à se constituer en nationalités distinctes (1).

Les nations zoroastriennes occupaient d'assez

Sayfa :368

grands territoires, dont il est difficile de préciser les bornes au nord-est. Probablement elles s'étendaient jusqu'au fond des gorges du Muztagh, et sur les plateaux intérieurs, d'où plus tard elles sont venues apporter aux contrées européennes les noms si célèbres des Sarmates, des Alains et des Ases.

Sayfa 367

BÖLÜM II

Zoroastrien'ler

Bactrien'ler, Medler ve Persler bu halk topluluğunun bir parçasıydı ve Hindu ve Yunanlarla birlikte Asya'nın diğer beyaz ailelerinden ayrılmışlardı. **Onlarla birlikte Sogdiane'nin çokta uzak olmayan kuzey sınırlarına indiler. Burada, Yunan kavimler göç kitlesini bıraktılar ve Hazar'ın iç kıyılarını ve dağları takip ederek batıya döndüler.** Hindular ve Zoroastrien'ler Aryas ya da aynı anlama gelen Aryas isimlerini kullanarak iki ulusu farklı milletler kurmaya götüren ve büyük üstünlük sağlamış gibi görünen dinî anlaşmazlıklara kadar beraber yaşamaya devam ettiler.

(1) Lassen, Indische Alterthumskunde.

(2) Burnouf'un, Zend-Avesta'nın en eski ve en otantik metinlerinin, Arvanda kıyıları üzerinde, Bordj eteklerindeki, yani Monts Celestes'in batı bölümündeki Zoroastrienlerin ilkel ikametgâhlarını sabitlediğinden şüphesi yoktu (Yaçna üzerine yorumlar. t. I, eklemeler ve düzeltmeler, sayfa CLXXV).

[sayfa 368]

Zoroastrien ulusları kuzeydoğu sınırlarını belirlemenin zor olduğu büyük topraklar işgal ediyordu. Muhtemelen bu topraklar Mutzagh Boğazları'nın sonuna ve iç düzlüklerin üzerine kadar uzanıyordu ve daha sonra Avrupa ülkelerine çok meşhur olan Sarmates, Alains ve Ases isimlerini kazandırdılar.

Sayfa :369

En effet, les nations zoroastriennes nous apparaissent très-hostiles les unes aux autres et s'opprimant mutuellement.

Sayfa 369

Gerçekten Zoroastrien ulusları bizlere birbirlerine karşılıklı baskı uygulayan düşman topluluklar gibi göründü.

Sayfa :372

Le grand et irrémédiable désavantage que les Mèdes et les Perses apportaient, en entrant sur la scène politique du monde, c'était leur chiffre restreint et la dégénération déjà avancée des autres tribus zoroastriennes du sud, leurs alliées naturelles.

Sayfa 372

Medler ve Persler'in dünya politikasında sahneye çıkışlarında beraberlerinde getirdikleri en büyük ve kaçınılmaz dezavantaj, doğal müttefikleri olan diğer Zoroastrien kavimlerinin zaten ilerlemiş olan yozlaşması ve sınırlı rakamları idi. Zaten geçmiş bir dönemde bir Med kavimi Asur'da yaşamıştı.

Sayfa :373

Déjà, à une époque reculée, une tribu médique avait régné sur l'Assyrie. Sa faiblesse numérique l'avait contrainte à se soumettre à une invasion chaldéenne-sémite venue des montagnes du nord-ouest. Dès ce temps, des doctrines religieuses, relativement vénérables, se rattachent au nom de Zoroastre porté par le premier roi de cette dynastie ariane (1) : il n'y a pas moyen de confondre le prince ainsi appelé avec le réformateur religieux; mais la présence d'un tel nom, à la date de 2234 ans avant J. C., peut servir à montrer que les Mèdes et les Perses du VIIe siècle conservaient la même foi monothéistique que leurs plus anciens ancêtres.

Les Bactriens et les tribus arianes qui les limitaient au nord et à l'est avaient créé et développé ces dogmes. Ils en avaient vu naître le prophète dans cet âge bien éloigné où, sous les règnes nébuleux des rois kaïaniens, les na-

Sayfa :373

tions zoroastriennes, y compris celles d'où devaient sortir un jour les Sarmates, étaient au lendemain de leur séparation d'avec les Hindous (2).

Sayfa 373

Bu zamandan beri, oldukça saygın olan dinî öğretiler, Arian **Hanedanlığı'nın ilk kralı tarafından kullanılan Zoroastre ismine bağlandı:** Doğal olarak bu isimdeki prensle reformcu din adamını karıştırmaya olanak yoktur. Fakat **İ.Ö 2234 yılında böyle bir ismin varlığı Medler ve Persler'in en eski atalarıyla aynı tek tanrılı inancı koruduklarını göstermeye yarayabilir.**

Kuzey ve doğu bölgelerinde bu inançları kısıtlayan Baktrien'ler ve Aryanî kavimleri bu dogmaları yaratmış ve geliştirmişti. Onlar, bu uzak çağda, Kaianiens krallarının belirsiz yönetimleri altında Zoroastrien uluslarının ve **aynı zamanda bir gün ortaya çıkacak olan Sarmatlar'ın Hindular'dan ayrıldıkları günlerin hemen ardından peygamberin doğuşunu görmüşlerdi.**

Sayfa :374

Conformément à l'organisation primitive des races arianes, les Mèdes vivaient, par tribus, dis-

Sayfa :375

persés dans des bourgades. Ils élisaient leurs chefs, comme jadis leurs pères avaient élu leurs viç-paies (1). Ils étaient belliqueux et remuants, toutefois avec le sens de l'ordre, et ils le prouvèrent en faisant aboutir l'exercice de leur droit de suffrage à la fondation d'une monarchie régulière, basée sur le principe d'hérédité (2). Rien là que nous ne puissions également retrouver dans les Hindous antiques, chez les Égyptiens arians, chez les Macédoniens, les Thessaliens, les Épirotes, comme dans les nations germaniques. Partout, le choix du peuple crée la forme de gouvernement, presque partout préfère

Sayfa :375

la monarchie et la maintient dans une famille particulière. Pour tous ces peuples, la question de descendance et la puissance du fait établi sont deux principes, ou, pour mieux dire, deux instincts qui dominent les institutions sociales et les vivifient. Ces Mèdes, pasteurs et guerriers, restèrent des hommes libres, dans toute la force du terme, même pendant cette période où leur

Sayfa :376

petit nombre les obligea de subir la suzeraineté des Chaldéens, et, si leur esprit exagéré d'indépendance, en les poussant au fractionnement et à l'antagonisme des forces, contribua certainement à prolonger leur temps de subordination, on ne peut admirer assez que cet état n'ait pas dégradé leur naturel, et qu'après de longs tâtonnements, la nation ayant rallié toutes ses ressources dans sa forme monarchique, soit devenue capable, après seize cents ans, de reprendre la conquête du trône d'Assyrie et de l'exécuter.

Sayfa 374

Aryanî ırklarının ilkel düzenlemelerine uygun olarak Medler küçük kasabalara dağılmış şekilde kavimler hâlinde yaşıyorlardı. [sayfa 375] Onlar da şeflerini babalarının eskiden Vic-paie'lerini seçtiği gibi seçiyorlardı. Düzen duygusuyla birlikte savaşçı ve hareketliydiler, bunu da seçme haklarını veraset ilkesine dayanan sürekli bir monarşinin oluşması için kullanarak ispat ettiler. Tıpkı Germen uluslarında bir şey bulamadığımız gibi antik Hindularda, Aryanî mısırlılarında, Makedonyalılar'da, Theasselien'ler de ve Epirotlar'da da hiçbir şey bulamıyoruz. Her yerde, halkın tercihi yönetim şeklini belirliyor ve hemen hemen her yerde halk monarşiyi ve seçkin bir ailenin yönetimi elinde tutmasını tercih ediyor. Bütün bu halklar için, soy ve oluşturulmuş düzenin gücü iki ilkedir. Ya da daha açık bir şekilde söylemek gerekirse, sosyal kurumları canlandıran ve kont-

rolünde tutan iki sezidir. Çoban ve savaşçı olan Medler, her zaman özgür insanlar olmuşlardır. Az sayılarının [sayfa 376] onları chaldeenne egemenliğine zorladığı dönemlerde bile, aşırı bağımsızlık duyguları her ne kadar onları bölünmeye itse de onlar birbirine kenetlenmiştir ve bizler, bu ülkenin kökenlerine zarar vermeden monarşik yapıları içinde bütün olanaklarını toparlayıp 600 yıl sonra Assyrie tahtını ele geçirmelerini ve infaz etmeyi başarmalarını ne kadar taktir etsek azdır.

Sayfa :379

Les Kimris, Cimmériens, Cimbres ou Celtes,

Sayfa :380

comme on voudra les appeler, peuples blancs mêlés d'éléments jaunes, auxquels personne ne prenait garde, débouchèrent tout à coup dans l'Asie inférieure, venant de la Tauride, et, après avoir ravagé le Pont et toutes les contrées environnantes, mirent le siége devant Sardes et la prirent (1).

Sayfa 379-380

Bizlerin **sarı ırklarla karışmış beyaz milletler diye** adlandırdığımız ve kimsenin dikkate almadığı Kimris'ler, Cimbres'ler ve Keltler birdenbire Tauride'den gelerek iç Asya'ya girdiler, köprüyü ve tüm çevre bölgelerini yıkarak Sarde'yi kuşatıp aldılar.

Sayfa :380

De sorte que l'Asie antérieure avait à peine éprouvé les premières dévastations des Celtes, qu'elle tomba aux mains des hordes jaunes. Celles-ci, tout en continuant à guerroyer contre les fugitifs, s'attaquèrent aux villes et aux trésors

Sayfa :381

des pays envahis, proie à coup sûr beaucoup plus attrayante (1).

Sayfa :381

Les Celtes étaient moins nombreux que leurs antagonistes. Ils furent battus et dispersés. Les Scythes poursuivirent alors, sans compétiteurs, le cours de leurs victoires, nuisibles surtout aux desseins de la politique mède. Cyaxare venait, précisément, d'investir Ninive, et il n'avait plus qu'à franchir ce dernier obstacle pour se voir maître de l'Asie assyrienne. Irrité de cette intervention malencontreuse, il leva le siége et vint attaquer les Scythes. Mais la fortune ne le seconda pas, et, mis en déroute complète, il lui fallut laisser les barbares, comme il les appelait sans doute, libres de continuer leurs courses dévastatrices. Ceux-ci pénétrèrent jusque sur la lisière de l'Égypte, où les supplications et plus encore les présents obtinrent d'eux qu'ils n'entreraient pas. Satisfaits de la rançon, ils allèrent porter ailleurs leurs violences. Cette bacchanale mongole fut terrible, et pourtant dura peu. Vingt-huit ans en virent la fin. Les Mèdes, tout battus qu'ils avaient été dans une première rencontre, étaient trop réellement supérieurs aux Scythes pour supporter indéfiniment leur joug. Ils revinrent à la charge, et cette fois avec un

Sayfa :382

plein succès (1). Les cavaliers jaunes, chassés par les troupes de Cyaxare, s'enfuirent dans le pays au nord de l'Euxin. Ils allèrent y continuer, avec les peuples plus ou moins mélangés de sang finnois, les luttes anarchiques auxquelles ils sont propres, tandis que les Zoroastriens, débarrassés d'eux, reprenaient leur œuvre au point où elle avait été interrompue. L'invasion celto-scythe repoussée, Ninive fut assiégée de nouveau, et Cyaxare, vainqueur intelligent, entra dans ses murs.

Sayfa 380

İç Asya Kertler'in ilk yıkımlarını yaşarken sarı göçebelerin eline düştüler. Bunlar bir yandan kaçaklara karşı savaşmaya devam ederken bir yandan da şehirlere ve işgal altındaki ülkelerin hazinelerine saldırıyorlardı, ki bu kuşkusuz çok daha **cazip bir avdı.**(1)

Sayfa 381

Keltler'in sayısı karşıtlarına nazaran daha azdı. Yenilmiş ve dağılmışlardı. Schytesler özellikle Med politikasına zararlı olan zafer yolculuklarına rakipsiz devam ettiler. Cyaxare Ninive'yi kuşatmıştı ve kendisini Ural Asyasının efendisi olarak görmek için yalnızca bu engeli aşması gerekiyordu. Bu talihsiz müdahaleye öfkelendi ve kuşatmayı kaldırarak Scythes'lere saldırdı. Fakat servet peşinden gelmedi, onu tamamen yoldan çıkardı ve onun tabiriyle barbarları yıkıcı olaylarla serbest bırakması gerekti. Bunlar yakarma ve armağanların girmelerini engellediği Mısır sınırlarına kadar ulaştılar. Fidyelerden gayet memnun bir şekilde şiddetlerini başka yere taşıdılar. Bu Moğol karmaşası korkunçtu, fakat kısa sürdü. 28 yılda son buldu. İlk karşılaşmada yenilen Medler Scythes'lerin sürekli boyunduruğuna tahammül etmek için gerçekten çok güçlülerdi. Bu kez büyük bir başarıyla başa geçtiler.

(1) Movers, das phoenizische Alterthum, t.II, 1. bölüm, sayfa 401 ve passim, ve 419.

Sayfa 382

Cyaxare toplulukları tarafından avlanan sarı şövalyeler Euxin'in kuzeyindeki ülkelere kaçtılar. Onlardan kurtulan Zoroastrien'ler eserlerine onların müdahale ettiği yerden devam ederken onlarda burada alışkın oldukları anarşik mücadelelerine Fin kanı taşıyan uluslarla devam edeceklerdi. Celto-scythe istilâsı uzaklaştırıldı, Ninive tekrar kuşatıldı ve akıllı fatih Cyaxare surların ardına geçti.

Sayfa :388

Essayons de trouver la clef de ce problème. Nous avons déjà vu que la nation ariane, portée au positif des faits et non pas au désordonné de l'imagination, n'est pas artiste en elle-même. Réfléchie, raisonnante, raisonneuse et raisonnable, elle l'est; compréhensive au plus haut point, elle l'est encore; habile à découvrir les avantages de toutes choses, même de ce qui lui est le plus étranger, oui, il faut aussi lui reconnaître cette prérogative, une des plus fécondes de son droit souverain. Mais, quand la race ariane est pure de tout mélange avec le sang des noirs, pas de conception artistique pour elle : c'est ce que

Sayfa :388

j'ai exposé ailleurs surabondamment. J'ai montré le noyau de cette famille composé des futures sociétés hindoues, grecques, iraniennes, sarmates, très-inhabile à créer des représentations figurées d'un mérite réel, et quelque grandes que soient les ruines des bords du lénisséï et des croupes de l'Altaï, on n'y découvre aucun indice révélateur d'un sentiment délicat des arts.

Sayfa 388

Bu sorunun anahtarını bulmaya çalışalım. Olaylara hayal gücünün dağınıklığıyla değil olumlu yönleriyle bakan Aryanî ulusunun kendiliğinden sanatçı olmadığını daha önce gördük. Düşünülmüş ve sağduyulu, anlayışlı, her şeyin, en yabancı olduğu şeylerin bile avantajlarını keşfedecek kadar kurnaz evet ona egemenliğinin verimliliğini sağlayan bu ayrıcalığı da göz ardı etmemek gerekir. Fakat ne zaman ki Aryanî soyu siyahların kanıyla karışır işte o zaman ona artık artistik bir görüş verilmez: İşte başka yerlerde ben bunu bir çok defa söyledim. Ben böylesi gerçek halklar oluşturamayacak kadar beceriksiz olan Sarmatlar, İranlılar, Yunanlar ve Hindular'ın gelecekteki toplumlarından oluşan bu ailenin çekirdeğini gösterdim ve Altay yamaçları ve Lenissei kıyılarındaki yıkıntılar ne kadar büyük olursa olsun onlarda sanatın hoş duygusunu uyandıracak hiçbir ipucuna rastlayamadığımızı da belirtmek istedim.

Sayfa :395

Si l'on considère avec quelque attention le tableau si vivant qu'Hérodote a tracé de cette époque, on est frappé de voir que deux nations traitaient le reste de l'univers, soit vaincu, soit à vaincre, avec un égal mépris, et ces deux nations, qui sont les Perses et les Grecs, se considéraient aussi, l'une l'autre, comme barbares, oubliant à demi, à demi négligeant leur communauté d'origine. Il me semble que le point de vue où elles se plaçaient, pour juger si sévèrement

Sayfa :395

les autres peuples, était à peu près le même. Ce qu'elles leur reprochaient, c'était également de manquer du sens de la liberté, d'être faibles devant le malheur, amollies dans la prospérité, lâches dans le combat ; et ni les Grecs ni les Perses ne tenaient beaucoup de compte aux Assyriens, aux Égyptiens, du passé glorieux qui avait abouti à tant de débilités répugnantes. C'est que les deux groupes méprisants se trouvaient alors à un niveau pareil de civilisation.

Sayfa 395

Eğer bu dönemde Heradot'un çizdiği canlı tabloyu dikkatle değerlendirirsek dünyanın geri kalan kısmını mağlup edilmiş ya da mağlup edilecek gibi görüp küçümseyen, birbirlerini de barbar olarak nitelendiren, kökenlerini tam olarak önemsemeyen ve bütünüyle anımsamayan bu iki ulusu, **Persleri ve Yunanları şaşkınlıkla izliyoruz... Bana öyle geliyor ki bu iki ulus diğer ulusları çok sert bir şekilde yargılarken ortak görüşlere sahiplerdi.** Onların diğer toplumlarda beğenmedikleri şeyler özgürlük fikrinden yoksun olmaları, huzur içinde gevşek bir hayat yaşayıp savaşta birlik olamamaları ve ne Yunanlılar ne de Persler Urallara, Mısırlılara ve bir çok güçsüzlüğe maruz kalan zafer dolu geçmişe pek önem vermiyorlardı. **Yani bu iki kendini beğenmiş topluluk uygarlıkta aynı düzeyde bulunuyordu.**

Sayfa :396

Le peuple arian-iranien tenait dans l'Occident la place d'aîné de la famille : il dominait le monde. Le peuple grec était le cadet, réservé à porter un jour le sceptre, et se préparant à cette grande destinée par une sorte d'isonomie vis-à-vis de la branche régnante, isonomie qui n'était pas, tout à fait, de l'indépendance.

Sayfa 396

Aryanî-İran ulusu Batıda ailenin büyüğü konumundaydı; dünyaya hâkimdi. Yunan halkı küçük evlâttı, bir gün tahtı ele geçirmeyi bekleyen, fakat bu kadere yönetime karşı çıkarak tam anlamıyla bağımsızlık diyemeyeceğimiz ama buna benzer bir yaklaşımla hazırlanıyorlardı.

Sayfa :396

Il ne faut cependant pas oublier non plus que, si les Perses et les Grecs avaient tout sujet de mésestimer le monde sémitique, devenu leur pâture, ce monde possédait le trésor entier des civilisations, des expériences de l'Occident et les souvenirs respectables de longs siècles de travaux, de conquêtes et de gloire.

Sayfa 396

Bu arada şunu da unutmamak gerekir ki eğer Persler ve Yunanlılar âdeta yemleri haline gelen semetik dünyasını küçümsüyorlarsa da bu dünya medeniyetlerin, Batı deneyimlerinin ve uzun fetih, zafer ve çalışma dolu yılların saygı değer hatıralarını taşır.

Sayfa :409

Les Titans, fils d'Ouranos, le Dieu originel des Ariens, étaient bien incontestablement eux-mêmes, on le voit des Ariens, et parlaient une langue dont les restes, survivant au sein des dialectes helléniques, se rapprochaient, sans nul doute, d'une façon très-intime, et du sanserit, et du zend, et du celtique, et du slave le plus ancien.

Sayfa 409

Aryanîler'de gördüğümüz gibi Aryanîler'in asıl tanrısı tartışmasız Ouranus'un oğulları Titanlar'dı. Yunan lehçesini konuşan diğer uluslarda hiç kuşkusuz Sanskritçe'yi, Zentçe'yi, Keltçe'yi ve en eski Slavca kullanıyorlardı.

Sayfa :410

Les Titans occupèrent donc le nord de la Grèce. Leur premier mouvement heureux vers le sud fut celui auquel présida Deucalion, menant à cette entreprise des troupes d'aborigènes, c'est-à-dire de gens étrangers à son sang (2).

Sayfa 410

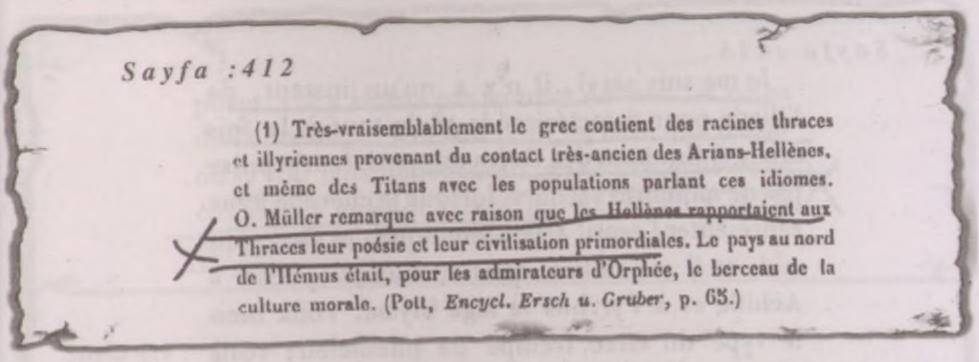
Titanlar Yunanistan'ın kuzeyini işgal ediyordu. Onların güneye doğru gerçekleştirdikleri ilk başarılı hareket Deucalion komutanlığındaki aboriger hareketiydi yani kendi kanlarına yabancı gruplar kattıkları hareketti.

Sayfa :411

Les grands déplacements de peuples blancs septentrionaux, qui, sous l'effort violent des masses mongoles opérant au nord, avaient déterminé les Arians habitant plus au sud, sur les hauts plateaux asiatiques, à descendre le

Sayfa :412

long des crêtes de l'Hindou-Koh, agissaient, dès longtemps, lorsque les Titans se montrèrent au delà de la Thrace. Les Celtes, que l'on trouve, au dix-septième siècle avant Jésus-Christ, fermement établis dans les Gaules, et les Slaves, que, pour des motifs à donner en leur lieu, j'aperçois en Espagne antérieurement à cette époque, avaient quitté depuis des siècles la patrie sibérienne et longé les bords supérieurs du Pont-Euxin. Pour toutes ces causes, une certaine somme de mélanges subis par les Titans avait apporté dans les veines des Arians-Hellènes quelque proportion de principes jaunes dus seulement à l'intermédiaire des nations souillées d'un contact plus intime avec les peuples finnois (1).

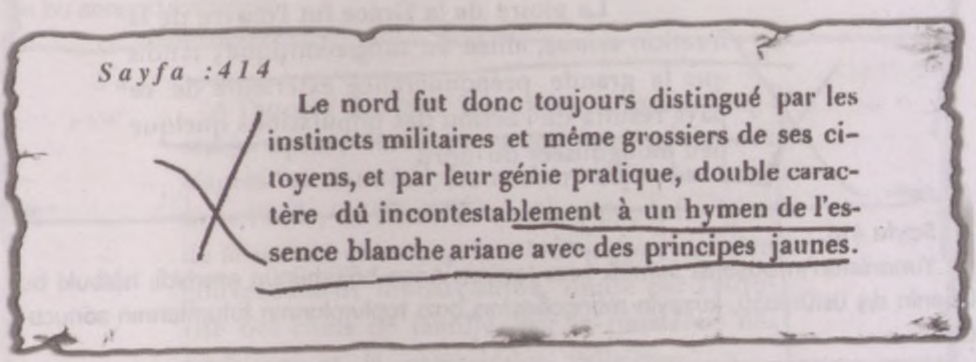
Sayfa :412

(1) Très-vraisemblablement le grec contient des racines thraces et illyriennes provenant du contact très-ancien des Arians-Helléne, et même des Titans avec les populations parlant ces idiomes. O. Müller remarque avec raison que les Helléne rapportaient aux Thraces leur poésie et leur civilisation primordiales. Le pays au nord de l'Hémus était, pour les admirateurs d'Orphée, le berceau de la culture morale. (Pott, *Encycl. Ersch u. Gruber*, p. 65.)

Sayfa 411

Kuzey Moğollarının büyük çabaları sonucu kuzeyde yaşayan beyazların yer değiştirmesi, Titan'ların Thrace'lerin ötesinde görünmesiyle, yüksek Asya düzlüklerinde yaşayan Aryanîler'in [sayfa 412] Hindu-Koh sırtlarına inmelerine sebep oldu. İ.Ö 17. yüzyılda gördüğümüz Keltler Galya'ya yerleşmiş ve eğer nerede yaşadıklarına dair bilgi vermek gerekirse daha önce bu dönemde İspanya'da olduklarını fark ettiğim Slavlar yüzyıllar öncesinden Sibirya'yı terk edip Pont-Euxin'in üst kıyılarına yerleşmişlerdi.(1)

(1) Büyük bir olasılıkla Yunanca, Titan'ların ve eski Yunan-Aryanîler'in bu bölgesel dilleri konuşan milletlerle irtibatından doğan Thraces ve İllyriennes kökenlerine sahipti. **O. Müller haklı olarak Thraces'lere şiirlerini ve başlıca uygarlıklarını Yunanlar'ın kazandırdığını belirtiyor.** Hemus'un kuzeyindeki ülke, Orphee hayranlarına göre ahlâkî kültürün beşiği idi (Pott, Encyd. Erschu.Gruber, p-65).

Sayfa :414

Le nord fut donc toujours distingué par les instincts militaires et même grossiers de ses citoyens, et par leur génie pratique, double caractère dû incontestablement à un hymen de l'essence blanche ariane avec des principes jaunes.

Sayfa 414

Kuzey askeri vasıflarıyla ve pratik zekâsıyla daima üstün oldu. Bu çift karakterde, kuşkusuz beyaz Aryanîler'in sarı kökenlerle evliliğine bağlıydı.

Sayfa :415

Je me suis servi, il n'y a qu'un instant, de l'Iliade pour caractériser le génie tout à la fois arian et finnique des Grecs du nord. Je n'y puise pas de moindres secours, lorsque je cherche à me représenter l'esprit arian-sémitique des Grecs du sud, et il me suffira, dans ce but, d'opposer à Achille et à Pyrrhus le sage Ulysse. Voilà bien le type du Grec trempé de phénicien; voilà l'homme qui nommerait certainement, dans sa généalogie, plus de mères chananéennes que de femmes arianes.

Sayfa 415

Az önce, Kuzey yunanlıların, hem Aryanî hem Fin kökenli üstün zekâsını belirlemek için Iliade'den faydalandım. Güney Yunanlıları'nın Samî-Aryanî zihnini açıklamaya çalışırken hiçbir yardıma başvurmuyorum. Çünkü bu amacı gerçekleştirirken Achille Pyrrhus'le uysal Ulysse'yi karşı karşıya getirmem yeterli. İşte Fenikeliler içinde kalmış Yunan tipi ve işte soyağacında mutlaka **Aryanî kadınından çok** Chananeennes'i anne sayacak insanoğlu.

Sayfa :416

La gloire de la Grèce fut l'œuvre de la fraction ariane, alliée au sang sémitique; tandis que la grande prépondérance extérieure de ce pays résulta de l'action des populations quelque peu mongolisées du nord.

Sayfa 416

Yunanistan'ın başarısı Semitik kanı taşıyan Arien bölümünün eseriydi; hâlbuki bu ülkenin dış üstünlüğü, kuzeyin mongollaşmış bazı toplumlarının tutumlarının sonucudur.

Sayfa :419

Aucune contrée ne présente, aux époques primitives, plus de traces de convulsions ethniques, de déplacements subits et d'immigrations multi-

Sayfa :419

pliées. On y venait par troupes de tous les coins de l'horizon, et souvent pour ne faire que passer ou se voir tellement assailli, que force était de se confondre aussitôt parmi les vainqueurs et de perdre son nom.

Sayfa 419

İlkel dönemlerde hiçbir bölgede etnik sarsıntı, yer değiştirmeye maruz kalma ve göç artışı görünmüyor. Buraya dünyanın dört bir yanından çoğu zaman yalnızca uğramak ya da kendini saldırganmış gibi göstermek için; **daha da kötüsü mağluplarla karışıp isimlerini yok etmek için sürüler hâlinde geliyorlardı.**

Sayfa :421

(1) La race de Dardanus et de Teucer, une de celles qui portèrent l'élément arian hellénique dans la Troade, fut dans ces dernière.

Sayfa 421

(1) Troade' deki Helen Arian öğelerini taşıyan ırklardan biri olan Dardanus ve Teucer ırkı bu sonunculardandır.

Sayfa :427

A l'aurore des âges héroïques, et même longtemps après, les États grecs sont gouvernés d'après les données, les notions déjà observées dans l'Inde, en Perse, et quelque peu à l'origine de la société chinoise, c'est-à-dire pourvus d'un gouvernement monarchique, limité par l'autorité des chefs de famille, par la puissance des traditions et la prescription religieuse.

Sayfa 427

Kahramanlık çağlarının eşiğinde ve hatta bu çağlardan uzun zaman sonra, Yunan devletleri, elimizdeki verilere göre, daha önce Hindistan' da, Pers' de ortaya çıkmış ve

bir ölçüde Çin toplumu kökenli yani monarşik bir yönetim süren, aile şefinin, geleneklerin ve dinî kuralların otoritesiyle sınırlandırılmış kavimleri yönetmişlerdir.

Sayfa :429

Les guerriers grecs apparaissaient grands de taille, blancs et blonds. Leurs yeux portaient leur arrogance dans l'azur, et ce souvenir resta tellement maître de la pensée des générations suivantes, que lorsque le polythéisme noir eut envahi, avec l'affluence croissante des immigrations sémitiques,

Sayfa 429

Yunan savaşçılar boyca büyük, beyaz ve sarışın görünüyorlardı. Gözleri onların bö-bürlenmesini göklere taşıyordu ve bu hatıra gelecek nesillerin hafızasına fazlasıyla hâkim oldu.

Sayfa :443

Ce qu'il faudrait maintenant, c'est séparer les données ariaues des mélanges finnois. La proportion de ces éléments religieux divers, sémitique, arian, finnique, donnerait la composition exacte du sang grec.

Sayfa 443

Şimdi gerekli olan, Aryanî bilgilerini Fin bilgilerinden ayırmak. Bu farklı Samî, Aryanî ve Fin unsurların bileşimi Yunan kanının tam oluşumunu verecek.

Sayfa :450

La frontière sud, envahie par les populations sémitisées, s'était resserrée. Plus on montait vers le nord, plus l'ancien sang grec avait conservé de pureté. Mais, en somme, la Thessalie était elle-même déjà souillée, et il fallait arriver jusqu'à la Macédoine et à l'Épire pour se retrouver au milieu des traditions anciennes.

Sayfa :450

Au nord-est et au nord-ouest, ces provinces avaient également perdu un voisinage ami. Les Thraces et les Illyriens, envahis et transformés par les Celtes et les Slaves, ne se comptaient plus comme Arians. Cependant le contact de leurs éléments blancs, mêlés de jaunes, n'avait pas pour les Grecs septentrionaux les suites à la fois fébriles et débilitantes qui caractérisaient les immixtions asiatiques du sud.

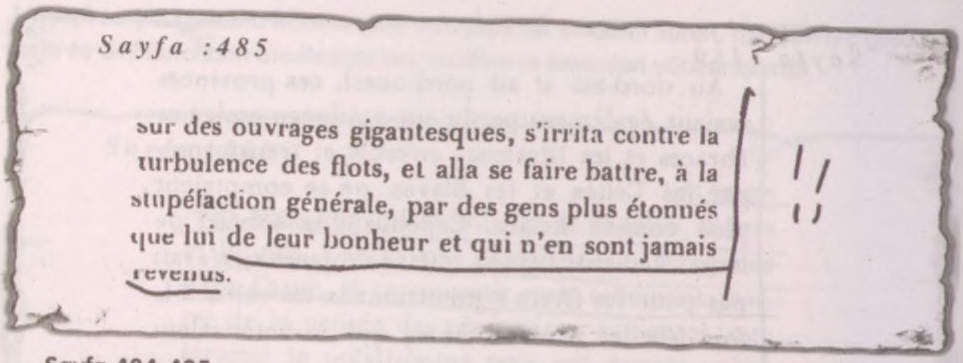
Sayfa 450

Sâmileştirilmiş ülkeler tarafından istilâ edilen güney sınırı daralmıştı. Kuzeye çıkıldıkça Eski Yunan kanı saflığını korumuştu. **Fakat sonuç olarak Thessalie zaten bozulmuştu ve kendimizi eski geleneklerin içinde bulmak için Epire ve Makedonya'ya kadar gitmemiz gerekiyordu.**

Kuzeydoğu ve kuzeybatıda bu eyaletler aynı zamanda dost bir komşularını kaybetmişlerdi. Keltler ve Slavlar tarafından istilâ edilip değişime uğrayan Thraces'ler İlliriens'ler artık Aryanî gibi davranmıyorlardı. Bu arada sarılarla karışmış beyaz kökenlerin ilişkisi Yunanlılar için Güney Asya müdahalelerini yansıtan kimi moral bozucu, kimi coşkulu sonuçlar vermemişti.

Sayfa :484

La puissance perse, si démesurément grosse et redoutée, prit de mauvaises mesures. Xerxès se conduisit en Agramant. Sa *giovenil furore* n'accorda aucun égard aux conseils des hommes sages. Les Grecs eurent beau, s'abandonnant les uns les autres, commettre des lâchetés impardonnables et les plus lourdes fautes, le roi s'obstina à être plus fou qu'ils n'étaient maladroits, et au lieu de les attaquer avec des troupes régulières, il voulut s'amuser à repaître les yeux de sa vanité du spectacle de sa puissance. Dans ce but, il rassembla une cohue de 700,000 hommes, leur fit passer l'Hellespont

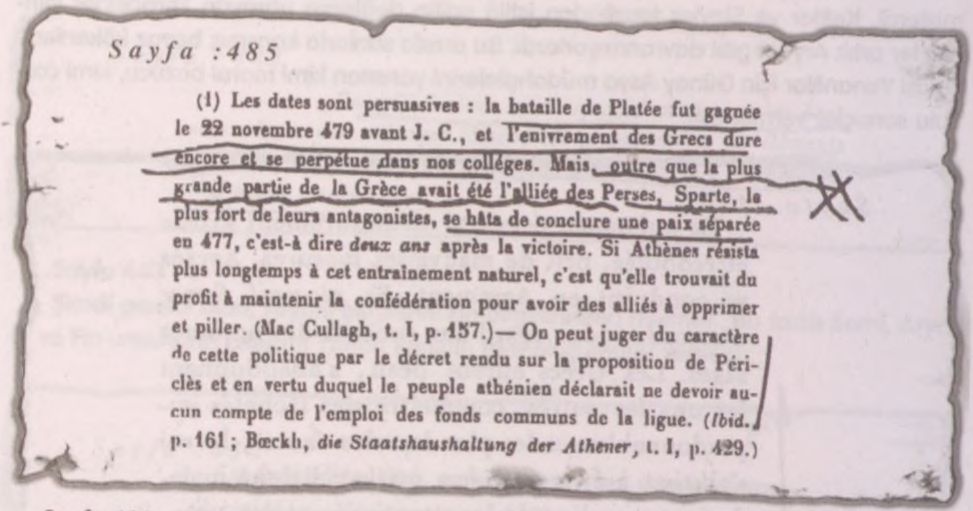

Sayfa :485

sur des ouvrages gigantesques, s'irrita contre la turbulence des flots, et alla se faire battre, à la stupéfaction générale, par des gens plus étonnés que lui de leur bonheur et qui n'en sont jamais revenus.

Sayfa 484-485

Olçülemeyecek kadar büyük ve korkunç Pers gücü kötü boyutlara ulaşmıştı. Xerxes Agramant'a gitti. Onun Giorenil Furore'si bilge insanların vasiyetlerine hiç ilgi göstermiyordu. **Yunanlılar birbirinden koparak affedilmez hatalar ve korkaklıklar yaptılar; kral sakar olduğu kadar delice hareket etti ve daimî gruplar hâlinde saldıracağı yerde kendi gücünü ispat etmeye çalıştı. Bu uğurda 700.000 kişilik bir kalabalık oluşturdu ve hiç kimsenin inanamayacağı saçmalıklar yaptı.**

Sayfa :485

(1) Les dates sont persuasives : la bataille de Platée fut gagnée le 22 novembre 479 avant J. C., et l'enivrement des Grecs dure encore et se perpétue dans nos colléges. Mais, outre que la plus grande partie de la Grèce avait été l'alliée des Perses, Sparte, le plus fort de leurs antagonistes, se hâta de conclure une paix séparée en 477, c'est-à dire *deux ans* après la victoire. Si Athènes résista plus longtemps à cet entraînement naturel, c'est qu'elle trouvait du profit à maintenir la confédération pour avoir des alliés à opprimer et piller. (Mac Cullagh, t. I, p. 157.)— On peut juger du caractère de cette politique par le décret rendu sur la proposition de Périclès et en vertu duquel le peuple athénien déclarait ne devoir aucun compte de l'emploi des fonds communs de la ligue. (*Ibid.* p. 161 ; Bœckh, *die Staatshaushaltung der Athener*, t. I, p. 429.)

Sayfa 485

(1) Tarihler oldukça ikna edici: Platée Savaşı İ.Ö Kasım 479 tarihinde kazanıldı ve Yunanlılar'ın ilerleyişi devam etti ve okullarımızda da hâlâ bu şekilde öğretiliyor. Fakat Yunanistan'ın büyük bir kısmının Perslerle müttefik olması dışında onların en güçlü rakibi olan Sparte 477'de ayrı bir barış imzalamak için sabırsızlanıyordu, bu da demek oluyor ki yağmalayıp zulmedebileceği müttefiklerinin olması için birliği elinde tutmakta bir çıkar görüyordu (Mac Cullagh, t. İ, p.157). - **Bu politikanın yapısı gereğince birliğin ortak mal-**

larını kullanmada hiç kimseye hesap vermek zorunda olmadığını öne süren Athen halkının Pericles önerisi hakkındaki kararname ile değerlendirebiliriz (İbid., p. 161; Boeckh, die Staathaushaltung der Athener, t, İ, p. 429.),

Sayfa :486

Malgré l'issue inespérée de la guerre persique, la Grèce était contrainte par la puissance sémitique de son sang de se rallier tôt ou tard aux destinées de l'Asie, elle qui avait subi si longtemps l'influence de cette contrée.

Sayfa 486

Pers Savaşı'nın umutsuz sonucuna rağmen Yunanistan er ya da geç Asya'nın kaderine katılacağı için, taşıdığı Samî kanının gücünden rahatsızdı. Çünkü uzun süre bu bölgenin etkisinde kalmıştı.

Sayfa :487

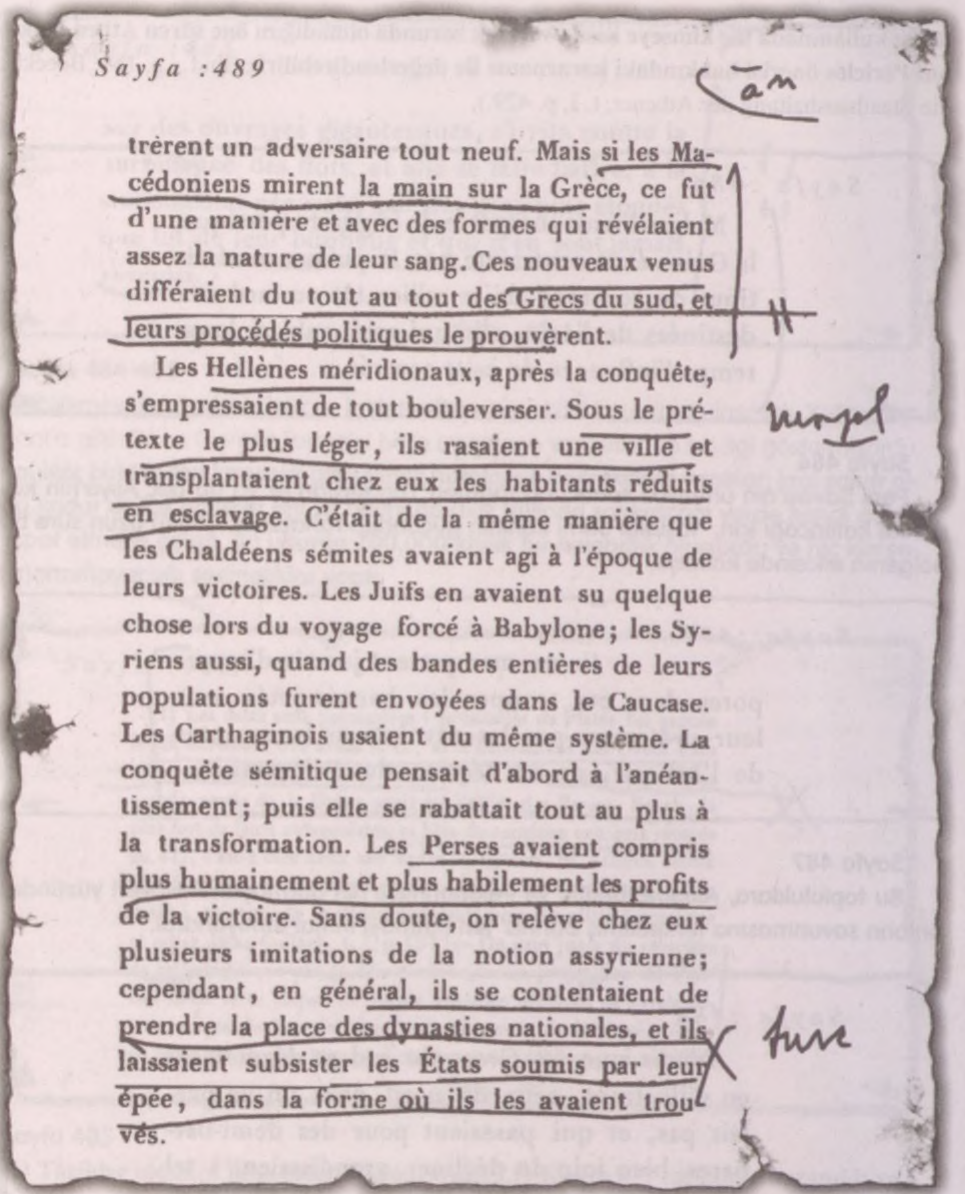
Ils ne manquaient jamais d'incorporer dans ces troupes les bannis jetés sous leur protection par les révolutions incessantes de l'Attique, de la Béotie, du Péloponnèse;

Sayfa 487

Bu topluluklara, Altique, Béotie ve Peloponnese'nin durmayan ihtilâlleri yüzünden onların savunmasına terkedilmiş Bannis' leri katmayı ihmal etmiyorlardı.

Sayfa :488

Tandis que les Grecs du sud se dégradaient en s'illustrant, ceux du nord, dont on ne parlait pas, et qui passaient pour des demi-barbares, bien loin de décliner, grandissaient à tel point sous l'ombre de leur système monarchique, qu'un matin, se trouvant assez lestes, fermes et dispos, ils gagnèrent les Perses de vitesse, et, s'emparant de la Grèce pour leur propre compte, firent front aux Asiatiques et leur mon-

Sayfa :489

trèrent un adversaire tout neuf. Mais si les Macédoniens mirent la main sur la Grèce, ce fut d'une manière et avec des formes qui révélaient assez la nature de leur sang. Ces nouveaux venus différaient du tout au tout des Grecs du sud, et leurs procédés politiques le prouvèrent.

Les Hellènes méridionaux, après la conquête, s'empressaient de tout bouleverser. Sous le prétexte le plus léger, ils rasaient une ville et transplantaient chez eux les habitants réduits en esclavage. C'était de la même manière que les Chaldéens sémites avaient agi à l'époque de leurs victoires. Les Juifs en avaient su quelque chose lors du voyage forcé à Babylone; les Syriens aussi, quand des bandes entières de leurs populations furent envoyées dans le Caucase. Les Carthaginois usaient du même système. La conquête sémitique pensait d'abord à l'anéantissement; puis elle se rabattait tout au plus à la transformation. Les Perses avaient compris plus humainement et plus habilement les profits de la victoire. Sans doute, on relève chez eux plusieurs imitations de la notion assyrienne; cependant, en général, ils se contentaient de prendre la place des dynasties nationales, et ils laissaient subsister les États soumis par leur épée, dans la forme où ils les avaient trouvés.

Sayfa 488

Güney Yunanlıları ünlerini artırarak kendilerine zarar verirken, hiç kimsenin bahsetmediği, yarı barbar olarak bilinen ve yıkılmaktan çokta uzak olan kuzeydekiler, monarşik sistemlerin gölgesinde o denli büyüyorlardı ve bir sabah kendilerini o kadar çevik, dayanıklı ve dinç hissettiler ki Pers'i aldılar ve kendi çıkarları için Yunanistan'a dört elle sarıla-

rak Asyalılara karşı çıkıp onlara yepyeni bir rakip gösterdiler. [sayfa 489] **Fakat eğer Makedonyalılar Yunanistan'a doğru el attılarsa bunu kanlarına yakışır bir şekilde yaptılar. Bu yeniler Güney Yunanlılar'dan tamamen farklıydı ve politik süreçleri de bunu gösteriyordu.**

Güney Yunanlılar fetihten sonra her şeyi altüst etmeye başladılar. Ufacık bahanelerle bir şehri yerle bir edip oraya köleliğe mahkûm edilmiş insanları yerleştirdiler. Samî ırkından gelen Chaldeen'ler de zafer dönemlerinde aynı şekilde davranmışlardı. Yahudiler Babilon'a yaptıkları zorunlu yolculukta, Mısırlılar da halklarının bütün grupları Kafkaslara gönderildiğinde bu konuda bir şeyler öğrenmişti. Carthagin'liler de aynı sistemi kullanıyordu. Samî fethi öncelikle yok etmeyi daha sonra da değişimi öngörüyordu. **Persler zaferin çıkarlarını daha insanca ve kurnazca anlamışlardı. Hiç kuşkusuz onlarda Asur unsurunun birçok taklidini görebiliriz, bu arada ulusal hanedanlıkların yerini almakla yetiniyor ve kılıçlarına maruz kalan devletlerin buldukları şekilde yaşamalarına izin veriyorlardı.**

Sayfa :490

Les Macédoniens restèrent fidèles au même esprit arian. Après la bataille de Chéronée, Philippe ne détruisit rien, ne réduisit personne en servitude, ne priva pas les cités de leurs lois, ni les citoyens de leurs mœurs.

Sayfa 490

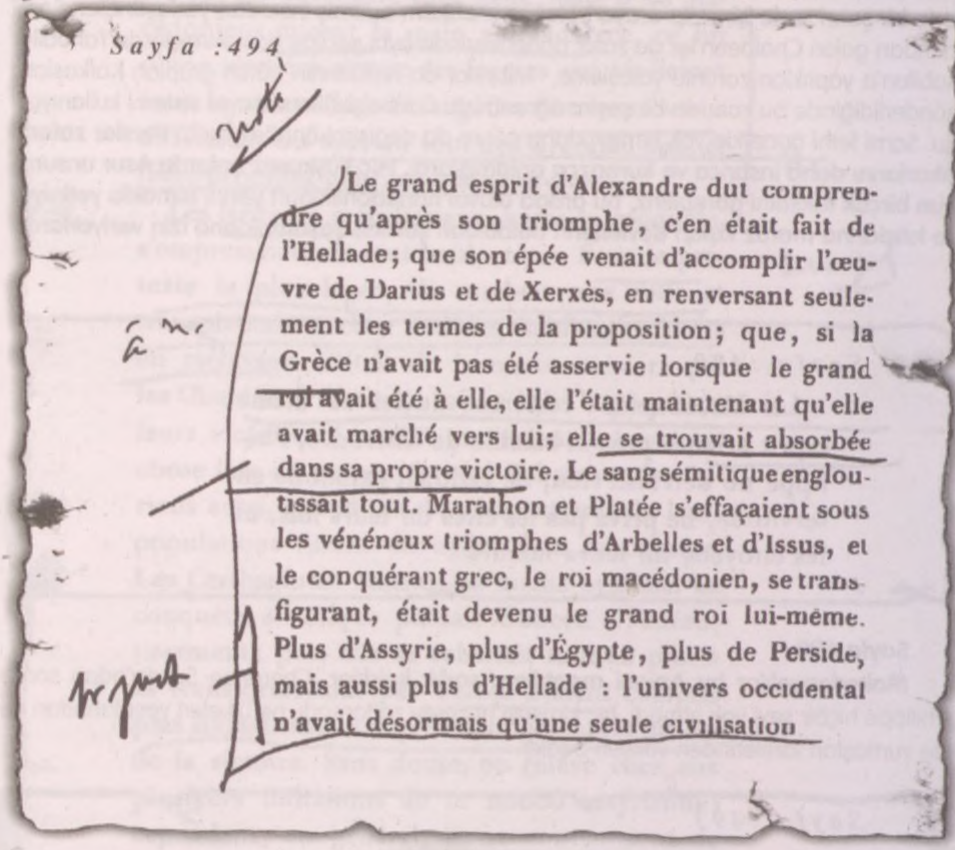
Makedonyalılar bu Aryanî mantığına sadık kaldılar. Cheronee Savaşı'ndan sonra Philippe hiçbir şeyi yok etmedi, hiç kimseyi hizmete zorlamadı, ne ülkeleri yasalarından ne de yurttaşları törelerinden yoksun bıraktı.

Sayfa :493

Ici se présente une application rigoureuse du principe de l'inégalité des races. A chaque nouvelle émission du sang des blancs en Asie, la proportion a été moins forte. La race sémitique, dans ses nombreuses couches successives, avait plus fécondé les populations chamites que ne le put l'invasion iranienne, exécutée par des masses beaucoup moindres.

Sayfa 493

Bu ırklar arasındaki eşitsizlik ilkesinin sert bir uygulaması var. Beyazların kanının Asya'ya her yayılışında bu eşitsizliğin oranı daha da azaldı. Samî ırkı, İran istilâsının uğraşıpda başaramadığı kadar çok sayıda Chamit topluluğunu zenginleştirdi.

Sayfa :494

Le grand esprit d'Alexandre dut comprendre qu'après son triomphe, c'en était fait de l'Hellade; que son épée venait d'accomplir l'œuvre de Darius et de Xerxès, en renversant seulement les termes de la proposition; que, si la Grèce n'avait pas été asservie lorsque le grand roi avait été à elle, elle l'était maintenant qu'elle avait marché vers lui; elle se trouvait absorbée dans sa propre victoire. Le sang sémitique engloutissait tout. Marathon et Platée s'effaçaient sous les vénéneux triomphes d'Arbelles et d'Issus, et le conquérant grec, le roi macédonien, se transfigurant, était devenu le grand roi lui-même. Plus d'Assyrie, plus d'Égypte, plus de Perside, mais aussi plus d'Hellade : l'univers occidental n'avait désormais qu'une seule civilisation

Sayfa 494

Aleksandre' ın büyük dehası onun zaferinden sonra anlaşıldı, bu deha Hellade' den gelmeydi; sadece önerinin sözcüklerini değiştirerek Darius ve Xerxes' in yapıtını gerçekleştirmişti; eğer Yunanistan, büyük kralları Aleksandre' ın eline geçtiğinde köleleştirilmeseydi şu anda onun üzerine yürüyor olurdu; kendini kazandığı zaferin içinde bulurdu. Samî kanı her şeyi yutuyordu. Platee ve Maraton Arbelles ve İssus'un zehirli zaferleri altında yok oluyordu ve kendini değiştiren Yunan fatihi, Makedonya kralı büyük kral konumunu almıştı. Artık ne Asurlar, ne Mısır, ne Persid ne de Hellade vardı. Batı dünyası artık yalnızca bir tek uygarlığa sahipti.

Sayfa :497

Le sang barbare avait tout envahi. Au nord, les mélanges accomplis avec les populations slaves et celtiques attiraient les races hellénisées vers la rudesse et la grossièreté trônant sur les rives du Danube, tandis qu'au sud les mariages sémitiques répandaient une dépravation purulente pareille à celle de la côte d'Asie;

Sayfa 497

Barbar kanı her şeyi istilâ etmişti. Kuzeyde Slav ve Kelt milletleriyle gerçekleşen karışımlar Yunanlaşmış ırkları Danube kıyılarında hâkim olan kabalığa ve sertliğe itiyordu. Güneyde ise Samî evlilikleri tıpkı Asya kıyısında olduğu gibi kötü bir bozulmaya neden oluyordu.

Sayfa :505

Plus nombreuses que toutes les émigrations blanches dont l'histoire ait fait mention, les deux premières familles venues de l'Asie centrale sont descendues si loin vers l'ouest et vers le sud de l'Afrique, que l'on ne sait encore où trouver la limite de leurs flots. Pourtant on peut attester, par l'analyse des langues sémitiques, que le principe noir a pris partout le dessus sur l'élément blanc des Chamites et de leurs associés.

Sayfa 505

Tarihin tüm beyaz göçleri içinde en kalabalığı olan bu göçte iki Orta Asya ailesi Afrika'nın batı ve güneyine doğru o kadar uzağa ilerlemişlerdi ki hâlâ sayıları hakkında bir sınırlama yapamıyoruz. Hâlbuki Samî dillerin analizini yaparak siyah ırkın Chamitesler ve ortakları üzerinde her yerde üstünlük sağladıklarını kanıtlayabiliriz.

Sayfa :507

Il n'y eut guère que deux courtes exceptions à cette règle : l'une causée par l'invasion des Galates; la seconde par l'établissement d'un peuple plus important, les Parthes (1), nation ariane mêlée de jaune, qui sémitisée de bonne heure comme ses pré-

Sayfa :508

décesseurs, s'enfonça à son tour dans les masses hétérogènes.

En somme, cependant, les Galates et les Parthes étaient trop peu nombreux pour modifier longtemps la situation de l'Asie.

Sayfa 507

Bu kuralda yalnızca iki küçük istisna oldu, birincisi Galates'lerin istilâsı yüzünden gerçekleşti, **ikincisi ise sarı ırklarla karışmış bir Aryanî ulusu olan, kısa zamanda kendilerinden önceki uluslarda olduğu gibi Samîleştirilen Parthe'lerin sıraları gelince farklı cinslerden kitlelere karışmaları nedeniyle gerçekleşti.** [sayfa 508] **Sonuç olarak Galatca ve Parthes'lerin sayısı uzun süre Asya'nın durumunu değiştirmek için çok yetersiz kaldı.**

Sayfa :509

LIVRE TROISIÈME.

CIVILISATION RAYONNANT DE L'ASIE CENTRALE VERS LE SUD ET LE SUD-EST.

CHAP. Ier. — Les Arians; les brahmanes et leur système social..... 101
CHAP. II. — Développements du brahmanisme..... 139
CHAP. III. — Le bouddhisme, sa défaite; l'Inde actuelle... 209
CHAP. IV. — La race jaune..... 238
CHAP. V. — Les Chinois..... 252
CHAP. VI. — Les origines de la race blanche..... 315

Sayfa 509

ÜÇÜNCÜ KİTAP

GÜNEYE VE GÜNEY DOĞUYA YÖNELEN PARLAK ORTA ASYA UYGARLIĞI

1. BÖLÜM- Aryanîler, Brahmanlar ve sosyal düzenleri 101
2. BÖLÜM- Brahma dininin gelişmesi 159
3. BÖLÜM- Budizm,başarısızlığı, günümüz Hindistan'ı 209
4. BÖLÜM- Sarı ırk 238
5. BÖLÜM- Çinliler 252
6. BÖLÜM- Beyaz ırkın kökenleri 315

Traité Élémentaire de Drait Constitutionnel

Paris 1926 Libraine Dalloz

ANAYASAL HAKLARDAN ALINTI

Paris 1926 Libraine Dalloz

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 566
Yazar	: Prof. Joseph Barthélemy
Cild	: Vişne rengi
Ebadı	:
	En : 16.8 cm.
	Boy : 24.4 cm.
Sayfa Adedi	: 713
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ebru GENÇ tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :71

Mais le principe démocratique doit seulement être considéré comme un idéal rationnel à tempérer par des considérations d'ordre pratique.

Cet idéal que le plus grand nombre possible d'individus doit participer au gouvernement de la manière la plus directe possible, doit être tempéré par cette ultime considération pratique que la société se donne un gouvernement pour être sauvée et non pour se voir conduire à l'abîme et à la ruine.

Avant d'appeler cette masse à l'effectivité du pouvoir, il faut l'y préparer ; ce fut, par exemple, une faute en 1848 de déchaîner, au nom du principe démocratique, le suffrage universel ; il amena l'Empire.

Donc la capacité, le talent et la vertu doivent être, en régime démocratique, à la base de la hiérarchie sociale.

Sayfa 71

Demokratik temel kuraldan doğan ülkü, herkesin hükûmete doğrudan katılımıdır.

Mümkün olduğunca fazla kişinin mümkün olan en doğru şekilde hükûmete katılması ülküsü bu en son pratik düşünceyle yumuşatılmış olmalıdır ki toplum, kendine, yıkıntıya ve uçuruma gitiğini görmek için değil, kurtulmak için bir hükûmet seçsin.

Halkı iktidarın gerçekliğine çağırmadan önce, bunu onlara hazırlamak gerekir. Örneğin; demokratik ilke adına 1848'de toplam oyları bölme hatası, İmparatorluğu yuttu.

O halde, yeterlilik, yetenek ve erdem demokratik rejim de toplumsal silsileye dayandırılmalıdır.

Sayfa :99

Le fonctionnaire élu doit se soumettre à la loi et chercher sa règle de conduite dans la loi. Mais pour les assemblées représentatives, le problème est différent parce que ce sont elles qui font la loi ; dans l'élaboration législative ne doivent-elles pas s'inspirer des indications de ceux qui les ont élus ?

Sayfa :99

§ 1

LES THÉORIES JURIDIQUES RECHERCHANT LES RAPPORTS JURIDIQUES EXISTANT ENTRE ÉLECTEURS ET ÉLUS DANS L'ÉLECTION POLITIQUE

Pour répondre à la question précédemment posée, les juristes se sont orientés vers l'une ou l'autre des trois conceptions suivantes : 1° *Conception du mandat impératif.* Entre un élu et ses électeurs il existe des rapports juridiques dérivant d'un mandat impératif donné à l'élu par l'électeur. Cette conception implique, en droit, une surveillance constante de l'élu par l'électeur. — 2° *Conception de l'élection simple choix.* Entre l'électeur et l'élu, il n'existe aucun lien de droit ; il y a peut-être des rapports politiques, il n'y a pas de rapports juridiques. Cette conception réduit à son minimum la signification juridique du gouvernement représentatif et de l'élection ; cette dernière n'est pas la dation d'un mandat impératif à l'élu, désormais lié, mais le simple choix d'un individu qui conservera ensuite toute sa liberté juridique d'action. 3° Enfin entre ces deux conceptions opposées, il en existe une *intermédiaire* : s'il n'y a pas mandat donné par les électeurs d'une circonscription à leur élu, il y a du moins, *mandat donné par l'ensemble des électeurs à l'ensemble des élus*, par la Nation au Parlement.

Sayfa 99

Milletvekili kanunlara uymak ve ilerleyiş kuralını kanunlarda aramak zorundadır. Ama temsilci meclisler için problem farklıdır, çünkü kanunları onlar çıkartırlar, yasama hazırlanmasında kendilerini seçenlerin göstergelerinden (isteklerinden) esinlenmeleri gerekmez mi?

§1

POLİTİK SEÇİMLERDE SEÇMENLER VE SEÇİLENLER ARASINDA VAROLAN HUKUKÎ KURUMLAR

Hukukçular biraz önce sorulmuş olan soruyu cevaplamak için şu üç anlayıştan birine veya diğerlerine yönelmişlerdir:

1) Dayatmacı himaye anlayışı. Bir milletvekili ile seçmenleri arasında, seçmenin milletvekiline verdiği dayatmacı himayeden ayrılan hukukî ilişkiler mevcuttur. Bu anlayış hukuk içerisinde, seçilenin seçmeni tarafından cesurca kontrolünü kapsar.

2) Basit tercih seçim anlayışı.Seçilenle seçmen arasında hiçbir hukukî ifadesini en az değerine indirir. Bu milletvekiline dayatmacı bir mandanın ödetilmesi değil kişinin hukukî hareket özgürlüğünü gizleyecek basit bir tercihdir.

3) Bu karşı iki görüşün arasında, bir aracı olanı vardır: Bir bölgenin seçmenleri tarafından seçilene verilmiş manda yoksa en azından ulus tarafından mecliste milletvekillerinin tamamına seçmenlerin tamamınca verilmiş manda vardır.

Sayfa :100

A. — La théorie du mandat impératif

I. — La théorie du mandat impératif est une théorie à caractère juridique accentué. Elle fait rentrer l'élection politique dans une catégorie juridique connue, déjà organisée par le droit privé : le mandat, qui est l'application la plus typique, en droit privé, de la représentation. Les électeurs d'une circonscription donnent à leur élu, par l'élection, le mandat de gérer les affaires publiques à leur place et en leur nom.

Sayfa 100

A) Dayatmacı himaye kuramı

1) Dayatmacı himaye kuramı vurgulanmış hukukî karakterli (yapılı) bir kuramdır. Politik seçimleri, özel hukuk tarafından düzenlenmiş bilinen bir hukukî kategoriye sokar. Temsilin özel hukuktaki en tipik uygulaması olan himayecilik. Seçim yoluyla bir bölgenin seçmenleri seçtiklerine kendi yerlerine ve onların adına kamusal işleri idare etme vekilliği verirler.

Sayfa :122

Cette intervention directe du peuple est d'ailleurs susceptible de se produire de deux manières : 1° Ou bien le corps des citoyens exprime directement sa volonté en exerçant lui-même les diverses fonctions de l'Etat. C'est le système du *gouvernement direct* ; 2° Ou bien le peuple institue un corps de représentants, mais il s'attribue à lui-même le pouvoir de décision définitive, pour les matières les plus importantes. Les représentants ne statuent qu'*ad referendum*, provisoirement, sous réserve de la solution qui sera définitivement arrêtée par le peuple : c'est le système du *gouvernement semi direct* ou *referendum*, à mi-chemin entre le gouvernement direct pur et le gouvernement représentatif pur.

Sayfa 122

Halkın bu dolaysız müdahalesi zaten iki şekilde olabilir: 1) Ya vatandaşların tamamı devletin çeşitli işleyişlerini [görevlerini] kendileri yerine getirerek istedikilerini doğru-

dan doğruya ifade ederler. Buna dolaysız [direkt] hükûmet sistemi denir; 2) Ya da halk bir temsilciler gücü kurar, ama en önemli konulardaki kesin karar yetkisini kendine mal eder. Temsilciler geçici olarak referandumu kurallara bağlarlar [halkın kesin olarak çözümü durdurması kaydıyla]: buna saf dolaysız hükûmetle, saf, temsilci hükûmet arasında, yarı-yollu referandum ya da yarı-dolaysız hükûmet sistemi denir.

Sayfa :124

Il ne constitue d'ailleurs qu'une façade. En réalité, sous l'apparence d'un grand pouvoir, la démocratie directe se laisse gouverner par les magistrats élus.

Sayfa 124

Bu sistem sadece bir dış yüz oluşturur. Aslında yüce bir iktidar görünüşünün altında dolaysız demokrasi kendini seçilmiş yargıçların idaresine bırakır.

Sayfa :125

En résumé, bien que le gouvernement direct soit théoriquement l'expression la plus pure du principe démocratique, il n'y a pas lieu de le considérer plus longuement parce que ses formes, survivances du passé, sont pratiquement impossibles dans l'État moderne trop populeux et chargé d'une mission trop complexe.

Sayfa 125

Kısaca, bağımsız hükûmet kuramsal olarak demokratik ilkenin en saf ifadesi olmasına rağmen, onu daha uzunca incelemek uygun olmaz. Çünkü geçmişten arta kalanlar, yapıları çok karışık bir görevle yüklü, aşırı kalabalık değildir. Modern devlet içinde aslında mümkün [olası] değildir.

Sayfa :706

TABLE DES MATIÈRES

TITRE II. — Les Gouvernements démocratiques 86

Chapitre I. — *Le Gouvernement césarien.* 86

§ 1. — Le Gouvernement césarien ne peut naître que de circonstances historiques spéciales supposant un certain état exceptionnel des forces sociales. Il apparaît ainsi comme un accident

Sayfa :706

dans le développement du constitutionnalisme moderne 86
§ 2. — Le Gouvernement césarien est caractérisé : 1° dans l'établissement et la révision de la constitution par le plébiscite ; 2° dans le fonctionnement de la constitution par la concentration des pouvoirs entre les mains du César 87

CHAPITRE II. — *Le Gouvernement représentatif* 93
Section I. — Comment le Gouvernement représentatif se concilie avec le principe démocratique et plus spécialement avec le principe de la souveraineté nationale 94
§ 1. — La conciliation par la théorie juridique de la représentation 95
§ 2. — La conciliation par la théorie juridique de l'organe 95
§ 3. — La position exacte du problème sur le terrain politique, en dehors de toute conception *à priori* 96
Section II. — L'aménagement pratique du Gouvernement représentatif. — L'organisation des rapports entre l'électeur et l'élu. — Théorie générale de l'élection politique 97
§ 1. — Les théories juridiques recherchant les rapports juridiques existant entre électeurs et élus dans l'élection politique (conception du mandat impératif — conception de l'élection simple choix — conception du mandat donné par la nation au Parlement) . . 99
§ 2. — Critique de ces diverses théories 111
§ 3. — Essai d'une théorie positive réaliste touchant les rapports existant entre électeurs et élus dans le Gouvernement représentatif. La publicité dans la démocratie 115

CHAPITRE III. — *Le Gouvernement direct et semi-direct* 121
Section I. — Le Gouvernement direct 122
Section II. — Le Gouvernement semi-direct 125
§ 1. — Le développement historique des diverses formes de Gouvernement semi-direct et leur fortune actuelle 127
§ 2. — La valeur des institutions du Gouvernement semi-direct, spécialement d'après leurs résultats pratiques 134
§ 3. — Le Gouvernement semi-direct en droit constitutionnel français 143

TITRE III. — LE PRINCIPE DE LA SÉPARATION DES POUVOIRS 148
CHAPITRE I. — *L'élaboration du principe* 149
CHAPITRE II. — *La signification et la portée exactes du principe* 152
CHAPITRE III. — *L'application du principe dans l'histoire constitutionnelle française et à l'étranger* 156
Section I. — Le système de la séparation tranchée des pouvoirs 156
Section II. — Le système de la confusion des pouvoirs 160

Sayfa 706

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK II - Demokratik Hükûmetler 84

BÖLÜM I - Sezar Hükûmeti 86
1) Sezar Hükûmeti sadece sosyal güçlerin birtakım istisnaî durumunu tasarlayan özel tarihî şartlardan doğabilir böylelikle anayasa? gelişimi içinde bir kaza gibi ortaya çıkar 86
2) Sezar Hükûmeti belirginleştirilmiştir yapısında ve kamuoyu yoklaması ile anayasanın tekrar ele alınmasında 2. Sezar'ın elleri arasındaki yetkilerin yoğunlaşmasıyla anayasanın işlenişinde 87
BÖLÜM II - Temsili Hükûmet 93
Keşif I Temsilin Hükûmet demokratik ilkeyle dahası milli hükümdarlık ilkesiyle nasıl uzlaşır.
1. Temsil etmenin hukukî kuram aracılığıyla uzlaşma 95
2. Sözcünün hukukî kuramı aracılığıyla uzlaşma 95
3. Politika alanında öncelikli her anlayışın dışında sorunun kesin yeri . . .96
Kesif II - Temsilî Hükûmetin işlevsel yoluna oturması -seçmen ve seçilen arası ilikilerin düzenlenmesi- seçim politikası genel kuramı 97
1) Politik seçimlerde seçmenler ve seçilenler arasında varolan hukukî kuramlar. Dayatmacı himaye Kuramı -Basit tercih seçim anlayışı- ulus tarafından mecliste verilmiş himaye anlayışı 99
2) Bu çeşitli kuramların eleştirisi 111
3. Temsili hükûmette seçmenler ve seçilenler arasında varolan ilişkileri ele alan gerçekçi bir politika kuramının denemesi. Demokraside tanıtım . . .115
BÖLÜM III Bağımsız ve yarı bağımsız hükûmet [Dolaysız ve yarı dolaysız]121
Kesit 1- Dolaysız hükûmet 122
Kesit 2- Yarı dolaysız hükûmet 125
1. Yarı dolaysız ve hükûmetin değişik yapılarının tarihi gelişimi ve güncel servetleri 127
2. Özel olarak pratik sonuçlarına göre yarı dolaysız hükûmetin kurulmasının değeri 134
3. Fransız anayasa hukuğunda yarı dolaysız hükûmet 143
BAŞLIK III Kuvvetler Ayrılığı İlkesi 148
Bölüm I. İlkenin hazırlanması 149
Bölüm II. İlkenin tam yeri ve belirtisi 152
Bölüm III. Fransız anayasa tarihinde ve yabancı memleketlerde ilkenin uygulanması 156
Kesit I. Bölünmüş güçler ayrılığı sistemi 156
Kesit II. Güçlerin karşıklığı sistemi 160

RENÉ BRUNET

PROFESSEUR DE DROIT CONSTITUTIONNEL A LA FACULTÉ DE DROIT DE CAEN
EX-CONSEILLER JURIDIQUE DE L'AMBASSADE DE FRANCE A BERLIN

LA CONSTITUTION ALLEMANDE DU 11 AOUT 1919

LA RÉVOLUTION DE NOVEMBRE 1918 — L'UNITARISME ALLEMAND — LA PRUSSE ET LE REICH — LA QUESTION DU PARLEMENT PROFESSIONNEL. — LE SYSTÈME ÉLECTORAL — LES ORGANES DU REICH : REICHSTAG, PRÉSIDENT, CHANCELIER, MINISTRES, REICHSRAT — LES DROITS INDIVIDUELS — LE SYSTÈME DES CONSEILS : LES CONSEILS D'ENTREPRISES, LE CONSEIL ÉCONOMIQUE PROVISOIRE — LES LOIS DE SOCIALISATION — LE RÉGIME DES CHARBONS.

PRÉFACE PAR JOSEPH-BARTHÉLEMY

PROFESSEUR A LA FACULTÉ DE DROIT DE PARIS
DÉPUTÉ DU GERS

PAYOT & Cie, PARIS
106, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 106

1921

Tous droits réservés.

RENE BRUNET
CAEN HUKUK FAKÜLTESİ ANAYASA HUKUKU PROFESÖRÜ
FRANSA'NIN BERLİN BÜYÜKELÇİLİĞİ ESKİ HUKUK MÜŞAVİRİ

11 AĞUSTOS 1919 TARİHLİ ALMAN ANAYASASI

KASIM 1918 İHTİLÂLİ – ALMAN BİRLİĞİ – PRUSYA VE RAYH [ALMANCA DEVLET ANLAMINA KULLANILMAKTA OLUP BÜTÜN DİLLERDE BU ŞEKİLDE SÖYLENMEKTEDİR] **– PROFESYONEL PARLÂMENTO SORUNU – SEÇİM SİSTEMİ – RAYH'IN ORGANLARI: PARLAMENTO, BAŞKAN, ŞANSÖLYE, BAKANLAR, RAYHSRAT – KİŞİSEL HAKLAR – KONSEYLER SİSTEMİ: GİRİŞİMLER KONSEYİ, GEÇİCİ EKONOMİK KONSEY – SOSYALİZASYON KANUNU – KÖMÜR REJİMİ.**

ÖNSÖZ PARİS HUKUK FAKÜLTESİ PROFESÖRÜ – DEKAN YARDIMCISI - JOSEPH – BARTHELEMY TARAFINDAN YAZILMIŞTIR.

614
PAYOT VE ORTAKLARI, PARIS
106, BOULEVARD SAINT GERMAIN, 106
1921
Bütün hakları saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 614
Yazar	: Prof. René Brunet
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 14 cm.
	Boy : 22 cm.
Sayfa Adedi	: 364
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Orhan Öztaşkın tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :XVIII

La Constitution permet la socialisation totale ou étatisation, la socialisation partielle, la nationalisation, mais elle précise que ces mesures ne seront prises qu'en cas de « maturité » ou d' « extrême besoin ».

Sayfa XVIII

Anayasa, toplam sosyalizasyona veya devletleştirmeye, kısmî sosyalizasyona, millileştirmeye olanak tanımakta, fakat bu tedbirlerin ancak "olgunluk" veya "mecburiyet halinde" alınacağını belirlemektedir.

Sayfa :36

Mais, dès que la victoire de l'émeute paraît assurée, on voit se précipiter, pour se joindre à elle, ceux qui la veille la condamnaient ; et, grâce à Max de Bade, la Social-Démocratie d'Ebert, de Scheidemann, des Syndicats s'installe au pouvoir dès le 9 novembre 1918. L'histoire de la Révolution allemande, c'est l'histoire d'une révolution faite par un groupe politique et dont un autre

Sayfa 36

Fakat, ayaklanmanın zaferi kesinleşmiş gibi olduğu zaman, daha önce onu suçlayanların ona katılmak için acele etmeleri gerekmektedir. Max de Bade sayesinde, Ebert'in ve Scheidemann'ın Sosyal Demokrasi'si sayesinde, sendikalar 9 Kasım 1918 tarihinde iktidara yerleştiler. Alman İhtilâli'nin tarihi, bir siyasî grup tarafından yapılan ve başka bir siyasî grubun bütün faydayı sağladığı bir ihtilâlin tarihidir.

Sayfa :52

Mais, à ce dernier point de vue, son droit est soumis à deux restrictions : d'une part les traités qui touchent aux matières rentrant dans la compétence législative du Reich ne peu-

Sayfa :53

vent être conclus qu'avec l'assentiment de l'Assemblée nationale et de la Commission des États; d'autre part, quand l'Allemagne sera entrée dans une société des Nations qui exclut les traités secrets, tous les traités passés avec des États faisant partie de la Société seront soumis à l'approbation de l'Assemblée nationale et de la Commission des États.

Sayfa 52

Fakat, bu en son bakış açısına göre, hukuki iki sınırlamaya taabidir : Bir taraftan Rayh'ın kanun yapma yetkisi içine giren konularla ilgili antlaşmalar ancak **[sayfa 53]** Millî Parlâmento'nun ve Devletler Komisyonu'nun onaylamasıyla gerçekleşir. Diğer taraftan, Almanya, bir gizli sözleşmeler yapmamış milletler cemiyetine girince, buradaki devletlerle yaptığı bütün antlaşmalar Millî Parlâmento'nun ve Devletler Komisyonu'nun onayına sunulur.

Sayfa :55

Avant la Révolution, il appartenait au parti progressiste; depuis, il est membre du parti démocrate.

* Prens

* *Prens*

Sayfa 55

Devrimden önce, Gelişmeci Parti'ye mensuptu. Daha sonra Demokrat Parti'nin üyesi oldu.

Sayfa :143

§ 3. — LE GOUVERNEMENT DIRECT

Le suffrage universel est le moyen par lequel, dans la démocratie, le peuple souverain manifeste sa volonté; les élections faites, il laisse aux représentants qu'il a choisis le soin de décider librement, en son nom, des affaires de

Sayfa :143

l'État : c'est le système du gouvernement représentatif. Mais parfois, le peuple n'accorde à ses représentants que des pouvoirs limités, et il se réserve le droit de décider lui-même sur certaines affaires particulièrement importantes; dans ce cas, il y a gouvernement direct.

Sayfa 143

3- DOĞRUDAN HÜKÛMET

Demokraside, hükümran olan halk, genel seçimler vasıtasıyla arzusunu gösterir. Seçimler yapılır. Halk, kendi adına, devlet işlerini yapmayı seçtiği temsilcilere bırakır. Bu temsili hükûmet sistemidir. Fakat bazen halk, temsilcilerine sadece sınırlı yetkiler verir. Fakat, özellikle bazı önemli konularda karar verme hakkını kendinde muhafaza eder. Bu durumda, doğrudan hükûmet var demektir.

Sayfa :144

D'abord la haute valeur éducatrice du fait que le peuple participe directement à la direction des affaires publiques.

Sayfa 144

Öncelikle, halkın, kamu işlerinin yönetimine doğrudan katılması, büyük bir öğretici değere sahiptir.

Sayfa :145

Il y a donc place en Allemagne pour le gouvernement direct, mais dans quelle mesure?

Sayfa 145

Öyleyse, Almanya'da doğrudan hükûmet için yer bulunmaktadır, fakat hangi ölçüde?

Sayfa :145

Le peuple ne se prononce pas seulement sur un texte de loi; il est le grand juge politique, l'arbitre suprême devant qui doivent aller toutes les difficultés qui ont une importance vitale pour la nation.

Sayfa 145

Halk, sadece bir metin üzerinde tercihde bulunmamaktadır. O, millet için büyük öneme sahip bütün zorlukların önüne gelmesi gereken en yüksek siyasî yargıçtır.

Sayfa :147

Les deux Chambres sont d'accord sur un texte de loi que le Président n'approuve pas; c'est une première sorte de conflit. Le Président doit alors, s'il ne veut pas promulguer la loi votée, en soumettre le texte au referendum (art 73, al. 1), à moins qu'il ne préfère dissoudre le Reichstag. C'est en somme un droit de veto très puissant reconnu au Président et qui lui a été accordé sans trop de difficultés. Sans doute, les Indépendants, conséquents avec leur thèse de l'inutilité du Président, auraient-ils voulu ne donner le droit d'en appeler au peuple qu'au ministère responsable; sans doute, les membres de la *Deutsche Volkspartei* soutenaient-ils que ce pouvoir était au moins inutile comme faisant double emploi avec le droit de dissolution. La majorité de l'assemblée leur a donné tort.

* okunamadı

Sayfa 147

Parlâmento'nun iki kanadı, Cumhurbaşkanı'nın onaylamadığı bir kanun metninde anlaşmışlardır. Bu bir ilk anlaşmazlık çeşididir. Öyleyse, Başkan, oylanmış olan metni yayınlamak istemezse, Rayhstag'ı lağvetmek istemediği müddetçe metni referanduma sunar. Bu, aslında Cumhurbaşkanı'na tanınmış olan ve çok güçlük çekmeksizin kendisine verilmiş olan çok kuvvetli bir veto yetkisidir. Hiç şüphesiz, Bağımsızlar, Cumhurbaş-

kanı'nın yararsızlığı tezlerinin sonuçlarıyla birlikte, Cumhurbaşkanı'na, gerekli bakan yerine halka gitmek hakkını vermek istememektedirler. Hiç şüphesiz Alman Halk Partisi'nin üyeleri, bu yetkinin en azından meclisi dağıtma yetkisiyle bir çift kullanım yaratması nedeniyle, gereksiz olduğunu desteklemektedirler. Parlâmentonun çoğu ise onu haksız bulmaktadırlar

Sayfa :148

Et enfin, ce même article dispose logiquement que si le peuple se prononce contre la déposition du Président, le Reichstag est, par là même, dissous, car c'est lui qui, alors, a cessé d'être en communion avec le peuple.

3° Un conflit peut naître encore à l'intérieur même du Reichstag entre les membres de cette assemblée. L'hypothèse est prévue par l'article 73, al. 2, qui est ainsi conçu : « une loi dont la promulgation est ajournée sur la proposition d'au moins un tiers du Reichstag doit être soumise au referendum si le vingtième des électeurs le demande. »

Cette procédure complique singulièrement l'œuvre du législateur. Le docteur Heinze, membre de la *Deutsche Volkspartei*, a développé cet argument avec beaucoup de force : une proposition de loi a été envoyée par le Gouvernement, d'accord avec le Reichsrat, au Reichstag, et celui-ci vote un texte différent. Le projet revient devant le Reichsrat qui élève une protestation contre la loi, telle que l'a votée le Reichstag. Celui-ci délibère une seconde fois et on arrive, dans l'immense majorité des cas, à un compromis. Mais il y aura toujours, au sein du Reichstag,

Sayfa :149

une minorité opposée à ce compromis; elle proposera alors d'ajourner la promulgation de la loi et de recourir au referendum. Il faudra alors qu'un vingtième des électeurs du Reich appuie la proposition de la minorité du Reichstag et, dans ce cas, on *devra* procéder à la consultation populaire. Cette procédure est extrêmement compliquée et elle peut être très dangereuse dans beaucoup

* okunamadı

Sayfa :149

de cas; en effet, le tiers du Reichstag, poussé par le parti ou le groupe qui est derrière lui, se sentira obligé de proposer un referendum quand précisément et heureusement le Reichstag et le Reichsrat ont fini par s'entendre.

Sayfa 148

Sonunda, aynı madde, mantıken, şayet insanlar Cumhurbaşkanı'nın konuşmasına karşı birşey söyleyebiliyorlarsa, aynı şekilde, dağıtılmış olan olan Raystag'ın da onlar tarafından lağvedilebileceğini, zira, Raystag da halkla birlikte olmayı bırakmıştır.

3. Raystag'ın içerisinde bile, bu meclisin üyeleri arasında bir anlaşmazlık doğabilir. 73. maddenin 2. paragrafı ile ilgili olarak öngörülen hipotez şunu öngörmektedir : "Raystag'ın en azından üçte birinin önerisiyle yayınlanması ertelenen bir kanun, şayet seçmenlerin yirmide biri talep ettiği takdirde, referanduma sunulacaktır."

Bu işlem, kanun koyucunun işini özellikle zorlaştırmaktadır. Alman Halk Partisi üyesi Doktor Heinze, bu görüşü kuvvetli bir şekilde geliştirmiştir. Rayhstrat'la hemfikir bir şekilde hükûmet tarafından Rayhstag'a bir kanun taslağı gönderir, bu meclis de başka bir metni kabul eder. Bu taslak Rayhstrat'ın önüne geri gelir. Bu da Rayhstag'ın kabul ettiği şekli protesto eder. Rayhstrat kanunu ikinci kez görüşür ve pek çok halde bir uyuşmaya varırlar. Fakat, Rayhstag'da, [sayfa 149] her zaman uyuşmaya karşı çıkan küçük bir grup bulunmaktadır. Bu grup, her zaman kanunun yayınlanmasının ertelenmesini ve referanduma gitmeyi teklif eder. Bunun için de, Rayh'ın seçmenlerinin yirmide birinin, Rayhstag'ın azınlığının önerisini desteklemesi gerekmektedir. Bu durumda, kamuya danışmak gerekmektedir. Bu işlem son derece karışıktır ve birçok durumda son derecede tehlikelidir. Aslında, arkasındaki parti veya grup tarafından itilen, Rayhstag'ın üçte biri bir referandum teklifinde bulunmaya kendini mecbur hisseder ve sonunda Rayhstag'la Rayhstrat anlaşırlar.

Sayfa :149

Il s'agit d'apporter une modification aux limites territoriales d'un Pays ou de former un nouveau Pays. Si l'un des pays intéressés refuse de donner son assentiment, la population est consultée et elle décide.

Sayfa 149

Bir ülkenin toprak sınırlarına bir değişiklik getirmek ya da yeni bir ülke oluşturmak gerekiyordu. Şayet ülkelerden biri, onayını vermeyi reddederse, **topluma danışılır ve o karar verir.**

Sayfa :332

Art. 25. — Le Président du Reich peut dissoudre le Reichstag, mais une fois seulement pour le même motif.

Sayfa 332

Madde 25. Rayh'ın Cumhurbaşkanı Rayhstag'ı lağvedebilir. Fakat aynı sebepten dolayı sadece bir kez lağvedebilir.

Sayfa :335

Il est loisible d'ajouter une formule religieuse.

Art. 43. — La fonction du Président du Reich dure 7 ans. La réélection est admise.

Sayfa 335

Bir dinsel formüle müsaade edilmelidir.

Madde 43. Rayh'ın Cumhurbaşkanı'nın görevi 7 sene sürer.

Sayfa :335

Le refus de déposition par le vote du peuple équivaut à une réélection et entraîne dissolution du Reichstag

Sayfa 335

Halkın oyuyla, şahitliğin reddedilmesi, bir yeni seçim anlamına gelir ve Rayhstag'ın lağvedilmesine sebep olur.

Sayfa :339

Art. 71. — Sauf dispositions contraires, les lois du Reich entrent en vigueur le quatorzième jour qui suivra celui où le Bulletin des lois du Reich aura été publié dans la capitale du Reich.

Art. 72. — La publication d'une loi du Reichstag doit être ajournée à deux mois, si la demande en est faite par un tiers des membres du Reichstag. Les lois que le Reichstag et le Reichsrat déclarent urgentes peuvent, nonobstant cette demande, être publiées par le Président du Reich.

Sayfa :339

Art. 73. — Une loi votée par le Reichstag doit être, avant sa publication, soumise au referendum, si le Président du Reich, dans le délai d'un mois, en décide ainsi.

Une loi, dont la publication, sur la motion d'un tiers au moins du Reichstag, est ajournée, doit être soumise au referendum populaire, si la demande en est faite par le vingtième des électeurs.

Sayfa 339

Madde 71. Rayh'ın kanunları, tersine hükümler olmadığı müddetçe, Rayh'ın bülteni'nin Rayh'ın kanunlarını, Rayh'ın başkentinde yayınlamasından 14 gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 72. Rayhstag'ın bir kanununun yayınlanması, Rayhstag'ın üyelerinin üçte biri tarafından talep edildiği takdirde iki ay süreyle ertelenir. Rayhstag ve Rayhstrat'ın acil olarak bildirdiği kanunlar, bu erteleme talebine rağmen, Rayh'ın başkanı tarafından yayınlanırlar.

Madde 73. Rayhstag tarafından oylanarak kabul edilen bir kanun, Rayh'ın Cumhurbaşkanı tarafından bir aylık bir süre içerisinde gerek görülürse, referanduma sunulur.

Yayınlanması, Rayhstag'ın en azından üçte birinin hareketiyle tehir edilen bir kanun, seçicilerin yirmide birinin talebiyle halk oyuna sunulur.

CHARLES DUPUIS

PROFESSEUR A L'ÉCOLE DES SCIENCES POLITIQUES

H.152

LE PRINCIPE D'ÉQUILIBRE

ET LE

CONCERT EUROPÉEN

DE LA PAIX DE WESTPHALIE A L'ACTE D'ALGÉSIRAS

Les questions internationales sont, avant tout, des questions morales.

1911

260

PARIS

LIBRAIRIE ACADÉMIQUE

PERRIN ET Cie, LIBRAIRES-ÉDITEURS

35, QUAI DES GRANDS-AUGUSTINS, 35

1909

Tous droits de reproduction et de traduction réservés pour tous pays.

CHARLES DUPUIS
SİYASAL BİLGİLER OKULU PROFESÖRÜ

DENGE PRENSİBİ

VE

WESTFALYA BARIŞI'NDAN ALGESIRAS ANTLAŞMASI'NA KADAR AVRUPA ULUSLARI ARASINDAKİ UYUŞMA

Uluslararası sorunlar herşeyden önce manevî sorunlardır.

PARİS
AKADEMİK YAYINEVİ
PERRIN ve Ortakları, YAYINCI – EDİTÖRLER
35, QUAI DES GRANDS – AUGUSTINS, 35
1909
Bütün ülkeler için çoğaltma ve tercüme hakları saklıdır.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 260
Yazar : Charles Dupuis
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 13 cm.
Boy : 21 cm.
Sayfa Adedi : 525
Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

DENGE PRENSİBİ
VE
WESTFALYA BARIŞI'NDAN ALGESIRAS ANTLAŞMASI'NA KADAR
AVRUPA ULUSLARI ARASINDAKİ UYUŞMA

ÖN SÖZ [Özet]

İnsanlar arasında adaleti, uyumu ve barışı hâkim kılmak, hiçbir zaman kolay bir şey olmamıştır. Hükümetler eşsiz bir gayret ve sonsuz bir mutlulukla az çok herşeyi denemişlerdir. İçeride, hedefleri, devlet gücünün onlara özel çıkarlar üzerinde tanıdığı otorite ve güç tarafından kolaylaştırılmıştır.

Tarihin ışığında, varolmanın, onun prensiplerinin ve kurumlarının her birinin rolü ve kapsamını belirlemek isterdim. Fakat tarihin dersleri dakik bir araştırma gerektirirler ve çok kısa bir gösterimden bile sakınılırlar.

Mücadeleleri yumuşatmak ve savaşları önlemek gibi önlenemez ihtiraslarını şokunun tarihi, sosyal sorunlar gibi uluslararası sorunların herşeyden önce manevî sorunlar olduğunu göstermektedir.

Sayfa :10

Puissance et esprit de justice chez l'empereur; détachement de toute ambition temporelle, perfection, sainteté chez le pape, telles auraient été les conditions nécessaires au succès et à la durée de la conception médiévale.

Sayfa 10

İmparatorda güç ve adalet ruhu, her türlü geçici ihtirasın çözülmesi, mükemmeliyet, Papa'da azizlik, **Orta Çağ kavramının** başarısına ve süresine etki eden gerekli koşullardır.

Sayfa :12

Le double mouvement, intellectuel et religieux, de la Renaissance et de la Réforme, devait achever ce qu'avait préparé la constitution des grandes monarchies; il devait donner à l'idée d'équilibre, dans les relations internationales, l'importance non seulement d'un expédient nécessaire mais d'un principe reconnu.

Sayfa 12

Entelektüel ve dinsel ikili hareket, yani rönesans ve reform, büyük monarşilerin anayasalarının hazırladığına ulaşmak zorundadır. Uluslararası ilişkilerde, denge ilkesine, sadece gerekli bir ortam değil, aynı zamanda tanınmış bir prensip vermelidir.

Sayfa :15

Il faudra du temps pour achever la transformation et pour hausser l'idée d'équilibre à la dignité de principe. Il faudra, sous l'empire de la force et des idées, le con-

Sayfa :16

cours et la collaboration des hommes d'État qui font l'histoire et des publicistes qui l'expliquent et la prépa rent.

Sayfa 15

Dönüşüme ulaşmak ve denge fikrini, prensip parlaklığına yükseltmek için zaman gereklidir. Gücün ve fikirlerin imparatorluğunda, [sayfa 16] tarihi yapan devlet adamlarının ve bunu açıklayan ve hazırlayan tanıtımcıların yarışması ve işbirliği yapması gerekmektedir.

Sayfa :16

Telle était d'ailleurs la tradition et tel était le rêve des légistes, depuis deux siècles conseillers et instruments obscurs, patients et tenaces de l'ambition des rois de France. Mais, entre ces ambitions contraires, se glissait pour les surveiller et les contenir la prudence avisée d'un troisième monarque, jaloux de son autorité et préoccupé de l'étendre. Henri VIII, roi d'Angleterre, fit très consciemment de la politique d'équilibre, veillant attentivement à empêcher Valois et Habsbourg de trop grandir.

Sayfa 16

Daha önce gelenek olduğu ve kanun koyucuların rüyası olduğu gibi, iki yüzyıldır danışmanlar ve karanlık unsurlar, Fransız krallarının ihtirasının meraklısı ve taraftarlarıdır. Fakat, bu zıt ihtiraslar arasında, onları izlemek ve tutabilmek için **bir üçüncü monark'ın uyanık tedbiri, otoritesini korumak ve onu yaymak için araya sızmıştır. İngiltere Kralı VIII. Henri, çok şuurlu olarak denge politikası izlemiş ve dikkatli bir şekilde Valois ve Habsburg'u çok büyümemesi için izlemiştir.**

Sayfa :18

C'est la même pensée qu'exprime Sully, sans toutefois prononcer le mot d'équilibre, soit dans l'approbation qu'il donne aux idées d'Élisabeth, en relatant l'entrevue de Douvres[2], soit dans l'exposé de son projet de confédération européenne, connu sous le nom de grand dessein de Henri IV[3]. Que le mot y fût ou non, c'était bien la politique d'équilibre que pratiquait Henri IV poursuivant avec plus de méthode, de prudence et de circonspection, la lutte inaugurée par François Ier contre la prépondérance de la maison d'Autriche.

Sayfa 18

Bu, Sully'nin denge kelimesini söylemeksizin, gerek onu Douvres'un konuşmalarına atıfta bulunarak, Elizabet'in fikirlerine verdiği onayda, gerekse Henri IV'ün büyük hedefi ismi altında bilinen Avrupa Konfederasyonu fikrinde ifade ettiği düşünceyle aynıdır. Bu kelime burada geçsin veya geçmesin, bu, daha fazla metod, tedbir ve ölçü kullanan Henri IV'ün izlediği, Avusturyalılara karşı açılmış mücadele için uygulanan denge politikasıdır

Sayfa :18

Ce fut contre elle que porta le premier effort, utilement soutenu par l'hostilité de l'Angleterre et des Provinces-Unies. La paix de Vervins ayant permis à la France de réparer ses forces épuisées, Henri IV, dans les dernières années de son règne, songeait à coaliser contre la branche autrichienne tous les adversaires de la prépondérance de l'Empire.

Sayfa 18

Bu, ona karşı, **İngiltere ve Birleşik Bölgeler'in düşmanlığı tarafından faydalı bir şekilde desteklenen ilk gayreti oluşturmuştur. Vervin Barışı, Fransa'ya zayıflamış kuvvetlerini yenileme olanağı tanımış, Henri IV, döneminin son senelerinde, Avusturya koluna karşı, imparatorluğun bütün karşıtlarına işbirliği yaptırmayı hayal etmiştir.**

Sayfa :21

La paix de Westphalie marque en quelque sorte le terme de l'évolution déterminée par le double mouvement de la Renaissance et de la Réforme. Elle a fait évanouir à jamais, semble-t-il, le rêve médié-

Sayfa :21

val et, dans cette Société d'États qui refusent de s'incliner devant aucune supériorité, elle n'a laissé, contre les abus de la force, d'autre remède que les combinaisons destinées à prévenir la prédominance d'aucune force.

Sayfa 21

Westfalya Barışı, bir şekilde, Rönesans ve Reform ikili hareketi tarafından belirlenen gelişme terimini belirlemiştir. Orta Çağ rüyasını bir daha ortaya çıkamayacak şekilde başarısızlığa uğratmış ve bu hiçbir üstünlük önünde eğilmeyi reddeden devletler cemiyeti içinde, güçlerin zorlamasıyla, hiçbir gücün hâkim olamayacağı bileşimleri öneren diğer reçeteleri reddetmiştir.

Sayfa :24

CHAPITRE II

LE PRINCIPE D'ÉQUILIBRE DE LA PAIX DE WESTPHALIE A LA PAIX D'UTRECHT

L'accroissement des princes protestants sera le contre-poids de la puissance impériale, c'est-à-dire autrichienne, et comme la pesée risque d'être inexacte, le contre-poids, insuffisant, la Suède et la France, garantes de l'exécution des traités, auront le droit de rétablir l'équilibre, par leur intervention, si cet équilibre se trouve en péril dans l'empire.

Sayfa 24

BÖLÜM II

WESTFALYA BARIŞI'NDAN UTRECHT BARIŞI'NA KADAR DENGE PRENSİBİ

Protestan prenslerin büyümesi, imparatorluk gücünün yani bir Avusturya gücünün bir karşıt ağırlığı olacak ve risk belirsiz olarak hesaplandığından dolayı, antlaşmaların garantörleri olan ve yetersiz karşıt ağırlığı oluşturan İsveç ve Fransa, bu denge imparatorlukta tehlikeye düşerse, müdaheleleriyle dengeyi yeniden kurma hakkına sahiptirler.

Sayfa :26

Les hommes d'État l'invoquent ; les penseurs en démontrent les raisons et en construisent la théorie.

Sayfa 26

Devlet adamları bunu tartışmışlar, filozoflar bunun nedenlerini göstermişler ve teoriyi inşa etmişlerdir.

Sayfa :27

Mais Fénelon est évêque ; le politique se double en lui d'un moraliste ; il examine donc dans quelle mesure et par quels procédés il serait licite de pourvoir au maintien de l'équilibre.

Sayfa 27

Fakat, Fenelon din adamıdır. **Politika** onda bir maneviyatçının politikası olarak ikiye katlanır. Böylelikle o, dengeyi sabit tutmanın hangi ölçüde ve hangi işlemlerle **kanunî** olacağını araştırmaktadır.

Sayfa :29

La guerre avait été allumée principalement parce que « la sûreté et la liberté de l'Europe ne pouvaient pas absolument souffrir que les couronnes de France et d'Espagne fussent réunies sur une même tête[2] ». Elle n'avait plus de raison d'être du jour où la mort de l'Empereur Joseph Ier (17 avril 1711) appelait à régner en Autriche l'archiduc, candidat de la coalition au trône d'Espagne.

Sayfa 29

Savaş, başlıca "Avrupa'nın güvenliği ve hürriyeti, kesinlikle Fransa ve İspanya taçlarının aynı baş üzerinde bir araya gelmesinden zarar duymamalıdırlar" kaygısı nedeniyle patlamıştır. İmparator I. Joseph'in öldüğü gün (17 Nisan 1711), Koalisyon'un İspanya tahtı adayı Arşidük'ün Avusturya tahtına davet edilmesinin başka hiçbir anlamı yoktur.

Sayfa :32

CHAPITRE III

LE PRINCIPE D'ÉQUILIBRE DE LA PAIX D'UTRECHT AU CONGRÈS DE VIENNE

Le principe d'équilibre sera bien, durant tout le dix-huitième siècle, la maxime fondamentale des chan-

Sayfa :32

celleries européennes. C'est encore le seul dogme politique dont puissent s'accommoder l'avidité, la jalousie et la défiance de cette époque sceptique et corrompue.

Sayfa 32

BÖLÜM III

UTRECHT BARIŞ ANTLAŞMASI'NDAN VİYANA KONGRESİ'NE KADAR DENGE PRENSİPİ

Denge politikası, bütün bir onsekizinci yüzyıl boyunca, Avrupa Dışişleri Bakanlıklarında temel düşünce olmuştur. Bu, şüpheci ve karışık bu dönemin ihtirasının, kıskançlığının ve kuşkusunun tek doğması olacaktır.

Sayfa :33

Le seizième et le dix-septième siècles avaient été remplis de la lutte de la maison de France contre la maison d'Autriche. Ces deux maisons seules avaient alors paru assez puissantes pour se disputer les destinées de l'Europe ; l'intérêt des autres États avait semblé se borner à ce que ni l'une ni l'autre ne pût croître au point de réaliser la monarchie universelle.

Sayfa 33

Onaltıncı ve onyedinci yüzyıllar, mücadeleyi, Avusturya'ya karşı Fransız tarafında yapmışlardır. Sadece, bu iki ülke Avrupa'nın kararını tartışmak için yeterince güçlü gibi gözükmektedirler. Diğer ülkelerin çıkarları, ne birinin ne öbürünün uluslararası bir monarşi gerçekleştirmeyi hayal edemeyecekleri şekilde sınırlanmış gibi gözükmektedir.

Sayfa :39

Marie-Thérèse n'avait mordu qu'à regret à l'appât du partage.

Sayfa 39

Maria Teresa, ancak paylaşma **hayalinin** hasretiyle taraftar olmuştu.

Sayfa :52

Le France seule, parmi les grandes Puissances, étant désintéressée, pouvait, en parlant de principes, proposer de les interpréter sainement et de les appliquer équitablement.

Sayfa 52

Büyük güçler arasında sadece Fransa, prensiplerden söz edilirken, ilgisiz bulunarak, bunları sağlıklı bir şekilde yorumlamayı ve adaletli bir şekilde uygulamayı önermiştir.

ÉLÉMENTS

DE

DROIT CONSTITUTIONNEL

FRANÇAIS ET COMPARÉ

PAR

A. ESMEIN

MEMBRE DE L'INSTITUT
PROFESSEUR A LA FACULTÉ DE DROIT DE PARIS
PROFESSEUR A L'ÉCOLE LIBRE DES SCIENCES POLITIQUES
PRÉSIDENT DE SECTION A L'ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES

SEPTIÈME ÉDITION

REVUE PAR

Henry NÉZARD

PROFESSEUR DE DROIT CONSTITUTIONNEL A LA FACULTÉ DE DROIT DE CAEN

TOME PREMIER

La liberté moderne : Principes et institutions.

5 80

LIBRAIRIE
DE LA SOCIÉTÉ DU
RECUEIL SIREY
LÉON TENIN, Directeur
22, Rue Soufflot, PARIS-5e

1921

FRANSIZ VE KARŞILAŞTIRMALI ANAYASA HUKUKUNUN TEMEL UNSURLARI

Yazar: Enstitü Üyesi
Paris Hukuk Fakültesi Profesörü
Özel Siyasal Bilgiler Okulu Profesörü
Uygulamalı Yüksek Öğretim Okulu Bölüm Başkanı

A. ESMEIN

7. Baskı
Caen Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Profesörü
Henry Nézard tarafından gözden geçirilmiştir.

Birinci Cilt
Modern Özgürlük: İlkeler ve Kurumlar

RECUEIL SIREY Şirketi Kitap Evi
Müdür: Léon TENIN
22, Rue Sufflot, Paris – 5e
1921

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 580
Yazar	: Prof. Adhémar Esmein
Cild	: Yeşil
Ebadı	:
	En : 15.3 cm.
	Boy : 22.4 cm.
Sayfa Adedi	: XXXV + 600
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ün. TÖMER tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :2

CHAPITRE IV. — Les droits individuels..... 539

La cité antique, le moyen âge, l'ancienne monarchie, p. 539. — I. La théorie des droits individuels et le droit naturel, p. 541 : la théorie du contrat social, p. 542; la vraie justification, p. 542 — II. Les divers droits individuels, p. 544; l'égalité civile, p. 544; la liberté individuelle et ses diverses applications, p. 545. — Caractère commun des droits individuels, p. 548; *droits individuels, civils* ou *publics* et droits politiques, p. 549; droits de pétition, p. 550. — III. *Déclarations des droits* et *garanties des droits*, p. 553 : dans les Constitutions américaines, p. 554; dans les Constitutions françaises, p. 555; dans la Constitution allemande, p. 560. — Absence dans les lois constitutionnelles de 1875, p. 560. — Effets juridiques, en France et en Amérique, p. 561.

Sayfa 2

IV. BÖLÜM – BİREYSEL HAKLAR.....539

Antik Kent, Orta Çağ, Eski Monarşi, sayfa 539.

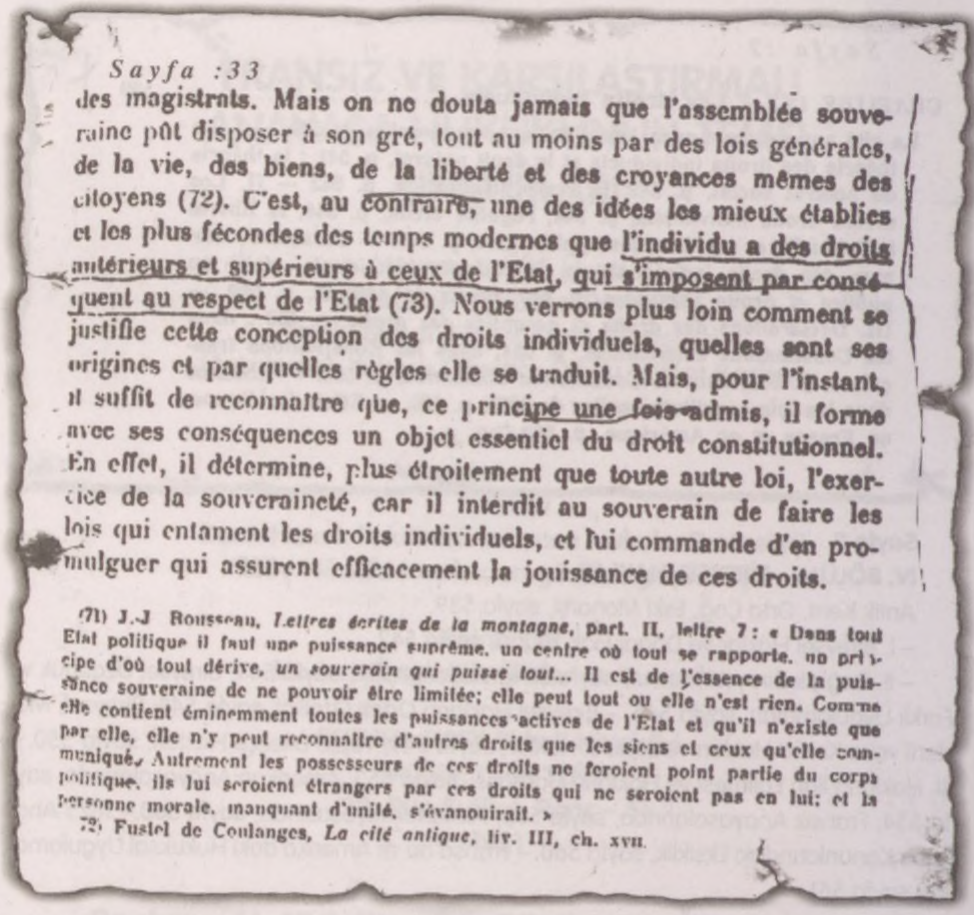
– I. Bireysel Haklar ve Doğal Hak Teorisi, sayfa 542.

– II. Değişik Bireysel Haklar, sayfa 544; Medenî Eşitlik, sayfa 544; Bireysel Özgürlük ve Farklı Uygulamaları, sayfa 545. – Bireysel Hakların Ortak Özelliği, sayfa 548; Bireysel, Medenî veya Kamu Hakları ve Siyasal Haklar, sayfa 549; Toplu Dilekçe Hakları, sayfa 550. – III. Hakların İlân Edilmesi ve Hakların Garantisi, sayfa 553: Amerikan Anayasalarında, sayfa 554; Fransız Anayasalarında, sayfa 555; Alman Anayasasında, sayfa 560.– 1875 Anayasa Kanunlarındaki Eksiklik, sayfa 560. – Fransa'da ve Amerika'daki Hukuksal Uygulamalar, sayfa 561.

Sayfa :33

§ 3. — LES LIMITES DES DROITS DE L'ÉTAT

Il semble que la souveraineté soit nécessairement illimitée et que, par suite, le droit de l'Etat soit sans bornes (71). Telle était incontestablement la conception de l'antiquité grecque ou romaine. L'effort le plus considérable qui fut fait vers la liberté, dans les républiques antiques, consista, d'un côté, à admettre tous les citoyens libres dans l'assemblée du peuple, en qui résidait la souveraineté, et, d'autre part, à limiter, à restreindre les pouvoirs

Sayfa :33

des magistrats. Mais on ne douta jamais que l'assemblée souveraine pût disposer à son gré, tout au moins par des lois générales, de la vie, des biens, de la liberté et des croyances mêmes des citoyens (72). C'est, au contraire, une des idées les mieux établies et les plus fécondes des temps modernes que l'individu a des droits antérieurs et supérieurs à ceux de l'Etat, qui s'imposent par conséquent au respect de l'Etat (73). Nous verrons plus loin comment se justifie cette conception des droits individuels, quelles sont ses origines et par quelles règles elle se traduit. Mais, pour l'instant, il suffit de reconnaître que, ce principe une fois admis, il forme avec ses conséquences un objet essentiel du droit constitutionnel. En effet, il détermine, plus étroitement que toute autre loi, l'exercice de la souveraineté, car il interdit au souverain de faire les lois qui entament les droits individuels, et lui commande d'en promulguer qui assurent efficacement la jouissance de ces droits.

(71) J.J Rousseau, *Lettres écrites de la montagne*, part. II, lettre 7 : « Dans tout Etat politique il faut une puissance suprême, un centre où tout se rapporte, un principe d'où tout dérive, *un souverain qui puisse tout*... Il est de l'essence de la puissance souveraine de ne pouvoir être limitée; elle peut tout ou elle n'est rien. Comme elle contient éminemment toutes les puissances actives de l'Etat et qu'il n'existe que par elle, elle n'y peut reconnaître d'autres droits que les siens et ceux qu'elle communique. Autrement les possesseurs de ces droits ne feroient point partie du corps politique, ils lui seroient étrangers par ces droits qui ne seroient pas en lui; et la personne morale, manquant d'unité, s'évanouirait. »

(72) Fustel de Coulanges, *La cité antique*, liv. III, ch. XVII.

Sayfa 33

Öyle görünüyor ki egemenlik kesinlikle sınırsızdır ve ardından Devlet hukukunun da sınırları yoktur[71]. Antik Yunan ve Romen anlayışı hiç kuşkusuz bu şekildeydi. Antik cumhuriyetlerde özgürlük için gösterilen en önemli çaba, bir taraftan halkın meclisine tüm özgür yurttaşları kabul etmekten, diğer taraftan da yargıçların yetkilerini kısıtlamaktan ve sınırlandırmaktan ibaretti. Ancak yüce meclisin keyfince ve en azından genel yasalarla yurttaşların yaşamından, mallarından, özgürlüğünden ve hatta inançlarından menfaat sağlayamayacağı kuşku götürmez[72]. Tam tersine bu, modern çağların en verimli ve en iyi yerleşmiş fikirlerinden biridir. Bireyin devletinkilerden daha öncelikli ve daha üstün hakları vardır ve bunlar sonuçta devletin saygınlığı için zorunludur. Daha ileride bu bireysel haklar anlayışının kendini nasıl kanıtladığını, kökeninin neler olduğunu ve hangi kurallarla kendini göstereceğini göreceğiz. Ancak şimdilik bu ilke, bir kez

benimsendiğinde, sonuçlarıyla anayasa hukukunun temel amacını oluşturduğunu kabul etmek yeterlidir. Gerçekten de bu ilke, egemenlik uygulaması olan diğer yasayı daha yakından belirler, çünkü o hükümdara bireysel haklara zarar veren yasalar yapmasını yasaklar ve ona bu haklardan en iyi şekilde yararlanmayı sağlayanları resmen ilân etmesini emreder.

---

71 J. J. Rousseau, Lettres Écrites de la Montagne (Dağdan Yazılan Mektuplar), II. Bölüm, 7. Mektup: "Her siyasî devlette, her şeyin konuşulduğu bir merkez, her şeyin oradan türediği bir ilke, her şeyi yapabilen bir yönetici olan yüce bir güç gerekir. Egemenlik gücü onun sınırlandırılmamasından ileri gelir. Ya her şeyi yapabilir ya da hiçbir şey yapamaz. Bu egemen güç, devletin etkin güçlerinin hepsini içerdiğinden ve sadece kendi gücüyle var olduğundan kendi dışında ve etkileşim hâlinde olduğu başka hakları kabul edemez. Başka türlü bu haklara sahip olanlar siyasî bütünlüğü hiçbir şekilde oluşturamazlar. Bu siyasî yapının içinde olmayan haklar, onlara yabancı gelecektir ve birlikten yoksun olan kişisel ahlâk çökecektir.

72 Fustel de Coulanges, La Cité Antique (Antik Şehir) III. Kitap, XVII. Bölüm.

Sayfa :541

I

La théorie des droits individuels devait sortir pourtant de l'idée du droit naturel, mais autrement compris, détaché du ciel et ramené sur la terre. Cela se rattache aux hypothèses de l'état de nature et du contrat social. L'indépendance absolue de l'individu, réglée seulement dans sa responsabilité morale par le droit naturel, apparaissait comme l'état premier, antérieur à toute société civile, comme le point de départ nécessaire. En renonçant à cette absolue liberté pour créer, par un contrat unanime, l'Etat et la souveraineté publique, les hommes devaient être considérés comme n'ayant abdiqué que la portion de leur indépendance native absolument incompatible avec la notion de l'Etat; ils n'avaient consenti que les sacrifices rigoureusement indispensables. Ce qu'ils avaient conservé, au contraire, ce résidu de leur liberté native, constituait des droits individuels supérieurs à ceux de l'Etat, puisqu'ils lui étaient antérieurs, et s'imposaient à son respect.

Sayfa 541

Bireysel haklar teorisi, doğal hak fikrinden çıkmış olmasına karşın, gökten yere inmişçesine farklı bir şekilde algılandı. Bu şekilde algılanması, insanların uygarlık öncesi durumunun ve toplumsal sözleşmenin varsayımlarına bağlanıyor. Sadece ahlâkî sorumluluğu içinde, doğal hakkıyla düzenlenmiş olan bireyin mutlak bağımsızlığı, her türlü sivil toplumdan önce gelen birincil durum ve gerekli hareket noktası olarak ortaya çıkıyordu. İnsanlar, devlet ve halk egemenliğini genel bir anlaşmayla yaratmak için bu mutlak bağımsızlıktan vazgeçerek devlet kavramıyla asla bağdaşmayan doğuştan gelen özgürlüklerinin bir kısmından feragat eden kişiler olarak kabul edilmeliydiler. Onlar sadece, [devlet için] zorunlu olan şeylerden fedakârlık etmişlerdi. Korudukları bu doğuştan gelen özgürlük kırıntıları, tam aksine, devletinkilerden daha üstün bireysel hakları oluşturuyordu, çünkü bu bireysel haklar, kişi için daha öncelikliydi ve kabulünü kural olarak benimsetiyorlardı.

Sayfa :542

déjà indiquée (17) que la source de tout droit est dans l'individu, parce que lui seul est un être réel, libre et responsable. Sans doute les sociétés humaines et politiques sont des formations naturelles et des organismes nécessaires, qui évoluent en vertu de lois partiellement fatales. Dans la mesure où existe cette fatalité et où l'intelligence humaine peut en reconnaître le *processus* et la direction, la liberté et la volonté des hommes doivent s'y plier, y conformer même leurs actes; c'est rendre plus complet et plus

Sayfa :543

harmonique un résultat au fond inévitable.

Sayfa 542-543

Daha önceden belirtilen bu fikir, her türlü hakkın kaynağının bireyde olduğunu ortaya koyuyor, çünkü sadece bireyin kendisi gerçek, özgür ve sorumlu bir varlıktır. Hiç kuşkusuz insanî ve siyasî toplumlar kısmen yazgı gereğince gelişen doğal oluşumlar ve gerekli kuruluşlardır. İnsan zekâsı, bu yazgısal süreci ve idareyi, bu yazgı var olduğu sürece benimseyebilir. İnsanların özgürlüğü ve isteği, ona boyun eğmek ve eylemlerinde ona uymak zorundadır.

Sayfa :543

En droit et en raison, c'est dans leur seul intérêt que fonctionne la société politique. Mais le premier intérêt et le premier droit de l'individu, c'est de pouvoir librement développer ses facultés propres; et le meilleur moyen pour assurer ce développement, c'est de permettre à l'individu de le diriger lui-même, spontanément, à sa guise, et à ses risques et périls, tant qu'il n'entamera pas le droit égal d'autrui. Or, assurer ce libre développement, c'est justement le but de diverses libertés qui constituent les droits individuels : en ne les respectant pas, la société politique manquerait à sa mission essentielle, et l'Etat perdrait sa première et principale raison d'être. « La fin de tout établissement public, disait Sieyès, est la liberté individuelle » (19).

Dans les démocraties modernes les droits individuels, mis hors des atteintes de l'Etat, prennent une valeur particulière. Là, par la souveraineté du peuple, règne la loi du nombre, la domination de la majorité; et celle-ci, surtout lorsqu'elle a pour seul organe des assemblées représentatives, peut tendre facilement à devenir oppressive. Quelle sera la garantie de la minorité ? On l'a cherchée souvent dans certaines organisations des droits politiques :

(18) Ci-dessus, p. 296 et suiv.

(19) Discours du 2 thermidor an III (*Réimpression de l'ancien Moniteur*, t. XXV, p. 295). La théorie de la souveraineté illimitée vient d'être reprise cependant avec une grande netteté par M. Burgess, *Political science*, t. I, p. 53 et suiv. Il invoque surtout les vieux arguments scolastiques dérivant de la définition même de la souveraineté : « Un pouvoir ne peut être souverain s'il est limité, c'est alors celui qui impose la limitation qui est souverain, et nous ne trouvons pas la souveraineté, jusqu'à ce que nous arrivions à un pouvoir illimité ou simplement limité par sa propre volonté (*self limited*). Ceux qui tiennent pour la conception d'une souveraineté limitée (qui, je le prétends, est une *contradictio in adjecto*) ne lui donnent pas en vérité une limitation réelle et légale, mais une limitation résultant des lois de Dieu, des lois de la nature, des lois de la raison, du droit international. » M. Burgess d'ailleurs soutient que cette souveraineté absolue n'est point du tout contraire à la liberté individuelle, dont elle serait même la meilleure garantie; mais à condition qu'elle réside dans la nation elle-même et non dans le gouvernement représentatif dont les pouvoirs doivent être essentiellement limités. Il va jusqu'à dire de la souveraineté ainsi conçue (p. 56) : « Sans doute l'Etat peut abuser de son pouvoir illimité sur l'individu, mais cela ne doit jamais être présumé. C'est l'organisme humain qui offre le moins de chances de faire le mal et par suite nous devons nous en tenir au principe que l'Etat ne peut mal faire. *The State can do no wrong* ». N'est-ce pas là la maxime anglaise traditionnelle : *The king can do no wrong* (ci-dessus, p. 144), transportée au profit d'une république anglo-saxonne ?

Sayfa 543

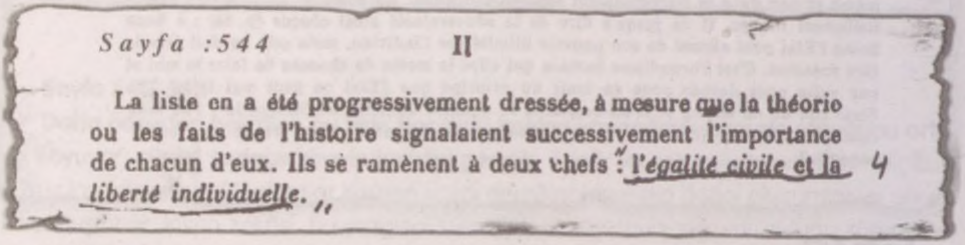
Bu, özünde kaçınılmaz bir sonucu daha tam ve daha uyumlu kılmaktır.Hak ve hukuk açısından siyasal toplum, sadece onların çıkarı için işlemektedir. Ancak bireyin birinci çıkarı ve birinci hakkı, kendine özgü yeteneklerini özgürce geliştirebilmektir ve bu

gelişimi sağlamanın en iyi yolu, bireye onu anında, gönlünce ve tüm sorumluluğu üzerine alarak başkalarının eşit hakkına zarar vermeksizin kendi başına idare etmesini sağlamaktır. Oysa bu özgür gelişimi sağlamak, bireysel hakları oluşturan farklı özgürlüklerin amacıdır. Bunlara saygı göstermeyerek siyasî toplum, asıl misyonunu yitirir ve Devlet, Sieyès'in "Tüm kamu kurumlarının amacı bireysel özgürlüktür." dediği gibi, varlığının ilk ve asıl amacını kaybeder[19].

Modern demokrasilerde devletin yetişemeyeceği yerde bulunan bireysel haklar, ayrıcalıklı br değer kazanır. Orada halkın egemenliği aracılığıyla çoğunluğun hâkimiyeti olan uyum yasası hüküm sürer ve bu, özellikle temsilci meclislerde tek bir organa sahip olunduğunda, kolayca baskıcı olabilir. Azınlığın garantisi ne olacaktır? Bu, bazı siyasî hak örgütlerinde sıklıkla araştırılmıştır.

---

19. 2 Thermidor an III (Réímpression de l'ancien Moniteur, XXV. Cilt, s. 295)'ün sözleri. Oysaki sınırsız egemenlik teorisi, yakın bir zaman önce Burgess'in Political Science adlı eserinin I. cilt, s. 53 ve sonrasında büyük bir açıklıkla ele alınmıştı. Burgess, bizzat egemenlik tanımından gelen özellikle skolâstik argümanları ileri sürmektedir. "Eğer bir güç sınırlıysa egemen olamaz, bu durumda egemen olana sınır koyan gücün kendisidir ve sınırlı bir güce veya kendi isteğiyle sınırlandırılmış bir güce (selflimited) ulaşana kadar egemenlikten bahsedemeyiz. Sınırlı bir egemenlik kavramı olarak gördüğümüz şeyler, (bunun bir contradiction in adjecto olduğunu iddia ediyorum) aslında bu sınırlı egemenliğe gerçek ve yasal bir sınırlama getirmez, ancak Tanrının, doğanın, aklın ve uluslar arası hukukun yasalarından ileri gelen bir sınırlama gelir." Burgess ayrıca bu mutlak egemenliğin en iyi garantisi olacak bireysel egemenliğin hiçbir şekilde zıddı olmadığını savunur. Elbette bu egemenliğin bizzat ulusun kendisinde olması gerekir, yoksa güçleri kesinlikle sınırlanmış olan temsilî hükûmette olmamalıdır. Bu tasarlanmış egemenlikten bahsetmeye kadar gider (s. 56). "Hiç şüphesiz devlet sınırsız gücünü bireyin üzerinde kötüye kullanabilir, ancak bu asla düşünülmemelidir. Kötülük yapmaya en az şans veren insan organizmasıdır ve bunun sonucunda devletin kötülük yapmayacağı ilkesiyle yetinmeliyiz. "Devlet yanlış yapamaz." şeklindeki geleneksel İngiliz özdeyişi, bir Anglo-Sakson cumhuriyetine "Kral yanlış yapmamalı." biçiminde aktarılmamış mıdır?

Sayfa :544 II

La liste en a été progressivement dressée, à mesure que la théorie ou les faits de l'histoire signalaient successivement l'importance de chacun d'eux. Ils se ramènent à deux chefs : l'égalité civile et la liberté individuelle. 4

Sayfa 544

Teori ve tarihsel olaylar onların her birinin önemini birbiri ardı sıra açıkladıkça, liste geniş bir şekilde hazırlanmıştır. Sonunda iki temel maddeye ulaşılmıştır: "Medenî eşitlik ve bireysel özgürlük".

Sayfa :545

L'égalité 5,
des hommes existant ainsi, non pas en fait, mais en droit, d'après
la loi naturelle, la société civile était tenue de la respecter.

Sayfa 545

Doğal yasaya göre gerçekte var olmayan, ama hukukta bir şekilde var olan insan eşitliğine medenî toplum saygı göstermek zorundaydı.

Sayfa :545

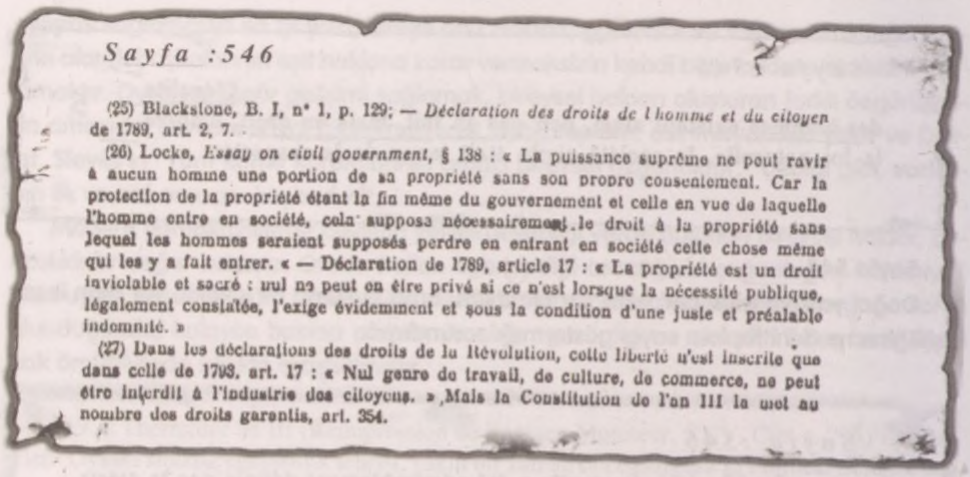
La *liberté individuelle* a été admirablement définie par la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789, article 4 : « La liberté consiste à faire tout ce qui ne nuit pas à autrui : ainsi, 6. l'exercice des droits naturels de chaque homme n'a de bornes que celles qui assurent aux autres membres de la société la jouissance des mêmes droits. Ces bornes ne peuvent être déterminées que par la loi. » Mais elle a reçu un certain nombre d'applications spécia-

Sayfa :546

les, qu'a successivement dégagées la civilisation, et qui constituent autant de libertés individuelles distinctes. Elles se classent naturellement en deux groupes.

Les unes, en effet, se rapportent principalement aux intérêts matériels de l'individu. Ce sont : 1° *la liberté individuelle* au sens 8
étroit du mot, c'est-à-dire non seulement le droit d'aller et de venir librement, de rester sur le territoire national ou d'en sortir, mais aussi ce que les hommes du XVIIIe siècle appelaient la *sûreté* (25), c'est-à-dire la garantie contre les arrestations, emprisonnements et pénalités arbitraires; — 2° la *propriété individuelle*; c'est un des droits individuels, qui furent tout d'abord mis par la théorie dans une position avancée et hors des atteintes de l'Etat (26); — 3° *l'inviolabilité du domicile privé*, suite et prolongement de la sûreté, et conçue en ce sens que l'autorité publique ne peut y pénétrer que dans les cas et dans les formes déterminés par la loi; — 4° *la liberté du commerce, du travail et de l'industrie*, dont le principe fut surtout développé par les économistes du XVIIIe siècle (27).

Les autres libertés individuelles se rapportent plus directement aux intérêts moraux de l'individu. Ce sont : la *liberté de conscience* 9
et la *liberté du culte*.

Sayfa :546

(25) Blackstone, B. I, n° 1, p. 129; — *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* de 1789, art. 2, 7.

(26) Locke, *Essay on civil government*, § 138 : « La puissance suprême ne peut ravir à aucun homme une portion de sa propriété sans son propre consentement. Car la protection de la propriété étant la fin même du gouvernement et celle en vue de laquelle l'homme entre en société, cela suppose nécessairement le droit à la propriété sans lequel les hommes seraient supposés perdre en entrant en société celle chose même qui les y a fait entrer. « — Déclaration de 1789, article 17 : « La propriété est un droit inviolable et sacré : nul ne peut en être privé si ce n'est lorsque la nécessité publique, légalement constatée, l'exige évidemment et sous la condition d'une juste et préalable indemnité. »

(27) Dans les déclarations des droits de la Révolution, cette liberté n'est inscrite que dans celle de 1793, art. 17 : « Nul genre de travail, de culture, de commerce, ne peut être interdit à l'industrie des citoyens. » Mais la Constitution de l'an III la met au nombre des droits garantis, art. 354.

Sayfa 545

Bireysel özgürlük, 1789 yurttaşlık ve insan hakları bildirgesiyle mükemmel bir şekilde tanımlanmıştır, Madde 4 : "**Özgürlük başkasına zarar vermeyen her şeyi yapmaya dayanır; böylece her insanın doğal haklarını kullanması sadece diğer üyelerin de aynı haklardan yararlanmasını sağlayan sınırlarla sınırlıdır. Bu sınırlar sadece yasayla belirlenebilir.**" [Sayfa 546] Ancak yasa, uygarlığın art arda getirdiği ve içinde oldukça farklı bireysel özgürlükleri barındıran belli sayıda özel uygulamaları da kabul etti.

Bazı özgürlükler, gerçekten de özellikle bireyin maddî çıkarlarıyla ilgilidir. Bunlar şunlardır: **1. Kelimenin tam anlamıyla bireysel özgürlük, yani sadece özgürce dolaşma, ulusal topraklarda kalma veya oradan çıkma hakkı değil, aynı zamanda 18. yüzyılın insanlarının emniyet diye adlandırdığı[25], yani tutuklamalara, hapse atılmalara ve keyfî cezalara karşı garanti demektir. 2. Bireysel mülkiyet:** Devletin sınırlarının dışında ve ileri bir durumdaki teoriyle ilk olarak konulmuş olan haklardan biridir[26]. **3.** Hanenin dokunulmazlığı; bunun yerine getirilebilmesi ve güvenliğin kalıcı olması ve bu anlamda düşünüldüğünde kamu otoritesi haneye sadece yasayla belirlenmiş durumlarda ve şekillerde girebilir. **4. Ticaret, iş ve çalışma özgürlüğü;** bunun ilkesi de özellikle XVIII. yüzyıl ekonomistleri tarafından geliştirilmiştir[27].

Diğer özgürlükler, daha doğrudan bireyin manevî çıkarlarıyla ilgilidir. Bunlar, vicdan özgürlüğü ve din özgürlüğüdür.

---

25. Blacksione, B. I., no: 1, s. 129; - 1789 Yurttaşlık ve İnsan Hakları Bildirgesi, 2. Ve 7. Maddeler.

26. Locke, Essay on civil government (Sivil Hükûmet Üzerine Deneme), 138: "Mutlak Hâkimiyet" kimsenin kendi rızası olmadan mülkiyetinin bir bölümünü elinden alamaz. Zira

mülkiyetin korunması hükûmetin bile bizzat sonu olduğundan ve insan, topluma bu korunma amacıyla girdiğinden, bu durum zorunlu olarak mülkiyet hakkını gerektirmektedir. Bu hakkın olmaması durumunda insanlar, kendilerinin topluma girmesine neden olan bu şeyi topluma girerek kaybettiklerini düşüneceklerdir. "–1789 İnsan Hakları Bildirgesi, 17. Madde: Mülkiyet, dokunulmazlığı olan kutsal bir haktır. Yasal olarak öngörülen kamusal bir zorunluluk açık olarak istenmedikçe, adil ve önceden belirlenen bir tazminat koşulu olmadıkça, hiç kimse bu haktan mahrum edilemez.

27. İhtilâl Hakları Bildirgeleri'nde bu özgürlük, sadece 1793 bildirgesinin 10. Maddesinde kayda geçmiştir. "Hiç kimse yasa tarafından belirlenen kamu düzenini bozmadıkça dinsel bile olsa düşüncelerini açığa vurmaktan kaygı duymamalıdır."

Sayfa :547

— 2° et 3° La 8

liberté de réunion et la *liberté de la presse.*

— 4° et 5° La *liberté d'associa-* 9

tion et la *liberté d'enseignement.*

pour la première fois, la Constitution de 1848 la proclama chez nous comme un droit général et individuel (art. 8).

Sayfa 547

2. ve 3. Toplantı özgürlüğü ve basın özgürlüğüdür.

4. ve 5. Dernek özgürlüğü ve öğrenim özgürlüğüdür.

İlk kez 1848 Anayasası dernek [kurma] özgürlüğünü bizde genel ve bireysel bir hak olarak ilân etti.

Sayfa :548

Les droits individuels présentent tous un caractère commun; ils limitent les droits de l'Etat, mais ne lui imposent aucun service positif, aucune prestation au profit des citoyens. L'Etat doit s'abstenir de certaines immixtions, pour laisser libre l'activité individuelle; mais l'individu, sur ce terrain, n'a rien de plus à réclamer. 10

Sayfa 548

Bireysel hakların tümü, ortak bir özellik gösterir; devletin haklarını sınırlandırır, **ancak ona hiçbir olumlu hizmet, yurttaşların çıkarına hiçbir yükümlülüğü zorla kabul ettirmez. Devlet bireysel etkinliği özgür bırakmak için bazı müdahalelerden vazgeçmelidir; ancak birey bu alanda daha fazla bir şey isteyemez.**

Sayfa :549

Ces derniers représentent la participation des citoyens au gouvernement, à l'administration, à la justice (par l'institution du jury) : l'exemple le plus frappant est le suffrage politique. Il n'y a pas là une simple opposition de termes, mais une distinction entraînant des conséquences juridiques. Les droits politiques n'appartiennent qu'aux citoyens, à qui la constitution et la loi en accordent la jouissance et l'exercice; ils ne sont point accordés à tous les membres de la nation sans distinction aucune d'âge, de sexe ou de capacité; nous avons vu qu'il en était ainsi même pour le droit politique fondamental, le droit de suffrage (37). Au contraire, les droits individuels appartiennent, en principe, à tous les individus qui composent la nation, quels que soient leur âge, leur sexe, leur incapacité de fait ou même leur indignité : c'est en ce sens que tous sont également citoyens (38).

(37) Ci-dessus, p. 354 et suiv.

(38) *Projet de déclaration des droits*, présenté par Sieyès à l'Assemblée Constituante : « Il existe une différence entre les droits *naturels et civils* et les droits *politiques*. Elle consiste en ce que les droits naturels et civils sont ceux pour le maintien et le développement desquels la société est formée, et les droits politiques ceux par lesquels la société se forme et se maintient. Tous les habitants d'un pays ont droit à la protection de leur personne, de leur propriété de leur liberté, mais tous n'ont pas droit à prendre une part active dans la formation des pouvoirs publics. Les femmes, du moins dans l'état actuel, les enfants, les étrangers, ceux encore qui ne contribueraient en rien à soutenir l'établissement public, ne doivent pas influer activement sur la chose publique. » — Rossi, *Cours de droit constitutionnel*, 2e édit., t. I, p. 10; 5e édit. de ces *Elements*, p. 487, note 2.

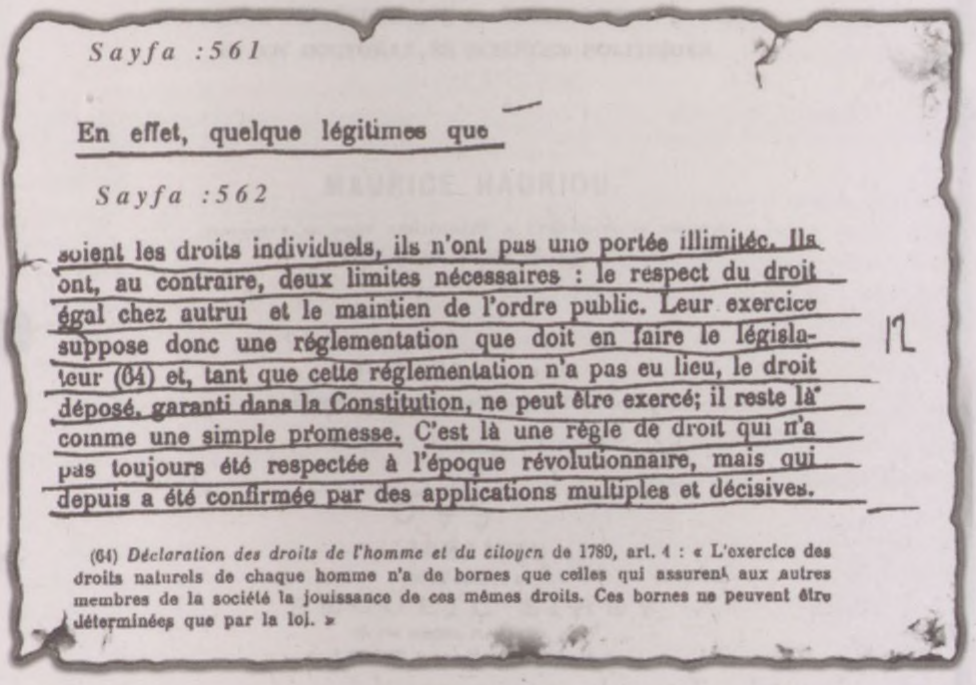
Sayfa 549

Siyasal haklar yurttaşların hükûmete, yönetime, hukuka (jüri kurumuyla) katılımını göstermektedir. En çarpıcı örnek siyasî oydur. Burada basit bir terminoloji çatışması yok, ancak hukukî sonuçlara yol açan bir ayrım vardır. Siyasal haklar, sadece kendilerine anayasa ve yasanın yararlanma ve uygulama hakkı tanıdığı vatandaşlara aittir. Bu haklar, ulusun tüm üyelerine hiçbir yaş, cinsiyet veya yetenek ayrımı yapılmaksızın verilir. Temel siyasî hak olan oy hakkı için bile, bunun böyle olduğunu gördük[37]. Tam ter-

sine bireysel haklar, prensipte ulusu oluşturan tüm bireylere aittir. Yaşları, cinsiyetleri, yetenekleri ve hatta alçaklıkları ne olursa olsun; bu anlamda hepsi eşit şekilde vatandaştır[38].

37. Yukarıda s. 354 ve sonrası.

38. Siyes tarafından Kurucu Meclis'e sunulan "Hakların Bildirgesi Tasarısı". "Doğal, medenî ve siyasî haklar arasında bir fark vardır. Bu fark, doğal ve medenî hakların ayakta kalabilmesi ve geliştirilmesi için toplumun oluşmasını sağlayan haklar olmasından, siyasî haklar ise toplumu oluşturan ve devamını sağlayan haklar olmasından kaynaklanmaktadır. Bir ülkede yaşayan herkes kimliğini, mülkünü, özgürlüğünü koruma hakkına sahiptir. Fakat herkes kamu erklerinin (güçlerinin) oluşumuna aktif olarak katılma hakkına sahip değildir. Günümüz koşullarında kadınlar en azından çocuklar, yabancılar ve ayrıca kamu kurumunun ayakta kalmasına hiçbir şekilde katkıda bulunmayanlar kamu işlerini etkilememelidirler." – Rossi, Cours de droit constitutionnel (Anayasa Hukuku Dersi), 2. Basım, I. Cilt, s. 10; Bu ögelerin 5. Baskısı, s. 487, 2. not.

Sayfa :561

En effet, quelque légitimes que

Sayfa :562

soient les droits individuels, ils n'ont pas une portée illimitée. Ils ont, au contraire, deux limites nécessaires : le respect du droit égal chez autrui et le maintien de l'ordre public. Leur exercice suppose donc une réglementation que doit en faire le législateur (64) et, tant que cette réglementation n'a pas eu lieu, le droit déposé, garanti dans la Constitution, ne peut être exercé; il reste là comme une simple promesse. C'est là une règle de droit qui n'a pas toujours été respectée à l'époque révolutionnaire, mais qui depuis a été confirmée par des applications multiples et décisives.

(64) *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* de 1789, art. 4 : « L'exercice des droits naturels de chaque homme n'a de bornes que celles qui assurent aux autres membres de la société la jouissance de ces mêmes droits. Ces bornes ne peuvent être déterminées que par la loi. »

Sayfa 561

Gerçekten de bireysel haklar, ne denli yasal olursa olsun [sayfa 562] sınırsız bir kapsamı yoktur. Tam tersine, gerekli iki sınırı vardır; başkasının eşit haklarına saygı ve halkın düzenini koruma. O hâlde onların uygulanması, yasa koyucunun bundan bir düzenleme yapması gerektiğini varsayar[64] ve bu düzenleme gerçekleşmedikçe anayasada garanti

edilen verilmiş hak uygulanmaz. Bu hak yalnızca verilmiş bir söz olarak kalır. Bu, ihtilâl döneminde her zaman uyulmayan, ancak o zamandan beri pek çok ve kesin uygulamalarla resmî nitelik kazandırılan bir hukuk kuralıdır.

64. 1870 Yurttaşlık ve İnsan Hakları Bildirgesi 4. Madde: "Her insanın doğal haklarını kullanması toplumun diğer fertlerinin aynı haklardan yararlanmalarını sağlayan sınırlarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlar sadece yasa tarafından belirlenir."

PRÉCIS

DE

DROIT ADMINISTRATIF

ET

DE DROIT PUBLIC

A L'USAGE DES ÉTUDIANTS EN LICENCE (2e et 3e années)
ET EN DOCTORAT ÈS SCIENCES POLITIQUES

PAR

MAURICE HAURIOU

PROFESSEUR DE DROIT ADMINISTRATIF A L'UNIVERSITÉ DE TOULOUSE
DOYEN DE LA FACULTÉ DE DROIT

HUITIÈME ÉDITION

Augmentée d'une table des notes publiées par l'auteur au Recueil Sirey

---

575

LIBRAIRIE
DE LA SOCIÉTÉ DU
RECUEIL SIREY
22, rue Soufflot, PARIS, 5e Arrdt
L. LAROSE & L. TENIN, Directeurs

1914

Tous droits réservés.

İDARE HUKUKU VE KAMU HUKUKU ÖZLÜ ESERİ

SİYASAL BİLGİLER LİSANS (2. VE 3. SINIF) VE DOKTORA ÖĞRENCİLERİNİN KULLANIMI İÇİNDİR

MAURICE HAURIOU
TOULOUSE ÜNİVERSİTESİ İDARE HUKUKU PROFESÖRÜ
HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI

SEKİZİNCİ BASKI
Yazarın, RECUEIL SIREY Yayınevinde basılmış bir not derlemesinden genişletilmiştir.

RECUEIL SIREY CEMİYETİ YAYINEVİ
22, rue Soufflot, PARIS, 5ieme Arrd.
L. LAROSE , L. TENIN, Direktörler
1914
Bütün hakları saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 575
Yazar	: Prof. Maurice Hauriou
Cild	: Vişne rengi
Ebadı	:
	En : 15.1 cm.
	Boy : 22.6 cm.
Sayfa Adedi	: XIII + 1032
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :31

On arriva ainsi à la Révolution et il faut croire que la centralisation et le régime administratif étaient, dès lors, plus populaires que l'autorité judiciaire, représentaient le régime nouveau auquel tout le monde aspirait et que les parlements représentaient l'ancien régime, car les assemblées révolutionnaires, après avoir supprimé les parlements, n'hésitèrent pas à consacrer la séparation entre les deux autorités, l'indépendance du pouvoir administratif et, par conséquent, la diminution de l'autorité judiciaire.

Elles le firent en termes lapidaires :

« Les fonctions judiciaires sont distinctes et demeureront toujours séparées des fonctions administratives. Les juges (1) ne pourront, à peine de forfaiture, troubler de quelque manière que ce soit les opérations des corps administratifs » (L. 16-24 août 1790, titre II, art. 13). — « Les tribunaux... ne peuvent entreprendre sur les fonctions administratives ou citer devant eux les administrateurs pour raison de leurs fonctions » (C. 3 sept. 1791, art. 3). — « Défenses itératives sont faites aux tribunaux de connaître des actes d'administration, de quelque espèce qu'ils soient » (L. 16 fruct. an III).

Sayfa 31

Aynı şekilde, ihtilâle gelinmiştir ve merkezîleşme ve idarî rejimin o andan beri, adlî otoriteden daha popüler bir şekilde, bütün dünyanın hissettiği yeni rejimi temsil ettiği ve parlâmentoların eski rejimi temsil ettiği, zira ihtilâl meclislerinin, parlâmentoları bastırdıktan sonra iki otorite arasındaki ayrıma odaklanmayı ihmal etmedikleri, idarî kuvvetin bağımsızlığı ve buna bağlı olarak, hukukî otoritenin azalmasına inanmak gerekmektedir.

Bunu da kısaca şu şekilde yapmaktadırlar:

"Adlî fonksiyonlar her zaman seçkindirler ve her zaman idarî fonksiyonlardan ayrı olarak devam edeceklerdir. Yargıçlar, görevde büyük suç işlemekten korktukları için, bunların idarî makamların işlemleri olması konusunda sapma göstermişlerdir"(Kanun no: 16 – 24 Ağustos 1790, bölüm: 2, madde : 13).

"- Mahkemeler ... İdarî işlevlere tecavüz edemezler veya onların önüne işlevleri nedeniyle idarecileri koyamazsınız" (Kanun, 3 Eylül 1791, madde 3). – "Mahkemelerde idarî eylemleri olduğu gibi tanımaktan dolayı tekrarlayan savunmalar yapılmıştır."

Sayfa :35

§ 4. — Les modifications constitutionnelles entraînées par le régime administratif (suite). — Relations du pouvoir exécutif et du pouvoir législatif. — Le règlement et la loi.

Sayfa :35

En France, le régime administratif, combiné, comme il l'est actuellement, avec le parlementarisme, comporte une subordination, au moins apparente, du pouvoir exécutif au pouvoir législatif. Toutefois, il convient d'examiner les choses de près.

Si l'on envisage le droit d'établir des règles générales, on constate une suprématie très nette du pouvoir législatif, car les divers organes du pouvoir exécutif ne peuvent faire que des *règlements*, lesquels sont étroitement assujettis aux *lois* faites par l'organe législatif. Mais le tout n'est point de faire des lois, il s'agit qu'elles soient exécutées. Or, le pouvoir législatif n'est pas chargé lui-même d'assurer l'exécution des lois; il y a, à ce point de vue, séparation des pouvoirs; les lois du droit privé sont exécutées par l'intermédiaire de l'autorité judiciaire, laquelle, nous le savons, est assez fortement sous la dépendance du pouvoir exécutif, et quant aux lois du droit public, elles sont, pour majeure partie, exécutées directement par le pouvoir administratif et les règlements adminis-

Sayfa 35

4. İdarî rejim tarafından harekete geçirilen anayasa değişiklikleri (devam). Yürütme ve yasama erklerinin ilişkileri – Yönetmelik ve kanun.

Fransa'da, şu an olduğu gibi parlâmenter sistemle bir arada bulunan idarî sistem, en azından görüntüde, yönetim gücünün yasama gücüne bağlılığını göstermektedir. Bununla birlikte olayları yakından incelemek uygun olacaktır.

Eğer, genel kurallar oluşturmak hakkını ele almak istersek, yasama gücünün çok net üstünlüğünü görürüz. Zira, yürütme gücünün farklı organları, ancak dar bir şekilde, yasama organı tarafından yapılmış olan kanunlara bağlı olan yönetmelikler yapabilirler. Fakat, önemli olan kanunların yapılması değil, onların icra edilmesidir. Oysa, yasama organı, kanunların icra edilmesi ile yükümlü değildir. İşte bu bakış noktasında, kuvvetlerin ayrılığı ortaya çıkmaktadır. Özel hukuk kanunları, yürütme gücüne kuvvetle bağlı olan adlî otorite tarafından yürütülmektedir. Kamu hukuku kanunlarına gelince, büyük kısmı, idarî kuvvet tarafından icra edilmekte ve idarî yönetmelikler de onların icrasının sağlanması için mutlaka gerekli olmaktadır. [sayfa 36] Aynı şekilde, kanunların icra edilmesi, doğrudan veya dolaylı olarak yürütme kuvvetinin kontrolünde bulunmaktadır. Her zaman, icra eden, tercih edenden daha kuvvetlidir. Her durumda, iki iktidar da bir dengeye gelme eğilimindedirler.

Aynı şekilde, iki araştırma konusunu ayırmak gerekmektedir : 1. Kanun ve yönetmeliklerin oluşturulması ve icra kuvveti. 2. Kanunların ve yönetmeliklerin icra edilmesi.

Sayfa :63

Article II. — Exécution des lois et règlements.

Cette matière a été peu étudiée jusqu'ici au point de vue où nous allons nous placer, c'est-à-dire au point de vue de l'exécution *par la voie administrative* et de l'exécution *par la voie juridictionnelle.*

Sayfa 63

Madde II. Kanunların ve yönetmeliklerin uygulanması

Kendimizi koyduğumuz nokta açısından, yani, idarî yoldan gerçekleştirme ve adlî yoldan gerçekleştirme açısından, bu konu, bugüne kadar pek az incelenmiştir.

Sayfa :71

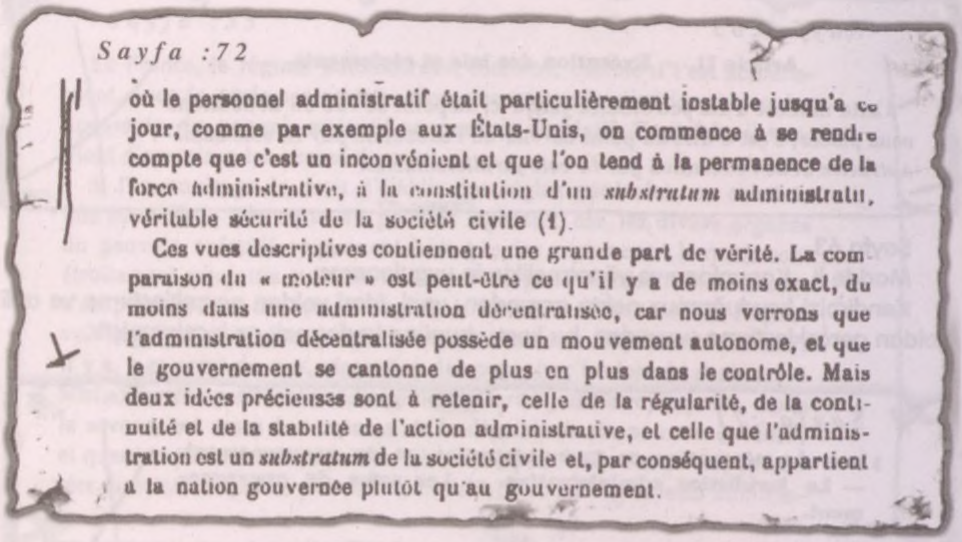
§ 5. — La séparation de l'administration et du gouvernement. — La juridiction administrative. — Les actes de gouvernement.

On dit souvent que l'administration est une des fonctions du gouvernement, mais c'est une fonction qui, une fois différenciée, tend à se séparer du gouvernement et même à réagir sur lui. Quand on affirme l'identité du gouvernement et de l'administration, on ne songe qu'à l'administration centrale de l'État, mais il suffit d'envisager l'administration locale décentralisée des départements et des communes, pour s'apercevoir qu'elle est déjà beaucoup moins gouvernementale et, si on descend à l'administration des établissements publics, on constate qu'elle

Sayfa :72

n'a plus rien ou presque rien de gouvernemental. Ainsi, gouvernement et administration nous apparaissent comme deux choses voisines et connexes, mais cependant comme des choses qu'il y a intérêt à séparer plutôt qu'à confondre.

La définition exacte et la distinction du gouvernement et de l'administration constituent une des grandes difficultés du droit public. D'un point de vue purement descriptif et organique, M. Esmein dit : « La société politique est comme une machine puissante et compliquée; le gouvernement est le moteur, les fonctionnaires de l'administration sont les organes de transmission et les rouages de la machine ». Il observe, d'ailleurs, à la suite de M. Ducrocq, que l'organisation administrative est plus stable que l'organisation gouvernementale : « à chacune de nos nombreuses révolutions, la forme du gouvernement a changé; parfois même on n'a plus eu, pendant un temps plus ou moins long, de gouvernement légal, mais seulement un gouvernement provisoire et de fait; cependant le fonctionnement de l'administration n'a pas été interrompu un seul jour... le moteur était changé, mais la machine n'en continuait pas moins sa marche régulière ». Il observe encore que, dans des pays

Sayfa :72

où le personnel administratif était particulièrement instable jusqu'à ce jour, comme par exemple aux États-Unis, on commence à se rendre compte que c'est un inconvénient et que l'on tend à la permanence de la force administrative, à la constitution d'un *substratum* administratif, véritable sécurité de la société civile (1).

Ces vues descriptives contiennent une grande part de vérité. La comparaison du « moteur » est peut-être ce qu'il y a de moins exact, du moins dans une administration décentralisée, car nous verrons que l'administration décentralisée possède un mouvement autonome, et que le gouvernement se cantonne de plus en plus dans le contrôle. Mais deux idées précieuses sont à retenir, celle de la régularité, de la continuité et de la stabilité de l'action administrative, et celle que l'administration est un *substratum* de la société civile et, par conséquent, appartient à la nation gouvernée plutôt qu'au gouvernement.

Sayfa 71

5. İdare ve hükûmetin ayrılması. İdarî Yargı. Hükûmet tasarrufları.

İdarenin, her zaman hükûmetin fonksiyonlarından biri olduğu söylenmektedir. Fakat, bu, bir kere hükûmetten ayrılmak üzere, hatta ona etki yapmak üzere farklılaşmış bir fonksiyondur. Bir kere hükûmetin ve idarenin kimliklerini kabul edersek, Devletin merkezî yönetimini ancak hayal edebiliriz. Fakat, hükûmete daha az bağlı olduklarını görmek için, illerin ve kasabaların ademî merkezîyetçi hâle getirilmiş yerel yönetimlerini göz önüne almak yeterlidir. Şayet, kamu kuruluşlarının idaresine kadar inersek, orada artık [sayfa 72] hiç veya hemen hemen hiç hükûmetle ilgili bir şey bulunmadığını belirleriz. **Aynı şekilde, hükûmet ve yönetim bize iki komşu ve bitişik şey gibi gelmektedirler, fakat buna rağmen bunlar birleştirmekten ziyade ayırmakta çıkarları olan şeylerdir.**

Hükûmetin ve idarenin doğru olarak tanımları, kamu hukukunun büyük güçlüklerinden birini oluşturmaktadır. Tamamen tanımlayıcı ve organik bir bakış açısından, Bay Esmein "Politik toplum güçlü ve karmaşık bir makina gibidir. Hükûmet motorudur. İdarenin memurları, makinanın dişlileri ve zincirleridir" demektedir. Gene bununla ilgili olarak, Bay Ducrocq'a göre, idarî teşkilâtlanmanın, hükûmet teşkilâtlanmasından daha istikrarlı olduğu şu şekilde ifade edilmektedir: "Çok sayıdaki ihtilâllerimizin her birinde hükûmet biçimi değişti. Hatta bazen, uzun veya kısa sürelerle hiç kanunî hükûmetimizin olmadığı, ancak geçici hükûmetlerin bulunduğu durumlar da oldu. Fakat buna rağmen idarenin işlemesi bir gün bile kesilmedi... Motor değişti, fakat makina düzenli olarak çalışmasını hiç terk etmedi." Aynı şahıs, idarî personelin bugüne kadar özellikle istikrarsız olduğu, örneğin Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde, bunun olumsuz bir durum olduğunun farkına varıldığını ve idarî güce bir süreklilik kazandırılmaya başlandığını, anayasaya da, sivil toplumun mükemmel bir güvenliği olan bir idarî esas kazandırılmaya çalışıldığını da belirlemektedir.

Bu tanımlayıcı görüşler büyük bir oranda gerçeği içermektedirler. "Motor" karşılaştırması, en azından ademî merkezîyetçi bir idarede belki de en az doğru olandır. Zira, ademî merkezîyetçi bir idarenin otonom bir harekete sahip olduğunu, ve hükûmet idareyi konrolde giderek zayıflamaktadır. Fakat, devam ettirilmesi gereken iki kıymetli düşünce, düzenlilik, idarî hareketin sürekliliği ve istikrarı ve idarenin, medenî toplumun bir temeli olduğu ve buna bağlı olarak, hükûmetten ziyade, yönetilen millete ait olduğudur.

PRÉCIS

DE

DROIT CONSTITUTIONNEL

PAR

MAURICE HAURIOU

MEMBRE CORRESPONDANT DE L'INSTITUT

DOYEN DE LA FACULTÉ DE DROIT DE TOULOUSE

574

LIBRAIRIE

DE LA SOCIÉTÉ DU

RECUEIL SIREY

LÉON TENIN, Directeur

22, Rue Soufflot, PARIS-5e

1923

ANAYASA HUKUKU ÖZLÜ ESERİ

MAURICE HAURIOU
ENSTİTÜ REDAKTÖR ÜYESİ
TOULOUSE HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI

RECUEIL SIREY CEMİYETİ YAYINEVİ
LEON TENIN, Direktör
22, Rue Soufflot, PARIS-5
1923

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 574
Yazar : Prof. Maurice Houriou
Cild : Vişne rengi
Ebadı :
En : 15.3 cm.
Boy : 22.5 cm.
Sayfa Adedi : VII + 741 + 1
Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :33

3° La centralisation étatique se réalise par la double action de la puissance d'État et de l'idée de l'État dans les conditions suivantes :

a) *Action de la puissance d'État.* — Pour satisfaire à des besoins de défense militaire et aussi de paix intérieure, fortement ressentis par le groupe national, un nouveau pouvoir s'élève qui est essentiellement militaire et qui est généralement un pouvoir royal ; le roi fondateur de l'État est pour conduire les guerres et pour rendre la justice, c'est-à-dire pour assurer la paix à l'extérieur et à l'intérieur, pour l'assurer mieux qu'elle ne l'était dans l'état de faiblesse et de divisions intestines de la société nationale.

Sayfa 33

3. Devletçi merkezileşme, devlet gücünün ve devlet fikrinin aşağıdaki şartlardaki çiftli etkisiyle gerçekleşmektedir :

a) Devlet gücünün etkisi – Millî grup tarafından kuvvetle hissedilen askerî savunmanın ve iç barışın gereksinimlerine cevap vermek için, temelde askerî olan ve genellikle krallıktan gelen yeni bir iktidar yükselmektedir. Bu, devletin kurucu kralı olup, savaşları yönetmek ve adaleti sağlamakla, yani barışı, zayıflık durumunda ve millî toplumun içsel bölgelerinde sağlanandan daha iyi bir şekilde, dışarıda ve içeride sağlamakla görevlidir.

Sayfa :33

Ce nouveau pouvoir s'établit donc en vertu d'un compromis de fait entre le pouvoir politique et le pouvoir économique et, par conséquent, sur la base d'une séparation entre ces deux pouvoirs.

Il résulte de ce compromis et de cette séparation que le pouvoir de l'État s'établit *sur des hommes libres* parce que ces hommes seront libres dans leur activité économique et dans leur vie civile. D'ailleurs, le pouvoir politique de l'État est calqué sur le pouvoir militaire qui, sans doute, est rude, qui entraîne le droit de vie et de mort, et une discipline sévère, mais qui, cependant, est un pouvoir sûr des hommes libres, car il n'y a que des hommes libres qui se battent bien (1).

Sayfa 33

Dolayısıyla, bu yeni iktidar, siyasi iktidarla ekonomik iktidar arasındaki bir uyuşmanın eseri olarak ve sonuçta, bu iki iktidar arasındaki ayrımın temeli üzerinde ortaya çıkmaktadır.

Bu uyuşmadan ve bu ayrımdan, devlet gücünün, ekonomik ve medenî hayatlarında hür insanlar üzerinde kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, devletin siyasî gücü, hiç şüphesiz, kaba, yaşamak ve ölmek hakkını idare eden, ciddî bir disipline sahip olan, fakat gene de ancak hür insanlar iyi savaşabilecekleri için, hür insanlar üzerindeki bir kuvvet olan askerî güce özenmektedir.

Sayfa :34

b) *L'action de l'idée de l'État.* — Une autre force encore a poussé à la formation des États, et c'est l'*idée de l'État*, transformation de la pensée nationale qui travaillait les populations.

L'idée de l'État, c'est l'idée que la communauté nationale peut servir à améliorer la condition de chacun en engendrant une activité publique et une chose publique que la puissance d'État sera chargée de diriger. *C'est donc l'idée de la res publica.* La chose publique, ce sont les lois, c'est le domaine public, le trésor public, les services publics, c'est-à-dire l'ensemble des activités publiques, *des moyens mis en commun pour réaliser le bien commun.*

Sayfa 34

b) Devlet fikrinin etkisi.- Devletlerin kurulmasına neden olan başka bir güç daha vardır. Bu da Devlet fikri olup, toplulukları çalıştıran millî düşüncenin dönüşmüş şeklidir.

Devlet fikri, milli topluluğun, herkesin şartlarını, devlet gücünün yönetmekle görevli olduğu bir kamu eylemi ve kamusal bir şeydir. Bu, öyleyse "res publica" (cumhuriyet teriminin latince kökeni)'nın fikridir. Kamu işi olanlar, bunlar kanunlar, kamu alanı, kamu hazinesi, kamu hizmetleri, yani kamusal faaliyetler, ortak çıkarı gerçekleştirmek için sunulan olanaklardır.

Sayfa :35

On réfléchit que l'*union fait la force* et que de tout mouvement de communion on peut tirer une force pour la réalisation d'une œuvre commune.

Sayfa 35

Birliğin gücü oluşturduğu ve toplumun bütün hareketlerinden, ortak bir eser çıkarmak için bir güç çıkartılabileceği düşünülmektedir.

Sayfa :35

Supposons que chacun des quatre-vingt-dix départements de la

Sayfa :36

France soit obligé de construire son armement, ses canons, ses avions, ses chars d'assaut, ses fusils, de fabriquer sa poudre; quatre-vingt-dix fabriques d'armes, quatre-vingt-dix poudreries, etc... Résultat : pas de canons efficaces, pas d'avions, pas de chars d'assaut, tandis qu'aux mains de l'État, la centralisation des ressources et des compétences, la concentration de la fabrication dans un petit nombre d'usines, l'abondance des inventeurs et des ingénieurs, tout permet un matériel perfectionné.

Ce n'est, d'ailleurs, pas seulement une augmentation en quantité de puissance, mais aussi en qualité. Le pouvoir d'État est d'une qualité supérieure. Cela tient d'abord à ce qu'il est un pouvoir de superstructure, à ce qu'il s'est superposé à des pouvoirs plus primitifs dont il s'est assimilé la substance et les expériences. L'État représente, dans la série politique, ce que représentent dans la série biologique les grands carnassiers, il se nourrit d'une chair qui est déjà politique; ce que le roi de France dévore, ce sont des barons féodaux et une noblesse, c'est-à-dire tout de même une élite; cette alimentation déjà spiritualisée fait monter plus haut le pouvoir d'État et lui ouvre de nombreux horizons; la séparation du politique et de l'économique le spiritualise encore davantage;

2° *Une meilleure paix intérieure par une meilleure justice.* — La suppression des guerres intestines et des conflits entre les petits pouvoirs locaux, une plus grande sécurité et, en un mot, la paix, la paix du roi (1);

3° *Une plus grande somme de liberté.* — D'abord, parce que le pouvoir central de l'État fait équilibre aux anciens pouvoirs locaux ou particularistes de la nation et les tient en respect; parce que les pouvoirs économiques sont séparés du pouvoir politique et lui sont subordonnés; parce que les anciens liens de la vassalité sont brisés, que *l'homme ne dépend plus de l'homme* et n'est plus sujet que de l'État; parce que le pouvoir d'État lui-même est modéré par d'ingénieux équilibres intérieurs.

Ensuite, parce que le régime de la discussion a ouvert de nouvelles sources de liberté. De ce point de vue, il faut distinguer entre les États antiques et les États modernes. Dans les États

Sayfa :37

antiques, la discussion n'avait pas été admise en ce qui concerne les croyances religieuses officielles, il y avait une religion d'Etat et par conséquent la liberté de conscience n'était pas complète.

Sayfa 35

Fransa'nın doksan bölgesinin her birinin [sayfa 36] kendi ordusunu oluşturmak, kendi toplarını, kendi uçaklarını, kendi hücum tanklarını, kendi tüfeklerini bulmak, kendi barutunu imal etmek zorunda olduğunu varsayalım. Doksan silâh fabrikası, doksan baruthane vs... Sonuç : Etkili topların var olmaması, uçakların var olmaması, hücum tanklarının olmaması, oysa devletin ellerinde, kaynakların ve uzmanlıkların yoğunlaşması, imalâtların az sayıda fabrikada yoğunlaşması, mucitlerin ve mühendislerin bolluğu, her şey mükemmel bir malzemeye olanak sağlamaktadır.

Öte yandan, bu sadece güç miktarı bakımından bir artış değildir. Aynı zamanda kalite bakımından da bir artıştır. Devlet gücü, üstün bir kalitedir. Bu, öncelikle maddeyi ve tecrübeleri özümsemiş olan daha ilkel kuvvetlerle çakışan bir üstyapı kuvvetidir. Devlet, siyasî sistemde, biyolojik sistemdeki etoburların temsil ettiği şeyi temsil etmektedir. Devlet, zaten politik olan bir etle beslenmektedir. Fransa kralının parçaladığı şey, feodal baronlar ve bir asil sınıftır. Yani her durumda, bir seçkin sınıftır. Şu ana kadar manevileştirilmiş olan bu beslenme, devlet gücünü daha da yukarılara taşımakta ve ona çok sayıda ufuk açmaktadır. Siyasetin ve ekonominin birbirinden ayrılması da onu daha da manevileştirmektedir.

2. Daha iyi bir adaletle, daha iyi bir iç barış.- İç savaşların ve küçük mahallî güçler arasındaki anlaşmazlıkların bastırılması, daha büyük bir güvenlik ve bir tek kelimeyle, barış, kralın barışı :

3. Daha büyük bir hürriyet miktarı. – Öncelikle, devletin merkezî gücü, mahallilerin veya milletin ayrılıkçılarının kuvvetlerine karşı bir denge oluşturduğu ve onları kontrol altında tuttuğu için, ekonomik kuvvetler, politik kuvvetlerden ayrıldığı için ve devlete bağlandığı için, vassal'lığın [doğal olmanın] eski bağları kırıldığı için, insan insana bağlanmadığı, sadece devletin unsuru olduğu için, devletin bizzat kendi gücü, akılcı iç dengelerle yumuşatılmaktadır.

Daha sonra, tartışma rejimi, yeni hürriyet kaynaklarını açmıştır. Bu bakış açısındtan, eski devletlerle modern devletler arsındaki farkı belirlemek gerekmektedir. [sayfa 37] Eski devletlerde, resmi dinsel inançlarda tartışmaya izin verilmezdi. Bir tane devlet dini bulunurdu ve bunun sonucunda, inanç hürriyeti tam değildi.

Sayfa :37

Inconvénients du régime d'État. — Ils n'apparaissent pas tant que le régime reste modéré, tant que la résistance des anciennes institutions n'est pas complètement abattue et tant que les antiques croyances ne sont pas entièrement dissoutes par l'esprit critique

Sayfa :37

que sécrète la discussion. Mais un jour vient où l'État, ayant fait table rase des institutions et des croyances primitives, se dresse orgueilleusement dans sa jeune souveraineté et se prend pour le centre du monde. Ce jour-là, les inconvénients se révèlent.

Sayfa 37

Devlet rejiminin olumsuzlukları.- Rejim yumuşak kaldığı müddetçe, eski kurumların direnci tamamen kırılmadığı müddetçe ve eski inançlar, tartışmayı alt üst eden eleştiriler düşünceyle tamamen çözülmediği müddetçe devlet rejiminin olumsuzlukları ortaya çıkmazlar. Fakat bir gün, devlet, kurumların ve ilkel inançların ortadan kaldırılmasını gerçekleştirerek, genç hükümranlığında gururlu bir şekilde doğrulur ve dünyanın merkezi haline geir. İşte o gün, olumsuzluklar ortaya çıkar.

Sayfa :37

Cette attitude de l'État qui consiste à mettre l'ordre matériel

Sayfa :38

au-dessus de l'ordre moral et la puissance matérielle au-dessus des puissances morales est en soi révolutionnaire et ne tarde pas à devenir dangereuse pour la liberté, ainsi que pour la société (1). Sans parler des violations de la liberté de conscience qui s'ensuivent, toutes les autres libertés sont bientôt menacées parce que tous les pouvoirs de l'État versent dans l'arbitraire et dans l'injustice; il n'est pas difficile de comprendre qu'une pareille politique suivie pendant des années et se répercutant dans les innombrables services publics de l'État a pour résultat de mettre la maison à l'envers et de semer partout des germes de révolte, jusque dans les possessions coloniales, ce qui crée un péril extérieur en même temps qu'un péril intérieur.

La plupart des États modernes en sont là, pris entre deux feux, ils sont dans l'anxiété. Ils détiennent encore la force et maintiennent encore l'ordre matériel, mais ils commencent à se demander si leur résistance sera victorieuse; ils regardent en arrière et font leur examen de conscience. Peut-être ont-ils eu tort de dédaigner le secours de cet ordre moral traditionnel qui, jusqu'ici, avait épaulé et soutenu l'ordre matériel. Peut-être, tout en admettant la liberté de tout discuter, fallait-il contre-balancer les dangers de cette liberté par une énergique propagande en faveur de l'ordre moral (2). On avait pour cela entre les mains une formidable machine, celle de l'instruction publique, on ne s'en est pas servi;

Sayfa :38

bien plus, pour de misérables intérêts politiques, on l'a employée à détruire ce qui restait de la tradition. Comment faire maintenant pour remédier à la puissance explosive des idées subversives

Sayfa :39

dans des pays dont le *credo* moral a été aussi profondément ébranlé?

Sayfa 37

Devletin kendi eğilimi, [sayfa 38] sonradan mükemmelleştirilmiş bozuk teşkilâtlanma, akılcı olarak düzenlenmiş ve akıllı bir şekilde kullanılan maddî gücün, toplum içinde düzeni sağlamaya yeteceğidir. Onun hayali, maddî düzenin, manevî bir düzenin yardımı olmadan sağlanabileceğini düşünmektir. Bir koruma sisteminin bulunduğu medenî hayatta, tamamen geçici bir polis sistemi öngörmektedir. Bunun neticesinde, ne köktendinci moral inançlar, ne de doğrudan doğruya bu inanç üzerine oturmuş, amaçları onları desteklemek ve yaymak olan kuruluşlarla hiç bir sıkıntı bulunmamaktadır. Daha da iyisi, kendi hükümranlığına zarar veren bu kuruluşların etkisine karşı koruma görevi yapmakta ve onlarla hiç de nadir olmamak üzere mücadeleye girmektedir. Devletin, bu maddî düzeni, manevî düzenin üzerine koymak, maddî gücü manevî güçlerin üzerine koymak kendiliğinden devrimsel bir işti ve hem hürriyet hem de toplum için tehlikeli bir hale gelmekte gecikmedi. Onu takip eden vicdan hürriyeti ihlâllerinden de bahsetmeksizin, diğer bütün hürriyetler de tehdit edildi. Zira, devletin bütün güçleri diktatörlüğe ve adaletsizliğe yöneldiler. Uzun yıllar boyu süren böyle bir politikanın devletin sayısız hizmet mahallinde tekrarlanmasının ülkeyi berbat etmesinin ve ve bir iç sıkıntı kadar, dış sıkıntı da yaratacak şekilde koloni topraklarına kadar her tarafta ihtilâl tohumları ekilmesinin anlaşılması hiç de güç değildir.

Modern devletlerin pek çoğu, iki yanlış arasında, tam burada bulunmaktadırlar. Sıkıntı içindedirler. Hâlâ kuvvetlerini korumaktadırlar ve hâlâ maddî düzeni muhafaza etmektedirler, fakat direnişlerinin zafer kazanıp kazanamayacağını sorgulamaktadırlar. Arkalarına bakmakta ve kendilerine olan güvenlerini sınamaktadırlar. Belki de, bu ana kadar, maddî düzeni omuzlayan ve destekleyen geleneksel manevî düzeni küçük görmekte haksızdırlar. Belki de, herşeyi tartışma hürriyetine izin vererek, bu hürriyetin tehlikelerini, manevî düzenin enerjik bir propagandasıyla dengelemek gerekmektedir. Bunun için ellerimizde halk eğitimi gibi hiç kullanılamayan, bunun da ötesinde sefil siyasi çıkarlardan dolayı geleneklerden geri kalanları tahrip etmek için kullanılan muhteşem bir makina vardır. [Sayfa 39] Şimdi, bu manevi inancın bu kadar derin bir şekilde sarsıldığı ülkelerde, yıkıcı fikirlerin patlayıcı gücüne çare bulmak için ne yapılacaktır ?

Sayfa :97

B. *Classification et énumération des libertés individuelles.* — Il faut distinguer, d'une part, les libertés de la vie civile et, d'autre part, les droits civiques et politiques :

1° *Les libertés civiles.* — Elles constituent elles-mêmes deux groupes, celui des libertés premières et celui des libertés secondes, qui se distinguent non seulement par l'ancienneté historique, mais par le degré d'importance pour la vie civile.

Le groupe des *libertés premières* comprend : 1° la liberté physique ou liberté individuelle proprement dite, ou liberté d'aller et venir, c'est-à-dire le fait de n'être ni esclave, ni attaché à la glèbe; 2° les libertés de la famille (justes noces, paternité, filiation, puissance paternelle et maritale); 3° la liberté de la propriété individuelle; 4° la liberté des conventions (art. 1134 C. civ.); 5° la liberté du travail et de l'industrie.

Sayfa 97

B. Kişi hürriyetlerinin tasnif ve envanteri. – Bir taraftan sivil hayatın hürriyetlerini ve diğer taraftan yurttaşlık haklarını ve siyasî hakları belirlemek gerekmektedir :

1. Medenî hürriyetler : Bunlar kendi başlarına iki grup oluştururlar, bir taraftan medeni hayatın hürriyetleri, diğer taraftan ise, yurttaşlık hakları ve siyasî haklar :

1. Medenî hürriyetler. – Bunlar da kendi içlerinde iki grup oluştururlar : Birincil hürriyetlerden olanlar ve ikincil hürriyetlerden olanlar. Bunlar birbirlerinden sadece tarihsel eskilikle değil, fakat medenî hayat için arz ettikleri önem derecesiyle de ayrılırlar.

Birincil hürriyetler grubu şunları içerir : 1. Fiziksel hürriyet veya daha doğru bir deyişle bireysel hürriyet ya da gelme ve gitme hürriyeti, bu da ne köle, ne de toprağa bağlı olmamaktır. 2. Aile hürriyetleri (düzgün evlilikler, babalık, akrabalık, babalık ve kocalık yetkileri). 3. Şahsi mülkiyet hürriyeti. 4. Sözleşme hürriyeti (Medenî kanunun 1134. maddesi). 5. Çalışma ve sanayi hürriyeti.

Sayfa :102

I. Notion juridique et applications légales du principe de l'égalité. L'égalité devant la loi. — Ce qu'on appelle égalité

Sayfa :103

est une égalité devant la loi ou une égalité de droits légaux (1). Ce n'est pas une égalité de fait dans les conditions matérielles de la vie. Le principe de l'ordre individualiste est que chacun fait sa

Sayfa :103

vie à ses risques et périls; on se borne à donner à chaque individu les mêmes moyens juridiques d'action et à lever les obstacles juridiques qui, dans l'ancien régime, provenaient des privilèges de classe. On ne lui donne ni on ne peut lui donner les résultats économiques. Seuls, les systèmes collectivistes promettent une égale répartition économique par la socialisation des moyens de production et par la suppression de la liberté économique, mais de cruelles expériences prouvent que ces systèmes n'aboutissent qu'à ruiner la production; la psychologie faisait prévoir ce résultat, car l'homme ne travaille et ne produit que sous le stimulant du besoin ou de l'intérêt personnel, par conséquent sous le régime de la liberté et de la responsabilité individuelle.

Sayfa 102

1. Eşitlik prensibinin adlî kavramı ve kanunî uygulamaları. Kanun karşısında eşitlik. – Eşitlik olarak adlandırdığımız, [sayfa 103] kanun önünde eşitlik veya kanuni hakların eşitliğidir. Bu, hayatın maddi şartları önündeki bir gerçek eşitlik değildir. Bireysel düzenin prensibi, her kesin kendi hayatını kendi riskleri ve tehlikeleriyle yarattığıdır. Her bireye aynı hukukî hakların ve aynı adlî olanakların verilmesiyle ve eski rejimde sınıfların ayrıcalıklarından gelen adlî engellerin kaldırılmasıyla sınırlı kalınmaktadır. Ona, ekonomik şartlar ne verilmiştir, ne de verilebilir. Sadece kolektivist sistemler, üretim olanaklarının sosyalizasyonu ve ekonomik hürriyetin bastırılması yoluyla bir eşit paylaşım sözü verebilirler. Fakat kötü tecrübeler, bu sistemlerin ancak üretimi tahrip edebildiklerini, psikolojinin bu neticeyi öngörebileceğini göstermiştir. Zira insan, ancak ihtiyaç veya şahsi çıkar gayretlendirici ögesiyle çalışır, dolayısıyla ancak hürriyet ve bireysel sorumluluk rejimi altında çalışabilir.

Sayfa :104

Il n'existe pas chez les hommes de sentiment subjectif de l'éga-

Sayfa :105

lité possédant une vertu quelconque d'action et capable de mouvoir les volontés; les hommes sentent fortement les différences qui les séparent et faiblement les ressemblances qui pourraient les rapprocher. Le préjugé contre les hommes de couleur, si tenace dans la race blanche, et, d'une façon générale, les haines de race, suffisent à illustrer cette vérité (1). Le sentiment de la liberté ne conduit pas du tout à celui de l'égalité; au contraire, les libertés individuelles sont par elles-mêmes aristocratiques, puisqu'elles

Sayfa :105

sont fondées sur un sentiment de supériorité et elles tournent naturellement au privilège et au monopole (la liberté de la propriété, celle du travail, de l'industrie et du commerce, ne cessent d'engendrer des monopoles).

Sayfa 104

İnsanlarda, istekleri harekete geçiren [sayfa 105] her hangi bir hareket özelliği bulunmamaktadır. İnsanlar kendilerini ayıran farkları kuvvetle, fakat onları yaklaştıran benzerlikleri ise zayıf bir şekilde hissederler. Renkli ırktan insanlara karşı beyaz ırkta çok inatçı bir şekilde bulunan ön yargı, genel bir şekilde, ırk nefretleri bu gerçeği göstermeye yetmektedir. Hürriyet duygusu, hiç de eşitlik duygusuna götürmez. Tersine, şahsî hürriyetler, kendi başlarına aristokratik hürriyetlerdir. Zira, bir üstünlük duygusu üzerine kurulmuşlardır ve gayet tabii ki ayrıcalık ve tekele doğru kayarlar (mülkiyet hürriyeti, çalışma hürriyeti, sanayi ve ticaret hürriyeti tekelleri oluşturmaktan geri durmazlar).

Sayfa :107

L'égalité et la fraternité. — La fraternité ne figure pas dans les déclarations des droits, sauf dans celle de 1848 (art. 4), mais elle figure dans la devise gravée ou peinte au fronton des édifices publics, à côté de la liberté et de l'égalité. Elle est une sorte de correctif des deux autres principes.

Sayfa 107

Eşitlik ve kardeşlik. – Kardeşlik, 1818 duyurusu (madde 4) hariç olmak üzere haklar duyurularında yer almazlar. Fakat, bu kavram, kamu binalarının girişine kazılmış veya resmedilmiş yazılarda, hürriyet ve eşitlikle birlikte kazılmış veya yazılmıştır. Bu prensip, diğer iki prensibin bir tür düzelticisidir.

Sayfa :207

L'État réside dans le groupe des gouvernés beaucoup plus que dans le personnel des gouvernants. Les gouvernés sont les sujets, et le mot sujet, dans son acception primordiale, signifie celui en qui réside le droit ; c'est dans les sujets que réside la propriété de l'entreprise de l'État, de même que la propriété de l'entreprise de la Banque de France réside dans les actionnaires ; l'État moderne est à bien des égards monté comme une société par actions et les sujets en sont les actionnaires en ce qu'ils sont copropriétaires de l'entreprise.

6

Sayfa 207

Devlet, yönetenlerden ziyade yönetilenler grubunda ikâmet etmektedir. Yönetilenler kişilerdir ve kişi kelimesi, asıl anlamıyla hukukun uygulandığı şahıs demektir. Devletin bir girişim olarak mülkiyeti de kişilere aittir. Aynı şekilde Fransa Merkez Bankası'nın şirket mülkiyeti de pay sahiplerindedir. Modern devlet, hisselerden oluşan bir şirket gibi, duyulan saygıların birbiri üzerine bindirilmesiyle oluşmuş ve hisse sahipleri, girişimin ortak sahipleri olan bir firma gibidir.

Sayfa :213

§ 3. — **Le rôle de l'opinion publique dans le gouvernement représentatif. Le gouvernement d'opinion.**

C'est un fait que, dans les pays où existe le gouvernement représentatif proprement dit, avec régime électoral et assemblées représentatives élues, l'opinion publique joue un grand rôle. Cette organisation ne va point sans la liberté de la presse et la liberté de réunion, sans l'ouverture d'une vaste discussion des affaires publiques qui se poursuit dans le public parallèlement à la discussion dans les assemblées. Même avant l'organisation du gouvernement représentatif proprement dit, même sous la monarchie absolue, par cela seul que l'idée de la représentation s'est répandue, on voit les gouvernants se préoccuper de l'opinion. A noter, dès 1670, au moment de la plus grande puissance de Louis XIV, cette boutade de Mme de Sévigné : « Voilà mon ancienne thèse qui me fera lapider un jour, c'est que le public n'est ni fou ni injuste. » (1).

Sayfa 213

3. Temsili Hükûmette Kamuoyunun Rolü. Kamuoyu Hükûmeti.

Temsili hükûmetin, seçiciler ve temsilciler meclisi rejimiyle birlikte bulunduğu ülkelerde, kamuoyu'nun büyük bir rol oynadığı bir gerçektir. Bu teşkilât basın özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü olmadan, kamu işlerinin, meclislerdekine paralel bir şekilde geniş bir tartışması açılmadan hiç bir şekilde çalışamaz. Doğruyu söylemek gerekirse, temsili hüküûmet teşkilâtından da önce, hatta temsil fikrinin yaygın olduğu kesin monarşide bile, yöneticilerin kamuoyuyla ilgilendiğini görüyoruz. 1670 yılında, XIV. Louis'nin en kuvvetli olduğu dönemde, Bayan Sevigne'nin bir esprisi şu şekildedir : "İşte bir gün beni öldürecek olan eski iddiam: Kamuoyu ne delidir, ne de adaletsizdir."

Sayfa :214

Très évidemment, la raison d'être du rôle joué par l'opinion publique doit être cherchée non pas dans l'organisation électorale, bien qu'elle ne soit pas inutile au fonctionnement de cette orga-

Sayfa :214

nisation, mais dans l'idée même de la représentation du pays par le gouvernement; l'opinion publique est nécessaire au jeu du mécanisme de la représentation, du moment que l'on entend faire produire des effets réels, dans les affaires quotidiennes, à l'idée que la pensée du gouvernement représente celle du pays.

Sayfa 214

Çok açık bir şekilde, kamuoyu tarafından oynanan rolün varlık nedenini, seçici teşkilatlanmasında aramamak gerekmektedir. Bu teşkilâtın çalışması için gereksiz olmasa da, aynı zamanda ülkenin hükûmet tarafından temsil edilmesi fikrinde de kamuoyu, günlük işlerde, hükûmetin kendi düşüncesinin, halkın düşüncesini temsil ettiğine inandığı yerlerde gerçek etkiler yapabilmek amacıyla, temsil mekanizmasının esası için gereklidir.

Sayfa :215

La lumière de la publicité constitue la bonne moitié de la moralité publique; la publicité empêche les abus et oblige les organes gouvernementaux à accomplir correctement leur fonction; la publicité est le plus efficace des moyens de contrôle, ce n'est pas que le public soit capable d'engendrer la moralité, mais il en est un sûr gardien en vertu de la maxime que, "si l'art est difficile, la critique est aisée; "

Sayfa 215

Tanıtımın ışığı, kamu vicdanının yarısını oluşturur. Tanıtım ihlâlleri egeller ve hükûmet organlarını görevlerini tam yapmaya doğru zorlar. Tanıtım, kontrol metodlarının en etkili olanlarından biridir. Sadece halk maneviyatı güçlendirmez, düşünceyi oluşturmaz, **"sanat zorsa da, kritikler onu kolaylaştırır."**

Sayfa :215

Enfin, dans la sphère de l'opinion publique, la libre discussion des affaires publiques fournit, par intervalles, un terrain d'entente entre les opinions du gouvernement et l'opinion publique, autrement dit, entre le gouvernement et la nation. Le gouvernement tâte l'opinion et, au besoin, il l'éclaire par la publication des documents indispensables; de son côté, l'opinion avertit le gouvernement. Du côté du gouvernement, comme du côté de l'opinion, il se produit des efforts de transaction et enfin il s'opère un rapprochement.

Sayfa 215

4. Kamuoyu çerçevesinde, kamu işlerinin aralıklarla serbest olarak tartışılması, hükûmetin fikri ile kamuoyu arasında, başka bir deyişle hükûmetle millet arasında bir uyuşma alanı oluşturur. Hükûmet kamuyu yoklar ve gerektiğinde onu vazgeçilmez belge yayınlarıyla aydınlatır. Kendi açısından kamuoyu hükûmeti uyarır. Hükûmetin açısından, kamunun açısından olduğu gibi, fikri nakletme çabaları uygulanır ve sonunda bir yaklaşım sağlanır.

Sayfa :218

Vénalité

de la presse, action dissimulée sur elle de la haute finance internationale, ou tout simplement action des fonds secrets des pays étrangers, voilà ce qu'on peut redouter et ce qui peut aboutir à // des propagandes systématiques destinées à égarer l'esprit public. // ,

Sayfa 218

Basının sahtekârlığı, yüksek uluslar arası finans çevrelerinden onun üzerine örtülen hisseler veya sadece yabancı ülkelerin gizli fonlarının hisseleri, işte çekinilecek şey ve kamu vicdanını yanıltmayı hedeflemiş **sistematik propagandalara son verecek şey de budur.**

Sayfa :674

La manifestation par le théâtre n'est pas libre; l'ouverture d'un théâtre est libre, mais la représentation d'une pièce est soumise à la censure, c'est-à-dire à l'autorisation préalable, le texte fondamental est le décret du 6 janvier 1864 (ce texte n'est pas abrogé, bien que le crédit affecté à la commission d'examen ait été supprimé en 1906).

Sayfa 674

Tiyatroyla gösterim yapmak serbest değildir. Tiyatro açmak serbesttir, fakat bir piyesin oynanması sansüre taabidir. Yani daha önceden izin alınması gerekmekte olup bu konuyla ilgili temel metin 6 Ocak 1864 tarihli kararnamedir (İnceleme komisyonuna veilen yetki 1906 yılında iptal edilmiş olsa bile bu kanun metni iptal edilmemiştir).

Sayfa :674

Ce sont là des libertés précieuses, surtout celle de la presse périodique qui est le complément indispensable de l'organisation démocratique de l'État, elle est un mode d'élaboration de l'opinion publique qui sert de correctif au suffrage.

Sayfa 674

Bunlar kıymetli hürriyetlerdir. Özellikle düzenli yayınlanan basının hürriyeti, devletin demokratik organizasyonunun vazgeçilmez tamamlayıcısı ve kamuoyunun düzeltici ve danışmacı yönüne yarayan bir hürriyettir.

Sayfa :728

TABLE ANALYTIQUE DES MATIÈRES

Chapitre I. — Le pouvoir exécutif. 435
Section I. — *Nature, fonctions et primauté du pouvoir exécutif* 435
Section II. — *Les organes du pouvoir exécutif central.* 450

Sayfa 728

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

Bölüm 1. İcra kuvveti 435
Kısım 1 : İcra kuvvetinin tabiatı, fonksiyonları ve önceliği 435
Kısım II : Merkezi yönetim kuvvetinin organları 450

Sayfa :729

Chapitre III. — Le pouvoir de suffrage. 600
Section I. — *Nature, fonctions et place dans l'État du pouvoir de suffrage* 600

Article II. — Le suffrage universel 621
Le suffrage des femmes 626
L'obligation du vote 628

Premier appendice. — Les principales libertés modernes (*Presse, enseignement, réunion, association, fondation*). 673

Sayfa 729

Bölüm III. – Seçme ve seçilme hakkı 600
Kısım I. Devlet içerisinde seçme ve seçilme hakkının tabiatı, fonksiyonları ve yeri 600
Madde II. – Evrensel seçme ve seçilme hakkı 621
Kadınlara seçme ve seçilme hakkı 626
Oy verme mecburiyeti 628
İlk ek. – İLK MODERN HÜRRİYETLER (Basın, eğitim, toplantı, şirket, vakıf). . . . . .673.

Sayfa :730

Pages
N° 1. — Liberté de la presse. 673
N° 2. — Liberté d'enseignement. 680
N° 3. — Liberté de réunion 682
N° 4. — Liberté d'association et les associations 684
Les congrégations religieuses. 702
Les fondations 706

Sayfa 730

No. 1 Basın Hürriyeti 673
No. 2 Eğitim Hürriyeti 680
No. 3 Toplanma Hürriyeti 682
No. 4 Cemiyet Kurma Hürriyeti ve Cemiyetler 684
Dinî Tarikatlar 702
Vakıflar 706

Colonel BIOTTOT

* 283

Notre Armée critiquée

RÉPONSE — PRINCIPES

PARIS

Henri CHARLES-LAVAUZELLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

(MÊME MAISON A LIMOGES)

Albay BIOTTOT

Eleştirilen Ordumuz

CEVAP-PRENSİPLER

PARIS
Henri CHARLES-LAVAUZELLE
Askeri Editör
10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain,118
--
(LİMOGES' DEKİ AYNI YAYIN EVİ)

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 901
Yazar : Louis Victor Biottot
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 12.2 cm.
Boy : 17.9 cm.
Sayfa Adedi : 223 + 1
Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHON tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

Notre Armée critiquée

I. — RÉPONSE

* **

* *Neşr ve ta'mim etmek* ** *Avamlaşdırmış*

I. — Nécessité d'une vulgarisation des principes de la guerre.

Cela apparaît de plus en plus clairement.

La constitution nationale des armées modernes et la puissance de leur armement, chaque jour plus meurtrier dans des conditions plus étendues, plus rapides et plus occultes, appellent pour corollaire une vulgarisation des principes de la guerre qui ne permette plus, du plus humble au plus grand, le désintéressement, l'hésitation, les divergences, la fantaisie qu'on voit trop souvent apporter dans leur application.

*** *tabiiyeye*

**** *ihtilâf*

***** *Okunamadı*

Sayfa 1

Eleştirilen Ordumuz

I.- CEVAP

I.- Savaş prensiplerinin halka duyurulmasının gerekliliği

Bunun gerekliliği giderek daha da açık hâle gelmiştir.

Modern orduların millî anayasaları ve her geçen gün daha yaygın, daha hızlı ve daha gizli şartlarda, daha öldürücü hâle gelen silâhlarının etkisi, gerekçe olarak, en küçükten en büyüğüne, ilgisizliğe, tereddüde, farklılıklara, kullanışlarında çok sık rastladığımız değişik fikirlere artık izin vermeyen savaş prensiplerinin halka duyurulmasını gerekli kılıyor.

Sayfa :22

Voilà notre nature. On comprend, dès lors, ce qui s'est produit dans l'art de la guerre quand le coup de fouet de 1870-1871 l'eut désigné à une exploitation intensive.

Ici, les écoles, les manières, pouvaient avoir, comme dans les autres arts, ce résultat heureux de remuer plus d'idées, et elles l'ont eu ; mais elles devaient plus certainement introduire dans un art de l'union, impliquant communauté de sens et d'âmes, une confusion et une mésentente générales, inconciliables avec l'union, la communion des esprits indispensables.

On avait sans doute — je l'ai rappelé — l'avertissement de Napoléon : « L'art de la guerre est tout de bon sens » ; il exclue l'idéologie, les spéculations individuelles, les surenchères sur le sens commun, sur le bon sens ; il impose l'unité de la conception comme de l'application de l'effort.

* *Fikir ve sûret husûs zuhûr etmiş*

Sayfa 22

İşte bizim doğamız. 1870-1871 yıllarındaki tahrikler, savaş sanatına yoğun bir işletme görevi verdiği sırada savaş sanatında neyin ortaya çıktığını anladık.

Burada, ekoller, tarzlar, diğer sanat dallarında olduğu gibi, daha fazla fikrin harekete geçmesi sonucunu doğurabilir ve zaten doğurdu da; fakat kesin bir şekilde, vazgeçilmez zihin topluluğuna uymayan genel bir hoşnutsuzluğu ve karışıklığı, anlam ve ruh birliğini içine alarak, bir birlik sanatının içine sokmak zorunda kaldılar.

Şüphesiz – hatırladım- Napolyon' un şöyle bir uyarısı var: "Savaş sanatı sağ duyu gerektirir."; sağ duyu kelimesine ideolojiyi, kişisel kavgaları, vaat yarışlarını dahil ediyor; görüş birliğini güç kullanımındaki birlik olarak gösteriyor.

Sayfa :30

Les dons qui communiquent l'usage des connaissances réunies par l'instruction ou des principes, sont indéniablement, comme je viens de le rappeler,

Sayfa :30

l'observation, le jugement et la volonté. On n'imagine pas sans eux la mise en œuvre du savoir et de l'expérience. Aussi existent-ils partout où le progrès, résultat de cette mise en œuvre, s'est manifesté.

Sayfa 30

Prensipler veya talimatlar tarafından bir araya getirilen bilgilerin kullanımını yayan olgular, biraz önce hatırlatthğım gibi, kesin olarak gözlem, yargı ve istektir. Bunlar olmadan bilgiden ve tecrübeden faydalanmak düşünülemez. Bu faydalanmanın sonucu olarak, gelişmenin kendini gösterdiği her yerde bu olgular vardır.

Sayfa :31

Le soldat, s'il n'a pas, comme ses chefs, une doctrine sous les dogmes de laquelle faire taire les suggestions de son bon sens, apprend à douter de ces suggestions qui parlent souvent très haut en lui. Comment les opposer à la Science de ses conducteurs! Il s'en remet à celle-ci; n'écoute plus en lui. Il s'en repose sur ces esprits qui en savent désormais plus long que le *Bon Sens*, vieillerie d'avant

Sayfa :32

le progrès! et qui y ont substitué des formules plus expéditives et de tout repos!

Sayfa 31-32

Eğer asker, komutanları gibi, dogmalarıyla sağ duyusunun sesini susturacağı bir öğretiye sahip değilse, kendi içinde durmadan yüksek sesle konuşan seslerden şüphe duymaya başlar. Kendini yönetenlerin bilimine nasıl karşı koyar! Böylece şöyle düşünmeye başlar; artık içindeki sesi dinleme! İlerlemeye ayak uyduramamış, Sağ Duyu' dan uzak ve daha baştan savma çözümler sunan bu fikirlere tutunur!

Sayfa :54

VI. — L'éducation. Le soldat. L'officier. La méthode.

« C'est son éducation, l'éducation de l'ancienne armée, nous a dit M. Pierre Baudin, qui entraîne notre commandement, sans volonté arrêtée ou réfléchie, à violer les principes, la charte de l'armée moderne, apportée par le Règlement de 1904. »

Sayfa 54

VI.- Eğitim. Asker. Subay. Yöntem

" Kesin ya da tasarlanmış bir istekten yoksun olan kumandanımızı, 1904 yılındaki Yönetmeliğin getirdiği prensipleri ve modern ordunun yasasını çiğnemeye iten M.Pierre Baudin; bu onun eğitimi, eski ordunun eğitimi, diyordu."

Sayfa :58

L'imitation, première étape de l'intelligence, en reste à la reproduction et s'y limite par inertie et paresse.

Sayfa 58

Zekânın ilk devresi olan taklit, yerini yeniden üretmeye bırakır ve burada kendini tepkisizlik ve tembellikle sınırlar.

Sayfa :61

Nul n'avait songé à définir et par conséquent à départager l'instruction et l'éducation ; à distinguer, après Napoléon, la *partie terrestre* et la *partie divine* de l'art, la partie qui, traitant des moyens, des

Sayfa :61

recettes de l'exécution, relève de l'instruction, et la partie qui, constituée de dons naturels, est du ressort de l'éducation.

Sayfa 61

Hiç kimse, Napolyon' dan sonra, eğitim ve öğretimi tanımlamayı ve sonuç olarak bunları birbirinden ayırmayı; sanatın tanrısal ve insanî tarafını, yani, farklı yolları ve uygulama yöntemlerini inceleyerek, öğretimden ayrılan tarafı ve doğal yeteneklerle oluşan, eğitimin gücü olan tarafı ayırt etmeyi düşünmemiştir.

Sayfa :175

LES PRINCIPES

II

RÈGLEMENT

sur

LES MANŒUVRES DE L'INFANTERIE

(Décret du 3 décembre 1904.)

TITRE Ier

Règles générales et méthodes d'instruction.

Un règlement sur les Manœuvres ne peut réglementer de l'art de la guerre que ce qui en est « la partie terrestre », suivant l'expression de Napoléon, c'est-à-dire les moyens matériels de l'ordre et de la coordination des foules armées, de l'utilisation des

Sayfa :175

armes. La « partie divine » de l'art, l'adaptation des moyens matériels au terrain, aux circonstances, aux moyens et au talent de l'adversaire, à l'esprit du soldat, échappe à toute réglementation.

Sayfa 175

PRENSİPLER

II

PİYADE SINIFININ MANEVRALARI ÜZERİNE DÜZENLEME

(3 Aralık 1904 tarihli kararname)

1. BAŞLIK

Genel kurallar ve eğitim yöntemleri

Manevralar üzerine yapılacak bir düzenleme sadece savaş sanatından yola çıkarak yapılabilir ki bu da, Napolyon' un deyişiyle, işin "insanî tarafıdır", yani düzenin, orduların uyumunun ve silâhların kullanımının somut araçlarıdır. Bu sanatın tanrısal tarafı, somut araçların ortama, koşullara, düşmanların olanaklarına ve yeteneklerine, askerin zihnine uygun hâle getirilmesi, bütün düzenlemelerin üstünde bir olaydır.

Sayfa :181

TITRE II

Ecole du soldat.

L'école du soldat se propose plus particulièrement l'éducation physique et morale du soldat.

Le moral et le physique sont étroitement dépendants et agissent l'un sur l'autre par réactions réciproques. On améliore le moral, l'énergie volontaire, les sentiments généreux, la sociabilité, l'aptitude à la discipline et le dévouement à la collectivité, en améliorant les aptitudes physiques, la vigueur, la souplesse.

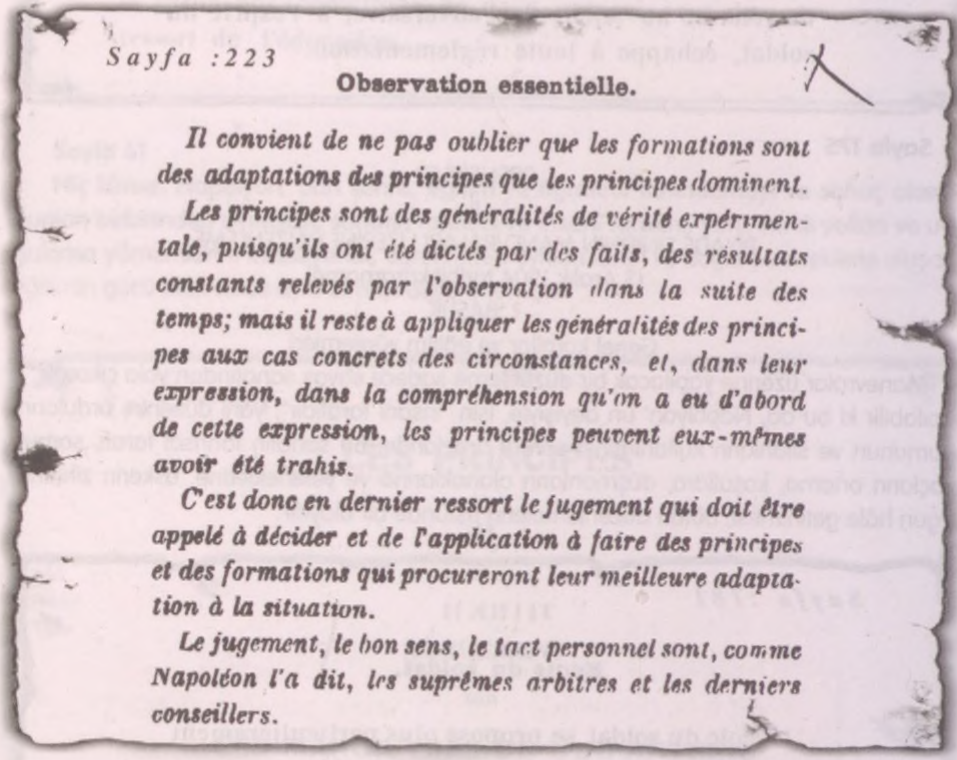
Sayfa 181

2.BAŞLIK

Askerî okul

Askerî okul, askerin özellikle fizik ve moral eğitimini yerine getirir.

Fizik ve moral tamamen birbiriyle ilintili ve karşılıklı etkiler doğuran iki olgudur. Moral, istekli enerji, genel duygular, sosyallik, disipline itaat ve takım ruhuna bağlılık, fiziksel yeteneğin, dayanıklılık ve esnekliğin geliştirilmesiyle sağlanır.

Sayfa :223

Observation essentielle.

Il convient de ne pas oublier que les formations sont des adaptations des principes que les principes dominent.

Les principes sont des généralités de vérité expérimentale, puisqu'ils ont été dictés par des faits, des résultats constants relevés par l'observation dans la suite des temps; mais il reste à appliquer les généralités des principes aux cas concrets des circonstances, et, dans leur expression, dans la compréhension qu'on a eu d'abord de cette expression, les principes peuvent eux-mêmes avoir été trahis.

C'est donc en dernier ressort le jugement qui doit être appelé à décider et de l'application à faire des principes et des formations qui procureront leur meilleure adaptation à la situation.

Le jugement, le bon sens, le tact personnel sont, comme Napoléon l'a dit, les suprêmes arbitres et les derniers conseillers.

Sayfa 223

Temel gözlem

Şu unutulmamalıdır ki oluşumlar prensiplerin yönettiği prensiplerin bir uyarlamasıdır.

Prensipler, zamanla elde edilen gözlemlerden çıkarılan değişmez sonuçlar ve olaylar tarafından benimsetilseler de deneysel doğruluğun genellemeleridir; fakat prensiplerin genelliğini, koşulların somut durumlarına uygulamak gerekir ve kendi ifadelerinde, bu ifadeden çıkardığımız kanıda, prensipler kendileri de ihanete uğrayabilirler.

Duruma en iyi şekilde uyum göstermelerini sağlayacak oluşumların ve prensiplerin meydana getirilmesinde ve bunlara karar verilmesinde en son çare olarak, yargılamaya baş vurmak gerekir.

Yargılama, sağ duyu, kişisel sezgi, Napolyon' un dediği gibi, en yüce yargıçlar ve en sonunda danışılacak olanlardır.

LA

CONFIANCE

Essai de Psychologie militaire

PAR

le Capitaine CONSTANTIN

DU 6e RÉGIMENT DE CUIRASSIERS

871

PARIS

LIBRAIRIE MILITAIRE R. CHAPELOT ET Cie

IMPRIMEURS-ÉDITEURS

30, Rue et Passage Dauphine, 30

—

1908

Tous droits réservés.

HILAIRE DE BARENTON

GÜVEN

Asker Psikolojisi Üzerine Deneme

6. ZIRHLI ALAYI
Yüzbaşı COSTANTİN

PARİS
BASIM-EDİTÖR
ASKERİ KİTABEVİ R. CHAPELOT VE ORT.
30, RUE ET PASSAGE DAUPHİNE,30

1908
Tüm hakları saklıdır

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 871
Yazar : Constantin
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 13.8 cm.
Boy : 21.1 cm.
Sayfa Adedi : 76 + 1
Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ün. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :8

Ne tenant pas compte de la lourdeur et de la vulnérabilité des formations autrichiennes, dans les autres armes on ne faisait fond que sur l'élan individuel du soldat français, et l'on considérait la science militaire comme un lest plus nuisible qu'utile.

La guerre de 1870 survint; nous fûmes écrasés sous la masse de l'armée allemande dont les mouvements toujours coordonnés, toujours minutieusement réglés, semblaient pour ainsi dire s'enchaîner les uns aux autres, sans que les hasards de la campagne pussent troubler leur succession judicieusement déduite de la connaissance des deux armées, de leurs moyens d'action, des circonstances de temps et de terrain. Après avoir été regardée comme le gage certain de la victoire, la bravoure individuelle parut alors une quantité pratiquement négligeable. Le nombre, l'armement, l'organisation matérielle et l'instruction furent considérés comme les seuls facteurs du succès.

Sayfa :9

nation armée, même sans éducation militaire, sembla devoir être invincible et devint l'idéal qu'en dehors de l'armée l'on rêva un peu partout pour assurer l'intégrité et l'indépendance de la patrie. Tandis que la France adoptait le service obligatoire par la loi de 1872, ces théories pénétraient peu à peu dans les milieux militaires, où bientôt l'on fut convaincu qu'avec les procédés de guerre moderne la valeur du soldat n'était plus qu'accessoire. Aussi, malgré l'excitation passagère produite par les paroles et les actes de certains généraux cocardiers, comme le général Boulanger, lorsque le colonel Lyautey, alors capitaine, publia son étude sur *le Rôle social de l'officier*[1], y eut-il un assez vif et général étonnement. Si l'on admit à peu près qu'une troupe mieux en main, moins instruite, valait mieux qu'une troupe mieux instruite, mais moins en main, l'idée qu'un officier de cavalerie devait

Sayfa :9

s'occuper autant de l'esprit de ses hommes que du caractère de ses chevaux parut à beaucoup tout au moins singulière.

Cependant, l'importance des forces morales apparaît clairement dans toutes les circonstances de la guerre, à l'officier qui, voulant véritablement être un chef, cherche dans l'histoire militaire des enseignements le préparant à exercer pour le mieux, en campagne comme en garnison, le commandement auquel il est appelé.

Sayfa 8

Avusturya askerî eğitiminin kusurlarını ve ağırlığını hesaba katmadan, diğer silâhlarla Fransız askerinin sadece kişisel başarısı tespit edilirdi ve askeîi bilim faydalıdan çok zararlı bir kurban olarak nitelendirildi.

1870 Savaşı patlak verdi; savaş alanında yaşanan beklenmedik olaylar başarılarını engellemedi, iki orduyu da iyi tanıması, hareket yollarını, hava ve alan durumlarını iyi tahmin etmesi, birbirine bağlı titizlikle hazırlanmış ve düzenli hareketleri Alman ordusunun karşısında yenilgi almamıza neden oldu. **Birkaç zaferin teminatı olarak gösterilen kişisel yiğitlik önemsenmemeye başlandı. Asker sayısı, silâhlar, araç-gereç organizasyonu ve eğitim başarının tek etkenleri olarak kabul edildi.**

Sayfa 9

Ulusal ordunun silâhlarını anlayabilmesi ve kullanabilmesi ayrıca bilgili komutanlarının olması, askerî eğitimleri olmaksızın, yenilmez olacağını belli ediyordu ve ordu dışında da amaç oldu ve her yerde yurdun bağımsızlığı ve bütünlüğünü sağlayacağı düşünülüyordu. Buna rağmen Fransa 1872 kanunu ile zorunlu hizmeti kabul etmişti, bu teoriler askerî alanlara da girdi ve yakında yeni modern savaş yöntemleriyle askerin sadece bir aksesuar rolü üstlendiği kanaatine vardılar. General Boulanger gibi **bazı askerliğe düşkün generallerin yaptığı geçici, uyarıcı konuşmalara ve hareketlere rağmen** o zaman yüzbaşı olan , Albay Lyautey, "Subayın Sosyal Rolü " adlı inceleme eserini yayınladı, bu yayın yeteri kadar açık ve genel bir şaşkınlığa sebep oldu.Özen gösterilerek daha iyi ve daha az eğitim verilmiş bir bölük, fazla ama daha özensiz bir eğitim almış olandan daha iyidir. Süvari subayı atlarının karakterlerine ilgi gösterdiği kadar askerlerinin ruhî durumlarıyla da ilgilenmelidir fikri, çoğu kişiye basit görünen bir olaydır.

Bu sırada, moral gücün önemi çok açık bir şekilde savaşın her yerinde beliriyor, komutan olmak isteyen bir subay, garnizonda olduğu kadar savaş alanında ve komutanlık edeceği yerde kendini daha iyi uygulamaya hazırlayacak askerî tarih bilgileri aramalıdır.

Sayfa :13

En 1813, en 1814, on retrouve toujours chez lui le souci constant d'agir sur l'imagination de ses troupes et sur celle de l'ennemi. Jusqu'à la fin de sa vie, son esprit, à la fois si calculateur et si imaginatif, reste occupé de créer l'opinion et d'en tirer parti. « *L'opinion*, dit-il, *est pour moitié de la réalité*[1]. » — « Lorsqu'on est induit à parler de ses forces, on doit les exagérer et les présenter comme redoutables, en en doublant ou en triplant le nombre ; lorsqu'on parle de l'ennemi, on doit diminuer sa force de la moitié ou du tiers ; *dans la guerre tout est moral*[2]. » — « Un des premiers principes de la guerre est d'exagérer ses forces et non de les diminuer[3]. »

C'est donc avec raison qu'en parlant de la stratégie napoléonienne, le général Bonnal a pu dire que les procédés de guerre mis en œuvre par Napoléon furent scientifiques en ce sens qu'ils résultaient toujours d'un calcul de forces *morales* et matérielles appliquées dans des conditions de temps et d'espace nettement établies.

Sayfa 13

1813 ve 1814 yıllarında, O' nda, her zaman kalıcı olan, kendi ordularının ve düşmanlarının düşüncesiyle davranma kaygısı görülür. **Hayatının sonuna kadar, bazen işlemci olduğu kadar yaratıcı zekâsı, görüş ortaya çıkarmaya ya da en azından bu görüşlerden kendine bir ders çıkarmaya uğraştı. "Görüşün yarısı gerçektir" - "Eğer sahip olunan güçlerden bahsetmeye kalkışırsak, sayısını iki veya üç katına çıkartarak, bunları abartmalıyız ve korkunç halde göstermeliyiz. Düşmandan konuşursak, güçlerini yarı yarıya veya üçte bir azaltmalıyız; savaşta her şeyin başı moraldir." - "Savaşın ilk temel prensiplerinden biri kendi güçlerini azaltmak yerine abartmalısındır."**

Napolyon stratejisinden bahsederken, General Bonnal, Napolyon'un ortaya koyduğu tüm savaş yöntemlerinin bilimsel olduğunu söyleyebildi, böylece yöntemler açıkça belirlenmiş, alan ve zaman durumlarında yapılan araç-gereç ve moral güç işlemleriyle sonuçlanıyordu.

Sayfa :14

* ** *Okunamadı*

* ** ***

* *Okunamadı*

* **Okunamadı*

Avec son visage froid et impassible de puritain rigide, avec son attitude figée, sa physionomie peu sympathique, son cœur sec[1], son esprit uniquement positif, le maréchal de Moltke n'était pas fait pour adresser aux troupes des harangues enflammées, ni pour inspirer par sa présence à de lourds Germains l'ardeur irrésistible que le vainqueur des Pyramides savait communiquer à ses bataillons. Mais nul plus que lui peut-être n'eut le souci de la préparation morale à la guerre. *Il était persuadé que l'armée était « un heureux et puissant facteur de l'éducation du peuple allemand »*. Bien que sa croyance aux enseignements de Luther fût très grande, il voyait surtout dans la religion le meilleur moyen de rendre le soldat fidèle à son devoir jusqu'à la mort. Il posa en principe que la discipline devait résulter d'une bonne éducation militaire, dont le but est uniquement de la faire passer dans la chair et dans le sang[2]. Enfin si, comme le prétend le général prussien Rüchel, l'esprit de l'armée est tout entier dans les officiers, il exerça sur l'armée allemande une influence éducative considérable. Si fortes, en effet, que puissent être les habitudes morales que les officiers du royaume de Prusse doivent à leurs familles, aux écoles de cadets, aux écoles de guerre, aux traditions régimentaires et à l'institution des jurys d'honneur, il paracheva leur éducation par la direction qu'il donna à leurs esprits comme à tous les organes du commandement. Avant lui, l'Académie de guerre de Berlin était déjà orientée dans un sens pratique, et l'une des conditions essentielles pour y être admis était d'avoir fait preuve d'un *caractère ferme*.

Sayfa 14

Soğuk ifadeli ve bildiğinden şaşmayan, ilkelerine bağlı , sert tutumlu, az sempatik, katı yürekli, aklı sadece pozitif yönde işleyen Mareşal de Moltke, tıpkı Piramitleri ele geçiren komutanın taburuyla konuşmasını bildiği gibi, bölüklere ateşli söylevler söylemek için ve kocaman Germanyalılara ilham vermek için yaratılmamıştı. Ama ondan başka hiç kimse savaşa moral açıdan hazırlanmak için kaygılanmamıştır.. **Ordunun "Alman halkının eğitimi ve mutluluğu için güçlü bir faktör" olduğuna inanmıştı.** Luther'in eğitimlerine güvenmesinin yanında, askerî görevine, ölümüne dek sağdık kalmasını sağlayacak tek yolun dinden geçtiğini fark ediyordu. Genelde, disiplinin iyi bir askerî eğitimden sonra elde edileceğini fark etti, tek gayesi disiplini askerin içine işlemekti. **Nihayet Prusyalı General Rüchel'in savunduğu gibi, ordu ruhu, tüm subayların içine işledi ve Alman Ordusu üzerinde etkili ve önemli bir eğitim uyguladı. Genellikle Prusya Krallığındaki subayların ailelerine, Harp Okulu öğrencilerine, savaş okullarında, yönetim geleneğinde ve yüksek yargıçlık okullarında verilen zor moral alışkanlıklarını, eğitimlerini, tüm komuta organlarına verdiği gibi onlarında ruhlarına emir vererek bitiriyordu. Ondan önce zaten Berlin Savaş Akademisi uygulamaya yönelmişti, kabul edilmenin en önemli şartlarından biride dayanıklı bir karaktere sahip olduğunu ispatlamış olmaktı.**

Sayfa :15

Ce n'est pas d'ailleurs seulement au point de vue théorique que le maréchal de Moltke s'inquiéta de la puissance du moral à la guerre.

Sayfa 15

Mareşal de Moltke sadece, savaşta, moral gücün teoriği açısından tedirgin değildi.

Sayfa :16

Il semble tout naturel d'admettre avec le prince Frédéric-Charles, le meilleur collaborateur, du reste, du maréchal de Moltke, que « *la force morale est supérieure à la force physique*[1] », et de conclure par ces mots de Dragomirow : « Donnez-moi des soldats bien décidés à se faire casser la tête, et je me charge de faire de la bonne tactique ».

Sayfa 16

Doğal olarak, Mareşal de Moltke'nin ve en iyi yandaşı Prens Frédéric-Charles' ın "moral güç fiziki güçten daha üstündür" sözünü kabul etmek gerekir ve Dragomirow'un şu sözleriyle de son noktayı koyabiliriz: "Bana kafalarını kırdırtmaya hazır askerler verin, bende iyi taktik yapayım."

Sayfa :17

Rien qu'au point de vue militaire, le courage se présente sous des formes bien dissemblables. Les divers noms qu'on lui donne sont une preuve que depuis l'élan jusqu'à l'audace, depuis le sang-froid jusqu'à la résolution, il diffère non seulement par son apparence, mais encore par sa nature même, et qu'on peut voir en lui tour à tour un mouvement ou un état de l'âme.

Şayfa 17

[Cesaret, disiplin ve güven]

Sadece askerî açıdan, cesaret birbirine hiç benzemeyen şekillerde kendini gösterir. Cesarete verilen değişik isimler **hamleden gözü pekliğe, soğuk kanlılıktan çözüme** kadar hepsi birer kanıttır, sadece görünüş itibarı ile değil doğası itibariyle de birbirlerinden ayrılırlar ve cesarette de bir hareketlilik veya bir ruh hali görebiliriz.

Sayfa :20

C'est que, si elle donne le moyen d'obtenir d'une troupe son rendement maximum, il faut pour se conformer à ses préceptes que la discipline soit le résultat de la convergence de toutes les volontés vers le but visé par le chef ;

Sayfa 20

Şöyle ki eğer bir bölükten en yüksek verimi almamızı sağlayan disiplin ise, komutanın seçtiği, hedefe yönelik tüm istekler disiplinin bir sonucudur ve bunu sağlayan tüm temellere uyulması gerekir.

Sayfa :34

Malheureusement, si par une utilisation habile de la valeur individuelle de ses maréchaux et de ses soldats, il put bien souvent obtenir une telle économie des forces qu'avec une armée moins nombreuse il se trouvait le plus fort sur le point décisif, dans la pratique de son commandement il n'eut pas assez confiance en ses généraux pour les laisser marcher d'après des directives et les habituer ainsi à prendre spontanément des décisions considérables. « Moi seul, disait-il, je sais ce que je dois faire* », et, ne demandant aux commandants de ses corps d'armée qu'une obéissance passive, une soumission aveugle, il tuait en eux tout esprit d'initiative et de réflexion.

Sayfa 34

Ne yazık ki mareşallerin ve askerlerin kişisel değerlerinin becerikli kullanımıyla, böyle bir güç ekonomisini daha az kalabalık ordularla da çoğu kez elde edebildi, kesin karar noktasında en yüksek rütbeye sahipti, komuta zincirinde, generallerine kurallar gereği hareket etmeleri ve anî kararlar almaları hususunda pek fazla güvenmiyordu. **" Ben tek başıma ne yapmam gerektiğini biliyorum" diyordu ve kolordularının komutanlarına pasif bir itaatkârlıkla körü körüne boyun eğmelerini isteyerek, onlardaki düşünce ve refleks inisiyatiflerini yok ediyordu.**

Sayfa :38

Un peuple n'est vaincu que lorsqu'il accepte sa défaite. Après l'exemple des Russes et des Espagnols au temps de Napoléon Ier, celui des Boërs nous le prouve aujourd'hui, et il nous montre encore qu'à la guerre l'organisation, le nombre, l'armement, la science tactique elle-même ne sont rien sans la volonté de vaincre, sans la foi dans ses efforts, sans le consentement à tous les sacrifices.

Sayfa 38

Bir halk, yenilgisini kabul ettiği zaman yenilmiştir. I. Napoléon zamanında, Rusların ve İspanyolların, günümüzde de Boërslerin örneği bunu kanıtlıyor ve savaşta yenme

arzusu, çabalarında güven, fedakârlık göstermeye razı olmadan organizasyon, sayı, silâhlar, taktik bilimi bile bir işe yaramıyor.

Sayfa :39

[1] Von der Goltz, *Opérations de la IIe armée de la Loire*, d'après le Journal de l'État-Major. — La campagne de Mandchourie ne vient-elle pas encore de montrer toute l'importance des facteurs moraux à la guerre? D'un côté, les Japonais sont entreprenants, alertes, attentifs à saisir toutes les occasions de succès; de l'autre les Russes sont incertains, apathiques, inertes et comme figés sur le sol. N'est-ce pas la meilleure preuve qu'aujourd'hui comme il y a trente ans, comme il y a un siècle, la *confiance en soi*, c'est le mouvement, la manœuvre, l'esprit d'offensive, la victoire, et qu'au contraire *la défiance de ses propres moyens* c'est l'hésitation, le recours aux appuis du terrain et de la fortification, l'immobilité, la passivité même et finalement la défaite?

Sayfa 39

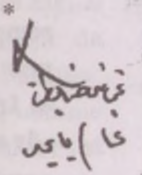
VON DER GOLTZ, Loire'ın II. Ordusunun operasyonları, Kurmay Gazetesinden- Mançurya cephesinde daha moral faktörleri savaşa kendi önemini hissettirmemiş miydi? Bir tarafta, Japonlar girişken, çevik, başarının tüm fırsatlarını yakalayabilmek için dikkatliydiler. Diğer taraftan Ruslar emin değil, hantal, hareketsiz ve yere yapışmış gibilerdi. Otuz sene, bir asır önce olduğu gibi günümüzde de kendine güven, hareketlilik, manevra, taarruz fikri, zaferin kanıtı ve bunun tam aksine kendi öz araçlarına güvensizlik, kaygı, alanın desteğine sığınma ve tahkimat, hareketsizlik, pasiflik ve sonunda yenilgi değil midir?

Sayfa :51

Mon grade et mon ancienneté encore bien faible ne me permettent pas d'insister davantage sur les qualités de l'officier. Si je l'essayais, je serais du reste conduit à envisager des questions plus politiques et sociales que militaires, et si embrouillées, si controversées que

Sayfa :51

s'appuyant sur la recommandation adressée par Washington au Ministre de la guerre : « Pour faire des officiers, formez des gentlemen », les uns voudraient surtout chez les officiers, aussi bien de la réserve que de l'active, des qualités d'éducation et d'instruction générale, tandis que les autres voudraient avant tout des connaissances pure- *

* *Okunamadı*

Sayfa :52

ment techniques et la routine journalière du métier de troupier.

Sayfa 51-52

Rütbemin ve kıdemliliğimin yeterli olmamasından dolayı subaylık için başvuruma izin verilmiyor. Eğer deneseydim, sonunda askerî sorulardan ziyade, **Washington'un Savaş Bakanlığı'na "Subay yapmak için, centilmen yetiştirin" emri üzerine birçok karışık ve tartışma konusu olan toplumsal ve politik soruyla karşılaşacaktım. Bazıları yedek ve çalışan, subaylarda eğitim kalitesi ve genel bilgi istiyorlardı. Buna karşılık diğerleri her şeyden önce doğrudan teknik bilgileri ve günlük bölük işleri göreneğini istiyorlardı.**

Sayfa :52

— Avec la mauvaise volonté il est un vice encore qu'il faut réprimer très sévèrement et dès qu'il se montre, c'est la tendance au mensonge. Ce triste penchant n'est pas seulement contraire au sentiment de l'honneur et a souvent bien des manquements de toutes sortes pour conséquences; il empêche l'officier d'avoir confiance en ceux qui en sont affligés et ne lui permet pas de trouver le point sensible de leur cœur.

— Ne parlant jamais à ses inférieurs avec une froide et

Sayfa :53

méprisante ironie, ce qui est bien la façon de les blesser le plus dans leur amour-propre et de soulever le plus de rancunes au tréfonds de leur être, le chef affectera au contraire d'être confiant vis-à-vis d'eux et de les croire

Sayfa :53

remplis de bonne volonté, jusqu'à ce qu'ils aient commis une faute grave. Car l'homme est un peu ce qu'on le fait, et traiter constamment un soldat en vaurien c'est le plus sûr moyen d'en faire un chenapan. Souvent même, si l'on montre à l'ordinaire de la confiance à ses inférieurs, ce sera pour l'un d'eux une punition sérieuse que de lui faire voir, à la suite de quelque incorrection fâcheuse, que l'on n'a plus confiance en lui.

Sayfa 52

Kötü niyetle kendini gösteren bir kusur daha var, ortaya çıktığı anda şiddetlice cezalandırılmalı, bu kusur yalana yönelmedir. Bu üzücü eğilimde sadece şöhret duyguları değil ve çoğu zaman çeşitli kusurlar da vardır, sonuçları da şöyledir: Subayın bu kusura yakalanmış olanlara karşı güveni sarsılıyor ve onların duygularının hassas noktasını bulmasını engelliyor.

[Sayfa 53]

Astlarına hiç katı ve hor görücü, kinaye ile konuşmayarak, onların kendi öz saygılarıyla yaralamanın ve vicdanlarının en derin yerinde daha fazla kin çıkartma şekli budur , komutan bunun aksine onlara güvenir ve onları çok iyi niyetli sanır, ta ki çok büyük bir suç işleyene kadar. İnsanı biraz biz yaratırız, bir askere serseriymiş gibi davranmak, onu haydut yapmanın en kolay yoludur. Çoğu zaman astlarına her zaman ki gibi güven gösterilirse ve de bir kaç ciddî yanlışın ardından, ona güvenin kalmadığını göstermek , bunlar birine çok ağır bir ceza vermek gibidir..

Sayfa :54

Dans de bût, il maintiendra inflexiblement les punitions qu'il auranportées en connaissance de cause, il soutiendra celles des réclamations de ses inférieurs qu'il croira justes et revendiquera pour lui la responsabilité de tout ce qu'il aura ordonné ou laissé faire. Il évitera dans les propos qu'il tiendra à ses soldats de jamais leur promettre plus qu'il ne pourra sûrement accorder. Quoi qu'il présente à ses supérieurs : troupe, chevaux ou matériel, il se fera scru-

Sayfa :54

pule de les induire le moindrement en erreur, lors même que ce serait pour flatter en eux l'inconscient désir de trouver tout bien. Dans les rapports qu'il aura l'obligation de leur adresser sur des objets importants, comme dans les réponses qu'il fera à leurs questions, surtout si c'est devant la troupe, il sera attentif à ne jamais dire la moindre inexactitude par légèreté ou étourderie, et, plutôt que de risquer d'aller contre la vérité, il avouera son ignorance. En un mot, il s'efforcera de parler et d'agir avec la plus entière loyauté, avec cette délicatesse de conscience, si rare, paraît-il, que malgré leurs prétentions à la fidélité et à la bonne foi, les Allemands en font la première qualité de l'officier chargé d'une reconnaissance[1].

Sayfa 54

Bilebile yapılan suçları gizli tutar, astlarının şikâyetlerinin doğru olanını destekler ve ona emrettiği ve yapılmasını istediği her şeyin sorumluluğunu üstüne verir. Askerleriyle yaptığı sohbetlerde veremeyeceğinden daha fazlasını söz vermekten kaçınır . Üstlerine ne gösterirse göstersin; bölük, atlar, araç gereçler, her şeyi iyi bulmaları için düşüncesiz isteklerini pohpohlamak için de olsa az yanlışlıkla onları kandırmaya tereddüt eder. Önemli eşyalar konusunda onlara mutlaka danışmak için yazılan raporlarda , sorularına cevap vermek için eğer bir de bölük önünde olursa sersemlikten veya unutkanlıktan dolayı yanlış söylememek için çok dikkatli olacaktır, daha doğrusu gerçeğin zıt tına gitme riskine karşı, cehaletini kabul edecektir. Bir tek sözle söylemek gerekirse, doğrulukla hareket etmeye ve konuşmaya kendini zorlayacaktır, bağımlılıklarına ve iyi niyetlerine rağmen çok az da olsa bilinç beceriyi ortaya çıkıyor. Almanlar itirafta bulunacak bir subayın niteliklerini,bağımlılık ve iyi niyet olarak belirtiyor.

Sayfa :55

En garnison, il pourra pareillement leur témoigner toute sa sollicitude en visitant fréquemment les malades à l'infirmerie ou à l'hôpital et même en rendant à ces derniers quelques légers services, comme celui de donner de leurs nouvelles à leurs familles; en temps d'épidémie, ces visites auront encore l'avantage de lui procurer l'occasion de montrer qu'il ne redoute pas de s'exposer au danger.

Sayfa 55

Garnizonda, devamlı bir revir veya hastanedeki hastaları ziyaret ederek ve onlara çok küçük hizmetlerde bulunarak, örneğin ailelerine ondan haber götürerek, endişesini belirtirse, salgın zamanında yaptığı ziyaretler tehlikeden korkmadığını daha fazla gösterir.

Sayfa :56

Il faut surtout éviter de les laisser traîner inactifs dans la cour du quartier ou de les employer à des besognes non militaires, autrement ils ne verraient dans le dérangement qu'on leur impose qu'une corvée inutile, une brimade stupide. C'est parce que les officiers ne l'ont pas toujours compris suffisamment et n'ont pas eu toujours un sentiment assez profond de tout ce qu'il y a de moral dans leur tâche d'aujourd'hui que pour des motifs peu avouables et que je n'ai du reste pas à apprécier ici, tant de haine et de mépris pour l'armée ont pu être suscités et répandus dans certains milieux. Ce que pensent les réservistes de leurs périodes d'instruction ne laisse pas d'avoir une énorme importance, au point de vue de la défense nationale, puisqu'en cas de guerre l'armée ne serait qu'une faible partie de la nation armée et que celle-ci doit être le plus solide possible, le plus imprégnée de patriotisme, le plus confiante en elle-même et en ses chefs. Au point de vue seul de la valeur de l'armée active, il est encore nécessaire que, pendant le temps où les réservistes sont en contact avec nos hommes, ils ne détruisent pas dans leurs esprits le fruit de nos enseignements, comme il ne faut pas que plus tard ils envoient au régiment leurs fils révoltés par avance contre la discipline.

Comment développer la confiance de l'homme en lui-même et en ses camarades?

Je ne traiterai ici que de la manière d'instruire les recrues et de faire leur éducation dans la cavalerie, celle de toutes les armes où la valeur personnelle de l'homme a l'importance la plus haute, celle aussi où le soldat peut être employé en campagne des façons les plus différentes et possède l'armement le plus divers.

* *Okunamadı*

Sayfa 56

Onları karargâhın bahçesinde boş bırakmaktan veya askerî amaçlar dışında kullanmaktan kaçınılmalıdır. Başka türlü anlatmak gerekirse bozukluktan dolayı gereksiz işlere, saçma şakalara maruz bırakıldıklarını göreceklerdir. Çünkü subaylar bunu daha yeteri kadar anlamadılar ve şimdi işlerindeki morali anlayacak kadar derin bir duyguya sahip değiller ve bunu sadece itiraf edilebilir sebepler olarak gördüler ve devamını buradan sonra tahmin edemiyorum. Orduda bu kadar kin ve hor görme başka yerlerde de çıkmış ve dağılmış olabilir. Yedek askerlerin eğitim dönemleri sırasında ulusal savunma açısından ne düşündükleri çok büyük bir önem taşımıyor. Çünkü savaş anında ordu ulusal ordunun küçük bir parçası olacak ve ordunun elinden geldiği kadar güçlü, yurtseverlikle dolu ve kendine güvendiği kadar komutanlarına da güvenmesi gerekli. Sadece aktif ordu açısından, yedek askerler, bizim adamlarımızla ilişki içinde oldukları zaman, düşüncelerinde, örneğin daha önceden disipline karşı eğittikleri çocuklarını alaya göndermemeleri gibi, eğitimin meyvelerini hiçe saymıyorlar.

İnsan, kendine ve arkadaşlarına karşı güvenini nasıl geliştirir?

Burada sadece orduya yeni alınmış askerin nasıl eğitileceğinden ve süvari birliğinde alacakları eğitimden bahsedeceğim,tüm silâhların yanında insanın değeri daha fazladır, savaşta olan bir asker çok değişik amaçlar için kullanılabilir ve her türlü silâha sahip olabilir.

Sayfa :58

* Pour combattre la nostalgie qui se présente si souvent chez les recrues au début de leur vie militaire, il faudra les amuser avec des courses, des concours de saut, des mouvements de gymnastique et d'assouplissement exécutés le plus possible à volonté. En entrecoupant ces exercices ou plutôt ces jeux de quelques ralliements, l'officier commencera à inculquer à ses hommes l'idée de suivre toujours leur chef et peu à peu obtiendra la mise en main de sa troupe. * *Okunamadı*

Sayfa 58

Askerî hayatlarının başında çoğu zaman yeni askerlerde görülen memleket özlemini yenmek için isteğe göre onları koşularla, sıçrama yarışmalarıyla, jimnastik hareketleriyle rahatlatarak eğlendirmek gerekiyor. Bu hareketlere veya daha doğrusu oyunlarına ara vererek, subay, adamlarına komutanlarını devamlı dinlemeleri konusunda öğütler vererek yavaş yavaş birliğinin komutasını ele geçirir.

Sayfa :65

Trop souvent, en effet, les gradés et même les officiers oublient que le but de cet enseignement est essentiellement d'exercer l'intelligence du soldat, d'acérer son jugement, de le préparer à ce qu'il aura à pratiquer en campagne, et désireux, avant tout, de voir briller leurs recrues à une inspection, ils cherchent à obtenir d'eux la récitation machinale de définitions sans intérêt ou celle de nomenclatures ennuyeuses et encore plus inutiles. Or, pour que l'homme apprenne vite, il faut l'instruire en l'amusant, ou du moins en tenant son attention constamment éveillée; on n'y arrive qu'en lui montrant le but pratique de ce qu'on lui fait faire, en variant incessamment les théories et les exercices, enfin en bannissant toute contrainte de l'instruction. Quelle que soit d'ailleurs la manière de s'y prendre pour enseigner à l'homme la moindre chose un peu compliquée, comme par exemple, l'apparence que doit avoir le guidon dans le fond du cran de la hausse, lorsqu'il prend la ligne de mire, il faut s'assurer ensuite qu'il a compris et s'en assurer d'une façon en quelque sorte tangible, sans jamais se contenter de la répétition d'une phrase apprise par cœur.

Après des exercices préparatoires bien faits, après quelques tirs réduits exécutés avec le plus grand soin et dans de bonnes conditions, l'homme aura déjà confiance en son adresse et sera capable de se servir très utilement de sa carabine. C'est là un résultat qu'à cause du grand nombre de jeunes soldats, qui au début de chaque année encombrent nos escadrons, nous devons chercher à atteindre la plus vite possible, afin que, si la guerre éclate avant qu'ils soient mobilisables comme cavaliers du

Sayfa :66

deuxième rang, on puisse au besoin les employer comme infanterie montée, en les encadrant de gradés de la réserve.

Sayfa 65-66

Çoğu zaman genellikle rütbeliler ve subaylar bile bu eğitimin amacının askerin zekâsını eğitmek, sağduyusunu güçlendirmek, savaşta ne yapması gerektiğine hazırlamak ve her şeyden önce en önemlisi yeni erlikten teftişe hazır olmalarını görmek için önemli olduğunu unutuyorlar. Onlardan yararı olmayan tanımların ve bundan daha gereksiz olan sıkıcı teknik terimlerin mekanik olarak ezbere okumalarını istiyorlar. Ama insanın hızlı öğrenmesi için ya eğlendirilerek veyahut dikkatini tamamen uyanık tutarak eğitmek gerekir; ona sadece yaptırılan şeyin pratiğinin amacını göstererek , teorileri ve talimi devamlı değiştirerek ve sonunda eğitimin tüm zorluklarını yok ederek ulaşılır. İnsana biraz zor bir şey öğretmenin yollarının nasıl olursa olsun, örneğin arpacığın nişangâha göre duruşunu ancak nişan çizgisine geldiğinde anlar, anladığından ve iyice emin olmak gerekir, hiçbir zaman tamamen öğrenilmiş cümlelerin tekrarlanmasıyla yetinmemek gerekir.

İyi yapılmış hazırlık talimlerinden sonra, titizlikle ve iyi durumlarda yapılmış birkaç atıştan sonra, insan kendine güvenini kazanır ve karabina tüfeğini çok iyi kullanır hale gelir. Her sene başında süvari bölüğünü tıka basa dolduran genç askerlerin sayısı bir sorun yaratıyor, çok süratli bir şekilde savaş patlak verdiğinde ikinci alay süvarisi olarak sefere hazır değillerse, ihtiyaca göre onları, yedek rütbelerle donatarak yüksek piyade olarak kullanabilelim.

Sayfa :66

Il faut enfin que l'homme ait confiance en sa propre intelligence, en sa propre habileté à se tirer des mauvais

Sayfa :67

* *Okunamadı*

pas. Les exercices de service en campagne où il apprendra à observer sans trop se faire voir, à marcher avec prudence afin d'éventer les embuscades, à échapper à une poursuite en se cachant dans un fourré ou en gagnant de l'espace par un bon temps de galop y contribueront efficacement.

Sayfa 66

Kısacası insan kendi zekâsına, kendi yeteneklerine güvenmeli ki önüne çıkan tüm engellerden sıyrılabilsin. [sayfa 67] Talim alanlarında epeyce önem verilen, kendini fark ettirmeden izlemeyi, pusulara düşmeden dikkatlice yürümeyi, takip edildiği zaman ormanlık alanlarda saklanarak izini kaybettirmeyi veya epeyce koşarak belli bir mesafe almayı öğrenecektir.

Sayfa :68

Éducation des sentiments d'où résulte la bonne discipline.

La subordination à la volonté du chef ne doit pas être uniquement l'effet de l'assuétude et de la contrainte, autrement l'enseignement de l'obéissance risquerait d'aller à l'encontre de son but ultime, qui est avec la force de l'armée la grandeur de la patrie. Pour ne citer que celles-là, les émeutes faites depuis 1893, à plusieurs reprises, en Italie, par les *Fasci Siciliani* ont nettement démontré que l'éducation militaire devait avoir pour fondement l'éducation nationale, sous peine de s'exposer à ce que l'homme se laisse conduire par toute idée organisatrice quelle qu'elle soit et suive sans réflexion tout mot d'ordre dicté par une pensée plus énergique que la sienne[1].

Sayfa 68

İyi disiplinin meydana çıktığı duyguların eğitimi

Komutanın isteğine bağımlılık sadece baskı ve zorunluluğun sonucunda olmamalıdır; yoksa itaat eğitiminin sonuncu amacına "ordunun gücüyle devletin büyüklüğü" ters düşer. İtalya'da 1893 den beri bir kaç sefer Fasci Siciliani'ler tarafından düzenlenen ayaklanmalar açıkça askerî eğitimin temelinde ulusal eğitimin yattığını gösterdi, insan organizasyoncu fikir tarafından ele geçiriliyor ve kendi düşüncesinden daha enerjik düşüncenin emirlerini hiç tepkisiz takip ediyor.

Sayfa :69

A l'arrivée des recrues, on réunira les gradés et les anciens, on fera appel à leur bon esprit, on leur dira que leurs chefs attendent d'eux qu'ils les aideront dans leurs

Sayfa :69

fonctions d'instructeurs en initiant rapidement les recrues à tous les petits détails du service ; on s'efforcera de faire comprendre aux anciens que cette mission qui leur est confiée exige d'eux une bonne discipline et une tenue par-

Sayfa :70

faite ; on les préviendra que, s'ils ont par le fait de la tâche qu'on leur demande d'accomplir une certaine autorité sur les recrues, ils n'ont pas le droit de les brimer, et que s'ils se laissaient aller à la moindre vexation à leur égard, ils seraient sévèrement punis. On fera venir ensuite les recrues, on leur dira que si elles sont au régiment c'est pour apprendre le métier de soldat et se préparer à combattre pour la patrie si l'ennemi la menace ; on les avertira que si l'on compte principalement sur leur bonne volonté, on saura au besoin les faire obéir bon gré mal gré ; on leur lira le Code pénal, mais on ajoutera que, si sévères que soient les châtiments qu'il édicte, il n'y a pas lieu de s'en effrayer, puisqu'un bon soldat peut n'être jamais l'objet d'une punition, et on leur citera des anciens en exemple ; on terminera en faisant appel à leur amour-propre, en invoquant leur énergie, en manifestant l'espoir qu'elles trouveront dans leur sentiment du devoir la force de supporter vaillamment et gaiement les petites misères du métier

Sayfa 69

Yeni askerler geldiğinde, kıdemlileri ve rütbelileri toplatırız, iyi niyetlerine çağrıda bulunulur, komutanlarının onlardan yeni erlerin hizmetin tüm küçük detaylarına kadar eğitilmeleri için yardımcı olmaları istediği söylenir; kıdemlilere verilen bu görevin onlardan çok iyi bir disiplin ve iyi bir tutum [sayfa 70] **gerektirdiğini anlatmak için çaba gösterilir ; istenilen görevi alması sonucunda yeni erler üzerinde bir takım otoriteye sahip olsalar bile, onlarla dalga geçme haklarının olmadığını ve onlara en ufak bir eziyet yapmaları halinde, çok ağır cezalara çarptırılacakları konusunda ikaz edilirler. Daha sonra yeni asker-**

ler çağırılır; alayda, askerliği öğrenmek, eğer düşman saldırırsa devlet için savaşmaya hazırlanmak için bulundukları söylenir; onlardan iyi niyetlerini suiistimal etmemelerini, yoksa duruma göre iyi veya kötü bir şekilde itaat ettireceklerini söyleyerek ikaz ederler; onlara Ceza Kanunu okunur ve söylenen cezalar ne kadar ağır olsa da korkmaya hiç gerek yok, çünkü iyi bir asker hiçbir zaman cezalandırılmaz diye eklenir, eskilerden örnek verilir; öz saygılarına çağrı yapılarak, askerliğin küçük sıkıntılarını enerjilerine başvurarak yiğitçe ve mutlulukla ortadan kaldırma gücünün duygularında olduğu umudu hissettirilerek konuşma bitirilir.

Sayfa :70

Un peu plus tard, au cours d'une théorie où le hasard le fera venir, l'instructeur, par des questions posées à dessein, amènera peu à peu les sous-officiers et les briga diers à demander à leurs hommes quels sont les devoirs du soldat. Puis, prenant lui-même la parole, il les leur pré cisera, il leur expliquera pourquoi ils doivent les accom-

Sayfa :71

* ...

* *Okunamadı*

plir entièrement, il leur dira quelles sont les conséquences de la défaite et de l'invasion par l'ennemi aussi bien pour le pauvre qu'elles privent de travail que pour le riche dont elles diminuent les revenus. Il racontera à grands traits les gloires et les misères de la France, ses défaillances et ses relèvements; il fera sentir à ses jeunes cavaliers combien ils tiennent à elle, même à leur insu, par leur famille, leur langue, leurs coutumes, leur amour du coin natal, leurs aversions ou leurs aspirations. Il leur exposera que favorisée par la nature et plus avancée en civilisation, la France est enviée par la plupart des autres nations, que par suite, il faut toujours être prêt à concourir à sa défense, afin d'éviter des désastres comme ceux de 1870.

**

* *Okunamadı*

Sayfa 70

Biraz sonra teori dersinde eğitimci tasarlanmış biçimde soru sormaya başlar, teker teker astsubayları ve onbaşıları emirlerindeki adamlara askerin ödevlerini sormaları için getirtir. Sonra, kendisi sözü alarak, [sayfa 71] **niçin tamamen bu görevleri yerine getirmeleri gerektiğini açıklar, yenilginin ve düşman istilâsının verdiği sonuçları söyler. Fakiri işinden mahrum ettiği gibi zenginin de gelirini düşürür. Belli başlıklarla Fransa'nın şanını ve yoksulluğunu, zayıflıklarını ve yükselmelerini anlatır; bu yeni süvarilere ailelerin, dillerinin, geleneklerinin, memleket sevgisinin, nefretlerinin veya dileklerinin ve kendilerinin ona ne kadar bağlı olduklarını hissettirir. Doğanın tüm zenginliklerini sunduğu ve uygarlıkta ilerlemiş Fransa diğer ulusların çoğu tarafından kıskanılıyor, doğal olarak 1870 lerde meydana gelen yıkımlardan kaçınmak şartıyla her zaman korunması için hazır olmak gerekir, diye açıkladı.**

École Spéciale Militaire.

Cours

de

Morale et d'Éducation.

1re Année.

1910-1911

731

Özel Askerî Okul

Ahlâk ve Eğitim Dersleri

1.Sınıf

1910-1911

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 731
Yazar	: ---
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 17.5 cm.
	Boy : 23.7 cm.
Sayfa Adedi	: 436
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :12

Introduction générale du cours.

Nécessité pour l'officier, qui est avant tout un éducateur, de bien connaître l'homme physique, psychique et social.

« Le combat est le but final des armées et
« l'homme est l'instrument premier du combat: il
« peut être un des agents ordonné dans une ar-
« mée: organisation, discipline, tactique, sans la
« connaissance exacte de l'homme...

« Les plus forts parmi les maîtres du combat
« sont ceux qui savent le mieux leur combattants,
« et celui du jour et celui de tous les temps...»

Colonel Ardant du Picq.

La tâche de l'officier, pendant toute sa carrière, est d'organiser, de commander, d'administrer, d'instruire, d'entraîner, d'éduquer, de conduire au combat des troupes, c'est-à-dire des collectivités d'hommes.

Quoi que l'officier fasse, l'instrument premier et la matière de son travail, c'est le soldat et la troupe, c'est-à-dire l'homme en société.

Il résulte de là, en bonne logique, que ce que l'officier, pour être à la hauteur de sa tâche, doit connaître le mieux, c'est l'homme et la troupe, c'est-à-dire les collectivités d'hommes.

L'officier doit connaître l'homme au point de vue physique: c'est lui, en effet, qui détermine

Sayfa : 13

la manière dont le soldat sera nourri, vêtu, couché, logé, le cube d'air dont il disposera pour respirer à la chambrée, les exercices qui lui seront imposés, les fatigues qu'il aura à supporter, les heures de loisir et de sommeil qui lui seront accordées pour se reposer. Comment juger sainement de tout cela, si l'on ne connaît pas la machine humaine?

L'officier doit connaître l'intelligence humaine, puisqu'il a à instruire des soldats, des sous-officiers, et plus tard de jeunes officiers, c'est-à-dire à meubler et à exercer des intelligences, puisqu'il a à collaborer parfois à l'élaboration de méthodes d'instruction.

L'officier doit connaître le cœur et la volonté de l'homme, puisque sa tâche journalière est de créer, chez les soldats, le dévouement volontaire à la patrie et à ses chefs; et que sa tâche la plus essentielle est, sur le champ de bataille, de galvaniser les cœurs, et d'en terroriser d'autres.

L'officier, enfin, doit connaître l'homme social, c'est-à-dire les lois qui régissent l'association, la collaboration des hommes à une œuvre commune, puisqu'il a sans cesse à organiser et à diriger des travaux, des efforts collectifs.

L'officier peut acquérir la connaissance de l'homme de deux manières: 1° par l'étude des sciences de l'homme: biologie, physiologie, psychologie, sociologie; 2° par l'expérience personnelle, par l'observation journalière de la troupe.

L'expérience est tout-à-fait indispensable. C'est en forgeant que l'on devient forgeron, en soignant des malades que l'on devient bon médecin. De même, c'est en commandant des troupes que l'on devient un bon chef.

Sayfa 12

Derse genel giriş.Derse genel giriş.

Her şeyden önce bir eğitimci olan subayın fiziksel, ruhsal ve sosyal insanı tanıma gereği vardır.

"Savaş orduların son hedefidir ve insan ordunun ilk silâhıdır, insanın bu konuda tam bir bilgisi olmaksızın düzenleme, disiplin ve taktik bir ordunun içerisinde bulunamaz..."

"Savaş uzmanlarının en iyisi savaşçılarını en iyi tanıyandır, bugünün ve tüm zamanların en iyisi..."

Subayın kariyeri boyunca amacı birlikleri, yani insan topluluklarını organize etmek, emir vermek, yönetmek, eğitmek çalıştırmak ve onları savaşa sürüklemek.

Subay ne yaparsa yapsın onun amacı onun çalışmasındaki temel malzeme asker ve birliktir, yani toplum içerisinde insandır.

Buradan da, oldukça mantıklı bir şekilde, görevini en iyi şekilde yerine getirmek için subayın en iyi bildiği ve tanıması gereken insan ve birlik, yani insan toplulukları olduğu sonucu ortaya çıkıyor.

Subay, insanı fiziksel açıdan tanımalı : Askerlerin nasıl ve hangi şekilde [sayfa 13] yemek yemesi gerektiğini, nasıl giyinmeli, uyumalı, odada alması gereken oksijen oranının en az ne kadar olmalı, kendisine emredilecek egzersizlerin neler olduğunu, kaldırmak zorunda olacağı yorgunluğun ne olduğunu, dinlenmesi için ona ne kadar izin verileceği, bütün bunlara subay karar verecektir. Bütün bunları insan makinesini tanımadıktan sonra nasıl sağlıklı bir şekilde karar verilebilir?

Askerleri bazen astsubaylar ve genç subaylar eğitmek zorunda olacağından insan aklını çok iyi bir şekilde bilmeli, bunun için de eğitim metotlarının işbirliğiyle askerleri eğitmeli.

Subay insanın kalbini ve yüreğini bilmelidir, çünkü onun asıl amaçlarından biri, askerlerin kafalarında kendilerini vatanın ve subayların emrine verme isteğini uyandırmak ve bunun yanı sıra savaş alanında kalpleri coşturmak ve düşmanları korkutmaktır.

Son olarak subay sosyal insanı tanımalı, yani ortak bir yapıt üzerinde insanları birleştiren ve bir araya getiren yasaları bilmelidir, çünkü subay sürekli ortak çalışmalar ve çabalar yürütmek zorundadır.

Subay, insan bilgisine iki şekilde ulaşabilir : Birincisi insan bilimlerini çalışarak; biyoloji, fizyoloji, psikoloji ve sosyoloji; ikincisi ise özel deneyim vasıtasıyla, yani birliği gözlemleyerek.

Tecrübe kesinlikle gereklidir.Demiri dövmeden demirci olunmaz veya birçok hastayı tedavi etmeden iyi bir doktor olunmaz. Aynı şekilde birlikleri yöneterek iyi bir komutan olunur.

Sayfa :14

Si vous ignorez entièrement la physiologie et la psychologie, vous passerez souvent des heures à l'exercice, sans réussir à faire une observation intéressante, ne sachant pas sur quels indices votre attention doit se porter.... et vos heures de présence sur le terrain de manœuvre pourront parfois vous paraître longues.

Sayfa 14

Fizyoloji ve psikoloji bilginiz olmazsa, birçok çalışma saatini ilgi çekici bir gözlem yapamadan geçirirsiniz ve aklını hangi olay üzerinde odaklamanız gerektiğini bilemezsiniz...ve alanda geçirdiğiniz saatler size bunun için çok uzun gelebilir.

Sayfa :14

Vous acquerrez rapidement cette grande qualité indispensable à l'homme d'action, le jugement, laquelle n'est qu'un mélange de science et d'expérience intimement mélangées et descendues dans l'inconscient, c'est-à-dire devenues instinctives à force d'exercice.

Sayfa 14

Kesinlikle gerekli olan bir yetenek olan, karar verme, çok çabuk kazanacaksınız, **o sadece bilim ve tecrübe karışımıdır, yani daha çok çalışmaya bağlıdır.**

Sayfa :18

Deux armées ennemies se portent au devant l'une de l'autre : la volonté de vaincre les pousse en avant, la peur leur conseille de fuir. Celle-là sera vaincue qui, la première, aura laissé la peur dominer en elle la volonté de vaincre.

La victoire consiste donc en la prédominance des émotions actives sur les émotions dépressives. C'est un fait essentiellement psychique.

Sayfa 18

İki düşman ordu karşı karşıya gelir : Kazanma arzusu onları ileri sürüklüyor, korku ise onlara kaçma tavsiyesinde bulunuyor. Burada birincisi kazanır, çünkü korkuyu bırakıp kazanma isteği kendisinde hâkim olmuştur.

Zafer aktif duyguların çökertici duygularına bastırmasına bağlıdır: Bu genel olarak ruhsal bir olgu.

Sayfa :59

3e et 4e Leçons

La Volonté.

Le système nerveux et ses fonctions. L'automatisme. La conscience. Les états affectifs. L'intelligence.

Analyse de la volonté. Rôle des sentiments, de la prudence, de la confiance, de l'intelligence dans la volition. Éléments du déterminisme : sentiments, croyances, habitudes.

Introduction.

Les hommes sont mus soit par leur volonté réfléchie, soit par leurs impulsions conscientes irréfléchies, soit par leurs réflexes inconscients (ou automatiques). Ces diverses forces motrices jouent des rôles différents, mais très considérables dans le combat et dans la conduite des troupes. Pour savoir bien manier des hommes il est très utile de connaître leur nature, leur genèse, leurs effets, les moyens de les gouverner : on ne peut y parvenir que moyennant la connaissance sommaire préalable de leur organe qui est le système

* kavmiyet unsuru

Sayfa :60

nerveux. C'est pourquoi nous étudierons successivement le système nerveux et ses fonctions automatiques ou conscientes, le fonctionnement de la volonté, et l'éducation de la volonté.

Le système nerveux et ses fonctions.

* *Okunamadı

Structure, rôle biologique et fonctionnement du système nerveux.

Structure du système nerveux. — L'organisme est une société de cellules gouvernée par le système nerveux. Ce gouvernement dirige, d'une part, les opérations physiologiques viscérales qui assurent l'entretien du milieu intérieur (le sang) à une composition chimique et à une température constantes — alimentation, respiration, élimination —; d'autre part, les fonctions de relation de l'être avec le milieu où il vit — acquisition des aliments, des vêtements, du logement; défense contre les éléments et les ennemis; reproduction et élevage des enfants —.

On appelle instinct l'ensemble des impulsions qui émanent du système nerveux. Le rôle de l'instinct est d'adapter l'activité de tous les organes aux besoins de l'être et aux circonstances intérieures et extérieures (avec ou sans le concours de l'intelligence) et de coordonner, d'harmoniser les activités des divers organes (1).

(1) Par exemple la station debout ou la marche exigent une coordination précise des contractions des muscles des

Sayfa :61

Le système nerveux se compose :

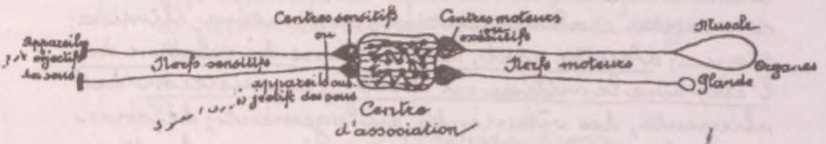
1°) de nerfs sensitifs (ou centripètes, ou afférents) qui recueillent des renseignements sur ce qui se passe à l'intérieur ou à l'extérieur du corps et les transmettent aux centres ;

2°) de centres qui interprètent ces renseignements et déterminent les actes à faire en réponse aux faits signalés ;

3°) de nerfs moteurs (ou centrifuges, ou efférents) qui envoient et transmettent aux organes (muscles et glandes) les impulsions motrices voulues.

Les nerfs sensitifs, qui ont pour objet de renseigner sur ce qui se passe à l'extérieur du corps, sont actionnés par des appareils récepteurs spéciaux appelés sens (œil, oreille, etc.).

On appelle quelquefois centres sensitifs les groupes de cellules du cerveau où aboutissent les nerfs sensitifs venant des sens, et centres moteurs ou excitatifs les cellules d'où partent les nerfs moteurs, et centres d'association la partie du cerveau située entre les centres sensitifs et les centres moteurs.

Sayfa 59

3. ve 4. dersler.

İSTEK.

Sinir sistemi ve işlevleri. Özdevim. Bilinç.Duygusal durumlar.Akıl.

İsteğin analizi.Duyguların, ihtiyatın, güvenin, akılın istemdeki rolleri.Gerekirciliğin parçaları: duygular, inançlar, alışkanlıklar.

Giriş.

İnsanlar, ya akıllı isteklerinden dolayı ya da bilinçsiz akılları ya da farkında olmadıkları (veya otomatik) reflekslerinden dolayı olgundurlar.Bu farklı temel güçlerin farklı rolleri oynuyorlar, ama savaş esnasında ve birliklerin yönetiminde oldukça anlamlı bir yerleri vardır. İnsanları yönetmek için onları iyi tanımak gerekiyor, onların doğasını, et-

kilerini ve onları yönetme yöntemlerini iyi bilmek gerekiyor: Bunu da ancak onların organlarını iyi tanıyarak bunun da temeli sinir sistemidir. Bunun için sinir sistemini ve otomatik görevlerini, isteğin işlevini ve isteğin eğitimini peş peşe çalışacağız.

[Sayfa 60]

Sinir sistemi ve görevleri.

Sinir sisteminin yapısı, biyolojik rolü ve çalışması.

Sinir sisteminin yapısı. Organizma sinir sistemi tarafından yönetilen bir hücreler topluluğudur. Bu hükûmeti bir yandan iç bölgelerin (kanın) onarımını sağlayan fizyolojik işlemleri yönetiyor, bu kan sürekli aynı kimyasal yapıda ve derecededir, beslenmek, nefes almak ve eleme -, ve diğer yandan insanın yaşadığı çevreyle olan uyumu- besinlerin alınması,elbiselerin ve konaklama, besinlere ve düşmana karşı korunma, çiftleşme ve çocukların yetiştirilmesi_

Sinir sisteminden yola çıkan **itişlerin bütününe içgüdü denilir.** İnsanın iç ve dış şartlarına göre, tüm organların faaliyetlerine ayak uyduracak şekilde hareket etmek (aklın yardımı olsun olmasın) ve diğer organları birlikte yönetmek hissin görevidir.

[sayfa 61]

Sinir sistemi şunlardan oluşur :

1) Duyu sinirleri (veya duygu ile ilgili) **vücudun dışında veya içinde olanları kontrol eder ve merkeze bilgi verir.**

2) Merkez sinirleri, bunlar bu duyguları tercüme ederler ve bildirilen olayları karşı ne yapılması gerektiğini söylerler.

3) Motor sinirler, bunlar organlara istenilen istemleri iletiyorlar (kaslara ve bezlere).

Amaçları dışarıdaki olanları aktarma görevinde olan duygusal sinirler duyu dediğimiz (görme, işitme vs..) tarafından özel bir algılama aletiyle uyarılıyorlar.

Bazen duyulardan gelen sinirlerin bulunduğu beyindeki hücre gruplarına duyu merkezi denir ve motor veya uygulayıcı merkezlerden yola çıkan sinirler, bunlarda duyu ve motor merkezler arasındadır.

Sayfa :65

Chaque centre a sa mémoire particulière dont la conscience personnelle n'a pas plus connaissance que si elle appartenait à un autre être.

Notre mémoire, la mémoire personnelle, celle par laquelle nous avons conscience des phénomènes passés, n'est que la mémoire du centre le plus élevé de l'organisme, du centre de la conscience, situé dans les hémisphères cérébraux.

Sayfa 65

Her merkez kendi özel hafızasına sahiptir, ki bunun da özel bilgisi sadece başkasına ait olduğunda yok olur.

Bizim hafızamız, özel hafıza, geçmişi onun sayesinde algıladığımız hafıza, yalnızca organizmanın en gelişmiş yerinin hafızası, bu da beyindeki bölgede bulunur.

Sayfa :66

Il en résulte que tout acte devient plus facile en devenant habituel. — Cela est d'autant plus vrai, on le sait, que les organes eux-mêmes, muscles, ou glandes, ou sens, s'entraînent à l'exécution de l'acte en même temps que les centres nerveux —.

Mais si l'on reste longtemps sans répéter l'acte les trajets nerveux préparés dans les centres s'oblitèrent tout comme les organes s'atrophient partiellement et se rouillent: la résistance au passage du courant augmente dans l'inaction: l'habitude se perd.

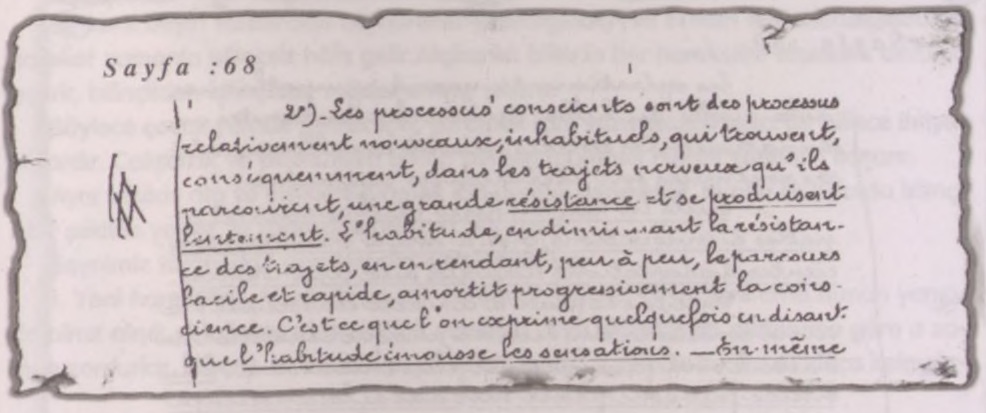
Sayfa 66

Bundan şu sonuç çıkıyor ki ortaya, alışkanlık haline geldiği zaman her davranış daha kolay haâle geliyor. Biliyoruz ki organların kendileri bile, kas, bez veya duyu organları diğer sinir merkezleriyle birlikte çalışıyorlar.

Ama bir hareketi uzun süre yapmayınca merkezlerde hazırlanan sinir hareketleri zamanla unutulur. **Cereyanın geçişine olan dayanıklılık hareketsizlik halinde artıyor; alışkanlık kayboluyor.**

Sayfa :67

1°). Il faut, pour que les états de nos cellules nerveuses cérébrales deviennent conscients, que ces cellules soient parcourues par une décharge suffisamment forte de l'influx nerveux. Quand aucun courant ne les traverse ou que le courant est trop faible, ces états restent inconscients, ce ne sont que des souvenirs auxquels on ne pense pas.

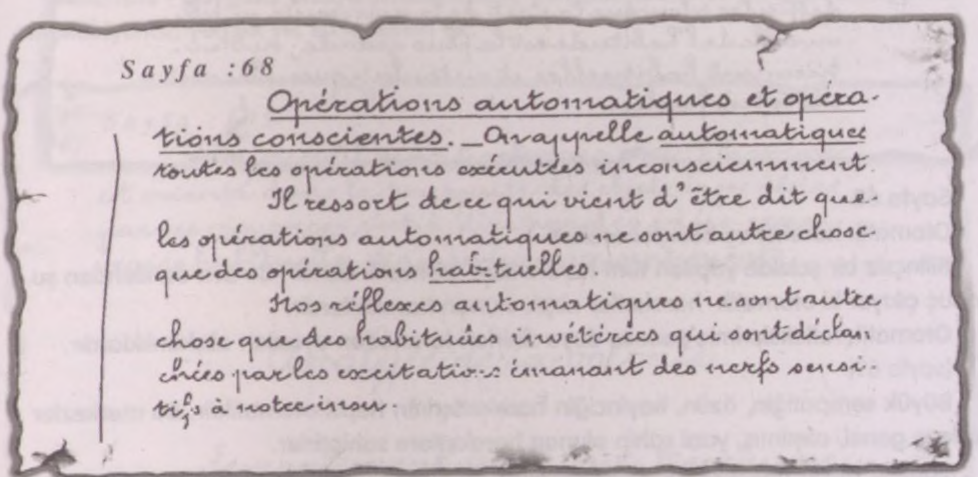
Sayfa :68

2°). Les processus conscients sont des processus relativement nouveaux, inhabituels, qui trouvent, conséquemment, dans les trajets nerveux qu'ils parcourent, une grande résistance et se produisent lentement. L'habitude, en diminuant la résistance des trajets, en rendant, peu à peu, le parcours facile et rapide, amortit progressivement la conscience. C'est ce que l'on exprime quelquefois en disant: que l'habitude émousse les sensations. — En même

Sayfa 67

1)Beyindeki sinir hücrelerinin harekete geçmesi için bu hücrelerin yeterli miktarda uyarılması gerekiyor. Hiçbir cereyan geçmediği zaman veya çok güçsüz bir cereyan geçtiği taktirde bunlar bilinçsiz ve hatırlanmayan hatıralar konumunda kalıyorlar.

[sayfa 68] 2) Söz konusu süreçler ise oldukça yeni süreçlerdir, alışılmışın dışında ve bunlar geçtikleri sinir yollarında büyük bir direnişle karşılaşıyorlar ve yavaş yavaş çoğalıyorlar. Alışkanlık ise bu yolları daha kolay geçilir hâle getiriyor, bununla birlikte alışkanlık tesadüfleri de azaltıyor. Bazen alışkanlıklar duyguları köreltir derken işte bunu kastederiz. İşlev aynı zamanda rahat ve hızlı oldu mu aynı zamanda bilinçsiz olur.

Sayfa :68

Opérations automatiques et opérations conscientes. — On appelle automatiques toutes les opérations exécutées inconsciemment.

Il ressort de ce qui vient d'être dit que les opérations automatiques ne sont autre chose que des opérations habituelles.

Nos réflexes automatiques ne sont autre chose que des habitudes héréditaires qui sont dictées par les excitations émanant des nerfs sensitifs à notre insu.

Sayfa :69

Ces opérations du grand sympathique, de la moelle, du bulbe, du cervelet sont toutes automatiques. Ces centres ne sont capables que d'actes routiniers soit héréditaires, soit acquis.

Seuls les hémisphères cérébraux sont capables d'innovations, c'est-à-dire d'opérations conscientes, d'adaptations nouvelles aux circonstances.

Une fois le plan d'un acte élaboré par l'activité consciente du cerveau, chaque répétition de l'acte le rend plus facile et plus inconscient. L'habitude fait donc passer tout acte de la conscience à l'automatisme, du conscient à l'inconscient; elle est créatrice de réflexes.

Ainsi l'enfant a besoin d'abord d'attention pour apprendre à porter ses aliments à sa bouche, pour apprendre à marcher, à écrire, etc. Par entraînement, habitude, il arrive à faire tout cela automatiquement.

De même les mouvements nécessaires pour monter à cheval, à bicyclette, etc., d'abord conscients, voulus, deviennent à la longue inconscients.

Ces opérations exécutées par notre cerveau sont: ou 1° tout-à-fait neuves; elles sont alors très ardues; ou 2° partiellement neuves et particulièrement habituelles; elles sont alors plus ou moins difficiles selon que la part de la nouveauté ou celle de l'habitude est la plus grande; ou 3° entièrement habituelles et automatiques; elles sont alors très faciles.

Sayfa 68

Otomatik hareket ve bilinçli hareket.

Bilinçsiz bir şekilde yapılan tüm hareketlere otomatik denilir. Bu son denilenden şu sonuç çıkıyor ki otomatik hareketler alışık olunan hareketlerdir.

Otomatik reflekslerimiz sadece duyu sinirleri tarafından uyarılan alışkanlıklardır.

[sayfa 69]

Büyük sempatiğin, özün, beyinciğin hareketlerinin hepsi otomatiktir. Bu merkezler sadece genel, alışılmış, yani sahip olunan hareketlere sahiptirler.

Sadece beyin tarafındaki bölgeler bilinçli hareket yapabilir ve yeni şartlara uyum sağlayabilir.

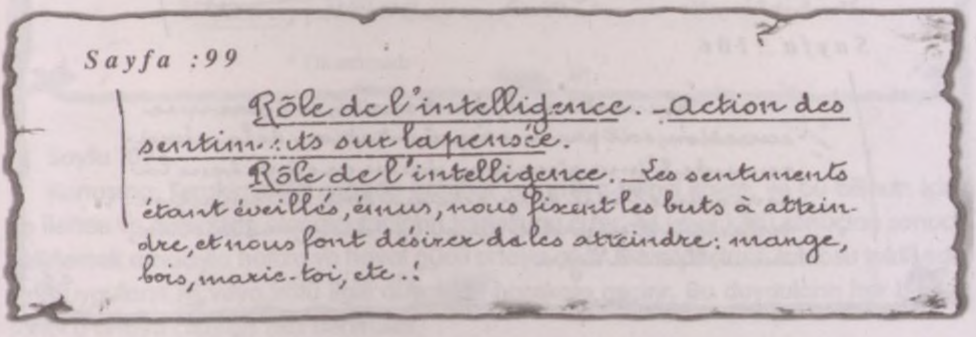
Bir kere beyin tarafından bir hareket yapıldığından ve bunun tekrarlandığında bu hareket zamanla bilinçsiz hâle gelir.Alışkanlık bilincin her hareketini otomatik duruma getirir, bilinçliden bilinçsize, refleks ortaya çıkarır.

Böylece çocuk yemek yemek için, yürümek için, yazmak için biraz bir bilince ihtiyacı vardır. Çalışarak ve alışkanlıkla bütün bunları otomatik olarak yapmayı başarır.

Aynı şekilde ata ve bisiklete binmek için gerekli hareketler, bunlar ilk aşlarda bilinçli bir şekilde yapılır ve sonradan bilinçsiz hâle gelir.

Beynimiz tarafından gerçekleştirilen işlemler ise,

1. Yeni hareketler, ki o zaman çok zordurlar veya 2. biraz yeni ama bunun yanında biraz alışık olduğumuz hareketler, yeniliğin veya alışkanlığın oranlarına göre o zaman zordurlar veya 3. tamamen alışık ve otomatik, o zaman bunlar oldukça kolaydır-

Sayfa :99

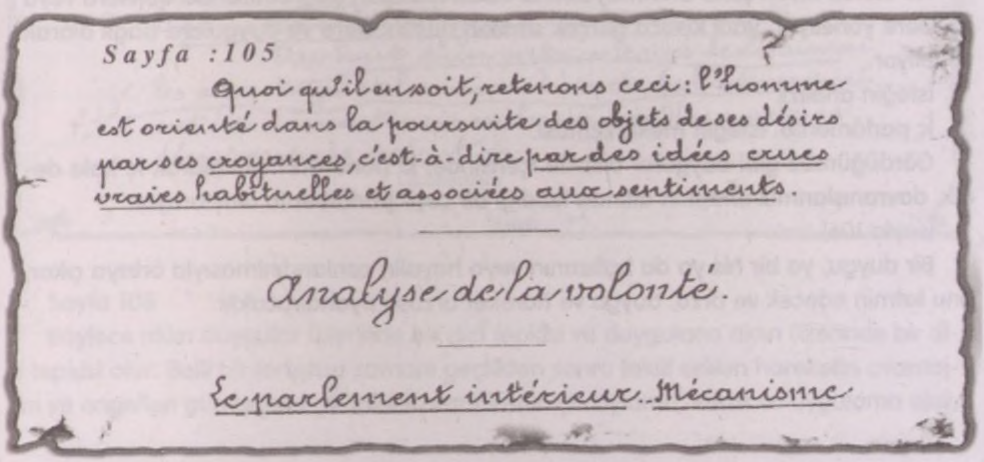
Rôle de l'intelligence. - action des sentiments sur la pensée.

Rôle de l'intelligence. Les sentiments étant éveillés, émus, nous fixent les buts à atteindre, et nous font désirer de les atteindre: mange, bois, marie-toi, etc.!

Sayfa 99

Akılın Rolü. Düşüncenin üzerinde duyguların etkisi.

Aklın rolü - Duygular ortaya çıktıklarından, gerçekleştirmemiz gereken amaçları bize bildiriyorlar; yemek ye, su iç, evlen vs..

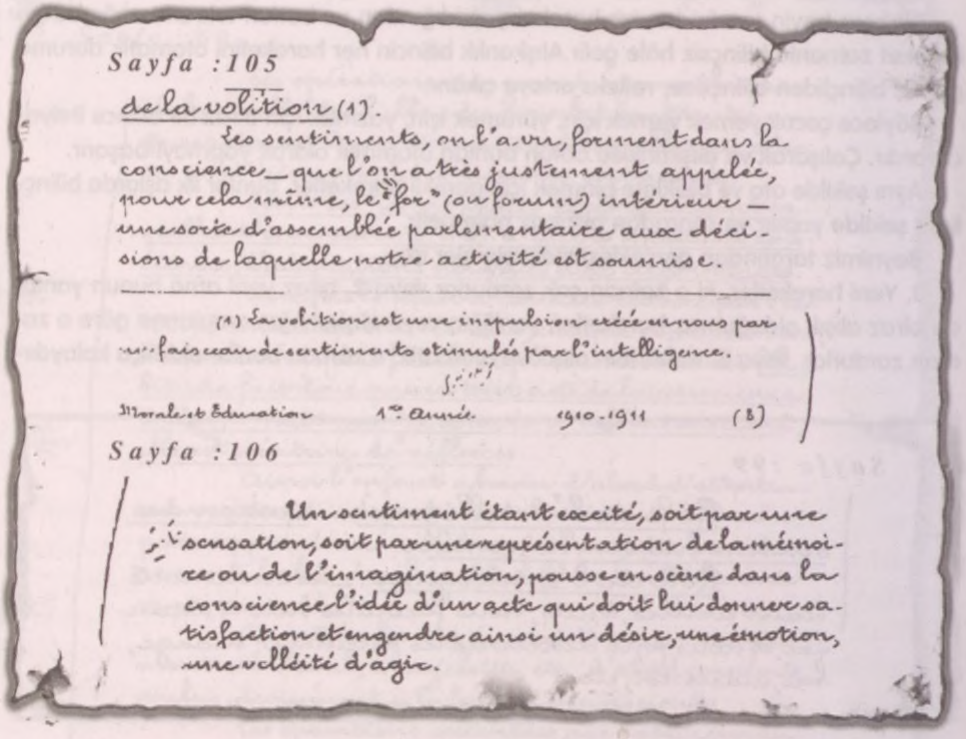

Sayfa :105

Quoi qu'il en soit, retenons ceci: l'homme est orienté dans la poursuite des objets de ses désirs par ses croyances, c'est-à-dire par des idées exactes vraies habituelles et associées aux sentiments.

Analyse de la volonté.

Le parlement intérieur. Mécanisme

Sayfa :105

de la volition (1).

Les sentiments, on l'a vu, forment dans la conscience — que l'on a très justement appelée, pour cela même, le "for" (ou forum) intérieur — une sorte d'assemblée parlementaire aux décisions de laquelle notre activité est soumise.

(1) La volition est une impulsion créée en nous par un faisceau de sentiments stimulés par l'intelligence.

Morale et Education 1re Année 1910-1911 (8)

Sayfa :106

Un sentiment étant excité, soit par une sensation, soit par une représentation de la mémoire ou de l'imagination, pousse en scène dans la conscience l'idée d'un acte qui doit lui donner satisfaction et engendre ainsi un désir, une émotion, une velléité d'agir.

Sayfa 105

Ne olursa olsun şunu unutmayalım ki insan inançları doğrultusunda objelere veya isteklere yöneliyor, yani kısaca gerçek sanılan düşüncelere ve duygulara bağlı olarak yöneliyor.

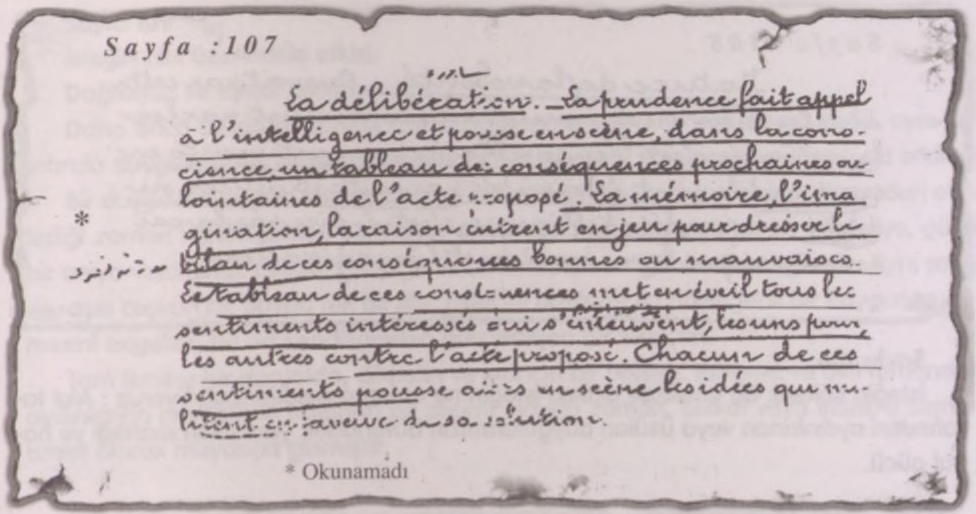
İsteğin analizi.

İç parlâmento. İsteğin mekanizması.

Gördüğümüz gibi duygular bilincin içerisinde, ki buna da haklı olarak iç kale dedik, davranışlarımız etkisinin altında kaldığı bir çeşit parlâmento oluşturuyor.

[sayfa 106]

Bir duygu, ya bir his ya da hafızanın veya hayalin canlandırılmasıyla ortaya çıkar, onu tatmin edecek ve arzu, duygu ve hareket arzusu uyandıracaktır.

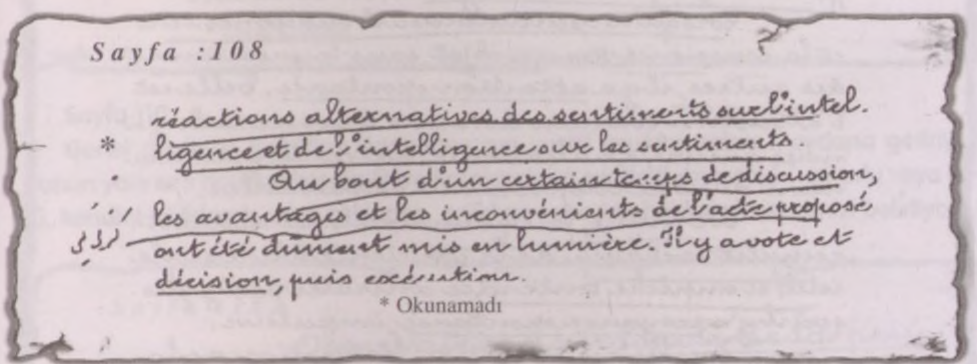
Sayfa :107

La délibération. La prudence fait appel à l'intelligence et pose en scène, dans la conscience, un tableau des conséquences prochaines ou lointaines de l'acte proposé. La mémoire, l'imagination, la raison entrent en jeu pour dresser le bilan de ces conséquences bonnes ou mauvaises. Ce tableau de ces conséquences met en éveil tous les sentiments intéressés qui s'intéressent, les uns pour, les autres contre l'acte proposé. Chacun de ces sentiments pousse alors en scène les idées qui militent en faveur de sa solution.

* Okunamadı

Sayfa 107

Konuşma: Temkin akıla çağrıda bulunur ve ortaya bilinci koyar, ve bu bilincin içinde ileride ve gelecekte olacak olanların tablosunu çizer. İyi veya kötü sonuçları sonucu belirlemek amacıyla hafıza ve hayal gücü ortaya çıkar. Bu sonuçların tablosu teklif edilen duyguların iyi veya kötü ilgili duyguları harekete geçirir. Bu duyguların her biri bu sonucu ortaya çıkaran fikri benimser.

Sayfa :108

réactions alternatives des sentiments sur l'intelligence et de l'intelligence sur les sentiments. Au bout d'un certain temps de discussion, les avantages et les inconvénients de l'acte proposé ont été dûment mis en lumière. Il y a vote et décision, puis exécution.

* Okunamadı

Sayfa 108

Böylece aklın duygular üzerinde bir dizi tepkisi ve duyguların aklın üzerinde bir dizi tepkisi olur. Belli bir tartışma zamanı geçtikten sonra teklif edilen hareketin avantajları ve engelleri gün ışığına çıkarıldı.Karar almak için oylama, karar ve uygulama olur.

Sayfa :108

Nature de la volonté. — On voit par cette analyse en quoi consiste à proprement parler la volonté : c'est l'ensemble de nos sentiments en tant qu'ils sont éclairés et, par suite, stimulés ou déprimés par l'intelligence, c'est-à-dire par la raison servie par la mémoire et l'imagination.

Sayfa 108

İsteğin kökeni: Bu analizde açıkça isteğin ne anlama geldiğini görüyoruz : Akıl tarafından aydınlanan veya üzülen duygularımızın bütünüdür, yani aklın mantığı ve hayal gücü.

Sayfa :109

Action de la volonté sur l'intelligence. — Attention spontanée et volontaire.

Comme on l'a vu plus haut, les sentiments ne gouvernent pas seulement nos muscles, mais encore nos sens, l'attention, de la conscience, l'imagination, la pensée, la croyance.

Lorsqu'un sentiment seul oriente nos sens et la conscience sur un objet, sans le consentement des autres, il y a attention spontanée. Telle est l'attention que nous donnons à un spectacle qui nous amuse, à un souvenir agréable, en un moment où notre volonté serait de travailler.

De même, lorsqu'un sentiment surexcité remplit le champ de la conscience d'une seule idée et empêche toute idée contraire de s'y glisser, il y a croyance spontanée, impulsive.

Lorsqu'au contraire l'attention ou la croyance ont été données à un objet, à une idée, après mûre délibération, par un choix de l'ensemble des sentiments éclairés par l'intelligence, l'attention ou la croyance sont volontaires, réfléchies (1).

Sayfa 109

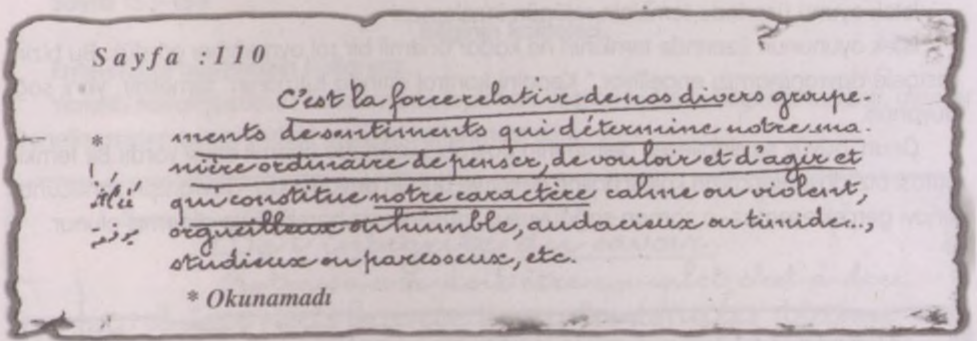
İsteğin akıl üzerindeki etkisi.

Doğrudan ve istekli dikkat.

Daha önce de gördüğümüz gibi duygularımız yalnızca kaslarımızı değil, aynı zamanda duygularımızı, bilincin dikkatini, hayal gücünü, düşünceyi ve inancı da etkiler.

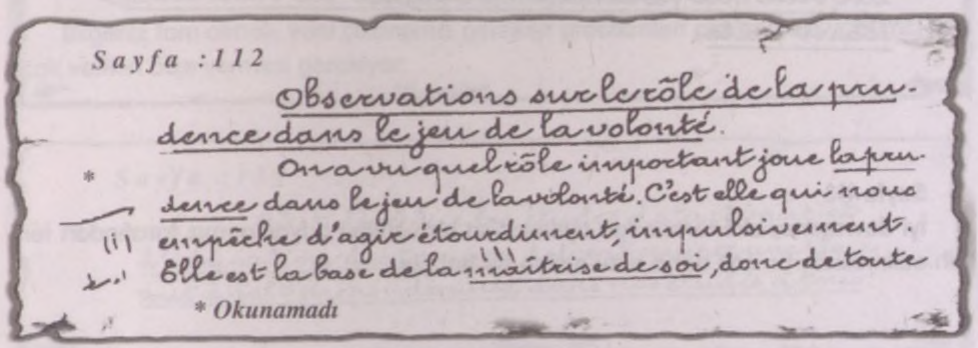
Bir duygu tek başına duyularımızı ve bilincimizi diğerlerinin yardımı olamadan etkilediği zaman kendiliğinden bir dikkat oluşur. O, hoşumuza giden bir gösteriye, güzel bir anıya verdiğimiz dikkat, çalıştığımız bir andaki verdiğimiz dikkat gibidir. Aynı şekilde, aşırı coşkun bir duygu tek bir fikri bilincini doldurur ve böyle tersi bir duygunun girmesini engeller, bu da kendiliğinden gerçekleşen bir inançtır.

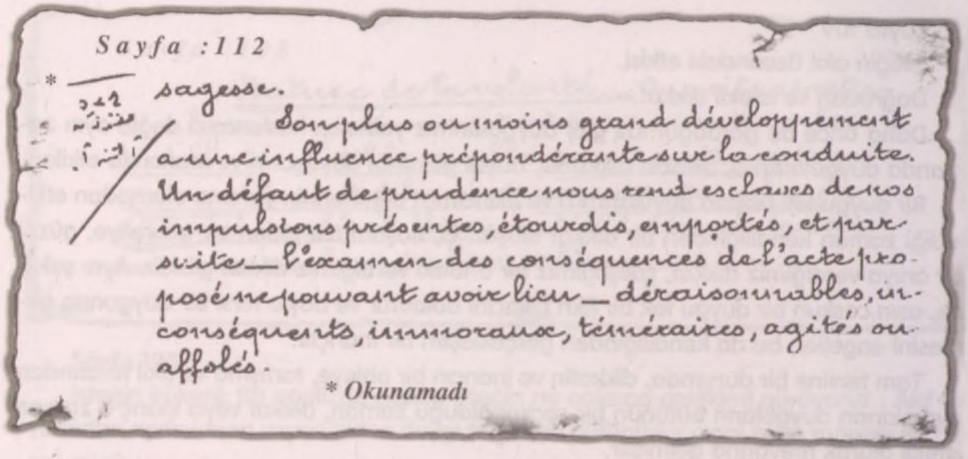
Tam tersine bir durumda, dikkatin ve inancın bir objeye, tartışma ve akıl tarafından aydınlanan duyguların bütünün bir seçimi olduğu zaman, dikkat veya inanç o zaman istekli olarak meydana gelmiştir.

Sayfa 110

Genel düşünce tarzımızı duygularımızın çeşitli gruplaşmaları meydana getiriyor, bunun yanı sıra hareket isteğimizi ve karakterimizi, şiddetli veya sakin, gururlu veya kötü, kendini beğenmiş veya çekingen, çalışkan veya tembel karakterlerimizi belirliyor.

Sayfa :112

* sagesse.

Son plus ou moins grand développement a une influence prépondérante sur la conduite. Un défaut de prudence nous rend esclaves de nos impulsions présentes, étourdis, emportés, et par suite — l'examen des conséquences de l'acte proposé ne pouvant avoir lieu — déraisonnables, inconséquents, immoraux, téméraires, agités ou affolés.

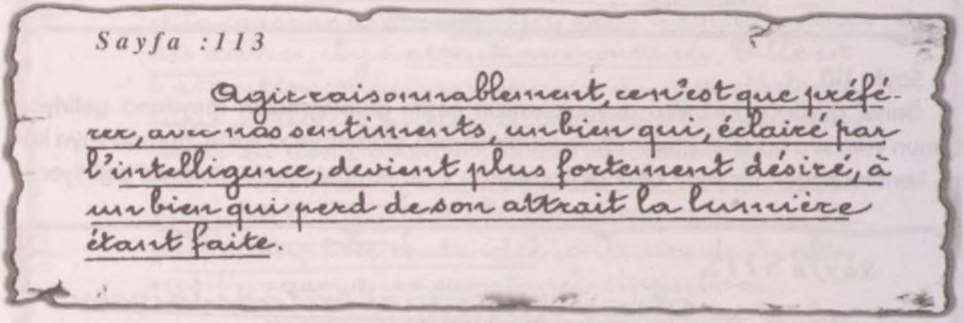
* *Okunamadı*

Sayfa 112

İstek oyunu üzerinde temkinin rolünün incelemesi

İstek oyununun üzerinde temkinin ne kadar önemli bir rol oynadığını gördük. Bu bizim rastgele davranmamızı engelliyor." Kendini kontrol altında tutmanın" temelidir, yani sağduyunun.

Onun büyük sayılabilecek gelişiminin davranış üzerinde önemli etkisi vardır.Bir temkin -hatası bizi duygularımızın kölesi haline getirir ve bunun devamında -davranışın sonucunun sınavı gerçekleşemez- o zaman sağduyusuz, düşüncesiz,hareketli ve çıldırmış olunur.

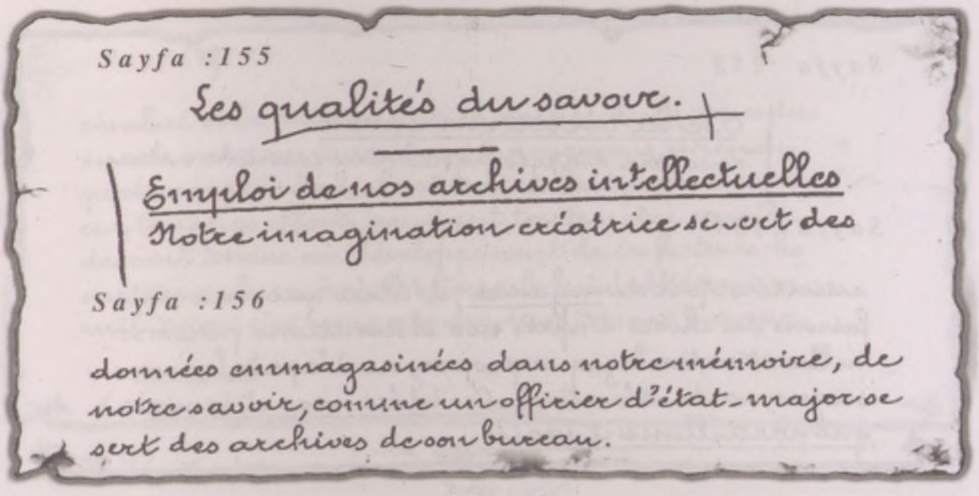

Sayfa :113

Agir raisonnablement, c'est que préférer, avec nos sentiments, un bien qui, éclairé par l'intelligence, devient plus fortement désiré, à un bien qui perd de son attrait la lumière étant faite.

Sayfa 113

İyi davranma, akıl tarafından aydınlanan bir varlığın duygularımız tarafından tercih edilmesidir, bu çok daha arzu edilen bir hal alır.

Sayfa :155

Les qualités du savoir.

Emploi de nos archives intellectuelles
Notre imagination créatrice se sert des

Sayfa :156

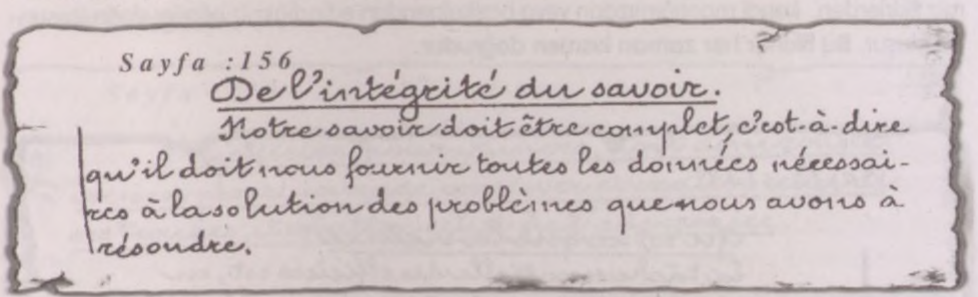
données emmagasinées dans notre mémoire, de notre savoir, comme un officier d'état-major se sert des archives de son bureau.

Sayfa 155-156

Bilginin kaliteleri.

Entelektüel arşivimizin kullanımı.

Yaratıcı hayal gücümüz hafızamızda toplanan bilgileri kullanır, bilgimizi kullanır, aynı bir Genelkurmayın bürosundaki arşivleri kullanması gibi.

Sayfa :156

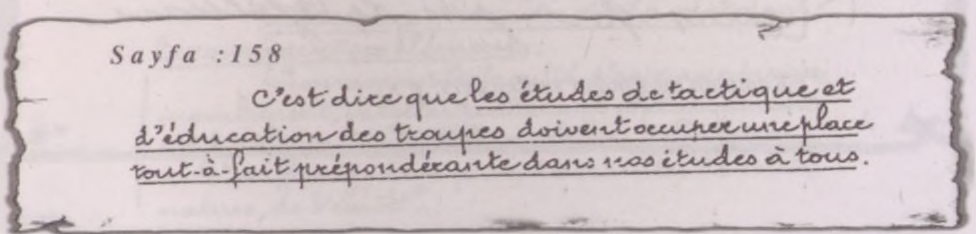
De l'intégrité du savoir.

Notre savoir doit être complet, c'est-à-dire qu'il doit nous fournir toutes les données nécessaires à la solution des problèmes que nous avons à résoudre.

Sayfa 156

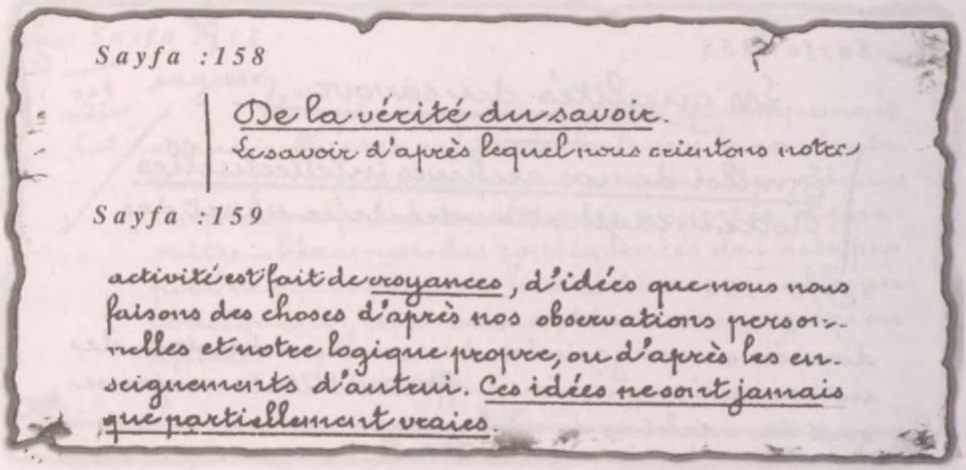
Bilginin bütünlüğü üzerine.

Bilgimiz tam olmalı, yani çözmemiz gereken problemleri çözmemize yardımcı olacak verileri bize vermesi gerekiyor.

Sayfa :158

C'est dire que les études de tactique et d'éducation des troupes doivent occuper une place tout-à-fait prépondérante dans nos études à tous.

Sayfa :158

De la vérité du savoir.
Le savoir d'après lequel nous orientons notre

Sayfa :159

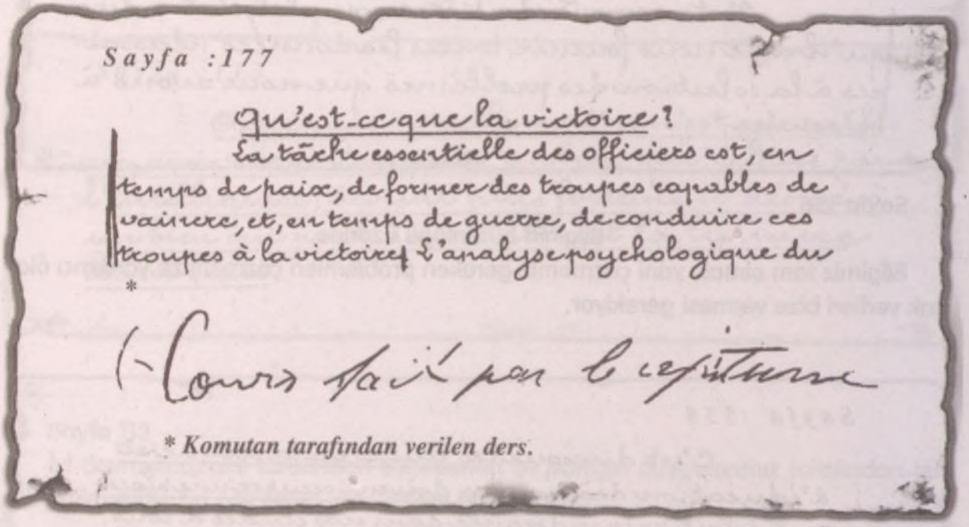
activité est fait de croyances, d'idées que nous nous faisons des choses d'après nos observations personnelles et notre logique propre, ou d'après les enseignements d'autrui. Ces idées ne sont jamais que partiellement vraies.

Sayfa 158-159

Birliklerin taktik ve eğitim derslerinin, hepimizin tahsilinde, üstün bir yeri olması gerekiyor.

Bilginin gerçeği

Hareketlerimiz yönlendirdiğimiz bilgi **inançlardan,** özel bir inceleme sonucu edindiğimiz fikirlerden, kendi mantığımızdan veya başkalarından edindiğimiz bilgiler doğrultusunda oluşur. **Bu fikirler her zaman kısmen doğrudur.**

Sayfa :177

Qu'est-ce que la victoire?
La tâche essentielle des officiers est, en temps de paix, de former des troupes capables de vaincre, et, en temps de guerre, de conduire ces troupes à la victoire. L'analyse psychologique du

*

(Cours fait par le capitaine

** Komutan tarafından verilen ders.*

Sayfa :178

combat et la détermination précise des facteurs du succès ont conséquemment, pour nous, une importance primordiale et tout-à-fait prépondérante; [*] ce sont tous nos efforts, pendant toute notre carrière, devront tendre au développement de ces facteurs: les mettre en lumière, c'est fixer le but de l'éducation militaire, c'est nous orienter dans tous nos travaux.

[*] *Okunamadı*

Sayfa 177

Zafer nedir?

Subayların temel görevleri, barış zamanında zafer kazanabilecek ordular yetiştirmektir ve savaş zamanında bu orduları zafere taşımak. [sayfa 178] Savaşın psikolojik analizi ve zaferi isteğini belirleyen etkenler bizim için hayati bir önem taşır ve üstün bir yeri olmalıdır. Bunun sebebi ise kariyerimiz bu faktörlerin gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır: Onları aydınlatmak, yani askerî eğitimin amacını belirlemek çalışmalarımızda yönlenmemiz anlamına geliyor.

Sayfa :179

L'officier, pour vaincre, doit donc conserver son propre courage, conserver et exalter celui de ses troupes, et abattre celui de l'adversaire.

Sayfa 179

Subay savaşı kazanmak için kendi cesaretini saklamalı ve kendi birliklerininkini coşturarak düşmanınkini yok etmelidir.

Sayfa :179

Ces facteurs moraux de la victoire: le courage et ces éléments.

Le courage est la faculté d'agir avec énergie moralement, intellectuellement et physiquement, malgré les influences déprimantes de la fatigue, de la souffrance, de la peur, des craintes de toute nature, de l'émoi....

Sayfa :179

Pour que nous soyons capables d'agir, il faut que nos émotions actives l'emportent sur nos états de conscience déprimants. Ce fait peut résulter soit de la force des premières, soit de la faiblesse des secondes. Il y a donc deux sortes de courage: l'un fait surtout de sentiments actifs très ardents, l'autre d'insensibilité aux influences dépressives.

Le premier, que nous appellerons courage actif, n'est autre chose qu'une forte volonté d'agir. tel était le courage de Turenne qui se disait à lui même: «Tu trembles carcasse.... Tu tremblerais encore bien davantage, si tu savais où je vais te mener!...»

Le second, le courage inerte, est connu sous le nom de sang-froid, d'impassibilité ou d'intrépidité

* سجاعت، جرأت

* Seca'at ceseret

Sayfa 179

Zaferin manevî etkenleri:

Cesaret ve yanındakiler.

Cesaret, yorgunluğa, korkuya, acıya, tereddüte rağmen, güçlü ve akıllı bir şekilde hareket etme kolaylığı sağlar... Hareket edebilecek durumda olmaması için aktif duygularımızın üzüntülü duygularımızı yenmesi gerekir. Bu birincinin gücüne ya da ikincinin güçsüzlüğüne bağlı olabilir. Demek ki iki çeşit cesaret var: Biri sürekli devam eden aktif duygulardan oluşur diğeri ise dayanamama ve korku etkilerinden oluşur.

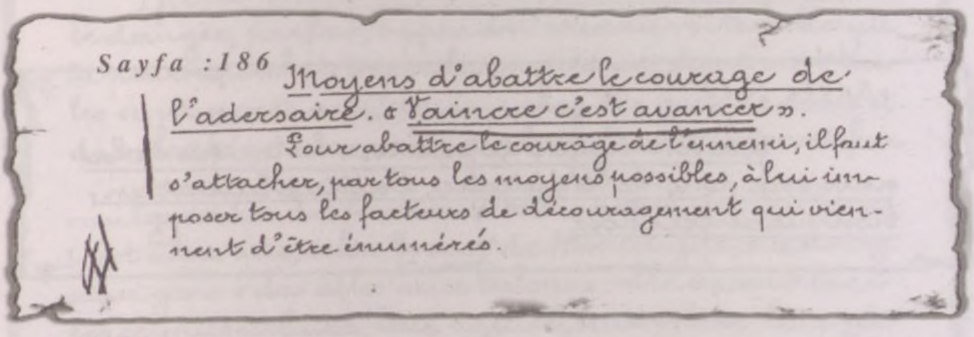
Aktif cesaret dediğimiz birincisi ise, güçlü bir harekette bulunma isteğinden başka bir şey değildir. Türen' in de cesaret bu yöndeydi...vücudunu şu şekilde seslenmişti: titriyorsun sen... seni nereye götürdüğümü bilseydin daha çok titrerdin!..."

Sayfa :180

La partie active du courage, celle qui meut l'homme, est faite de sentiments éclairés par des croyances: patriotisme, affection pour les chefs et les camarades, honneur individuel, honneur régimentaire, etc; croyances en la nécessité de la patrie, de la défense nationale, de la subordination, de l'initiative dévouée, de l'offensive.

Sayfa 180

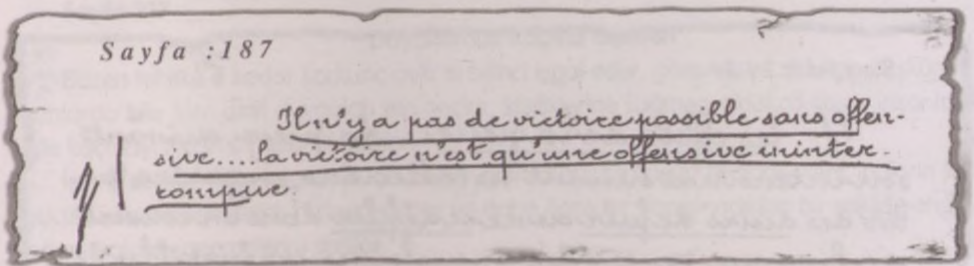
Cesaret aktif tarafı inançlar tarafından aydınlanan duygulardan oluşur: Vatanseverlik, arkadaşlarına ve komutanlarına karşı duygusallık, kişisel onur, inanç ve vatanın gerekliliği, millî savunmanın gerekliliği.

Sayfa 186

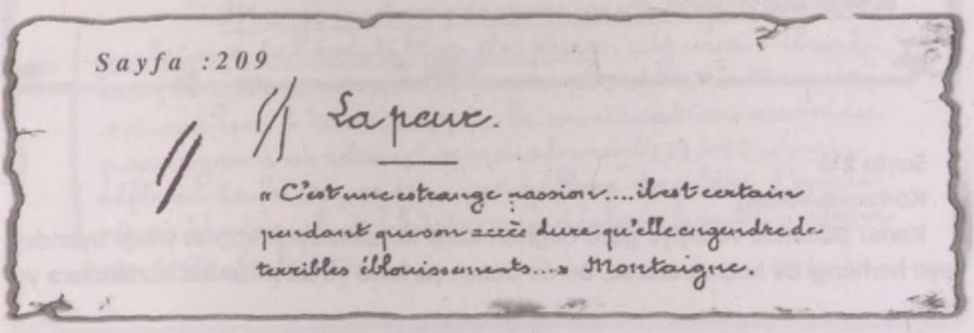
Düşmanın cesaretini yok etmenin yolu "yenmek ilerlemektir".

Düşmanın moralini ve cesaretini yok etmek için söylenilen bütün etkenleri kullanmak gerekir.

Sayfa 187

Hücum olmadan mümkün olan zafer yoktur...zafer sadece ara verilen bir hücumdur.

Sayfa 209

Korku

" İlginç bir tutkudur...gerçekleştiği zaman kesindir ki bir çok korkunç baş dönmeleri gerçekleşir..." Montaigne.

Sayfa :212

Un bon moyen de preserver les troupes de la peur sera donc de les distraire, d'attirer leur attention sur autre chose

Sayfa 212

Birlikleri korkudan uzak tutmanın en iyi yolu onları oyalamaktır, onların dikkatini başka yere çekmektir.

Sayfa :213

// Les effets de la peur. — La peur, suivant son intensité et suivant les individus, engendre tantôt des désirs de fuir ou de se défiler dans un couvert quelconque, tantôt des impulsions irrésistibles de fuite; tantôt enfin, dans son paroxysme, des émois amenant soit des paralysies, soit des agitations désordonnées.

Sayfa 213

Korkunun etkileri.

Korku şiddetine ve kişiye göre değişen karşı koyulamayan kaçma isteği uyandırır veya herhangi bir kaçma arzusu, bu da bazen ya felce ya da düzensiz hareketlere yol açar.

Sayfa :217

Les impulsions irrésistibles de fuite. — Le danger, parfois, apparaît soudain si terrible que la peur envahit toute la conscience, dominant tous les sentiments actifs, même chez des gens de cœur et de volonté passionnée pour leur devoir; faisant fuir malgré eux des hommes ordinairement très braves. C'est alors que, selon le mot de Montaigne, elle donne aux gens « des ailes aux talons » : elle accroît leur force musculaire, leur agilité, leur vitesse, leur permet de sauter des obstacles que jamais, dans la plaine, ils n'eussent pu franchir.

Sayfa 217

Dayanılmaz kaçma istekleri

Bazen tehlike o kadar korkunç gelir ki bilinci işgal eder, görevlerine oldukça düşkün insanlarda bile tüm aktif duyguları ele geçirir, kişiliklerine rağmen oldukça cesur insanların bile kaçmayı tercih etmelerini sağlar.

İşte o zaman Montaigne 'in de dediği gibi insanlara "uçan ayaklar" verir, onların kas gücünü, hareketliliklerini, hızlarını arttırır ve daha önce hiç yapamadıkları bir şekilde engelleri aşmalarını geçmelerini sağlar.

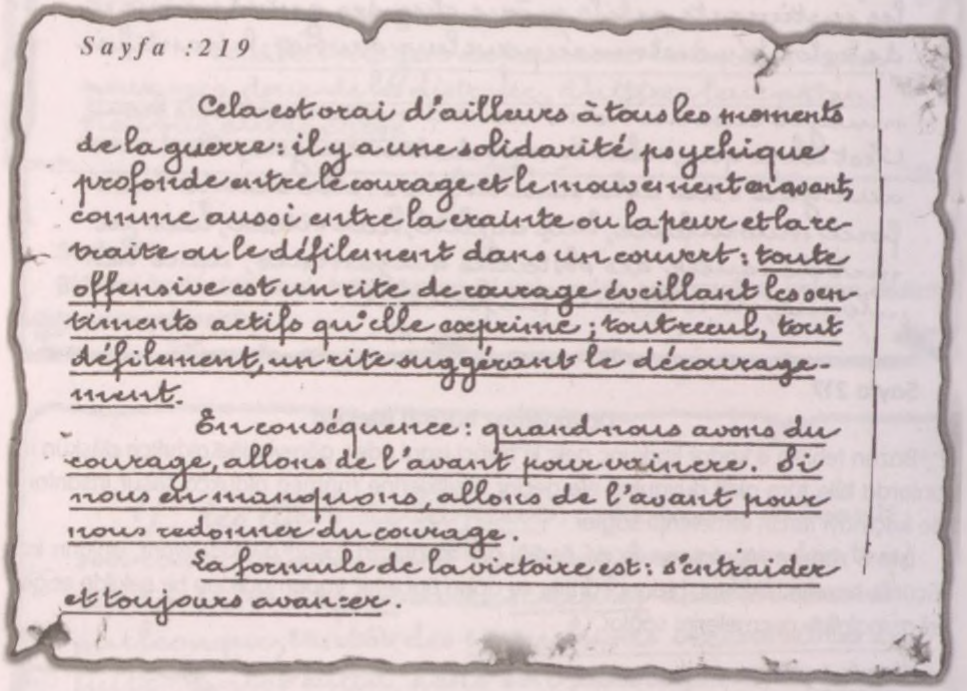
Sayfa :218

Moyen de préserver ses troupes des impulsions irrésistibles de peur. — Y en a-t-il un!... Oui, il y en a un, mais un seul: c'est d'attaquer soi-même. L'instinct de la conservation arrivé au paroxysme se résout normalement (1) soit en un réflexe de fuite, soit en un réflexe de colère, d'agression. L'un exclut l'autre: en déclanchant l'agression on évite la fuite.

Sayfa 218

Birliklerini kaçınılmaz korkulardan korumanın yolu.

Böyle bir olanak var mı? ...evet bir tane var ama yalnız bir tane; o da kendine saldırmaktır. Saklama duygusu son hattına geldiği zaman kaçma duygusuyla sonuçlanır. Birini çıkarttığımız anda, ihlali gerçekleştirerek kaçışı engellemiş oluyoruz.

Sayfa :219

Cela est vrai d'ailleurs à tous les moments de la guerre: il y a une solidarité psychique profonde entre le courage et le mouvement en avant, comme aussi entre la crainte ou la peur et la retraite ou le défilement dans un couvert: toute offensive est un rite de courage éveillant les sentiments actifs qu'elle exprime; tout recul, tout défilement, un rite suggérant le découragement.

En conséquence: quand nous avons du courage, allons de l'avant pour vaincre. Si nous en manquons, allons de l'avant pour nous redonner du courage.

La formule de la victoire est: s'entraider et toujours avancer.

Sayfa 219

Bu savaşın her anında gerçektir: İleri yönelen hareketle ve cesaret arasında ruhsal bir dayanışma söz konusu, aynen korku ve kaçış arasında da olduğunda ki gibi; her hücum kendi kendini ifade eden aktif duyguları ortaya çıkaran bir cesarettir, tek başına ise korkuyu teşvik eden bir duygudur.

Sonuç olarak : Cesaretimiz olduğu zaman yenmek için ileriye gideriz.Cesaretimiz yok ise ileriye cesaret bulmak için gideriz. Zaferin formülü ise; yardımlaşmak ve her zaman ileri gitmek.

Sayfa :224

Un tel chef, en campagne, sera un fauteur de désastres : un tel défaut de maîtrise de soi est l'une des pires infirmités dont un officier puisse être affligé. On s'en préserve en s'exerçant à être maître de ses nerfs, et à résoudre vivement les problèmes tactiques.

Sayfa 224

Böyle bir komutan savaş alanında bir felâketin sorumlusudur: Böyle bir komuta hatası bir subayın yapabileceği en büyük hatalardan biri. **Çalışırken sinirlerini mümkün olduğu kadar hâkim olmaya çalışılmalı .ve sorunları taktiksel olarak çözmek gerekir.**

Sayfa :225

Effets de l'émoi sur le tir. — Même un léger émoi empêche les fantassins de bien viser et de bien tirer sur le champ de bataille;

Sayfa 225

Atışın üzerinde heyecanın etkisi.

En ufak bir heyecan bile askerî savaş alanında iyi bir atış yapmasını engeller.

Sayfa :230

Von der Goltz - La Nation armée, p. 379

Crainte de la responsabilité. — Nombre d'hommes, très capables intellectuellement, n'osent prendre aucune initiative, rien décider d'eux-mêmes, parce qu'ils craignent de compromettre leur réputation, leur avancement, ou seulement leur quiétude. Ils se cantonnent avec soin dans l'obéissance passive, pour pouvoir abriter à coup sûr leur responsabilité sous le couvert d'ordres supérieurs.

Sayfa 230

Sorumluluk korkusu.

Birçok insan karar almaktan kaçınır, bunu entelektüel açıdan rahatlıkla yapabilirler ama, hiçbir karar almayı cesaret edemezler, çünkü ünlerini veya seviyelerini tehlikeye atmaktan korkarlar. Kendileri sadece verilen emirleri yaparlar, böylece kendi sorumluluklarını gizlemiş olurlar.

Sayfa :239

Résumé et Conclusions.

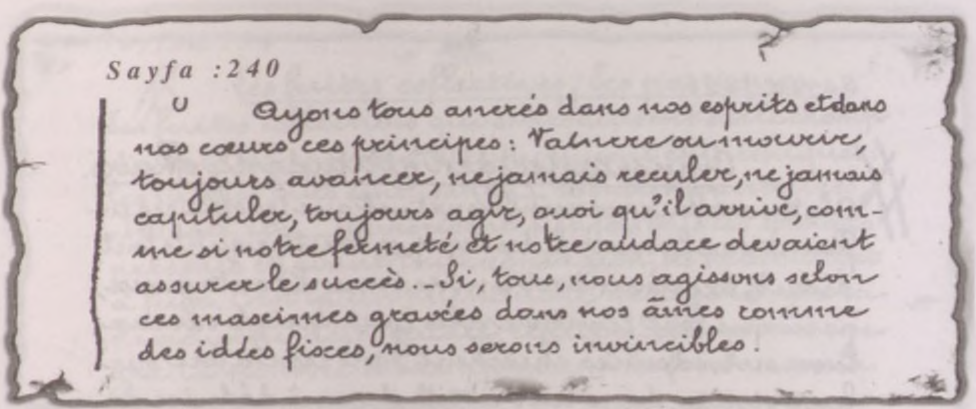
« Quiconque préfère la mort à l'ignominie, se sauve et vit avec honneur. Celui qui préfère la vie meurt en se couvrant de honte.... » (1).

Tenons-nous nous-mêmes et tenons nos

que doit faire un général qui est cerné par des forces supérieures ? Nous ne saurions faire d'autre réponse que celle du vieil Horace: Dans une situation extraordinaire, il faut une résolution extraordinaire: plus la résistance sera opiniâtre, plus on aura de chances d'être secouru et de percer. que de choses qui paraissent

Sayfa :240

troupes en un perpétuel état d'entraînement physique, intellectuel et moral, afin d'être le plus rarement possible fatigués, déconcertés, déprimés ou agités. Exerçons-nous sans cesse à la maîtrise de nous-mêmes. Sur le champ de bataille, donnons l'exemple du sang-froid et de l'audace: chaque fois que cela est permis, allons de l'avant: attaquons pour faire peur, et pour éviter nous-mêmes la peur. Ne laissons jamais inactives des troupes exposées au danger. Évitons les surprises par une prévoyance et une vigilance constantes.

Sayfa :240

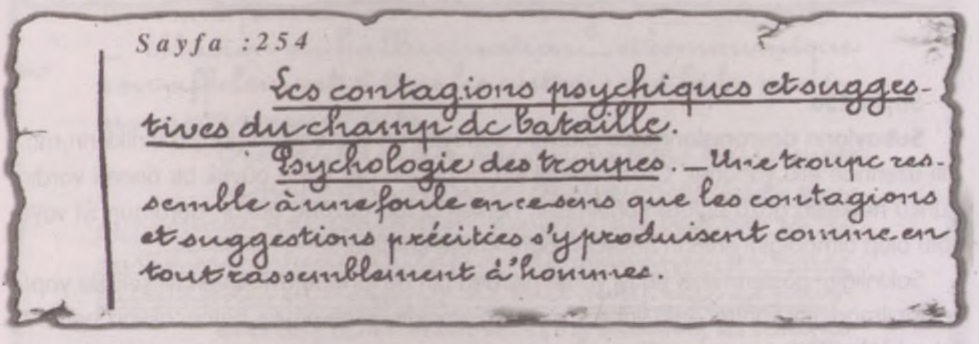
Ayons tous ancrés dans nos esprits et dans nos coeurs ces principes : Vaincre ou mourir, toujours avancer, ne jamais reculer, ne jamais capituler, toujours agir, quoi qu'il arrive, comme si notre fermeté et notre audace devaient assurer le succès. - Si, tous, nous agissons selon ces maximes gravées dans nos âmes comme des idées fixes, nous serons invincibles.

Sayfa 239

Özet ve sonuç.

Etrafı düşmanlarla çevrilmiş bir komutan ne yapmalı? Eski Horas 'ın yaptığından pek farklı bir şey yapamayız: Olağanüstü bir durumda, olağanüstü bir çözüm gerekiyor. Ne kadar çok karşılık verirsek o kadar kurtulma şansımız olur. [sayfa 240] Sürekli kendimizi yönetmeye çalışalım. Savaş sahasında soğuk kanlılığın ve cesaretin örneğini sürekli verelim: Buna izin verildiği her sefer önden gidelim; korkutmak amacıyla hücum edelim, böylece bizde korkuyu engellemiş oluruz. Tehlikeyle karşı karşıya olan birlikleri hiçbir zaman hareketsiz bırakmayalım. Büyük bir dikkatle sürprizlerden korunalım.

Bu ilkeleri zihnimizde ve kalbimizde tutalım. Hepimiz kalbimiz ya kazanmak ya da ölmek, her zaman ileri gitmek, hiçbir zaman geri çekilmemek için, ne olursa olsun her zaman harekete geçmek ve sanki cesaretimiz bizi zafere götürecekmiş gibi hareket etmeliyiz. Hepimiz kafamıza kazılan bu sabit fikirler doğrultusunda davranırsak, yenilmez oluruz.

Sayfa :254

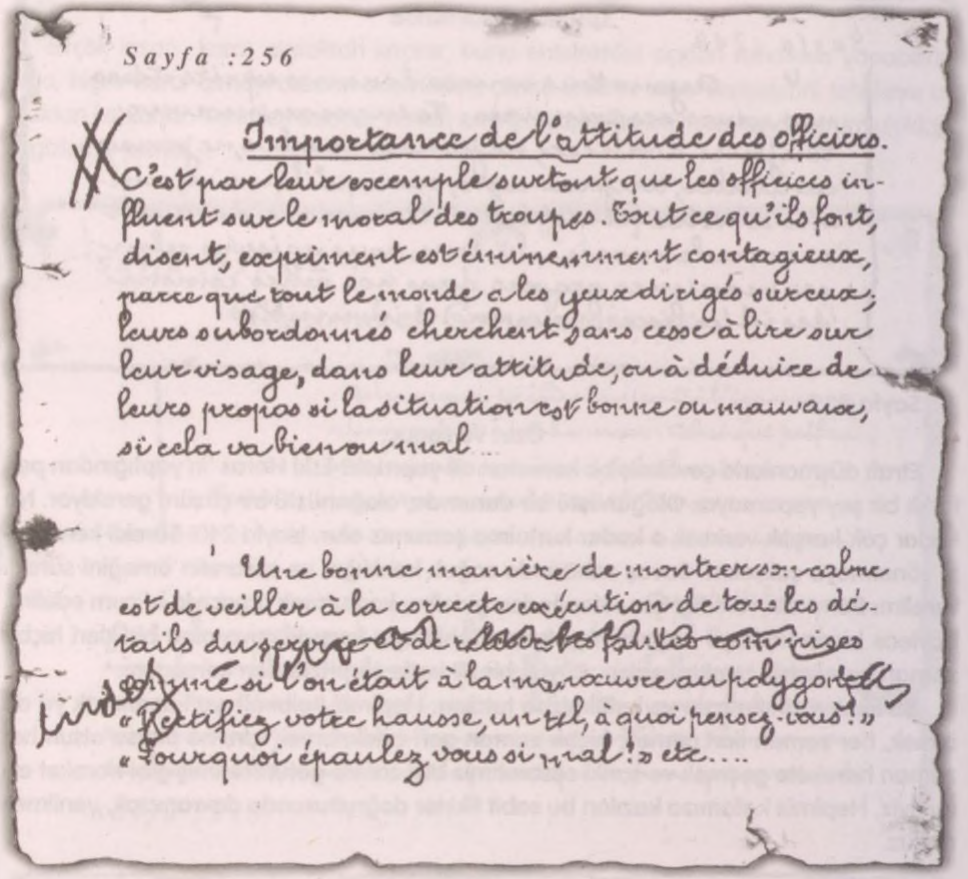
Les contagions psychiques et suggestives du champ de bataille.

Psychologie des troupes. - Une troupe ressemble à une foule en ce sens que les contagions et suggestions précitées s'y produisent comme en tout rassemblement d'hommes.

Sayfa 254

Savaş alanında ruhsal etkileşimler.

Birlerin psikolojisi: Bir birlik aynen bir insan topluluğuna benzer, bulaşıcı etkiler aynen yayılır.

Sayfa :256

Importance de l'attitude des officiers.

C'est par leur exemple surtout que les officiers influent sur le moral des troupes. Tout ce qu'ils font, disent, expriment est éminemment contagieux, parce que tout le monde a les yeux dirigés sur eux; leurs subordonnés cherchent sans cesse à lire sur leur visage, dans leur attitude, ou à déduire de leurs propos si la situation est bonne ou mauvaise, si cela va bien ou mal ...

Une bonne manière de montrer son calme est de veiller à la correcte exécution de tous les détails du service et de relever toutes les contraventions même si l'on était à la manœuvre au polygone. « Rectifiez votre hausse, un tel, à quoi pensez-vous ! » « Pourquoi épaulez vous si mal ! » etc....

Sayfa 256

Subayların davranışlarındaki önemi : Subaylar en çok davranışlarıyla birliklerin morali üzerinde etki yaparlar. Onların dedikleri, yaptıkları her şeyin büyük bir önemi vardır. Çünkü herkesin gözü onlara yönelmiştir, herkes onları gözüne bakar, durumun iyi veya kötü olup olmadığını onların halinden öğrenmeye çalışırlar...

Sakinliğini göstermenin en iyi yöntemlerden biri de tüm detayların en iyi şekilde yapılıp yapılmadığını kontrol edip yapılmasını sağlamaktır "Silâh omza, birine, aklınız nerde?" "niye kötü silâh tutuyorsunuz?" vs...

Sayfa :259

Les fuites collectives. Les paniques. — Les fuites collectives qui se produisent sur le champ de bataille peuvent être purement épidémiques: les mêmes faits émouvants — rafales meurtrières, charges, etc.... — terrorisent à la fois tous les soldats présents et, avant toute contagion, les déterminent à fuir. C'est là un phénomène de psychologie individuelle déjà étudié, répété seulement à un grand nombre d'exemplaires à la fois: nous n'avons pas à en reparler.

Sayfa 259

Toplu kaçışlar. Paniklemeler.

Savaş alanındaki toplu kaçışlar bulaşıcı olabilir; aynıları duygusal ve öldürücü olabilir vs...orada bulunan tüm askerleri korkutur ve kaçmalarına sebep olur. Burada daha önce incelediğimiz bir psikolojik sorun söz konusu, birçok kez tekrarlanan bir durumdur; bundan tekrar söz etmemiz gerekmiyor.

Sayfa :260

Enfin ces fuites peuvent être causées uniquement par la contagion sans l'intervention d'aucun danger réel, d'aucun fait terrifiant: un homme prend peur d'un danger imaginaire — illusion ou hallucination — et communique son affolement à tous les autres: c'est là la panique proprement dite.

C'est d'elle seule que nous allons nous occuper. La panique est une explosion d'émoi qui se propage par contagion au sein des troupes et les entraîne en une agitation désordonnée, en une fuite affolée en l'absence de tout motif réel de peur.

Ainsi, le 11 octobre 1806, au soir, les troupes prussiennes stationnaient à Iéna: les avant-gardes françaises étaient encore à deux journées de marche. « Le prince de Brunswick allait se mettre à

Sayfa :260

table quand il s'éleva soudain un violent tumulte: on criait que l'ennemi n'était qu'à une petite lieue! Cela était impossible, car nous avions des troupes sur toutes les routes aboutissant à la ville et l'on n'avait aucun rapport qui concordât avec un pareil bruit. Il circula néanmoins comme une traînée de poudre parmi les soldats qui stationnaient autour et à l'intérieur d'Iéna. — (Bel exemple de propagation d'une croyance absurde au sein d'une foule énervée par l'attente d'une bataille) — Ce fut un désordre immense et honteux.

Sayfa 260

Son olarak kaçışlar hiçbir korkutucu etken olmaksızın gerçek bir tehlike değil de bir topu korku bulaşımından dolayı gerçekleşebilir. Bir insan hayali bir korkuya kapılıyor.- illüzyon veya alüzinasyon - ve telaşını diğerlerine iletiyor. Söz konusu panik gerçekleşiyor.

Sadece onunla ilgileneceğiz. Panik bir birlik içerisinde yayılan bir duygu patlamasıdır ve bu da onları düzensiz hareketle yöneltiyor ve gerçek sebepler olmaksızın onları kaçmaya sevk ediyor.

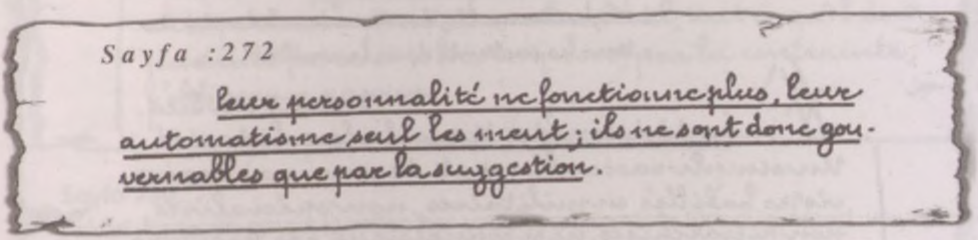
Böylece, 11 ekim 1806'da, Prusyalı birlikler Hera 'da bulunuyordu. **Fransız ileri uçların daha henüz iki günlük yürüme yolları vardı. " Brunsvik** prensi daha yeni sofraya oturacaktı ki birlikte ayaklanma meydana geldi: Düşmanın çok yakınlarda olduğu bağırılıyordu! Bu olanaksızdı. Çünkü tüm yol boyunca birliklerimiz vardı ve **bu söylenilenlerle hiçbir ilgimiz yoktu. Buna rağmen bu yanlış haber Prusyalı askerler arasında mermi gibi dolaşıyordu.**(Yanlış bir bilgi için dedikodunun yol açtığı korku bulaşması bu iyi bir örnek oluşturmaktadır.)

Sayfa :261

Enfin la panique était telle qu'il fallut organiser des patrouilles d'officiers pour explorer les bois et les vignes: on prétendait que tous les alentours d'Iéna fourmillaient déjà de tirailleurs ennemis...; au bout d'une heure, on reconnut qu'il n'y avait nulle part de Français en vue et que cette alerte provenait seulement de quelques fuyards des combats de Schleitz et de Saalfeld.»

Sayfa 261

Sonuç olarak bu panik öyle bir duruma geldi ki ormanı taramak amacıyla birlikler oluşturmak gerekti. Tüm ormanın ve şehrin çevresinde şimdiden düşman tetikçilerinin bulunduğu iddia ediliyordu. **Bir saat sonra etrafta hiçbir Fransız askerinin bulunmadığı anlaşıldı ve bunun sadece Sleitz ve Salfeld savaşlarının korkaklarından çıkartılan dedikodulardan ibaret olduğu anlaşıldı.**

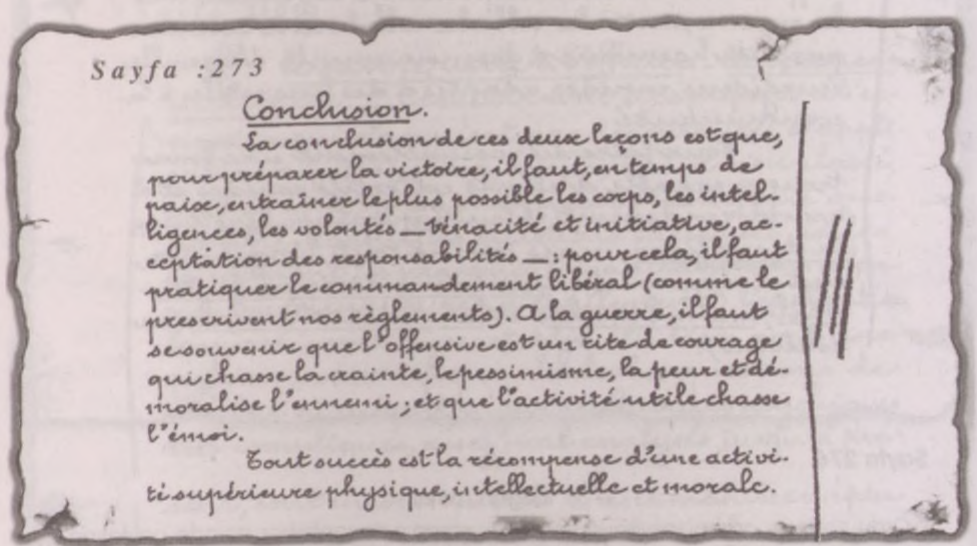

Sayfa :272

leur personnalité ne fonctionne plus, leur automatisme seul les ment ; ils ne sont donc gouvernables que par la suggestion.

Sayfa 272

Kişilikleri daha çalışmıyor, sadece öneri ile yönetilebilirler.

Sayfa :273

Conclusion.

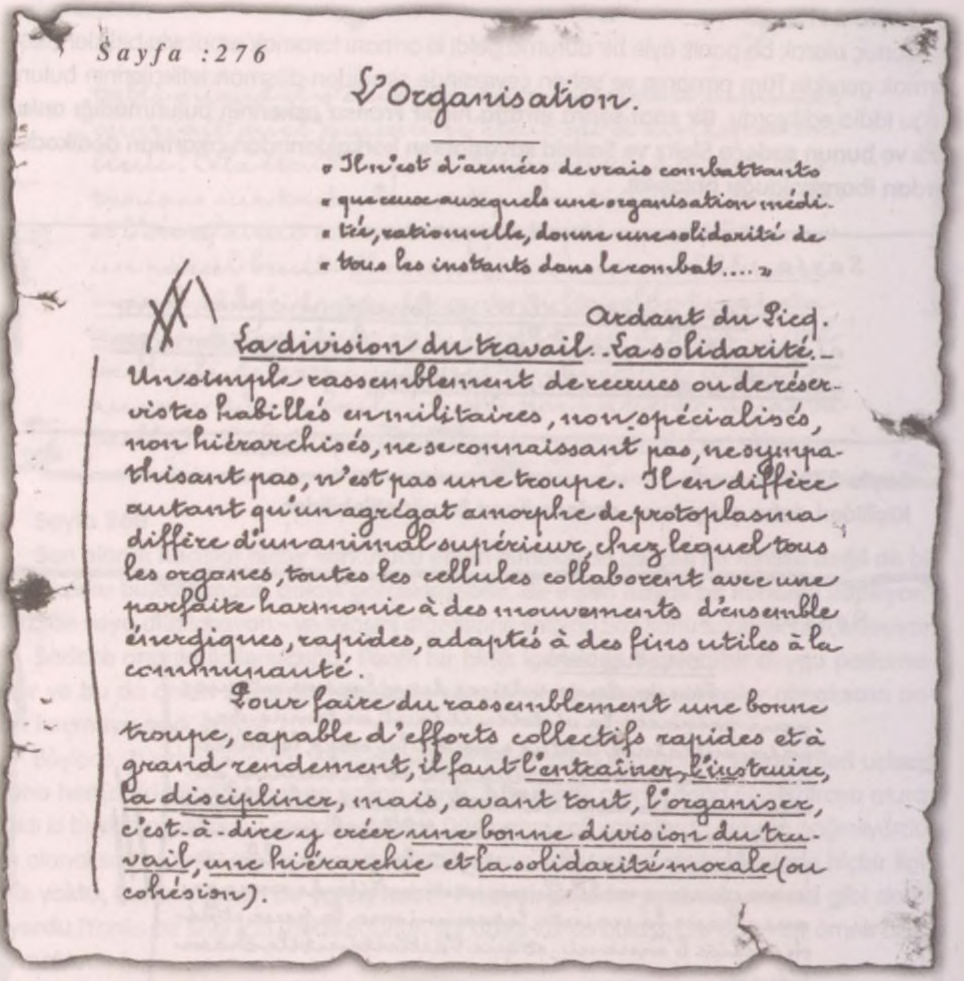
La conclusion de ces deux leçons est que, pour préparer la victoire, il faut, en temps de paix, entraîner le plus possible les corps, les intelligences, les volontés — ténacité et initiative, acceptation des responsabilités — ; pour cela, il faut pratiquer le commandement libéral (comme le prescrivent nos règlements). A la guerre, il faut se souvenir que l'offensive est un acte de courage qui chasse la crainte, le pessimisme, la peur et démoralise l'ennemi ; et que l'activité utile chasse l'émoi.

Tout succès est la récompense d'une activité supérieure physique, intellectuelle et morale.

Sayfa 273

Sonuç

Bu iki dersin sonucu şudur: Zaferi hazırlamak için barış zamanında akılları, vücutları mümkün olduğu kadar çalıştırmak gerekiyor - güç ve seçim, sorumlulukların kabulü -: Bunun için de özgür komutayı tercih etmek gerekir (kurallarımızın da belirttiği gibi). Savaş durumunda bilinmesi gerekir ki hücum korkuyu yenen bir etken, bu da düşmanı korkutur, gerekli olan davranış duyguyu kovalar. Her türlü zafer üstün fiziksel, entelektüel ve moral başarısıdır.

Sayfa :276

L'Organisation.

« Il n'est d'armées de vrais combattants
« que celles auxquelles une organisation médi-
« tée, rationnelle, donne une solidarité de
« tous les instants dans le combat.... »

Ardant du Picq.

La division du travail. - La solidarité. - Un simple rassemblement de recrues ou de réservistes habillés en militaires, non spécialisés, non hiérarchisés, ne se connaissant pas, ne sympathisant pas, n'est pas une troupe. Il en diffère autant qu'un agrégat amorphe de protoplasma diffère d'un animal supérieur, chez lequel tous les organes, toutes les cellules collaborent avec une parfaite harmonie à des mouvements d'ensemble énergiques, rapides, adaptés à des fins utiles à la communauté.

Pour faire du rassemblement une bonne troupe, capable d'efforts collectifs rapides et à grand rendement, il faut l'entraîner, l'instruire, la discipliner, mais, avant tout, l'organiser, c'est-à-dire y créer une bonne division du travail, une hiérarchie et la solidarité morale (ou cohésion).

Sayfa 276

Organizasyon

" Ordu sadece, organizasyonun ve dayanışmanın savaşın her anında paylaşan gerçek savaşçılara denir..."

İş bölümü. Dayanışma.

Askerî kıyafet giymiş, uzmanlaşmamış, hiyerarşileşmemiş, birbirini tanımayan askerlerin bir araya gelmesi bir birlik oluşturmaz. Şu sonuç ortaya çıkıyor ki biçimsiz bir katışma protoplazması üstün bir hayvanın içinden meydana geliyor, ki bunda da tüm organlar, hücreler topluluğa faydalı bir şekilde büyük bir ahenkle ve birbirlerine alışık bir şekilde hareket ederler.

Bir araya gelenleri, beraber çalışabilen ve hızlı iyi bir birlik haline getirmek için, onu

eğitmek, çalıştırmak, disipline sokmak gerekir, ama bundan önce onu çok iyi organize etmek gerekir; yani iyi bir işbölümü, hiyerarşi ve moral dayanışma oluşturmak gerekir.

Sayfa :280

Le procédé autoritaire consiste à fixer à chaque exécutant, dans le détail, tout ce qu'il doit penser et faire et à lui imposer, par la contrainte, l'obéissance passive.

Sayfa 280

Askerî yöntemin amacı kuralları her uygulayanı ayrıntıyla tüm düşünmesi ve yapması gerekeni emretmek üzerinedir.

Sayfa :300

Le savoir utile à l'officier. - La science militaire. — Ce savoir doit être présent à l'esprit (ce qui s'acquiert par des exercices d'application répétés), clair, précis, vrai et bien classé, c'est-à-dire, en un mot, aussi scientifique que possible. Parmi les questions tactiques, celles concernant les marches (organisation des colonnes, longueur, durée d'écoulement), l'exploration, la sûreté, sont d'ores et déjà étudiées avec une précision scientifique. Seules les questions de combat où entrent en jeu des facteurs psychiques très compliqués, assez mal analysés jusqu à présent, sont encore traitées d'une manière un peu vague. Et cette imprécision donne lieu à une certaine variété d'opinions.... elle rend difficile l'établissement d'une unité de doctrine, laquelle serait cependant fort utile pour assurer la concordance des initiatives.... On apportera de plus en plus de clarté, de précision, de certitude et, conséquemment, d'unité de vues en ces matières en mettant en œuvre les ressources de la

Sayfa :300

psychologie scientifique. Cette science, qui progresse tous les jours à grands pas, permet déjà d'apporter, sur nombre de points, des clartés qui, jusqu'à présent, n'avaient pu être réalisées.

C'est manifestement par l'étude de la psychologie individuelle, rapprochée de celle de l'histoire

Sayfa :301

militaire, que l'on arrivera, dans un avenir prochain, à créer une véritable science du combat servant de base à un art tactique, non plus simplement empirique, mais rationnel.

La psychologie du combat est d'ailleurs et sera toujours, par la force des choses, la partie fondamentale des sciences militaires. Le but de ces sciences est, en effet, la recherche des moyens d'obtenir la victoire. Or, la victoire est un fait moral qui consiste à conserver son courage offensif et sa cohésion et à détruire le courage de l'adversaire. Tous les moyens mis en œuvre doivent tendre à la réalisation de ces fins d'ordre psychologique. Les manœuvres, les formations tactiques, le tir de l'artillerie ou de l'infanterie, la fortification, etc., doivent donc, en bonne logique, être étudiés en ayant sans cesse en vue ces buts primordiaux. C'est dire que toutes ces techniques diverses doivent, en quelque sorte, demander leur mot d'ordre, leur objectif et leurs directives à la psychologie du combat, doivent lui être subordonnées

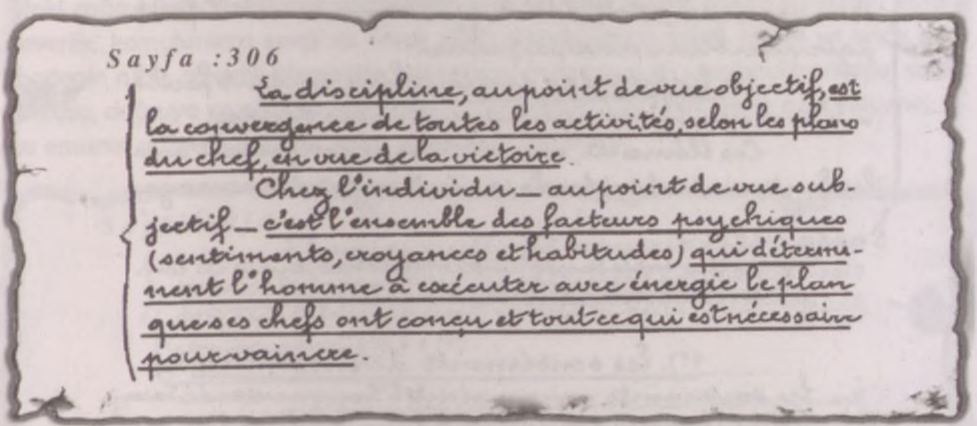
Sayfa 300

Subayın bilmesi gereken faydalı bilgiler

Bu bilgilerin akıl tarafından bilinmesi gerekir (bu da sürekli tekrarlanan uygulama egzersizleriyle kazanılır), bunun da belirgin, gerçek ve iyi sınıflandırılmış ve aynı zamanda mümkün olduğu kadar bilimsel olması gerekir. Taktiksel hesaplarda, yürüyüşlerle (kolonların düzenlenmesi, uzunluğu, süresi), keşif yürüyüşlerinde bu zaten bilimsel bir ayrıntıyla çalışılmaktadır. Sadece savaş sorunlarında ruhsal ve çok zor hesaplamalar ortaya çıkıyor, ki bunlar hâlen pek iyi bir şekilde analiz edilmemişlerdir. Ve bu

belirsizlik de bir görüş farklılıklarına yol açıyor... Alınan kararlarda oldukça etkili ve gerekli olabilecek bir öğretinin gerçekleşmesini engelliyor. [sayfa 301] Bilimsel psikolojinin kaynaklarını kullanarak bu konuya daha çok ayrıntı ve kesinlik kazandırmış oluruz. Bu günden güne büyük ilerlemeler kaydeden ve gelişen bilim, daha önce yapılamayan, birçok konuyu aydınlatmaya olanak veriyor. Askerî tarihe yakınlaşan bir kişisel psikolojiyi öğrenerek, gelecekte gerçek bir savaş bilimi yaratabiliriz. Bu, taktiksel sanata dayanarak ve de rasyonel bir şekilde olur.

Şu anda ve gelecekte de öyle olacaktır, savaş psikolojisi askerî bilimlerin en önemli parçasıdır. Bu bilimlerin amacı ise zaferi elde etmenin imkanlarını araştırmaktır. Oysa zafer, kendi cesareti muhafaza etmek ve düşmanınkini yok etmekle elde edilen bir olgudur. Kullanılan tüm olanaklar bu sonuca ulaşmak için kullanılmalıdır. Bir anlamda kullanılan bütün bu tekniklerin amacı savaş psikolojisini elde etmektir.

Sayfa :306

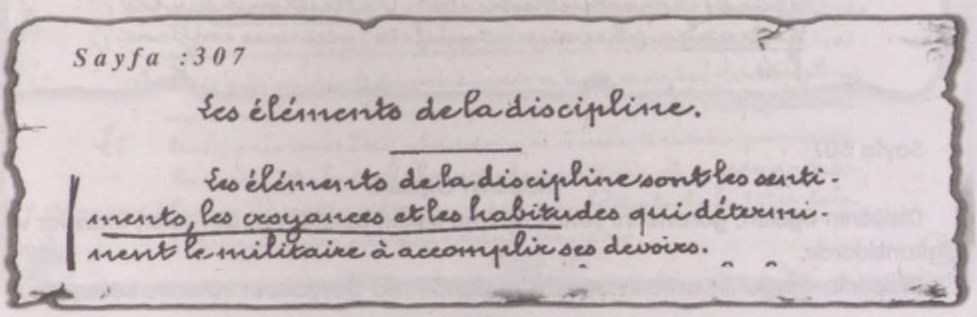
La discipline, au point de vue objectif, est la convergence de toutes les activités, selon les plans du chef, en vue de la victoire.

Chez l'individu — au point de vue subjectif — c'est l'ensemble des facteurs psychiques (sentiments, croyances et habitudes) qui déterminent l'homme à exécuter avec énergie le plan que ses chefs ont conçu et tout ce qui est nécessaire pour vaincre.

Sayfa 306

Disiplin, nesnel bakış açısından komutanın tasarılarına göre, zafer için, tüm etkinliğin amaç birliğidir.

Öznel bakış açısından ise, birey için ruhsal etkenlerin toplamıdır. Bu etkenler (duygular, inançlar ve alışkanlıklar) komutanların tasarladığı plânı coşkuyla gerçekleştiren insanı tanımlıyor.

Sayfa :307

Les éléments de la discipline.

Les éléments de la discipline sont les sentiments, les croyances et les habitudes qui déterminent le militaire à accomplir ses devoirs.

Sayfa :307

Les sentiments de discipline sont les forces morales motrices du militaire; par eux il aime sa patrie, la veut puissante, libre, victorieuse; par eux il est poussé à tous les efforts, tous les sacrifices au besoin, pour assurer la victoire.

Les croyances de discipline (idées crues vraies, habituelles et associées aux sentiments) orientent l'application des sentiments; elles font comprendre au militaire ce qu'est la patrie, pourquoi il est nécessaire de la défendre, de vaincre ses agresseurs, et elles indiquent comment il faut agir pour bien servir sa patrie.

Les habitudes de discipline rendent facile à l'homme l'accomplissement de ses devoirs.

Ces éléments, on va le voir, se confondent avec les facteurs individuels (ou internes) du courage

Sayfa :308

ou vertus militaires individuelles, mais ils comportent la subordination en plus.

1°). Les sentiments de discipline. — Les sentiments qui poussent l'homme à se dévouer peuvent varier grandement d'une armée à l'autre, d'une époque à l'autre; mais les principaux sont manifestement: le patriotisme, l'affection et le respect pour les chefs, l'affection pour les frères d'armes, l'honneur individuel et collectif (esprit de corps, culte de son régiment, de son drapeau); l'amour du travail; la passion de l'offensive; l'amour du vrai et de l'instruction; le goût de l'hygiène (propreté et sobriété); l'affection pour les animaux (chevaux et mulets) qui vous sont confiés.

Sayfa 307

Disiplinin Öğeleri:

Disiplinin öğeleri, görevlerini yerine getiren askeri betimleyen duygular, inançlar ve alışkanlıklardır.

Disiplinin duyguları askerin manevî güçleridir. Bu duygularla vatanını sever; onun

güçlü, özgür ve muzaffer olmasını ister. Aynı duygular askeri, utkuyu sağlamak için ihtiyaç duyulan bütün fedakârlıklara ve gayretlere iter.

Disiplinin inançları (alışılmış, doğru sanılan, duygulara bağlı olan fikirler) duyguların uygulanmasını yönlendirir. Askere vatanın ne olduğunu, neden vatanın korunmasının, saldırganları yenilgiye uğratmanın gerekliliğini kavratıyorlar ve vatana hizmet etmek için nasıl hareket edilmesi gerektiğini belirliyorlar.

Disiplinin geleneği ödevlerini yerine getirme konusunda insana kolaylık sağlıyor.

İleride göreceğimiz bu elemanlar, kişisel askerî faktörleri örten kişisel (ya da iç) cesaret faktörleriyle karıştırılıyor fakat bunlar artı olarak bir de rütbe sırasını kapsıyorlar.

[sayfa 308]

1- Disiplinin Duyguları

İnsanı kendini feda etmeye iten duygular, bir savaştan bir diğer savaşa, bir çağdan öteki çağa büyük farklılıklar gösterebilir ama temelde ilkeleri açıkça şunlardır: Vatanseverlik, komutanlara sevgi ve saygı, silâh arkadaşlarına sevgi, kişisel ve ortak onur (bedenin ruhu, askerlik hizmetine, bayrağına derin saygı ve sevgi) çalışma aşkı, saldırı tutkusu, doğruya ve eğitime duyulan aşk, hijyen duygusu (temizlik ve azla yetinme); size emanet edilen hayvanlar (atlar ve katırlar) için sevgi.

Sayfa : 310

{ L'honneur collectif, ou esprit de corps, pousse une troupe à tous les sacrifices pour qu'il soit dit que tel régiment ignore la peur.. qu'il meurt et ne se rend pas » (1).

(1) L'honneur régimentaire devient très facilement, pour peu qu'on le cultive, un mobile moral des plus puissants. Tous les grands conducteurs d'hommes y ont fait appel, notamment Napoléon. Nous pourrions citer plusieurs faits montrant comment ce virtuose savait galvaniser les cœurs. L'exemple suivant suffira. Au cours de la lutte dans le Tyrol contre Alvinzi, en octobre 1796, la division Vaubois se laissa battre et chasser de la position de Calliano, découvrant ainsi en partie les communications de l'armée d'Italie. Napoléon se porta à la division Vaubois, la fit réunir sur le plateau de Rivoli et lui dit : « Soldats, je ne suis pas content de vous ; vous n'avez montré ni discipline, ni constance, ni bravoure ; aucune position n'a pu vous rallier ; vous vous êtes abandonnés à une terreur panique. Vous vous êtes laissé chasser de positions où une poignée de braves devait arrêter une armée. Soldats de la 39e et de la 85e, vous n'êtes pas des soldats français.

* *Okunamadı*

Sayfa 310

Ortak onur veya bedenin ruhu, askerî birliği, böylesi bir alayın korkuyu tanımadığının, teslim olmadığının ve öldüğünün söylenebilmesi için, bütün özverilere itiyor.

1- Bir alaya ait olan onur, rahatlıkla en güçlü devingen bir maneviyata dönüşebilir. İnsanların bütün büyük komutanları bu nokta üstünde durdular, özellikle Napolyon.

Bu virtüözün yüreklerin nasıl coşturulacağını bildiğini gösteren birçok eylem aktarabiliriz.

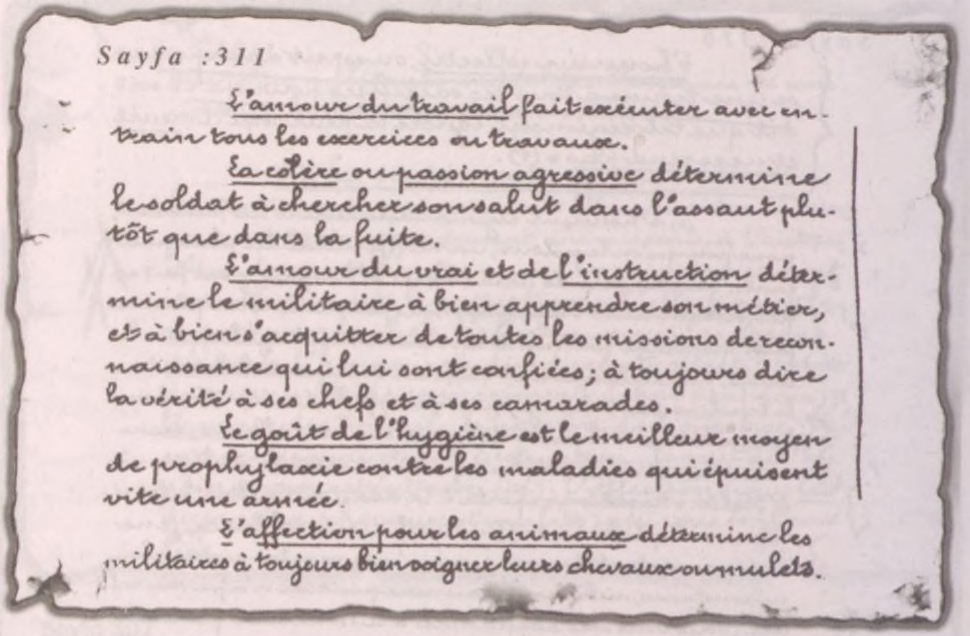
Aşağıdaki örnek yeterli olacaktır.

1796 Ekiminde, Tyrol' de Alvinzilere karşı yapılan savaş esnasında Taubois tümeni İtalya'nın haberleşmesinin bir bölümünü keşfederek savaşmayı ve Callian'ların mevkilerini geri püskürtmeyi bıraktı.

Napolyon dikkatini Taubois tümenine yöneltti, Rivoli yaylasında toplanmalarını sağladı ve onlara şunları söyledi : "Askerler, sizden memnun değilim, ne bir disiplin, ne bir cesaret ne de bir çalışma örneği gösterdiniz, hiçbir durum sizi bir araya getiremedi, terörün içine düştünüz.

Bir avuç yiğidin orduyu durdurması gereken mevkilerde geri püskürtmeyi bıraktınız.

39. ve 85. bölüğün askerleri, Fransız askerleri değilsiniz."

Sayfa 311

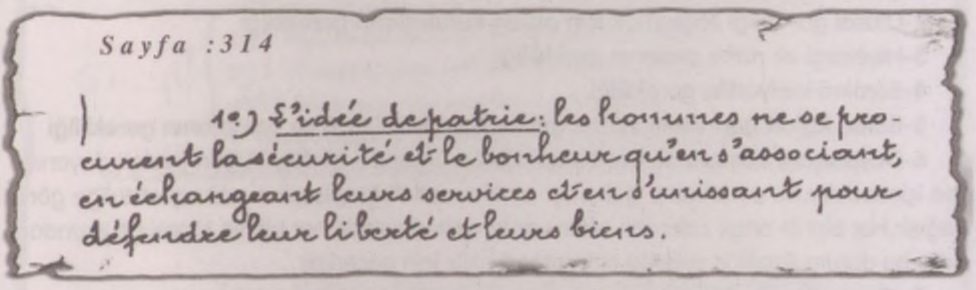
Çalışma aşkı, talimlerin ve işlerin coşkuyla yerine getirilmesini sağlıyor.

Öfke veya saldırgan tutku, kurtuluşunu kaçıştan ziyade saldırıda arayan askeri tanımlıyor.

Gerçeğe ve eğitime duyulan aşk, askerin mesleğini iyi öğrenmesini, arkadaşlarına ve komutanlarına her zaman gerçeği söylemesini ve ona emanet edilen bütün keşif görevlerini yerine getirmeyi ortaya çıkarıyor.

Hijyen duygusu ise, bir orduyu hızlıca yok edebilen hastalıklara karşı korunmada en iyi yöntemdir.

Hayvanlara duyulan sevgi askerlerin her zaman atlara ve katırlara iyi bakmalarını sağlıyor.

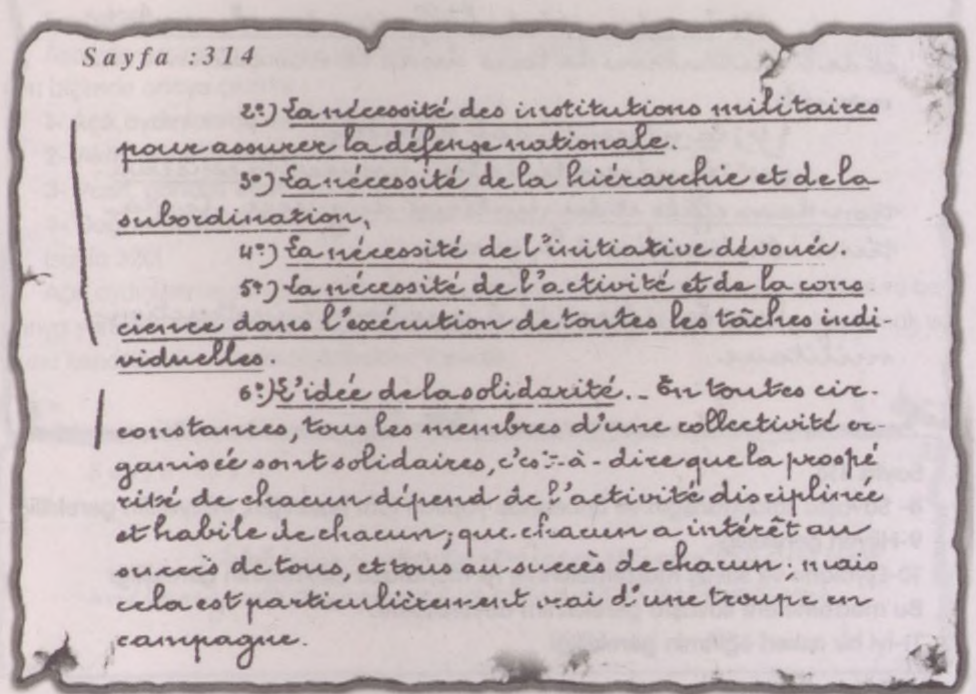

Sayfa :314

1°) L'idée de patrie: les hommes ne se procurent la sécurité et le bonheur qu'en s'associant, en échangeant leurs services et en s'unissant pour défendre leur liberté et leurs biens.

Sayfa 314

1- Vatan düşüncesi: İnsanlar bir araya gelerek, hizmet değiş tokuşu yaparak ve mal ve hürriyetlerini korumak için birleşerek mutluluk ve güvenlik sağlıyorlar.

Sayfa :314

2°) La nécessité des institutions militaires pour assurer la défense nationale.

3°) La nécessité de la hiérarchie et de la subordination.

4°) La nécessité de l'initiative dévouée.

5°) La nécessité de l'activité et de la conscience dans l'exécution de toutes les tâches individuelles.

6°) L'idée de la solidarité. - En toutes circonstances, tous les membres d'une collectivité organisée sont solidaires, c'est-à-dire que la prospérité de chacun dépend de l'activité disciplinée et habile de chacun; que chacun a intérêt au succès de tous, et tous au succès de chacun; mais cela est particulièrement vrai d'une troupe en campagne.

Sayfa :315

7°) La nécessité du courage - et conséquemment

Sayfa 314-315

2-Ulusal güvenliği sağlamak için askerî kuruluşların gerekliliği

3-Hiyerarşi ve rütbe sırasının gerekliliği

4-Samimî inisiyatifin gerekliliği

5-Bütün kişisel görevlerin yerine getirilmesinde bilincin ve çalışmanın gerekliliği

6-Dayanışma düşüncesi: Her türlü koşulda organize bir topluluğun üyeleri dayanışma içindedirler.Bu şu anlama gelir; her birinin mutluluğu disipline edilmiş etkinliğe göre değişir.Her birinin ortak zaferden çıkarı vardır ve herkesinde her birinin kişisel utkusundan ama bu durum özellikle seferde olan askerî birlik için geçerlidir.

7- Cesaretin gerekliliği

Sayfa :316

8°) La nécessité de l'offensive dans le combat et de l'initiative de tous dans le mouvement en avant.

9°) La nécessité de l'hygiène.

10°) La nécessité de bien assurer la conservation de ses effets et du matériel de guerre. - Ce matériel est nécessaire à la guerre.

11°) La nécessité d'une bonne instruction militaire.

Sayfa 316

8- Savaşta saldırganlığın ve öncesinde yapılan tüm hazırlığın, inisiyatifin gerekliliği

9-Hijyen gerekliliği

10-Eşyaların ve savaş malzemelerinin iyi muhafaza edilmesinin gerekliliği

Bu malzemelere savaşta gereksinim duyulacaktır.

11-İyi bir askerî eğitimin gerekliliği

Sayfa :319

Ces divers éléments de détermination moral ou de discipline qui viennent d'être énumérés se manifestent pratiquement de quatre manières distinctes:

(1) 1°) l'initiative pure, éclairée et dévouée;
2°) l'obéissance volontaire active;
3°) l'obéissance volontaire passive;
4°) l'obéissance automatique.

L'initiative pure, éclairée et dévouée consiste à concevoir par soi-même et à exécuter spontanément

Sayfa :320

ce qui peut être utile à la réalisation des plans du chef et au succès, alors même que l'on n'a reçu aucun ordre.

Sayfa 319

Aşağıda sıralanan manevî gerekirciliğin veya disiplinin diğer öğeleri pratik olarak dört ayrı biçimde ortaya çıkarlar :

1- Açık,aydınlanmış ve samimî inisiyatif

2- Aktif, gönüllü itaat

3- Pasif, gönüllü itaat

4- Doğrudan itaat

[sayfa 320]

Açık,aydınlanmış ve samimî inisiyatif, komutanın tasarılarının gerçekleşmesine ve başarıya yararlı olabilecek şeyi, hiçbir emir almamasına karşın, kendi kendine kavramak ve bunu kendiliğinden gerçekleştirmekten ibarettir.

Sayfa :321

L'obéissance volontaire active n'est qu'un mélange d'obéissance active et d'initiative:

Sayfa 321

Aktif gönüllü itaat, etkin itaatin ve inisiyatifin iç içe geçmesinden başka bir şey değildir.

Sayfa :322

L'obéissance volontaire passive consiste à exécuter volontairement, c'est-à-dire avec le concours de la personnalité, des centres psychiques supérieurs, les ordres reçus de ses chefs, mais en se bornant à les exécuter à la lettre, sans rien faire de plus. Elle met en œuvre les sentiments et les croyances de discipline (en partie tout au moins) mais non l'intelligence.

Cette forme d'obéissance est absolument nécessaire dans l'armée ; cela est de toute évidence : il faut que quand un chef a donné un ordre formel, il puisse compter qu'il sera exécuté.

Sayfa 322

Pasif gönüllü itaat ise gönüllü olarak emirleri uygulamaktan ibarettir. Yani, kişiliğin, üst ruhsal dinamiklerin toplamıyla, komutanlardan alınan emirler ama onları yerine getirmekten fazladan bir şey yapmaksızın kaçarak. Bu pasif itaat, duygular ve disiplinin inançlarını (en azından bir bölümünü) kullanır, ama zekâ olmaksızın.

Bu itaat biçimi kesinlikle savaşta gereklidir. Hiç kuşku yok ki başkomutanlardan biri bir emir verdiğinde, onun yerine getirileceğine dair en ufak bir kaygısı olmamalıdır.

Sayfa :325

Ces quatre formes de discipline étant nécessaires, il y a lieu de les rendre habituelles chez tous les militaires. Mais il importe de remarquer que l'obéissance automatique ou passive et l'initiative sont choses par essence diamétralement opposées.

Sayfa 325

Sözü edilen disiplinin dört biçiminin gerekliliği kadar, bunların askerler arasında alışkanlık haline gelmesini sağlamanın da önemli yeri vardır. **Aynı zamanda doğrudan veya pasif itaat ve inisiyatifin doğası gereği bütünüyle karşıt şeyler olduğunun belirtilmesi de önem arz eder.**

Sayfa :326

1°) Un très petit nombre de mouvements automatiques suffisent à tous les besoins de la guerre; il faut réduire à ces seuls mouvements strictement nécessaires la manœuvre à rangs serrés et le maniement d'armes. — C'est ce qui a été réalisé par nos derniers règlements (1). —

2°) Une fois les mouvements automatiques sus, il suffit, pour entretenir les réflexes d'obéissance, de les répéter journellement pendant quelques minutes, en ayant soin qu'ils soient exécutés instantanément et avec énergie. Il faut alors, pour développer l'initiative, faire aux exercices de service en campagne une part beaucoup plus grande qu'à ceux de rangs serrés.

3°) S'obéissance automatique est très facile à créer, l'obéissance passive très facile à obtenir par de la surveillance et des sanctions. Au contraire, l'initiative éclairée et dévouée — la fine fleur de la discipline — est une qualité aussi délicate que précieuse qui ne peut être développée que moyennant de longs soins éducatifs. La logique veut que l'officier apporte le maximum d'attention, de

Sayfa :327

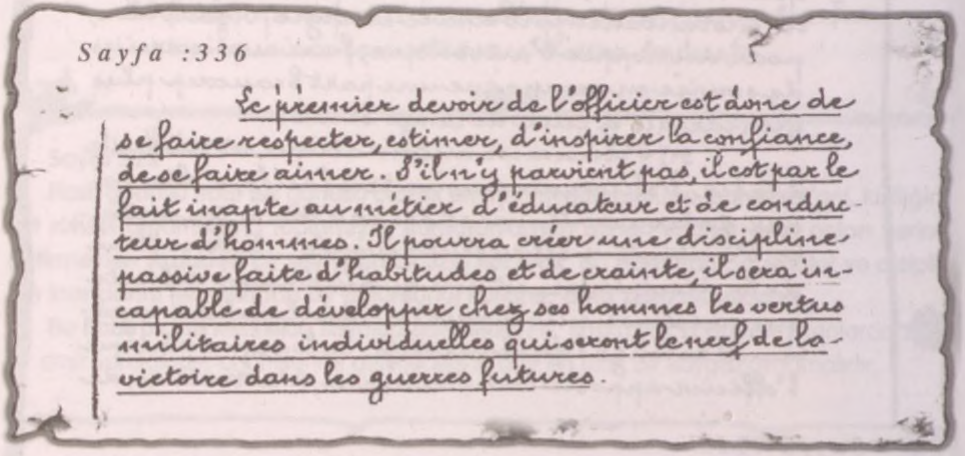
de sollicitude à sa tâche la plus difficile et la plus importante, à l'éducation morale et intellectuelle de ses hommes et que jamais il ne sacrifie ce devoir capital à un développement exagéré et inutile de l'automatisme et surtout à la recherche d'uniformités de parade inutiles à la guerre.

Sayfa 326

1- Çok az sayıda doğrudan hareketler savaşın tüm ihtiyaçlarını karşılar. Silâhların kullanımı ve sıkı saflar için ciddî bir biçimde gerekli olan manevrayı sağlayan bu hareketlerin aza indirgenmesi gerekmektedir. Bizim son yönetmeliğimizle bu gerçekleşti.

2-Ayrıca, doğrudan hareketlerin her gün bir kaç dakika boyunca tekrarlattırılması itaatin yansımalarını devam ettirmek için yeterlidir. Böylece bu hareketlerin zamanında coşkuyla yerine getirileceğinden emin olunur. O zaman inisiyatifi geliştirmek için seferde talim alıştırmaları yapmanın sıkı saflardakilerle kıyaslayınca daha büyük bir payı olduğunu söyleyebiliriz.

3-Doğrudan itaati oluşturmak kolaydır. Pasif itaat ise denetim ve yaptırımlarla sağlanır. Buna karşın aydınlanmış ve samimî inisiyatif -disiplinin narin çiçeği- naif olduğu kadar değerli bir niteliktir. Uzun eğitim süreçleri sonucu gelişmesi mümkün olmayan bir niteliktir. [sayfa 327] Mantık görevlinin olabilecek en üst seviyede dikkatini ve ilgisini adamlarının ahlâkî ve zihinsel eğitimini içeren en zor ve en önemli görevine vermesini ister. Ve mantık bu aslî görevi asla özdevimin abartılmış yararsız bir gelişmesi, özellikle savaşta faydası olmayan gösteriş için tekbiçimlilik arayışları uğruna feda etmemesini öngörür.

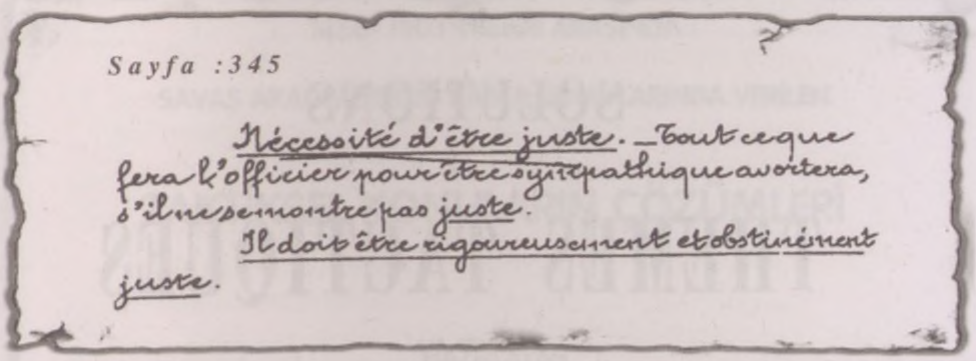

Sayfa :336

Le premier devoir de l'officier est donc de se faire respecter, estimer, d'inspirer la confiance, de se faire aimer. S'il n'y parvient pas, il est par le fait inapte au métier d'éducateur et de conducteur d'hommes. Il pourra créer une discipline passive faite d'habitudes et de crainte, il sera incapable de développer chez ses hommes les vertus militaires individuelles qui seront le nerf de la victoire dans les guerres futures.

Sayfa 336

Görevlinin ilk ödevi güveni, sevgiyi, saygıyı ve umudu yapılandırmaktır. Eğer bunda başarılı olamıyorsa mesleğinde ve komutanlığında yetersiz kalıyordur. Gelenek ve korkudan oluşan pasif bir disiplin oluşturacaktır. Gelecekteki savaşlarda zaferin merkezi olacak olan bireysel askerî erdemleri adamlarında geliştirme konusunda yetersiz olacaktır.

Sayfa :345

Nécessité d'être juste. — Tout ce que fera l'officier pour être sympathique avortera, s'il ne se montre pas juste.

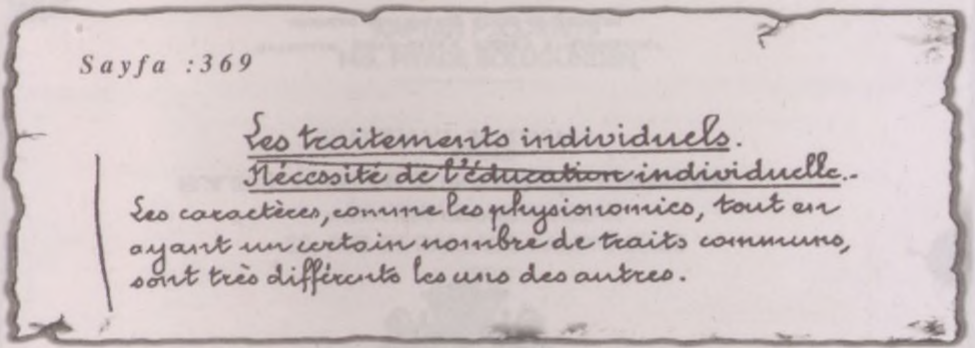
Il doit être rigoureusement et obstinément juste.

Sayfa 345

Adil olmanın gerekliliği

Eğer adil olduğunu göstermezse, ılımlı olmak için görevlinin yaptığı her şey boşa çıkacaktır.

Titizlikle ve sonuna dek dayatarak adil olmalıdır.

Sayfa :369

Les traitements individuels.
Nécessité de l'éducation individuelle.

Les caractères, comme les physionomies, tout en ayant un certain nombre de traits communs, sont très différents les uns des autres.

Sayfa 369

Bireysel eğitimin gerekliliği

Karakterler, yüz ifadeleri gibi, ortak noktaları olmasına karşın, birbirlerinden çok farklıdırlar.

Zekâlar birbirine eşit değildirler.

SOLUTIONS

DES

THÈMES TACTIQUES

DONNÉS AUX

Examens d'admission à l'Académie de guerre

de 1886 à 1903

PAR

le Colonel allemand HAUSCHILD

DÉTACHÉ AU GRAND ÉTAT-MAJOR OTTOMAN
PROFESSEUR A L'ÉCOLE D'ÉTAT-MAJOR OTTOMANE

TRADUIT DE L'ALLEMAND

Par le Capitaine P. CORTEYS

DU 140e RÉGIMENT D'INFANTERIE

866

PARIS
LIBRAIRIE MILITAIRE R. CHAPELOT ET Cie
IMPRIMEURS-ÉDITEURS
30, Rue et Passage Dauphine, 30

1905

1886- 1903 YILLARI ARASINDA

SAVAŞ AKADEMESİNİN KABUL SINAVLARINDA VERİLEN

TAKTİKSEL KONULARIN ÇÖZÜMLERİ

HAZIRLAYAN
ALMAN ALBAY HAUSCHILD
BÜYÜK OSMANLI KURMAYINA GÖNDERİLMİŞ
OSMANLI KURMAY OKULUNDA HOCA

ALMANCA' DAN ÇEVİREN

KAPTAN P. CORTEYS
140. PİYADE BÖLÜĞÜNDEN

PARİS
R. CHAPELOT VE CE ASKERİ KÜTÜPHANESİ
MATBAACI- YAYIMCILAR
30, RUE DE PASSAGE DAUPHİNE, 30
1905

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 866
Yazar : Albay Hauschild
Cild : Siyah
Ebadı :
En : 13.7 cm.
Boy : 20.5 cm.
Sayfa Adedi : X + 1 + 169
Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

Pour résoudre un thème tactique, on devra tout d'abord *en relire le texte d'un bout à l'autre, plusieurs fois et à tête reposée.* En consacrant un certain temps à cette lecture, on ne risquera pas d'omettre les points importants. Un bon thème tactique est rédigé de telle sorte que tous les mots portent. Ce n'est pas une raison, toutefois, pour se créer de gratuites difficultés en recherchant des pièges fictifs.

* * *Okunamadı*

Sayfa 1

Taktiksel bir konuyu çözümlemek için, metin, başından sonuna kadar, dinlenmiş bir zihinle, bir çok kez okunmalıdır. Okumaya bu kadar zaman ayırarak, önemli noktaları gözden kaçırma riskini ortadan kaldırmış oluruz. İyi bir taktiksel konu, tüm kelimelerin taşıdığı anlamla kaleme alınır. Bu, kurgusal tuzakları ararken zorluk çıkarmak için bahane değildir.

Sayfa :18

Quelle résolution prend le chef du détachement, et quels ordres donne-t-il en conséquence ?

Donner l'exposé des motifs.

(*Carte de l'Empire allemand au 1/100,000e, feuille de Göttingen.*)

Temps accordé : une heure et demie.

SOLUTION DE LA 1re QUESTION.

Le chef de détachement prend la résolution de faire demi-tour avec sa troupe et après l'avoir fait reposer jusqu'à 1 heure de l'après-midi, de se diriger sur Göttingen.

Il donne l'ordre suivant :

Le détachement va faire demi-tour et se reposera jusqu'à 1 heure de l'après-midi, sous la protection de l'ancienne arrière-garde ; les chefs de bataillon à moi à l'arrière-garde !

(Communiqué *directement à l'arrière-garde* et *verbalement au gros* au moyen d'un vélocipédiste.)

Sayfa :18

Le même vélocipédiste transmet *au train régimentaire* (1) l'*ordre écrit* suivant :

---

(1) Équipages régimentaires :

1° *Régiment d'infanterie : 46 voitures, 25 chevaux de main*

Dans chaque bataillon :

Train de combat (Kleine Bagage).	1 voiture médicale 4 — à cartouches (1 par compagnie). 7 chevaux de main
Train régimentaire (Grosse Bagage). Profr de marche : 100m.	5 voitures à bagages (1 par compagnie, plus 1 pour l'état-major du bataillon) 3 fourgons à vivres, dont 1 voiture de cantinière.

Sayfa :19

A l'est de Waake, 1.3, midi 10.

Au train régimentaire.

Le train régimentaire va faire demi-tour et suivra, à 2 kilomètres de distance, le détachement dans sa nouvelle marche sur Göttingen ; celle-ci commencera à 1 heure de l'après-midi.

A...,
Colonel.

A midi 20, *les sous-ordres (chefs de bataillon, commandants de batterie et du détachement de pionniers)*, ras-

---

État-major du régiment :

Train de combat.	4 chevaux de main.
Train régimentaire.	1 voiture à bagages

2° *Régiment de cavalerie à 4 escadrons : 90 chevaux de main, 17 voitures.*

Train de combat.	56 chevaux de main, dont 12 par escadron 1 voiture médicale. 1 — à bateaux pliants.
Train régimentaire. Profr de marche : 200m.	5 voitures à bagages (1 par escadron, plus 1 pour l'état-major du régiment). 3 fourgons de vivres (y compris 1 voiture de cantinière). 3 fourragères.

Sayfa :19

3° Batterie de guerre montée.

Batterie de combat.	6 pièces. 3 caissons.	Nota.—La batterie possédait auparavant 9 caissons, répartis en 2 échelons. Les 2es échelons ont été supprimés et remplacés par les sections légères de munitions, dont il est question plus loin, page 77, note (3).
Échelon.	3 caissons. 1er chariot de batterie.	
Train régimentaire. Profr de marche : 40m.	2e chariot de batterie. 1 fourgon à vivres. 1 fourragère.	

4° Compagnie de pionniers.

Train de combat.	1 cheval de main. 1 voiture d'outils, plus 1 voiture d'explosifs.
Train régimentaire. Profr de marche : 10m.	1 voiture à bagages. 1 fourgon à vivres. (*Note du traducteur.*)

Sayfa :20

semblés à l'est de Waake, reçoivent l'*ordre verbal* qui suit :

Le détachement doit de nouveau se diriger sur Göttingen. *L'ancienne arrière-garde* deviendra *avant-garde;* sa pointe d'infanterie se mettra en marche sur Göttingen à 1 heure de l'après-midi.

Le gros suivra à 800 mètres de distance.

Je marcherai à l'avant-garde.

Sayfa 18

Bölük komutanı hangi sonuçlara varmıştır ve bunun sonucunda hangi emirleri vermiştir?

Gerekçelerin açıklamasını verelim.

(Alman İmparatorluğunun 1/ 100, 000, ölçekli haritası, Göttingen kağıdı)

Verilen zaman: Bir buçuk saat

BİRİNCİ SORUNUN ÇÖZÜMÜ

Bölük komutanı, bölüğüyle yarım tur yapma ve ardından, öğleden sonra saat bire kadar dinlendikten sonra Göttingen' e doğru yol alma kararına varmıştır.

Şu emri verir:

Bölük, yarım tur yapacak ve öğleden sonra saat bire kadar, eski artçı birliklerin koruması altında dinlenecek; çatışma komutanları artçı birlikte benimle olacaklar!

(Artçı birlikle doğrudan iletişim ve bir bisikletçi vasıtasıyla sözlü iletişim)

Aynı bisikletçi, alay trenine şu yazılı emri iletmiştir:

Sayfa 19

Waske' nin doğusu, 1.3, öğlen 10.

Alay trenine

Alay treni yarım tur yapacak ve Göttingen üzerine yeni bir rotadan giden bölüğü 2 kilometre mesafeden takip edecek; bu emir öğleden sonra saat 1' de uygulamaya geçecek.

A.....

Albay

Öğlen 20' de, Waake' nin doğusundaki [sayfa 20]emir altındakiler (Çatışma komutanları, batarya ve istihkâm eri bölüğü kumandanları) şu sözlü emri aldılar:

Bölük yeniden Göttingen üzerine yönelmek zorundadır. Eski artçı birliği öncü birlik olacaktır; piyade grubu öğleden sonra saat 1' de Göttingen' e doğru yürüyüşe geçecektir.

Çoğunluk 800 metre uzaklıktan izleyecek.

Ben öncü birliğinde yürüyeceğim.

Sayfa :25

Force de l'avant-garde du corps bleu (1) : 3 bataillons d'infanterie, 1 bataillon de chasseurs, 3 escadrons (moins 1 peloton) (2), 3 batteries (3).

(1) « Bleu » manque dans le texte primitif.

(2) Pour la manœuvre, l'escadron est divisé en quatre pelotons (Züge). (*Note du traducteur.*)

(3) « 2 batteries, 3 escadrons » dans le texte primitif.

Sayfa 25

Mavi tarafın öncü kuvvetleri(1) : 3 süvari taburu, 1 avcı taburu, 3 süvari birliği (1 manga eksik) (2), 3 tabur (3).

Dipnot: (1) "Mavi" ilk metinde yer almıyor.

(2) Manevra yapabilmek için, süvari birliği dört mangaya bölünüyor (Zuge). (Çevirmenin notu).

(3) İlk metinde "2 batarya, 3 süvari birliği" olarak geçiyor.

Sayfa :165

Justification. — Il serait certainement désirable que la flanc-garde pût le plus tôt possible appuyer l'attaque évidemment difficile exécutée par le corps d'armée, mais elle ne saurait y songer, tant qu'elle ne se sera pas débarrassée de l'ennemi qui arrive de Manhoué. Celui-ci peut s'avancer contre notre corps d'armée soit par Fresnes-en-Saulnois soit plus au Nord, ou bien encore il peut se proposer de gagner le champ de bataille en traversant la forêt à l'ouest de Coutures. Il est possible aussi que les troupes ennemies signalées jusqu'à présent soient suivies ou accompagnées par d'autres.

* وظيفه

* *Vazife*

** نصل مين

** *nasıl men eder*

Sayfa 165

Açıklama. ---- Yan birliğin, ordu tarafından gerçekleştirilen zorlu saldırıyı mümkün olan en kısa zaman içinde desteklemesi arzu edilecekti, fakat Manhoue' den gelen düşmandan kurtulamayacak olsa da bunu düşünecekti. İster Fresnes- en- Saulnois' dan ister daha Kuzey' den ordularımıza karşı ilerleyebilir ya da Coutures' in doğusundaki ormandan geçerek çatışma alanını ele geçirebilirdi. Aynı zamanda, şimdiye kadar ortaya çıkan düşman bölüklerinin diğer bölüklerce izlenmesi veya bu bölüklere eşlik eden başka bölüklerin olması da mümkündü.

Général H. LANGLOIS

MEMBRE DU CONSEIL SUPÉRIEUR DE LA GUERRE

ENSEIGNEMENTS

DE

DEUX GUERRES RÉCENTES

Guerres Turco-Russe et Anglo-Boer

730

PARIS

HENRI CHARLES-LAVAUZELLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

(MÊME MAISON A LIMOGES)

GENERAL H.LANGLOIS
SAVAŞ ÜST KURULU ÜYESİ

EN SON İKİ SAVAŞIN BİLGİLERİ

TÜRK-RUS VE İNGİLİZ-BOER SAVAŞLARI

PARİS
HENRİ CHARLES-LAVAVZELLE
Askeri Editör
10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri
Envanter No : 730
Yazar : Gnrl. H [ippolyte] Langlois
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 16.5 cm.
Boy : 23.7 cm.
Sayfa Adedi : 240
Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :17

Turcs. — Le succès de la défense est dû à *l'offensive* que les Turcs ont su prendre; sur les deux parties du champ de bataille, cette offensive a pris la forme d'un *retour offensif* (1) et non celle d'une *contre-attaque;* elle a pu se produire, grâce au jeu de *fortes réserves* conservées dans la main du chef et a été fortement appuyée par l'artillerie placée en arrière de la ligne de défense.

Sayfa 17

Türkler - Savunmanın başarısı, Türklerin yapmayı bildiği saldırıdan kaynaklanır; Savaş alanının iki bölümünde de bu saldırı bir karşı atak değil saldırgan bir dönüş halini aldı. Bu, komutanın eli altında saklanmış olan güçlü cephaneler sayesinde ve savunma hattının gerisine yerleşmiş topçuların desteğiyle meydana geldi.

Sayfa :23

La nécessité de *flanquer* l'attaque, de l'encadrer se fait impérieusement sentir : de nouvelles batteries et deux bataillons sont envoyés vers la gauche, des forces analogues vers la droite; mais, pendant que cet encadrement tardif se produit, l'infanterie souffre de plus en plus; ne recevant aucune impulsion de l'arrière, car les réserves particulières du secteur sont épuisées, elle se désagrège et s'égrène peu à peu; c'est la déroute et une déroute épouvantable : les pertes, pour tout le détachement, s'élèvent à 7.335 hommes, plus du cinquième de l'effectif total des troupes.

Sayfa 23

Saldırıyı yandan desteklemek ve onu bir çerçeve içine alma gerekliliği zorla kendini hissettiriyor. Yeni bataryalar ve iki tabur sola doğru gönderildi, bunlara benzer başka güçlerde sağa gönderildi, fakat bu geç kalmış kadroya alma işlemi gerçekleşirken, piyade sınıfı gittikçe daha büyük sıkıntılar yaşıyordu; arkadan hiçbir destek almadılar. Çünkü bölümün stokları tükenmişti, piyade sınıfı dağıldı ve yavaş yavaş sıraya girdiler; bu bir bozgundu, çok kötü bir bozgundu; bütün müfrezede , ölü sayısı 7335'e kadar çıktı, yani mevcut asker sayısının beşte birinden bile fazla.

Sayfa :24

B. — **Observations sur l'attaque à la deuxième bataille de Plewna.**

1° *Réserve générale.*

L'examen de cette journée amène tout d'abord à reproduire les observations déjà faites sur la première bataille de Plewna : aucune reconnaissance préalable, ni par la ca-

Sayfa :25

valerie, ni par des avant-gardes; sur des renseignements vagues, le commandement fait, cette fois encore, un plan d'engagement complet et conserve dans sa main une réserve disponible si faible qu'il est dans l'impossibilité d'agir vigoureusement là où il pourrait faire un effort décisif.

Şayfa 24

B.-İKİNCİ PLEVNE ÇATIŞMASINA YAPILAN MÜDAHALE ÜZERİNE GÖZLEMLER

1-GENEL YETENEK

Bu konunun incelenmesi öncelikle Birinci Plevne çatışmasında daha önce yapılan gözlemeleri yansıtıyor. **Önceden çözülmesi gereken hiçbir keşif, ne süvari birliğiyle,** [sayfa 25] **ne öncü birliklerle;** yeni birlikler üzerine, bu seferde yine, kumandan tam bir anlaşma planı yaptı ve elde bulunan kararlı bir gayret gösterebileceği bir şekilde davranmasını olanaksız kılan çok zayıf bir yedekliği elinde bulunduruyordu.

Sayfa :26

Evidemment le commandement n'avait aucune conception du *coup de poing final* selon l'expression du général Dragomirow, de *l'attaque décisive* donnée par une masse sous l'impulsion du *commandement*.

Sayfa 26

Hiç kuşku yok ki General Dragowirow' un belirttiğine göre, kumandanın kumandan güdüsü altında hareket eden bir kitle tarafından verilen kararlı mücadelenin son darbesi diye bir görüşü yoktu.

Sayfa :27

« Pour porter un coup décisif, il faut garder le poing
« fermé et se tenir prêt à le lancer au moment opportun;
« en frappant avec la main ouverte, vous n'enfoncerez rien
« et ne réussirez qu'à vous briser les doigts. »

Sayfa 27

"Kararlı bir darbe vurmak için, kapalı noktayı" "muhafaza etmek ve uygun zamanda bunu" "Kullanmaya hazır olmak gerekir; açık" "elle vuruş yaparken, sadece parmaklarınızı kırmaktan başka hiçbir şey başaramazsınız."

Sayfa :33

5° *Organisation du dispositif d'attaque.*

Dans les deux secteurs, l'attaque n'est pas organisée :

a) Les flancs ne sont pas protégés. Dans le secteur Est, par exemple, l'aile droite plie à un certain moment et réclame l'intervention d'une fraction de la réserve générale. Dans le secteur Sud, aussitôt après l'occupation de la position (redoutes n°° 1 et 2), l'attaque cherche à progresser et se trouve débordée sur ses deux ailes; la situation est des plus critiques parce que la protection des flancs n'a pas été prévue.

Sayfa 33

5- Saldırı düzeni plânlaması

İki bölgede de saldırı düzenlenmiyor:

A- Yamaçlar korunmuyor. Doğu bölgesinde, örneğin, sağ kanat bir süre kıvrılıyor ve genel yedekliğin bir bölümüne müdahale istiyor. Güney bölgesinde, pozisyon oluşturmaktan sonra (bir ve iki numaralı tabyalar), saldırı genişliyor ve iki kanata yayılıyor; durum en kritik pozisyonda çünkü yamaçların korunması önceden düşünülmemiştir.

Sayfa :34

C. — Observations sur la défense.

Comme dans la première bataille, le feu à grande distance n'arrête pas les attaques. Dans le secteur Est, les Russes parviennent très près de la redoute, après avoir enlevé les premières lignes de tranchées; dans le secteur Sud, l'attaque n'est même pas arrêtée du tout, bien que médiocrement appuyée par le canon et très médiocrement aussi par le feu d'infanterie, car, par son éducation militaire antérieure, le fantassin russe méprise le feu, comme il méprise l'abri; et pourtant les Turcs ont un fusil à chargement rapide et une abondance de cartouches qui permet d'utiliser toutes les propriétés de l'arme

Sayfa 34

C- Korunma Üzerine Gözlemler

İlk çatışmada olduğu gibi, uzaktan açılan ateş saldırıları durdurmuyor. Doğu bölgesinde, hendeklerin ilk sırasını geçtikten sonra, Ruslar tabyanın çok yakınına ilerliyorlar; güney bölgesinde, saldırı hala durmuyor, az miktarda top ve yine çok az sayıda piyade ateşi kullanılsa bile, çünkü, aldığı askeri eğitimle, Rus piyade eri ateşi önemsemiyor, tıpkı desteği önemsemediği gibi ve Türklerin çabuk kurulan bir tüfeği ve silahın tüm özelliklerini kullanmaya yarayan bir kartuş fazlalığı vardır.

Sayfa :55

L'attaque est ainsi parfaitement montée :
Masse, tout ce qui est disponible;
Profondeur;
Flanquement, par l'infanterie et l'artillerie;
Répartition des missions de l'artillerie;
Solide occupation des points d'appui déjà conq
Liaison avec les voisins.

Sayfa 55
Saldırı böyle ilerliyor:
Yaralanılabilecek tüm kişilerden oluşan, kitle

Derinlik;
Yaylım ateşi; topçu ve piyade sınıfları tarafından
Topçu sınıfının görev paylaşımı
Önceden fethedilmiş destek noktalarını iyi kontrol altında tutmak
Komşularla ilişki

Sayfa :65

4° Efficacité des tirs à grande distance.

Pendant la campagne et aussitôt après, quelques tacticiens, comme on pouvait s'y attendre, ont immédiatement exalté la puissance des feux d'infanterie à grande distance et tout naturellement conclu à la défensive.

Sayfa 65

4. Uzak mesafeden yapılan atışların etkinliği

Savaş sırasında ve hemen sonra, bazı taktikçiler, orada duyulabileceği gibi, uzak mesafeden piyadelerin açtığı ateşlerin gücünü yükseltti ve doğal olarak savunmayı halletmiş oldu.

Sayfa :66

7° Fortification du champ de bataille.

La valeur considérable de la fortification légère de champ de bataille est certainement l'un des facteurs tout à fait nouveaux que mettent en relief les actions autour de Plewna. La fortification de campagne tire son augmentation de force de l'accroissement même de la puissance du feu d'infanterie; en cela il y a certainement un fait nouveau important dont il faut tenir compte.

Sayfa 66

7. Muharebe meydanı tahkimi

Muharebe meydanının hafif tahkiminin önemli değeri Plevne çevresindeki eylemleri ortaya çıkartan yeni etkenlerden biridir.

Savaş tahkimi hem güç artışının hem de piyade sınıfının açtığı ateşin etkisinin çoğalmasını sağlar; böylelikle dikkate alınması gereken yeni önemli bir durum ortaya çıkar.

EXERCICES

DE

SERVICE EN CAMPAGNE

POUR OFFICIERS

PRÉPARATION ET DIRECTION. — CRITIQUE PAR LE DIRECTEUR
COMPTE RENDU PAR LES CHEFS DE PARTI

PAR LE

GÉNÉRAL LITZMANN

Directeur de l'Académie de guerre de Berlin

TRADUIT DE L'ALLEMAND, AVEC L'AUTORISATION DE L'AUTEUR

Par A. G.

869

PARIS

HENRI CHARLES-LAVAUZELLE

Éditeur militaire

10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118

(MÊME MAISON A LIMOGES)

SUBAYLAR İÇİN TAŞRADA GÖREV TALİMLERİ

Berlin Harp Akademisi Müdürü
GENERAL LİTZMANN
Tarafından hazırlanan

HAZIRLIK VE YÖNETİM – YÖNETİCİ ELEŞTİRİRLERİ
PARTİ LİDERLERİNİN RAPORLARI

Almanca'dan
Yazarın onayıyla
A.G. tarafından
Çevrilmiştir

PARIS
HENRİ CHARLES-LAVAUZELLE
Askeri Yayınevi
10, Rue Danton, Boulevard Saint-Germain, 118
(Limoges'da aynı yayınevi)

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 869
Yazar : General Carl Litzmann
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En :13.8
Boy : 21.1
Sayfa Adedi : 161 + XVI
Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya LÜLE tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :6

Les exercices de service en campagne pour officiers offrent de tels avantages qu'on était en droit de leur prédire partout une faveur toute particulière. Ils ne jouissent cependant pas de cette faveur. Au contraire, on ne voit proposer aux officiers dans le courant d'une année que quelques thèmes, généralement les mêmes. Si vous en demandez la cause, vous entendrez souvent exprimer bien haut l'opinion que ces exercices ont une valeur relativement faible, qu'ils conduisent à des situations en présence desquelles on ne se trouvera jamais dans la réalité, qu'ils donnent sur la guerre des idées fausses, etc.

Sayfa 6

Subaylar için taşrada hizmet talimleri o kadar avantaj sağlamaktaydı ki onlara her yerde özel bir lütuf öngörülmekteydi. Aslında bu ayrıcalıktan pek yararlanılmaz. Aksine, bir sene içinde subaylara sadece birkaç konu verilmektedir, bunlar genellikle hep aynı konulardır. Bunun sebebini sorarsanız, çoğu kez yüksek sesle bu talimlerin oldukça düşük bir değeri olduğunu, bunların gerçekte karşılaşılmayan durumlara yol açtığı, savaş hakkında yanlış bilgiler verdiklerini duyarsınız.

Sayfa :8

But et méthode du travail présent.

L'ouvrage présent doit contribuer à combattre ces difficultés, cherchant dans deux exemples particuliers à approfondir leur nature et les moyens de les surmonter.

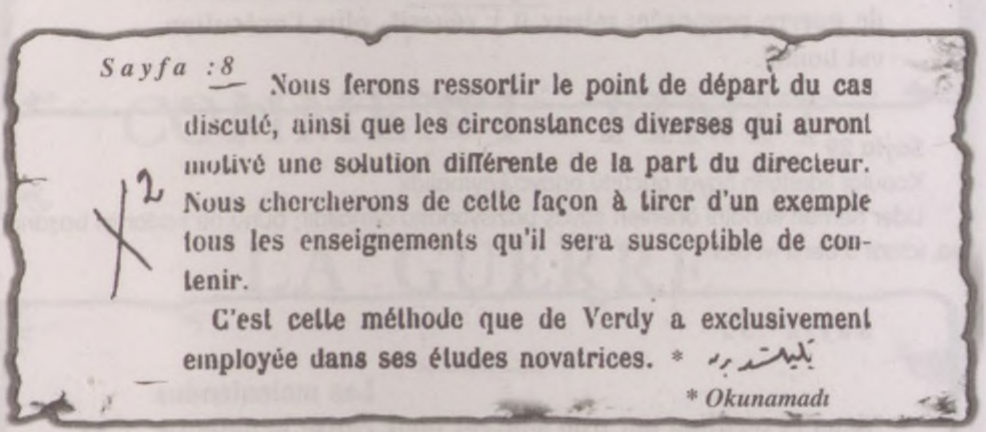
Dans chacun de ces deux exemples nous nous occuperons successivement de la préparation de l'exercice, de sa direction, de sa critique par le directeur et de la rédaction par le chef de certaines phases déterminées.

Sayfa 8

Şu anki çalışmanın amacı ve yöntemi

İşbu eser, bu zorlukları yenmeye çalışmaktadır, iki özel örnekte onların şeklini ve onları yenme yollarını araştırmaktadır.

Her iki örnekte talimin hazırlanması, onun yönetimi müdür tarafından onun eleştirilmesi ve belli evrelerinin şef tarafından kaleme alınması ile ilgileneceğiz.

Sayfa :8

Nous ferons ressortir le point de départ du cas discuté, ainsi que les circonstances diverses qui auront motivé une solution différente de la part du directeur. Nous chercherons de cette façon à tirer d'un exemple tous les enseignements qu'il sera susceptible de contenir.

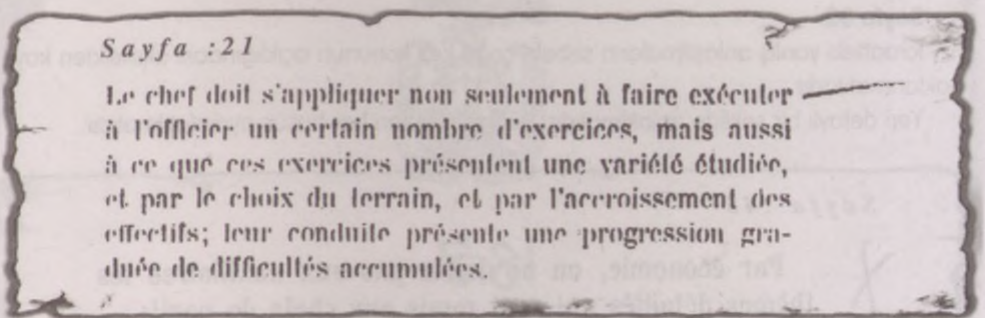
C'est cette méthode que de Verdy a exclusivement employée dans ses études novatrices. * بليستدره

* *Okunamadı*

Sayfa 8

Müdür tarafından değişik bir çözümü yönlendiren koşulları ve tartışılan durumun başlangıç noktasını ortaya koyacağız. Bu şekilde, bir örnekten içerebileceği tüm öğretileri çıkarmaya çalışacağız.

Bütün yenilikçi incelemelerinde Verdy bu yöntemi kullanmıştır.

Sayfa :21

Le chef doit s'appliquer non seulement à faire exécuter à l'officier un certain nombre d'exercices, mais aussi à ce que ces exercices présentent une variété étudiée, et par le choix du terrain, et par l'accroissement des effectifs; leur conduite présente une progression graduée de difficultés accumulées.

Sayfa 21

Lider sadece subaya birkaç talim yaptırmaya özen göstermekle kalmayıp, bu talimlerin, hem arazi seçimiyle, hem adam sayısının arttırılmasıyla, incelenmiş bir çeşitlik arz etmesine özen göstermelidir; onların idare edilmesi yığılmış zorlukların gelişmesini göstermektedir.

Sayfa :29

Les thèmes doivent permettre à l'imagination des chefs de se manifester. 5 h.

Le chef doit se mettre rapidement dans la situation de guerre proposée; mieux il y réussit, plus l'exécution est bonne.

Sayfa 29

Konular liderlerin hayal gücünü ortaya koymalıdır

Lider hemen kendini önerilen savaş pozisyonunu almalıdır; bunu ne kadar iyi başarırsa, icraat o denli iyi olur.

Sayfa :32

Les malentendus dans l'exécution ont trop souvent pour cause le manque de clarté du thème. 11,30

Il est nécessaire de décrire les lieux avec une grande exactitude. Tout point douteux doit être éclairci.

Sayfa 32

İcraatteki yanlış anlaşılmaların sebebi çoğu kez konunun açıklığındaki eksiklikten kaynaklanmaktadır.

Yeri detaylı bir şekilde anlatılmalıdır. Şüphe duyulan her husus aydınlatılmalıdır.

Sayfa :45

Par économie, on ne donne pas aux auxiliaires les thèmes détaillés qui sont remis aux chefs de parti;

Sayfa 45

Tasarruf açısından, yardımcılara liderlere verilen detaylı konular verilmemektedir.

109

GÉNÉRAL MANGIN

COMMENT FINIT LA GUERRE

Avec onze cartes

6 8 1

PARIS

LIBRAIRIE PLON

PLON-NOURRIT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS

8, RUE GARANCIÈRE — 6e

Tous droits réservés

GENERAL MANGİN

SAVAŞ NASIL BİTİYORDU ?

On bir harita ile

PARİS
PLON KİTABEVİ
BASIM-EDİTÖR
PLON-NOURRİT VE ORT.
8,RUE GARANCİÈRE- 6

Tüm hakları gizlidir

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 881
Yazar	: Gnrl. Charles Marie Emmanuel Mangin
Cild	: Kahvrengi
Ebadı	:
	En : 12.7 cm.
	Boy : 18.5 cm.
Sayfa Adedi	: XIII + 370
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHAN tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :217

Ludendorff a bien préparé son offensive du 21 mars; le front d'attaque était judicieusement choisi, la tactique irréprochable; mais il ne l'a pas menée suffisamment à fond. Du 24 au 27 mars, un corps de cavalerie, soutenu par des auto-canons, des mitrailleuses et des bataillons en camions autos, avait les routes libres et aurait pu obtenir d'abord un vaste élargissement de la brèche, puis une avance beaucoup plus profonde. La bataille aurait continué son cours dans des conditions toutes différentes et il est probable que le premier objectif, la séparation des armées anglaises d'avec les françaises, aurait été atteint.

L'offensive d'avril sur la Lys aurait dû commencer à lui montrer la difficulté d'obtenir de grands résultats sans le bénéfice de la surprise et la nécessité de varier ses procédés d'attaque. Le 27 mai lui procure, par la surprise, des avantages qui dépassent toutes ses espérances; il en profite aveuglément et s'avance jusqu'à la Marne avant d'avoir fait tomber les deux piliers qui s'opposent à l'élargissement de sa percée; des troupes très manœuvrières auraient peut-être pu profiter de cette témérité et déborder les résistances latérales, mais il ne les a plus. En outre, pendant le troisième acte de cette action, l'attaque sur Compiègne est bien vite arrêtée, et la contre-attaque du 11 juin aurait dû lui ouvrir les yeux sur le danger de présenter à son ennemi des flancs qui restent forcément très vulnérables.

Sayfa 217

[III. BÖLÜM
ATEŞ KES]

Ludendorff 21 Mart taarruzunu iyi hazırlamıştı; taarruzun yapılacağı cephe iyi düşünülerek seçilmişti; taktik kusursuzdu; ama sonuna kadar götüremedi. 24-27 Mart arası, toplu arabalar , makineli tüfeklerle ve kamyonlu taburlarla desteklenen süvari birliğinin önünde hiçbir engel yoktu ve ilk başta gedikli geniş bir yayılma daha sonra da derinlemesine bir ilerleyişe başvurabilirlerdi. Savaş ilerleyişini çok değişik şartlarda sürdürebilirdi ve ilk hedefine yani İngiliz ordusuyla Fransız ordusunun ayrılmasına ulaşa-

bilirdi.

Lis üzerine yapılan Nisan taarruzu ona, ani baskınlardan yararlanmadan büyük sonuçlar elde etmenin zor olduğunu ve hücum metotlarının değiştirilmesi gerektiğini göstermeye başlamış olacaktı. **27 Mayıs ona, anî baskınla hayal edemeyeceği avantajlar sağlıyor;bundan düşüncesizce faydalanıyor ve Marne' a, geçidin genişlemesine karşı koyan iki ordu çıkana kadar, ilerliyor; çok becerikli ordular bu ataklıktan belki faydalanıp yan dirençleri yarıp geçebilirlerdi, ama artık onlara sahip değildi. Bundan başka , bu eylemin üçüncü perdesinde, Compiègne' e yapılan taarruz çok çabuk durduruldu ve 11 Haziran'daki karşı saldırı, kusurlu duran diğer düşman ülkelere vereceği hasar için, gözlerini açmasına neden olmuştu.**

Sayfa :218

Alors s'élance l'offensive française du 18 juillet, et le voici ramené de la Marne à la Vesle, avec des pertes qu'il considère comme irréparables, puisqu'il se résigne à dissoudre dix divisions. Il doit renoncer à l'attaque qu'il préparait dans les Flandres et abdiquer de ce moment l'initiative des opérations. Le maréchal Foch s'en saisit au même instant et, le 24 juillet, avant même que l'attaque du 18 ait obtenu tous ses résultats, il donne ses ordres pour quatre autres attaques.

Sayfa 218

Böylece Fransız saldırısı 18 Temmuz'da başladı ve Alman birlikleri Marne' dan Vesle' ye doğru çekildi, bu çekilişte, on tümeni bozması gerektiğine karar vererek, onarılamaz kayıplar verdiğini kabulleniyordu. Flandres' a yapacağı saldırıdan ve bu andan itibaren yapacağı tüm operasyonlardan vazgeçmesi gerektiğine kanaat getiriyordu. 24 Temmuz'da daha 18 Temmuz saldırısının sonuçları ortaya çıkmadan Mareşal Foch dört ayrı saldırı emri veriyor.

Sayfa :234

Avec une logique inexorable, les Empires centraux, auxquels se sont jointes deux puissances de proie, la Turquie et la Bulgarie, conduisent la guerre de la même

Sayfa :235

façon qu'ils l'ont déchaînée, au mépris de toute justice, des principes élémentaires du droit international et des conventions par lesquelles les peuples civilisés ont

Sayfa :235

cherché à limiter les maux de la guerre ; et seul règne en maître le droit de la force brutale ; l'utilité militaire immédiate excuse tout.

Sayfa 234

Merhametsiz bir mantıkla Merkezî İmparatorluklar (İttifak Devletleri) yanlarına iki kurban güç olan Türkiye ve Bulgaristan'ı alarak , [sayfa 235] savaşı başlattıkları şekilde devam ettiriyorlar, adaletin, uluslar arası hakkın ana elemanlarını saymadılar ve uzlaşan medenileşmiş halklar savaşın kötülüklerini sınırlamaya çalıştılar fakat tek efendi olan ve yöneten şiddetin gücüdür; anî askerî güç kullanılması her şeyi hoş görür.

Sayfa :235

La durée de la guerre donne aux indignations le temps de prendre corps ; l'héroïque résistance de Verdun permet d'espérer le triomphe du droit ; déjà la grande démocratie américaine a vu ses plus nobles fils prodiguer leur sang et leur or pour la cause sacrée ; elle comprend enfin quel danger représente pour elle la victoire de l'Allemagne, dont « l'avenir est sur l'eau ».

Sayfa 235

Savaşın verdiği zaman, öfkelenenlere yeniden yapılanma süresi tanıdı; Verdun' in kahramanca direnişi zaferi hak ettiğini gösteriyor; zaten büyük Amerikan demokrasisi soylu çocuklarının kutsal olay için canlarını ve mallarını feda ettiklerini gördü; **Almanya'nın zaferinin onun için bir tehlike arz ettiğini ve "geleceğin denizde olduğunu" anladı.**

Sayfa :236

La Prusse a unifié et asservi par le fer des peuples adorateurs de la force qui la suivront en aveugles jusqu'à ce que la défaite fasse tomber le bandeau solidement attaché qui couvre leurs yeux. Jusqu'à cette secousse fatale, c'est son esprit qui les guide sans une hésitation, sans un murmure. Leurs pensées et leurs sentiments sont collectifs et parfaitement disciplinés.

Sayfa 236

Prusya şiddete tapan halkları birleştirdi ve boyunduruğu altına aldı; bu halk, gözündeki sıkıca bağlanmış bağların bozgunda açılmasına kadar, Prusya'yı körü körüne takip etti. Öldürücü sarsıntıya kadar tereddütsüz ve sessizce Prusya'nın fikri onları yönetiyordu. Onların düşüncesi ve duyguları birbirinin aynısıydı ve mükemmel bir disiplinleri vardı. Akılları sadece üstlerinin verdiği emir doğrultusunda hareket ediyordu, olaylar sonucunda yapılan karışık açıklamaları anlamaya çalışıyorlardı ve başarılı oluyorlardı.

Sayfa :237

Dans une monarchie absolue, Lüdendorff réclame un dictateur comme Gambetta, ou Clemenceau, ou Lloyd George ; de tels hommes ne se révèlent que dans les pays libres ; dans les autres, il faut qu'ils naissent sur le trône.

Sayfa 237

Kesin monarşiye de Lüdendorff Gambetta veya Clemenceau veya Lloyd George gibi diktatörler istedi; ama böyle kişiler sadece serbest ülkelerde meydana çıkarlardı; diğer ülkelerde taht üzerinde doğmaları gerekiyordu.

Sayfa :237

« Chaque soldat est sorti d'Angleterre sur le dos d'un matelot », a remarqué lord Fisher. Les soldats britanniques venaient de toutes les parties du monde ; au moment de l'armistice, ils étaient plus de trois millions en armes, répartis sur tous les théâtres d'opérations ; 500 000 indigènes coloniaux avaient renforcé les armées françaises, deux millions d'Américains avaient passé l'Atlantique.

Sayfa 237

"İngiltere'den çıkan her asker bir gemi tayfasının sırtındaydı" diye belirtiyor Lord Fisher. İngiliz askerleri dünyanın her tarafından geliyorlardı; ateşkes anında tüm hareket alanına dağılmış üç milyondan fazla silâhlı İngiliz askeri vardı; sömürgelerde oturan 500 000 yerli Fransız ordusuna destek vermişti, iki milyon Amerikalı Atlas Okyanusu'nu geçmişti.

Sayfa :238

Pour la France seulement, privée de ses mines et de ses usines du nord et du nord-est, les envois moyens atteignirent *par mois* 1 500 000 tonnes de charbon et 84 000 tonnes d'acier.

Trop élevés pour évoquer des précisions dans l'esprit public, ces chiffres montrent cependant l'importance capitale de la mer, la route immense, dont le débit n'est limité que par les possibilités de débarquement.

Sayfa 238

Madenlerinden, kuzey ve kuzeydoğudaki fabrikalarından yoksun olmasına rağmen, sadece Fransa'ya gönderilenlerin aylık ortalaması 1 500 000 ton kömür ve 84 000 ton çeliğe ulaştı.

Bunlar halkın zihninde değerlendirmek için çok yüksek rakamlardı, bu rakamlar denizin, geniş yolların temel önemini gösteriyor ve miktar sadece taşıma olanaklarına göre sınırlı kalıyordu..

Sayfa :238

Mais l'Allemagne, qui avait entamé la guerre sous-marine à outrance en 1917 dans l'espoir de terminer la guerre avant que les États-Unis fussent en état d'intervenir avec des forces sérieuses, vit s'évanouir cette dernière illusion ; les chantiers anglais, où travaillaient 1 500 000 ouvriers, réparaient la plus grande partie des pertes maritimes et le reste était comblé par la mise en service des navires allemands internés au moment de la déclaration de guerre. Les puissances alliées pouvaient continuer à s'armer, à se nourrir, à respirer et à combattre.

Sayfa 238

Ama Almanya, 1917'de başlattığı deniz altı savaşını, Amerika Birleşik Devletleri güçlü ordularıyla savaşa müdahale etmeden önce , bitirme umudundaydı, maalesef bu son hayalinde yok oluşunu gördü; İngiliz şantiyelerinde çalışan 1 500 000 işçi hasar görmüş çoğu gemiyi tamir ediyorlardı ve diğer kalanları da savaş ilânı sırasında hizmete konulan Alman gemileri tarafından toplanıyordu. İttifak Güçleri silâhlanmaya, gıda almaya, nefes almaya ve savaşmaya devam edebilirlerdi.

Sayfa :238

Or, en comparant les deux adversaires au début de la lutte, il faut constater du côté de l'Allemagne une incontestable supériorité d'organisation; le général von Moltke, héritier d'un nom illustre, commande sous le visage imposant du kaiser, avec le titre de chef d'état-major des armées en campagne; une volonté unique règne sans conteste aux armées et à l'intérieur, avec un minimum de transmission.

Sayfa 238

Ama iki rakibi savaş başlangıcında kıyaslarsak, Almanya tarafında itirazsız bir organizasyon üstünlüğü fark edilmeli: Meşhur bir ismin mirasçısı, General Von Moltke, İmparatorun saygısıyla savaştaki orduları kurmay rütbesiyle yönetiyor; tek irade ve itirazsız bir şekilde ordulara ve içişlerine hükmediyordu.

Sayfa :239

Sur le théâtre principal, après une attitude défensive de plus d'une année, qui donne à l'armée anglaise le temps de se créer, de s'organiser et de s'aguerrir, il se décide à l'attaque contre Verdun, qu'il entreprend avec une bonne préparation de détail, mais sur un trop petit front, sans avoir su réunir les effectifs que la riposte des Alliés sur la Somme va l'obliger à improviser. En l'absence d'un génie militaire, il était douteux que les Empires centraux pussent gagner la guerre après la bataille de la Marne; le temps et la brutalité prussienne devaient accroître sans cesse la force et le nombre de leurs ennemis.

Sayfa 239

Ana alanda, İngiliz ordusuna yeniden yapılanmasına, organize olmasına ve de zorluklara alışmasına yarayan, bir seneden fazla süren savunma tutumundan sonra iyi bir teferruat hazırlığı ile **Verdun' e saldırmaya karar veriyor, ama gerçekleri göremeyerek İtilaf Devletlerinin Somme' da karşılık vermesi onu geri çekilmeye zorluyor. Askerî yetenekten yoksun olan Merkezî İmparatorlukların Marne Savaşı'ndan sonra savaş kazanabilmeleri şüpheliydi; Prusya'nın zamanı ve şiddeti düşmanlarının sayısını ve gücünü durmaksızın arttırmaktaydı.**

Sayfa :240

Dans le camp des Empires centraux, les fautes individuelles annihilent ainsi la supériorité dans l'organisation du commandement.

Sayfa 240

Merkezî İmparatorlukların ordularında, kişisel yanlışlar komutanlık yönetimindeki üstünlüğü mahvetti.

Sayfa :265

Notre politique coloniale ne sera pas modifiée par l'organisation nouvelle, mais ses directions générales s'affirmeront de plus en plus vers la collaboration des indigènes et leur assistance matérielle et morale. Les services qu'ils nous ont rendus au cours de cette guerre et ceux que nous allons leur demander créent entre eux et nous des liens nouveaux d'affection et de reconnaissance. Nous nous efforcerons de plus en plus de connaître leurs besoins et leurs désirs, en consultant leurs représentants naturels ou élus, en développant les assemblées indigènes locales, et plus tard en instituant des parlements par colonies. C'est dans cette voie qu'il faut marcher sans hésitation.

Sayfa 265

Bizim sömürge politikamız yeni organizasyon tarafından değiştirilemeyecek, ama bu , genel yönetimlerin yerlilerin işbirliğine, maddî ve moral yardımlarına doğru yöneldiğini gösteriyordu. Bu savaş sırasında bize verdikleri hizmetler ve bizim şimdi onlardan isteyeceğimiz hizmetler, onlar ve bizim aramızda yeni sevgi ve tanışma bağları oluşturuyor. Doğal veya seçilmiş temsilcilerine danışarak, bölgesel yerli meclislerini geliştirerek, ve daha sonra her sömürge devlet için birer parlâmento kurarak, ihtiyaçlarını ve isteklerini daha fazla tanımak için kendimizi zorlayacağız. Hiç tereddütsüz bu yolda ilerlemek gerekir.

Sayfa :276

C'est la violation de la neutralité belge qui a forcé le gouvernement britannique à déclarer la guerre à l'Allemagne ; mais pour que le peuple anglais entrât complètement dans la lutte, il fallut les raids aériens et le bombardement des villes côtières.

Sayfa 276

Belçika'nın bağımsızlığının ihlâli, İngiliz hükûmetini Almanya'ya savaş ilân etmeye zorladı; **ama İngiliz halkının tamamen savaşa girmesi için hava sahası ihlâli ve sahil kentlerinin bombalanması yetti.**

Sayfa :304

Le danger de l'Est reste constant. Sans doute, l'organisation de l'armée allemande a dû se camoufler ; mais les bureaux du grand état-major sont répartis dans les différents ministères et y continuent la préparation à la guerre en la généralisant ; les troupes seraient rapidement prêtes à entrer en campagne ; les cellules de la mobilisation existent, prêtes à recevoir les cinq millions d'hommes qui viennent de déposer les armes : les cadres sont ardents et rêvent d'une guerre de revanche ; les écoles primaires dressent des soldats, les universités des officiers de réserve. En 1808, Napoléon Ier n'a pas réussi à empêcher l'armée prussienne de se reconstituer ; il serait vain d'espérer un meilleur résultat des précautions actuelles.

Sayfa 304

Doğu tehlikesi devam ediyordu. Şüphesiz Alman ordusunun organizasyonu kendini kamufle etmeliydi; ama kurmayların büroları değişik bakanlıklara dağıtılmıştı ve genelleştirerek savaş hazırlıklarına devam ediyorlardı; birlikler savaşa girmek için hızlıca hazır olacaklardı; seferberlik hücreleri daha duruyordu, silâhlarını bırakan beş milyon insanı yeniden karşılamak için hazırlardı; **rövanş savaşını hayal eden yüksek rütbeler ateşli; ilkokullar asker, üniversiteler yedek subay yetiştiriyorlardı. 1808' de, I. Napolyon Prusya ordusunun yeniden yapılanmasına engel olmayı başaramadı; günümüz önlemlerinden daha iyi sonuçlar beklemek boşunadır.**

Sayfa :305

Comment empêcher la construction d'avions destinés au service de la poste ou bien au transport des voyageurs et qui pourraient servir à la chasse, à la reconnaissance ou au bombardement? Il suffit de quelques plaques de blindage pour transformer en char d'assaut un tracteur agricole sur chenille. Une fabrique de corps creux se spécialise rapidement dans la production des obus, une usine de produits chimiques dans celle des gaz asphyxiants et des explosifs.

Les procédés nouveaux pour extraire l'azote de l'air et en tirer des engrais agricoles nécessitent l'emploi de longs cylindres d'un acier aussi résistant que possible, et la fabrication de ces cylindres facilite singulièrement celle d'un matériel d'artillerie lourde.

Néanmoins, il n'est pas indifférent de retarder le moment où l'Allemagne, après avoir commis la folie de déclarer la guerre ou de la rendre inévitable, serait prête à entrer en campagne.

Sayfa 305

Posta hizmeti ve yolcu taşımak için tasarlanmış uçakların yapımını ve bunların savaş, keşif ve bombardıman uçakları yerine de kullanılabilecek olması nasıl engellenebilir? Paletli tarım traktörlerini tanka dönüştürmek için sadece birkaç tane zırhlı levha yeterli. Oyuk cisimler üreten fabrikalar hızlıca obüs mermisi üretiminde, kimyevî maddeler fabrikası da boğucu gaz ve patlayıcı üretiminde uzmanlaşıyorlar.

Yeni metotlar, havadan azotu ayırmak ve de tarım gübresi çıkarmak için normalinden daha dayanıklı uzun çelik silindirlerin kullanımını gerektiriyor ve bu silindirlerin yapımı ağır top yapımını kolaylaştırıyor.

Zamanı geciktirmeye hiç gerek yoktu, çünkü Almanya, savaşı ilân etmesi veya kaçınılmaz hale getirmesinden sonra, savaşa girmeye hazırlanıyordu.

Sayfa :305

Mais il semble bien que la tâche des commissions se terminera avec le désarmement de l'Allemagne et on cherche l'organe qui les remplacera pour empêcher la création de nouveaux matériels.

Sayfa 305

Ama komisyonların görevleri Almanya'nın silâhsızlandırılmasıyla sona erecek gibi görünüyordu ve bu komisyonların yerini tutacak, yeni silâhların yapımına engel olacak, bir organ aranmaya başlandı.

Sayfa :306

Le paiement des indemnités de guerre, les livraisons de charbon et le désarmement permanent eussent été en même temps assurés.

Sayfa 306

Savaş tazminatlarının ödenmesi, kömür teslimleri ve devam eden silâhsızlanma garanti altına alınmıştı.

Sayfa :318

Cette opération n'a pas d'analogue dans la dernière guerre. Si le coup d'État de Kapp en 1920 avait réussi, il aurait vraisemblablement amené de nouvelles hostilités, aussi follement engagées, mais ce n'eût pas

Sayfa :319

été la première fois que l'Allemagne eût violé les règles de la raison : le résultat de la lutte n'eût pas été douteux, mais on ne peut prévoir quelle forme elle aurait prise.

Sayfa 318

Bu operasyonun son savaşla bir benzerliği yoktu. Eğer Kapp' ın 1920 de yapmış olduğu hükümet darbesi başarılı olsaydı, çılgınca hazırlanmış düşmanlıklar meydana getirecekti, ama Almanya aklın kurallarını ihlal etmişti ve bunu da ilk kez yapmıyordu. [sayfa 319] Savaşın sonucu belliydi, ama ne hal alacağını kestirmek belli değildi.

Sayfa :319

Les patriotes rhénans, bavarois, hanovriens ont bien raison de dire que la République actuelle est un plus grand danger pour la paix que n'était le kaiser en 1914, et surtout que ne serait le kaiser en 1920.

Dans cette hypothèse, qui n'a rien d'invraisemblable, il faudrait frapper vite et fort; la plus grande rapidité s'imposerait dans les opérations; il faudrait se saisir des centres miniers et industriels, pousser immédiatement jusqu'à l'Elbe.

Sayfa 319

Renli, Bavyeralı ve Hanovrienli yurtseverler şimdiki cumhuriyetin barış için 1914 ve hele 1920 imparatorluklarından daha tehlikeli olduğunu söylemekte çok haklıydılar.

Bu inanılır varsayımda, süratli ve güçlü bir şekilde savaşmak gerekir; en hızlı olan savaşlara damgasını vurur; ocaklara ve sanayi merkezlerine sahip olmak ve bir an önce Elbe' ye kadar ilerlemek gerekir.

Sayfa :321

Le professeur étudiera seulement, à titre d'exemple, les épisodes principaux d'une de ces guerres. Les guerres du Premier Empire ne sont pas entièrement proscrites; elles sont indiquées sous le titre : « La politique extérieure de Napoléon. »

Il serait fâcheux que la « Politique extérieure de la France de 1914 à 1918 » fût résumée pour nos enfants dans le traité du 28 juin.

L'éducation physique, encore bien négligée par l'Université de France, doit prendre sa place dans toutes le écoles et permettra d'abréger le temps du service militaire.

Sayfa 321

Öğretmen, bu savaşların sadece birinin ana bölümlerini inceleyecek. Birinci İmpa-

ratorluk savaşları tamamen yasaklanmış; "Napolyon'un dış politikası" başlığı altında toplanmıştır.

"Fransa'nın 1914'ten 1918'e kadar olan dış politikası" nın çocuklarımız için 28 Haziran Antlaşması' nda özetlenmiş olması sinir bozucudur..

Bu ana kadar Fransa Üniversitesi tarafından iyi uygulanan fizikî eğitim, tüm okullarda yerini almalı ve askerlik hizmeti süresini kısaltmalıdır.

Sayfa :322

Les circonstances sont favorables ; déjà dans le milieu rural, où les bénéfices agricoles ont multiplié la petite propriété, le paysan se rend compte que le travail de ses enfants lui devient de plus en plus nécessaire pour la culture de son bien ; l'industrie manque de main-d'œuvre, et le sophisme s'évanouit qui engageait les ouvriers à limiter le nombre de leurs enfants pour faire hausser les salaires. Une action directe s'exerce sur le peuple des fonctionnaires ; les célibataires ne doivent y entrer que comme stagiaires et n'être stabilisés dans leurs fonctions que comme pères de famille.

Sayfa 322

Sonuçlar olumlu; tarımsal kârlar kırsal kesimde mülkiyeti çoğaltti, çiftçi kendi tarımına yararı için çocuklarının çalışmasının gitgide gerekli bir hal aldığının farkına varıyor; **sanayi iş gücünden yoksun ve maaşları yükseltebilmek için işçilerin çocuk doğumunu sınırlandırmaları için teşvik eden fikir yok oldu. İş, doğrudan memur halkını kendine alıştırıyordu; bekarlar işe sadece stajyer olarak girebilirlerdi ve işlerinde devamlı kalabilmeleri için aile babası olmaları gerekiyordu.**

JACQUES MORTANE

HISTOIRE ILLUSTRÉE
DE LA
GUERRE AÉRIENNE
(1914-1918)

PRÉFACE
DU
Capitaine RENÉ FONCK
Officier de la Légion d'honneur, Député des Vosges,
Président de la Ligue Aéronautique de France

TOME SECOND

679

L'ÉDITION FRANÇAISE ILLUSTRÉE
30, RUE DE PROVENCE, 30
PARIS

JACQUES MORTANE

HAVADA SAVAŞIN RESİMLİ TARİHİ (1914-1918)

ÖNSÖZ
KAPTAN RENE FONCK

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 679
Yazar	: Jacques Mortane
Cild	: Kırmızı
Ebadı	:
	En : 24.4 cm.
	Boy : 32.4 cm.
Sayfa Adedi	: 460 + 4
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

La guerre aérienne en Orient comprit trois parties : les Dardanelles, la Serbie, Salonique. Les deux premières campagnes ne furent pas très heureuses. Ce ne fut pas la faute de nos aéroplanes !

La troisième réussit à faire oublier un passé douloureux

I. — *Les Dardanelles*.

Sayfa 1

BÖLÜM 23

DOĞUDA SAVAŞ

Doğuda gerçekleşen hava savaşı üç bölümden oluşur: **Çanakkale boğazı, Sırbistan ve Kuzey İtalya. İlk iki savaş pekte başarılı geçmez,** fakat bu uçaklarımızın hatası değildir. Üçüncü savaş ise bizlere acı dolu bir geçmişi unutturur.

Sayfa :2

Je dis « mon nouveau biplan », car les Turcs m'ont démoli le mien il y a cinq jours lors d'un atterrissage au cap Hellès. Deux obus, en plein dans l'appareil : quelques mottes de terre et des pierres dans la figure, tel fut mon lot, mais l'avion était littéralement hâché.

Sayfa 2

İki yeni planımı" açıklıyorum, zira 5 gün önce Helles Burnuna iniş sırasında Türkler diğer planımı bozguna uğrattı. Uçakta iki havan topu mermisi vardı. Benim şansıma görünürde birkaç küçük toprak ve taş yığını vardı ama uçak tam anlamıyla ortalığı dağıttı.

Sayfa :2

« C'est le spectacle le plus affreux que j'aie jamais vu que cet engloutissement en quelques minutes, ainsi pour le *Majestic*, de ces énormes navires. Et c'est si rapide, si bref, qu'on distingue à peine le drame. Un périscope qui émerge au bout d'un sillage, on ne sait pas encore s'il est français, anglais ou turc, voilà une gerbe d'eau à 500 mètres contre le cuirassé qui oscille

Sayfa :2

et s'enfonce en se retournant tout d'un coup la quille en l'air: c'est fini, des grappes hurlantes se débattent, s'accrochent dans une mer couverte de graisse et d'huile.

Sayfa 2

Majestic'de 5 geminin birkaç dakika içinde yok oluşu daha önce hiç görmediğim korkunç bir manzaraydı. Bu çok kısa zamanda gerçekleşen bir dramdı. **Henüz Fransız, İngiliz ya da Türk olup olmadığını bilmediğimiz bir geminin dümeninin sonundan su yüzeyine çıkan bir periskop,** ansızın havaya fırlayan gemi omurgası ve kendi etrafında dönerek batan zırhlıya karşı 500 metreye kadar demet şeklinde fışkıran sular vardı.

Sayfa :3

«Depuis notre arrivée, les avions turcs se terrent, on ne les voit plus. Alors qu'ils étaient tous les jours sur la flotte, ils deviennent invisibles.

La guerre a pris ici sur mer et sur terre un aspect de sauvagerie qui contraste étrangement avec le cadre merveilleux de ce ciel bleu et de cette mer tranquille. Les Turcs martyrisent tous les prisonniers, pendent les officiers, tuent les parlementaires et les infirmiers. Ils se conduisent en vrais boches.

Sayfa 3

Geldiğimizden beri, Türk uçakları gizleniyorlar, onları artık görmüyoruz. Her gün filo halinde olmalarına karşın görünmez oldular.

Savaş burada, denizde ve havada, bu sakin denizin ve gökyüzünün eşsiz mavisinin oluşturduğu tablonun tamamen aksine bir vahşet görüntüsü sergiliyor. Türkler esirlere işkence ediyor, subayları asıyor, delegeleri ve hastabakıcıları öldürüyorlar. Tıpkı Almanlar gibi davranıyorlar.

Sayfa :3

Du matin au soir, quel vacarme ! Le cercle commence à s'élargir, nous prenons de l'air, mais au début tous nos services d'arrière étaient sous le feu des pièces turques, de même que notre terrain d'aviation.

Sayfa 3

Sabahtan akşama, bu ne gürültü patırtı. Çember genişlemeye başlıyor, havalanıyoruz fakat başta, geride kalan tüm askerler, Türk ateş hattının altında kalıyor, buna hava sahamız da dahil. Herkes yerde ve biz, havada yerde olduğundan daha emniyetteyiz.

Sayfa :3

« C'est toujours la guerre de tranchées, grenades et gaz asphyxiants. Nous avons eu ces jours-ci d'importants succès. Nous progressons indéniablement et nos troupes ont une magnifique confiance. Les Turcs sont de rudes adversaires. Nous avons perdu avant-hier le général Gouraud, blessé et évacué. C'est grand dommage pour nous, car par sa méthode et sa vaillance il était le grand chef aimé et admiré de tous.

Sayfa 3

[TENEDOS KAMPI 3 HAZİRAN]

Bu hala siper, bomba ve boğucu gaz savaşı. Son günlerde önemli başarılar elde ettik. Göz ardı edilemeyecek şekilde ilerliyoruz ve birliklerimiz muhteşem bir güvene sahipler. **Türkler zorlu düşmanlar. Önceki gün General Gouraud'u kaybettik, yaralıydı ve bizi bırakıp gitti.** Bu bizim için büyük bir acı çünkü kullandığı metodlarla çok sevilen ve saygı duyulan, büyük bir komutandı.

Sayfa :4

« Je fais beaucoup de bombardements avec les nouvelles bombes anglaises de 75 kilos. J'en emporte deux. Elles font merveille. Je vais lâcher ces produits la nuit chez ces bons Turcs qui ont gardé la fâcheuse habitude d'éclairer les villes et les campements.

« Notre existence est devenue encore plus monotone, car nous ne descendons plus comme auparavant au cap Hellès où nos appareils attiraient le feu turc. Les vols en sont quelque peu augmentés.

« Nous avons 35° de chaleur à l'ombre et n'était le voisinage de la mer nous ne pourrions supporter ce climat.

Mais à la guerre on se fait à tout et nous ne songeons même pas à nous plaindre. Ah ! comme nous aurions chaud si nous étions civils ! »

Sayfa :4

« Le 4, un sous-marin turc que nous avions signalé la veille dans nos eaux est venu couler le *Carthage*. Trop tard du reste, car on venait d'en débarquer 1 500 hommes et 40 000 obus de tous calibres. J'étais en l'air à ce moment-là, à l heure fraîche — midi ! — et ce fut si vite fait que je n'ai guère vu que le bouillonnement de l'eau et le grouillement des hommes au milieu des débris de toutes sortes qui marquaient la place du navire.

Sayfa 4

75 kg'lık yeni İngiliz bombalarıyla pek çok bombardıman gerçekleştiriyorum. **Bu bombalardan elimde iki tane daha var. Şaşkınlık uyandırıyorlar. Bunları, gece şehirlerini ve konaklama yerlerini aydınlatma âdetlerini koruyan Türklere atacağım.**

Varlığımız yine oldukça monoton bir hal aldı çünkü uçaklarımızın **Türk ateşiyle karşılaştığı** Helles Burnu'na artık inmiyoruz..

Gölgede 35 derece sıcaklıkta bulunuyoruz ve yakınımızda deniz olsa bile, bu iklime dayanamıyoruz.

Sularımıza girdiğini tespit ettiğimiz bir Türk deniz altısı (4) Kartaj' ı batırdı. Diğerleri için çok geçti çünkü **1500 kişiyle ve 40.000 büyük çaplı havan topu mermisiyle bir çıkartma yapmıştık.** O sırada taze havayla dolmuştu ciğerlerim- öğlen havasıyla- ve bu anda suyun kaynamasını ve insanların her yerde kaynaşmasını gördüm.

Sayfa :8

Ainsi finit la carrière de Dumas qui, ayant fait de l'aviation pour son plaisir en temps de paix, devint un remarquable pilote à la guerre.

Ces émouvants souvenirs auront donné au lecteur une idée de l'existence de nos pilotes pendant la malheureuse campagne des Dardanelles

Sayfa 8

Barış zamanında kendi isteği doğrultusunda bir uçak birliği kuran, savaşta üstün nitelikli bir pilot olarak tarihe geçen Dumas' ın kariyeri böylelikle sona erer.

Bu heyecan verici anılar, okuyucuya, pilotlarımızın Çanakkale' deki zorlu kamp sırasında gösterdikleri varlıkları hakkında bir fikir verecektir.

JULES POIRIER

L'Officier

Le haut Commandement et ses Aides en Russie

897

PARIS
LIBRAIRIE CHAPELOT
MARC IMHAUS & RENÉ CHAPELOT, ÉDITEURS
30, Rue Dauphine, VIe (Même Maison à NANCY)
1912

Jules POIRIER

SUBAY

Yüksek Komutanlık

Ve onun

Rusya'daki

Yardımcıları

PARIS
CHEPELOT KİTABEVİ
Yayıncılar, Marc Imhaus & René Chapelot
30, Rue Dauphine, VIe (Nancy'de de aynı firmanın kitabevi var)
1912

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 897
Yazar	: Jules Poirier
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 13.5 cm.
	Boy : 18.2 cm.
Sayfa Adedi	: XXXVIII + 260 + 7
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :XVIII

Mais les grandes épreuves apportent la sagesse aux Nations. Comme les honmes les Nations s'inclinent sous les coups du sort et travaillent à devenir meilleures. Heureux encore quand elles trouvent le correctif à leur mal! Les milliards que ces grandes leçons coûtent, les deuils et les ruines qu'elles sèment et accumulent; les vies qu'elles sacrifient, tributs des humbles pour sauver la patrie du naufrage, sont peu de choses si le pays qui les reçoit sait s'infuser un sang nouveau!

Sayfa XVIII

Büyük deneyimler uluslara bilgelik verir. İnsanlar gibi, uluslar da kaderin darbelerine boyun eğerler ve daha iyi olmak için çabalarlar. Sıkıntılarına bir çözüm buldukları zaman şanslı sayılırlar. Bu deneyimlerin mal olduğu milyarlar, yaydıkları ve yığdıkları keder ve yıkım, kurban ettikleri hayatlar, vatanı batmaktan kurtaran alçakgönüllülerin ödedikleri bedel,tüm bunlar az şeydir eğer ülke bunlardan kendine yeni bir kan yaratmayı biliyorsa!

Sayfa :XXII

Nous avons, chez nous aussi, beaucoup de mécontents qui ne savent plus calmer leur bile quand ils voient le mérite récompensé. Parce qu'ils nc peuvent être les élus parmi les méritants, ils crient à l'injustice et frappent de leurs foudres ceux dont ils se croient les victimes.

Sayfa XXII

Bizde de, yeteneğin ödüllendirildiğini görünce sinirlenen insanlar vardır. Hak edenler arasında olamadıkları için haksızlığa isyan eder ve kurbanı olduklarını düşündükleri kişilere saldırırlar.

Sayfa :XXIV

Mais où tous les écrivains sont d'accord, c'est sur le jugement porté contre le haut commandement. L'officier, aussi bon qu'il soit, n'est rien s'il n'est mis en action par les rouages du haut commandement; il n'est

Sayfa :XXV

qu'une dent de roue dans un engrenage, et si l'arbre de commande ne donne pas à cette dent l'impulsion nécessaire, elle est incapable d'agir.

Sayfa XXIV-XXV

Tüm yazarların birleştiği husus, yüksek komutanlıkla ilgili yargıdır. Bir subay, ne kadar iyi olursa olsun, yüksek komutanlığın çarkları tarafından harekete geçirilmezse bir hiçtir; o zaman sadece çarkın bir dişidir ve eğer ona gerekli ivme verilmezse hareket edemez.

Sayfa :XXVI

» Dans l'armée russe, trois routes donnent accès aux grades élevés :

Sayfa XXVI

Rus ordusunda üst kademelere ilerlemek için üç yol bulunmaktadır.

Sayfa :XXVII

» La deuxième n'est accessible qu'à l'état-major. Au lieu de servir dans la troupe, de prendre le commandement d'un régiment, les plus malins se font caser dans un bureau à Saint-Pétersbourg et sont nommés géné-

IV

Sayfa :XXVII

ceux cinq ou six ans avant leurs camarades. Certains de ces bureaucrates, après avoir encore évolué quelque temps entre divers grands états-majors, rentrent dans le rang pour y occuper d'emblée de hautes fonctions.

Sayfa XXVII

Bunlardan ikincisi sadece kurmaylara açıktır ve bir birlikte hizmet etmek yerine bir alayın komutanlığını almaktır. En kurnaz olanlar kendilerini Saint-Petersbourg'da bir bölüme yerleştirirler ve beş ile altı yıl içinde, arkadaşlarından önce, general olurlar. Bu bürokratlardan bazıları birkaç büyük kurmay arasında ilerleme kaydettikten sonra daha yüksek görevlerde bulunmak için sıradan yurttaşlığa dönerler.

Sayfa :XXVIII

» *Arrivés aux postes élevés, ces grands dignitaires les considèrent comme de véritables sinécures et ne s'occupent de leur service que dans la mesure qu'il faut pour la galerie. Ils n'ont, en général, aucune vocation pour le métier des armes, et n'éprouvent aucun désir de s'instruire ou d'instruire leurs troupes. Leur situation est bien assurée, quoi qu'ils fassent. Si négligents, si nuls, si extravagants, si ignorants qu'ils se montrent, ils resteront en fonctions jusqu'à ce que l'âge ou une maladie incurable les fassent échouer dans quelque haute assemblée.*

» *Cette absence de contrôle des hautes autorités, si profondément enracinée en Russie en temps de paix, subsiste en temps de guerre. Au lieu d'écarter immédiatement les généraux qui avaient donné des preuves d'incapacité notoire, l'autorité les ménageait. Il n'y eut pendant toute la campagne que deux cas où des chefs de grade élevé, absolument incapables de rendre le moindre service, furent éloignés de l'armée. A leur retour, ils furent pourvus de hautes fonctions.*

Sayfa XXVIII

"Yüksek mevkilere geldiklerinde, bu ulu kişiler oraları tam bir arpalık gibi görür ve sadece görünüş için görevleriyle ilgilenirler. Onların genellikle askerlik mesleği için hiçbir yetenekleri yoktur ve kendilerini veya birliklerini eğitmek için hiçbir istek duymazlar. Ne yapsalar konumları garantilidir. Ne kadar ihmalkâr, kötü, çılgın, cahil görünseler de yaşları veya bir tedavi edilemeyen hastalık onları herhangi bir yüksek mecliste düşürene kadar görevde kalacaklardır.

Barış zamanında Rusya'da kök salmış olan bu üst makamlarının yetersiz kontrolleri savaş zamanında sürmüştür. Belirgin yetersizlik göstermiş olan generalleri derhal görevden uzaklaştırmak yerine, yetkili makamlar onları idare etmekteydi. Bütün savaş boyunca, herhangi bir görevi yerine getirmekten aciz olan yüksek rütbeli kumandanın ordudan uzaklaştırıldığı vaka sayısı ikidir. Döndüklerinde yüksek mevkilere getirilmişlerdir.

Sayfa :XXIX

« Le service ordinaire des officiers d'état-major se réduit à une correspondance bureaucratique n'ayant rien de commun avec l'art de la guerre. Les manœuvres de grosses unités sont très rares et insignifiantes au point de vue de la pratique du service d'état-major. Les exercices tactiques et les voyages d'état-major n'ont lieu que pour la forme.

Sayfa XXIX

Kurmay subayların olağan görevi, savaş sanatıyla hiç ilgisi olmayan bir bürokratik yazışmadan ibarettir. Önemli birliklerin manevraları çok nadirdir ve kurmay hizmeti uygulaması bakımından bir değer taşımamaktadırlar. Taktik çalışmaları ve kurmay seyahatleri sadece görünüş için yapılmaktadır.

Sayfa :XXX

» Il y a quelques années, aux grandes manœuvres, un général d'état-major connu par son incapacité avait fait preuve dans les fonctions de chef d'état-major d'une des deux armées en présence d'une ignorance si com-

Sayfa :XXX

plète que le chef d'état-major général de l'armée, qui y assistait, avait déclaré en avoir eu honte devant les attachés militaires étrangers. Néanmoins, peu de temps après, ce général reçut de l'avancement et le commandement d'une division. Lorsque, quelques mois plus tard, cette division fut mobilisée et dirigée sur le théâtre de la guerre, il demanda à être relevé de son commandement. On pourrait croire qu'à la suite de cette démarche il allait être mis immédiatement à la retraite. Pas du tout. On lui donna une autre division qui restait en Russie!!!

Sayfa XXX

Birkaç yıl önce, büyük tatbikatlardan birinde, yeteneksizliğiyle tanınan bir kurmay, iki ordudan birinin kurmay başkanlığı görevinde bulunduğu sırada o kadar büyük bir cahillik sergilemişti ki tatbikatı izleyen Genelkurmay Başkanı yabancı askerlerin saldırıları karşısında utandığını ifade etmişti. Yine de, kısa bir süre sonra, bu general terfi etmiş ve bir tümenin başına geçmiştir. Birkaç ay sonra bu tümen seferber edilip savaş sahnesine yönlendirildiğinde, bu kumandan görevinden alınmayı talep etmiştir. Bu olaydan sonra hemen emekliye sevk edileceği düşünülebilir. Hayır. Ona Rusya'da kalan başka bir tümenin idaresi verilmiştir!

Sayfa :XXXII

» Rien d'étonnant à ce que, dans ces conditions, certains officiers d'état-major se trouvent, dix ans après leur sortie de l'Académie, sensiblement inférieurs, au point de vue de leur préparation spéciale, à un officier de régiment intelligent, qui, s'il est peu au courant des progrès de l'art militaire, connaît du moins les besoins de la troupe.

» L'armée qui le constate, proteste contre l'injustice

Sayfa :XXXII

des privilèges attribués aux officiers d'état-major, en dehors de tout mérite, par le seul fait qu'ils ont suivi les cours de l'Académie. Ainsi s'explique l'antipathie de l'officier de troupe pour l'état-major, sentiment accentué encore par la morgue de certains représentants de cette corporation.

» Dans ces conditions de préparation théorique et pratique, il était impossible à l'état-major de fonctionner régulièrement pendant la dernière guerre....

» En outre, il manquait à certains officiers d'état-major le goût du métier. Dans une campagne aussi intéressante, ils cherchaient à se faire affecter aux services de l'arrière, dans des fonctions administratives ou bureaucratiques avantageuses, n'ayant souvent aucun rapport avec le service d'état-major.... »

Sayfa XXXII

Bu şartlarda, bazı kurmay subayların, akademiden mezun olduktan on yıl sonra, askerlik sanatının kaydettiği gelişmeler hakkında çok bilgili olmasa da, en azından birliğin ihtiyaçlarını bilen akıllı bir alay subayından daha alt rütbede bulunmalarına şaşırmamak gerekir.

Bunu fark eden ordu, sadece akademinin derslerine devam ettikleri için, hak etmedikleri halde bazı kurmay subaylara tanınan imtiyazlara karşı çıkmaktadır. İşte bu yüzden bir birlik subayı kurmaya sevgi beslemez, özellikle bu kurumun bazı temsilcilerinin kasılmaları bu duyguyu daha da güçlendirmektedir.

Bu teorik ve pratik hazırlık şartları altında, son savaşta kurmayın düzenli bir şekilde çalışması olanaksızdır.

Ayrıca, bazı kurmay subaylar meslek sevgisinden yoksundu. Bu kadar ilginç bir savaşta, kendilerinin geri hizmetlere, genelde kurmay hizmetiyle hiç ilgisi olmayan, daha elverişli idarî veya bürokratik görevlere kaydırılmalarını istiyorlardı.

Sayfa : XXXV

L'école de tir de l'artillerie reçoit 80 officiers, au lieu de 35. Un cours d'intendance a été créé pour former les hauts fonctionnaires de ce service; l'aérostation et l'aviation sont l'objet d'études spéciales.

Sayfa XXXV

Topçu sınıfının atış okuluna 35 yerine 80 subay gelmiştir. Bu bölümün yüksek görevlilerini yetiştirmek için bir levazım dersi yürürlüğe konmuştur; balonculuk ve uçuş konularında özel incelemeler devam etmektedir.

Sayfa : XXXVI

lui précise des règles sur l'importance de son initiative.

« Sans se lasser, dit le document, l'armée doit s'attacher à développer l'initiative, la responsabilité et l'indépendance des chefs; c'est une des conditions essentielles pour qu'elle soit en état de remplir sa mission du temps de guerre.

» Mais des facteurs si complexes et si divers interviennent dans cette question, que c'est seulement par une éducation de longue durée qu'il sera possible d'écarter peu à peu toutes les entraves au développement de l'initiative individuelle.

Sayfa XXXVI

Ordu, hiç bıkmadan, kumandanlarının bağımsızlık, sorumluluk duygusu ile girişimciliğini geliştirmeye özen göstermelidir; bu, savaş zamanında görevini yerine getirebilmesinin ön koşuludur.

Fakat bu konuda o kadar karışık ve çeşitli unsurlar devreye giriyor ki, ancak uzun vadede kişisel teşebbüse engel teşkil eden tüm unsurlar yavaş yavaş yok edilebilecektir.

Sayfa :XXXVII

Beaucoup de choses ont été accomplies; il en reste encore d'autres à réaliser. Il faut la persévérance, cette vertu des peuples à laquelle la Prusse, après Iéna, la France, après 1870-71, doivent ce qu'elles sont après avoir connu, elles aussi, de lamentables défaites; c'est

Sayfa :XXXVIII

encore la persévérance qui rendra à l'armée russe la place prépondérante à laquelle elle a droit.

Et alors la leçon de Moukden n'aura pas été payée trop cher si, un jour que nous souhaitons proche pour la paix générale, par son effort continu, la Russie a repris sa place d'arbitre du droit contre la force, comme elle le fut à certaines heures de l'histoire de ces vingt-cinq dernières années.

Sayfa XXXVII

Çok şey gerçekleştirilmiştir; daha hâlâ yapılacak şeyler vardır. Azim gereklidir. Prusya Iena'da, Fransa 1870-71'de yaşadığı acı yenilgiden sonra bulundukları konuma gelmelerini bu büyük erdeme borçludurlar. [sayfa XXXVIII] Rusya'yı hak ettiği üstün yere getirecek olan şey azimdir.

Böylece, eğer genel barış için yakın olmasını ümit ettiğimiz bir gün, Rusya, sürekli çabalarıyla, son yirmi beş yılda tarihin bazı anlarında olduğu gibi, tekrar kuvvete karşı hakkın hakemi olursa, Mukden'in vermiş olduğu ders çok pahalı sayılmayacaktır.

Sayfa :51

Attestations. — Les principes d'avancement sont réglés aussi sur la délivrance d'attestations prévues par le prikaze 82 du 19 février/3 mars 1908. Voici les conditions d'établissement de ces attestations.

Sayfa :51

Elles sont établies par les chefs hiérarchiques des intéressés et remises au chef de corps. Les commissions de régiment, composées des officiers supérieurs et des commandants d'unités du bataillon (groupe ou régiment de cavalerie), à l'exception du chef de corps, présidées par le plus ancien officier supérieur, examinent l'attestation et donnent un avis motivé enregistré sur l'attestation.

Sayfa 51

[BİRİNCİ BÖLÜM
Subayın hazırlanması]

Belgeler – Terfi ilkeleri 19 şubat/3 mart 1908 tarihli 82 sayılı Prikaze'de öngörülen belgelerin düzenlenmesi suretiyle kurala bağlanmıştır. Bu belgelerin düzenlenme koşulları aşağıda belirtilmiştir.

Bu belgeler ilgili şahısların üstleri tarafından düzenlenir ve bölüm kumandanına teslim edilir. Yüksek subay ve tabur birlik (grup veya süvari alayı) kumandanlarından oluşan ve en yaşlı yüksek subayın başkanlık ettiği alay komisyonları (bölüm kumandanı hariç) belgeyi inceler ve bu belge üzerinde tescil edilen gerekçeli görüşünü bildirir

Sayfa :52

Le chef de corps approuve les attestations des sous-lieutenants ou cornettes et des lieutenants; le général de division celles des capitaines en second et celles concluant à la retraite de l'officier intéressé ou à un deuxième avertissement pour insuffisance de service. L'un et l'autre approuvent les décisions des commissions de régiment ou les modifient. Les attestations ainsi établies sont communiquées, par la voie hiérarchique et confidentiellement aux intéressés.

Une liste générale de ces attestations est établie, par ancienneté, et conservée à l'état-major général; elle résume les avis de l'attestation; quant aux attestations originales, elles sont conservées dans les archives du corps.

Sayfa :52

L'officier qui reçoit son deuxième avertissement d'incapacité physique et d'insuffisance ou qui est proposé pour la retraite doit faire sa demande de mise à la retraite dans le délai de deux mois; à défaut de cette demande, la mise à la retraite d'office est prononcée.

Les officiers du cadre et les officiers-élèves des différentes écoles et des académies ont une règle particulière exposée par le prikase 215 du 5/18 mai 1908. Une commission examine les attestations des officiers suivant le cours de 2e année ou le cours complémentaire. Elle est présidée par le commandant de l'Académie et comprend : le directeur des études, les officiers supérieurs et les professeurs désignés par le commandant de l'Ecole. Les élèves de 1re année ne reçoivent pas d'attestation de l'Académie; ils présentent, à l'examen d'entrée, l'attestation qui leur a été délivrée au corps.

Sayfa 52

Bölüm kumandanı asteğmenler veya sancaktarların ve teğmenlerin vermiş oldukları belgeleri onaylar; tümen generali yüzbaşılarınkini ve bir subayın emekliliğe sevk edilmesiyle ilgili belgeyi veya ikinci ihtar belgesini onaylar. Her ikisi de alay komisyonlarının kararlarını onaylar veya değiştirir. Bu belgeler, önceliğe ve gizlilik ilkesine uygun olarak ilgililere iletilir.

Bu belgelerin tarih sırasına göre düzenlenmiş bir listesi Genelkurmay Başkanlığında saklanır; bu listede belgelerin içeriği hakkında özetler vardır; belgelerin asılları bölüm arşivlerinde saklanır.

Yetersizlik sonucu ikinci bir ihtar alan veya emekliliği önerilen bir subay iki ay içinde emekliliğini istemelidir. Kendisi bu talebi yapmasa da emeklilik işlemi gerçekleştirilir.

Subaylar ve çeşitli okulların ve akademilerin öğrenci-subayları 5/18 mayıs 1908 tarihli, 215 sayılı Prikaze'de belirtilen özel bir kurala tabidirler. İkinci yılın dersine veya ek derse katılan subayların belgelerini bir komisyon inceler. Bu komisyonun başkanlığını Akademi Başkanı yürütür ve Müfredat Müdürü, Okul Komutanı tarafından önerilen yüksek rütbeli subaylar ve profesörlerden oluşur. Birinci sınıf öğrencilerine belge verilmez; giriş sınavında bölüm tarafından verilen belgeyi gösterirler.

Sayfa :55

PUNITIONS INFLIGÉES.

6° Perte des droits à l'avancement par ancienneté;

Sayfa 55
Cezalar.
6) Kıdeme dayalı terfi hakkının kaybı.

Sayfa :64

DUEL. — Le prikase 81, du 6/19 février 1912, réglemente le duel entre officiers.

Tout officier insulté par un autre officier « dans les conditions portant atteinte à la dignité d'officier » en rend compte à son chef de corps; celui-ci soumet le cas au tribunal d'honneur.

Sayfa 64
Düello. 6/19 şubat 1912 tarihli, 81 sayılı Prikaze subaylar arasında düellonun kurallarını içermektedir.
Başka bir subay tarafından, "subay haysiyetine halel getirecek şartlarda" hakarete uğrayan bir subay Bölüm Başkanını haberdar eder; o da bu olayı şeref mahkemesinin incelemesine sunar.

Sayfa :64

Tout officier qui ne se conforme pas à la sentence du tribunal dans les quinze jours de sa signification, s'il refuse de se battre, doit demander sa mise à la retraite; s'il ne satisfait pas à cette obligation, le colonel en rend compte à l'autorité supérieure, qui prononce d'office l'exclusion

Sayfa :64

ORDONNANCES DES OFFICIERS. — Le règlement actuel,

Sayfa :65

mis en vigueur depuis le 1er janvier 1909, a été élaboré par le prikaze 126, du 18 mars 1908. Il a ramené à 20.000, au lieu de 53.000, le nombre des ordonnances. Les officiers dont l'ordonnance a été supprimé reçoivent une indemnité de 26 fr. 60 (10 roubles) par mois.

Sayfa 64

Verilen cezaya tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde uymayan bir subay, dövüşmeyi reddediyorsa, emekliliğini istemelidir. Bu yükümlüğe uymadığı takdirde, albay durumu bir üst makama bildirir, o da subayın resen ihraç edilmesine karar verir.

Şubayların emir erleri [sayfa 65] **– 1 ocak 1909 tarihinde yürürlüğe giren yönetmelik 18 mart 1908 tarihli, 126 sayılı prikaze ile hazırlanmıştır. Bu yönetmelik emir eri sayısını 53.000'den 20.000'e indirmiştir. Emir eri kaldırılan subaylar ayda 26.60 frank (10 ruble) tutarında bir tazminat almaktadırlar.**

Sayfa :66

En cas de mutation, l'officier peut emmener son ordonnance.

Sayfa 66

Tayin durumunda subay emir erini de beraberinde götürebilmektedir.

Sayfa :71

I. — Solde et Indemnités

INDEMNITÉS SPÉCIALES A LA PROMOTION (1). — Une première mise d'équipement de 266 francs (100 roubles) est donnée aux jeunes officiers au moment de leur promotion. L'Ecole militaire leur a fourni déjà le revolver, le sabre, les jumelles, les boussoles et leurs règlements.

Solde et allocations.

La solde brute est formée de trois catégories d'allocations :

a) La solde proprement dite;

Sayfa :72

b) L'indemnité de table;

c) L'indemnité de logement;

d) **Allocations supplémentaires (1).**

Les tarifs sont réglés par le prikaze 141 du 15/28 juin 1899.

a) SOLDE PROPREMENT DITE. — La solde proprement dite comporte une solde normale ou une solde renforcée, cette dernière pour les officiers en résidence dans certaines contrées éloignées, et aux officiers du cadre permanent des écoles d'officiers et aux élèves des académies militaires.

Sayfa 71

III.BÖLÜM

I. Ücret ve tazminat

Mezuniyet özel tazminatı – Mezun olduklarında genç subaylara 266 frank (100 ruble) tutarında bir malzeme yardımı verilmektedir. Askerî okul zaten onlara tabanca, kılıç, dürbün, pusula vermiştir.

Ücret ve ödenekler.

Brüt maaş üç çeşit ödenekten oluşmaktadır:

a) ücret

[sayfa 72]

b) yemek ödeneği

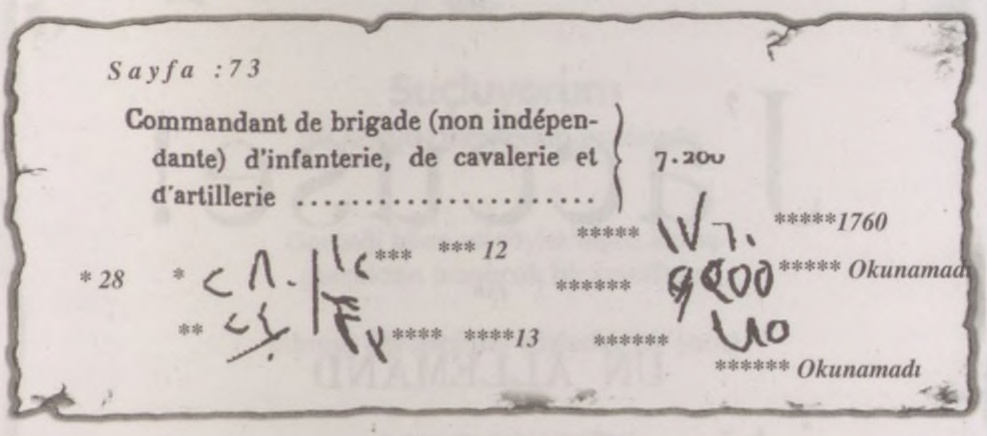
c) ek ödenekler

Bunların miktarları 15/28 haziran 1899 tarihli, 141 sayılı prikaze ile düzenlenmiştir.

a) Ücret- Ücret, normal bir ücret ile takviye bir ücretten oluşmaktadır. Bu takviye ücret, bazı uzak yörelerde ikamet eden subaylara, subay okullarının daimî kadrolu subaylarına ve Askerî Akademi öğrencilerine verilmektedir.

Sayfa : 73

Commandant de circonscriptions militaires	Indemnité fixée par l'empereur.
Adjoint au commandant de circonscription	15.200 fr.
Commandant de corps d'armée.....	
Commandant de place forte de 1re classe	
Commandant de division d'infanterie et de cavalerie.....	
Commandant de place forte de 2e classe.	
Chef d'état-major de circonscription...	
Commandant de l'artillerie de la circonscrption ou du corps d'armée...	11.200
Commandant du génie de la circonscription	
Commandant de brigade indépendante.	
Commandant de forteresse de 3e classe.	
Sous-chef d'état-major de circonscription	8.800
Chef d'état-major de corps d'armée..	
— de forteresse de 1re classe	

Sayfa : 73

Commandant de brigade (non indépendante) d'infanterie, de cavalerie et d'artillerie ..... } 7.200

* 28 *** 12 **** 13 ***** ***** 1760 ***** Okunamadı ****** ****** Okunamadı

Sayfa 73

Askeri Bölge Komutanı } İmpârator tarafından tayin edilen ödenek

Bölge Komutan yardımcısı
Ordu Birliği Komutanı
Birinci Sınıf Güçlü Mevki Komutanı } 15.200.

Piyade ve Alt Tümeni Komutanı
İkinci Sınıf Güçlü Mevki Komutanı
Bölge Kurmay Başkanı
Bölge Topçu veya Ordu Birliği Komutanı
Bölge İstihkâm Komutanı } 11.200.

Mağımsız Tugay Komutanı
Üçüncü Sınıf Kale Komutanı
Bölge Kurmay Başkan Yardımcısı
Ordu Birliği Kurmay Başkanı
Ordu Birliği Kurmay Birinsi Sınıf Kalesi } 8.800.

Piyade, Atlı ve Topçu Tugay Komutanı
(Bağımsız Olmayanlar) } 7.200.

J'accuse!

PAR

UN ALLEMAND

* حکمت - احتیاط
راه‌کج خط‌دوصل : تیپ
یکیت

Celui qui sait la vérité et qui ne la dit pas
Est vraiment un pitoyable drôle.
(Chanson des étudiants allemands.)

* *İhtiyat hakimiyet*

NEUVIÈME ÉDITION

360

PARIS
LIBRAIRIE PAYOT & Cie
106, Boul. Saint-Germain, 106.

1918
Tous droits réservés.

* Okunamadı.

Suçluyorum

Bir ALMAN tarafından yazılmıştır.

Gerçeği bilen ve söylemeyen kimse
gerçekten acınacak bir zavallıdır.

(Alman öğrencilerin söylediği bir şarkı)

DOKUZUNCU BASKI

PARİS

PAYOT BASIMEVİ & Cie

106, Boul. Saint-Germain, 106

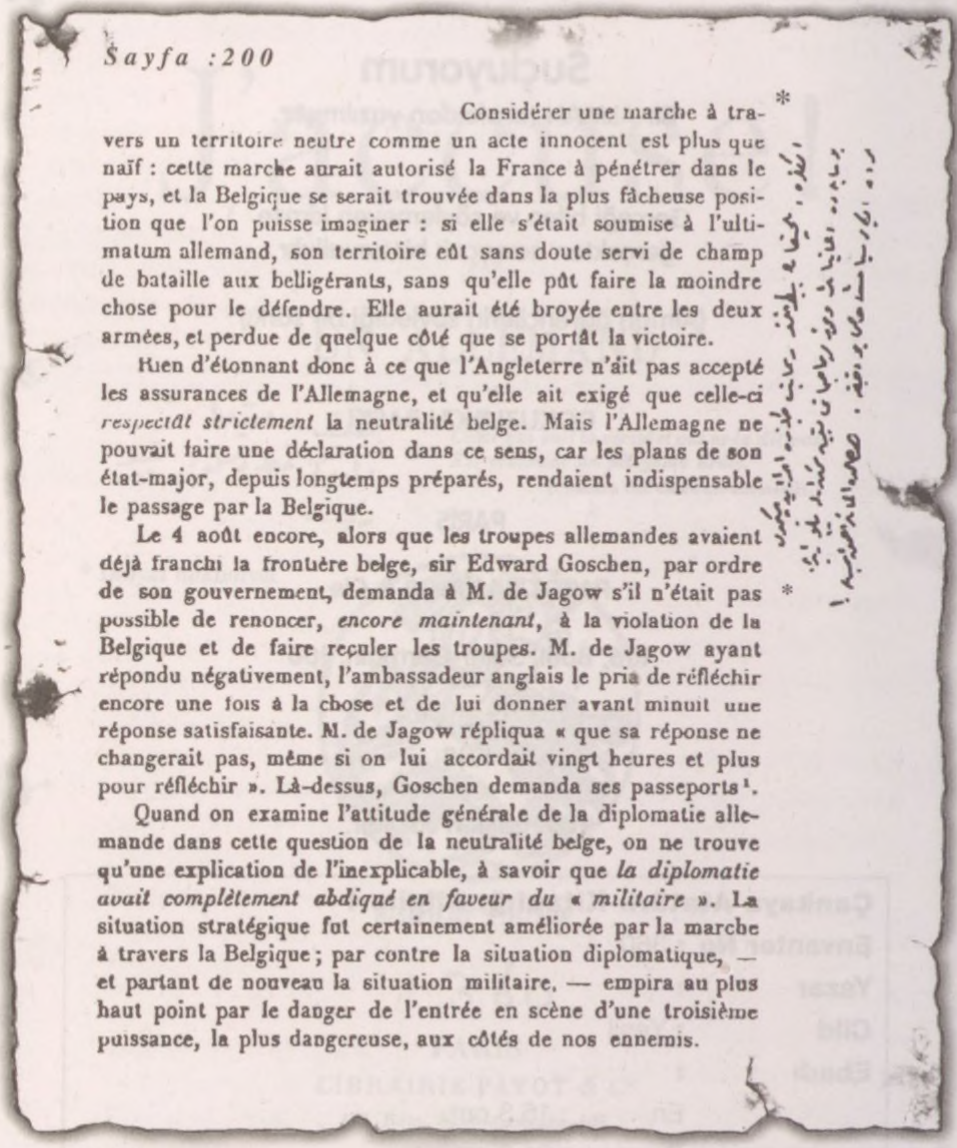
-

1918

Tüm hakları saklıdır.

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 360
Yazar : ----
Cild : Yeşil
Ebadı :
En : 16.3 cm.
Boy : 21.8 cm.
Sayfa Adedi : 334
Not : Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :200

Considérer une marche à travers un territoire neutre comme un acte innocent est plus que naïf : cette marche aurait autorisé la France à pénétrer dans le pays, et la Belgique se serait trouvée dans la plus fâcheuse position que l'on puisse imaginer : si elle s'était soumise à l'ultimatum allemand, son territoire eût sans doute servi de champ de bataille aux belligérants, sans qu'elle pût faire la moindre chose pour le défendre. Elle aurait été broyée entre les deux armées, et perdue de quelque côté que se portât la victoire.

Rien d'étonnant donc à ce que l'Angleterre n'ait pas accepté les assurances de l'Allemagne, et qu'elle ait exigé que celle-ci *respectât strictement* la neutralité belge. Mais l'Allemagne ne pouvait faire une déclaration dans ce sens, car les plans de son état-major, depuis longtemps préparés, rendaient indispensable le passage par la Belgique.

Le 4 août encore, alors que les troupes allemandes avaient déjà franchi la frontière belge, sir Edward Goschen, par ordre de son gouvernement, demanda à M. de Jagow s'il n'était pas possible de renoncer, *encore maintenant*, à la violation de la Belgique et de faire reculer les troupes. M. de Jagow ayant répondu négativement, l'ambassadeur anglais le pria de réfléchir encore une fois à la chose et de lui donner avant minuit une réponse satisfaisante. M. de Jagow répliqua « que sa réponse ne changerait pas, même si on lui accordait vingt heures et plus pour réfléchir ». Là-dessus, Goschen demanda ses passeports[1].

Quand on examine l'attitude générale de la diplomatie allemande dans cette question de la neutralité belge, on ne trouve qu'une explication de l'inexplicable, à savoir que *la diplomatie avait complètement abdiqué en faveur du « militaire »*. La situation stratégique fut certainement améliorée par la marche à travers la Belgique ; par contre la situation diplomatique, — et partant de nouveau la situation militaire, — empira au plus haut point par le danger de l'entrée en scène d'une troisième puissance, la plus dangereuse, aux côtés de nos ennemis.

Sayfa 200

Tarafsız bir ülkeden geçiş yapmayı masum bir hareket olarak görmek saflıktan daha ötedir. Bu geçişin Fransa'ya, ülkeye girme izni verdiği sanılmaktadır ve Belçika kendisini hayal edilemeyecek kadar üzücü bir durumda bulmuştur: Alman ültimatomuna tâbi olsa da, şüphesiz toprakları, kendisini korumak için hiçbir şey yapmaya fırsat bulamadan, savaşan

taraflara savaş alanı olarak hizmet etmiştir. İki ordu arasında ezilmiş ve zaferin getirdiklerini birkaç yönden birden kaybetmiştir.

İngiltere'nin, Almanya'nın güvencelerini kabul etmemiş olmasında ve Almanya'nın Belçika'nın tarafsızlığına kesin şekilde riayet etmesini talep etmesinde şaşırtıcı olan hiçbir şey yoktur. Ancak Almanya bu doğrultuda bir beyanatta bulunamamıştır. Çünkü kurmayının uzun süreden bu yana hazırlamış olduğu plânlar Belçika'dan geçilmesini kaçınılmaz kılmaktaydı.

4 Ağustos günü, Alman Birlikleri Belçika sınırını aşmışken, Sir Edward Goschen, Hükümeti'nin emri üzerine, Jagow'dan Belçika'nın ihlâl edilmesinden vazgeçilmesini talep etmiş ve birlikleri geri çektirmenin hâlen mümkün olup olmadığını sormuştur. Jagow'un olumsuz cevabı üzerine, İngiliz Büyükelçi, bu şahıstan meseleyi bir kez daha düşünmesini ve gece yarısından önce kendisine tatmin edici bir cevap vermesini rica etmiştir. Jagow, bu talebi "kendisine düşünmek için yirmi dört saat hatta daha fazla süre verilse dahi cevabının değişmeyeceğini" söyleyerek yanıtlamıştır. Orada, yukarıda, Goschen pasaportlarını istemiştir.

Alman diplomasisinin, Belçika'nın tarafsızlığı ile ilgili bu meseledeki genel tutumu incelendiğinde, sadece açıklaması mümkün olmayan bir açıklamaya ulaşılmaktadır; bu açıklama, diplomasinin, askerlerin lehine olmak üzere tamamen elden bırakılmış olmasıdır. Şüphesiz, Belçika'dan geçildiğinde stratejik durum daha iyi hâle gelmiştir; buna karşın, diplomatik durum ve yeniden hareketlenen askerî durum, sahneye üçüncü bir gücün, hem de düşmanlar içinde en tehlikeli olanının girmesi tehlikesi açısından en üst noktaya ulaşmıştır.

**İngiltere Belçika'nın bitaraflığına riayet talebinde ısrar edecekdir. Bu sayede Almanya'nın ..... tayin mümkün olabilir idi ..... İngiliz siyaseti.... Herhâlde almanlar ahmak ise.*

Sayfa :312

Alors, mais alors seulement, régnera entre les peuples la paix durable dont le philosophe de Kœnigsberg, il y a cent vingt ans, avait posé la première condition, à savoir *que la constitution de chaque Etat doit être républicaine*. Pour lui, l'institution monarchique entraînait nécessairement, inévitablement, un danger de guerres. Les raisons qu'il donnait ont conservé toute leur valeur :

« La *constitution républicaine*, outre qu'elle a pour elle d'être issue de la source pure de la conception du droit, est la seule qui puisse faire régner la *paix perpé-*

Sayfa :313

tuelle qui en constitue la base. Si l'assentiment des citoyens est indispensable pour décider si la guerre doit être déclarée ou non, il est très naturel que — devant attirer sur eux toutes les calamités : mettre en jeu leur propre existence, payer les frais de leur avoir, réparer péniblement les dévastations qu'elle cause, et supporter tout le poids d'une dette nationale qui ne pourra jamais, en temps de paix, être éteinte (puisque, par hypothèse, il y aura toujours des guerres nouvelles) — ils réfléchissent longtemps avant d'entreprendre une aventure aussi hasardeuse. Par contre, dans une constitution où le sujet n'est pas citoyen, donc qui n'est pas républicaine, la déclaration de guerre est la chose la plus aisée à décider, puisqu'elle ne coûte pas au chef, propriétaire et non pas membre de l'Etat, *le moindre sacrifice de ses plaisirs de table, de chasse, de campagne, de cour*, etc. Il peut donc la décréter comme une partie de plaisir, pour les motifs les plus futiles, et abandonner avec indifférence la justification qu'exigent les convenances au corps diplomatique, dont le métier est d'être toujours prêt à fournir cette justification. »

Telles sont les paroles de Kant...
A-t-il raison ? Le peuple allemand décidera...
Mais, s'il a raison, que s'ensuit-il ?...

Sayfa 312

[GELECEK]

Filozof Koenigsberg'in yüz yirmi yıl önce ilk koşulunu ortaya koyduğu halklar arasındaki kalıcı barış ancak o zaman [halklar sesini yükselttiğinde] hüküm sürebilecektir; bu koşul tüm devletlerin anayasalarının cumhuriyetçi olmasına dayalıdır. Bu şahsa göre, monarşik kurum kaçınılmaz olarak savaş tehlikesi doğurmaktaydı. Bu hususta vermiş olduğu gerekçeler hâlâ değerini muhafaza etmektedir.

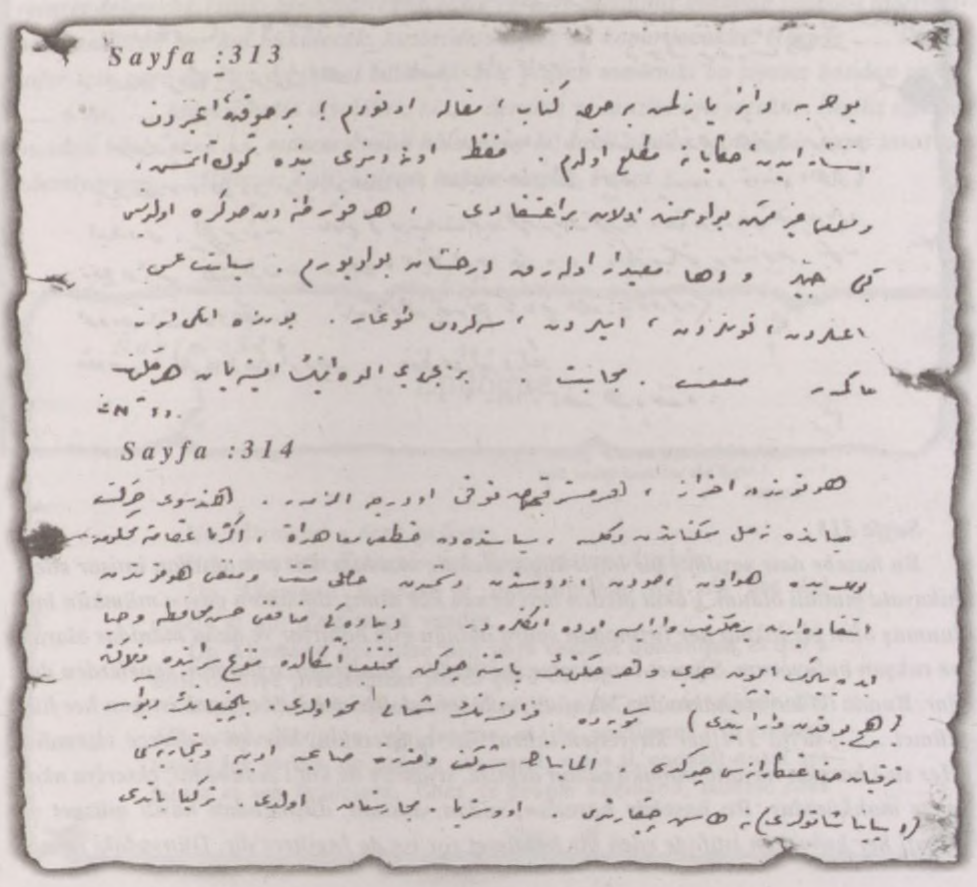
"Cumhuriyetçi anayasa, sadece hukuk kavramı gibi saf bir kaynağın mahsulü olmasının ötesinde, bunun temelini teşkil eden barışın nihaî olarak hüküm sürmesini sağlayabilecek tek olgudur. **[sayfa 313]** Savaş ilân edilip edilmemesi ile ilgili olarak vatandaşların rızasının alınması kaçınılmaz ise, tüm felâketleri vatandaşların yüklenmesi de son derece doğaldır. Kendi varoluşunu tehlikeye atmak, sahip olduklarının giderlerini ödemek, sebep olduğu yıkımları sıkıntı çekerek tamir etmek, barış zamanında hiçbir zaman bitmiş olama-

yacak olan ulusal borcun ağırlığına destek olmak (çünkü varsayıma göre daima yeni savaşlar olacaktır) – karşısında halk böylesi tehlikeli bir maceraya girişmeden önce uzun süre düşünecektir. Buna karşın, öznenin vatandaş olmadığı, dolayısıyla cumhuriyetçi olmayan bir anayasada savaş ilân etmek karar verilecek en kolay şeydir, çünkü bunun bedelini ülkenin lideri, sahibi, devlet mensubu ödemeyecektir. Zevklerinden, sofrasından, avından, arkadaşlarından, en ufak fedakârlıkta bulunmasına gerek kalmayacaktır. Dolayısıyla en boş gerekçe ile, zevkinin bir parçası olarak, savaş ilân edebilir ve Kordiplomatik elçiler topluluğunun uyum için diplomatik kadrolardan talep ettiği açıklamaları kayıtsızlıkla karşılayabilir; oysa bu kadroların görevi daima bu açıklamayı temin etmeye hazır olmaktır."

Kant'ın sözleri bu şekildedir...

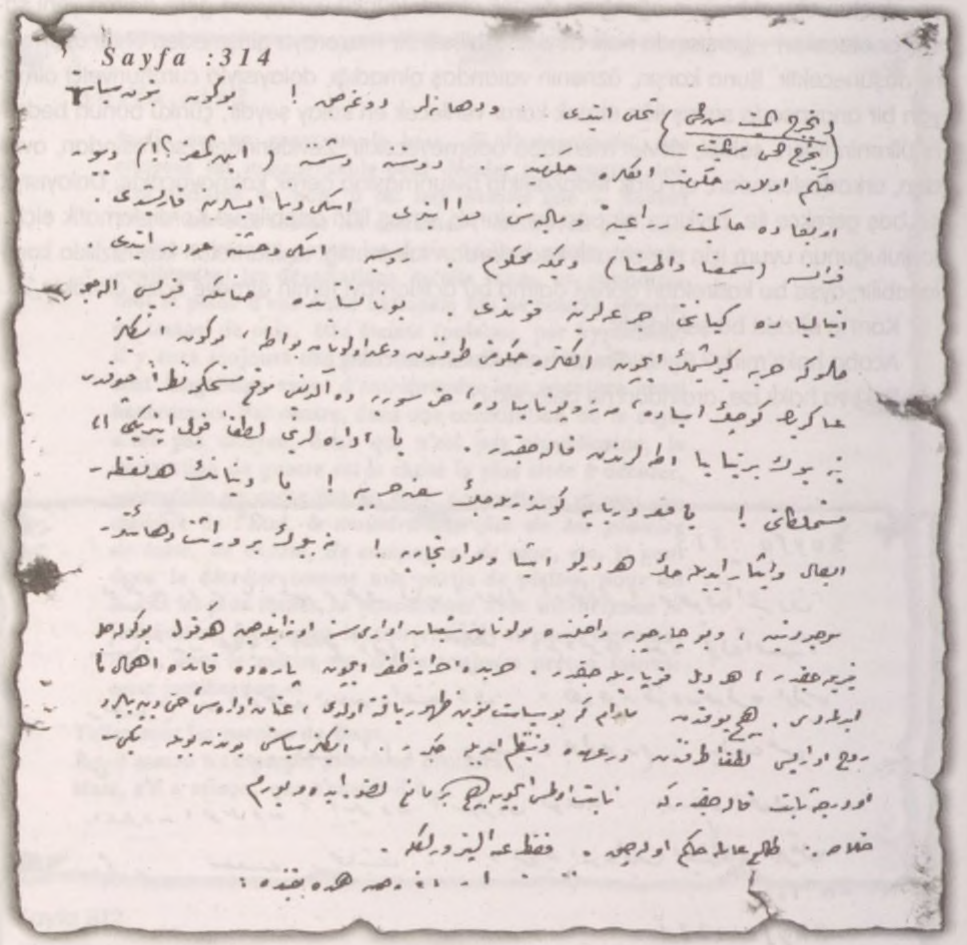
Acaba haklı mıdır? Buna Alman halkı karar verecektir.

Peki ya haklı ise, ardından ne gelecektir? ...

Sayfa :313

Sayfa :314

Sayfa 313

Bu hasebe dair yazılmış bir hayli kitap, makale okudum. Bir çok ağızdan intişar eden hikayata muttali oldum. Fakat öteden beri bende kök atmış, dikkatten gayr-ı mümkün bulunmuş olan bir itikadı her fırtınadan sonra olduğu gibi bahtiyar ve daha manidar olarak ve rahşan buluyorum. Siyaset-i umûmîye saatlerden, günlerden, aylardan, senelerden doğar. Bunda iki kuvvet hâkimdir: Menfaat, mücânebet. Birinciyi elde etmek isteyen her hükûmet ..... [sayfa 314]her kuvvetten ihtiraz her müşterekin, kuvveti o derece elzemdir. Her su-i hareket hayatta mümkünattan değilse, siyasette de kat'i muahedat, ekseriya akamete mahkûmdur. Bu hasebde havadan, sudan, dosttan, düşmandan hasılı müspet ve menfi her kuvvetten istifade eden bir hükûmet var ise de İngiltere'dir. Dünyadaki mena-

fi'ini hüsn-ü muhafaza ve siyanet edebilmek için harbi ve her hükûmetin başına çöken muhtelif eşkalde müteferri sirayette felakete (hiç yoktan var etti) bu sayede Fransa'nın şimali mahvoldu. Belçika'nın ..... terakkiyat-ı sanatkaranesi çoktu. Almanya'nın şevket ve kudret-i sanayii edebiyye ve ticariyesi(İspanya şatoları)ne taş çıkarttı. Avusturya, Macaristan öldü. Türkiye battı. ..... tecelli etti ve daha neler doğacak! Bu gün bütün siyasete hakim olan hükûmet İngiltere hükûmetidir. Dostuna ve düşmanına ..... diyor. Amerika da hakimiyet-i ziraiyye ve maliyesini feda etti. Eski Dünya işlerine karıştı. Fransa ..... demeye mahkûm. Rusya eski vahşetine avdet etti. İtalya da ..... kondu buna ..... sanki Kıbrısı alacak. Halbuki her bir girişimin için İngiltere hükûmeti tarafından vaad olunan bu ada, bu gün İngiltere asakirinin Küçük Asya'da, Mezopotamya'da hatta Suriye'de aldığı mevki-i müstahkeme nazaran çoktur. Yine Büyük Britanya Adalarından kalacaktır. Ya idarelerini lütfen kabul ettiği .....müstemlekât! Yahut deryaya gönderilecek süfun-ı harbiyye! Ya dünyanın her noktasına îsâl ve îşâr eyleyecek her türlü eşya ve mevad-ı ticariyye! Ne büyük bir veraset dehasıdır. (silik) Mevcudiyetine ve bu çerçeve dahilinde bulunan şuabat-ı idariyesine uzanılacak her kol bükülecek, kırılacaktır; Her dil koparılacaktır. Harbde ..... ihraz-ı zafer için para da kan da ihmal edilmedi. Hiç yoktan mademki bu siyaset bundan zuhur ..... oldu, ... idaresi hatta diyebiliriz ki..... deruhte ve tanzim eyleyecektir. İngiliz siyaseti bundan böyle yeni ..... o derece sabit kalacaktır ki, sabit olması için hiçbir mani tasavvur edemiyorum..... Hülasa: Tali'-i aleme hakim olacak. Fakat .....

Sayfa :315

Epilogue.

They who do not feel the darkness will never look for the light.
BOCLE

Un Allemand a écrit ce livre.

Non point un Français, un Russe ou un Anglais.

Un Allemand honnête et incorruptible, qui n'a pas été acheté et qui n'est pas à vendre.

Un Allemand qui aime son pays comme quiconque, et qui a écrit ce livre précisément *parce qu'*il l'aime.

Né sur le sol allemand, élevé dans la culture allemande, Allemand d'origine, de langue et de sentiment, il connaît toutes les vertus du peuple allemand, mais il connaît aussi ses fautes et ses faiblesses. Chez le peuple allemand, comme chez

Sayfa :315

tous les autres, les vertus engendrent des faiblesses : de la fidélité naît la confiance aveugle, qui ne recherche pas si la bonne foi du peuple n'a point été trompée ; le dévouement dégénère chez lui en obéissance passive, qui ne demande pas si la voie indiquée conduit au crime ou à la ruine.

Les conducteurs du peuple allemand ont scandaleusement abusé de sa confiance, et ils ont mis le bandeau de l'ignorance sur ses yeux, jadis si clairvoyants. Ils ont transformé ses bourgeois pacifiques en guerriers pleins de haine et animés du désir de la vengeance ; les représentants de la civilisation et de l'intelligence en adorateurs fanatiques et aveugles du succès ; les hommes d'une culture universelle en nationalistes étroits : les lumières de l'art et de la science en piliers de casernes.

Sayfa 315

Sondeyiş

Karanlığı hisetmemiş olanlar,
asla aydınlığı göremezler.
BUCILE

Bu kitabı bir Alman yazmıştır.

Bir Fransız, bir Rus veya bir İngiliz değil.

Dürüst ve namuslu, satın alınmamış ve satacak bir şeyi olmayan bir Alman.

Ülkesini herhangi biri gibi seven ve bu kitabı özellikle ülkesini sevdiği için yazan bir Alman.

Alman topraklarında doğmuş, Alman kültürüyle yetişmiş, kökeni, dili, hisleri Alman olan bu şahıs Alman halkının tüm erdemlerini bilmektedir, ancak bunun yanı sıra tüm hatalarını ve zayıflıklarını da bilmektedir. Diğer tüm halklarda olduğu gibi Alman halkında da, erdemler zayıflıkların doğmasına yol açmaktadır. Sadakat kör körüne duyulan güveni doğurmaktadır; körü körüne duyulan güven ise halkın iyi niyetinin suiistimal edilip edilmediğini araştırmamaktadır; fedakârlık ise pasif bir itaatkârlığa dönüşmekte ve gösterilen yolun suça veya yıkıma götürüp götürmediğini görülmemektedir.

Alman halkını yönetenler, halkın güvenini aşağılık şekilde kötüye kullanmışlar ve halkın daha önce son derece ileriyi gören gözlerine cehaletin bağını geçirmişlerdir. Barışçıl burjuvaları nefret dolu ve intikam arzuları içindeki ateşli savaşçılara dönüştürmüşlerdir; uygarlığın temsilcilerini ve zekâyı fanatik hayranlara ve gözleri başarıdan kör olmuş kişilere dönüştürmüşlerdir; evrensel kültür adamlarını dar görüşlü milliyetçilere ve sanat ve bilim ışıklarını ise kışlaların müdavimi haline dönüştürmüşlerdir.

DICTIONNAIRE
ÉTYMOLOGIQUE
DES MOTS FRANÇOIS
DÉRIVÉS DU GREC:

Ouvrage utile à tous ceux qui se livrent à l'étude des sciences, des lettres et des arts, et qui ne sont point versés dans les langues anciennes;

Auquel on a joint les noms des nouvelles mesures, et les autres mots nouveaux tirés du Grec.

Par J. B. MORIN, *Censeur des études au Lycée de Clermont-Ferrand.*

Enrichi de notes par M. D'ANSSE DE VILLOISON, membre de l'Institut de France, des Académies de Londres, Berlin, Gottingue, Iéna, &c. &c.

SECONDE ÉDITION,

Corrigée, et augmentée de tous les mots usuels de la langue françoise.

TOME SECOND.

... nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadant, parce detorta.
HORAT. *Art. Poet.*

115

A PARIS,
DE L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE.

M. DCCC. IX.

FRANSIZCA SÖZCÜKLER – ETİMOLOJİ SÖZLÜĞÜ
YUNANCA'DAN TÜREMİŞ KELİMELER

Bilimsel, edebi ve sanatsal araştırmalar yapan ve eski diller hakkında bilgi sahibi olmayan herkese lazım olabilecek nitelikte bir kitap;

Bu kitaba yeni ölçüler ve Yunanca'dan geçen diğer yeni kelimeler ilâve edilmiştir.

Hazırlayan
J. B. MORIN, Clermont-Ferrand Lisesi Araştırma Denetleyicisi
Londra, Berlin, Gottingue, Iena, &c. &c. Akademileri, Fransız Enstitüsü mensubu D'ANSSE DE VILLOISON tarafından zenginleştirilmiştir.

İKİNCİ BASKI

Fransız dilinde kullanılan kelimelerle zenginleştirilmiş ve ilaveler yapılmıştır.

BİRİNCİ CİLT

.... Nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si Graeco fonte cadant, parce detorta

HAROT, Şair, Sanatçı

PARIS
IMPERIALE BASIMEVİ
M. DCCC.. IX..

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 115
Yazar	: J. B. Morin
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 13 cm.
	Boy : 19.5 cm.
Sayfa Adedi	: XXXII + 478
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :8

8 ACR

ACOUSTIQUE, s. f. science qui traite de l'ouïe et des sons. Ce mot vient d'*ἀκουστικὸς (akoustikos)*, qui entend, dérivé d'*ἀκούω (akouô)*, j'entends. ACOUSTIQUE, adj., se dit de tout ce qui a rapport au sens de l'ouïe.

Sayfa 8

ACOUSTIQUE [akustik], işitme ve sesleri ele alan bilim dalı. Bu kelime işiten anlamındaki akoustikos [akustikos] kelimesinden gelmektedir; akoustikos ise işitiyorum anlamındaki akouo [akuo] kelimesinden türemiştir. Akustik kelimesi sıfat olarak kullanıldığında ise işitme duyusuyla ilgili anlamındadır.

Sayfa :11

ADÉPHAGIE, s. f. *(méd.)*, *ἀδηφαγία (adêphagia)*, appétit vorace, insatiable, d'*ἄδην (adên)*, abondamment, et de *φάγω (phagô)*, je mange. C'est aussi le nom de la déesse de la gourmandise.

Sayfa 11

ADÉPHAGIE [adefaji], tıbbî, doymak bilmeyen iştah anlamındaki adephagia [adefajiya] kelimesinden gelmektedir. Adephagia kelimesi ise bol anlamındaki aden ve yiyorum anlamındaki phago [fago] kelimelerinden türemiştir. Bu aynı zamanda oburluk Tanrıçasının da adıdır.

Sayfa :12

ADIAPHORISTES, s. m. pl. *(hist. eccl.)*, mot dérivé d'*ἀδιάφορος (adiaphoros)*, indifférent, qui vient d'*α* privatif, et de *διαφέρω (diaphérô)*, je diffère. Ce nom fut donné, dans le seizième siècle, à ceux des Luthériens qui approuvoient la doctrine de Luther, sans cesser de reconnoître l'autorité de l'Église.

ADIAPNEUSTIE, s. f. *(méd.)*, défaut de transpiration. Ce mot est formé d'*α* privatif, et de *διαπνέω (diapnéô)*, je transpire

Sayfa 12

ADIAPHORISTES [adiyaforist], kayıtsız anlamındaki adiaphoros [adiaforos] kelimesinden türemiştir. Bu isim on altıncı yüzyılda, kilisenin otoritesini tanımayan ve Luther [Lüter] doktrinini kabul eden Lütercilere verilmekteydi.

ADIAPNEUSTIE [adiyapnösti], tıbbî, terlemenin olmayışı. Bu kelime yoksun bırakıcı sözcüğü ile terliyorum anlamındaki diapneo kelimesinden türemiştir.

Sayfa :12

ADIARRHÉE, s. f. *(méd.)*, ἀδιαῤῥοία *(adiarrhoia)*, suppression générale des évacuations du corps.

ADIPSIE, s. f. *(méd.)*, ἀδιψία *(adipsia)*, défaut d'appétit pour les liquides.

Sayfa 12

ADIARRHÉE [adiyare], tıbbî, vücut atıklarının genel olarak ortadan kaldırılması anlamındaki adiarrhoia [adioroia] kelimesinden gelmektedir.

ADIPSIE [adipsi, susama duygusunun azalması ya da yitimi], tıbbî, sıvılara duyulan iştahın ortadan kalkması anlamındaki adipsia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :14

AÉROSTAT, s. m. *(physiq.)*, ballon ou globe rempli d'un fluide plus léger que l'air,

Sayfa 14

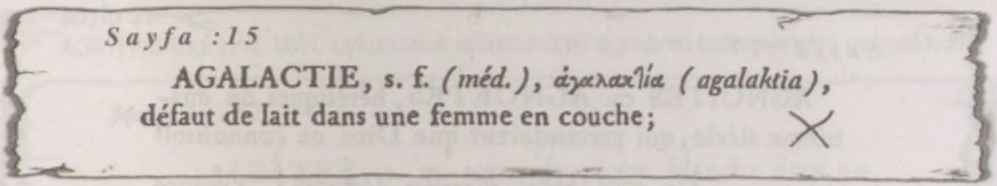
AÉROSTAT [aerostat, balon], fizik, havadan daha hafif bir sıvı ile dolu olan balon veya küre anlamındadır.

Sayfa :15

Ce mot est dérivé d'ἀηρ *(aêr)*, l'air, et de ἵστημαι *(histamai)*, je me tiens, ou des mots latins *aer* et *stat; qui stat in aere*, qui se tient dans l'air.

Sayfa 15

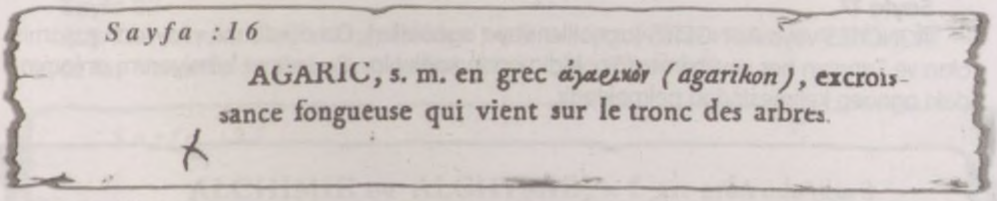
Bu kelime hava anlamındaki aer ve kendimi tutuyorum anlamındaki histamai kelimelerinden türemiştir veya Lâtince'deki aer ve stat yani havada duran anlamındaki stat in aere sözcüklerinden türemiştir.

Sayfa :15

AGALACTIE, s. f. *(méd.)*, ἀγαλαξία *(agalaktia)*, défaut de lait dans une femme en couche;

Sayfa 15

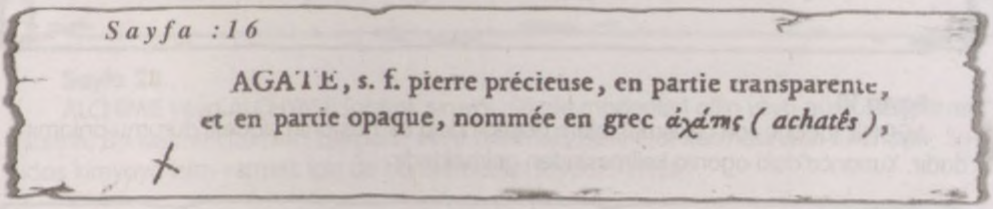
AGALACTIE [agalakti], tıbbî, loğusa bir kadında süt olmaması anlamındaki agalaktia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :16

AGARIC, s. m. en grec ἀγαρικὸν *(agarikon)*, excroissance fongueuse qui vient sur le tronc des arbres.

Sayfa 16

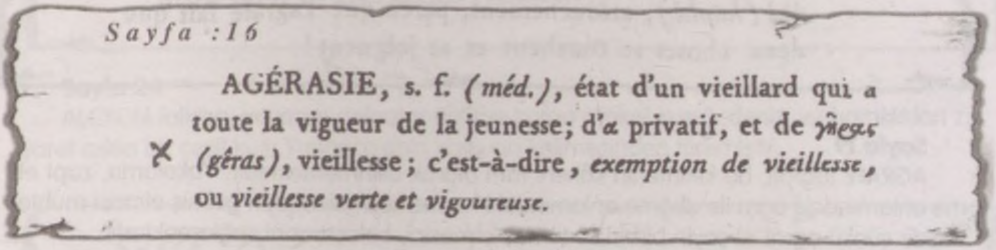
AGARIC [agarik], Yunanca'daki agarikon kelimesinden gelmektedir. Ağaçların gövdesindeki mantarımsı ur anlamındadır.

Sayfa :16

AGATE, s. f. pierre précieuse, en partie transparente, et en partie opaque, nommée en grec ἀχάτης *(achatês)*,

Sayfa 16

AGATE [agat, akik], bir kısmı saydam, bir kısmı ise opak [ışık geçirmez] olan bir tür değerli taş; Yunanca'da achates [aşate] kelimesi kullanılmaktadır.

Sayfa :16

AGÉRASIE, s. f. *(méd.)*, état d'un vieillard qui a toute la vigueur de la jeunesse; d'α privatif, et de γῆρας *(gêras)*, vieillesse; c'est-à-dire, *exemption de vieillesse*, ou *vieillesse verte et vigoureuse.*

Sayfa 16

AGÉRASIE [ajerazi], tıbbî, gençliğin verdiği güce sahip olan bir yalının durumu anlamındadır. Yoksun bırakıcı kelimesi ile yaşlılık anlamındaki geras kelimelerinden türemiştir; yaşlılıktan muaf tutulma veya güçlü yaşlılık anlamındadır.

Sayfa :17

AGNOITES ou AGNOÈTES, hérétiques du quatrième siècle, qui prétendoient que Dieu ne connoissoit pas tout. Ce mot vient d'*ἀγνοέω (agnoéô)*, j'ignore,

Sayfa 17

AGNOITES veya AGNOETES [agnoitler veya agnoetler], On dördüncü yüzyılda yaşamış olan ve Tanrının her şeyi bilmediğini iddia eden sapkınlar. Bu kelime bilmiyorum anlamındaki agnoeo kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :18

AGONIE, s. f. situation violente d'un malade à l'approche de la mort; en grec *ἀγωνία (agônia)*,

Sayfa 18

AGONIE [agoni, can çekişme], ölüm döşeğindeki bir hastanın şiddetli durumu anlamındadır. Yunanca'daki agonia kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :19

AGRAFE, s. f. L'origine de ce mot est incertaine: ne pourroit-il pas venir d'*ἄγρα (agra)*, prise, capture, et de *ἁφὴ (haphê)*, attouchement, parce que l'agrafe fait que deux choses se touchent et se joignent!

Sayfa 19

AGRAFE [agraf], bu kelimenin kökeni tam olarak bilinmemektedir. Yakalama, zapt etme anlamındaki agra ile değme anlamındaki haphe kelimelerinden gelmiş olması muhtemeldir çünkü agraf iki şeyin birbiri ile temas etmesini, birleşmesini sağlamaktadır.

Sayfa :20

AGRYPNIE, s. f. *(méd.)*, *ἀγρυπνία (agrupnia)*, insomnie;

Sayfa 20

AGRYPNIE [agripni], tıbbî, uykusuzluk anlamındaki agrupnia kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :22

ALBÂTRE, s. m. sorte de pierre blanche dont on faisoit autrefois des vases à mettre des parfums. Son nom grec est ἀλάβαστρον (*alabastron*),

Sayfa 22

ALBATRE [albatr, kaymaktaşı], Eskiden parfüm koymak üzere vazo imal edilen bir tür beyaz taş. Yunanca'da alabastron kelimesine karşılık gelmektedir.

Sayfa :23

ALCHIMIE ou ALCHYMIE, s. f. art prétendu de changer les métaux en or et en argent. Ce mot est formé de χημία (*chêmêia*) ou χιμεία (*cheimêia*), mots dont se sert Suidas pour désigner la *chimie*,

Sayfa 23

ALCHIMIE veya ALCHYMIE [alşimi, simya], Sözde madenleri altın veya gümüşe çevirme sanatı. Bu kelime chemeia [şemeia] veya cheimeia [şeimeia] kelimesinden türemiştir; Suidas kimyaya isim vermek için de bu kelimeden faydalanmıştır.

Sayfa :24

ALCYON, s. m. oiseau qui fréquente la mer et les marécages, en grec ἀλκυών (*halkuôn*),

Sayfa 24

ALCYON [alkion, yuvasını dalgalar üstüne kuran masal kuşu], denizi ve bataklıkları ziyaret eden bir çeşit kuş; Yunanca'daki halkuon kelimesinden türemiştir.

Sayfa :25

ALEXIPYRÉTIQUE, adj. terme de pharmacie, formé d'ἀλέξω (*alexô*), je chasse, et de πυρετὸς (*purétos*), fièvre. Il se dit des remèdes propres à chasser la fièvre.

Sayfa :25

ALEXITÈRE, adj. et s. remède contre la morsure des bêtes venimeuses; d'*ἀλέξω (alexô)*, je chasse, je repousse, et de *θὴρ (thêr)*, bête venimeuse, bête féroce.

Sayfa 25

ALEXIPYRÉTIQUE [aleksipiretik], sıfat, avlıyorum anlamındaki alexo [alekso] ve ateş anlamındaki puretos [püretos] kelimelerinden türemiş olan eczacılık terimi. Ateş düşürmeye yönelik ilaçlar bu şekilde adlandırılmaktadır.

ALEXITERE [aleksiter], sıfat, zehirli hayvanların ısırmasına karşı kullanılan ilaç. Avlıyorum anlamındaki alexo [alekso] ve zehirli hayvan veya yırtıcı hayvan anlamındaki ther kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :26

ALISMA, s. m. *ἄλισμα (alisma)*, plante qui croît dans les lieux humides, et dont les feuilles ressemblent à celles du plantain.

ALLÉGORIE, s. f. d'*ἀλληγορία (allégoria)*, figure par laquelle on dit une chose pour en faire entendre une autre; d'*ἄλλος (allos)*, autre, et d'*ἀγορὰ (agora)*, discours, harangue.

ALLONYME, adj. d'*ἄλλος (allos)*, autre, et d'*ὄνυμα (onuma)*, nom; nom substitué à un autre. Il se dit des ouvrages de littérature publiés sous un nom étranger.

Sayfa 26

ALISMA [alizma], nemli ortamlarda yetişen ve yaprakları sinirotunun yapraklarını andıran bir tür bitki; Yunanca'daki alisma kelimesinden geçmiştir.

ALLÉGORIE [alegori, istiare], bir şeyi ima etmek amacıyla başka bir şeyin söylenmesi; başka anlamındaki allos ile konuşma, söylev anlamındaki agore [agor] kelimelerinden türemiştir.

ALLONYME [allonim], sıfat, başka anlamındaki allos ile isim, bir başkasının yerine geçen isim anlamındaki onuma [onüma] kelimelerinden türemiştir. Yabancı bir isimle yayınlanmış olan edebi kitaplar bu şekilde adlandırılmaktadır.

Sayfa :27

ALOGOTROPHIE, s. f. *(méd.)*, nourriture inégale et disproportionnée. Ce mot est formé d'*α* privatif, de *λόγος (logos)*, proportion, et de *τροφὴ (trophê)*, nourriture,

ALOPÉCIE, s. f. *(méd.)*, *ἀλωπικία (alôpékia)*, maladie nommée aussi *pelade*, qui fait tomber le poil et les cheveux.

Sayfa 27

ALOGOTROPHIE [alogotrofi], tıbbî, eşit olmayan ve orantısız besin anlamındadır. Bu kelime yoksun bırakan kelimesinden, oran anlamındaki logos kelimesinden ve besin anlamındaki trophe [trofe] kelimesinden türemiştir.

ALOPÉCIE [alopesi, saç dökülmesi], tıbbî, saçların ve tüylerin dökülmesine neden olan ve aynı zamanda pelade [pelad] şeklinde de adlandırılan bir hastalık. Alopekia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :28

ALPHA, nom de la première lettre des Grecs, que nous appelons A. On emploie quelquefois ce mot au figuré, pour signifier ce qui est à la tête d'une chose, ce

ALPHUS, s. m. *(méd.)*, mot latin dérivé d'*ἀλφὸς (alphos)*, blanc; espèce de lèpre qui occasionne des taches blanches sur la peau.

AMALGAME, s. m. *(chim.)*, alliage du mercure avec un métal; de *ἅμα (hama)*, ensemble, et de *γαμεῖν (gamein)* marier, joindre.

Sayfa 28

ALPHA [alfa], Bizim A şeklinde adlandırdığımız, Yunan alfabesinin ilk harfinin ismi. Bu kelime kimi zaman bir şeyin başında bulunanı tarif etmek için mecaz anlamda kullanılır.

ALPHUS [alfüs], tıbbî, beyaz anlamındaki Lâtince'deki alphos [alfos] kelimesinden türemiştir; derinin üstünde beyaz lekelerin olmasına neden olan bir tür cüzam.

AMALGAME [amalgam], kimya, cıva ile bir metalin alaşımıdır. Birlikte anlamındaki hama ile evlendirmek, birleştirmek anlamındaki gamein sözcüklerinden meydana gelmektedir.

Sayfa :29

AMARANTE, s. f. ἀμάραντον *(amaranton)*, belle plante qui fait l'ornement des jardins.

AMAUROSE, s. f. *(méd.)*, maladie des yeux, appelée *goutte sereine.* Ce mot est grec, ἀμαύρωσις *(amaurôsis)*,

AMAZONES, s. f. femmes guerrières qui se brûloient, dit-on, la mamelle gauche pour mieux tirer de l'arc. Ce mot est formé d'α privatif, et de μαζὸς *(mazos)*, mamelle, c'est-à-dire, *sans mamelle*, ou *privée d'une mamelle.*

Sayfa 29

AMARANTE [amarant, horoz ibiği], bahçe süslemesinde kullanılan güzel bir bitki, amaranton kelimesinden gelmektedir.

AMAUROSE [amoroz, bakarkörlük], tıbbî, Bir göz hastalığı. Bu kelime amaurosis kelimesinden gelmektedir.

AMAZONES [Amazonlar], daha iyi ok atmak için sol göğüslerini yakan savaşçı kadınlar. Bu kelime yoksun bırakan kelimesi ile göğüs, meme anlamındaki mazos kelimesinden türemiştir ve göğsü olmayan, bir göğsü bulunmayan anlamındadır.

Sayfa :30

AMBIDEXTRE, adj. qui se sert également des deux mains ; du latin *ambidexter*, dérivé du grec ἀμφιδέξιος *(amphidexios)*,

AMBLYOPIE, s. f. *(méd.)*, ἀμβλυωπία *(ambluôpia)*, obscurcissement et affoiblissement de la vue, maladie ordinaire aux vieillards ;

AMBON, s. m. tribune, jubé dans les églises ; du grec ἄμβων *(ambôn)*, lieu élevé,

AMBROSIE ou AMBROISIE, s. f. *(mythol.)*, en grec ἀμβροσία *(ambrosia)*, la nourriture des dieux ;

AME, s. f. principe de la vie ; du latin *anima*, fait d'*animus*, dérivé du grec ἄνεμος *(anémos)*, souffle, respiration.

AMÉNORRHÉE, s. f. *(méd.)*, suppression ou interruption du flux menstruel ou des règles des femmes.

Sayfa 30

AMBIDEXTRE [ambidekstr, hem sağ hem de sol elini aynı şekilde kullanabilen], sıfat, aynı zamanda her iki elini de kullanabilen anlamındadır ve Lâtince'deki ambidexter [ambidekster] kelimesinden gelmektedir; bu kelime ise Yunanca amphidexios [amfideksiyos] kelimesinden türemiştir.

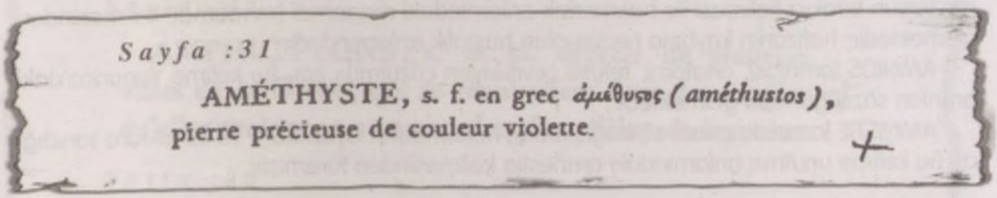
AMBLYOPIE [ambliopi, göz tembelliği hastalığı], tıbbî, görmenin kararması ve zayıflaması anlamındaki ambluopia kelimesinden gelmektedir; yaşlılarda görülen olağan bir hastalıktır.

AMBON, [ambon], kürsü, kiliselerdeki köprü biçimindeki minber; Yunanca'daki yüksek yer anlamındaki ambon kelimesinden gelmektedir.

AMBROSIE veya AMBROISIE [ambrozi veya ambroizi, ambrozya, rivayete göre Olimpos tanrılarının yemeği], mitoloji, Yunanca'daki ambrosia kelimesinden gelmektedir ve Tanrıların yemeği anlamındadır.

AME [ruh], hayatın kökeni, kaynağı, Lâtince'deki anima kelimesinden gelmektedir; anima ise soluk, teneffüs anlamındaki Yunanca anemos kelimesinden türemiştir.

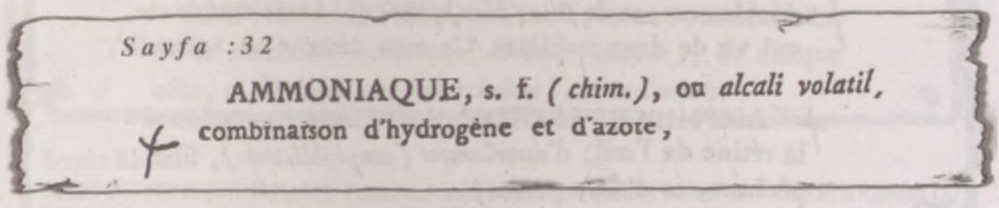
AMÉNORRHÉE [amenorre, kadınlarda adetten kesilme], tıbbî, Kadınlardaki aylık döngünün ve reglin sona ermesi veya kesilmesi.

Sayfa :31

AMÉTHYSTE, s. f. en grec ἀμέθυστος (*améthustos*), pierre précieuse de couleur violette.

Sayfa 31

AMÉTHYSTE [ametist], Yunanca'daki amethustos [ametustos] kelimesinden gelmektedir. Mor renkli değerli bir çeşit taş.

Sayfa :32

AMMONIAQUE, s. f. (*chim.*), ou *alcali volatil*, combinaison d'hydrogène et d'azote,

Sayfa 32

AMMONIAQUE [amonyak], kimya, hidrojenden ve azot kombinasyonundan meydana gelen uçucu bir alkalidir.

Sayfa :33

AMNÉSIE, s. f. *(méd.)*, αμνσια *(amnêsia)*, affoiblissement extraordinaire de la mémoire. Ce mot est formé d'α privatif, et de μνάομαι *(mnaomai)*, se ressouvenir; c'est-à-dire, *maladie qui fait perdre le souvenir.*

AMNIOS, s. m. *(anat.)*; membrane déliée qui enveloppe immédiatement le fœtus. Le mot grec est ἄμνιον *(amnion)*,

AMNISTIE, s. f. pardon que le souverain accorde aux rebelles et aux déserteurs. Ce mot vient d'ἀμνησια *(amnêstia)*, qui signifie proprement *oubli*,

Sayfa 33

AMNÉSIE [amnezi, bellek yitimi], tıbbî, hafızanın olağandışı şekilde zayıflaması. Bu kelime yosun bırakıcı kelimesi ile hatırlamak anlamındaki mnaomai [mnaomai] kelimesinden gelmektedir; hafızanın kaybına neden olan hastalık anlamındadır.

AMNIOS [amnios], anatomi, fetüsü çevreleyen çözülmüş zar. Bu kelime Yunanca'daki amnion sözcüğünden gelmektedir.

AMNISTIE [amnisti, genel af, bağışlama], hükümdarın isyancılara ve kaçaklara tanıdığı af. Bu kelime unutma anlamındaki amnestia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :34

AMOME, s. m. en grec ἄμωμον, fruit d'un arbre odoriférant qui croît aux Indes.

AMPHIBIE, adj. et s. d'ἀμφὶ *(amphi)*, des deux côtés, doublement, et de βίος *(bios)*, vie; qui a une double vie, qui vit de deux manières. Ce mot désigne les animaux

AMPHIBLESTROÏDE, s. f. *(anat.)* nom donné à la rétine de l'œil; d'ἀμφιβλήστρον *(amphiblêstron)*, filet de pêcheur, et d'εἶδος *(eidos)*,

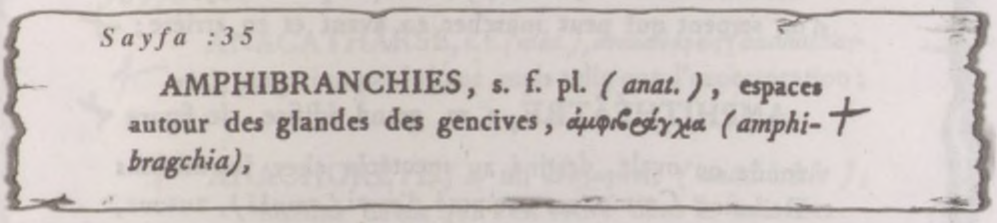
Sayfa 34

AMOME [amom], Yunanca bir kelimedir; Hoş kokulu bir tür ağaç anlamındadır.

AMPHIBIE [amfibi], iki tarafta, çift taraflı anlamındaki amphi [amfi] ve hayat anlamında-

ki bios kelimelerinden türemiştir ve iki hayatlı veya iki şekilde de yaşayabilen anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime aynı zamanda hem suda hem de karada yaşayabilen hayvanlardan bahsederken kullanılmaktadır.

AMPHIBLESTROIDE [amfiblestroid], anatomi, gözün retinasına verilen isim; balıkçı ağı anlamındaki amphiblestron [amfiblestron] ve şekil, benzerlik anlamındaki eidos kelimelerinden türemiştir.

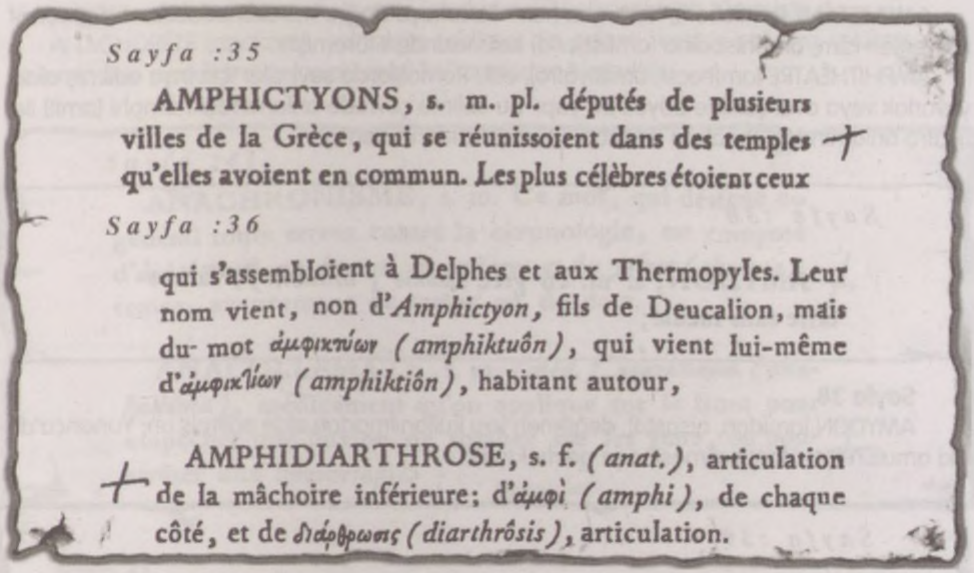

Sayfa :35

AMPHIBRANCHIES, s. f. pl. *(anat.)*, espaces autour des glandes des gencives, ἀμφιβράγχια *(amphi-bragchia)*,

Sayfa 35

AMPHIBRANCHIES [amfibranşi], anatomi, dişeti bez etrafındaki alanlar; amphibragchia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :35

AMPHICTYONS, s. m. pl. députés de plusieurs villes de la Grèce, qui se réunissoient dans des temples qu'elles avoient en commun. Les plus célèbres étoient ceux

Sayfa :36

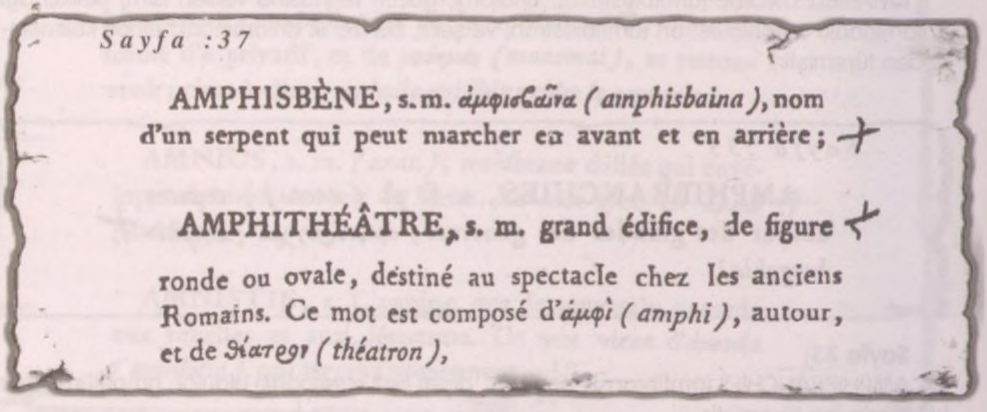
qui s'assembloient à Delphes et aux Thermopyles. Leur nom vient, non d'*Amphictyon*, fils de Deucalion, mais du mot ἀμφικτίων *(amphiktuôn)*, qui vient lui-même d'ἀμφικτίων *(amphiktiôn)*, habitant autour,

AMPHIDIARTHROSE, s. f. *(anat.)*, articulation de la mâchoire inférieure; d'ἀμφὶ *(amphi)*, de chaque côté, et de διάρθρωσις *(diarthrôsis)*, articulation.

Sayfa 35-36

AMPHICTYONS [amfiktiyon], Yunanistan'da pek çok şehrin milletvekili anlamındadır; bu milletvekilleri sahip oldukları ortak tapınaklarda bir araya gelmekteydiler. Bunların en meşhurları Delphes [Delf] ve Thermopyles'te [Termopil] bir araya gelenlerdir. Bu isim sanıldığı gibi Deucalion'un [Dökaliyon] oğlu olan Amphictiyon'dan [Amfiktiyon] gelmemektedir; bu kelimenin kökeni amphiktuon [amfiktüon] kelimesidir. Amphiktuon kelimesi ise çevrede ikamet eden anlamındaki amphiktion [amfiktiyon] kelimesinden türemiştir.

AMPHIDIARTHROSE [amfidiartroz], anatomi, alt çene eklemi; her taraftan anlamındaki amphi [amfi] ile eklem anlamındaki diarthrosis [diartrozis] kelimelerinden gelmektedir.

Sayfa :37

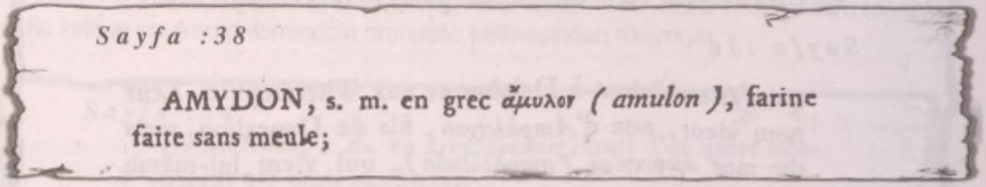
AMPHISBÈNE, s. m. *ἀμφισβαῖνα (amphisbaina)*, nom d'un serpent qui peut marcher en avant et en arrière ;

AMPHITHÉÂTRE, s. m. grand édifice, de figure ronde ou ovale, destiné au spectacle chez les anciens Romains. Ce mot est composé d'*ἀμφὶ (amphi)*, autour, et de *θέατρον (théatron)*,

Sayfa 37

AMPHISBÈNE [amfisben], hem öne hem de arkaya doğru hareket edebilen bir tür yılana verilen isim; amphisbaina [amfisbena] kelimesinden türemiştir.

AMPHITHÉATRE [amfiteatr, amfitiyatro], eski Romalılarda seyirciler için inşa edilmiş olan yuvarlak veya oval şekilde büyük bir yapı. Bu kelime çevrede anlamındaki amphi [amfi] ile tiyatro anlamındaki theatron [teatron] kelimelerinden türemiştir.

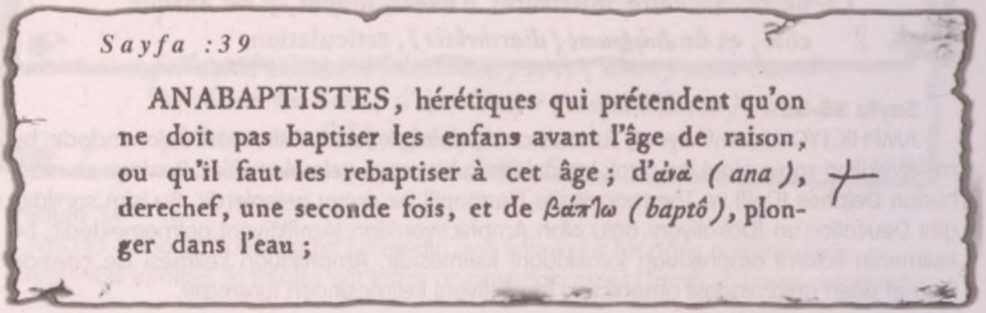

Sayfa :38

AMYDON, s. m. en grec *ἄμυλον (amulon)*, farine faite sans meule;

Sayfa 38

AMYDON [amidon, nişasta], değirmen taşı kullanılmadan elde edilmiş un; Yunanca'daki amulon [amülon] kelimesinden gelmektedir.

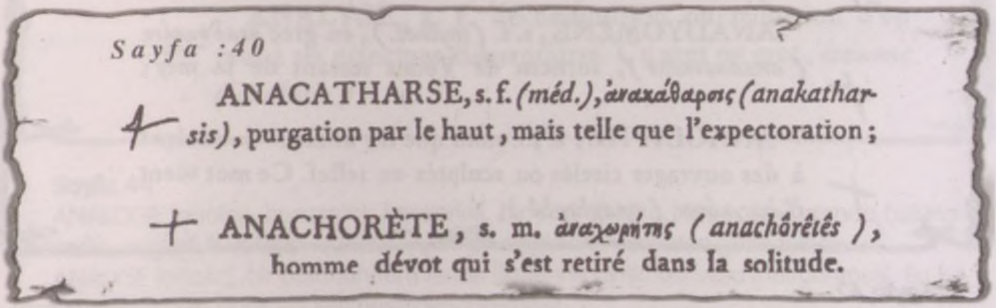

Sayfa :39

ANABAPTISTES, hérétiques qui prétendent qu'on ne doit pas baptiser les enfans avant l'âge de raison, ou qu'il faut les rebaptiser à cet âge ; d'*ἀνὰ (ana)*, derechef, une seconde fois, et de *βάπτω (baptô)*, plonger dans l'eau ;

Sayfa 39

ANABAPTISTES [anabatist], Çocukların akıl çağına gelmeden önce vaftiz edilmemesi veya bu yaşa geldiklerinde tekrar vaftiz edilmesi gerektiğini ileri süren sapkınlar. Bu kelime yeni baştan, ikinci kez anlamındaki ana ile suya dalmak anlamındaki bapto kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :40

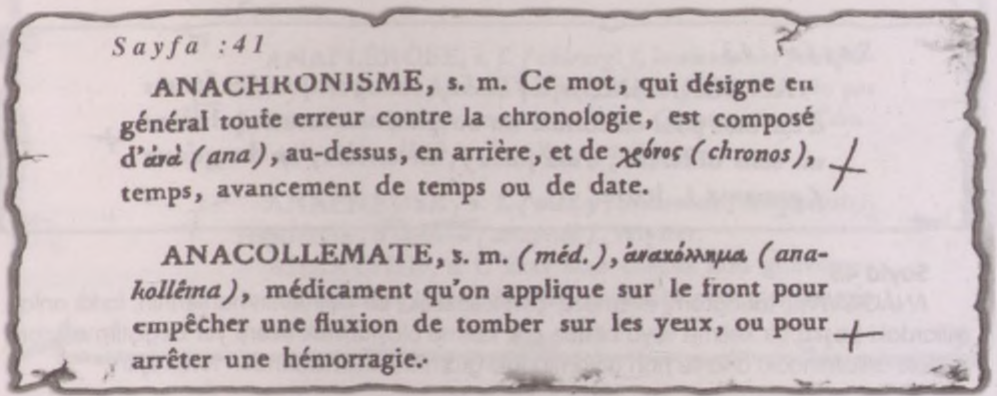
ANACATHARSE, s. f. *(méd.)*, ἀναχάθαρσις *(anakatharsis)*, purgation par le haut, mais telle que l'expectoration;

ANACHORÈTE, s. m. ἀναχωρήτης *(anachôrêtês)*, homme dévot qui s'est retiré dans la solitude.

Sayfa 40

ANACATHARSE [anakatars], tıbbî, ilaçla yukarıdan iç sürdürme, söktürme (balgam söktürme gibi) anlamındaki anakatharsis [anakatarsis] kelimesinden türemiştir.

ANACHORÈTE [anakoret, yalnızlığa çekilmiş din adamı, keşiş], inzivaya çekilmiş sofu anlamındaki anachoretes [anakorete] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :41

ANACHRONISME, s. m. Ce mot, qui désigne en général toute erreur contre la chronologie, est composé d'ἀνά *(ana)*, au-dessus, en arrière, et de χρόνος *(chronos)*, temps, avancement de temps ou de date.

ANACOLLEMATE, s. m. *(méd.)*, ἀνακόλλημα *(anakollêma)*, médicament qu'on applique sur le front pour empêcher une fluxion de tomber sur les yeux, ou pour arrêter une hémorragie.

Sayfa 41

ANACHRONISME [anakronizm, tarihe aykırılık], bu kelime genel olarak kronolojiye aykırı düşen hatalar anlamındadır; üstünde, arkada anlamındaki ana ile zaman, zamanın veya tarihin ilerleyişi anlamındaki chronos [kronos] kelimelerinden türemiştir.

ANACOLLEMATE [anakolmat], tıbbî, gözlerin üstünde kan toplanmasını engellemek veya bir kanamayı durdurmak amacıyla alnın üstüne uygulanan ilaç; anakollema kelimesinden türemiştir.

Sayfa :42

ANADOSE, s. f. *(méd.)*, *ἀνάδοσις (anadosis)*, distribution des alimens dans toutes les parties du corps;

ANADYOMÈNE, s. f. *(mythol.)*, en grec *ἀναδυομένη (anaduoménê)*, surnom de Vénus sortant de la mer;

ANAGLYPHE, s. m. nom que les anciens donnoient à des ouvrages ciselés ou sculptés en relief. Ce mot vient d'*ἀναγλύφω (anagluphô)*,

Sayfa 42

ANADOSE [anadoz], tıbbî, besinlerin vücudun tüm bölümlerine dağıtımı; anadosis kelimesinden türemiştir.

ANADYOMÈNE [anadiomen], mitoloji, Yunanca'daki anaduomene [anadüomene] kelimesinden gelmektedir; denizden çıkan Venüs'ün ismidir.

ANAGLYPHE [anaglif], eskilerin ince işlemeli ve kabartmalı şekilde oyulmuş eserlere verdikleri isim; bu kelime anaglupho [anaglüfo] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :43

ANAGRAMME, s. f. *(littér.)*, transposition des lettres d'un mot pour en former un ou plusieurs autres qui aient un sens différent; d'*ἀνά (ana)*, en arrière, et de *γράμμα (gramma)*, lettre,

Sayfa 43

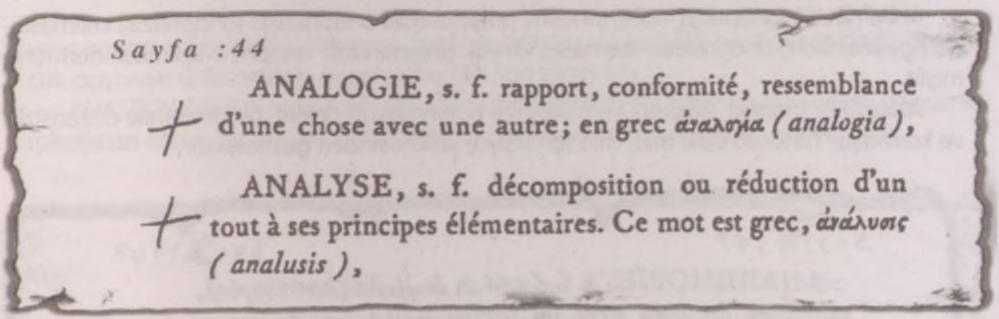
ANAGRAMME [anagram, evirmece, çevrik sözcük], bir kelimenin harflerinin, farklı anlamlardaki başka bir kelime veya birden çok kelime oluşturmak üzere yer değiştirmesi; arkadaki anlamındaki ana ile harf anlamındaki gramma kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :44

ANALEPSIE, s. f. *(méd.)*, rétablissement des forces après une maladie; en grec *ἀνάληψις (analêpsis)*,

Sayfa 44

ANALEPSIE [analepsi, hastalık sonrası güçlenme], tıbbî, bir hastalığın ardından yeniden güç kazanma anlamındadır; Yunanca'daki analepsis kelimesinden türemiştir.

Sayfa :44

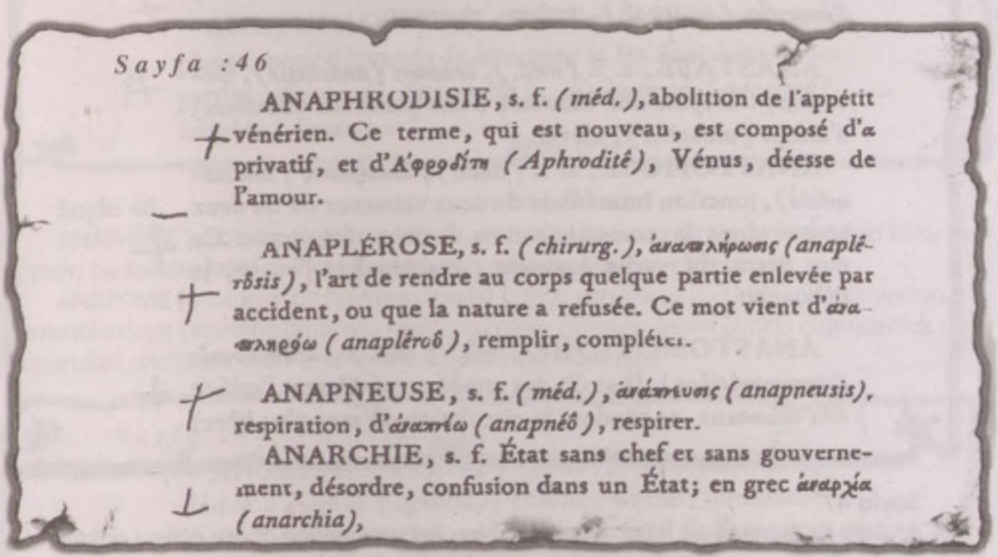
ANALOGIE, s. f. rapport, conformité, ressemblance d'une chose avec une autre; en grec ἀναλογία *(analogia)*,

ANALYSE, s. f. décomposition ou réduction d'un tout à ses principes élémentaires. Ce mot est grec, ἀνάλυσις *(analusis)*,

Sayfa 44

ANALOGIE [analoji, benzeşim, benzerlik], bir şeyin başka bir şey ile arasında bulunan benzerlik, uygunluk ve ilişki; Yunanca'daki analogia kelimesinden gelmektedir.

ANALYSE [analiz], bir bütünün tüm temel ilkelerine ayrılması veya indirgenmesi. Bu kelime Yunanca'daki analusis kelimesinden türemiştir.

Sayfa :46

ANAPHRODISIE, s. f. *(méd.)*, abolition de l'appétit vénérien. Ce terme, qui est nouveau, est composé d'α privatif, et d'Ἀφροδίτη *(Aphroditê)*, Vénus, déesse de l'amour.

ANAPLÉROSE, s. f. *(chirurg.)*, ἀναπλήρωσις *(anaplêrôsis)*, l'art de rendre au corps quelque partie enlevée par accident, ou que la nature a refusée. Ce mot vient d'ἀναπληρόω *(anaplêroô)*, remplir, compléter.

ANAPNEUSE, s. f. *(méd.)*, ἀνάπνευσις *(anapneusis)*, respiration, d'ἀναπνέω *(anapnéô)*, respirer.

ANARCHIE, s. f. État sans chef et sans gouvernement, désordre, confusion dans un État; en grec ἀναρχία *(anarchia)*,

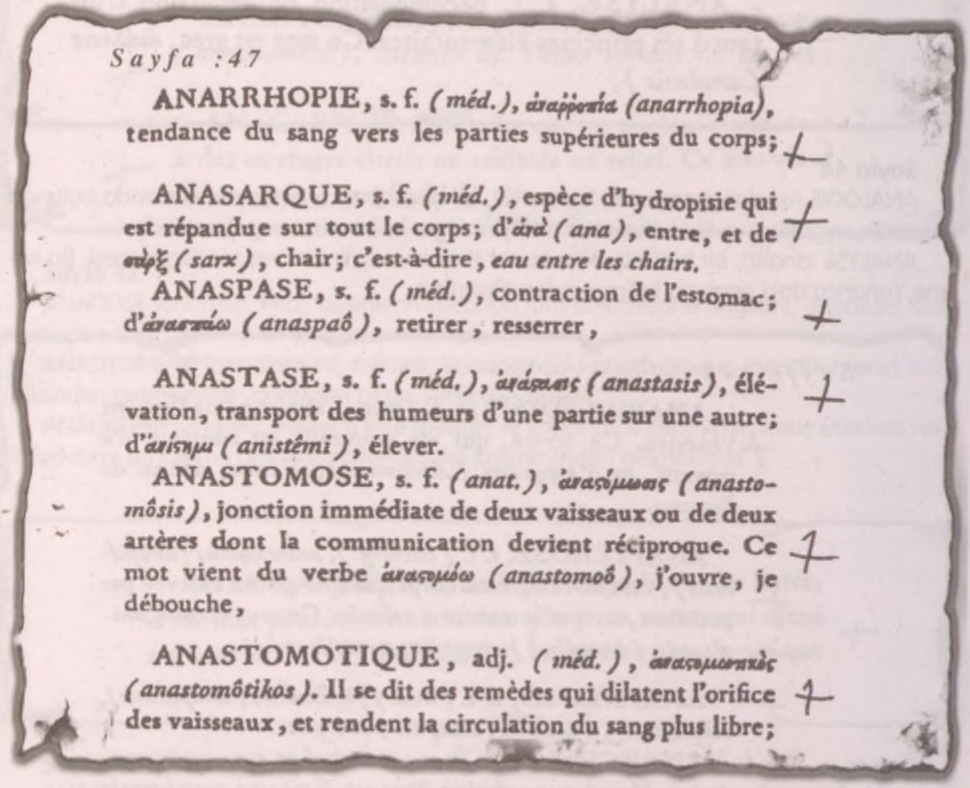
Sayfa 46

ANAPHRODISIE [anafrodizi], tıbbî, cinsel isteğin kaybolması. Bu yeni terim yoksun bırakmak kelimesi ile aşk tanrıçası Venüs anlamında gelen Aphrodite [Afrodit] kelimesinden türemiştir.

ANAPLEROSE [anapleroz], cerrahi, vücudun bir kazada kaybedilen veya doğanın reddettiği bir parçasını vücuda kazandırmak anlamındaki anaplerosis [anaplerozis] kelimesinden gelmektedir. Bu kelime ise doldurmak, tamamlamak anlamındaki anapleroo kelimesinden türemiştir.

ANAPNEUSE [anapnöz], tıbbî, teneffüs anlamındaki anapneusis [anapnözis] kelimesinden gelmektedir; anapneusis ise nefes almak anlamındaki anapneo kelimesinden türemiştir.

ANARCHIE [anarşi], Başkanı ve hükûmeti bulunmayan devlet, bir devletteki düzensizlik ve karmaşa; Yunanca'daki anarchia [anarşiya] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :47

ANARRHOPIE, s. f. *(méd.)*, *ἀναῤῥοπία (anarrhopia)*, tendance du sang vers les parties supérieures du corps;

ANASARQUE, s. f. *(méd.)*, espèce d'hydropisie qui est répandue sur tout le corps; d'*ἀνὰ (ana)*, entre, et de *σὰρξ (sarx)*, chair; c'est-à-dire, *eau entre les chairs.*

ANASPASE, s. f. *(méd.)*, contraction de l'estomac; d'*ἀναστάω (anaspaô)*, retirer, resserrer,

ANASTASE, s. f. *(méd.)*, *ἀνάστασις (anastasis)*, élévation, transport des humeurs d'une partie sur une autre; d'*ἀνίστημι (anistêmi)*, élever.

ANASTOMOSE, s. f. *(anat.)*, *ἀναστόμωσις (anastomôsis)*, jonction immédiate de deux vaisseaux ou de deux artères dont la communication devient réciproque. Ce mot vient du verbe *ἀναστομόω (anastomoô)*, j'ouvre, je débouche,

ANASTOMOTIQUE, adj. *(méd.)*, *ἀναστομωτικὸς (anastomôtikos)*. Il se dit des remèdes qui dilatent l'orifice des vaisseaux, et rendent la circulation du sang plus libre;

Sayfa 47

ANARRHOPIE [anaropi], tıbbî, kanın vücudun üst kesimlerine doğru eğilimi anlamındaki anarrhopia [anarropia] kelimesinden gelmektedir.

ANASARQUE [anasark, damarlardan dokulara su sızımı], tıbbî, tüm vücuda yayılan bir tür hidrofizi [vücudun bir yerine su toplanması]; arasındaki, içindeki anlamındaki ana ve et anlamındaki sarx [sarks] kelimelerinden türemiştir ve etin içindeki su anlamını taşımaktadır.

ANASPASE [anaspaz], tıbbî, midenin kasılması, büzülmesi; çekmek, sıkıştırmak anlamındaki anaspao kelimesinden türemiştir.

ANASTASE [anastaz], tıbbî, vücudun bir bölgesindeki sıvıların başka bir bölgeye taşınması veya çıkması; yükselmek anlamındaki anistemi kelimesinden türemiştir.

ANASTOMOSE [anastomoz, damarlarda ağızlaşma], tıbbî, anastomosis, iki damarın

veya arterin anî şekilde birleşmesi; bunların iletişimi de karşılıklı hale gelmektedir. Bu sözcük açıyorum anlamındaki anastomoo fiilinden türemiştir.

ANASTOMOTIQUE [anastomotik], sıfat, tıbbî, damarların ağzını açan ve kan dolaşımını rahatlatan ilaçlar bu şekilde adlandırılır; anastomotikos kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :48

ANATHÈME, s. m. terme d'église, qui signifie excommunication avec exécrations et malédictions, ou retranchement perpétuel de la communion; de plus, celui qui est ainsi excommunié. Ce mot vient d'*ἀνάθημα (anathéma)*, exécration, et exécrable, dévoué aux furies de l'enfer,

ANATOMIE, s. f. art de disséquer un animal, une plante, pour découvrir la structure et les fonctions de ses parties; d'*ἀνατμία (anatomia)*, ou *ἀνατμὴ (anatomê)*, incision, dissection,

Sayfa 48

ANATHÈME [anatem, aforoz, saldırı, büyük eleştiri], aforoz etmek anlamındaki kilise tabiridir; bu kelime lanet anlamındaki anathema kelimesinden gelmektedir.

ANATOMIE [anatomi], bir hayvanı veya bir bitkiyi, yapısını ve vücudunun bölümlerinin işlevlerini ortaya çıkarmak amacıyla kesip parçalara ayırmak; teşrih etmek, çizip yarmak anlamındaki anatomia veya anatome kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :49

ANCRE, s. f. d'*ἄγκυρα (agkura)*, en latin *anchora*, dérivé d'*ἀγκύλος (agkulos)*, courbé, crochu; instrument de fer à double crochet, qu'on jette au fond de l'eau pour arrêter les navires.

ANCYLOTOME, s. f. *(chirurg.)*, espèce de bistouri courbe, servant à couper le ligament de la langue; d'*ἀγκύλος (agkulos)*, courbé, et de *τέμνω (temnô)*, je coupe.

ANCYROÏDE, adj. *(anat.)*, nom de l'apophyse coracoïde de l'omoplate; d'*ἄγκυρα (agkura)*, ancre, crochet, et d'*εἶδος (eidos)*, forme, parce qu'elle ressemble à un crochet.

Sayfa 49

ANCRE [ankr, demir, çapa], kamburlaşmış, ucu çengel gibi eğri anlamındaki agkura kelimesinden türemiş olan Lâtince anchora kelimesinden gelmektedir. Gemileri durdurmak için suyun dibine atılan çift kancalı demir.

ANCYLOTOME [ankilotom], cerrahi, dilin bağını kesmeye yarayan eğri bir tür bisturi çeşididir; eğrilmiş anlamındaki agkulos ile kesiyorum anlamındaki temno kelimelerinden türemiştir.

ANCYROÏDE [ankiroid], sıfat, anatomi, kürekkemiğindeki korakoid kemik çıkıntısının ismi; çapa, çengel anlamındaki agkura ile şekil anlamındaki eidos kelimelerinden gelmektedir; bir çengeli andırdığından dolayı bu şekilde adlandırılmaktadır.

Sayfa :50

ANDROÏDE, s. m. automate de figure humaine qu'on fait mouvoir par divers ressorts; d'ἀνδρὸς (*andros*),

ANDROMANIE, s. f. (*méd.*), ἀνδρομανία (*andromania*), passion dont les femmes sont quelquefois atteintes;

ANDROSACE, s. f. plante fort utile contre l'hydropisie et la rétention d'urine.

ANECDOTE, s. f. fait secret, particularité peu connue, propre à éclaircir certains événemens de l'histoire; d'α privatif, et d'ἔκδοτος (*ekdotos*), livré, mis au jour,

Sayfa 50

ANDROÏDE [android], çeşitli yaylarla hareket ettirilen insan şeklinde bir otomat; andros kelimesinden gelmektedir.

ANDROMANIE [andromani], tıbbî, bazı kadınların yakalandığı tutku, andromania kelimesinden gelmektedir.

ANDROSACE [androsas], hidropisi ve idrar tutmaya çok faydalı bir bitki.

ANECDOTE [anekdot], tarihin bazı olaylarını aydınlatmaya yönelik gizli olgu, fazla bilinmeyen özellik; yoksun bırakan kelimesi ile ışığa çıkarılmış anlamındaki ekdotos kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :51

ANÉLECTRIQUE, adj. (*physiq.*), qui ne peut être électrisé par frottement;

Sayfa :51

ANÉMASE, s. f. *(méd.)*, ἀναίμασις *(anaimasis)*, maladie dangereuse occasionnée par un manque de sang;

ANÉMONE, s. f. plante dont la fleur est admirable par la beauté et la variété de ses couleurs. Son nom grec est ἀνεμώνη *(anémônê)*,

ANÉPIGRAPHE, adj. qui est sans titre, sans inscription; d'α privatif, et d'ἐπιγραφὴ *(épigraphê)*, inscription,

Sayfa 51

ANÉLECTRIQUE [anelektrik], sıfat, fizik, ancak sürtünme yoluyla elektriklendirilebilen anlamındadır.

ANÉMASE [anemaz], tıbbî, kan eksikliğinden kaynaklanan tehlikeli bir hastalıktır; anaimasis kelimesinden türemiştir.

ANÉMONE [anemon, dağ lalesi], çiçeği güzelliği ve renklerinin çeşitliliğiyle hayranlık uyandıran bir bitki. Bu kelime anemone isimli Yunanca sözcükten gelmektedir.

ANÉPIGRAPHE [anepigraf], sıfat, niteliği ve kaydı bulunmayan anlamındadır; yoksun bırakmak kelimesi ile kayıt anlamındaki epigraphe [epigraf] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :52

ANÉVRISME, s. m. *(chirurg.)*, tumeur molle contre nature, causée par la dilatation ou la rupture d'une artère; en grec ἀνεύρυσμα *(aneurusma)*.

ANGE, s. m. créature spirituelle, ainsi nommée d'ἄγγελος *(aggélos)*, messager,

ANGINE, s. f. maladie inflammatoire, nommée *esquinancie*; du verbe latin *angere*,

Sayfa 52

ANGIOLOGIE [anjioloji], tıbbın insan vücudunun damarlarını inceleyen bölümü; damar anlamındaki aggeion ve konuşma anlamındaki logos kelimelerinden türemiştir.

ANGLE [angl, açı], geometri, birbiriyle karşılaşan iki çizginin arasındaki açıklık anlamında olan bu kelime Lâtince'deki angulus [angülüs] sözcüğünden gelmektedir; angulus ise Yunanca'daki agkulos [agkülos] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :54

ANKYLOBLÉPHARON, s. m. *(méd.)*, nom grec d'une maladie des yeux, dans laquelle les paupières sont jointes ensemble, ou adhérentes à la conjonctive ou à la cornée.

ANKYLOSE, s. f. *(chirurg)*, *ἀγκύλωσις (agkulôsis)*, union de deux os articulés et soudés ensemble par le suc osseux, en sorte qu'ils ne font plus qu'une pièce. Ce mot vient d'*ἀγκύλος (agkulos)*,

Sayfa 54

ANKYLOBLÉPHARON [ankiloblefaron], tıbbî, Yunanca bir kelimedir; göz kapaklarının birbirine bağlı olduğu veya korneaya yapışık olduğu bir göz hastalığıdır.

ANKYLOSE [ankiloz, eklem kaynaşması], cerrahi, eklemli iki kemiğin tarafından tek parça halini alacak şekilde birleşmesi; bu kelime agkulos sözcüğünden türemiş olan agkulosis, kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :55

ANNÉE, s. f. ou AN, s. m. du latin *annus*, dérivé du grec *ἔννος (ennos)*, qui signifie la même chose, et qui veut dire aussi *vieux* et *ancien*, parce que l'année vieillit toujours en s'avançant. L'année est proprement la durée de la révolution de la terre autour du soleil.

ANODIN ou ANODYN, adj. *(méd.)*, d'*α* privatif, et d'*ὀδύνη (odunê)*, douleur; qui ôte la douleur. Ce mot désigne les remèdes qui calment et apaisent les douleurs.

ANODYNIE, s. f. *(méd.)*, insensibilité, ou absence du sentiment de la douleur; d'*α* privatif, et d'*ὀδύνη (odunê)*, douleur, privation de la douleur.

ANOMAL, ALE, adj. *(gramm.)*, irrégulier, qui ne suit point la règle des autres; d'*ἀνώμαλος (anômalos)*,

Sayfa 55

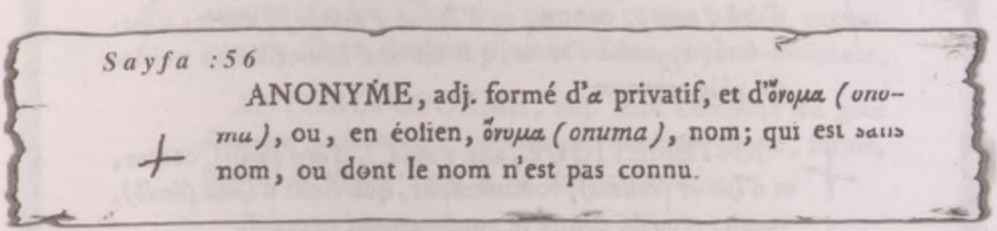
ANNÉE veya AN [ane veya an, yıl, sene], Lâtince'deki annus [annüs] kelimesinden gelmektedir; annus kelimesi ise Yunanca aynı anlamı taşıyan ennos sözcüğünden türemiştir. Bu kelime aynı zamanda eski, yaşlı anlamını da taşımaktadır çünkü yıllar zaman geçtikçe yaşlanırlar. Yıl tam anlamıyla dünyanın güneşin etrafında dönüşünü tamamladığı süredir.

ANODIN veya ANODYN [anodin], sıfat, tıbbî, yoksun bırakan kelimesi ile acı, ağrı veren

anlamındaki odune [odün] kelimelerinden gelmektedir. Bu kelime acı ve ağrıları dindiren ilaçlar için kullanılmaktadır.

ANODYNIE [anodin], tıbbî, acı duygusunun duyarsızlaşması veya mevcut olmaması; yoksun bırakan kelimesi ile acı anlamındaki odune [odün] kelimesinden gelmektedir; acıdan yoksun kalmak anlamındadır.

ANOMAL, ALE [anomal], sıfat, dilbilgisi, diğer kurallara uymayan, kuralsız anlamını taşımaktadır ve eşit olmayan anlamındaki anomalos kelimesinden türemiştir.

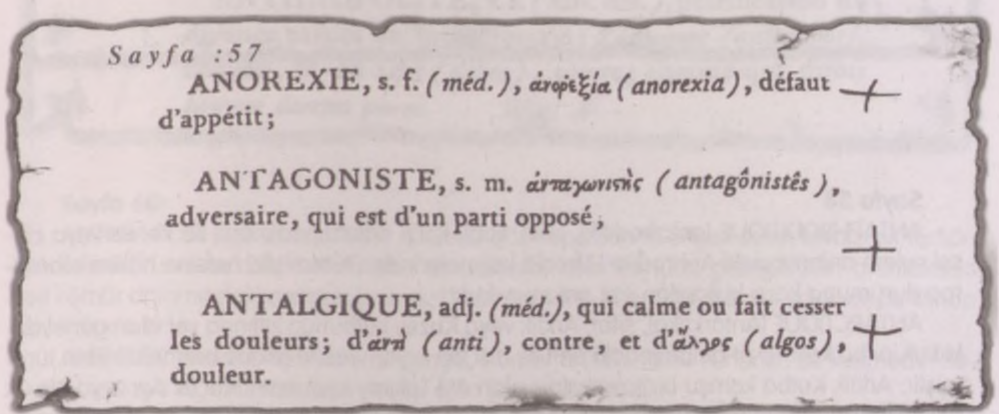

Sayfa :56

ANONYME, adj. formé d'α privatif, et d'ὄνομα (*onoma*), ou, en éolien, ὄνυμα (*onuma*), nom; qui est sans nom, ou dont le nom n'est pas connu.

Sayfa 56

ANONYME [anonim], sıfat, yoksun bırakan kelimesi ile isim anlamındaki onoma kelimesinden gelmektedir; isimsiz veya ismi bilinmeyen anlamındadır.

Sayfa :57

ANOREXIE, s. f. (*méd.*), ἀνορεξία (*anorexia*), défaut d'appétit;

ANTAGONISTE, s. m. ἀνταγωνιστὴς (*antagônistês*), adversaire, qui est d'un parti opposé,

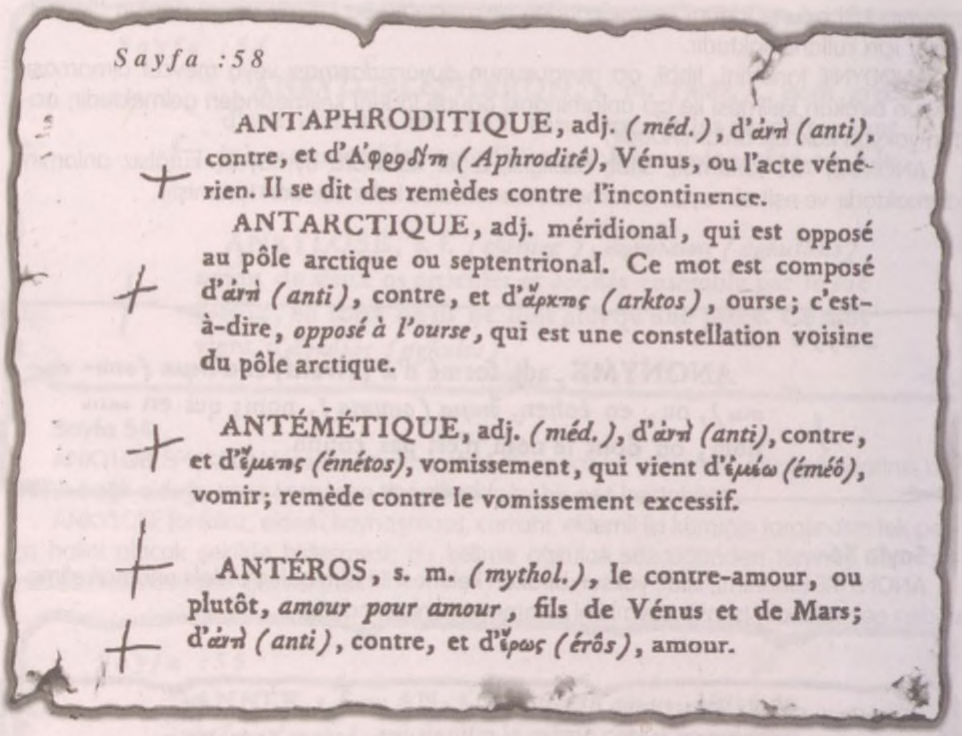
ANTALGIQUE, adj. (*méd.*), qui calme ou fait cesser les douleurs; d'ἀντὶ (*anti*), contre, et d'ἄλγος (*algos*), douleur.

Sayfa 57

ANOREXIE [anoreksi], tıbbî, iştahın mevcut olmaması anlamındaki anorexia [anoreksiya] sözcüğünden türemiştir.

ANTAGONISTE [antagonist, hasım, çelişik, karşıt], hasım, zıt taraflara mensup anlamındaki antagonistes kelimesinden gelmektedir.

ANTALGIQUE [antaljik, ağrı kesen], tıbbî, ağrıyı dindiren veya sona erdiren anlamındadır; karşı anlamındaki anti ile ağrı anlamındaki algos kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :58

ANTAPHRODITIQUE, adj. *(méd.)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'Ἀφροδίτη *(Aphroditê)*, Vénus, ou l'acte vénérien. Il se dit des remèdes contre l'incontinence.

ANTARCTIQUE, adj. méridional, qui est opposé au pôle arctique ou septentrional. Ce mot est composé d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἄρκτος *(arktos)*, ourse; c'est-à-dire, *opposé à l'ourse*, qui est une constellation voisine du pôle arctique.

ANTÉMÉTIQUE, adj. *(méd.)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἔμετος *(émétos)*, vomissement, qui vient d'ἐμέω *(éméô)*, vomir; remède contre le vomissement excessif.

ANTÉROS, s. m. *(mythol.)*, le contre-amour, ou plutôt, *amour pour amour*, fils de Vénus et de Mars; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἔρως *(érôs)*, amour.

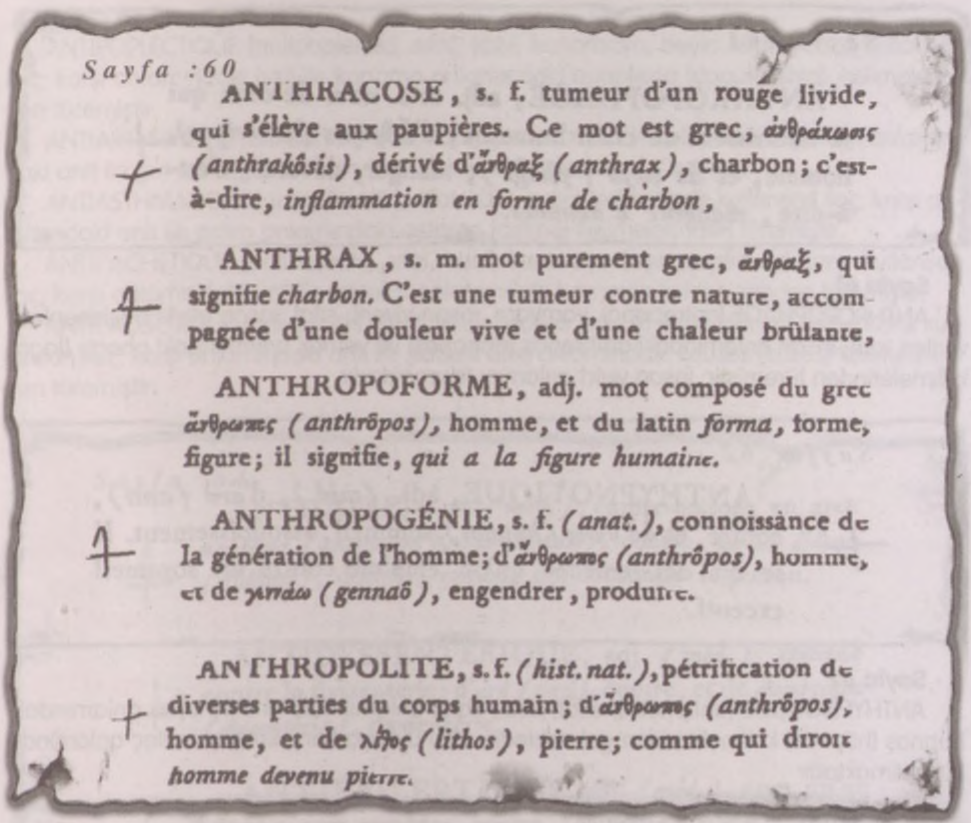
Sayfa 58

ANTAPHRODITIQUE [antafroditik], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile Venüs veya cinsel eylem anlamındaki Aphrodite [Afrodit] kelimelerinden türemiştir; nefsine hâkim olamama durumuna karşı kullanılan ilaç anlamındadır.

ANTARCTIQUE [Antarktika], sıfat, Arktik veya Kuzey kutbunun zıttında yer alan güneydeki kutup; bu kelime zıt anlamındaki anti ile dişi ayı anlamındaki arktos kelimelerinden türemiştir; Arktik Kutba komşu bir takımyıldız olan Ayı Takımyıldızlarının [Küçük Ayı veya Büyük Ayı takımyıldızlarından hangisinin kastedildiği yer almamaktadır] zıttında yer alan anlamında kullanılmaktadır.

ANTÉMÉTIQUE [antemetik], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile kusma anlamındaki emetos kelimelerinden türemiştir; emetos kelimesi de kusmak anlamındaki emeo fiilinden gelmekteair; aşırı kusmaya karşı kullanılan ilaç anlamında kullanılmaktadır.

ANTEROS [anteros], mitoloji, karşıt aşk veya aşk için aşk anlamındadır; Venüs ile Mars'ın oğlunun ismidir; karşı anlamındaki anti ile aşk anlamındaki eros kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :60

ANTHRACOSE, s. f. tumeur d'un rouge livide, qui s'élève aux paupières. Ce mot est grec, ἀνθράκωσις *(anthrakôsis)*, dérivé d'ἄνθραξ *(anthrax)*, charbon; c'est-à-dire, *inflammation en forme de charbon*,

ANTHRAX, s. m. mot purement grec, ἄνθραξ, qui signifie *charbon*. C'est une tumeur contre nature, accompagnée d'une douleur vive et d'une chaleur brûlante,

ANTHROPOFORME, adj. mot composé du grec ἄνθρωπος *(anthrôpos)*, homme, et du latin *forma*, forme, figure; il signifie, *qui a la figure humaine*.

ANTHROPOGÉNIE, s. f. *(anat.)*, connoissance de la génération de l'homme; d'ἄνθρωπος *(anthrôpos)*, homme, et de γεννάω *(gennaô)*, engendrer, produire.

ANTHROPOLITE, s. f. *(hist. nat.)*, pétrification de diverses parties du corps humain; d'ἄνθρωπος *(anthrôpos)*, homme, et de λίθος *(lithos)*, pierre; comme qui diroit *homme devenu pierre*.

Sayfa 60

ANTHRACOSE [antrakoz, kömür nezlesi], göz kapaklarına erişen soluk kırmızı bir tümör. Bu kelime Yunanca'daki anthrakosis [antrakosis] kelimesinden gelmektedir; anthrakosis ise kömür anlamındaki anthrax [antraks] kelimesinden türemiştir. Kömür şeklinde bir iltihap anlamındadır.

ANTHRAX [antraks, kızıl yara, şirpençe], Kömür anlamındaki Yunanca bir kelimedir. Belirgin bir acıya ve yakıcı bir ısıya sebep olan bir tümör çeşididir.

ANTHROPOFORME [antropoform], sıfat, Yunanca birleşik kelime; insan anlamındaki anthropos ile Lâtince'deki şekil, figür anlamındaki forma kelimelerinden meydana gelmektedir ve insan şeklinde, insan görünümünde anlamını taşımaktadır.

ANTHROPOGÉNIE [antropojeni], anatomi, insan neslinin, üremesinin tanınması anlamındadır ve insan anlamındaki anthropos kelimesi ise üretmek anlamındaki gennato kelimelerinden meydana gelmektedir.

ANTHROPOLITE [antropolit, aa], insan vücudunun çeşitli bölümlerinin sertleşmesi, duyarlılığını yitirmesi anlamını taşımaktadır; insan anlamındaki anthropos [antropos] ile taş anlamındaki lithos [litos] kelimelerinden gelmektedir ve taşlaşmış insan anlamındadır.

Sayfa :61

ANTHROPOPHAGE, adj. et s. nom de ceux qui se nourrissent de chair humaine; d'ἄνθρωπος *(anthrôpos)*, homme, et de φάγω *(phagô)*, manger, dévorer; c'est-à-dire, *mangeur d'hommes.*

Sayfa 61

ANTHROPOPHAGE [antropopaj, yamyam, insan yiyen], sıfat, insan etiyle beslenenlere verilen isim; insan anlamındaki anthropos [antropos] ile yemek anlamındaki phago [fago] kelimelerinden türemiştir; insan yiyici anlamını taşımaktadır.

Sayfa :62

ANTHYPNOTIQUE, adj. *(méd.)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de ὕπνος *(hupnos)*, sommeil, assoupissement. Il se dit des remèdes qu'on emploie contre un sommeil excessif.

Sayfa 62

ANTHYPNOTIQUE [antipnotik], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile uyku anlamındaki hupnos [hüpnos] kelimelerinden gelmektedir; aşırı uykuya karşı kullanılan ilaç anlamında kullanılmaktadır.

Sayfa :63

ANTIAPOPLECTIQUE, adj. *(méd.)*, remède contre l'apoplexie; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἀποπληξία *(apoplexia)*, apoplexie. *Voyez* ce mot.

ANTIARTHRITIQUE, adj. et s. *(méd.)*, remède contre la goutte; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἀρθρῖτις *(arthritis)*, la goutte. *Voyez* ARTHRITIQUE.

ANTIASTHMATIQUE, adj. et s. *(méd.)*, remède contre l'asthme; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἆσθμα *(asthma)*, courte haleine, asthme.

ANTICACHECTIQUE, adj. et s. *(méd.)*, qui se dit des remèdes contre la cachexie; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de καχεξία *(kachexia)*, cachexie. *Voyez* ce mot.

ANTICAUSOTIQUE, adj. et s. *(méd.)* Il se dit des remèdes contre le *causus* ou la fièvre ardente; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de καῦσος *(kausos)*, fièvre ardente.

Sayfa 63

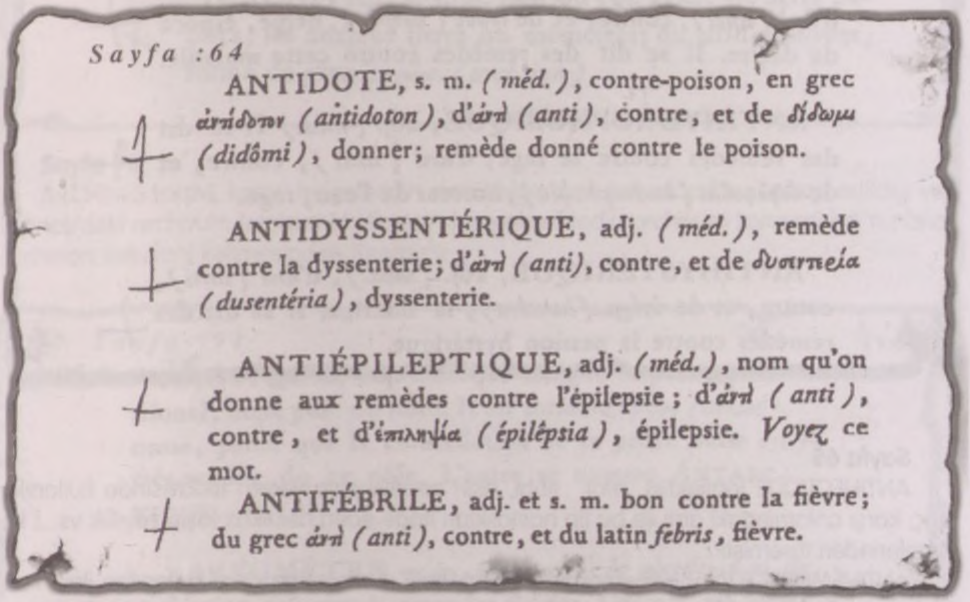
ANTIPOPLECTIQUE [antipoplektik], sıfat, tıbbî, kanamaya, beyin felcine karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile kanama anlamındaki apoplexia [apopleksiya] kelimelerinden türemiştir.

ANTIARTHRITIQUE [antiartritik], sıfat, tıbbî, gut tedavisinde kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile gut anlamındaki arthritis [artritis] kelimelerinden türemiştir.

ANTIASTHMATIQUE [antiastmatik], sıfat, tıbbî, astım tedavisinde kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile astım anlamındaki asthma [astma] kelimelerinden türemiştir.

ANTICACHETIQUE [antikaşetik], sıfat, tıbbî, kaşeksiye [aşırı zayıflama] karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile kaşeksi anlamındaki kachexia kelimelerinden türemiştir.

ANTICAUSOTIQUE [anikozotik], sıfat, tıbbî, causus [kozüs] veya şiddetli ateşe karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile şiddetli ateş anlamındaki kausos [kozos] kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :64

ANTIDOTE, s. m. *(méd.)*, contre-poison, en grec ἀντίδοτον *(antidoton)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de δίδωμι *(didômi)*, donner; remède donné contre le poison.

ANTIDYSSENTÉRIQUE, adj. *(méd.)*, remède contre la dyssenterie; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de δυσπτερία *(dusentéria)*, dyssenterie.

ANTIÉPILEPTIQUE, adj. *(méd.)*, nom qu'on donne aux remèdes contre l'épilepsie; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et d'ἐπιλῆψία *(épilêpsia)*, épilepsie. *Voyez* ce mot.

ANTIFÉBRILE, adj. et s. m. bon contre la fièvre; du grec ἀντὶ *(anti)*, contre, et du latin *febris*, fièvre.

Sayfa 64

ANTIDOTE [antidot], tıbbî, panzehir; Yunanca'daki antidoton kelimesinden gelmektedir; antidoton kelimesi ise karşı anlamındaki anti ile vermek anlamındaki didomi kelimelerinden türemiştir; zehre karşı verilen ilaç anlamındadır.

ANTIDYSSENTÉRIQUE [antidissenterik, antidizanterik], sıfat, tıbbî, dizanteriye karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile dizanteri anlamındaki dusenteria kelimelerinden gelmektedir.

ANTIÉPILEPTIQUE [antiepileptik], sıfat, tıbbî, epilepsiye karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile epilepsi anlamındaki epilepsia kelimelerinden türemiştir.

ANTIFÉBRILE [antifebril, ateş düşürücü], sıfat, tıbbî, ateşe iyi gelen anlamındadır; Yunanca karşı anlamındaki anti ile Lâtince ateş anlamındaki febris kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :65

ANTIHECTIQUE, adj. *(méd.)*, nom des remèdes contre l'étisie ou la consomption; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et du mot ἑκτικὸς *(hektikos)*, qui désigne cette espèce de maladie.

ANTIHÉMORROÏDAL, adj. *(méd.)* Il se dit des remèdes contre les hémorroïdes; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de αἱμοῤῥοΐς *(haimorrhoïs)*, flux de sang, hémorroïdes.

ANTIHERPÉTIQUE, adj. *(méd.)*, mot composé d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de ἕρπης *(herpês)*, herpe, espèce de dartre. Il se dit des remèdes contre cette maladie.

ANTIHYDROPHOBIQUE, adj. *(méd.)* Il se dit des remèdes contre la rage; d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de ὑδροφοβία *(hudrophobia)*, horreur de l'eau, rage.

ANTIHYSTÉRIQUE, adj. *(méd.)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de ὑστέρα *(hustéra)*, la matrice. Il se dit des remèdes contre la passion hystérique.

Sayfa 65

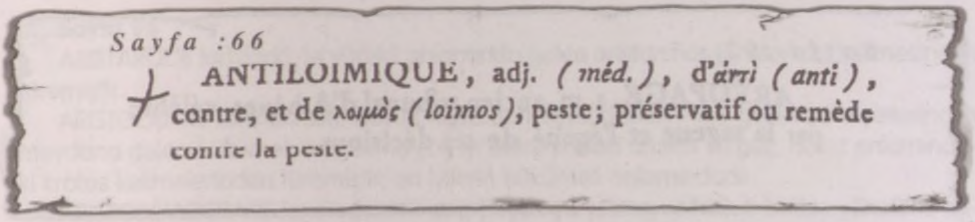
ANTIHECTIQUE [antiektik], sıfat, tıbbî, aşırı zayıflık veya verem tedavisinde kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile bu tip hastalıkları ifade eden hektikos [aşırı zayıflık vs...] kelimelerinden türemiştir.

ANTIHÉMORROIDAL [antihemoroidal], sıfat, tıbbî, hemoroide karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile hemoroid, kanama anlamındaki haimorrhois [haimorrois] kelimelerinden türemiştir.

ANTIHERPÉTIQUE [antiherpetik, uçuğa karşı], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile bir tür deri hastalığı olan uçuk anlamındaki herpes kelimelerinden türemiştir; bu hastalığın tedavisinde kullanılan ilaçlar bu şekilde adlandırılmaktadır.

ANTIHYDROPHOBIQUE [antihidrofobik, kuduza karşı], sıfat, tıbbî, kuduza karşı kullanılan ilaç; karşı anlamındaki anti ile sudan korkmak, kuduz anlamındaki hudrophobia [hüdrofobya] kelimelerinden türemiştir.

ANTIHYSTÉRIQUE [antihisterik], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile döl yatağı anlamındaki hustera kelimelerinden türemiştir. Histerik tutkunun tedavisinde kullanılan ilaç anlamını taşımaktadır.

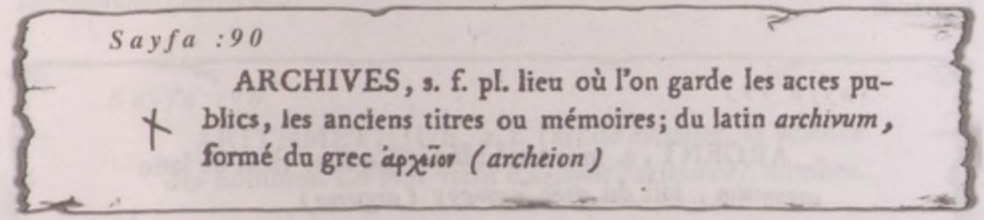

Sayfa :66

ANTILOIMIQUE, adj. *(méd.)*, d'ἀντὶ *(anti)*, contre, et de λοιμὸς *(loimos)*, peste; préservatif ou remède contre la peste.

Sayfa 66

ANTILOIMIQUE [antiloimik], sıfat, tıbbî, karşı anlamındaki anti ile veba anlamındaki loinos kelimelerinden türemiştir. Vebaya karşı koruyucu ilaç anlamındadır.

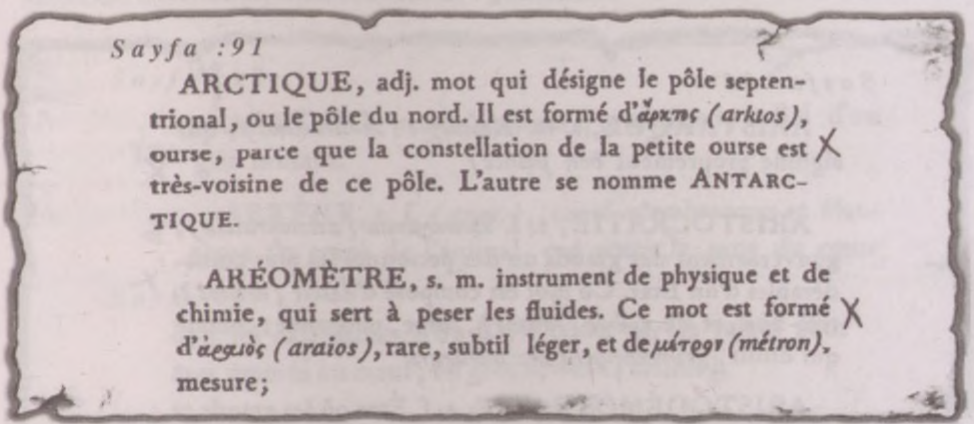

Sayfa :90

ARCHIVES, s. f. pl. lieu où l'on garde les actes publics, les anciens titres ou mémoires; du latin *archivum*, formé du grec ἀρχεῖον *(archeion)*

Sayfa 90

ARCHIVES [arşiv], kamu belgelerinin, eski belge veya hatıraların muhafaza edildiği yer; Lâtince'deki archivum [arşivum] kelimesinden gelmektedir; archivum kelimesi ise Yunanca archeion [arkeion] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :91

ARCTIQUE, adj. mot qui désigne le pôle septentrional, ou le pôle du nord. Il est formé d'ἄρκτος *(arktos)*, ourse, parce que la constellation de la petite ourse est très-voisine de ce pôle. L'autre se nomme ANTARCTIQUE.

ARÉOMÈTRE, s. m. instrument de physique et de chimie, qui sert à peser les fluides. Ce mot est formé d'ἀραιὸς *(araios)*, rare, subtil léger, et de μέτρον *(métron)*, mesure;

Sayfa 91

ARCTIQUE [Arktik], sıfat, kuzey kutbunun ismi; ayı anlamındaki arktos kelimesinden türemiştir; bunun sebebi ise küçük ayı takım yıldızının bu kutba çok yakında bulunmasıdır. Diğer kutup ise ANTARKTİKA şeklinde adlandırılır.

ARÉOMÈTRE [areometr, yoğunlukölçer], sıvıların ağırlığını ölçmeye yarayan, kimya veya fizikte kullanılan alet; bu kelime hafif, seyrek anlamındaki araios ile ölçü anlamındaki metron kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :92

ARÉOPAGE, s. m. ancien tribunal d'Athènes, célèbre par la sagesse et l'équité de ses décisions.

Sayfa 92

ARÉOPAGE [areopaj], kararlarının bilgeliğiyle ve adaletiyle meşhur eski Atina mahkemesidir.

Sayfa :93

ARGENT, s. m. métal blanc. Ce mot vient du latin *argentum*, fait du grec ἄργυρος *(arguros)*.

Sayfa 93

ARGENT [arjan, gümüş], beyaz metal; bu kelime Lâtince'deki argentum kelimesinden gelmektedir; argentum ise Yunanca arguros kelimesinden türemiştir.

Sayfa :95

ARISTARQUE, s. m. Ἀρίσταρχος *(Aristarchos)*, qui signifie proprement *bon prince;*

ARISTOCRATIE, s. f. ἀριστοκρατία *(aristokratéia)*, gouvernement des grands ou des personnes les plus considérables d'un État. Ce mot est composé d'ἄριστος *(aristos)*, très-bon, et de κράτος *(kratos)*, force, puissance; comme qui diroit, *gouvernement des meilleurs.*

ARISTODÉMOCRATIE, s. f. État où les grands et le peuple gouvernent conjointement. Ce mot est composé d'ἄριστος *(aristos)*, très-bon, de δῆμος *(dêmos)*, peuple, et de κράτος *(kratos)*, force, puissance.

ARISTOLOCHE, s. f. ἀριστολοχία *(aristolochia)*, plante très-utile en médecine.

Sayfa 95

ARISTARQUE [aristark], iyi yürekli anlamında gelen aristarchos [aristarkos] kelimesinden türemiştir.

ARISTOCRATIE [aristokrasi], Büyük kişilerden veya devletin ileri gelen şahsiyetlerinden meydana gelen hükûmet; bu kelime çok iyi anlamındaki aristos ile güç, nüfuz anlamındaki kratos kelimelerinden türemiştir; en iyilerin hükûmeti anlamındadır.

ARISTODÉMOCRATIE [aristodemokrasi], büyük şahısların ve halkın birlikte yönetime katıldığı devlet. Bu kelime çok iyi anlamındaki aristos ile halk anlamındaki demos ve de güç, nüfuz anlamındaki kratos kelimelerinden türemiştir.

ARISTOLOCHE [aristoloş], tıpta çok yararlanılan bir bitki olup aristolochia [aristoloşiya] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :96

ARITHMÉTIQUE, s. f. l'art de calculer, la science des nombres. Ce mot vient d'*ἀριθμὸς (arithmos)*, nombre.

Sayfa 96

ARITHMÉTHIQUE [aritmetik], hesap yapma sanatı, rakamların bilimi; bu kelime sayı anlamındaki arithmos [aritmos] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :98

ARSENIC, s. m. *ἀρσενικὸν (arsénikon)*, métal d'un gris brillant.

ARTÈRE, s. f. *(anat.)*, canal membraneux et élastique du corps de l'animal, qui porte le sang du cœur

Sayfa :99

vers les extrémités, d'où il est repris par les veines pour être reporté au cœur; en grec *ἀρτηρία (artêria)*,

Sayfa 98-99

ARSENIC [arsenik], parlak gri bir maden; arsenikon kelimesinden türemiştir.

ARTÈRE [arter, atardamar], anatomi, hayvan vücudunda kanı kalpten vücudun uç kesimlerine taşıyan zarsı ve elastik kanal; kan daha sonra toplar damarlar vasıtasıyla kalbe geri taşınmaktadır; Yunanca'daki arteria kelimesinden türemiştir.

Sayfa :99

ARTHRITIQUE, adj. *(méd.)*, d'*ἀρθρῖτις (arthritis)*, qui désigne toute maladie des jointures, telle que la goutte, &c. Ce mot se dit aussi des remèdes qui sont propres à ces maladies.

ARTHRITIS, s. f. *(méd.)*, douleur des articulations, goutte; mot grec qui dérive d'*ἄρθρον (arthron)*, jointure.

ARTHROCACE, s. f. *(méd.)*, ulcère carieux de la cavité d'un os; d'*ἄρθρον (arthron)*, jointure, et de *κακία (kakia)*, vice, maladie.

ARTHRODYNIE, s. f. *(méd.)*, douleurs dans les articulations; d'*ἄρθρον (arthron)*, jointure, articulation, et d'*ὀδύνη (odunê)*, douleur.

Sayfa 99

ARTHRITIQUE [artritik], sıfat, tıbbî, eklemlerdeki her türlü hastalık (gut gibi) anlamına gelen arthritis [artiritis] kelimesinden türemiştir. Bu kelime aynı zamanda bu hastalıklara özgü ilaçlar için de kullanılmaktadır.

ARTHRITIS, tıbbî, eklemlerdeki ağrı, gut, Yunanca'da eklem anlamına gelen arthron [artron] kelimesinden türemiştir.

ARTHROCACE [artrokas], sıfat, tıbbî, bir kemikteki oyukta meydana gelen çürüksü ülser; eklem anlamındaki arthron [artron] ile kötülük, hastalık anlamındaki kakia kelimelerinden türemiştir.

ARTHRODYNIE [artrodini], tıbbî, eklemlerdeki ağrılar anlamındadır; eklem anlamındaki arthron ile ağrı anlamındaki odune kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :101

ASARUM, s. m. *(botan.)*, en grec *ἄσαρον (asaron)*, plante appelée vulgairement *cabaret*.

ASBESTE, s. m. *(hist. nat.)*, matière incombustible, de la nature de l'*amiante*. Ce mot vient d'*ἄσβεστος (asbestos)*.

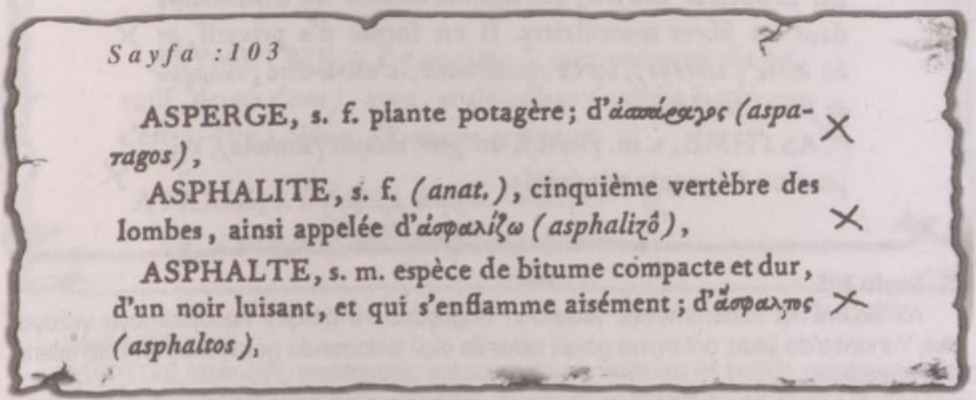
ASCARIDES, s. m. pl. petits vers ronds et menus, qui se trouvent dans les gros intestins; en grec *ἀσκαρίδες (askarides)*.

Sayfa 101

ASARUM [azarüm], botanik, Yunanca'daki asaron kelimesinden gelmektedir; halk arasında cabaret [kabare] şeklinde adlandırılan bitki.

ASBESTE [asbest], amyant [yanmaz taş] tipinde yanmayan bir madde; bu kelime asbestos kelimesinden türemiştir.

ASCARIDES [askarit], büyük bağırsakta yaşayan yuvarlak ve ince küçük solucan; Yunanca'daki askarides [askarid] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :103

ASPERGE, s. f. plante potagère; d'ἀσπάραγος (asparagos),

ASPHALITE, s. f. (anat.), cinquième vertèbre des lombes, ainsi appelée d'ἀσφαλίζω (asphalizô),

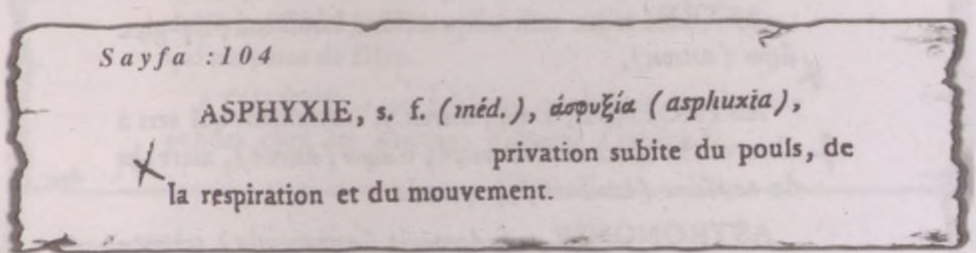
ASPHALTE, s. m. espèce de bitume compacte et dur, d'un noir luisant, et qui s'enflamme aisément; d'ἄσφαλτος (asphaltos),

Sayfa 103

ASPERGE [asperj, kuşkonmaz], yenilebilir bir tür bitki; asparagos kelimesinden türemiştir.

ASPHALITE [asfalit], anatomi, bel bölgesindeki beşinci omur; asphalizo [asfalizo] kelimesinden türemiştir.

ASPHALTE [asfalt], kolayca alev alabilen yoğun ve katı, parlak siyah bir tür bitüm. Bitüm anlamındaki asphaltos [asfaltos] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :104

ASPHYXIE, s. f. (méd.), ἀσφυξία (asphuxia), privation subite du pouls, de la respiration et du mouvement.

Sayfa 104

ASPHYXIE [asfiksi, nefesin tıkanması], tıbbî, asphuxia [asfuksiya] kelimesinden türemiştir; nabzın, hareketin ve solunumun anî olarak durması anlamındadır.

Sayfa :105

ASTÉROMÈTRE, s. m. instrument pour calculer le lever et le coucher des astres; du grec ἀστὴρ (*astêr*), étoile, et de μέτρον (*métron*), mesure.

ASTHÉNIE, s. f. (*méd.*), terme nouveau, inventé par le docteur Brown, qui signifie *débilité* ou *relâchement* dans les fibres musculaires. Il est formé d'α privatif, et de σθένος (*sthénos*), force, puissance; c'est-à-dire, *manque de force*, foiblesse.

ASTHME, s. m. (*méd.*), en grec ἆσθμα (*asthma*), respiration fréquente et pénible.

Sayfa 105

ASTÉROMÈTRE [asterometre], yıldızların doğuşunu ve batışını hesaplamaya yarayan alet; Yunanca'da yıldız anlamına gelen aster ile ölçü anlamında gelen metron kelimelerinden türemiştir.

ASTHÉNIE [asteni, genel güçsüzlük], tıbbî, Doktor Brown tarafından bulunmuş yeni bir terimdir ve kas liflerindeki güçsüzlük veya gevşeme anlamındadır; yoksun bırakan kelimesi ile güç, nüfuz anlamındaki sthenos [stenos] kelimelerinden türemiştir; güçsüzlük, zayıflık anlamını taşımaktadır.

ASTHME [astm, astım], tıbbî, Yunanca'daki asthma [astma] kelimesinden gelmektedir; sık ve acı veren solunum anlamındadır.

Sayfa :106

ASTRE, s. m. tout corps céleste lumineux; du grec ἄστρον (*astron*),

ASTROLABE, s. m. (*astron.*), instrument qui sert à observer la hauteur d'un astre; d'ἄστρον (*astron*), astre, et de λαμβάνω (*lambanô*), je prends.

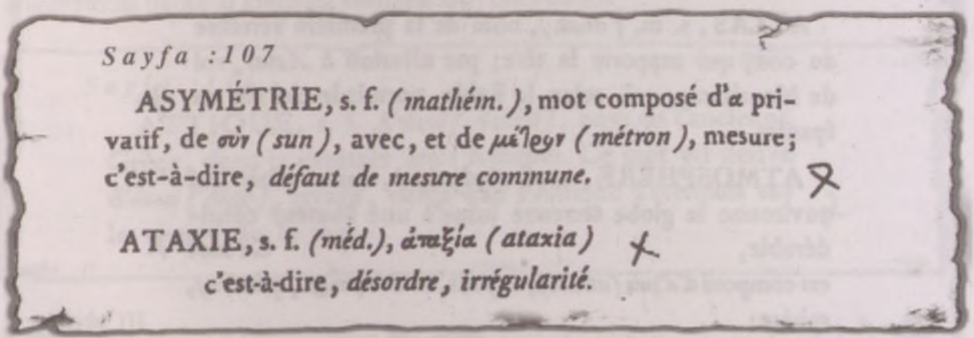
ASTRONOMIE, s. f. ἀστρονομία (*astronomia*), science qui apprend à connoître le cours et les mouvemens des astres, et les divers phénomènes célestes; d'ἄστρον (*astron*), astre, et de νόμος (*nomos*), loi, règle;

Sayfa 106

ASTRE [astr, gökcismi], ışıklı gök cismi; Yunanca'daki astron kelimesinden türemiştir.

ASTROLABE [astrolab], astronomi, bir yıldızın boyunu ölçmeye yarayan alet; gökcismi anlamındaki astron ile alıyorum anlamındaki lambano kelimelerinden türemiştir.

ASTRONOMIE [astronomi], gökcisimlerinin ve çeşitli gök olaylarının akışını ve hareketlerini tanımayı öğreten ve bilim dalıdır; gökcismi anlamındaki astron ile kanun, kural anlamındaki nomos kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :107

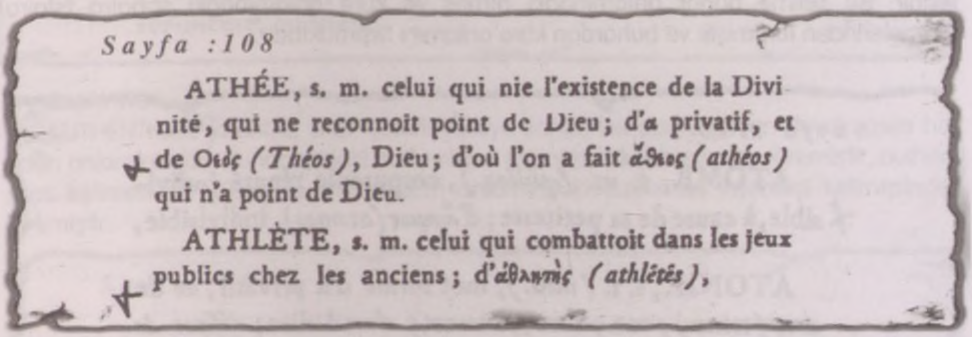
ASYMÉTRIE, s. f. *(mathém.)*, mot composé d'α privatif, de σὺν *(sun)*, avec, et de μέτρον *(métron)*, mesure; c'est-à-dire, *défaut de mesure commune.*

ATAXIE, s. f. *(méd.)*, ἀταξία *(ataxia)* c'est-à-dire, *désordre, irrégularité.*

Sayfa 107

ASYMÉTRIE [asimetri], matematik, yoksun bırakan kelimesi ile birlikte anlamındaki sun ve ölçü anlamındaki metron kelimelerinden meydana gelmektedir; ortak bir ölçünün mevcut b ulunmayışı anlamındadır.

ATAXIE [ataksi, sarsaklık], tıbbî, ataxia kelimesinden gelmektedir; düzensizlik, kuralsızlık anlamındadır.

Sayfa :108

ATHÉE, s. m. celui qui nie l'existence de la Divinité, qui ne reconnoit point de Dieu; d'α privatif, et de Θεὸς *(Théos)*, Dieu; d'où l'on a fait ἄθεος *(athéos)* qui n'a point de Dieu.

ATHLÈTE, s. m. celui qui combattoit dans les jeux publics chez les anciens; d'ἀθλητὴς *(athlétès)*,

Sayfa 108

ATHÉE [ate, tanrıtanımaz], Tanrısallığı reddeden ve Tanrıyı tanımayan kişi; yoksun bırakan kelimesi ile tanrı anlamındaki Theos [Teos] kelimesinden gelmektedir; bu kelimelerden ise Tanrıya inanmayan anlamındaki atheos [ateos] kelimesi türemiştir.

ATHLÉTE [atlet], eskiden halk oyunlarında dövüşenlere verilen isim; athletes [atletes] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :109

ATLANTE, s. m. *(archit.)*, statue d'homme qui soutient un morceau d'architecture,

Ce nom vient de celui d'*Atlas*, roi de Mauritanie, qui soutenoit, disoit-on, le ciel sur ses épaules.

ATLAS, s. m. *(anat.)*, nom de la première vertèbre du cou, qui supporte la tête; par allusion à *Atlas*, roi de Mauritanie, qui, selon la Fable, portoit le ciel sur ses épaules.

ATMOSPHÈRE, s. f. *(physiq.)*, masse d'air qui environne le globe terrestre jusqu'à une hauteur considérable, Ce mot est composé d'*ἀτμὸς (atmos)*, vapeur, et de *σφαῖρα (sphaira)*, sphère;

Sayfa 109

ATLANTE [atlant, yontu direk, insan biçiminde sütun], mimarî, bir mimarî parçayı destekleyen insan heykeli; bu kelime gökyüzünü sırtında taşıyan Moritanya Kralı Atlas'ın isminden gelmektedir.

ATLAS [atlas], anatomi, başı taşıyan ilk boyun omurunun ismidir; Efsaneye göre gökyüzünü omuzlarında taşıyan Moritanya Kralı Atlas'a gönderme yapılmıştır.

ATMOSPHÈRE [atmosfer], fizik, belli bir yüksekliğe kadar yerküreyi çevreleyen hava kitlesidir; Bu kelime buhar anlamındaki atmos ve küre anlamındaki sphaira [sfaira] kelimelerinden türemiştir ve buhardan küre anlamını taşımaktadır.

Sayfa :110

ATOME, s. m. *(philos.)*, corpuscule réputé indivisible, à cause de sa petitesse; d'*ἄτομος (atomos)*, indivisible,

ATONIE, s. f. *(méd.)*, mot formé d'*α* privatif, et de *τόνος (tonos)*, ton, force, ressort; c'est-à-dire, *défaut de ton*, foiblesse ou relâchement dans les solides du corps humain.

ATROPHIE, s. f. *(méd.)*, *ἀτροφία (atrophia)*, dépérissement ou maigreur du corps,

Sayfa 110

ATOME [atom], felsefi, küçüklüğünden dolayı gözle görülmeyen küçük cisim; görünmez anlamındaki atomos kelimesinden türemiştir.

ATONIE [atoni, tembellik, güçsüzlük, iktidarsızlık], tıbbî, yoksun bırakan kelimesi ile güç, çaba anlamındaki tonos kelimelerinden gelmektedir; güçsüzlük, insan vücudunun katı bölümlerindeki zayıflık veya gevşeme anlamındadır.

ATROPHIE [atrofi, körelme, güçsüzlük], tıbbî, vücudun güçten düşmesi veya zayıflaması anlamındaki atrophia [atrofiya] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :111

ATTIQUE, s. f. Ἀττική (*Attikê*), pays de l'ancienne Grèce, dont la capitale étoit Athènes. Ce mot est dérivé d'ἀκτή (*aktê*), rivage, parce que l'Attique s'étendoit sur le rivage de la mer.

Sayfa 111

ATTIQUE [Atik], eski Yunan ülkesi; başkenti Atina'dır. Bu kelime kıyı anlamındaki akte kelimesinden türemiştir. Çünkü Atik deniz kıyısı boyunca uzanmaktaydı.

Sayfa :113

AUTHENTIQUE, adj. qui est revêtu d'une autorité suffisante, qui mérite qu'on y ajoute foi; en grec, αὐθεντικὸς (*authentikos*), qui vient d'αὐθέντης (*authentês*), maître de soi-même, puissant,

Sayfa 113

AUTHENTIQUE [otantik], sıfat, yeterli yetkiye sahip, kendisine güven duyulmasını hak eden anlamındadır; Yunanca'daki authentikos [otantikos] kelimesinden türemiştir; authentikos kelimesi ise güçlü, kendine hâkim anlamındaki authentes [atantes] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :114

AUTOPSIE, s. f. contemplation, vision intuitive. C'étoit, suivant les anciens, un prétendu état de l'ame dans lequel ils croyoient avoir un commerce intime avec les Dieux; d'αὐτὸς (*autos*), soi-même, et d'ὄψις (*opsis*), vision,

***Autopsie* se dit aussi de l'ouverture qu'on fait d'un cadavre, pour reconnoître la cause de la mort.**

Sayfa 114

AUTOPSIE [otopsi], seyretme, sezgisel vizyon; eskilere göre ruhun tanrılarla temas kurduğuna inanılan bir haliydi; kendi anlamındaki autos [otos] ile vizyon anlamındaki opsis kelimelerinden türemiştir. Otopsi kelimesi aynı zamanda bir kadavranın ölüm sebebinin öğrenilmesi amacıyla incelenmesi anlamını taşımaktadır.

Sayfa :115

ARÉOPAGE, s. m. ancien tribunal d'Athènes, célèbre par la sagesse et l'équité de ses décisions.

Sayfa 115

AXIOME [aksiyom], kabul edilmek için ispat edilmesine gerek kalmayacak kadar açık karar teklif, özdeyiş anlamındaki axioma [aksiyoma] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :116

AZOTE, adj. et s. m. *(chim.)*, terme nouveau par lequel on désigne la base d'un gaz non respirable, faisant partie de l'air atmosphérique,

Sayfa 116

AZOTE [azot], kimya, atmosferdeki havanın bir parçası olan ancak teneffüs edilemeyen bir gaz.

Sayfa :118

BAL, s. m. assemblée pour danser; de βαλλίζω *(ballizô)*, sauter, danser

Sayfa 118

BAL [bal, balo, balo verilen yer], dans edilen toplantı; zıplamak dansetmek anlamındaki ballizo kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :122

BAROMÈTRE, s. m. instrument de physique qui sert à mesurer les variations du poids de l'air, et qui marque les changemens du temps; de βάρος *(baros)*, poids, et de μέτρον *(métron)*, mesure.

Sayfa :122

BAROSCOPE, s. m. de *βάρος (baros)*, poids, et de *σκοπέω (skopéô)*, j'observe, je considère; instrument qui indique les variations du poids de l'atmosphère. C'est le même que le *baromètre.*

Sayfa 122

BAROMÈTRE [barometre], havanın ağırlığında meydana gelen değişimleri ölçmeye ve hava değişimlerini saptamaya yarayan alet; ağırlık anlamındaki baros ile ölçü anlamındaki metron kelimelerinden türemiştir.

BAROSCOPE [baroskop], ağırlık anlamındaki baros ile gözlemliyorum anlamındaki skopeo kelimelerinden türemiştir; atmosferde meydana gelen ağırlık değişimlerini gösteren alet; barometre ile aynıdır.

Sayfa :126

BÉRIL, s. m. en grec *βήρυλλος (bêrullos)*, et en latin *beryllus*, pierre précieuse de couleur d'eau de mer,

BESACE, s. f. de *bis sacca*, pour *bis saccus*, double sac, ou sac à deux poches.

Sayfa 126

BÉRIL [beril, zümrüt kökenli türlü taşların genel adı], Yunanca'daki berullos [berüllos] ve Lâtince'deki beryllus [berillüs] kelimelerinden gelmektedir; deniz suyu rengindeki değerli taş anlamındadır.

BESACE [bözas, heybe], çift çanta veya iki gözlü çanta anlamındaki bis sacca [bis sakka] veya bis saccus [bis sakkus] kelimelerinden gelmektedir.

Sayfa :127

BIBLIOMANE, s. m. celui qui a la fureur d'avoir des livres; de *βιβλίον (biblion)*, livre, et de *μανία (mania)*, manie, fureur, passion.

Sayfa 127

BIBLIOMANE [bibliyoman, kitap meraklısı], kitap sahip olma isteği duyan kimse; kitap anlamındaki biblion ile tutku anlamındaki mania kelimelerinden türemiştir.

Sayfa :128

BIBLIOPHILE, s. m. celui qui aime les livres d'une manière raisonnable; de *βιβλίον (biblion)*, livre, et de *φίλος (philos)*, ami;

BIBLIOPOLE, s. m. *βιβλιοπώλης (bibliopôlês)*, libraire, celui qui vend des livres;

BIBLIOTAPHE, s. m. de *βιβλίον (biblion)*, livre, et de *τάφος (taphos)*, tombeau. On appelle ainsi celui qui ne communique ses livres à personne, et qui les enfouit dans sa bibliothèque, comme dans un tombeau.

BIBLIOTHÈQUE, s. f. lieu où l'on conserve un amas de livres rangés par ordre; *βιβλιοθήκη (bibliothêkê)*,

Sayfa 128

BIBLIOPHILE [bibliyofil, kitapsever], kitapları makul şekilde seven kimse; kitap anlamındaki biblion ile dost anlamındaki philos [filos] kelimelerinden türemiştir.

BIBLIOPOLE [bibliyopol], kitapçı anlamındaki bibliopoles [bibliyopol] kelimesinden türemiştir; kitap satan anlamındadır.

BIBLIOTAPHE [bibliyotaf], kitap anlamındaki biblion ile mezar anlamındaki taphos [tafos] kelimelerinden türemiştir; kitaplarını kimseye vermeyen ve onları bir mezara gömer gibi kütüphanesine gömen kimseler de bu şekilde adlandırılır.

BIBLIOTHÈQUE [bibliyotek, kütüphane], düzenle sıralanmış kitapların muhafaza edildiği yer; bibliotheke kelimesinden türemiştir.

BIGAME [bigam], sıfat, aynı anda iki kişiyle evli olan veya iki kez evlenmiş anlamındadır; iki kez anlamındaki Lâtince bis (Yunanca'sı dis) ve evlenmek anlamındaki gamein kelimelerinden gelmektedir.

Sayfa :129

BIPÈDE, s. m. et adj. animal à deux pieds; du latin *bipes*, en grec *δίπους (dipous)*.

Sayfa 129

BIPÈDE [biped], sıfat, iki ayaklı hayvan anlamındadır; Lâtince'deki bipes, Yunanca'daki dipous [dipus] kelimelerinden gelmektedir.

Sayfa :131

BLENNORRHAGIE, s. f. *(méd.)*, écoulement abondant de mucus; de *βλέννα (blenna)*, mucosité, et de *ῥήγνυμι (rhêgnumi)*, sortir avec force.

BLENNORRHÉE, s. f. *(méd.)*, écoulement de mucus; de *βλέννα (blenna)*, mucosité, et de *ῥέω (rhéô)*, couler.

BLÉPHAROTIS, s. f. *(méd.)*, inflammation des paupières; de *βλέφαρον (blépharon)*, paupière.

Sayfa 131

BLENNORRHAGIE [blenorrraji], tıbbî, müküsteki aşırı derecede akıntı; müküs tabakası anlamındaki blenna ile şiddetle çıkmak anlamındaki rhegnumi [regnumi] kelimelerinden türemiştir.

BLENNORRHÉE [blenore], tıbbî, müküs akıntısı; müküs tabakası anlamındaki blenna ile akmak anlamındaki rheo [reo] kelimelerinden gelmektedir.

BLÉPHAROTIS [blefarotis], tıbbî, göz kapaklarındaki iltihap; göz kapağı anlamındaki blepharon [blefaron] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :134

BORÉE, s. m. de *Βορέας (Boréas)*. Il se dit, en poésie, pour *la bise, le vent du nord.*

Sayfa 134

BORÉE [bore, poyraz], Şiirde kuzey rüzgarı veya karayel bu şekilde adlandırılır; boreas kelimesinden türemiştir.

Sayfa :135

BOSPHORE, s. m. détroit, ou espace de mer entre deux terres,

de *Βοῦς (bous)*, bœuf, et de *πόρος (poros)*, passage; c'est-à-dire, *espace qu'un bœuf pourroit passer à la nage.*

BOTANIQUE, s. f. science qui traite des plantes et de leurs propriétés. Ce mot vient de *βοτάνη (botanê)*, herbe,

Sayfa 135

BOSPHORE [bosfor, boğaz], iki kara parçası arasındaki boğaz, deniz sahası; öküz anlamındaki bous ile geçit anlamındaki poros kelimelerinden türemiştir; bir öküzün yüzerek geçebileceği saha anlamındadır.

BOTANIQUE [botanik], bitkileri ve özelliklerini ele alan bilim dalı, bu kelime ot anlamındaki botane kelimesinden türemiştir.

Sayfa :136

BOULIMIE, s. f. *(méd.)*, *βουλιμία (boulimia)*, faim excessive, accompagnée de foiblesse et de dépérissement.

Sayfa 136

BOULIMIE [bulimi, bulumiya], tıbbî, aşırı açlığa eşlik eden zayıflama ve güçten düşme anlamındaki boulimia [bulimiya] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :138

BOUSSOLE, s. f. boîte qui contient une aiguille aimantée, qui, étant suspendue sur un pivot, se tourne vers le nord. Ce mot vient du latin *buxola*, dans la signification de *boîte*,

Sayfa 138

BOUSSOLE [busol, pusula], bir eksen üstüne asılmış olan mıknatıslı bir iğne içeren kutu; iğne kuzeye doğru dönmektedir; bu kelime kutu anlamını taşıyan Lâtince buxola [buksola] kelimesinden türemiştir.

Sayfa :139

BOUTEILLE, s. f. vase pour les liquides; du latin barbare *buticula*,

Sayfa 139

BOUTEILLE [butey, şişe], sıvıların koyulduğu vazo; Barbar Lâtince'deki buticula [bütiküla] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :140

BRACELET, s. m. de βραχιόλια *(brachiolia)* ou βραχίονια ornement des bras,

BRACHYGRAPHIE, s. f. art d'écrire par abréviations; de βραχὺς *(brachus)*, bref, et de γράφω *(grapho)*, j'écris; c'est-à-dire, *écriture abrégée.*

Sayfa 140

BRACELET [brasle, bilezik], kola takılan süs; brachiolia kelimesinden türemiştir.

BRACHYGRAPHIE [brakigrafi], kısaltmalarla anlatma sanatı; kısa anlamındaki brachus ile yazıyorum anlamındaki grapho kelimelerinden türemiştir. Kısaltılmış yazı anlamındadır.

Sayfa :141

BRADYPEPSIE, s. f. *(méd.)*, βραδυπεψία *(bradupepsia)*, digestion lente et imparfaite

Sayfa 141

BRADYPEPSIE [bradipepsi], tıbbî, sindirimin yavaş ve eksik olması; bradupepsia kelimesinden türemiştir.

Sayfa :142

BREGMA ou SINCIPUT, s. m. *(anat.)*, en grec βρέχμα *(brechma)*, le devant de la tête,

Sayfa 142

BREGMA veya SINCIPUT [bregma veya sinkiput, başta tepe], anatomi, Yunanca'da başın ön kısmı anlamındaki brechma kelimesinden gelmektedir.

Sayfa :143

BRONCHOCÈLE, s. m. *(méd.)*, βρογχοκήλη *(brogchokêlê)*, goître, ou grosse tumeur qui se forme à la gorge,

Sayfa 143

BRONCHOCÈLE [bronkosel], tıbbî, guatr veya boğazda meydana gelen büyük tümör anlamındadır; brogchokele [brogokele] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 144-145

BUBON, s. m. tumeur inflammatoire qui vient aux glandes des aines ou des aisselles. Ce mot vient de βουβών *(boubôn)*, aine, ou les tumeurs qui viennent à l'aine.

Sayfa 144-145

BUBON [bübon, tıpta hıyarcık], kasık veya koltukaltı bezlerindeki iltihaplı tümör. Bu kelime kasık veya kasıktaki tümör anlamındaki boubon [bubon] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 151

CACOTHYMIE, s. f. κακοθυμία *(kakothumia)*, de κακὸς *(kakos)*, mauvais, et de θυμὸς *(thumos)*, esprit; disposition vicieuse de l'esprit, en général.

CADMIE, s. f. *(chim.)*, du latin *cadmia*, pris du grec καδμία *(kadméia)*, suie métallique qui s'attache aux parois des vaisseaux de fusion.

Sayfa 151

CACOTHYMIE [kakotimi], kakothumia [kakotumia] kelimesinden gelmektedir; kakothumia kelimesi ise kötü anlamındaki kakos ile zihin anlamındaki thumos [tümos] kelimelerinden türemiştir; genel olarak zihnin kötü eğilimi anlamındadır.

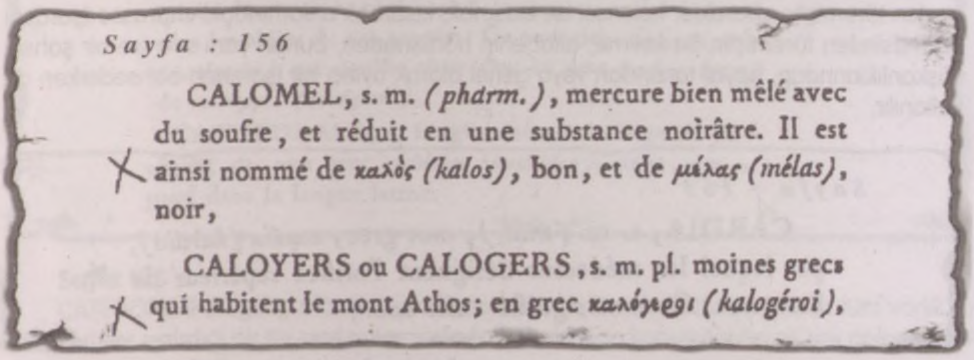
CADMIE [kadmi, çinko oksidi], kimya, Lâtince'deki cadmia [kadmia] kelimesinden gelmektedir; cadmia ise Yunanaca'daki kadmeia kelimesinden alınmıştır ve füzyon damarlarının çeperlerine yapıyan metalik is, kurum anlamındadır.

Sayfa : 155

CALLIOPE, s. f. Καλλιόπη *(Kalliopê)*, muse de l'éloquence et de la poésie héroïque;

Sayfa 155

CALLIOPE [kalliyop], hitabet ve kahramanlık şiirlerindeki ilham perisi anlamındaki kalliope [kalliyope] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 156

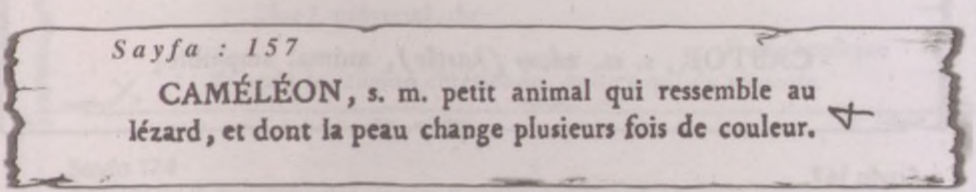
CALOMEL, s. m. *(pharm.)*, mercure bien mêlé avec du soufre, et réduit en une substance noirâtre. Il est ainsi nommé de καλὸς *(kalos)*, bon, et de μέλας *(mélas)*, noir,

CALOYERS ou CALOGERS, s. m. pl. moines grecs qui habitent le mont Athos; en grec καλόγεροι *(kalogéroi)*,

Sayfa 156

CALOMEL [kalomel, hekimlikte kullanılan cıva], eczacılık, kükürt ile iyi şekilde karışmış ve siyahımsı bir madde haline dönüşmüş cıva; iyi anlamındaki kalos ile siyah anlamındaki melas kelimelerinden meydana gelmektedir.

CALOYERS veya CALOGERS [kaloyeler veya kalogeler], Athos [Atos] Tepesi'nde yaşayan Yunanlı keşişler; Yunanca'daki kalogeroi [kalogrua] kelimesinden türemiştir.

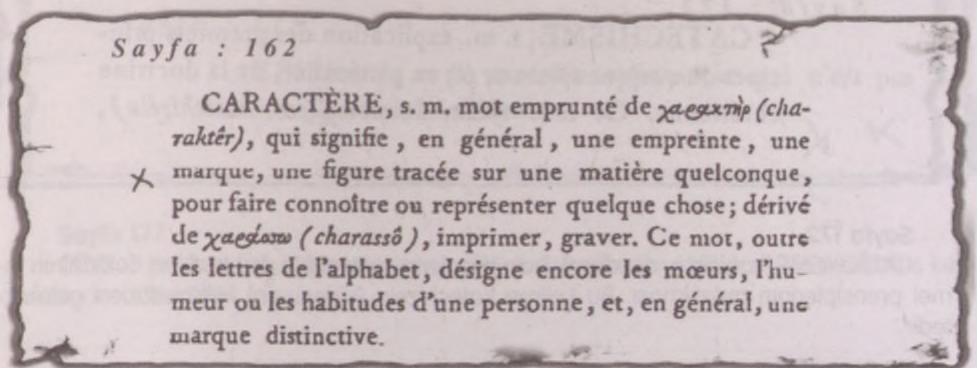

Sayfa : 157

CAMÉLÉON, s. m. petit animal qui ressemble au lézard, et dont la peau change plusieurs fois de couleur.

Sayfa 157

CAMÉLÉON [kameleon, bukalemun], kertenkeleyi andıran küçük bir hayvan; bu hayvanın derisi çoğu zaman renk değiştirmektedir.

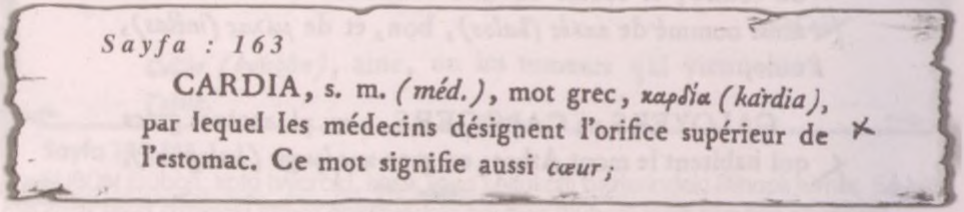

Sayfa : 162

CARACTÈRE, s. m. mot emprunté de χαρακτὴρ *(charaktêr)*, qui signifie, en général, une empreinte, une marque, une figure tracée sur une matière quelconque, pour faire connoître ou représenter quelque chose; dérivé de χαράσσω *(charassô)*, imprimer, graver. Ce mot, outre les lettres de l'alphabet, désigne encore les mœurs, l'humeur ou les habitudes d'une personne, et, en général, une marque distinctive.

Sayfa 162

CARACTÈRE [karakter], genel olarak, bir şeyi tanıtmak veya temsil etmek amacıyla herhangi bir maddenin üzerine çizilen iz, işaret anlamını taşıyan charakter [karakter] kelimesinden türemiştir; charakter kelimesi ise basmak, kazımak anlamındaki charasso [şaraso] kelimesinden türemiştir. Bu kelime, alfabenin harflerinden, bunun yanı sıra ise bir şahsın alışkanlıklarından, hayat tarzından veya genel olarak ayırıcı bir işaretten bahsederken de kullanılır.

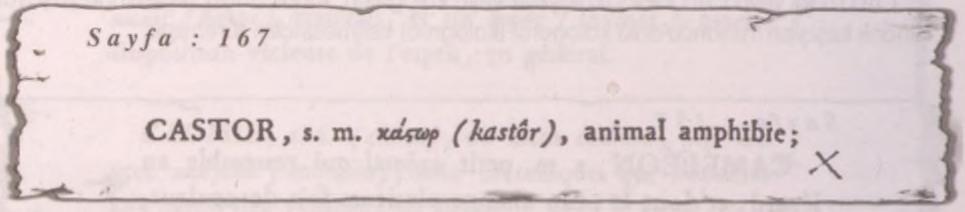

Sayfa : 163

CARDIA, s. m. *(méd.)*, mot grec, *καρδία (kardia)*, par lequel les médecins désignent l'orifice supérieur de l'estomac. Ce mot signifie aussi *cœur ;*

Sayfa 163

CARDIA [kardiya, mide ağzı], tıbbî, Yunanca'daki kardia kelimesinden türemiştir; doktorlar midenin üst ağzını bu şekilde adlandırmaktadırlar; bu kelime aynı zamanda kalp anlamını da taşımaktadır.

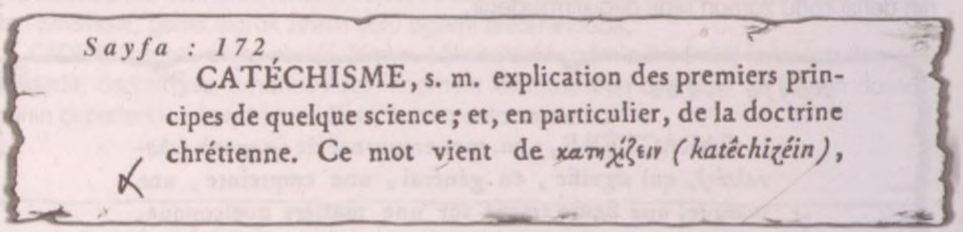

Sayfa : 167

CASTOR, s. m. *κάστωρ (kastôr)*, animal amphibie ;

Sayfa 167

CARYATIDES [karyatid], mimari, başı bir kornişe destek olan kadın heykeli. Bu kelime Carye kelimesinden gelmektedir.

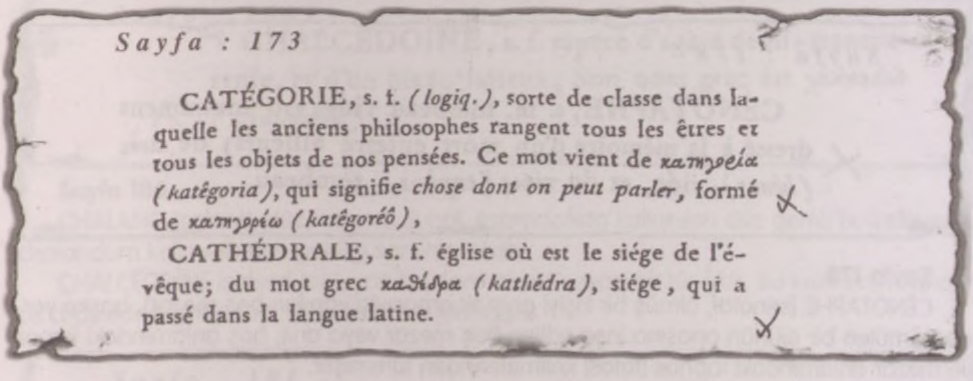

Sayfa : 172

CATÉCHISME, s. m. explication des premiers principes de quelque science ; et, en particulier, de la doctrine chrétienne. Ce mot vient de *κατηχίζειν (katêchizéin)*,

Sayfa 172

CATÉCHISME [kateşizm, din dersi], bazı bilimlerin ve özellikle de Hristiyan doktrininin temel prensiplerinin anlatılması. Bu kelime katechizein [kateşizein] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 173

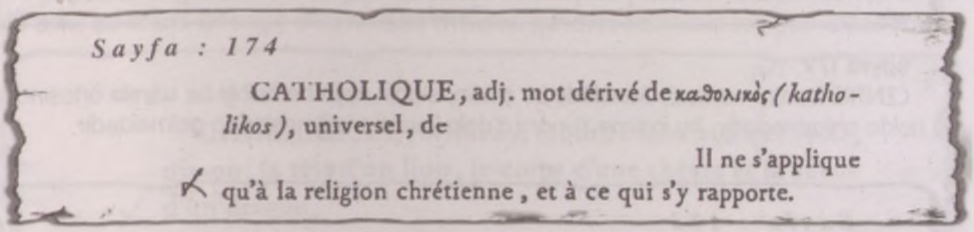
CATÉGORIE, s. f. *(logiq.)*, sorte de classe dans laquelle les anciens philosophes rangent tous les êtres et tous les objets de nos pensées. Ce mot vient de κατηγορία *(katêgoria)*, qui signifie *chose dont on peut parler*, formé de κατηγορίω *(katêgoréô)*,

CATHÉDRALE, s. f. église où est le siége de l'évêque; du mot grec καθέδρα *(kathédra)*, siége, qui a passé dans la langue latine.

Sayfa 173

CATÉGORIE [kategori], mantık, eski filozofların düşüncelerimizde yer alan tüm varlık ve objeleri yer.eştirdiği bir tür sınıf anlamındadır ve hakkında konuşulabilecek şey anlamını taşıyan kategoria kelimesinden gelmektedir.

CATHÉDRALE [katedral], Psikoposluğun merkezinin yer aldığı kilise; merkez anlamını taşıyan ve Lâtince'ye geçen Yunanca kathedra [katedra] kelimesinden türemiştir.

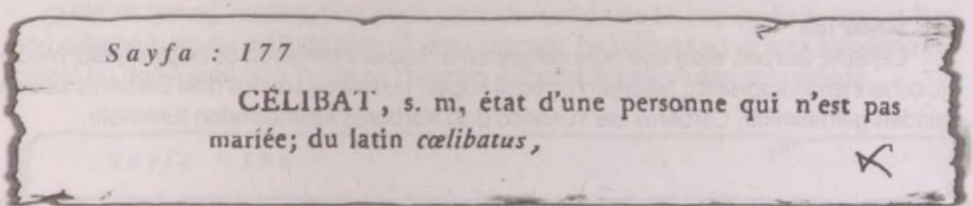
Sayfa : 174

CATHOLIQUE, adj. mot dérivé de καθολικὸς *(katholikos)*, universel, de

Il ne s'applique qu'à la religion chrétienne, et à ce qui s'y rapporte.

Sayfa 174

CATHOLIQUE [katolik], sıfat, evrensel anlamındaki katholikos [katolikos] kelimesinden türemiştir. Bu kelime sadece Hristiyanlık dini ve bu dinle bağlantılı olanlar için kullanılmaktadır.

Sayfa : 177

CÉLIBAT, s. m, état d'une personne qui n'est pas mariée; du latin *cœlibatus*,

Sayfa 177

CÉLIBAT [selibat, bekarlık], evli olmayan bir kişinin durumu; Lâtince'deki cœlibatus kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 178

CÉNOTAPHE, s. m. tombeau vide, ou monument dressé à la mémoire d'un mort enterré ailleurs; de κενὸς *(kénos)*, vide, et de τάφος *(taphos)*, tombeau.

Sayfa 178

CÉNOTAPHE [senotaf, ölmüş bir kişiyi anmak amacıyla yapılan boş mezar], başka yerde gömülen bir ölünün anasına inşa edilen boş mezar veya anıt; boş anlamındaki kenos ile mezar anlamındaki taphos [tafos] kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 179

CENTRE, s. m. C'est, en général, un point qui est au milieu d'une figure, d'un espace ou d'un corps quelconque. Ce mot se dit en grec κέντρον *(kentron)*,

Sayfa 179

CENTRE [sentr, merkez], Genellikle bir şeklin, alanın veya herhangi bir cismin ortasındaki nokta anlamındadır; bu kelime Yunanca'daki kentron kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 183

CERBÈRE, s. m. *(mythol.)*, chien à trois têtes, qui garde la porte des enfers; du latin *Cerberus*, en grec Κέρβερος *(Kerbéros)*,

Sayfa 183

CERBÈRE [serber, efsaneye göre cehennemin kapısını bekleyen üç başlı köpek], mitoloji, cehennemin kapısında bekleyen üç başlı köpek; bu kelime Lâtince'deki Cerberus kelimesinden gelmektedir; Cerberus ise Yunanca'daki Kerberos kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 186

CHALAND, s. m. bateau plat pour le transport. Ce mot vient, *chalandum*,

Sayfa : 186

CHALCÉDOINE, s. f. espèce d'agate demi-transparente, et d'un blanc laiteux. Son nom grec est χαλκηδὼν (*chalkêdôn*),

Sayfa 186

CHALAND [şaland, düz mavna, duba], taşımacılıkta kullanılan düz gemi; bu kelimenin chalandum kelimesinden geldiği sanılmaktadır.

CHALCÉDOINE [şalseduan], yarı saydam ve süt beyazı bir tür akik. Bu kelimenin Yunanca chalkedon [şalkedon] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 191

CHÉLIDOINE, s. f. plante amère qui contient un suc jaune et fort âcre. Son nom vient de χελιδὼν (*chélidôn*), hirondelle,

Sayfa 191

CHÉLIDOINE [şeliduan, kırlangıçotu], sarı ve son derece yakıcı bir özsuyu olan içeren bir tür bitki; bu kilemi kırlangıç anlamındaki chelidon [şelidon] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 194

CHIMERE, s. f. (*mythol.*), monstre fabuleux qui avoit, dit-on, la tête d'un lion, le corps d'une chèvre et la queue d'un dragon,

Ce mot vient du grec χίμαιρα (*chimaira*), qui signifie *chèvre*, et aussi cette montagne de Lycie.

Sayfa 194

CHIMÈRE [şimer], mitoloji, başı aslan şeklinde vücudu ise bir keçi şeklinde olan ve kuyruğu ejderha kuyruğu şeklinde olan masalsı canavar; bu kelime keçi ve aynı zamanda Likya'daki bu dağın ismi olan Yunanca chimaira [şimaira] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 196

CHIRURGIE, s. f. art de faire diverses opérations manuelles sur le corps humain pour la guérison des blessures, fractures, abcès, &c. Ce mot vient de χειρουργία (*cheirourgia*), opération manuelle,

Sayfa : 196

CHLAMYDE, s. f. sorte de vêtement militaire des anciens; en grec χλαμὺς *(chlamus)*

Sayfa 196

CHRURGIE [şirürji, cerrahi], yaraların, kırıkların, iltihapların iyileşmesi için insan vücudunda elle yapılan çeşitli operasyonlar; bu kelime elle yapılan operasyon anlamındaki cheirourgia [şeirurjiya] kelimesinden türemiştir.

CHLAMYDE [şlamid, bir tür manto], eskilerin giydiği bir tür askerî giysi; Yunanca'daki chlamus [şlamüs] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 197

CHLOROSE, s. f. *(méd.)*, maladie des filles, nommée autrement *pâles couleurs*. Ce mot vient de χλωρὸς *(chlôros)*, verdâtre, de couleur d'herbe, parce que celles qui en sont attaquées ont le teint pâle et livide.

CHOLÉRA-MORBUS, s. m. *(méd.)*, maladie aigue nommée en grec χολέρα *(choléra)*, qui consiste dans une évacuation violente de bile par haut et par bas.

Sayfa 197

CHLOROSE [kloroz], tıbbî, soluk renkli şeklinde de adlandırılan bir tür hastalık; Bu kelime yeşilimsi, ot rengi anlamındaki chloros [kloros] kelimesinden türemiştir. Çünkü bu hastalığa yakalananların teni soluk ve solgun bir hal alır.

CHOLERA-MORBUS [kolera morbüs], tıbi, Yunanca'da cholera [kolera] şeklinde adlandırılan ve üstten ve alttan şiddetli şekilde safra boşaltılmasıyla belirginlik gösteren ağır bir hastalık.

Sayfa : 201

CHRIST, s. m. Ce mot vient de χριστὸς *(christos)*, oint, dérivé de χρίω *(chriô)*, oindre. C'est le surnom du Messie ou du Sauveur du monde, ainsi appelé, parce qu'il

CHROMATIQUE, adj. et s. en peinture, le coloris; Ce mot vient de χρῶμα *(chrôma)*, couleur,

Sayfa : 201

CHRÔME, s. m. *(hist. nat.)*, métal récemment

Sayfa : 202

découvert par le célèbre Vauquelin. Son nom est dérivé de χρῶμα *(chrôma)*, couleur;

Sayfa 201-202

CHRIST [krist, haç üzerindeki İsa heykeli, mesih], Bu kelime kutsanmış anlamındaki christos [kristos] kelimesinden gelmektedir; christos kelimesi ise yağla ovmak anlamındaki oindre [uendr] kelimesinden türemiştir: Mesih'in veya dünyanın kurtarıcısının ismidir.

CHROMATIQUE [kromatik], sıfat, resimde renk uyumu anlamında kullanılmaktadır; bu kelime renk anlamındaki chroma [kroma] kelimesinden gelmektedir.

CHROME [krom], Meşhur Vauquelin [Voklen] tarafından yeni keşfedilmiş bir maden; bu isim renk anlamındaki chroma [kroma] kelimesinden türemiştir ve renkli maden anlamındadır.

Sayfa : 202

CHRONIQUE, s. f. histoire écrite selon l'ordre des années, des temps; de χρονικὸς *(chronikos)*, qui appartient au temps,

Sayfa 202

CHRONIQUE [kronik], yılların ve zamanın düzenine göre yazılan tarih; zamana ait anlamındaki chronikos [kronikos] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 203

CHRYSOBÉRIL, s. m. pierre précieuse; espèce de béril d'un vert pâle, tirant sur la couleur d'or; de χρυσὸς *(chrusos)*, or, et de βήρυλλος *(bêrullos)*, béril.

Sayfa 203

CHRYSOBÉRIL [krizoberil], değerli bir taş; altın rengine kaçan soluk yeşil bir zümrüt çeşidi; altın anlamındaki chrusos [krüzos] ile zümrüt anlamındaki berullos [berüllos] kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 204

CHRYSOLITHE, s. f. χρυσόλιθος *(chrusolithos)*, pierre précieuse, transparente, d'un jaune d'or mêlé de vert;

Sayfa 204

CHRYSOLITHE [krizolit, zebercet], değerli, şeffaf, yeşilimsi sarı renkli değerli bir taş; chrusolithos kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 205

CHYMIE ou CHIMIE, s. f. χημία ou χειμία *(chêméia* ou *cheiméia)*, selon Suidas; science qui a pour but d'analyser ou de décomposer les corps mixtes, pour découvrir l'action intime et réciproque qu'ils exercent les uns sur les autres. C'est proprement l'anatomie des corps naturels.

Sayfa 205

CHYMIE veya CHIMIE [şimi, kimya], chemeia [şemeia] veya cheimeia [şeimeia] kelimelerinden gelmektedir; Suidas'a göre, birbirlerinin üstünde yaptıkları tam ve karşılıklı etkileri ortaya çıkarmak amacıyla karma cisimleri analiz etmeyi veya ayrıştırmayı hedefleyen bilim dalıdır. Bu tam anlamıyla doğal cisimlerin anatomisidir.

Sayfa : 206

CIEL, s. m. espace dans lequel se meuvent les astres; du latin *caluin*, pris du grec κοῖλον *(koilon)*,

Sayfa 206

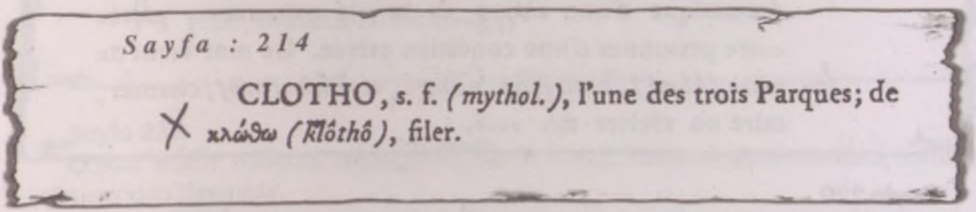
CIEL [siel, gökyüzü], gökcisimlerinin gezindiği mekan; Lâtince'deki coelum [kölüm] kelimesinden gelmektedir; bu kelime ise Yunanca'daki kolion kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 207

CINNABRE ou CINABRE, s. m. κιννάβαρι *(kinnabari)*, combinaison de soufre et d'oxide de mercure,

Sayfa 207

CINNABRE veya CINABRE [sinnabr veya sinabr], kinnabari kelimesinden türemiştir; kükürt ve civa oksit kombinezonudur.

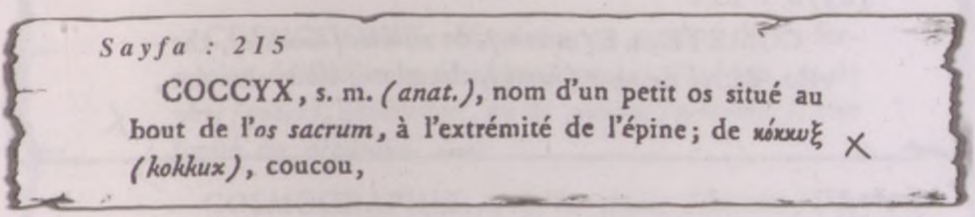

Sayfa : 214

CLOTHO, s. f. *(mythol.)*, l'une des trois Parques; de κλώθω *(klôthô)*, filer.

Sayfa 214

CLOTHO [kloto], mitoloji, üç Parque'tan [Park; efsaneye göre insan ömrünün iplilerini örüp koparan üç tanrıçadan her biri bu şekilde adlandırılır; bu tanrıçalar Clotho, Lachesis ve Atropos'tur] biri.; eğirmek, iplik haline getirmek anlamındaki klotho kelimesinden gelmektedir.

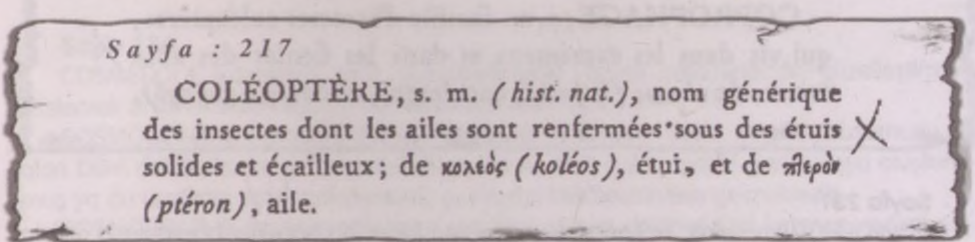

Sayfa : 215

COCCYX, s. m. *(anat.)*, nom d'un petit os situé au bout de l'*os sacrum*, à l'extrémité de l'épine; de κόκκυξ *(kokkux)*, coucou,

Sayfa 215

COCCYX [koksiks, kuyruk kemiği], anatomi, kuyruk sokumunun en ucundaki, omuriliğin ucundaki küçük kemiğin adı; guguklu saat anlamındaki kokkux [kokküks] kelimesinden gelmektedir; çünkü guguk kuşunun gagasına benzetilmektedir.

Sayfa : 217

COLÉOPTÈRE, s. m. *(hist. nat.)*, nom générique des insectes dont les ailes sont renfermées sous des étuis solides et écailleux; de κολεός *(koléos)*, étui, et de πτερόν *(ptéron)*, aile.

Sayfa 217

COLÉOPTÈRE [koleopter, kınkanatlı], kanatları sert ve pullu bir kılıfın altında kapalı şekilde duran böceklerin genel ismidir; kılıf anlamındaki koleos ile kanat anlamındaki pteron kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 220

COMÉDIE, s. f. κωμωδία *(kômôdia)*, représentation dramatique d'une action de la vie commune, passée entre personnes d'une condition privée. Ce mot vient de κώμη *(kômê)*, bourgade, village, et d'ἄδω *(adô)*, chanter, faire ou réciter des vers,

Sayfa 220

COMÉDIE [komedi], özel bir koşula sahip şahısların arasında yaşanmış olan ortak hayata ait bir olayın, durumun dramatik şeklide sunulması; bu kelime kasaba, köy anlamındaki kome ile şarkı söylemek, dizeler okumak anlamındaki ado kelimelerinden türemiş olan komodia kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 221

COMÈTE, s. f. *(astron.)*, de κομήτης *(komêtês)*, chevelu, dérivé de κόμη *(komê)*, chevelure; étoile chevelue,

Sayfa 221

COMÈTE [komet, kuyruklu yıldız], astronomi, püsküllü anlamındaki kometes kelimesinden gelmektedir; kometes kelimesi ise kuyruk püskül anlamını taşıyan kome kelimesinden türemiştir; kuyruklu yıldız anlamındadır.

Sayfa : 231

COPROPHAGE, s. m. famille d'insectes coléoptères, qui vit dans les excrémens et dans les fientes des animaux; de κόπρος *(kopros)*, excrément, et de φάγω *(phagô)*, manger.

Sayfa 231

COPROPHGE [koprofaj], kınkanatlı böcekler familyası; bu böcekler hayvanların dışkılarında yaşarlar; dışkı anlamındaki kopros ile yiyorum anlamındaki phago kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 232

CORAIL, s. m. κοράλλιον *(korallion)*, substance marine, ordinairement rouge;

Sayfa 232

CORAIL [koray, mercan], alışılagelmiş olarak kırmızı renkte bir deniz maddesi; korallion kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 236

COSMÉTIQUE, adj. qui est propre à embellir; de κοσμέω *(kosméô)*, embellir, orner,

COSMOGONIE, s. f. science ou système de la formation de l'univers; de κόσμος *(kosmos)*, l'univers, et de γόνος *(gonos)*, génération, ou de γίνομαι *(géinomai)*, être formé ou produit.

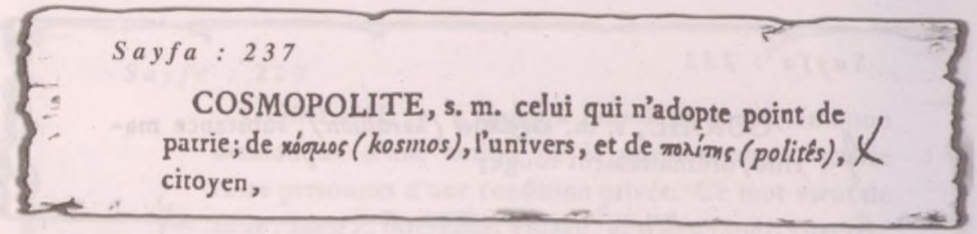
COSMOGRAPHIE, s. f. de κόσμος *(kosmos)*, le monde, et de γράφω *(graphô)*, je décris; description du monde entier, ou science qui enseigne la structure, la forme, la disposition et les rapports des parties de l'univers.

Sayfa 236

COSMÉTIQUE [kozmetik], sıfat, güzelleştirmeye yönelik anlamındadır; güzelleştirmek, süslemek anlamındaki kosmeo kelimesinden türemiştir.

COSMOGONIE [kozmogoni, evrenin yaradılışını inceleyen bilim], evrenin oluşumunu ele alan bilim dalıdır; evren anlamındaki kosmos ile nesil anlamındaki gonos veya oluşturulmuş ya da üretilmiş varlık anlamındaki geinomai kelimelerinden gelmektedir.

COSMOGRAPHIE [kozmografi, kozmografya], dünya anlamındaki kozmos ve tarif ediyorum anlamındaki grapho kelimelerinden türemiştir; dünyanın tanımı veya evrenin bölümlerinin yapısının, şeklinin ve bağlantılarının eğitimini veren bilim dalı.

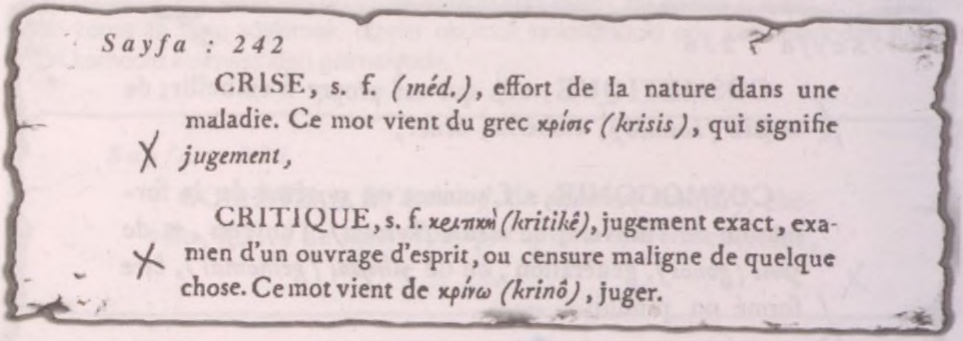

Sayfa : 237

COSMOPOLITE, s. m. celui qui n'adopte point de patrie; de *κόσμος (kosmos)*, l'univers, et de *πολίτης (politês)*, citoyen,

Sayfa 237

COSMOPOLITE [kozmopolit], hiçbir vatanı benimsemeyen kişi anlamındadır; evren anlamındaki kosmos ile vatandaş anlamındaki polites kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 242

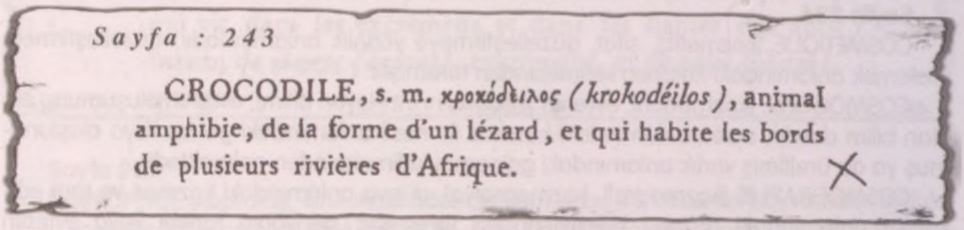
CRISE, s. f. *(méd.)*, effort de la nature dans une maladie. Ce mot vient du grec *κρίσις (krisis)*, qui signifie *jugement*,

CRITIQUE, s. f. *κριτική (kritikê)*, jugement exact, examen d'un ouvrage d'esprit, ou censure maligne de quelque chose. Ce mot vient de *κρίνω (krinô)*, juger.

Sayfa 242

CRISE [kriz], tıbbî, bir hastalıktaki tabi çaba. Bu kelime yargı, karar anlamını taşıyan krisis kelimesinden türemiştir.

CRITIQUE [kritik], kesin kanaat, bir zihin eserinin incelenmesi veya bir şeyin kötü amaçla sansürlenmesi anlamındadır; kritike kelimesinden türemiştir; bu kelime ise yargılamak anlamındaki krino kelimesinden türemiştir.

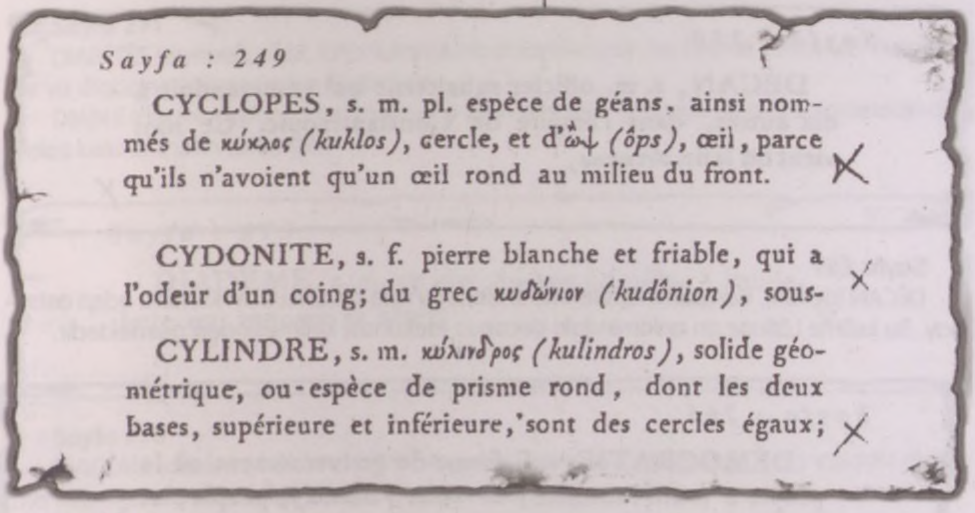

Sayfa : 243

CROCODILE, s. m. *κροκόδιλος (krokodéilos)*, animal amphibie, de la forme d'un lézard, et qui habite les bords de plusieurs rivières d'Afrique.

Sayfa 243

CROCODILE [krokodil, timsah], hem karada hem suda yaşayan kertenkele şeklinde bir hayvan; Afrika'da nehir kenarlarında yaşamaktadır. Krokodeilos kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 249

CYCLOPES, s. m. pl. espèce de géans, ainsi nommés de κύκλος *(kuklos)*, cercle, et d'ὤψ *(ôps)*, œil, parce qu'ils n'avoient qu'un œil rond au milieu du front.

CYDONITE, s. f. pierre blanche et friable, qui a l'odeur d'un coing; du grec κυδώνιον *(kudônion)*, sous-

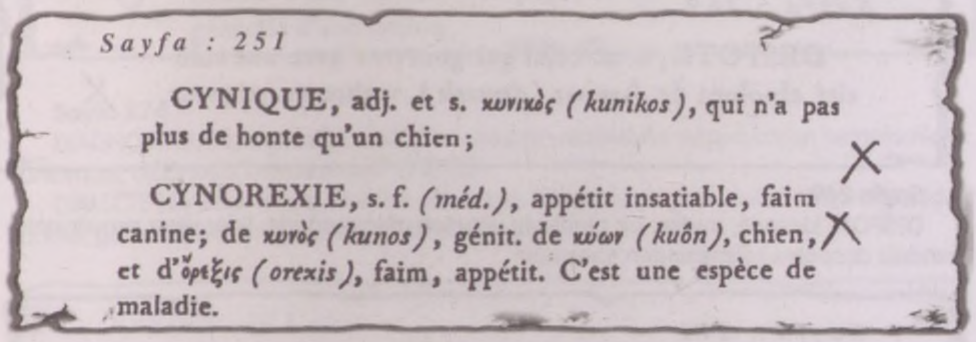
CYLINDRE, s. m. κύλινδρος *(kulindros)*, solide géométrique, ou espèce de prisme rond, dont les deux bases, supérieure et inférieure, sont des cercles égaux;

Sayfa 249

CYCLOPES [siklop, tek gözlü ejder], bu şekilde adlandırılan dev; alınlarının ortasında tek ve yuvarlak bir göz olduğundan dolayı çember anlamındaki kuklos ve göz anlamındaki ops kelimelerinden türemiştir.

CYDONITE [sidonit], ayva kokulu beyaz ve ufalanabilir bir tür taş; Yunanca'daki kudonion kelimesinden türemiştir.

CYLINDRE [silendr, silindir], üst ve alt tabanları birbirine eşit iki daireden ibaret olan geometrik cisim veya yuvarlak bir tür prizma; kulindros kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 251

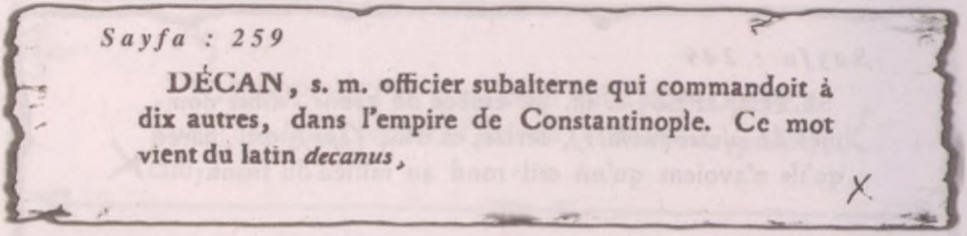
CYNIQUE, adj. et s. κυνικὸς *(kunikos)*, qui n'a pas plus de honte qu'un chien;

CYNOREXIE, s. f. *(méd.)*, appétit insatiable, faim canine; de κυνὸς *(kunos)*, génit. de κύων *(kuôn)*, chien, et d'ὄρεξις *(orexis)*, faim, appétit. C'est une espèce de maladie.

Sayfa 251

CYNIQUE [sinik, kinizme, kelbiye felsefesiyle ilgili, köpeksi], sıfat, bir köpekten daha fazla utanma duygusuna sahip olmayan anlamındadır; kunikos kelimesinden türemiştir.

CYNOREXIE [sinoreksi], tıbbî, doyurulamayan iştah, köpek açlığı; köpek anlamındaki kuon ile açlık, iştah anlamındaki orexis [oreksis] kelimelerinden türemiştir. Bu bir tür hastalıktır.

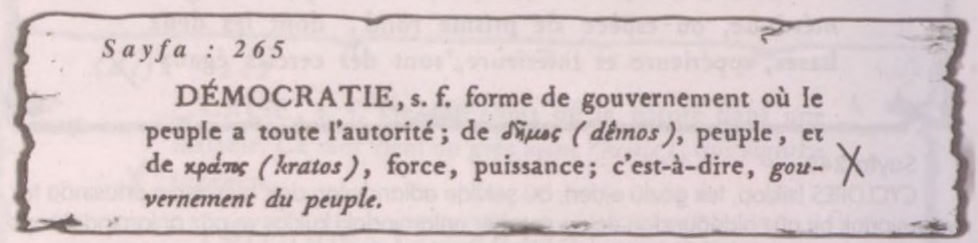

Sayfa : 259

DÉCAN, s. m. officier subalterne qui commandoit à dix autres, dans l'empire de Constantinople. Ce mot vient du latin *decanus*,

Sayfa 259

DÉCAN [dekan], Konstantinopolis İmparatorluğu'nda on astsubayı komuta eden astsubay. Bu kelime Lâtince on anlamındaki decanus [dekanus] kelimesinden gelmektedir.

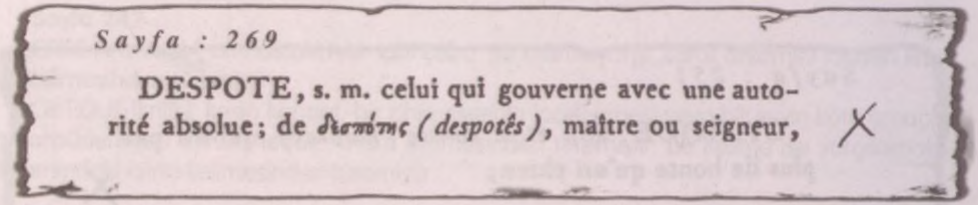

Sayfa : 265

DÉMOCRATIE, s. f. forme de gouvernement où le peuple a toute l'autorité ; de δῆμος *(dêmos)*, peuple, et de κράτος *(kratos)*, force, puissance; c'est-à-dire, *gouvernement du peuple.*

Sayfa 265

DÉMOCRATIE [demokrasi], halkın her türlü yetkiye sahip olduğu hükûmet biçimi; halk anlamındaki demos ile güç, yetki anasındaki kratos kelimelerinden gelmekte ve halk hükûmeti anlamını taşımaktadır.

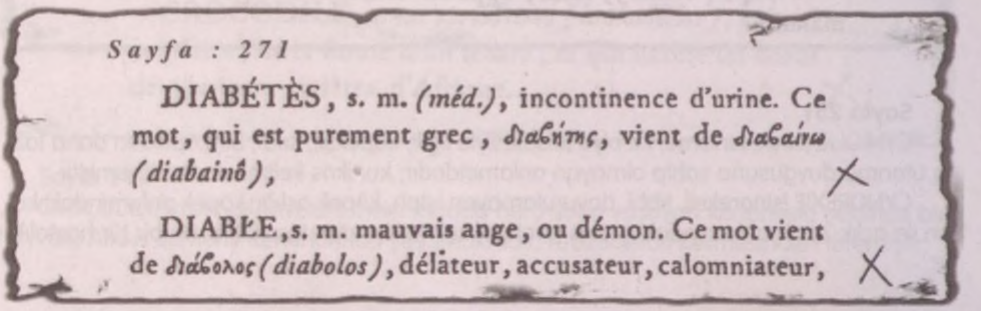

Sayfa : 269

DESPOTE, s. m. celui qui gouverne avec une autorité absolue; de δεσπότης *(despotês)*, maître ou seigneur,

Sayfa 269

DESPOTE [despot], mutlak bir otoriteyle yöneten anlamındadır; lider veya senyör anlamındaki despotes kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 271

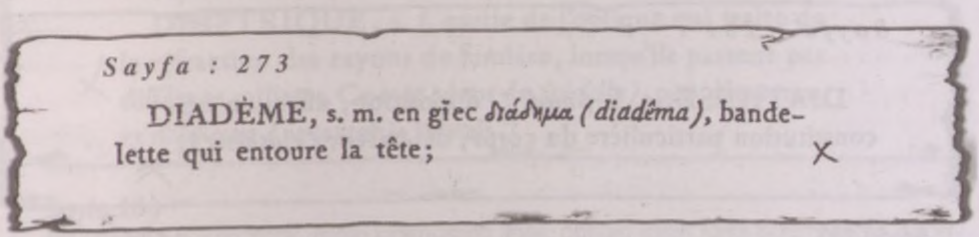
DIABÉTÈS, s. m. *(méd.)*, incontinence d'urine. Ce mot, qui est purement grec, διαβήτης, vient de διαβαίνω *(diabainô)*,

DIABLE, s. m. mauvais ange, ou démon. Ce mot vient de διάβολος *(diabolos)*, délateur, accusateur, calomniateur,

Sayfa 271

DIABÊTÈS [diyabet], tıbbî, idrar tutamama anlamındadır; bu kelime tamamen Yunancadır ve diabaino kelimesinden türemiştir.

DIABLE [diyabl, şeytan], kötü melek; bu kelime hafiye, suçlayan, iftiracı anlamındaki diabolos kelimesinden türemiştir.

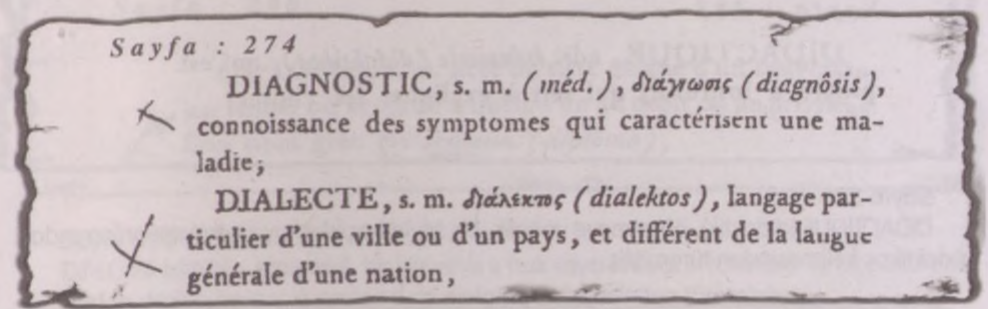

Sayfa : 273

DIADÈME, s. m. en grec διάδημα (*diadêma*), bandelette qui entoure la tête;

Sayfa 273

DIADÈME [diadem, hükümdar tacı veya kadınların kullandığı taç], Yunanca'daki diadema kelimesinden türemiştir; başı çevreleyen bant anlamındadır.

Sayfa : 274

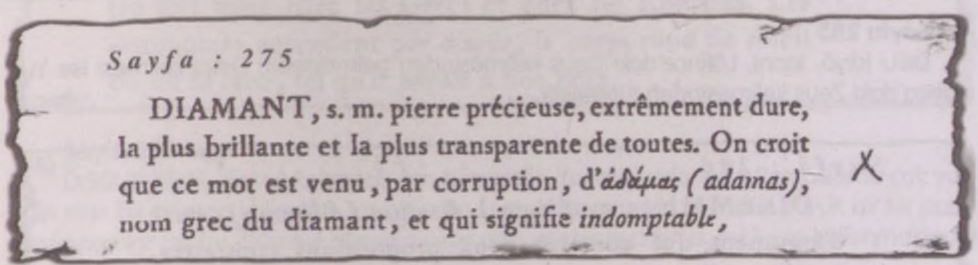
DIAGNOSTIC, s. m. (*méd.*), διάγνωσις (*diagnôsis*), connoissance des symptomes qui caractérisent une maladie;

DIALECTE, s. m. διάλεκτος (*dialektos*), langage particulier d'une ville ou d'un pays, et différent de la langue générale d'une nation,

Sayfa 274

DIAGNOSTIQUE [diagnostik], tıbbî, bir hastalığın niteliklerini ortaya koyan semptomların tanınması; diagnosis kelimesinden türemiştir.

DIALECTE [diyalekt, lehçe], belli bir şehir veya ülkeye özgü olup ulusun kullandığı dilden farklılık gösteren dil; dialektos kelimesinden türemiştir.

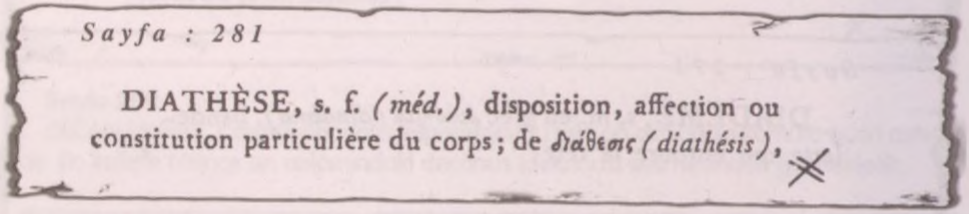

Sayfa : 275

DIAMANT, s. m. pierre précieuse, extrêmement dure, la plus brillante et la plus transparente de toutes. On croit que ce mot est venu, par corruption, d'ἀδάμας (*adamas*), nom grec du diamant, et qui signifie *indomptable*,

Sayfa 275

DIAMANT [diaman, elmas], son derece sert bir tür değerli taş; değerli taşların en parlak ve şeffaf olanıdır. Bu kelimenin, Yunanca'sı olan ve bükülmez anlamındaki adamas kelimesinin bozulmasıyla türemiş olduğu sanılmaktadır.

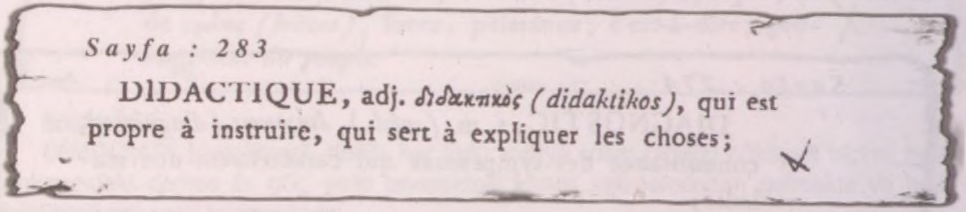

Sayfa : 281

DIATHÈSE, s. f. *(méd.)*, disposition, affection ou constitution particulière du corps ; de διάθεσις *(diathésis)*,

Sayfa 281

DIATHÈSE [diatez, hastalığa istidat], tıbbî, vücudun genel eğilimi, yapısı veya hastalanması; diathesis [diatezis] kelimesinden türemiştir.

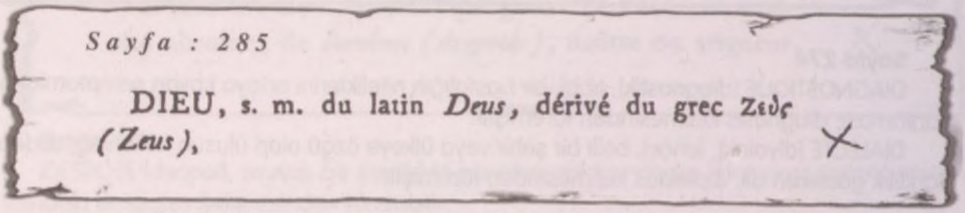

Sayfa : 283

DIDACTIQUE, adj. διδακτικὸς *(didaktikos)*, qui est propre à instruire, qui sert à expliquer les choses ;

Sayfa 283

DIDACTIQUE [didaktik], öğretmeye yönelik, bir şeyleri açıklamaya yarayan anlamındaki didaktikos kelimesinden türemiştir.

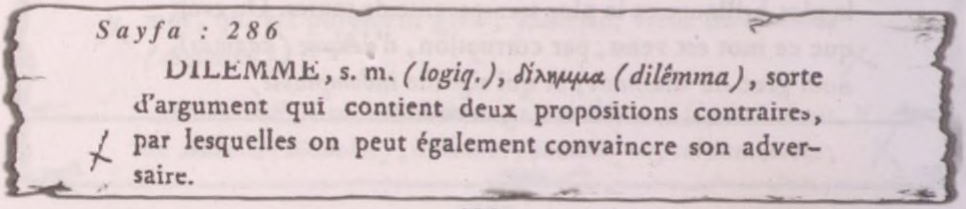

Sayfa : 285

DIEU, s. m. du latin *Deus*, dérivé du grec Ζεύς *(Zeus)*,

Sayfa 285

DIEU [diyö, tanrı], Lâtince'deki Deus kelimesinden gelmektedir; Deus kelimesi ise Yunanca'daki Zeus kelimesinden türemiştir.

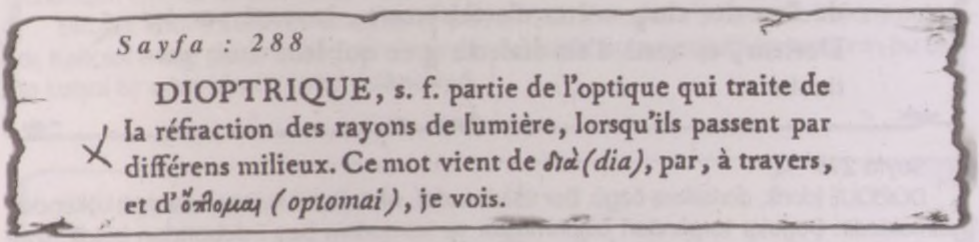

Sayfa : 286

DILEMME, s. m. *(logiq.)*, δίλημμα *(dilémma)*, sorte d'argument qui contient deux propositions contraires, par lesquelles on peut également convaincre son adversaire.

Sayfa 286

DILEMME [dilam, ikilem], mantık, iki zıt önermeyi içeren ve rakibin bu şekilde yenilmesine olanak tanıyan bir argüman; dilemma kelimesinden türemiştir.

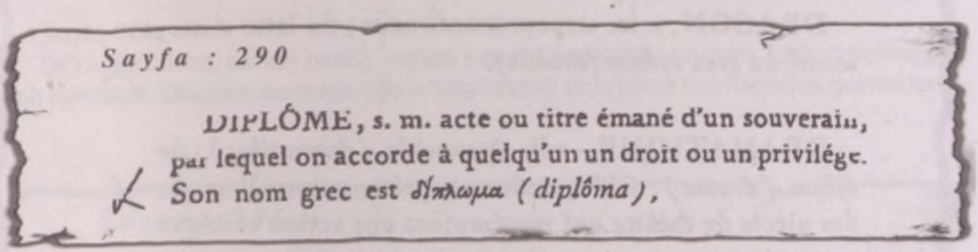

Sayfa : 288

DIOPTRIQUE, s. f. partie de l'optique qui traite de la réfraction des rayons de lumière, lorsqu'ils passent par différens milieux. Ce mot vient de διὰ *(dia)*, par, à travers, et d'ὄπτομαι *(optomai)*, je vois.

Sayfa 288

DIOPTORIQUE [dioptorik, ışığın kırılmasıyla ilgili], optiğin ışığın farklı ortamlardan geçerken kırılmasını inceleyen dalı; bu kelime –den anlamındaki dia ile görüyorum anlamındaki optomai kelimelerinden türemiştir.

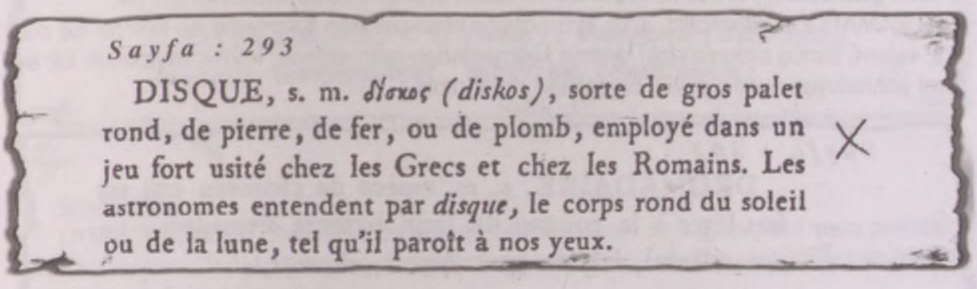

Sayfa : 290

DIPLÔME, s. m. acte ou titre émané d'un souverain, par lequel on accorde à quelqu'un un droit ou un privilége. Son nom grec est δίπλωμα *(diplôma)*,

Sayfa 290

DIPLOME [diplom, diploma], bir kimseye ir hak veya imtiyazın tanındığı ve bir hükümdar tarafından verilen belge; Yunanca'daki diploma kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 293

DISQUE, s. m. δίσκος *(diskos)*, sorte de gros palet rond, de pierre, de fer, ou de plomb, employé dans un jeu fort usité chez les Grecs et chez les Romains. Les astronomes entendent par *disque*, le corps rond du soleil ou de la lune, tel qu'il paroît à nos yeux.

Sayfa 293

DISQUE [disk], diskos kelimesinden türemiştir; Yunanlılarda veya Romalılarda çok yaygın olan bir oyunda kullanılan taştan veya kurşundan yapılan yuvarlak büyük bir tür palet. Astronomlar ise bu kelimeyi güneşin veya ayın gözlemlediğimiz şekli için kullanmaktadırlar.

Sayfa : 299

DORIQUE, adj. même origine que *Dorien*. Il se dit de l'un des cinq ordres d'architecture, inventé par les Doriens, et aussi d'un dialecte grec qui leur étoit particulier.

Sayfa 299

DORIQUE [dorik, dorislilere özgü, Dor üslubunda], sıfat, Dorlu kelimesi ile aynı kökenden gelmektedir. Dorlular tarafından bulunmuştur ve mimarinin beş üslubundan biridir; aynı zamanda yine bunlara özgü bir Yunan lehçesi de bu şekilde adlandırılmaktadır.

Sayfa : 301

DRAGON, s. m. serpent monstrueux; du latin *draco*, formé du grec δράκων (*drakôn*).

DRAMATIQUE, adj. δραματικὸς (*dramatikos*); de δρᾶμα (*drama*), fable, action, représentation. Il se dit des pièces de théâtre qui représentent une action comique ou tragique.

Sayfa 301

DRAGON [dragon, ejderha], yılan şeklindeki canavar; Lâtince'deki draco [drako] kelimesinden gelmektedir; draco kelimesi ise Yunanca drakon kelimesinden türemiştir.

DRAMATIQUE [dramatik], sıfat, dramatikos kelimesinden türemiştir; bu kelime ise masal, eylem, sunuş anlamındaki drama kelimesinden gelmektedir; komik veya trajik bir eylemi sahneleyen tiyatro piyesi bu şekilde adlandırılır.

Sayfa : 302

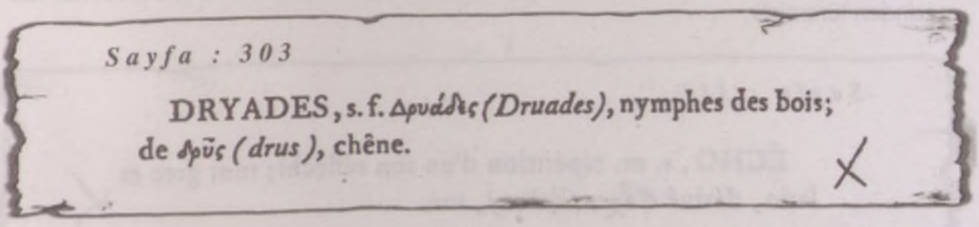
DROMADAIRE, s. m. espèce de chameau qui est fort léger à la course; du latin barbare *dromedarius* ou *dromadarius*, fait du grec δρομὰς (*dromas*),

DRUIDE, s. m. ancien prêtre gaulois, ainsi nommé du celtique *derw*, qui signifie *chêne*, parce que le chêne étoit un arbre sacré dans la nation.

Sayfa 302

DRAMADAIRE [dromader, hecin devesi], koşuda son derece hafif olan bir tür deve; Lâtince'deki dromedarius [dromedaryus] veya dromadarius [dromadaryus] kelimelerinden türemiştir; Lâtince bu kelime ise Yunanca'daki dromas kelimesinden gelmektedir.

DRUIDE [drüid, Keltlerde din adamı], Galyalılarda din adamı anlamında kullanılmaktaydı; Keltçesi meşe anlamındaki derw [derv] kelimesidir; bunun sebebi ise meşenin bu ulusta kutsal bir ağaç olarak kabul edilmesiydi.

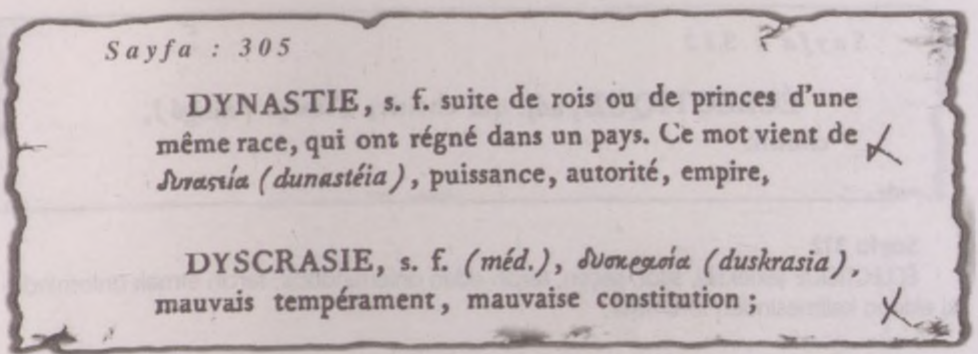

Sayfa : 303

DRYADES, s. f. Δρυάδες *(Druades)*, nymphes des bois; de δρῦς *(drus)*, chêne.

Sayfa 303

DRYADES [driad, orman perisi], orman perisi anlamındaki druades [drüad] kelimesinden türemiştir. Druades ise meşe ağacı anlamındaki drus [drüs] kelimesinden gelmektedir.

Sayfa : 305

DYNASTIE, s. f. suite de rois ou de princes d'une même race, qui ont régné dans un pays. Ce mot vient de δυναστία *(dunastéia)*, puissance, autorité, empire,

DYSCRASIE, s. f. *(méd.)*, δυσκρασία *(duskrasia)*, mauvais tempérament, mauvaise constitution ;

Sayfa 305

DYNASTIE [dinasti, hanedan], bir ülkede hüküm süren aynı ırktan kral veya prenslerin birbirini izlemesi; bu kelime güç, otorite, imparator anlamlarını taşıyan dunasteia [dünasteia] kelimelerinden türemiştir.

DYSCRASIE [diskrazi], tıbbî, kötü vücut yapısı anlamındaki duskrasia [düskrasiya] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 307

DYSURIE, s. f. *(méd.)*, δυσουρία *(dusouria)*, difficulté d'uriner;

Sayfa 307

DYSURIE [dizüri], tıbbî, idrar yapmadaki güçlük anlamındaki dusouria [düzuria] kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 311

ÉCHO, s. m. répétition d'un son réfléchi; mot grec et latin, dérivé d'ἦχος *(échos)*, son.

Sayfa 311

ÉCHO [eko], dönüşlü bir sesin tekrarı; Yunanca ve Lâtince ses anlamına gelen echos [ekos] kelimelerinden türemiştir.

Sayfa : 312

ÉCLECTIQUE, adj. qui choisit; d'ἐκλέγω *(éklégô)*, choisir.

Sayfa 312

ÉCLECTIQUE [eklektik], sıfat, seçen, tercih eden anlamındadır; tercih etmek anlamındaki eklego kelimesinden türemiştir.

Sayfa : 313

ÉCONOMIE, s. f. οἰκονομία *(oikonomia)*, ordre, règle dans le gouvernement d'une maison, d'une famille; d'οἶκος *(oikos)*, maison, et de νόμος *(nomos)*, loi, règle.

Sayfa 313

ÉCONOMIE [ekonomi], bir evin, ailenin yönetimindeki düzen, kural anlamındadır; ev anlamındaki oikos ile kanun, kural anlamındaki nomos kelimelerinden türemiştir.